Міні Біблія

Огляд

Це ретельно підібрана добірка давньогрецьких текстів, призначена найкраще передати вчення Ісуса та писання, які Він викладав, на які посилався і які виконав. Наша мета — надати вам якомога точніше відтворення оригінального грецького тексту в сучасному, зручному для читання форматі.

Застереження

Цей переклад було створено з оригінальних грецьких текстів Септуагінти та Візантійських текстів за допомогою великих мовних моделей. З цієї причини він містить багато артефактів культури та граматики оригінальної мови, але також може містити помилки. Якщо щось виглядає дивно, будь ласка, перевірте оригінальний грецький текст. Якщо ви знайдете помилку, будь ласка, надішліть її на jesusislord@joshuabible.com.

Ліцензування

Ви маєте дозвіл на відтворення та поширення цього перекладу частково або повністю. Вам не дозволяється змінювати або продавати його. Якщо ви знайдете помилку, будь ласка, надішліть електронний лист на адресу jesusislord@joshuabible.com, щоб ми могли виправити її та надати вам оновлене видання.

Євангеліє від Матвія

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28

Євангеліє від Марка

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16

Євангеліє від Івана

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21

Послання Івана

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5

Буття

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 | 32 | 33 | 34 | 35 | 36 | 37 | 38 | 39 | 40 | 41 | 42 | 43 | 44 | 45 | 46 | 47 | 48 | 49 | 50

Вихід

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 | 32 | 33 | 34 | 35 | 36 | 37 | 38 | 39 | 40

Числа

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 | 32 | 33 | 34 | 35 | 36

Второзаконня

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 | 31 | 32 | 33 | 34

Ісус Навин

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24

Євангеліє від Матвія

1

Книга народження Ісуса Христа, сина Давида, сина Авраама. Авраам породив Ісаака, Ісаак же породив Якова, Яків же породив Юду та братів його, Юда же породив Переца та Зару від Тамар, Перец же породив Есрома, Есром же породив Арама, Арам же породив Амінадава, Амінадав же породив Наассона, Наассон же породив Салмона, Салмон же породив Боаза від Рахав, Боаз же породив Овида від Рут, Овид же породив Єссея, Єссей же породив Давида царя. Давид же, цар, народив Соломона від тієї Урії, Соломон же народив Ровоама, Ровоам же народив Авію, Авія же народив Асу, Аса же народив Йосафата, Йосафат же народив Йорама, Йорам же народив Озію, Озія же народив Йоатама, Йоатам же народив Ахаза, Ахаз же народив Єзекію, Єзекія же народив Манасію, Манасія же народив Амона, Амон же народив Йосію, Йосія же народив Єхонію і братів його при переселенні до Вавилону. Після переселення до Вавилону Єхонія породив Салатіїла, а Салатіїл породив Зоровавеля, а

Зоровавель породив Авіуда, а Авіуд породив Еліакіма, а Еліакім породив Азора, а Азор породив Садока, а Садок породив Ахіма, а Ахім породив Еліуда, а Еліуд породив Елеазара, а Елеазар породив Маттана, а Маттан породив Якова, а Яків породив Йосипа, чоловіка Марії, від якої народився Ісус, що зветься Христос. Отже, всі покоління від Авраама до Давида — чотирнадцять поколінь, і від Давида до вавилонського вигнання — чотирнадцять поколінь, і від вавилонського вигнання до Христа — чотирнадцять поколінь. Народження Ісуса Христа було таким. Бо коли його мати Марія була заручена з Йосифом, перш ніж вони зійшлися, вона виявилася вагітною від Духа Святого. Йосиф же, чоловік її, будучи праведним і не бажаючи осоромити її публічно, побажав таємно розлучитися з нею. Коли ж він обміркував це, ось ангел Господній з'явився йому уві сні, кажучи: Йосифе, сину Давидів, не бійся взяти Маріам, дружину твою, бо зароджене в ній є від Духа Святого. Вона народить сина, і ти назвеш його ім'ям Ісус, бо він врятує свій народ від їхніх гріхів. А все це сталося, щоб виконалося сказане Господом через пророка, який говорив: Ось діва в утробі матиме і народить сина, і назвуть ім'я його Еммануїл, що є в перекладі з нами Бог. Прокинувшись же, Йосип від сну зробив, як наказав йому посланець Господа, і взяв дружину свою, і не знав її, доки вона не народила свого первісного сина, і назвав ім'я його Ісус.

2

Коли Ісус народився в Віфлеємі Юдейському в дні царя Ірода, ось маги зі сходу прибули до Єрусалиму, кажучи: Де є народжений цар Юдейський? Ми бачили бо його зірку на сході і прийшли поклонитися йому. Почувши ж, Ірод цар затурбувався, і весь Єрусалим з ним, і зібравши всіх первосвящеників і книжників народу, випитував у них, де Христос народжується. Вони ж сказали йому: у Вифлеємі Юдеї, бо так написано через пророка: і ти, Вифлеєме, земле Юди, ніяким чином не є найменшим серед правителів Юди, бо з тебе вийде правитель, який буде пасти народ мій Ізраїль. Тоді Ірод, таємно покликавши магів, точно визначив від них час появи зірки, і, пославши їх до Віфлеєму, сказав: пішовши, точно дослідіть про дитину, коли ж знайдете, повідомте мені, щоб і я, прийшовши, поклонився йому. Вони ж, почувши царя, пішли; і ось зоря, яку вони бачили на сході, йшла перед ними, аж поки, прийшовши, зупинилася над тим місцем, де було дитя; побачивши ж зорю, зраділи радістю великою дуже, і, прийшовши в дім, побачили дитя з Марією, матір'ю його, і, впавши, поклонилися йому, і, відкривши скарби їхні, принесли йому дари: золото, і ладан, і смирну; і, отримавши божественне попередження у сні не повертатися до Ірода, іншою дорогою повернулися в землю їхню. Коли вони відійшли, ось посланець Господа з'являється у сні Йосипу, кажучи: піднявшись, візьми дитину і матір його і тікай до Єгипту, і будь там, доки я не скажу тобі; бо Ірод збирається шукати дитину, щоб знищити її. І він, піднявшись, взяв дитину і його матір

вночі і пішов до Єгипту, і був там до смерті Ірода, щоб виповнилося сказане Господом через пророка, який говорив: з Єгипту я покликав мого сина. Тоді Ірод, побачивши, що він був обдурений магами, дуже розлютився, і, пославши людей, вбив усіх дітей, які були у Віфлеємі і в усіх її околицях, від дворічних і молодших, згідно з часом, який він точно визначив від магів. Тоді виповнилося сказане пророком Єремією, який говорив: голос у Рамі був почутий, плач і ридання і скорбота велика; Рахіль плакала за своїми дітьми і не хотіла втішитися, бо їх немає. Після смерті Ірода, ось посланець Господа у сні з'являється Йосипу в Єгипті, кажучи: Піднявшись, візьми дитину і його матір, і йди в землю Ізраїля, бо померли ті, що шукали душу дитини. А він, піднявшись, взяв дитину і його матір і прийшов у землю Ізраїлю. Почувши ж, що Архелай царює над Юдеєю замість Ірода, батька його, побоявся туди йти; бувши ж попереджений у сні, відійшов у краї Галілеї, і прийшовши, оселився у місті, зване Назарет, щоб виповнилося сказане через пророків, що Назореєм буде названий.

3

В ті дні приходить Іоанн Хреститель, проповідуючи в пустелі Юдеї і говорячи: покайтеся, бо наблизилося царство небес. Бо це той, про кого сказано через пророка Ісаю, який говорив: Голос того, хто кличе в пустелі: приготуйте шлях

Господній, прямими робіть стежки Його. Сам же Іоанн мав одяг свій з верблюжої вовни і шкіряний пояс навколо стегон своїх, а їжею його була сарана і дикий мед. Тоді виходили до нього Єрусалим, і вся Юдея, і вся околиця Йордану, і вони хрестилися в Йордані від нього, сповідуючи гріхи їхні. Побачивши ж багатьох із фарисеїв і садукеїв, що приходили на його хрещення, сказав їм: Породження гадюк, хто показав вам втекти від майбутнього гніву? Принесіть же плід, гідний покаяння, і не думайте говорити собі: Батька маємо Авраама. Кажу бо вам, що може Бог з каміння цього підняти дітей Авраааму. Вже ж і сокира до кореня дерев лежить, тож кожне дерево, що не приносить доброго плоду, вирубується і в вогонь кидається. Я справді хрещу вас у воді для покаяння, але той, хто йде після мене, сильніший за мене, я не здатний нести його сандалі, він охрестить вас у Святому Дусі і вогні. Віяльна лопата в його руці, і він ретельно очистить свій тік, і збере своє зерно в комору, а полову спалить невгасимим вогнем. Тоді приходить Ісус з Галілеї на Йордан до Іоанна, щоб бути хрещеним ним. Але Іоанн перешкоджав йому, кажучи: Я маю потребу бути охрещеним тобою, і ти приходиш до мене? Відповівши ж, Ісус сказав до нього: залиш зараз; так бо личить нам виконати всяку праведність. Тоді він відпускає його; і бувши охрещеним, Ісус вийшов негайно з води; і ось відкрилися йому небеса, і він побачив Духа Божого, що сходив як голуб і приходив на нього; і ось голос з небес, що говорив: Цей є Син мій улюблений, в якому я був задоволений.

4

Тоді Ісус був відведений у пустелю Духом, щоб бути спокушуваним дияволом, і, постивши сорок днів і сорок ночей, пізніше зголоднів. І, підійшовши до нього, спокусник сказав: Якщо ти Син Божий, скажи, щоб ці камені стали хлібами. Той же, відповівши, сказав: написано, не хлібом самим житиме людина, але кожним словом, що виходить з уст Божих. Тоді диявол бере його у святе місто, і ставить його на крило храму, і каже йому: якщо ти син Бога, кинь себе вниз; бо написано, що Він накаже Своїм посланцям про тебе, і на руках підніматимуть тебе, щоб ти не вдарився об камінь ногою твоєю. Ісус сказав йому: Знову ж написано: не спокушатимеш Господа, Бога твого. Знову бере його диявол на дуже високу гору, і показує йому всі царства світу і славу їх, і каже йому: все це тобі дам, якщо впавши поклонишся мені. Тоді каже йому Ісус: Йди геть від мене, сатано, бо написано: Господу Богу твоєму поклонишся і йому одному служитимеш. Тоді диявол відпускає його, і ось посланці підійшли й служили йому. Почувши ж Ісус, що Іоанна було видано, відійшов у Галілею, і залишивши Назарет, прийшовши оселився в Капернаумі приморському в межах Завулона і Нефталима, щоб сповнилося сказане через Ісаю пророка, який говорив: земля Завулона і земля Нефталима, дорога моря, за Йорданом, Галілея народів, народ, що сидів у темряві, побачив світло велике, і тим, що сиділи в краї і тіні смерті, світло зійшло їм. Від того часу Ісус почав

проголошувати і говорити: Кайтеся, бо наблизилося Царство Небесне. Йдучи біля моря Галілеї, він побачив двох братів, Симона, званого Петром, і Андрія, брата його, які кидали сітку в море, бо були рибалками, і каже їм: йдіть за мною, і зроблю вас рибалками людей. Вони ж негайно, залишивши мережі, послідували за ним. І, пішовши звідти далі, він побачив інших двох братів: Якова, сина Зеведеєвого, і Іоанна, брата його, що в човні з Зеведеєм, батьком їхнім, лагодили сіті свої, і покликав їх. Вони ж негайно, залишивши човен і свого батька, пішли за ним. І ходив Ісус по цілій Галілеї, навчаючи в їхніх зібраннях і проповідуючи добру звістку царства, і служачи всякій хворобі й всякій недузі в народі. І пішла чутка про нього по всій Сирії, і принесли йому всіх, хто погано себе мав, які утримувалися різними хворобами і муками, і біснуватих, і місячних, і розслаблених, і зцілив він їх; і пішли за ним багато натовпів з Галілеї, і Декаполісу, і Єрусалиму, і Юдеї, і з-за Йордану.

5

Побачивши натовпи, він піднявся на гору, і коли він сів, підійшли до нього його учні, і відкривши свій рот, він навчав їх, кажучи: блаженні бідні духом, бо їхнє є Царство Небесне. Блаженні ті, хто скорбить, бо вони будуть втішені. Блаженні лагідні, бо вони успадкують землю. Блаженні ті, хто голодує і спрагне справедливості, бо вони будуть

насичені. Блаженні милосердні, бо вони помилувані будуть. Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать. Блаженні миротворці, бо вони синами Божими назвуться. Блаженні ті, хто переслідуваний заради справедливості, бо їхнє є Царство Небесне. Благословенні ви, коли вас ганьблять і переслідують, і кажуть проти вас усяке зле слово, брехаючи заради мене. Радійте і веселіться, бо нагорода ваша велика на небесах, так само бо переслідували пророків, які були перед вами. Ви є сіллю землі; але якщо сіль стане безглуздою, чим вона буде посолена? Воно не є сильним ні на що більше, якщо не бути викинутим назовні і бути потоптаним людьми. Ви є світлом світу. Не може місто бути сховане, що лежить на горі; і не запалюють лампу і ставлять її під мірку, але на підсвічник, і світить вона всім, хто в будинку. Так нехай світить ваше світло перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла і прославляли Отця вашого, Який на небесах. Не думайте, що я прийшов зруйнувати Закон або Пророків; не прийшов я зруйнувати, а виповнити. Амінь бо кажу вам: доки не мине небо і земля, ані йота одна, ані риска одна не мине від закону, доки не станеться все. Хто отже порушить одну з цих найменших заповідей і так навчатиме людей, найменшим буде названий у Царстві Небесному; хто ж виконуватиме і навчатиме, той великим буде названий у Царстві Небесному. Бо я кажу вам, що якщо ваша праведність не буде переважати більше, ніж у книжників і фарисеїв, ви не ввійдете в царство небесне. Ви чули, що було сказано стародавнім: не вбивай, а хто вб'є, підлягатиме суду. Я ж кажу вам, що всякий, хто гнівається

на брата свого безпричинно, винний буде перед судом; хто ж скаже братові своєму рака, винний буде перед радою; а хто скаже дурню, винний буде в геєнні вогненній. Якщо отже ти приносиш дар твій на жертовник, і там ти згадаєш, що брат твій має щось проти тебе, залиш там дар твій перед жертовником, і йди спершу примирися з братом твоїм, і тоді, прийшовши, принеси дар твій. Будь доброзичливим до твого супротивника швидко, поки ти на дорозі з ним, щоб супротивник не передав тебе судді, і суддя не передав тебе слузі, і ти не був кинутий у тюрму; амінь кажу тобі, не вийдеш звідти, поки не віддаси останній кодрант. Ви чули, що було сказано стародавнім: не чини перелюбу. Але я кажу вам, що кожен, хто дивиться на жінку, щоб бажати її, уже вчинив перелюб з нею в серці своєму. Якщо ж око твоє праве спокушає тебе, вирви його і кинь від себе, бо вигідніше тобі, щоб загинув один із членів твоїх, і не все тіло твоє буде кинуто в геєнну. І якщо права твоя рука спокушає тебе, відрубай її і кинь від себе, бо корисно тобі, щоб загинув один із членів твоїх, і не ціле тіло твоє було кинуте в геєнну. Було сказано: хто відпускає дружину свою, нехай дасть їй свідоцтво про розлучення. Я ж кажу вам, що хто розлучиться з дружиною своєю, крім причини перелюбу, робить її перелюбницею, і хто одружиться з розлученою, той перелюбствує. Знову ви чули, що було сказано стародавнім: не будеш клястися неправдиво, але віддаси Господу клятви твої. Я ж кажу вам не клястися зовсім: ні небом, бо воно є престол Бога; ні землею, бо вона є підніжжя ніг його; ні Єрусалимом, бо він є місто великого

царя; ні головою твоєю не присягай, бо не можеш одного волосся білим або чорним зробити. Нехай буде слово ваше: так — так, ні — ні, а що понад це — від лукавого є. Ви чули, що було сказано: око замість ока і зуб замість зуба. Я ж кажу вам не протистояти злому, але хто вдарить тебе по правій щоці, поверни йому й іншу; і тому, хто хоче судитися з тобою і взяти твою сорочку, віддай йому й плащ; і хто примусить тебе йти одну милю, йди з ним дві. Тому, хто просить тебе, дай, і того, хто хоче позичити від тебе, не відвертайся. Ви чули, що було сказано: будеш любити ближнього свого і будеш ненавидіти ворога свого. Я ж кажу вам: любіть ворогів ваших, благословляйте тих, хто проклинає вас, добре робіть тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто ображає вас і переслідує вас, щоб стали ви синами Отця вашого, що в небесах, бо сонце його сходить на злих і добрих, і дощить на праведних і неправедних. Бо якщо ви любите тих, хто любить вас, яку винагороду ви маєте? Хіба і збирачі податків не роблять те саме? І якщо ви вітаєте лише своїх друзів, що особливого ви робите? Хіба не й податківці так роблять? Будете ж ви досконалі, як Батько ваш Небесний досконалий є.

6

Стережіться творити милостиню вашу перед людьми, щоб бути поміченими ними, бо інакше не матимете нагороди від Отця вашого, що на небесах. Коли отже ти робиш

милостиню, не сурми перед собою, як лицеміри роблять у зборах і на вулицях, щоб бути прославленими людьми. Істинно кажу вам: вони вже отримали свою нагороду. Коли ж ти робиш милостиню, нехай не знає ліва твоя, що робить права твоя, щоб була твоя милостиня в таємному, і Отець твій, що бачить у таємному, віддасть тобі в явному. І коли молишся, не будь як лицеміри, бо вони люблять у зборах і на розі вулиць стоячи молитися, щоб з'явитися перед людьми; істинно кажу вам, що вони вже отримали нагороду свою. Ти ж, коли молишся, увійди у внутрішню кімнату свою, і зачинивши двері свої, помолися Батькові своєму, що в таємному, і Батько твій, що бачить у таємному, віддасть тобі явно. Молячись же, не белькотіть, як язичники, бо здається їм, що в багатослівності своїй будуть почуті. Не будьте отже подібні до них, бо Отець ваш знає, чого ви потребуєте, перш ніж ви попросите Його. Так отже моліться ви: Отче наш, що в небесах, нехай буде освячене ім'я Твоє, нехай прийде царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі, хліб наш щоденний дай нам сьогодні, і прости нам борги наші, як і ми прощаємо боржникам нашим, і не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого. Бо Твоє є царство, і сила, і слава на віки. Амінь. Якщо бо ви простите людям провини їхні, простить і вам Отець ваш Небесний; якщо ж не простите людям провин їхніх, то й Отець ваш не простить провин ваших. Коли ж ви постите, не ставайте похмурими, як лицеміри, бо вони спотворюють свої обличчя, щоб з'явитися людям постячими. Істинно кажу вам, що вони вже отримали свою

нагороду. Ти ж, постячи, помаж свою голову і вмий своє обличчя, щоб не з'явитися людям постячим, а твоєму батькові, що в таємному, і батько твій, що бачить у таємному, віддасть тобі у відкритому. Не збирайте собі скарбів на землі, де міль і іржа знищує, і де злодії підкопують і крадуть; а збирайте собі скарби на небі, де ні міль, ні іржа не знищує, і де злодії не підкопують і не крадуть; бо де є скарб ваш, там буде і серце ваше. Світильник тіла є око; тож якщо око твоє просте, ціле тіло твоє світлим буде; якщо ж око твоє лукаве, ціле тіло твоє темним буде. Якщо отже світло, що в тобі, є темрявою, то яка ж велика темрява? Ніхто не може служити двом панам; бо або одного зненавидить і другого полюбить, або одного триматиметься і другим знехтує. Ви не можете служити Богу і мамоні. Через це я кажу вам: не турбуйтеся про душу вашу, що ви їсте і що ви п'єте, ані про тіло ваше, у що ви одягнетеся. Хіба душа не є більшою за їжу, і тіло за одяг? Подивіться на птахів небесних, що не сіють, ні жнуть, ні збирають у комори, і Батько ваш Небесний годує їх. Хіба ви не набагато цінніші за них? Хто ж із вас, турбуючись, здатний додати до віку свого один лікоть? І чому ви турбуєтеся про одяг? Вивчіть ретельно лілії поля, як вони ростуть: не трудяться і не прядуть; а кажу вам, що навіть Соломон у всій славі його не одягався як одна з цих. Якщо ж траву польову, що сьогодні є, а завтра в піч кидається, Бог так одягає, то чи не набагато більше вас, маловірні? Тому не турбуйтеся, кажучи: що нам їсти, або що нам пити, або в що нам одягнутися? Адже всього цього шукають народи, бо ваш

Небесний Батько знає, що ви потребуєте всього цього. Шукайте ж насамперед Царство Бога і праведність Його, і все це буде додано вам. Не турбуйтеся отже про завтрашній день, бо завтрашній день буде турбуватися про своє власне, достатньо для дня зло його.

7

Не судіть, щоб не бути засудженими; бо яким судом судите, будете суджені, і якою мірою міряєте, буде виміряно вам. Чому ти бачиш скалку в оці брата твого, а колоди у своєму оці не помічаєш? Або як ти скажеш до брата твого: Дозволь, я вижену скалку з ока твого, і ось колода в оці твоєму? Лицеміре, викинь спочатку колоду з ока свого, і тоді побачиш ясно, щоб викинути скалку з ока брата свого. Не давайте святого собакам і не кидайте перлин ваших перед свинями, щоб вони не потоптали їх ногами своїми і, обернувшись, не розірвали вас. Просіть, і буде дано вам, шукайте, і знайдете, стукайте, і буде відкрито вам; бо кожен, хто просить, отримує, і хто шукає, знаходить, і тому, хто стукає, буде відкрито. Або хто є з-поміж вас така людина, що коли син його попросить хліба, дасть йому камінь? І якщо він попросить рибу, хіба дасть йому змію? Якщо отже ви, будучи злими, знаєте як давати добрі дари вашим дітям, то наскільки більше Батько ваш, що на небесах, дасть добре тим, хто просить Його? Тож усе, чого б ви хотіли, щоб люди робили вам, так само і ви робіть їм, бо

це є закон і пророки. Входьте через вузьку браму, бо широка брама і просторий шлях, що веде до загибелі, і багато тих, хто входить через неї. Яка вузька брама і стиснута дорога, що веде до життя, і мало є тих, хто знаходить її. Остерігайтеся ж від лжепророків, які приходять до вас в одязі овець, а всередині є вовки хижі. За плодами їхніми пізнаєте їх. Хіба збирають з терен виноград або з будяків інжир? Таким чином кожне добре дерево приносить гарні плоди, а гниле дерево приносить злі плоди. Не може добре дерево приносити злі плоди, ані гниле дерево приносити добрі плоди. Кожне дерево, що не приносить гарного плоду, вирубується і кидається у вогонь. Отже, від плодів їхніх пізнаєте їх. Не кожен, хто говорить мені Господи, Господи, увійде в Царство Небесне, але той, хто виконує волю Отця мого, що на небесах. Багато хто скаже мені в той день: Господи, Господи, хіба не Твоїм ім'ям ми пророкували, і Твоїм ім'ям демонів виганяли, і Твоїм ім'ям багато чудес творили? І тоді сповіщу їм, що ніколи не знав вас: відходьте від мене, ті, хто чинить беззаконня. Кожен отже, хто чує ці мої слова і виконує їх, я уподібню його до мудрого чоловіка, який побудував свій дім на скелі; і впав дощ, і прийшли ріки, і подули вітри, і налетіли на той дім, і він не впав; бо був заснований на скелі. І кожен, хто чує ці мої слова і не виконує їх, буде уподібнений до дурного чоловіка, який побудував свій дім на піску; і пішов дощ, і прийшли ріки, і подули вітри, і вдарили в той дім, і він впав, і падіння його було велике. І сталося, коли Ісус закінчив ці слова, натовпи вражалися його вченням; бо він навчав їх як той, хто має

владу, і не як книжники.

8

Коли він зійшов з гори, за ним пішли великі натовпи. І ось прокажений, прийшовши, поклонявся йому, кажучи: Господи, якщо хочеш, можеш мене очистити. І, простягнувши руку, Ісус торкнувся його, кажучи: Хочу, очистись. І відразу очистилася його проказа. І каже йому Ісус: Дивись, нікому не кажи, але йди, покажи себе священику і принеси дар, який наказав Мойсей, на свідчення їм. Коли він увійшов до Капернаума, до нього підійшов сотник, благаючи його і кажучи: Господи, мій син лежить у домі паралізований, страшенно мучачись. І говорить йому Ісус: Я, прийшовши, зцілю його. І відповівши, сотник сказав: Господи, я не достойний, щоб ти увійшов під мій дах, але тільки скажи словом, і мій син буде зцілений. Бо і я людина під владою, маю під собою солдатів, і кажу одному: йди, і він іде, і іншому: приходь, і він приходить, і рабу моєму: зроби це, і він робить. Почувши це, Ісус здивувався і сказав тим, хто йшов за Ним: Істинно кажу вам, навіть в Ізраїлі Я не знайшов такої великої віри. Кажу ж вам, що багато хто від сходу і заходу прийдуть і возляжуть з Авраамом, і Ісааком, і Яковом у царстві небес, а сини царства будуть викинуті в темряву зовнішню; там буде плач і скрегіт зубів. І сказав Ісус сотникові: йди, і як ти вірив, нехай станеться тобі. І його син

був зцілений у ту годину. І прийшовши, Ісус у дім Петра побачив тещу його, покладену і гарячкуючу, і доторкнувся до руки її, і залишила її гарячка, і піднялася вона і служила йому. Коли ж настав вечір, принесли йому багатьох одержимих демонами, і він вигнав духів словом і всіх хворих зцілив, щоб виповнилося сказане через пророка Ісаю, який говорив: він сам наші слабкості взяв і хвороби поніс. Побачивши ж Ісус багато натовпу навколо себе, наказав відплисти на той бік. І підійшовши, один книжник сказав йому: Вчителю, я буду слідувати за тобою, куди б ти не йшов. І каже йому Ісус: лисиці нори мають, і птахи небесні гнізда, а Син Людський не має де голову схилити. Інший же з-поміж учнів його сказав йому: Господи, дозволь мені спершу піти і поховати батька мого. А Ісус сказав йому: Іди за мною, і дозволь мертвим ховати своїх мертвих. І коли він увійшов у корабель, за ним послідували його учні. І ось великий землетрус стався в морі, так що човен покривався хвилями, а він спав. І, підійшовши, учні його розбудили його, кажучи: Господи, врятуй нас, ми гинемо! І каже їм: чому ви боязкі, маловірні? Тоді, піднявшись, він докорив вітрам і морю, і настала велика тиша. Але люди здивувалися, кажучи: Хто це такий, що навіть вітри і море коряються йому? І коли Він прийшов на той бік, у землю Гергесинців, зустріли Його два біснуваті, що виходили з гробниць, дуже лютий, так що ніхто не міг пройти тією дорогою. І ось вони закричали, кажучи: що нам і тобі, Ісусе, Сину Божий? Ти прийшов сюди раніше часу мучити нас? Було ж далеко від них стадо багатьох свиней, що паслося. А

демони благали його, кажучи: Якщо виганяєш нас, дозволь нам піти в стадо свиней. І сказав їм: йдіть. А ті, вийшовши, пішли в стадо свиней; і ось кинулося все стадо свиней зі скелі в море і померли у водах. Ті ж пастухи втекли, і, відійшовши в місто, повідомили все і про одержимих демонами. І ось усе місто вийшло назустріч Ісусу, і, побачивши Його, благали, щоб Він відійшов від їхніх меж.

9

І, увійшовши в човен, він переправився і прийшов у власне місто. І ось приносили до нього паралітика, покладеного на ліжку, і Ісус, побачивши їхню віру, сказав паралітику: Мужайся, дитино, прощені тобі гріхи твої. І ось деякі з книжників сказали собі: Цей богохульствує. І побачивши Ісус їхні думки, сказав: Чому ви думаєте злі речі у ваших серцях? Що бо є легшим: сказати прощені твої гріхи, чи сказати встань і ходи? Але щоб ви знали, що Син Людський має владу на землі прощати гріхи, тоді каже паралітику: Піднявшись, візьми своє ліжко і йди до свого дому. І, піднявшись, він пішов до свого дому. Побачивши ж це, натовпи здивувалися і прославили Бога, що дав таку владу людям. І проходячи звідти, Ісус побачив чоловіка, який сидів у митниці, на ім'я Матвій, і каже йому: йди за мною. І вставши, він пішов за ним. І сталося, коли він лежав у домі, і ось багато митників і грішників, прийшовши, лежали разом з Ісусом і його учнями. І побачивши це, фарисеї

сказали його учням: Чому ваш вчитель їсть з митниками і грішниками? Ісус же, почувши, сказав їм: не мають потреби у лікарі здорові, а ті, хто хворіє. Пішовши ж, навчіться, що означає: милосердя бажаю, а не жертву. Бо я прийшов не закликати праведних, а грішників до покаяння. Тоді підходять до нього учні Іоанна, кажучи: Чому ми і фарисеї постимо багато, а учні твої не постять? І сказав їм Ісус: хіба можуть сини весільної кімнати сумувати, доки наречений є з ними? Прийдуть але дні, коли буде забраний від них наречений, і тоді вони будуть поститися. Ніхто не кладе латку з нечесаного шматка на старий одяг, бо вона забирає свою повноту від одягу, і стається гірший розрив. Ні не кидають вони молодого вина в старі бурдюки, бо інакше бурдюки розірвуться, і вино виллється, і бурдюки загинуть, але молоде вино кидають у нові бурдюки, і обидва зберігаються. Коли Він це промовляв до них, ось один правитель, підійшовши, поклонився Йому, кажучи, що дочка моя щойно померла, але прийди, поклади руку Твою на неї, і вона житиме. І піднявшись, Ісус пішов за ним, і учні його. І ось жінка, що страждала від кровотечі дванадцять років, підійшовши ззаду, торкнулася краю його одягу. Вона бо казала собі: Якщо тільки доторкнуся одягу його, буду врятована. А Ісус, обернувшись і побачивши її, сказав: Мужайся, дочко! Віра твоя врятувала тебе. І жінка була зцілена з тієї години. І прийшовши Ісус у дім правителя і побачивши флейтистів і натовп, що шумує, каже їм: відійдіть, бо не померла дівчинка, але спить. І вони насміхалися з нього. Коли ж натовп був вигнаний,

увійшовши, він схопив її руку, і дівчина піднялася. І пішла ця чутка по всій тій землі. І коли Ісус проходив звідти, за ним слідували два сліпі, кричачи і кажучи: Змилуйся над нами, Сину Давидів! Коли він прийшов до будинку, підійшли до нього сліпі, і каже їм Ісус: Вірите, що я можу це зробити? Вони кажуть йому: так, Господи. Тоді Він торкнувся їхніх очей, кажучи: Згідно з вірою вашою нехай буде вам. І відкрилися їхні очі, і Ісус суворо застеріг їх, кажучи: Дивіться, нехай ніхто не дізнається. Ті ж, вийшовши, розголосили про нього в усій тій землі. Коли вони виходили, ось принесли йому людину німу, одержиму демоном; і коли демона було вигнано, німий заговорив, і натовпи дивувалися, кажучи, що ніколи так не було в Ізраїлі. Фарисеї ж казали: Він виганяє демонів силою правителя демонів. І ходив Ісус по всіх містах і селах, навчаючи в їхніх зібраннях і проголошуючи добру звістку царства, і служачи всякій хворобі й всякій недузі в народі. Побачивши ж натовпи, змилосердився над ними, бо були виснажені й покинуті, як вівці, що не мають пастиря. Тоді він каже своїм учням: жниво справді велике, але робітників мало. Моліться отже до Господа жнив, щоб Він вислав робітників на жнива Його.

10

І, покликавши дванадцять учнів Своїх, дав їм владу над нечистими духами, щоб виганяти їх і зцілювати всяку

хворобу і всяку недугу. А дванадцяти апостолів імена є ці: перший Симон, званий Петро, і Андрій, брат його, Яків, син Зеведея, і Іван, брат його, Пилип і Варфоломій, Хома і Матвій митник, Яків, син Алфея, і Леввей, прозваний Тадей, Симон Кананіт і Юда Іскаріот, який і видав його. Цих дванадцять послав Ісус, наказавши їм, кажучи: на дорогу народів не йдіть і в місто самарян не входьте; йдіть же радше до овець загублених дому Ізраїля. Йдучи ж, проголошуйте, говорячи, що наблизилося Царство Небесне. Хворих лікуйте, прокажених очищайте, мертвих воскрешайте, демонів виганяйте; даром ви отримали, даром давайте. Не набувайте золота, ні срібла, ні бронзи в пояси ваші, ні сумки в дорогу, ні двох тунік, ні сандалів, ні палиці; бо робітник гідний своєї їжі. У яке б місто чи село ви не увійшли, дізнайтеся, хто в ньому гідний, і там залишайтеся, доки не вийдете. Входячи ж до дому, привітайте його, кажучи: Мир дому цьому. І якщо справді дім є гідним, нехай прийде ваш мир на нього, якщо ж не є гідним, нехай ваш мир повернеться до вас. І хто, якщо не прийме вас і не почує слів ваших, то, виходячи з дому або з міста того, струсіть порох з ніг ваших. Амінь, кажу вам: терпимішим буде для землі Содому і Гоморри в день суду, ніж для того міста. Ось я посилаю вас, як овець серед вовків, тому будьте мудрі, як змії, і невинні, як голуби. Остерігайтеся ж від людей, бо вони віддадуть вас до рад, і в зборах їхніх будуть бичувати вас; і перед правителів і царів ви будете приведені заради мене для свідчення їм і народам. Коли ж вас віддадуть, не турбуйтеся, як або що ви

будете говорити, бо вам буде дано в ту годину, що ви будете говорити. Бо не ви є ті, хто говорить, але Дух Батька вашого, що говорить у вас. Віддасть же брат брата на смерть і батько дитину, і повстануть діти проти батьків і вб'ють їх; і будете ненавиджені всіма через ім'я моє; а той, хто витерпить до кінця, той буде врятований. Коли ж переслідуватимуть вас у цьому місті, тікайте в інше, бо істинно кажу вам: не встигнете обійти міста Ізраїлю, доки не прийде Син Людський. Учень не вищий за свого вчителя, ні раб не вищий за свого господаря. Достатньо для учня, щоб він став як вчитель його, і для раба — як господар його. Якщо господаря дому Веельзевулом назвали, то наскільки більше домочадців його? Тому не бійтеся їх, бо немає нічого покритого, що не буде відкрито, і таємного, що не буде пізнано. Те, що я кажу вам у темряві, скажіть у світлі, і те, що чуєте на вухо, проголосіть на дахах. І не бійтеся тих, хто вбиває тіло, але не здатний вбити душу, бійтеся ж більше того, хто здатний і душу, і тіло знищити в пеклі. Хіба не два горобці продаються за асарій? І один з них не впаде на землю без вашого Отця. і волосся вашої голови все пораховане Отже, не бійтеся: ви коштуєте більше, ніж багато горобців. Кожен отже, хто визнає мене перед людьми, визнаю і я його перед Отцем моїм, що на небесах; хто ж би зрікся мене перед людьми, зречуся його і я перед Отцем моїм, що на небесах. Не думайте, що я прийшов принести мир на землю; не прийшов я принести мир, а меч. Бо прийшов розділити чоловіка проти батька його, і дочку проти матері її, і невістку проти свекрухи її; і вороги

чоловіка — домашні його. Той, хто любить батька або матір більше, ніж мене, не є гідним мене; і той, хто любить сина або дочку більше, ніж мене, не є гідним мене; і хто не бере хреста свого і не слідує за мною, не є гідним мене. Той, хто знайшов свою душу, втратить її, і той, хто втратив свою душу заради мене, знайде її. Той, хто приймає вас, мене приймає, і той, хто мене приймає, приймає Того, Хто послав мене. Той, хто приймає пророка в ім'я пророка, отримає нагороду пророка, і той, хто приймає праведного в ім'я праведного, отримає нагороду праведного. І хто напоїть одного з цих малих чашею лише холодної води в ім'я учня, істинно кажу вам, не втратить своєї нагороди.

11

І сталося, коли Ісус закінчив наставляти дванадцятьох учнів Своїх, Він відійшов звідти, щоб навчати і проголошувати в їхніх містах. А Іоанн, почувши у в'язниці про діла Христа, послав двох зі своїх учнів і сказав йому: ти є той, хто має прийти, чи іншого чекаємо? І відповівши, Ісус сказав їм: йдучи, повідомте Іоанну, що ви чуєте і бачите: сліпі бачать знову, і криві ходять, прокажені очищаються, і глухі чують, мертві піднімаються, і бідним благовістять; і блаженний є той, хто не спокуситься в мені. Коли ці йшли, Ісус почав говорити натовпам про Івана: що ви вийшли в пустелю побачити? Очерет, який трясеться від вітру? Але що ви вийшли побачити? Людину, одягнену в м'який одяг? Ось ті,

хто носить м'яке, є в домах царів. Але що ви вийшли побачити? Пророка? Так, кажу вам, і більше ніж пророк. Бо це той, про кого написано: Ось Я посилаю вісника Мого перед обличчям Твоїм, який приготує шлях Твій перед Тобою. Істинно кажу вам: не піднявся серед народжених жінками більший за Іоанна Хрестителя, але найменший у Царстві Небесному більший за нього. Від днів Іоанна Хрестителя до тепер Царство Небесне силою береться, і насильники захоплюють його. Бо всі пророки і закон до Іоанна пророкували. І якщо ви хочете прийняти, він є Ілля, який має прийти. Той, хто має вуха, щоб чути, нехай чує. Кому ж я уподібню це покоління? Подібне є до дітей, що сидять на ринках, які кличуть до своїх товаришів і кажуть: ми грали на флейті для вас, і ви не танцювали, ми голосили для вас, і ви не били себе в груди. Бо прийшов Іоанн, ні їдячи, ні п'ючи, і кажуть: Він має демона. Прийшов Син Людини, їдучи і п'ючи, і кажуть: ось людина обжера і винопивець, друг митників і грішників. І була виправдана мудрість від дітей її. Тоді він почав докоряти містам, в яких сталися найбільші чуда його, тому що не покаялися. Горе тобі, Хоразіне, горе тобі, Віфсаїдо, тому що якби в Тирі і Сидоні сталися чуда, які сталися у вас, давно б у вереті і попелі сидячи покаялися. Проте кажу вам: Тиру і Сидону більш терпимо буде в день суду, ніж вам. І ти, Капернауме, що до неба піднесений, до аду будеш скинутий, бо якби в Содомі сталися ті чудеса, що сталися в тобі, він залишився б аж до сьогодні. Але кажу вам, що землі Содому терпимішим буде в день суду, ніж тобі. У той час, відповівши, Ісус сказав:

сповідаюся Тобі, Отче, Господи неба і землі, що Ти сховав це від мудрих і розумних і відкрив це немовлятам; так, Отче, бо так сталася добра воля перед Тобою. Все мені було передано моїм Батьком, і ніхто не знає Сина, крім Батька, ані Батька ніхто не знає, крім Сина і того, кому Син забажає відкрити. Прийдіть до мене всі, хто трудиться і обтяжений, і я дам вам спокій. Візьміть ярмо моє на себе і навчіться від мене, бо я лагідний і смиренний серцем, і знайдете спокій для душ ваших, бо ярмо моє добре і тягар мій легкий.

12

У той час Ісус ішов суботами через зернові поля, а учні його зголодніли і почали зривати колосся та їсти. Фарисеї ж, побачивши, сказали йому: ось учні твої роблять те, що не дозволено робити в суботу. Але він сказав їм: хіба ви не читали, що зробив Давид, коли він зголоднів сам і ті, хто був з ним? Як він увійшов у дім Божий і з'їв хліби представлення, які не можна було їсти ні йому, ні тим, хто був з ним, а тільки священикам? Або ви не читали в законі, що в суботи священики в храмі порушують суботу і є безвинними? Кажу ж вам, що тут є щось більше за храм. Якби ви знали, що означає милості хочу, а не жертви, то не засудили б невинних. Бо Син Людський є Господарем і суботи. І, відійшовши звідти, прийшов Він у їхнє зібрання. І ось там був чоловік, що мав суху руку; і запитали його, кажучи: чи дозволено в суботи зцілювати? Щоб вони могли

звинуватити його. Той же сказав до них: хто буде з вас людина, яка буде мати одну вівцю, і якщо ця впаде в суботу в яму, хіба не схопить її і не підніме? Наскільки ж тоді відрізняється людина від вівці? Так що дозволено в суботи добре робити. Тоді Він каже чоловікові: Простягни свою руку, і той простяг, і вона була відновлена здоровою, як інша. Вийшовши ж, фарисеї взяли раду проти нього, щоб його знищити. А Ісус, дізнавшись, відійшов звідти; і пішли за ним багато натовпів, і зцілив їх усіх, і наказав їм, щоб не робили його явним, щоб сповнилося сказане через Ісаю пророка, який говорив: ось син мій, якого я обрав, улюблений мій, в якого вподобала душа моя; покладу дух мій на нього, і суд народам він оголосить; не буде сперечатися і не буде кричати, і не почує ніхто на вулицях голосу його. Очерет зламаний не зламає, і льон тліючий не погасить, поки не виведе до перемоги суд; і на ім'я його народи надіятимуться. Тоді був приведений до нього одержимий демоном сліпий і німий, і він зцілив його, так що сліпий і німий міг і говорити, і бачити; і дивувалися всі натовпи і казали: хіба це Христос, син Давида? Але фарисеї, почувши це, сказали: Цей виганяє демонів не інакше, як Вельзевулом, правителем демонів. Знаючи ж Ісус думки їхні, сказав їм: всяке царство, поділене проти себе, спустошується, і всяке місто або дім, поділений проти себе, не встоїть. І якщо сатана сатану виганяє, то він поділився проти себе, як же тоді встоїть царство його? І якщо я Веельзевулом виганяю демонів, то ким виганятимуть ваші сини? Через це вони самі будуть вашими суддями. Якщо ж я

Духом Божим виганяю демонів, то прийшло на вас Царство Боже. Або як може хтось увійти в дім сильного і посуд його захопити, якщо не зв'яже спершу сильного? І тоді він пограбує його дім. Той, хто не зі мною, проти мене, і той, хто не збирає зі мною, розсіює. Через це кажу вам, всякий гріх і богохульство простяться людям, а богохульство Духа не проститься людям; і хто якщо скаже слово проти Сина людини, проститься йому; хто ж би сказав проти Духа Святого, не проститься йому ні в нинішньому віці, ні в майбутньому. Або зробіть дерево гарним і плід його гарним, або зробіть дерево гнилим і плід його гнилим, бо з плоду дерево пізнається. Породження гадюк, як ви здатні говорити добрі речі, будучи злими? Бо з надлишку серця уста говорять. Добра людина з доброї скарбниці виносить добре, і зла людина зі злої скарбниці виносить зле. Кажу ж вам, що за кожне даремне слово, яке скажуть люди, віддадуть вони звіт про нього в день суду, бо від слів твоїх виправданий будеш, і від слів твоїх засуджений будеш. Тоді деякі з книжників і фарисеїв відповіли, кажучи: Вчителю, ми хочемо побачити від тебе знак. Але Він, відповівши, сказав їм: покоління зле і перелюбне знамення шукає, і знамення не буде дане йому, окрім знамення Йони пророка. Так само, як пророк Йона був у череві великої риби три дні і три ночі, так і Син Людський буде в серці землі три дні і три ночі. Чоловіки Ніневії встануть на суді з цим поколінням і засудять його, тому що вони покаялися від проповіді Йони, і ось тут більше, ніж Йона. Цариця півдня підніметься на суді разом з цим поколінням і

засудить його, бо вона прийшла з кінців землі, щоб почути мудрість Соломона, а ось тут більше, ніж Соломон. Коли ж нечистий дух виходить від людини, він проходить через безводні місця, шукаючи спокою, і не знаходить. Тоді каже: Повернуся в дім мій, звідки вийшов, і, прийшовши, знаходить його незайнятим, підметеним і прикрашеним. Тоді йде і бере з собою сім інших духів, гірших за себе, і увійшовши, живуть там, і стають останні речі тієї людини гіршими за перші. Так буде і з цим злим поколінням. Коли Він ще говорив до натовпів, ось Його мати і брати стояли зовні, бажаючи поговорити з Ним. Хтось сказав йому: Ось твоя мати і твої брати стоять зовні, шукаючи побачити тебе. Але він, відповідаючи, сказав тому, хто говорив йому: хто є моя мати і хто є мої брати? І простягнувши свою руку на своїх учнів, він сказав: ось моя мати і мої брати; бо хто виконає волю мого Батька, що на небесах, той мій брат, і сестра, і мати.

13

У той день Ісус, вийшовши з дому, сидів біля моря; і зібралися до нього великі натовпи, так що він, увійшовши в човен, сів, і весь натовп стояв на березі. І він говорив до них багато притчами, кажучи: Ось вийшов сіяч, щоб сіяти. І коли він сіяв, одне впало біля дороги, і прилетівши птахи з'їли його; інше ж впало на кам'янисте місце, де не було багато землі, і зразу зійшло, бо не мало глибини землі, а

коли сонце зійшло, спеклося, і через те, що не мало кореня, всохло; інше ж впало на терни, і виросли терни і задушили його; інше ж впало на добру землю і давало плід: одне сто, одне шістдесят, одне тридцять. Той, хто має вуха, щоб чути, нехай чує. І, підійшовши, учні сказали йому: Чому Ти говориш до них притчами? Але Він, відповівши, сказав їм, що вам дано знати таємниці Царства Небесного, а тим не дано. Бо хто має, тому дано буде і матиме надлишок, а хто не має, то й те, що має, буде взято від нього. Через це в притчах їм говорю, щоб дивлячись не бачили і слухаючи не чули і не розуміли, щоб не навернулися; і тоді виповниться їм пророцтво Ісаї, яке говорить: слухом слухатимете і не зрозумієте, і дивлячись дивитиметесь і не побачите; бо затовстіло серце народу цього, і вухами важко почули, і очі їхні заплющили, щоб не побачили очима і вухами не почули і серцем не зрозуміли і не навернулися, і зцілю їх. Ваші ж очі благословенні, бо бачать, і ваші вуха, бо чують. Істинно, бо кажу вам, що багато пророків і праведних бажали побачити те, що ви бачите, і не побачили, і почути те, що ви чуєте, і не почули. Отже ви почуйте притчу про сіяча. Коли хтось чує слово царства і не розуміє його, приходить лукавий і забирає посіяне в його серці; це той, хто посіяний біля дороги. А той, що посіяний на кам'янистому, це є той, хто слухає слово і негайно з радістю приймає і бере його; але не має кореня в собі, а є тимчасовим, і коли сталося горе або переслідування через слово, негайно спотикається. Той же, хто посіяний у терни, це той, хто чує слово, і турбота цього віку та омана

багатства душать слово, і він стає безплідним. Той же, хто посіяний на добру землю, це той, хто чує слово і розуміє, хто справді плодоносить і приносить: один сто, інший шістдесят, інший тридцять. Іншу притчу виклав він їм, кажучи: уподібнилося Царство Небесне людині, що посіяла добре насіння на своєму полі; а коли люди спали, прийшов його ворог і посіяв бур'яни між зерном, і пішов геть. Коли ж проросла трава і принесла плід, тоді з'явилися і бур'яни. Підійшовши ж, раби господаря дому сказали йому: пане, чи не добре насіння ти посіяв на твоєму полі? Звідки ж тоді в ньому бур'яни? А він сказав їм: це зробила ворожа людина. А раби сказали йому: ти хочеш, щоб ми пішли й зібрали їх? А він сказав: ні, щоб збираючи бур'яни, ви не викорінили разом з ними зерно; дозвольте рости разом обом до жнив, і в час жнив я скажу женцям: зберіть спочатку бур'яни і зв'яжіть їх у снопи, щоб спалити їх, а зерно зберіть у мою комору. Іншу притчу поставив перед ними, кажучи: подібне є Царство Небесне до зерна гірчиці, яке взявши, людина посіяла на своєму полі; воно справді є менше за всі насіння, але коли виросте, є більше за всі овочі і стає деревом, так що прилітають птахи небесні і гніздяться в його гілках. Іншу притчу сказав він їм: подібне є Царство Небесне до закваски, яку жінка, взявши, сховала в три міри борошна, доки не заквасилося все. Усе це говорив Ісус у притчах натовпам, і без притчі нічого не говорив їм, щоб виповнилося сказане через пророка, який говорив: відкрию в притчах уста мої, виголошу приховане від закладення світу. Тоді, залишивши натовпи, він прийшов до свого дому.

І підійшли до нього учні його, кажучи: поясни нам притчу про бур'яни на полі. А він, відповівши, сказав їм: той, хто сіє добре насіння, є Син Людини; а поле є світ; а добре насіння — це сини царства; а бур'яни є сини злого; а ворог, який посіяв їх, є диявол; а жнива є завершення віку; а женці є посланці. Так само, отже, як збираються бур'яни і спалюються вогнем, так буде при завершенні цього віку. Пошле Син Людини ангелів Своїх, і зберуть вони з царства Його все, що спокушає, і тих, хто чинить беззаконня, і кинуть їх у піч вогняну; там буде плач і скрегіт зубів. Тоді праведні засяють, як сонце, в царстві Отця їхнього. Той, хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає. Знову подібне є Царство Небесне до скарбу, схованого в полі, який знайшовши, людина сховала, і від радості своєї йде, і все, скільки має, продає, і купує те поле. Знову подібне Царство Небесне до людини-купця, що шукає гарні перлини; який, знайшовши одну дуже дорогоцінну перлину, пішов, продав усе, що мав, і купив її. Знову подібне є Царство Небесне до невода, кинутого в море і що зібрав з усякого роду; коли він наповнився, витягнувши його на берег і сівши, зібрали гарне в посудини, а гниле назовні викинули. Так буде при завершенні віку. Вийдуть посланці і відокремлять злих з-поміж праведних, і кинуть їх у вогняну піч; там буде плач і скрегіт зубів. Ісус каже їм: Ви зрозуміли все це? Вони кажуть йому: Так, Господи. Той же сказав до них: Через це всякий книжник, навчений для царства небес, подібний до господаря дому, який виносить зі своєї скарбниці нове і старе. І сталося, коли Ісус закінчив ці притчі, він пішов

звідти, і прийшовши в його батьківщину, навчав їх у їхньому зібранні, так що вони дивувалися і говорили: звідки у цього ця мудрість і ці сили? Хіба це не син тесляра? Хіба не його мати зветься Марія, і його брати Яків, і Йосип, і Симон, і Юда? І його сестри хіба не всі серед нас? Звідки ж тоді у цього все це? І вони обурювалися на нього. А Ісус сказав їм: немає пророк без честі, хіба що в батьківщині його і в домі його. І не зробив він там багатьох чудес через їхнє невір'я.

14

В того часу почув Ірод тетрарх чутку про Ісуса і сказав слугам своїм: це є Іоанн Хреститель; він воскрес з мертвих, і через це сили діють в ньому. Бо Ірод, схопивши Іоанна, зв'язав його і поклав у в'язницю через Іродіаду, дружину Филипа, брата свого. Бо Іоанн казав йому: Не дозволено тобі мати її. І, бажаючи його вбити, побоявся натовпу, тому що його мали за пророка. Коли святкувалися дні народження Ірода, дочка Іродіади танцювала посередині і сподобалася Іроду; тому він з клятвою пообіцяв їй дати те, що вона попросить. А вона, підбурена своєю матір'ю, каже: Дай мені тут на блюді голову Іоанна Хрестителя. І засмутився цар, але через клятви і тих, хто разом возлежав за столом, наказав дати, і, пославши, обезголовив Іоанна в тюрмі. І була принесена голова його на блюді, і була дана дівчині, і вона принесла її матері. І, підійшовши, учні його взяли тіло

і поховали його, і, прийшовши, повідомили Ісусу. Почувши ж це, Ісус відійшов звідти на човні в пустельне місце на самоті, і почувши про це, натовпи пішли за ним пішки з міст. І вийшовши, Ісус побачив великий натовп, і змилосердився над ними, і виліковував їхніх хворих. Коли настав вечір, підійшли до нього учні його, кажучи: пустельне це місце, і година вже минула; відпусти натовпи, щоб вони, пішовши в села, купили собі їжу. Але Ісус сказав їм: Не потрібно їм відходити, дайте їм ви їсти. Вони ж кажуть йому: Не маємо тут, окрім п'яти хлібів і двох риб. Той же сказав: Принесіть мені їх сюди. І наказавши натовпам відкинутися на траву, взявши п'ять хлібів і дві риби, подивившись на небо, благословив, і, зламавши, дав учням хліби, а учні — натовпам. І їли всі й наситилися, і зібрали залишки шматків — дванадцять повних кошиків. А тих, хто їв, було чоловіків близько п'яти тисяч, окрім жінок і дітей. І негайно Ісус примусив Своїх учнів увійти в човен і йти вперед на той бік, поки Він не відпустить натовпи. І відпустивши натовпи, він пішов на гору наодинці помолитися. Коли настав вечір, він був там сам. А човен уже був посеред моря, мучений хвилями, бо вітер був зустрічний. Четвертої ж варти ночі пішов до них Ісус, ходячи по морю. І побачивши його, учні, що ходив по морю, збентежилися, кажучи, що це привид, і від страху закричали. Негайно ж промовив до них Ісус, кажучи: Мужайтеся, це Я, не бійтеся. Відповівши йому, Петро сказав: Господи, якщо це ти, накажи мені прийти до тебе по воді. А він сказав: Йди. І зійшовши з човна, Петро ходив по воді,

щоб прийти до Ісуса. Бачачи сильний вітер, він злякався, і, почавши тонути, закричав, кажучи: Господи, врятуй мене! Негайно ж Ісус, простягнувши руку, схопив його і каже йому: Маловірний, чому ти засумнівався? І коли вони увійшли в човен, вітер припинився; а ті, що в човні, підійшовши поклонилися Йому, кажучи: Справді, Ти Син Божий. І переправившись, прийшли в землю Геннісаретську. І впізнавши його, чоловіки того місця послали по всю ту околицю, і принесли йому всіх хворих, і благали його, щоб могли хоча б тільки торкнутися краю його одягу; і всі, хто торкнувся, були врятовані.

15

Тоді підходять до Ісуса книжники та фарисеї з Єрусалима, кажучи: чому твої учні порушують традицію старійшин? Бо вони не миють свої руки, коли їдять хліб. Але Він, відповівши, сказав їм: чому і ви переступаєте заповідь Бога через вашу традицію? Бо Бог заповідав, говорячи: Шануй батька і матір, і Той, хто злословить батька або матір, нехай помре смертю. Ви ж кажете: хто б сказав батькові або матері — дар те, чим ти міг би отримати користь від мене, і не буде шанувати батька свого або матір свою; і ви знецінили заповідь Бога через вашу традицію. Лицеміри, добре пророкував про вас Ісая, говорячи: наближається до мене народ цей ротом своїм, і губами мене шанує, серце ж їхнє далеко віддалене від мене; марно ж поклоняються

мені, навчаючи навчань заповідей людських. І, покликавши натовп, сказав їм: слухайте і розумійте; не те, що входить в рот, робить людину нечистою, але те, що виходить з рота, це робить людину нечистою. Тоді його учні, підійшовши, сказали йому: Ти знаєш, що фарисеї образилися, почувши це слово? Той же, відповівши, сказав: Всяке садіння, яке не посадив Батько мій Небесний, буде викорінене. Залиште їх, вони є сліпими провідниками сліпих, а якщо сліпий веде сліпого, обидва в яму впадуть. Відповівши ж, Петро сказав до нього: поясни нам цю притчу. А Ісус сказав: Невже й ви досі нерозумні? Ще не розумієте, що все, що входить у рот, йде в живіт і викидається у відхоже місце? Те ж, що виходить з рота, виходить із серця, і те оскверняє людину. Бо із серця виходять злі думки, вбивства, перелюби, розпуста, крадіжки, лжесвідчення, богохульства. Це є те, що оскверняє людину, а їсти немитими руками не оскверняє людину. І, вийшовши звідти, Ісус відійшов у краї Тиру й Сидону. І ось жінка-хананеянка, вийшовши від тих меж, закричала йому, кажучи: змилуйся наді мною, Господи, Сину Давида, дочка моя тяжко одержима демоном. Але він не відповів їй жодного слова. І підійшовши, учні його просили його, кажучи: відпусти її, бо кричить позаду нас. Той же, відповівши, сказав: Я був посланий тільки до загублених овець дому Ізраїля. Вона ж, прийшовши, поклонилася йому, кажучи: Господи, допоможи мені. Але Він, відповівши, сказав: Не є гарним взяти хліб дітей і кинути маленьким собакам. Вона ж сказала: Так, Господи, бо й маленькі собаки їдять крихти, що падають зі столу

їхніх панів. Тоді, відповівши, Ісус сказав їй: О жінко, велика твоя віра! Нехай буде тобі, як бажаєш. І дочка її була зцілена від тієї години. І відійшовши звідти, Ісус прийшов до моря Галілейського, і зійшовши на гору, сидів там. І підійшли до нього багато натовпів, маючи з собою кульгавих, сліпих, глухих, каліків і багато інших, і кинули їх біля ніг Ісуса, і він зцілив їх, так що натовпи дивувалися, бачачи глухих, що чують, німих, що говорять, каліків здорових, кульгавих, що ходять, і сліпих, що бачать, і прославили Бога Ізраїля. Той же Ісус, покликавши Своїх учнів, сказав: Маю співчуття до натовпу, тому що вже три дні вони залишаються зі Мною і не мають що їсти, і відпустити їх голодними не хочу, щоб не ослабли вони в дорозі. І кажуть йому учні його: Звідки нам у пустелі стільки хліба, щоб нагодувати стільки народу? І каже їм Ісус: Скільки ви маєте хлібів? Вони ж сказали: Сім, і кілька маленьких рибок. І він наказав натовпам влягтися на землю. І, взявши сім хлібів і рибу, подякувавши, поламав і дав учням своїм, а учні — натовпам. І їли всі і наситилися, і зібрали залишки уламків — сім повних кошиків; а тих, що їли, було чотири тисячі чоловіків, окрім жінок і дітей. І, відпустивши натовпи, він увійшов у човен і прийшов до меж Магдали.

16

І підійшовши, фарисеї і садукеї, випробовуючи його,

запитали показати їм знак з неба. А він, відповівши, сказав їм: коли настає вечір, ви кажете: буде гарна погода, бо небо червоніє; і вранці: сьогодні буде буря, бо небо червоніє, будучи похмурим. Лицеміри, ви знаєте розрізняти обличчя неба, а знаків часів ви не можете пізнати? Покоління зле і перелюбне шукає знак, і знак не буде даний йому, якщо не знак Йони пророка. І, залишивши їх, він пішов геть. І прийшовши на той бік, учні його забули взяти хліби. А Ісус сказав їм: Бачте і стережіться закваски фарисеїв і садукеїв. Ті ж міркували між собою, кажучи, що хліба ми не взяли. Знаючи це, Ісус сказав їм: Що ви міркуєте в собі, маловірні, що хліби не взяли? Невже ви ще не розумієте і не пам'ятаєте п'ять хлібів для п'яти тисяч і скільки кошиків ви назбирали? Хіба ви не пам'ятаєте сім хлібів для чотирьох тисяч і скільки кошиків ви назбирали? Як ви не розумієте, що не про хліб я сказав вам остерігатися закваски фарисеїв і садукеїв? Тоді вони зрозуміли, що Він сказав остерігатися не закваски хліба, а вчення фарисеїв і садукеїв. Прийшовши ж Ісус у частини Кесарії Пилипової, питав учнів своїх, кажучи: Ким мене кажуть люди бути, Сина Людського? Вони ж сказали: одні — Іоанна Хрестителя, інші — Іллю, а інші — Єремію або одного з пророків. Каже їм: А ви за кого мене вважаєте? Відповівши ж, Симон Петро сказав: Ти є Христос, Син Бога живого. І відповівши, Ісус сказав йому: блаженний ти, Симоне Баріоно, тому що плоть і кров не відкрили тобі, але Отець мій, що в небесах. І я ж тобі кажу, що ти є Петро, і на цій скелі побудую мою церкву, і ворота аду не переможуть її. І дам тобі ключі Царства Небесного, і

що зв'яжеш на землі, буде зв'язане на небесах, і що розв'яжеш на землі, буде розв'язане на небесах. Тоді він наказав своїм учням, щоб нікому не говорили, що він є Ісус Христос. Від того часу Ісус почав показувати учням Своїм, що Йому необхідно йти в Єрусалим і багато страждати від старійшин, і первосвящеників, і книжників, і бути вбитим, і третього дня воскреснути. І, взявши Його осторонь, Петро почав докоряти Йому, кажучи: Помилуй Себе, Господи, не станеться з Тобою це! Він же, повернувшись, сказав Петрові: Йди за мною, сатано! Ти спокуса для мене, бо не думаєш про Боже, а про людське. Тоді Ісус сказав своїм учням: Якщо хтось хоче йти за мною, нехай зречеться себе, і нехай візьме хрест свій, і нехай іде за мною. Хто бо бажатиме душу свою зберегти, той втратить її, хто ж втратить душу свою заради мене, той знайде її. Бо що користується людина, якщо світ цілий здобуде, а душу свою втратить? Або що дасть людина в обмін на душу свою? Бо Син Людський збирається прийти в славі Батька Свого з ангелами Своїми, і тоді віддасть кожному за вчинками його. Амінь кажу вам: є деякі з тих, хто тут стоїть, які не скуштують смерті, доки не побачать Сина Людського, що прийде в Царстві Своєму.

17

І після шести днів бере Ісус Петра і Якова і Івана, брата його, і веде їх на високу гору наодинці, і був перетворений перед ними, і засяяло обличчя його як сонце, а одяг його

став білий як світло. І ось з'явилися їм Мойсей і Ілля, що розмовляли з ним. Відповівши, Петро сказав Ісусу: Господи, добре нам тут бути. Якщо хочеш, зробимо тут три намети: тобі один, і Мойсею один, і один Іллі. Коли він ще говорив, ось яскрава хмара затінила їх, і ось голос з хмари промовив: це є Син мій улюблений, яким я задоволений; Його слухайте. І почувши це, учні впали обличчям додолу і дуже злякалися. І підійшовши, Ісус торкнувся їх і сказав: Підніміться і не бійтеся. Піднявши ж свої очі, вони нікого не побачили, окрім одного Ісуса. І коли вони спускалися з гори, Ісус наказав їм, кажучи: нікому не кажіть про це бачення, доки Син Людський не воскресне з мертвих. І запитали його учні його, кажучи: Чому ж отже книжники кажуть, що Ілії необхідно прийти першим? А Ісус, відповівши, сказав їм: Ілля дійсно приходить перший і відновить все; але кажу вам, що Ілля вже прийшов, і не впізнали його, але зробили з ним скільки побажали; так і Син Людський має страждати від них. Тоді учні зрозуміли, що Він говорив їм про Іоанна Хрестителя. І коли вони прийшли до натовпу, підійшов до нього чоловік, ставши перед ним на коліна, і казав: Господи, змилуйся над моїм сином, бо він місяцем хворіє і тяжко страждає, бо часто падає у вогонь і часто у воду. І я привів його до твоїх учнів, і вони не змогли його зцілити. Відповівши, Ісус сказав: О покоління невіруюче і перекручене, до коли я буду з вами? Доки я буду терпіти вас? Принесіть мені його сюди. І Ісус докорив його, і вийшов від нього демон, і хлопчик був зцілений від тієї години. Тоді учні, підійшовши до Ісуса

наодинці, сказали: Чому ми не змогли вигнати його? А Ісус сказав їм: через невіру вашу. Бо істинно кажу вам, якщо ви маєте віру як зерно гірчиці, ви скажете цій горі: перейди звідси туди, і вона переміститься, і ніщо не буде неможливим для вас. Цей же рід не виходить, якщо не молитвою й постом. Коли вони поверталися в Галілею, сказав їм Ісус: збирається Син Людський бути виданим у руки людей, і вб'ють його, і третього дня воскресне. І вони дуже засмутилися. Коли вони прийшли до Капернаума, до Петра підійшли ті, хто збирав дві драхми, і сказали: Ваш учитель не сплачує дві драхми? Каже, так. І коли він увійшов у дім, Ісус випередив його, кажучи: що тобі здається, Симоне? Царі землі від кого беруть податки або данину? Від синів їхніх чи від чужих? Каже йому Петро: Від чужих. Ісус сказав йому: Тоді сини вільні. Але щоб не образити їх, піди до моря, закинь гачок, і першу рибу, що піднялася, візьми, і відкривши її рот, знайдеш статир, взявши його, дай їм замість мене і тебе.

18

У ту годину підійшли учні до Ісуса, кажучи: Хто ж тоді більший є в Царстві Небесному? І покликавши Ісус дитину, поставив її посеред них і сказав: істинно кажу вам, якщо не обернетеся і не станете як діти, не увійдете в Царство Небесне. Хто отже понизить себе як ця дитина, той є більшим у царстві небесному. І хто приймає таку одну

дитину в ім'я моє, мене приймає; а хто спокусить одного з цих малих, що вірують у мене, краще для нього, щоб повішений був ослячий жорно на шию його і щоб потоплений був у морі. Горе світові від спокус, бо неминуче мають прийти спокуси, але горе тій людині, через яку приходить спокуса. Якщо ж рука твоя або нога твоя спокушає тебе, відсіч їх і кинь від себе. Краще тобі увійти в життя кульгавим або каліцтвом, ніж, маючи дві руки або дві ноги, бути киненим у вогонь вічний. І якщо око твоє спокушає тебе, вирви його і кинь від себе, бо краще тобі увійти в життя одноокому, ніж, маючи два ока, бути кинутим у геєнну вогненну. Дивіться, не зневажайте жодного з цих малих, бо кажу вам, що ангели їхні на небесах завжди бачать обличчя Батька мого, що на небесах. Бо прийшов Син Людський врятувати загублене. Що вам здається? Якщо у якогось чоловіка буде сто овець і заблукає одна з них, чи не залишить він дев'яносто дев'ять на горах і, пішовши, шукає ту, що блукає? І якщо станеться знайти його, істинно кажу вам, що радіє над ним більше, ніж над тими дев'яноста дев'ятьма, які не заблукали. Так не є воля Отця вашого, що на небесах, щоб загинув один із цих малих. Якщо ж згрішить проти тебе брат твій, іди і викрий його між тобою і ним одним; якщо тебе послухає, ти здобув брата твого; якщо ж не послухає, візьми з собою ще одного або двох, щоб на устах двох свідків або трьох встановлено було кожне слово. Якщо ж ігнорує їх, скажи збору; якщо ж і збору ігнорує, нехай буде тобі як язичник і митник. Істинно кажу вам: скільки ви зв'яжете на землі, буде зв'язано на

небі, і скільки ви розв'яжете на землі, буде розв'язано на небі. Знову істинно кажу вам, що якщо двоє з вас погодяться на землі про будь-яку справу, про яку попросять, станеться їм від Отця мого, що в небесах. Бо де двоє або троє зібрані в ім'я моє, там я серед них. Тоді, підійшовши до нього, Петро сказав: Господи, скільки разів згрішить проти мене брат мій, і я прощу йому? До семи разів? Ісус каже йому: Не кажу тобі до семи разів, а до сімдесяти разів по сім. Через це Царство Небесне уподібнилося до царя-людини, який захотів звести рахунки зі своїми рабами. Коли ж він почав врегульовувати рахунки, приведено до нього одного боржника незліченних талантів. Але оскільки він не мав чим віддати, його господар наказав продати його, і дружину його, і дітей його, і все, що він мав, щоб борг було сплачено. Впавши, отже, раб поклонявся йому, кажучи: Пане, будь терплячий до мене, і все тобі я віддам. Зворушившись співчуттям, господар того раба відпустив його і простив йому борг. Вийшовши ж, той раб знайшов одного зі своїх товаришів-рабів, який винен був йому сто денаріїв, і, схопивши його, душив, кажучи: Віддай мені, якщо щось винен. Отже, впавши до ніг його, співраб його благав його, кажучи: Будь терплячий до мене, і я віддам тобі. Але той не захотів, а пішовши, кинув його у в'язницю, доки той не віддасть боргу. Побачивши ж це, співраби його дуже засмутилися, і прийшовши, ясно пояснили господареві їхньому все, що сталося. Тоді, покликавши його, господар його каже йому: Рабе лукавий, весь той борг я відпустив тобі, оскільки ти благав мене. Чи не було

необхідно і тобі помилувати твого співраба, як і я помилував тебе? І розгнівавшись, господар його віддав його катам, доки той не віддасть йому весь борг. Так і Батько Мій Небесний зробить вам, якщо не простите кожен брату своєму від сердець ваших провин їхніх.

19

І сталося, коли Ісус закінчив ці слова, відбув від Галілеї і прийшов у межі Юдеї за Йорданом. І йшли за ним великі натовпи, і Він зцілив їх там. І підійшли до нього фарисеї, випробовуючи його і кажучи до нього: Чи дозволено чоловікові відпустити дружину його з будь-якої причини? А він, відповівши, сказав їм: хіба ви не читали, що той, хто створив від початку, створив їх чоловіком і жінкою, і сказав: через це залишить людина свого батька і свою матір і прилучиться до своєї дружини, і будуть двоє однією плоттю? Так що вони вже не двоє, а одна плоть. Те, що Бог з'єднав, людина нехай не розділяє. Вони кажуть йому: Чому ж тоді Мойсей наказав дати свідоцтво про розлучення і відпустити її? Каже їм, що Мойсей через затверділість серця вашого дозволив вам відпускати дружин ваших, але від початку не було так. Кажу ж вам, що хто розлучить дружину свою не через перелюб і одружиться з іншою, той перелюбствує, і той, хто одружується з розлученою, перелюбствує. Кажуть йому учні його: Якщо така причина чоловіка з дружиною, то не вигідно одружуватися. А він

сказав їм: не всі приймають це слово, але ті, кому дано; бо є євнухи, які від утроби матері народилися так. І є євнухи, які були зроблені євнухами людьми, і є євнухи, які зробили себе євнухами заради царства небесного. Хто може прийняти, нехай приймає. Тоді привели до нього дітей, щоб він поклав на них руки і помолився, але учні лаяли їх. А Ісус сказав: дозвольте дітям і не заважайте їм приходити до мене, бо таких є Царство Небесне. І, поклавши на них руки, він пішов звідти. І ось один, підійшовши, сказав йому: Вчителю добрий, що доброго я маю зробити, щоб мати життя вічне? А він сказав йому: чому ти мене називаєш добрим? Ніхто не добрий, окрім одного Бога. А якщо ти хочеш увійти в життя, дотримуйся заповідей. Каже йому: Яких? А Ісус сказав: не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідчи неправдиво, шануй батька і матір, і люби ближнього свого як самого себе. Каже йому молодий чоловік: Все це я зберіг від юності моєї, чого ще мені бракує? Ісус сказав йому: Якщо хочеш бути досконалим, іди, продай своє майно і дай бідним, і матимеш скарб на небі, і приходь, іди за мною. Почувши ці слова, молодий чоловік пішов геть засмучений, бо мав багато володінь. А Ісус сказав своїм учням: Амінь кажу вам, що важко багатому увійти в Царство Небесне. Знову ж кажу вам: легше верблюдові пройти крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже. Почувши ж це, учні його дуже вражалися, кажучи: Хто ж тоді може бути врятованим? Поглянувши ж, Ісус сказав їм: для людей це неможливо, але для Бога все можливе. Тоді Петро, відповівши, сказав йому: Ось ми

залишили все і послідували за тобою, що ж тоді буде нам? А Ісус сказав їм: Істинно кажу вам, що ви, які послідували за мною, у відродженні, коли Син Людський сяде на престолі слави Своєї, сядете і ви на дванадцяти престолах, судячи дванадцять племен Ізраїлю. І всякий, хто залишив будинки, або братів, або сестер, або батька, або матір, або дружину, або дітей, або поля заради імені Мого, стократно отримає і життя вічне успадкує. Багато перших будуть останніми, і останні — першими.

20

Подібне бо є Царство Небесне до господаря дому, який вийшов рано вранці найняти робітників у свій виноградник. І домовившись з робітниками за денарій на день, він відправив їх у свій виноградник. І вийшовши близько третьої години, він побачив інших, які стояли на ринку без діла, і тим він сказав: йдіть і ви на виноградник, і що буде справедливим, дам вам. Вони ж пішли геть. Знову вийшовши близько шостої і дев'ятої години, він зробив так само. Про одинадцяту ж годину, вийшовши, знайшов інших, що стояли без діла, і каже їм: чому ви тут стоїте цілий день без діла? Вони кажуть йому: Бо ніхто нас не найняв. Каже їм: ідіть і ви у виноградник, і що буде справедливим, отримаєте. Коли настав вечір, господар винограднika каже своєму управителю: поклич робітників і віддай їм плату, почавши від останніх до перших. І

прийшовши ті, що найняті близько одинадцятої години, взяли по динарію. Прийшовши ж, перші подумали, що візьмуть більше, і взяли й вони по денарію. А взявши, вони бурчали проти господаря дому, кажучи, що ці останні одну годину працювали, і рівними нам їх ти зробив, тим, хто поніс тягар дня і пекучу спеку. Той же, відповівши, сказав одному з них: товаришу, не кривджу тебе, хіба не на денарій ти погодився зі мною? Візьми своє і йди; я хочу цьому останньому дати стільки ж, як і тобі; хіба мені не дозволено робити те, що я хочу, з моїм? Чи зле твоє око тому, що я добрий? Таким чином останні будуть першими, і перші — останніми, бо багато покликаних, але мало обраних. І йдучи вгору в Єрусалим, Ісус взяв дванадцять учнів наодинці в дорозі і сказав їм: Ось ми йдемо вгору в Єрусалим, і Син Людини буде виданий первосвященикам і книжникам, і вони засудять його на смерть, і вони віддадуть його народам, щоб знущатися і бичувати і розіп'яти, і третього дня він воскресне. Тоді підійшла до нього мати синів Зеведея зі своїми синами, вклоняючись і просячи щось від нього. А він сказав їй: Чого ти хочеш? Вона каже йому: скажи, щоб сіли ці два сини мої, один праворуч від тебе і один ліворуч від тебе в царстві твоєму. Відповівши ж, Ісус сказав: не знаєте, чого просите. Чи можете ви випити чашу, яку я маю намір випити, або хрещенням, яким я хрещуся, бути хрещеними? Вони кажуть йому: Ми можемо. І каже їм: Чашу мою справді ви п'єте, і хрещенням, яким я хрещуся, ви будете хрещені, але сидіти праворуч від мене і ліворуч від мене — не моє дати,

а лише тим, кому приготовлено Батьком моїм. І почувши це, десятеро обурилися на двох братів. Але Ісус, покликавши їх, сказав: Знаєте, що правителі народів панують над ними, і великі здійснюють владу над ними. Не так буде серед вас, але хто бажає серед вас великим стати, буде вашим слугою, і хто бажає серед вас бути першим, буде вашим рабом; як син людини не прийшов, щоб бути послуженим, але послужити і дати душу його викупом замість багатьох. І коли вони виходили з Єрихона, за ним ішов великий натовп. І ось два сліпих, що сиділи біля дороги, почувши, що Ісус проходить повз, закричали, кажучи: Помилуй нас, Господи, Сину Давидів! Але натовп докоряв їм, щоб вони замовкли, ті ж ще більше кричали, кажучи: Змилуйся над нами, Господи, Сину Давидів! І, ставши, Ісус покликав їх і сказав: Що бажаєте, зроблю вам? Вони кажуть йому: Господи, щоб наші очі були відкриті. Зворушившись співчуттям, Ісус торкнувся їхніх очей, і негайно вони прозріли, і пішли за ним.

21

І коли вони наблизилися до Єрусалиму і прийшли до Віфагії до гори оливкових дерев, тоді Ісус послав двох учнів, кажучи їм: ідіть до села, що перед вами, і зразу знайдете ослицю прив'язану і лоша з нею; розв'язавши, приведіть мені. І якщо хто-небудь вам щось скаже, ви відповісте, що Господь має в них потребу, і Він негайно пошле їх назад. Це

ж усе сталося, щоб виконалося сказане через пророка, який говорив: скажіть дочці Сіону, ось цар твій іде до тебе лагідний і сидячи на ослиці і на ослі, сину підяремної. Пішовши ж учні і зробивши, як наказав їм Ісус, привели ослицю і лоша, і поклали на них одяг їхній, і він сів на них. А найбільший натовп розстелив свої власні одяги на дорозі, інші ж зрубували гілки з дерев і розстилали на дорозі. А натовпи, що йшли попереду і що йшли слідом, кричали, говорячи: Осанна Синові Давидовому! Благословенний Той, Хто приходить в ім'я Господнє! Осанна на висотах! І коли він увійшов до Єрусалиму, усе місто було сколихнуте, кажучи: Хто це є? А натовпи казали: Це є Ісус, пророк з Назарету Галілейського. І увійшов Ісус у храм Бога, і вигнав усіх, хто продавав і купував у храмі, і столи міняйлів перекинув, і лавки тих, хто продавав голубів, і каже їм: написано, дім мій домом молитви буде названий; ви ж його зробили печерою розбійників. І підійшли до нього кульгаві й сліпі в храмі, і Він зцілив їх. Побачивши ж первосвященики і книжники дива, які він зробив, і дітей, що кричали в храмі і говорили: Осанна синові Давида, обурилися і сказали йому: Чуєш, що ці говорять? А Ісус каже їм: так; ви ніколи не читали, що з уст немовлят і тих, що ссуть груди, приготував хвалу? І, залишивши їх, вийшов за місто в Віфанію і заночував там. Вранці ж, повертаючись у місто, зголоднів; і побачивши одну смоківницю на дорозі, прийшов до неї, і нічого не знайшов на ній, окрім самого листя, і каже їй: нехай більше не буде від тебе плоду навіки. І смоковниця негайно засохла. І, побачивши це, учні

здивувалися, кажучи: Як миттєво засохла смоковниця? Відповівши ж, Ісус сказав їм: істинно кажу вам, якщо маєте віру і не сумніваєтесь, не тільки те зі смоковницею зробите, але навіть якщо горі цій скажете: піднімись і кинься в море, станеться; і все, що попросите в молитві, віруючи, отримаєте. І коли він прийшов у святиню, підійшли до нього, коли він навчав, старші священики і старійшини народу, кажучи: Якою владою ти робиш це, і хто дав тобі цю владу? Відповівши ж, Ісус сказав їм: Запитаю вас і я одне слово, яке якщо скажете мені, то і я вам скажу, якою владою ці речі роблю. Хрещення Іоанна звідки було, з неба чи від людей? Вони ж міркували між собою, кажучи: якщо скажемо — з неба, він скаже нам: чому ж тоді ви не повірили йому? Якщо ж скажемо — від людей, боїмося натовпу, бо всі вважають Івана пророком. І відповівши Ісусу, вони сказали: Ми не знаємо. Сказав їм і сам: ні, я теж не кажу вам, якою владою я це роблю. Що ж вам здається? Один чоловік мав двох дітей, і, підійшовши до першого, сказав: Дитино, йди сьогодні працювати в моєму винограднику. Той же, відповівши, сказав: Не хочу. Але пізніше, пошкодувавши, пішов. І, підійшовши до другого, сказав так само. А він, відповівши, сказав: Я, пане, і не пішов. Хто з двох виконав волю батька? Кажуть йому: перший. Каже їм Ісус: істинно кажу вам, що митники і повії йдуть перед вами в Царство Боже. Прийшов бо до вас Іоанн у шляху справедливості, і не повірили ви йому, а митники і блудниці повірили йому; ви ж, побачивши, не покаялися пізніше, щоб повірити йому. Послухайте іншу притчу. Був

один чоловік, господар дому, який посадив виноградник і поставив навколо нього огорожу, і викопав у ньому точило, і побудував вежу, і здав його в оренду землеробам, і поїхав за кордон. Коли ж наблизився час плодів, він послав своїх рабів до орендарів, щоб взяти свої плоди. І взявши фермери його рабів, одного побили, іншого вбили, а іншого закидали камінням. Знову він послав інших рабів, більше ніж перших, і вони зробили з ними так само. Пізніше ж послав до них свого сина, кажучи: Вони поважатимуть мого сина. Але землероби, побачивши сина, сказали між собою: Це спадкоємець, ходімо, вб'ємо його і захопимо його спадщину. І, взявши його, виганяли за межі виноградника і вбили. Коли отже прийде господар виноградника, що зробить тим фермерам? Вони кажуть йому: Злих зле знищить, а виноградник віддасть в оренду іншим орендарям, які віддаватимуть йому плоди у відповідні часи. Каже їм Ісус: Хіба ви ніколи не читали в Писаннях: камінь, який відкинули будівельники, той самий став наріжним каменем; від Господа сталося це, і є дивовижним в очах наших? Через це кажу вам, що буде забрано від вас Царство Боже і буде дано народу, який приносить плоди його; і той, хто впаде на камінь цей, розіб'ється; а на кого він впаде, того розчавить. І почувши первосвященики і фарисеї його притчі, зрозуміли, що про них говорить; і шукаючи схопити його, побоялися натовпів, оскільки мали його як пророка.

22

І відповівши, Ісус знову сказав їм у притчах, говорячи: уподібнилося Царство Небесне людині, царю, який влаштував весілля для сина свого. І він послав своїх слуг, щоб покликати запрошених на весілля, але вони не хотіли прийти. Знову він послав інших рабів, кажучи: Скажіть запрошеним: ось я приготував найкраще моє, бики мої і відгодовані заколоті, і все готове, прийдіть на весілля. А ті, знехтувавши, пішли геть — один до свого власного поля, а інший до своєї торгівлі, а решта, схопивши його рабів, образили і вбили їх. Почувши ж це, той цар розгнівався, і, пославши свої війська, знищив тих вбивць і спалив їхнє місто. Тоді він каже своїм рабам: весілля справді готове, але запрошені не були гідні; ідіть тому на перехрестя доріг, і скільки знайдете, запрошуйте на весілля. І вийшовши, ті раби на дороги зібрали всіх, скільки знайшли, лукавих і добрих, і наповнилося весілля возлежачими. Увійшовши ж, цар, щоб побачити тих, що лежали, побачив там людину, не одягнену в весільний одяг, і каже йому: друже, як ти увійшов сюди, не маючи весільного одягу? А він замовк. Тоді цар сказав слугам: Зв'язавши його ноги і руки, підніміть його і викиньте у зовнішню темряву, там буде плач і скрегіт зубів. Багато бо є покликаних, небагато ж обраних. Тоді фарисеї, пішовши, взяли раду, щоб спіймати його в пастку словом. І вони посилають до нього своїх учнів з іродіянами, кажучи: вчителю, ми знаємо, що ти

правдивий і шляху Бога в правді навчаєш, і не турбує тебе ніхто, бо не дивишся ти на обличчя людей. Скажи тому нам, що тобі здається? Чи дозволено давати податок Цезарю чи ні? Знавши ж лукавство їхнє, Ісус сказав: Що мене випробовуєте, лицеміри? Покажіть мені монету податку. Вони ж принесли йому денарій. І каже їм: Чиє це зображення і напис? Кажуть йому: Кесаря. Тоді каже їм: віддайте ж Кесареве Кесареві і Боже Богові. І почувши, здивувалися, і, залишивши його, пішли геть. У той день прийшли до нього садукеї, ті, які кажуть, що немає воскресіння, і запитали його, кажучи: вчителю, Мойсей сказав, якщо хтось помре, не маючи дітей, одружиться брат його на дружині його і підніме насіння братові його. Було ж у нас сім братів; і перший, одружившись, помер, і, не маючи нащадків, залишив дружину свою брату своєму; подібно і другий, і третій, аж до семи. Пізніше за всіх померла і жінка. Отже, у воскресінні чийою із семи буде жінка? Всі бо мали її. Відповівши, Ісус сказав їм: ви помиляєтесь, не знаючи Писання і сили Божої. Бо у воскресінні ні одружуються, ні видаються заміж, але є як посланці Бога на небі. А про воскресіння мертвих, хіба ви не читали сказаного вам Богом, Який говорив: Я є Бог Авраама, і Бог Ісаака, і Бог Якова? Бог не є Богом мертвих, а Богом живих. І почувши це, натовпи вражалися його навчанням. А фарисеї, почувши, що він заткнув саддукеїв, зібралися разом, і запитав один з них, законник, випробовуючи його і кажучи: вчителю, яка заповідь велика в законі? А Ісус сказав йому: возлюбиш Господа Бога твого всім серцем твоїм, і

всією душею твоєю, і всім розумом твоїм. Ця є перша і велика заповідь. Друга ж подібна до неї: будеш любити ближнього свого, як самого себе. На цих двох заповідях тримається весь Закон і Пророки. Коли зібралися фарисеї, запитав їх Ісус, кажучи: що вам здається про Христа? Чий він син? Вони кажуть йому: Давида. Він каже їм: як же тоді Давид у Дусі Господом його називає, кажучи, сказав Господь Господу моєму, сідай праворуч від мене, доки я не покладу ворогів твоїх підніжжям ніг твоїх? Отже, якщо Давид називає його Господом, як він є його сином? І ніхто не міг йому відповісти жодного слова, ані не посмів хтось від того дня запитувати його більше.

23

Тоді Ісус говорив до натовпів і до учнів його, кажучи: на Мойсеєвому сидінні сіли книжники і фарисеї. Тому все, що вони скажуть вам зберігати, зберігайте і робіть, але за ділами їхніми не робіть, бо вони говорять, а не роблять. Бо вони зв'язують важкі і важковиносні тягарі та покладають їх на плечі людей, але своїм пальцем не хочуть поворухнути їх. Всі ж свої справи вони роблять для того, щоб їх бачили люди. Бо вони розширюють їхні філактерії і збільшують китиці їхніх одягів, і люблять місце честі на бенкетах і перші місця на зборах і вітання на ринках і щоб їх називали люди рабі рабі. Ви ж не будьте названі рабі, бо один у вас вчитель — Христос, а всі ви брати. І не називайте

нікого батьком вашим на землі, бо один є Батько ваш, Той, що в небесах. ні будьте названі вчителями, бо один ваш вчитель — Христос. Той же, хто більший з-поміж вас, буде вашим слугою. Хто підвищить себе, буде принижений, і хто принизить себе, буде підвищений. Горе ж вам, книжники і фарисеї-лицеміри, бо ви пожираєте доми вдів і під приводом довго молитеся, через це отримаєте суворіший суд. Горе вам, книжники і фарисеї-лицеміри, бо ви зачиняєте Царство Небесне перед людьми: самі не входите і тим, хто входить, не дозволяєте увійти. Горе вам, книжники і фарисеї-лицеміри, бо ви обходите море і суходіл, щоб зробити одного проселіта, а коли він ним стає, робите його сином геєни вдвічі гіршим за вас. Горе вам, сліпі провідники, які кажете: хто присягне храмом, то нічого, а хто присягне золотом храму, той винен. Дурні й сліпі! Хто ж бо більший: золото чи храм, що освячує золото? І хто присягається жертовником — то нічого, а хто присягається даром, що на ньому — той винен. Дурні та сліпі! Що бо більше: дар чи жертовник, що освячує дар? Той, отже, хто поклявся жертовником, клянеться ним і всім, що над ним; і той, хто поклявся храмом, клянеться ним і Тим, Хто оселився в ньому; і той, хто поклявся небом, клянеться престолом Бога і Тим, Хто сидить на ньому. Горе вам, книжники і фарисеї-лицеміри, бо ви даєте десятину з м'яти, і кропу, і кмину, але занехали важливіше в законі: суд, і милість, і віру. Це треба було робити, і того не залишати. Сліпі провідники, які віджимають комара, а верблюда ковтають! Горе вам, книжники і фарисеї лицеміри, бо ви

очищаєте зовнішність чаші і миски, а всередині вони повні грабунку і несправедливості. Фарисею сліпий, очисти спочатку внутрішнє чаші і миски, щоб стало і зовнішнє їх чистим. Горе вам, книжники і фарисеї-лицеміри, бо ви подібні до побілених гробниць, які зовні виглядають прекрасними, а всередині наповнені кістками мертвих і всякою нечистотою. Так і ви зовні справді здаєтеся людям праведними, але всередині повні лицемірства і беззаконня. Горе вам, книжники і фарисеї лицеміри, бо ви будуєте гробниці пророків і прикрашаєте пам'ятники праведників, і кажете: якби ми були в дні батьків наших, ми б не були спільниками їхніми в крові пророків. Так що ви свідчите самі проти себе, що є синами тих, хто вбив пророків. І ви наповніть міру батьків ваших. Змії, потомство гадюк, як втечете від суду пекла? Через це ось я посилаю до вас пророків і мудрих і книжників, і з них ви вб'єте і розіпнете, і з них ви будете бичувати в зборах ваших і будете переслідувати від міста в місто, щоб прийшла на вас вся праведна кров, що проливається на землі, від крові Авеля праведного до крові Захарії, сина Варахії, якого ви вбили між храмом і жертовником. Істинно кажу вам, що все це прийде на це покоління. Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків і каменуєш посланих до тебе! Скільки разів я бажав зібрати дітей твоїх, як курка збирає пташенят своїх під крила, але ви не захотіли. Ось ваш дім залишається вам спустошеним. Кажу бо вам: не побачите мене відтепер, доки не скажете: благословенний той, хто йде в ім'я Господа.

24

І вийшовши, Ісус йшов від храму, і підійшли учні Його, щоб показати Йому будівлі храму. А Ісус сказав їм: хіба ви не бачите всього цього? Істинно кажу вам, не залишиться тут каменя на камені, який не буде зруйнований. Коли ж він сидів на Оливній горі, підійшли до нього учні окремо, кажучи: Скажи нам, коли це станеться, і який знак твоєї присутності і завершення віку? І відповівши, Ісус сказав їм: Дивіться, щоб ніхто вас не обманув. Багато бо прийдуть в ім'я моє, говорячи: Я є Христос, і багатьох зведуть з дороги. Ви будете чути про війни і чутки про війни, дивіться, не тривожтеся, бо необхідно всьому статися, але це ще не кінець. Бо повстане народ на народ і царство на царство, і будуть голоди і мори і землетруси по місцях; а все це початок родових болів. Тоді вони віддадуть вас на муки і вб'ють вас, і ви будете ненавиджені всіма народами через ім'я моє. І тоді багато хто спокусяться, і один одного видадуть, і один одного будуть ненавидіти. І багато лжепророків повстануть і обманять багатьох, і через те, що примножиться беззаконня, охолоне любов багатьох. Той же, хто витримає до кінця, буде спасений. І буде проголошена ця добра звістка про царство в цілому населеному світі як свідчення всім народам, і тоді прийде кінець. Коли отже ви побачите огиду спустошення, сказану через Даниїла пророка, що стоїть у місці святому, той, хто читає, нехай зрозуміє, тоді ті, що в Юдеї, нехай тікають на гори, той, хто

на даху, нехай не сходить узяти речі з дому його, і той, хто в полі, нехай не повертається назад узяти одяг його. Горе ж тим, хто носитиме в утробі, і тим, хто годуватиме груддю, в ті дні. Моліться ж, щоб не сталася втеча ваша взимку, ані в суботу. Буде бо тоді велика скорбота, якої не було від початку світу до нині, і не буде. І якщо б не були скорочені ті дні, не була б врятована жодна плоть, але через обраних будуть скорочені ті дні. Тоді, якщо хтось вам скаже: Ось тут Христос або тут, не вірте; бо повстануть лжехристи і лжепророки і дадуть великі знамення і чудеса, щоб звести, якщо можливо, навіть обраних. Ось я наперед сказав вам. Тож якщо скажуть вам: Ось Він у пустелі, не виходьте; Ось у коморах, не вірте; бо як блискавка виходить від сходу і з'являється аж до заходу, так буде і присутність Сина Людини; бо де є труп, там зберуться орли. Негайно ж після скорботи тих днів сонце затемниться, і місяць не дасть свого світла, і зорі впадуть з неба, і сили небес захитаються. І тоді з'явиться знак Сина Людини на небі, і тоді будуть плакати всі племена землі, і побачать Сина Людини, що йде на хмарах небесних з силою і славою великою. І він пошле своїх посланців із гучним голосом сурми, і вони зберуть його обраних із чотирьох вітрів, від країв небес до їхніх країв. А від смоковниці навчіться притчі. Коли вже гілка її стане ніжною і листя випустить, знаєте, що близько літо; так і ви, коли побачите все це, знаєте, що воно близько, при дверях. Амінь кажу вам, не мине покоління це, доки все це не станеться. Небо і земля минуть, але слова мої не минуть. Про той день і ту годину ніхто не знає, ні посланці небес,

окрім одного мого батька. Так само, як і дні Ноя, так буде і поява Сина Людського. Бо як вони були в ті дні перед потопом, їли і пили, одружувалися і видавали заміж, аж до того дня, коли Ной увійшов в ковчег, і не знали, доки не прийшов потоп і забрав усіх, так буде і з присутністю Сина Людини. Тоді двоє будуть у полі, один береться і один залишається; дві жінки мелють у млині, одна береться і одна залишається. Пильнуйте отже, бо не знаєте, о якій годині Господь ваш прийде. Те ж знайте, що якби господар будинку знав, о якій сторожі приходить злодій, він пильнував би і не дозволив би проломити його будинок. Через це і ви будьте готові, тому що о тій годині, коли ви не думаєте, Син Людський приходить. Хто ж тоді є вірний і мудрий раб, якого його господар призначив над його слугами, щоб давати їм їжу вчасно? Блаженний той раб, якого його господар, прийшовши, знайде таким, що робить так. Істинно кажу вам, що на всьому майні його поставить його. Якщо ж скаже той поганий раб у серці своєму: Зволікає мій пан прийти, і почне бити своїх співрабів, а їсть і п'є з тими, що п'яніють, прийде пан того раба в день, який не чекає, і в годину, яку не знає, і розітне його надвоє, і частину його з лицемірами покладе; там буде плач і скрегіт зубів.

25

Тоді Царство Небесне буде уподібнене десятьом дівам, які,

взявши свої смолоскипи, вийшли назустріч нареченому. П'ять же були з них мудрі, і п'ять дурних. Які нерозумні, взявши свої смолоскипи, не взяли з собою олії; а розумні взяли олію в своїх посудинах разом зі своїми смолоскипами. Але коли наречений затримувався, всі задрімали і спали. Серед ночі крик пролунав: Ось молодий іде, виходьте назустріч йому! Тоді піднялися всі ті діви і прикрасили свої світильники. Ті ж нерозумні сказали мудрим: Дайте нам з вашої олії, бо наші смолоскипи гаснуть. Але мудрі відповіли, кажучи: Щоб не виявилося, що не вистачить і нам, і вам, ідіть радше до продавців і купіть собі. Коли вони відходили, щоб купити, прийшов наречений, і готові увійшли з ним на весілля, і двері були зачинені. Пізніше ж приходять і решта дів, кажучи: Господи, господи, відкрий нам. Той же, відповівши, сказав: Істинно кажу вам, не знаю вас. Пильнуйте отже, бо не знаєте ні дня, ні години, в яку Син Людський приходить. Бо як чоловік, відправляючись у подорож, покликав своїх власних рабів і передав їм своє майно, і одному дав п'ять талантів, а іншому два, а іншому один, кожному згідно з його власною здатністю, і відразу відправився у подорож. Пішовши ж, той, хто взяв п'ять талантів, попрацював з ними і заробив інших п'ять талантів. Подібно і той, хто отримав два, здобув сам інші два. Той же, хто взяв один, пішов, викопав яму в землі і сховав срібло свого господаря. Після довгого часу приходить пан тих рабів і розраховується з ними. І підійшовши, той, хто взяв п'ять талантів, приніс інші п'ять талантів, кажучи: пане, п'ять талантів ти мені доручив,

дивись, інші п'ять талантів я здобув на них. Сказав йому господар його: Добре, рабе добрий і вірний! Над небагатьма був вірний, над багатьма тебе поставлю. Увійди в радість господаря твого. Підійшовши ж і той, хто взяв два таланти, сказав: Пане, два таланти ти мені доручив, дивись, інші два таланти я здобув на них. Сказав йому господар його: Добре, рабе добрий і вірний! Над небагатьма був вірний, над багатьма тебе поставлю. Увійди в радість господаря твого. Підійшовши ж і той, хто один талант взяв, сказав: пане, знав я тебе, що ти суворий чоловік, жнеш де не сіяв, і збираєш звідки не розсипав; і злякавшись, пішов і сховав твій талант у землі; ось маєш своє. Відповівши ж, господар його сказав йому: злий рабе і ледачий, ти знав, що я жну там, де не сіяв, і збираю звідти, де не розсипав. Треба було отже тобі віддати срібло моє банкірам, і прийшовши я, отримав би моє з відсотком. Заберіть же від нього талант і дайте тому, хто має десять талантів. Бо тому, хто має все, буде дано і буде надлишок, а від того, хто не має, і те, що має, буде взято від нього. І непотрібного раба викиньте у зовнішню темряву, там буде плач і скрегіт зубів. Коли ж прийде Син Людини в славі Його і всі святі посланці з Ним, тоді сяде на троні слави Його, і зберуться перед Ним всі народи, і відділить їх один від одного, як пастух відділяє овець від козенят, і поставить овець справа від Нього, а козенят зліва. Тоді скаже цар тим, хто праворуч від нього: прийдіть, благословенні Батька мого, успадкуйте приготоване вам царство від створення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти, я спрагнів, і ви напоїли мене, чужинцем я був, і ви

прийняли мене, голим, і ви одягли мене, я хворів, і ви відвідали мене, у в'язниці я був, і ви прийшли до мене. Тоді праведні відповідять йому, кажучи: Господи, коли ми бачили Тебе голодним і нагодували, або спраглим і напоїли? Коли ж ми бачили Тебе чужинцем і прийняли, або нагим і одягли? Коли ж ми бачили Тебе слабким або у в'язниці і приходили до Тебе? І відповівши, цар скаже їм: Амінь, кажу вам, наскільки ви зробили одному з цих найменших братів моїх, мені зробили. Тоді скаже і тим, хто зліва: Ідіть від мене, прокляті, у вогонь вічний, приготований дияволу і його посланцям. Бо я голодував, і ви не дали мені їсти, я відчував спрагу, і ви не напоїли мене, я був чужинцем, і ви не прийняли мене, я був голий, і ви не одягнули мене, я був слабкий і у в'язниці, і ви не відвідали мене. Тоді вони самі відповідять йому, кажучи: Господи, коли ми бачили тебе голодним, або спраглим, або чужинцем, або нагим, або слабким, або у в'язниці, і не послужили тобі? Тоді відповість їм, кажучи: Істинно кажу вам, оскільки ви не зробили одному з цих найменших, то й Мені не зробили. І відійдуть ці у вічне покарання, а праведні — у вічне життя.

26

І сталося, коли Ісус закінчив всі ці слова, сказав учням Своїм: ви знаєте, що через два дні настає Пасха, і Син Людський видається на розп'яття. Тоді зібралися

первосвященики, і книжники, і старійшини народу у дворі первосвященика, званого Каяфа, і радилися, щоб Ісуса хитрістю схопити і вбити. Вони казали: Але не під час свята, щоб не сталося заворушення серед народу. Коли Ісус був у Віфанії в домі Симона прокаженого, підійшла до нього жінка, маючи алебастровий глечик дуже дорогоцінного мира, і вилила на його голову, коли він лежав. Побачивши ж це, учні його обурилися, кажучи: Нащо це марнування? Адже це миро могло бути продане за велику ціну і роздане бідним. Дізнавшись же, Ісус сказав їм: Чому ви завдаєте клопоту жінці? Бо вона зробила добру справу для мене. Бідних бо завжди маєте з собою, мене ж не завжди маєте. Бо ця жінка, вилившиши це миро на моє тіло, зробила це для того, щоб поховати мене. Амінь кажу вам, де б не було проголошено цю добру звістку в цілому світі, буде сказано і те, що зробила ця, на пам'ять про неї. Тоді пішовши один з дванадцяти, званий Юда Іскаріот, до первосвящеників сказав: що бажаєте мені дати, і я вам видам його? І вони призначили йому тридцять срібняків. І від того часу він шукав нагоди, щоб його видати. Першого ж дня прісних хлібів прийшли учні до Ісуса, кажучи йому: Де хочеш, щоб ми приготували тобі їсти Пасху? Він же сказав: Ідіть у місто до того чоловіка і скажіть йому: Вчитель каже: час Мій близько, у тебе святкуватиму Пасху з Моїми учнями. І учні зробили так, як наказав їм Ісус, і приготували пасху. Коли настав вечір, він відкинувся з дванадцятьма. І коли вони їли, сказав: Істинно кажу вам, що один з вас видасть мене. І, дуже засмучені, почали говорити йому кожен з них: Невже

це я, Господи? Той же, відповівши, сказав: той, хто занурив зі мною руку в мисці, цей мене видасть. Син людини йде, як написано про нього, але горе тій людині, через яку Син людини зраджується, добре було б йому, якби та людина не народилася. Відповівши ж, Юда, той, хто передавав його, сказав: Невже це я, Рабі? Каже йому: Ти сказав. Коли вони їли, Ісус взяв хліб і, подякувавши, зламав і давав учням, і сказав: візьміть, їжте, це є тіло моє; і, взявши чашу і подякувавши, дав їм, говорячи: пийте з неї всі, бо це є кров моя нового завіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів. Але я кажу вам, що не буду пити відтепер із цього плоду виноградної лози до того дня, коли питиму його з вами новий у царстві Батька мого. І заспівавши гімн, вони пішли на Оливну гору. Тоді Ісус каже їм: всі ви спокуситеся через мене в цю ніч, бо написано: вдарю пастиря, і розсіються вівці отари; а після воскресіння мого піду перед вами в Галілею. Відповівши, Петро сказав йому: Якщо всі спокуситься через тебе, то я ніколи не спокушусь. Сказав йому Ісус: Амінь, кажу тобі, що цієї ночі, перш ніж заспіває півень, тричі зречешся мене. Каже йому Петро: навіть якщо мені доведеться вмерти з тобою, я не зречуся тебе. Подібно ж і всі учні сказали. Тоді приходить Ісус з ними в місце, зване Гефсиманія, і каже учням: Сідайте тут, доки я відійду і помолюся там. І, взявши Петра і двох синів Зеведея, почав сумувати і тривожитися. Тоді Ісус каже їм: Дуже сумна душа моя аж до смерті; залишайтеся тут і пильнуйте зі мною. І, просунувшись трохи, впав на обличчя своє, молячись і говорячи: Отче мій, якщо можливо є, нехай

мине мене чаша ця, проте не як я хочу, але як ти. І приходить він до учнів і знаходить їх сплячими, і каже Петру: так ви не змогли одну годину не спати зі мною? Пильнуйте і моліться, щоб ви не увійшли в спокусу; дух бо охочий, а тіло слабке. Знову, відійшовши вдруге, помолився, говорячи: Отче мій, якщо не може ця чаша минути Мене, якщо Я не вип'ю її, нехай буде воля Твоя. І прийшовши, знаходить їх знову сплячими, бо їхні очі були обтяжені. І залишивши їх, пішовши знову помолився втретє, те саме слово сказавши. Тоді приходить до учнів своїх і каже їм: спіте далі і відпочивайте? Ось наблизилася година, і Син Людський передається в руки грішників. Вставайте, ідімо, ось наблизився той, хто видає мене. І коли він ще говорив, ось Юда, один з дванадцяти, прийшов, і з ним великий натовп з мечами і киями від первосвященників і старійшин народу. Той же, хто видавав його, дав їм знак, кажучи: Кого я поцілую, той і є, схопіть його. І негайно, підійшовши до Ісуса, сказав: Радій, Рабі! — і поцілував Його. А Ісус сказав йому: друже, для чого ти тут. Тоді, підійшовши, вони поклали руки на Ісуса і схопили його. І ось один із тих, хто був з Ісусом, витягнувши руку, вихопив свій меч і, вдаривши раба первосвященика, відрізав йому вухо. Тоді Ісус каже йому: поверни свій меч на його місце, бо всі, хто взяв меч, мечем і загинуть. Чи здається тобі, що я не можу зараз закликати мого Батька, і Він надасть мені більше ніж дванадцять легіонів посланців? Як же тоді виконаються писання, що так має статися? У ту годину сказав Ісус натовпам: Як на розбійника вийшли ви з

мечами і киями, щоб схопити мене. Щодня я сидів серед вас, навчаючи в храмі, і ви не схопили мене. А все це сталося, щоб виконалися писання пророків. Тоді всі учні, залишивши його, втекли. Ті ж, схопивши Ісуса, відвели Його до первосвященика Каяфи, де зібралися книжники й старійшини. А Петро слідував за ним здалека аж до двору первосвященика, і, увійшовши всередину, сидів зі слугами, щоб побачити кінець. А первосвященики і старійшини і вся рада шукали неправдиве свідчення проти Ісуса, щоб убити його, і не знайшли; і хоча багато лжесвідків приходило, не знайшли. Пізніше ж, підійшовши, два лжесвідки сказали: Цей казав: Я можу зруйнувати храм Бога і через три дні побудувати його. І, вставши, первосвященик сказав йому: нічого не відповідаєш? Що ці проти тебе свідчать? Але Ісус мовчав. І відповівши, первосвященик сказав йому: заклинаю тебе Богом живим, щоб ти сказав нам, чи ти є Христос, Син Божий. Каже йому Ісус: Ти сказав. Проте кажу вам: відтепер побачите Сина Людського, що сидить праворуч від сили і приходить на хмарах небесних. Тоді первосвященик розірвав свій одяг, кажучи, що він зблюзнірував; яку ще потребу маємо у свідках? Ось тепер ви почули богохульство його; що вам здається? А вони, відповівши, сказали: він винен смерті. Тоді вони плюнули йому в обличчя і вдарили його кулаками, а інші били його, говорячи: пророкуй нам, Христе, хто той, хто вдарив тебе? А Петро сидів зовні у дворі, і підійшла до нього одна служниця, кажучи: І ти був з Ісусом Галілеянином. Але він заперечив перед ними всіма, кажучи: Не знаю, що ти

кажеш. Коли він вийшов до воріт, побачила його інша і каже тим, хто там був: І цей був з Ісусом Назореєм. І знову він заперечив з клятвою, що не знає тієї людини. Після недовгого часу підійшли ті, що стояли, і сказали Петрові: Справді й ти з них є, бо й мова твоя видає тебе. Тоді він почав проклинати і клястися, що не знає цієї людини. І відразу півень заспівав. І згадав Петро слово Ісуса, який сказав йому, що перед тим, як заспіває півень, тричі зречешся мене, і, вийшовши назовні, заплакав гірко.

27

Коли настав ранок, всі первосвященики і старійшини народу провели раду проти Ісуса, щоб засудити його на смерть, і, зв'язавши його, відвели і передали його Понтію Пилату, правителю. Тоді, побачивши, що він був засуджений, Юда, той що передавав його, пошкодувавши, повернув тридцять срібняків головним священикам і старійшинам, кажучи: я згрішив, передавши невинну кров. Вони ж сказали: Що нам до цього? Ти побачиш. І кинувши срібняки в храмі, він відійшов і, пішовши, повісився. А первосвященики, взявши ті срібняки, сказали: Не дозволено кинути їх у скарбницю, оскільки це плата за кров. А порадившись, вони купили за них поле гончаря для поховання чужинців; тому те поле було назване полем крові аж до сьогодні. Тоді було виповнено сказане через пророка Єремію, який говорив: і взяли тридцять срібняків,

ціну оціненого, якого оцінили сини Ізраїля, і дали їх за поле горшкаря, як наказав мені Господь. А Ісус стояв перед правителем; і запитав його правитель, кажучи: чи ти є цар юдеїв? А Ісус сказав йому: ти кажеш. І коли його звинувачували головні священики й старійшини, він нічого не відповів. Тоді каже йому Пилат: Хіба ти не чуєш, скільки свідчать проти тебе? І не відповів йому жодного слова, так що правитель дуже дивувався. Згідно зі святом правитель мав звичай відпускати натовпу одного в'язня, якого вони хотіли. Вони мали тоді відомого в'язня, званого Варавва. Коли вони зібралися, отже, Пилат сказав їм: кого ви бажаєте, щоб я відпустив вам? Варавву чи Ісуса, якого називають Христом? Він знав, що через заздрість видали його. Коли він сидів на судовому місці, дружина його послала до нього, кажучи: нічого тобі і тому праведному, бо багато я страждала сьогодні уві сні через нього. Але головні священики і старійшини переконали натовпи, щоб вони попросили Варавву, а Ісуса знищили. Відповівши ж, правитель сказав їм: кого з двох ви бажаєте, щоб я відпустив вам? А вони сказали: Варавву. Каже їм Пилат: що ж тоді мені робити з Ісусом, званим Христом? Кажуть йому всі: нехай буде розп'ятий. А правитель сказав: що ж бо злого він зробив? А вони ще більше кричали, кажучи: нехай буде розп'ятий. Побачивши ж Пилат, що нічого не користує, але більше заворушення стається, взявши воду, він обмив руки перед натовпом, кажучи: Невинний я від крові праведного цього, ви побачите. І, відповівши, весь народ сказав: Кров його на нас і на дітей наших. Тоді він відпустив їм Варавву,

а Ісуса, бичувавши, віддав, щоб був розп'ятий. Тоді солдати правителя, взявши Ісуса до преторію, зібрали на нього весь когорт; і роздягнувши його, одягли на нього багряний плащ, і сплівши вінець з терен, поклали на його голову і тростину в його праву руку, і ставши на коліна перед ним, знущалися з нього, кажучи: радій, царю Іудейський; і наплювавши на нього, взяли тростину і били по його голові. І коли вони знущалися над ним, зняли з нього плащ і одягнули на нього його одяг, і відвели його, щоб розіп'яти. Виходячи ж, знайшли людину-кіренейця на ім'я Симон, його примусили, щоб узяв хрест Його. І прийшовши в місце, зване Голгофа, яке є зване місцем черепа, дали йому пити оцет, змішаний з жовчю; і скуштувавши, не хотів пити. Розп'явши ж його, вони поділили одежі його, кинувши жереб, і, сидячи, вони стерегли його там. І вони поклали над його головою напис про його провину: Це Ісус, Цар Іудейський. Тоді розп'ято з ним двох розбійників, одного праворуч і одного ліворуч. А ті, що проходили повз, зневажали його, хитаючи головами і кажучи: той, хто руйнує храм і за три дні будує, врятуй сам себе; якщо ти Син Божий, зійди з хреста. Подібно ж і первосвященики, знущаючись із книжниками і старійшинами і фарисеями, говорили: інших спас, себе не може спасти; якщо він цар Ізраїля, нехай зійде зараз із хреста, і повіримо в нього; покладався на Бога, нехай визволить зараз його, якщо хоче його; бо сказав, що Бога я син. Те саме й розбійники, розп'яті з ним, ганьбили його. Від шостої ж години темрява настала на всю землю до дев'ятої години. А близько дев'ятої

години Ісус вигукнув великим голосом, кажучи: Елі, Елі, лема сабахтані? Це є: Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув? Деякі ж із тих, що стояли там, почувши, казали, що цей кличе Іллю. І негайно один з них побіг, узяв губку, наповнив її оцтом, поклав на тростину і поїв його. А решта казали: Залиш, подивимося, чи прийде Ілля врятувати його. Але Ісус, знову вигукнувши великим голосом, віддав дух. І ось завіса храму роздерлася надвоє від верху до низу, і земля затряслася, і скелі розкололися, і гробниці відкрилися, і багато тіл заснулих святих воскресло, і вийшовши з гробниць після воскресіння його, увійшли в святе місто і з'явилися багатьом. Той же сотник і ті, хто з ним охороняв Ісуса, побачивши землетрус і те, що сталося, дуже злякалися, кажучи: Справді, Божий Син був цей. Були ж там і багато жінок, які спостерігали здалеку, які слідували за Ісусом від Галілеї, служачи йому; серед яких була Марія Магдалина, і Марія, мати Якова і Йосипа, і мати синів Зеведея. А коли настав вечір, прийшов чоловік багатий з Ариматеї, на ім'я Йосип, який і сам був учнем Ісуса; цей, підійшовши до Пилата, попросив тіло Ісуса. Тоді Пилат наказав повернути тіло. І взявши тіло, Йосип загорнув його в чисте полотно, і поклав його в новій своїй гробниці, яку висік у скелі, і прикотивши камінь великий до дверей гробниці, пішов. Була там Марія Магдалина і інша Марія, які сиділи навпроти гробниці. А наступного дня, який є після приготування, зібралися первосвященики і фарисеї до Пилата, кажучи: пане, ми згадали, що той обманщик сказав, ще живучи, після трьох днів я воскресну. Накажи

отже охороняти гробницю до третього дня, щоб учні його не прийшли вночі, не вкрали його і не сказали народу: він воскрес із мертвих, і буде остання омана гірша за першу. Пилат сказав їм: Маєте варту, ідіть і зробіть безпечним, як знаєте. Вони ж, пішовши, забезпечили гробницю, запечатавши камінь разом з вартою.

28

Пізно після суботи, на світанку першого дня тижня, прийшла Марія Магдалина і інша Марія, щоб побачити гробницю. І ось стався великий землетрус, бо ангел Господній, зійшовши з неба і підійшовши, відкотив камінь від дверей і сидів на ньому. Був же вигляд його як блискавка, і одяг його білий, як сніг. Від страху перед ним затремтіли вартові і стали як мертві. Відповівши ж, посланець сказав жінкам: не бійтеся ви, бо знаю, що Ісуса розп'ятого шукаєте; нема Його тут, бо воскрес, як сказав. Ідіть, подивіться на місце, де лежав Господь. І швидко пішовши, скажіть учням його, що воскрес від мертвих, і ось іде перед вами в Галілею, там його побачите, ось сказав вам. І, вийшовши швидко від гробниці зі страхом і великою радістю, побігли повідомити його учнів. Коли ж вони йшли, щоб повідомити його учнів, ось Ісус зустрів їх, кажучи: Радійте. А вони, підійшовши, схопили його ноги і поклонилися йому. Тоді Ісус каже їм: Не бійтеся, йдіть і повідомте моїм братам, щоб вони пішли в Галілею, і там

вони мене побачать. Коли вони йшли, ось деякі з охорони прийшли в місто і повідомили первосвященикам все, що сталося. І зібравшись разом зі старійшинами, і взявши раду, вони дали достатньо срібних монет солдатам, кажучи: скажіть, що учні його, прийшовши вночі, вкрали його, коли ми спали. І якщо це буде почуто правителем, ми переконаємо його і зробимо вас безтурботними. Вони ж, взявши срібні монети, зробили так, як їх навчили. І поширилася ця розповідь серед юдеїв аж до сьогодні. Одинадцять учнів пішли в Галілею, на гору, де призначив їм Ісус. І побачивши його, вони поклонилися йому, але деякі засумнівалися. І підійшовши, Ісус говорив до них, кажучи: дана мені вся влада на небі і на землі. Пішовши, зробіть учнями всі народи, занурюючи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все, скільки я наказав вам; і ось я з вами є всі дні до завершення віку. Амінь.

Євангеліє від Марка

1

Початок доброї вістки Ісуса Христа, Сина Божого. Як написано в пророках: ось я посилаю посланця мого перед обличчям твоїм, який приготує дорогу твою перед тобою; голос того, хто кричить у пустелі: приготуйте дорогу Господа, прямими робіть стежки його, — з'явився Іоанн, хрестячи в пустелі і проголошуючи хрещення покаяння для прощення гріхів. І виходила до нього вся Юдейська земля і єрусалимляни, і хрестилися всі в ріці Йордан від нього, сповідуючи гріхи свої. Був же Іоанн одягнений у верблюжу вовну і шкіряний пояс навколо попереку його, і їв сарану і дикий мед. І він проголошував, кажучи: Приходить сильніший за мене після мене, якому я не є достатньо гідним, щоб, нахилившись, розв'язати ремінець його сандалів. Я справді хрестив вас водою, а він хрестить вас Святим Духом. І сталося в ті дні, що прийшов Ісус від Назарету Галілеї і був хрещений Іоанном у Йордані. І відразу, виходячи з води, він побачив небеса, що

розриваються, і Духа, як голуба, що сходить на нього; і голос пролунав з небес: ти є мій улюблений син, тобою я задоволений. І негайно Дух виганяє його в пустелю, і був там у пустелі сорок днів, спокушуваний сатаною, і був із дикими звірами, і посланці служили йому. Після того, як Іоанна було віддано, прийшов Ісус у Галілею, проголошуючи добру звістку царства Божого і говорячи, що виповнився час і наблизилося царство Боже; кайтеся і вірте в добру звістку. Йдучи біля моря Галілеї, побачив Симона і Андрія, брата Симона, які кидали сіть у морі; бо були рибалками; і сказав їм Ісус: йдіть за мною, і зроблю вас стати рибалками людей. І негайно, залишивши їхні сітки, вони пішли за ним. І пішовши звідти трохи, він побачив Якова, сина Зеведея, і Івана, брата його, і вони були в човні і лагодили сітки, і зразу покликав їх. І, залишивши батька їхнього Зеведея в човні з найманими робітниками, пішли вони за ним. І вони входять у Капернаум, і негайно в суботу, увійшовши до зібрання, він навчав. І вони були вражені його навчанням, бо він навчав їх як той, хто має авторитет, і не як книжники. І був у їхніх зборах чоловік у нечистому дусі, і закричав він, кажучи: еа, що нам і тобі, Ісусе Назарянине? Ти прийшов знищити нас? Я знаю, хто ти є — Святий Божий. І доганив його Ісус, кажучи: замовкни і вийди з нього. І нечистий дух, сконвульсувавши його і закричавши гучним голосом, вийшов з нього. І здивувалися всі, так що почали обговорювати між собою, кажучи: Що це? Що це за нове вчення, що він наказує за авторитетом і нечистим духам, і вони коряться йому? І чутка про нього

негайно поширилася по всій околиці Галілеї. І негайно, вийшовши з громади, прийшли в будинок Симона і Андрія з Яковом і Іоанном. А теща Симона лежала, страждаючи від лихоманки. І відразу кажуть йому про неї. І, підійшовши, підняв її, взявши її за руку, і гарячка негайно залишила її, і вона служила їм. Ввечері ж, коли зайшло сонце, приносили до нього всіх недужих і біснуватих. І було ціле місто зібране біля дверей, і він зцілив багатьох, які страждали на різні хвороби, і багато демонів вигнав, і не дозволяв демонам говорити, бо вони знали, що він Христос. І дуже рано вранці, ще вночі, вставши, він вийшов і пішов у пустельне місце, і там молився. І переслідували його Симон і ті, хто з ним, і, знайшовши його, кажуть йому, що всі тебе шукають. І говорить до них: Ходімо в сусідні містечка, щоб і там я проповідував, бо для цього я вийшов. І він проповідував у їхніх зборах по всій Галілеї й виганяв демонів. І приходить до нього прокажений, благаючи його і падаючи перед ним на коліна, і каже йому: Якщо хочеш, можеш мене очистити. А Ісус, змилосердившись, простягнув руку, торкнувся його і каже йому: хочу, очистись. І коли він сказав це, негайно відійшла від нього проказа, і він був очищений. І, суворо попередивши його, негайно вигнав його і каже йому: Дивись, нікому нічого не кажи, але йди, покажи себе священику і принеси за очищення твоє те, що наказав Мойсей, на свідчення їм. Той же, вийшовши, почав багато проголошувати і поширювати те слово, так що він більше не міг відкрито увійти в місто, але перебував зовні, в пустельних місцях, і до нього приходили звідусіль.

2

І знову увійшов Він до Капернаума через кілька днів, і було почуто, що Він у домі. І негайно зібралося багато людей, так що вже не було місця навіть біля дверей, і Він говорив їм слово. І приходять до нього, несучи паралітика, якого піднімали четверо, і не можучи наблизитися до нього через натовп, вони зняли дах там, де він був, і прокопавши, спускають ліжко, на якому паралітик лежав. Побачивши ж Ісус віру їх, каже паралітику: Дитино, прощені тобі гріхи твої. Були ж деякі з книжників там, що сиділи і міркували в серцях своїх: що цей так говорить богохульства? Хто може відпускати гріхи, якщо не один Бог? І негайно пізнавши Ісус духом Своїм, що вони так міркують у собі, сказав їм: Чому про це міркуєте в серцях ваших? Що легше: сказати паралітику прощені тобі гріхи твої, чи сказати встань, візьми ложе своє і ходи? Щоб ви знали, що Син Людини має владу відпускати на землі гріхи, каже розслабленому: тобі кажу, встань і візьми ложе твоє і йди в дім твій. І він негайно встав, і взявши мат, вийшов перед усіма, так що всі дивувалися і прославляли Бога, кажучи, що ніколи так ми не бачили. І вийшов він знову до моря, і весь натовп приходив до нього, і він навчав їх. І, проходячи, він побачив Левія, сина Алфея, що сидів у митниці, і каже йому: Йди за мною. І вставши, він пішов за ним. І сталося, коли він лежав у його домі, що багато збирачів податків і грішників лежали разом з Ісусом і його учнями, бо їх було багато, і

вони йшли за ним. І книжники й фарисеї, побачивши його, що їв з митниками і грішниками, говорили його учням: Чому він їсть і п'є з митниками і грішниками? І почувши це, Ісус каже їм: Не мають потреби здорові в лікарі, а хворі. Не прийшов Я покликати праведних, а грішників до покаяння. І постили учні Іоанна і учні фарисеїв. І приходять і кажуть йому: чому учні Іоанна і учні фарисеїв постять, а твої учні не постять? І сказав їм Ісус: хіба можуть сини весільної світлиці, коли наречений з ними є, поститися? Стільки часу, скільки вони мають молодого з собою, вони не можуть постити. Прийдуть але дні, коли буде забраний від них наречений, і тоді вони будуть поститися в ті дні. Ніхто не пришиває латку з нестиранної тканини на старий одяг, бо інакше нове забере його повноту від старого, і стається гірший розрив. І ніхто не наливає молодого вина в старі шкіряні бурдюки, бо інакше молоде вино розірве шкіряні бурдюки, і вино виллється, і шкіряні бурдюки загинуть, але молоде вино треба вливати в нові шкіряні бурдюки. І сталося, що Він проходив у суботу через зернові поля, і Його учні почали прокладати шлях, зриваючи колосся. І фарисеї казали йому: Дивись, що вони роблять у суботу, що не дозволено. І він казав їм: Хіба ви ніколи не читали, що зробив Давид, коли мав потребу і голодував він і ті, хто був з ним? Як він увійшов у дім Божий за первосвященика Авіятара і з'їв хліби представлення, які не дозволено їсти нікому, крім священиків, і дав також тим, хто був з ним? І він говорив їм: субота для людини настала, а не людина для суботи; тому Син Людський є господарем і суботи.

3

І він знову ввійшов до зібрання, і був там чоловік, що мав суху руку. І спостерігали за ним, чи вилікує він його в суботу, щоб звинуватити його. І каже людині, що має висохлу руку: Встань на середину. І каже їм: чи дозволено в суботу робити добро або робити зло? Душу врятувати чи вбити? Ті ж мовчали. І оглянувши їх з гнівом, глибоко засмучуючись через затверділість серця їхнього, каже тому чоловікові: простягни руку твою. І він простягнув, і рука його відновилася здоровою, як інша. І вийшовши, фарисеї негайно з геродіянами раду чинили проти нього, щоб його знищити. І Ісус відійшов зі своїми учнями до моря, і великий натовп з Галілеї послідував за ним, і з Юдеї, і з Єрусалиму, і з Ідумеї, і з-за Йордану, і ті з околиць Тиру і Сидону, натовп великий, почувши скільки він робив, прийшли до нього. І він сказав своїм учням, щоб малий човен чекав біля нього через натовп, щоб не тиснули його; бо він зцілив багатьох, так що падали на нього, щоб торкнутися його, всі, хто мали хвороби; і нечисті духи, коли бачили його, падали перед ним і кричали, кажучи, що ти є Син Божий. І багато докоряв їм, щоб не зробили його явним. І піднімається на гору, і закликає тих, кого сам хотів, і вони пішли до нього. І зробив він дванадцять, щоб вони були з ним і щоб він міг посилати їх проповідувати і мати владу зцілювати хвороби і виганяти демонів; і дав він ім'я Симону — Петро, і Якова, сина Зеведея, і Івана, брата Якова; і дав він

їм імена Воанергес, що є сини грому; і Андрія, і Пилипа, і Варфоломія, і Матвія, і Хому, і Якова, сина Алфея, і Тадея, і Симона Кананіта, і Юду Іскаріота, який і видав його. І приходять вони в дім, і збирається знову натовп, так що вони не могли навіть хліба їсти. І почувши, ті, хто був від нього, вийшли, щоб схопити його, бо говорили, що він збожеволів. І книжники, що прийшли з Єрусалиму, говорили, що він має Веельзевула, і що він виганяє демонів силою правителя демонів. І, покликавши їх, говорив до них у притчах: Як може сатана сатану виганяти? І якщо царство на себе розділиться, не зможе встояти те царство; і якщо дім на себе розділиться, не зможе встояти той дім. І якщо сатана повстав проти себе самого і розділився, не може встояти, але має кінець. Ніхто не може пограбувати майно сильного, увійшовши в його дім, якщо спершу не зв'яже сильного, і тоді пограбує його дім. Істинно кажу вам, що все буде прощено синам людським: гріхи і богохульства, скільки б вони не богохульствували; хто ж богохульствуватиме проти Духа Святого, не має прощення повік, але винен вічного суду, тому що вони говорили: нечистого духа має. Приходять отже мати його і брати його, і, стоячи зовні, послали до нього, кличучи його. І сидів навколо нього натовп, і сказали йому: ось твоя мати і твої брати надворі шукають тебе. І відповів їм, кажучи: хто є моя мати або мої брати? І оглянувши навколо тих, що сиділи навколо нього, каже: ось мати моя і брати мої; бо хто виконає волю Бога, той є брат мій і сестра моя і мати.

4

І знову почав навчати біля моря, і зібрався до нього великий натовп, так що він, увійшовши в човен, сидів на морі, і весь натовп був на землі біля моря. І він навчав їх у притчах багато чого, і говорив їм у своєму навчанні: слухайте. Ось вийшов сіяч, щоб сіяти. І сталося під час сіяння: одне впало на дорогу, і прийшли птахи і з'їли його; і інше впало на кам'янисте місце, де не було багато землі, і відразу зійшло, бо не мало глибини землі, а коли сонце зійшло, спеклося, і через те, що не мало кореня, висохло; і інше впало в терни, і терни піднялися і задушили його, і воно не дало плоду; і інше впало в добру землю і давало плід, що сходив і ріс, і приносило в тридцять, і в шістдесят, і в сто. І він говорив їм: Хто має вуха, щоб чути, нехай чує. Коли ж він залишився на самоті, запитали його ті, хто був при ньому разом з дванадцятьма, про притчу. І він говорив їм: вам дано знати таємниці Царства Божого, а тим, хто зовні, в притчах все стається, щоб дивлячись вони бачили і не побачили, і слухаючи вони чули і не зрозуміли, щоб ніколи не повернулися вони і не були прощені їм гріхи. І каже їм: Не знаєте притчі цієї, і як всі притчі пізнаєте? Той, хто сіє, сіє слово. Ці ж є ті, хто біля шляху, де сіється слово, і коли вони почують, негайно приходить сатана і забирає слово, посіяне в їхніх серцях. І ці подібно є ті, що на кам'янистий грунт посіяні, які, коли чують слово, відразу з радістю приймають його, і не мають кореня в собі, але

тимчасові є; потім, коли сталося горе або переслідування через слово, відразу спокушаються. І ці є ті, хто посіяні в терня, ті, хто чують слово, і турботи цього віку і омана багатства і бажання про інше, входячи, задушують слово, і воно стає безплідним. І ці є ті, хто посіяні на добру землю, які чують слово і приймають його, і плодоносять у тридцять, і у шістдесят, і у сто разів. І він казав їм: хіба приносять світильник, щоб поставити його під міру або під ліжко? Хіба не для того, щоб на світильник поставлено було? Бо немає нічого таємного, що не буде виявлене, і не стало нічого прихованим, але щоб прийшло в явне. Якщо хтось має вуха, щоб чути, нехай чує. І він казав їм: дивіться, що ви чуєте. Якою мірою ви міряєте, буде виміряно вам, і буде додано вам, які слухаєте. Бо хто має, тому буде дано, а хто не має, у того буде забрано навіть те, що він має. І він говорив: так є Царство Боже, як коли людина кине насіння на землю, і спить і встає вночі і вдень, і насіння проростає і росте, а як — не знає він сам. Адже земля сама по собі плодоносить: спочатку траву, потім колос, потім повне зерно в колосі. Коли ж дозріє плід, негайно посилає серп, бо настали жнива. І він казав: як нам уподібнити Царство Боже? Або яким порівнянням порівняємо його? Як зерно гірчиці, яке, коли посіяне на землі, є меншим за всі насіння, що на землі; і коли посіяне, піднімається і стає більшим за всі овочі, і робить гілки великі, так що птахи небесні можуть гніздитися під тінню його. І такими багатьма притчами він говорив їм слово, як вони могли слухати, а без притчі не говорив їм слово; а наодинці своїм учням він

пояснював все. І говорить їм того дня, коли настав вечір: Перейдімо на той бік. І залишивши натовп, вони беруть його таким, яким він був у човні, і інші човни були з ним. І піднялася велика буря, а хвилі били в човен, так що він уже наповнювався. І був він на кормі, сплячи на подушці, і будять його, і кажуть йому: Вчителю, хіба тобі байдуже, що ми гинемо? І, прокинувшись, він докорив вітер і сказав морю: Мовчи, заспокойся. І вщух вітер, і настала велика тиша. І сказав їм: чому ви такі боязкі? Чому ви не маєте віри? І вони злякалися великим страхом і говорили один до одного: Хто ж це такий, що і вітер, і море коряться йому?

5

І прийшли вони на той бік моря, в землю Гергесинців. І коли він вийшов з човна, відразу зустрів його з гробниць чоловік у нечистому дусі, який мав житло в гробницях, і ніхто не міг його зв'язати ланцюгами, через те що його часто кайданами і ланцюгами зв'язували, і розривалися ним ланцюги і кайдани ламалися, і ніхто не міг його приборкати; і постійно вночі і вдень у гробницях і в горах він був, кричачи і ріжучи себе камінням. Побачивши ж Ісуса здалека, побіг і поклонився йому, і, закричавши голосом великим, каже: що мені і тобі, Ісусе, Сину Бога Всевишнього? Заклинаю тебе Богом, не муч мене. Казав бо йому: Вийди, душе нечистий, з людини. І запитав його: Як тебе звати? І відповів, кажучи: Легіон ім'я моє, бо нас

багато. І він багато благав його, щоб той не посилав їх за межі тієї землі. І була там велика череда свиней, що паслася біля гори; і благали його всі демони, кажучи: пошли нас у свиней, щоб ми увійшли в них. І Ісус дозволив їм негайно. І вийшовши, нечисті духи увійшли в свиней; і кинулося стадо зі скелі в море — а було їх близько дві тисячі — і вони тонули в морі. І ті, хто пас свиней, втекли й повідомили в місті та в полях, і люди вийшли побачити, що сталося. І приходять до Ісуса, і бачать одержимого демоном, який сидить, одягнений і при здоровому розумі, того, що мав легіон, і злякалися. І розповіли їм ті, хто бачив, як сталося з одержимим, і про свиней. І почали просити його піти з їхніх меж. І коли він сідав у човен, благав його той біснуватий, щоб бути з ним. І не дозволив йому, але каже йому: Йди в дім твій до твоїх і розповіси їм, скільки тобі Господь зробив і як помилував тебе. І він пішов геть і почав проголошувати в Декаполісі, скільки зробив для нього Ісус, і всі дивувалися. І коли Ісус переплив у човні знову на той бік, зібрався великий натовп до нього, і він був біля моря. І приходить один з начальників синагоги, на ім'я Яір, і, побачивши його, падає до ніг його і благав його дуже, кажучи, що донька моя при смерті, щоб ти прийшов і поклав на неї руки, щоб вона врятувалася і жила. І пішов він з ним, і слідував за ним великий натовп, і тиснули його. І якась жінка, що мала кровотечу дванадцять років, і багато постраждала від багатьох лікарів і витратила все своє майно, і жодної допомоги не отримала, але скоріше стала гіршою, почувши про Ісуса, підійшовши в натовпі ззаду,

доторкнулася його одягу, бо говорила собі, що якщо доторкнуся навіть його одягу, буду спасена. І негайно висохло джерело крові її, і вона відчула тілом, що зцілена від недуги. І негайно Ісус, пізнавши в собі силу, що вийшла з нього, обернувшись у натовпі, говорив: Хто торкнувся моїх одягів? І говорили йому учні його: Бачиш натовп, що тисне тебе, і говориш: хто мене торкнувся? І він оглядався, щоб побачити ту, яка це зробила. Жінка ж, боячись і тремтячи, знаючи, що сталося з нею, прийшла і впала перед ним, і сказала йому всю правду. Він же сказав їй: Дочко, віра твоя врятувала тебе. Йди з миром і будь здорова від недуги твоєї. Поки він ще говорив, приходять від керівника громади, кажучи, що дочка твоя померла, навіщо ще турбуєш вчителя? А Ісус, негайно почувши слово, що говорилося, каже начальнику синагоги: Не бійся, тільки віруй. І не дозволив нікому йти з ним, окрім Петра, і Якова, і Іоанна, брата Якова. І приходить він до дому начальника синагоги, і бачить галас, і плачучих, і голосячих багато, і увійшовши, каже їм: чому ви галасуєте і плачете? Дитина не померла, а спить. І вони насміхалися з нього. А він, вигнавши всіх, бере з собою батька дитини і матір і тих, хто з ним, і входить туди, де лежала дитина, і взявши руку дитини, каже їй: таліфа, кумі; що є в перекладі: дівчинко, тобі кажу, встань. І одразу встала дівчинка і ходила; була бо років дванадцяти. І вони були дуже вражені. І суворо наказав їм, щоб ніхто не дізнався про це, і сказав дати їй їсти.

6

І вийшов Він звідти, і прийшов у Свою батьківщину, і йшли за Ним учні Його. І коли настала субота, він почав вчити в зборах, і багато хто, слухаючи, дивувалися, кажучи: звідки в цього це? І яка мудрість дана йому, і такі чуда через його руки діються? Чи не цей є тесляр, син Марії, а брат Якова і Йосипа і Юди і Симона? І хіба його сестри не тут з нами? І вони обурювалися на нього. Казав же їм Ісус, що не є пророк без честі, якщо не в батьківщині його, і серед родичів, і в домі його. І не міг там жодного чуда вчинити, окрім того, що на небагатьох хворих поклавши руки, зцілив їх. І він дивувався їхньому невір'ю. І він ходив навколо по селах, навчаючи. І він покликав до себе дванадцятьох, і почав їх посилати по двоє, і давав їм владу над нечистими духами, і наказав їм, щоб нічого не брали в дорогу, окрім палиці тільки, ні торби, ні хліба, ні міді в пояс, але бути взутими в сандалі, і не одягатися в дві туніки. І він говорив їм: де б ви не увійшли в дім, там залишайтеся, поки не вийдете звідти; і всі, хто не прийме вас і не послухає вас, виходячи звідти, струсіть пил з-під ніг ваших на свідчення їм; істинно кажу вам, терпимішим буде Содому або Гоморрі в день суду, ніж тому місту. І вийшовши, вони проповідували, щоб люди покаялися, і багато демонів виганяли, і мастили оливою багатьох хворих, і зціляли їх. І почув цар Ірод, бо ім'я його стало явним, і казав, що Іоанн Хреститель воскрес з мертвих, і через це діють у ньому сили. Інші казали, що це

Ілля, а інші казали, що це пророк, як один із пророків. Почувши ж це, Ірод сказав, що той Іоанн, якого я обезголовив, це він, він воскрес з мертвих. Сам бо Ірод, відіславши, схопив Іоанна і зв'язав його у в'язниці через Іродіаду, дружину Пилипа, брата свого, бо він одружився з нею. Бо Іоанн говорив Іроду, що не дозволено тобі мати дружину брата твого. А Іродіада мала злобу проти нього і хотіла його вбити, і не могла; бо Ірод боявся Івана, знаючи його чоловіком праведним і святим, і захищав його, і, почувши його, багато робив і охоче його слухав. І коли настав сприятливий день, коли Ірод на свій день народження влаштував вечерю для своїх вельмож і тисячників і перших людей Галілеї, і коли увійшла дочка Іродіади і танцювала і сподобалася Іроду і тим, що возлежали разом з ним, цар сказав дівчині: проси мене, чого хочеш, і дам тобі. І присягнув їй, що все, що в мене попросиш, дам тобі, аж до половини царства мого. А вона, вийшовши, сказала своїй матері: що мені просити? А вона сказала: голову Іоанна Хрестителя. І увійшовши негайно з поспіхом до царя, попросила, говорячи: Хочу, щоб ти дав мені негайно на блюді голову Іоанна Хрестителя. І цар, ставши дуже засмученим, через клятви і гостей не хотів її відкинути. І негайно цар, відіславши ката, наказав принести його голову. Той же, пішовши, відрубав йому голову у в'язниці, і приніс його голову на блюді, і дав її дівчині, а дівчина дала її своїй матері. І почувши, учні його прийшли і підняли тіло його, і поклали його в гробниці. І зібралися апостоли до Ісуса, і повідомили йому все, і

скільки вони зробили, і скільки навчали. І сказав їм: прийдіть ви самі окремо в пустельне місце і відпочиньте трохи, бо тих, хто приходив і хто відходив, було багато, і навіть їсти вони не мали часу. І вони відплили на човні в пустельне місце, щоб побути на самоті. І побачили, як вони відходили, і багато людей впізнали їх, і пішки з усіх міст збіглися туди, і пішли вперед них, і зійшлися до нього. І вийшовши, Ісус побачив великий натовп і змилосердився над ними, бо вони були як вівці, що не мають пастиря, і почав їх багато навчати. І вже коли минуло багато часу, підійшовши до нього, учні його кажуть, що пустельне є це місце і вже багато часу минуло; відпусти їх, щоб, пішовши в навколишні поля і села, купили собі хліба, бо не мають що їсти. А він, відповівши, сказав їм: Ви дайте їм їсти. І кажуть йому: пішовши, купимо хліба на двісті денаріїв і дамо їм їсти? А він каже їм: скільки хлібів ви маєте? Йдіть і побачте. І дізнавшись, вони кажуть: п'ять і дві риби. І він наказав їм розсадити всіх групами на зеленій траві. І вони розташувалися групами по сто і по п'ятдесят. І, взявши п'ять хлібів і дві риби, подивившись на небо, благословив, поламав хліби і давав учням, щоб вони поклали перед ними, а дві риби поділив усім. І їли всі і наситилися, і підняли дванадцять кошиків повних уламків, і від риб. І було тих, хто з'їв ті хліби, п'ять тисяч чоловіків. І негайно він змусив своїх учнів сісти в човен і йти вперед на той бік до Віфсаїди, поки він сам відпустить натовп; і попрощавшись з ними, він пішов на гору помолитися. І коли настав вечір, був човен посеред моря, а він сам один

на землі. І побачивши, що вони мучаться під час веслування, бо вітер був їм протилежний, близько четвертої сторожі ночі приходить до них, ходячи по морю, і хотів пройти повз них. Вони ж, побачивши його, що ходить по морю, подумали, що це привид, і закричали; бо всі його бачили і злякалися. І негайно він заговорив з ними і каже їм: мужайтеся, це я, не бійтеся. І він увійшов до човна до них, і вітер припинився, і вони дуже надзвичайно здивувалися і дивувалися. Бо не зрозуміли вони про хліби, але серце їхнє було затверділе. І перепливши, вони прибули до землі Геннісарет і пристали до берега. І коли вони вийшли з човна, відразу впізнавши його, обігали всю ту околицю і почали на ношах носити хворих туди, де чули, що він там є; і куди б він не входив — у села чи міста чи поля — на ринках клали хворих і благали його, щоб навіть краю його одягу могли торкнутися; і скільки б не торкалися його, спасалися.

7

І зібралися до нього фарисеї і деякі з книжників, які прийшли з Єрусалиму; і побачивши, що деякі з його учнів нечистими руками, тобто немитими, їдять хліб, вони засудили; бо фарисеї і всі юдеї, якщо не помиють ретельно руки, не їдять, тримаючись традиції старійшин; і з ринку, якщо не окунуться, не їдять; і багато інших речей є, які вони прийняли дотримуватися: омовіння чаш і глечиків і мідних

посудин і лож. Потім питають його фарисеї і книжники: чому твої учні не ходять згідно з традицією старійшин, але немитими руками їдять хліб? А він, відповівши, сказав їм, що добре пророкував Ісая про вас, лицемірів, як написано: цей народ устами мене шанує, а серце їхнє далеко від мене; марно ж шанують мене, навчаючи вчень заповідей людських. Залишивши бо заповідь Бога, тримаєте традицію людей: омовіння глечиків і чаш, і багато інших подібних речей робите. І він говорив до них: Добре ви відкидаєте заповідь Бога, щоб зберігати вашу традицію. Мойсей бо сказав: шануй батька твого і матір твою; і той, хто злословить батька або матір, смертю нехай помре; ви ж кажете: якщо скаже людина батькові або матері, корван, що є дар, те, чим від мене міг би отримати користь, і більше не дозволяєте йому нічого зробити для батька його або матері його, скасовуючи слово Бога переказом вашим, який ви передали; і подібних таких багато робите. І, покликавши весь натовп, казав їм: Слухайте мене всі і розумійте. Ніщо ззовні людини, що входить у неї, не здатне її осквернити, але те, що виходить, оскверняє людину. І коли він увійшов у дім, відійшовши від натовпу, його учні питали його про притчу. І каже їм: так і ви нерозумні? Ви ще не розумієте, що все, що входить ззовні в людину, не може його осквернити? що не входить воно в його серце, а в живіт, і виходить у відхоже місце, очищаючи всю їжу. Він казав, що те, що виходить з людини, те оскверняє людину. Бо зсередини, з серця людей, виходять злі думки: перелюби, розпуста, вбивства, крадіжки, жадібність, злоба, обман,

розпусність, зле око, богохульство, гордість, безумство; всі ці злі речі виходять зсередини і оскверняють людину. І, піднявшись звідти, він пішов у межі Тіру і Сидону. І увійшовши в дім, не хотів, щоб хтось знав, але не міг залишитися непоміченим. Бо почувши жінка про нього, чия маленька донька мала нечистого духа, прийшовши, впала до ніг його; а жінка була гречанка, сирофінікіянка за народженням; і просила його, щоб вигнав демона з дочки її. Але Ісус сказав їй: Дозволь спершу нагодувати дітей, бо не є добре взяти хліб у дітей і кинути маленьким собакам. А вона відповіла і каже йому: так, Господи; і маленькі собаки під столом їдять від крихт дітей. І сказав їй: через це слово йди, демон вийшов з твоєї дочки. І пішовши в її дім, вона знайшла дитину покладену на ліжко, і демона, що вийшов. І знову, вийшовши з меж Тиру і Сидону, прийшов до моря Галілеї через середину меж Декаполісу. І приносять до нього глухого з вадою мови і благають його, щоб поклав на нього руку. І, відвівши його від натовпу осторонь, він поклав свої пальці в його вуха, і, плюнувши, торкнувся його язика, і, поглянувши на небо, зітхнув і каже йому: Еффата, що означає відкрийся. І негайно відкрилися його вуха, і розв'язався узол його язика, і він заговорив правильно. І наказав він їм, щоб нікому не говорили, але скільки він їм наказував, тим більше вони проголошували. І вони були надзвичайно вражені, кажучи: Він добре все зробив, і глухих робить чути, і німих говорити.

8

У ті дні, коли знову був великий натовп і не мали що їсти, покликавши учнів своїх, Ісус каже їм: маю співчуття до натовпу, тому що вже три дні залишаються зі мною і не мають що їсти; і якщо відпущу їх голодними до їхнього дому, ослабнуть у дорозі; бо деякі з них прийшли здалека. І відповіли йому учні його: Звідки хтось зможе тут нагодувати цих хлібами в пустелі? І він запитав їх: Скільки ви маєте хлібів? Вони ж сказали: сім. І він наказав натовпу влаштуватися на землі, і, взявши сім хлібів та подякувавши, поламав їх і давав своїм учням, щоб вони роздали, і вони роздали натовпу. І мали вони небагато малих рибок, і, поблагословивши їх, сказав покласти і їх. Їли ж і наситилися, і зібрали залишків уламків сім кошиків. Було ж їх близько чотирьох тисяч, і він відпустив їх. І, негайно ввійшовши до човна з учнями своїми, він прийшов у краї Далмануфи. І вийшли фарисеї, і почали сперечатися з ним, шукаючи від нього знак з неба, випробовуючи його. І глибоко зітхнувши у своєму дусі, він каже: Чому це покоління шукає знак? Амінь кажу вам, якщо буде дано цьому поколінню знак. І залишивши їх, він сів у корабель і відплив знову. І вони забули взяти хліби, і крім одного хліба не мали нічого з собою в човні. І Він наказував їм, кажучи: Бачте, стережіться закваски фарисеїв і закваски Ірода. І вони міркували між собою, кажучи, що не мають хліба. І знаючи це, Ісус каже їм: Чому ви міркуєте, що хліба не

маєте? Досі не розумієте і не тямите? Ви ще маєте затверділе серце ваше? Маючи очі, ви не бачите, і маючи вуха, ви не чуєте? І ви не пам'ятаєте? Коли я ламав п'ять хлібів для п'яти тисяч, і скільки кошиків, повних шматків, ви зібрали? Вони кажуть йому: дванадцять. Коли ж сім для чотирьох тисяч, скільки кошиків, повних уламків, ви взяли? Вони ж сказали: сім. І говорив він їм: Ще не розумієте? І приходить він до Віфсаїди. І приносять йому сліпого і благають його, щоб він його торкнувся. І, взявши сліпого за руку, вивів його за село, і, плюнувши йому в очі та поклавши на нього руки, запитав його, чи бачить він щось. І піднявши очі вгору, він сказав: Бачу людей, наче дерева, що ходять. Тоді знову поклав руки на його очі і змусив його поглянути вгору, і він був зцілений, і побачив ясно всіх. І він відіслав його до його дому, кажучи: Ні в село не входь, ні нікому в селі не кажи. І вийшов Ісус і учні Його в села Кесарії Пилипа, і в дорозі питав учнів Своїх, кажучи їм: Ким Мене кажуть люди бути? Вони ж відповіли: Іоанна Хрестителя, а інші — Іллю, інші ж — одного з пророків. І він каже їм: а ви ким кажете, що я є? Відповівши ж, Петро каже йому: ти є Христос. І він докоряв їм, щоб нікому не говорили про нього. І він почав навчати їх, що Синові Людини необхідно багато страждати, і бути відкинутим старійшинами, і первосвящениками, і книжниками, і бути вбитим, і після трьох днів воскреснути; і він говорив слово зі сміливістю. І взявши його, Петро почав докоряти йому. Той же, обернувшись і побачивши учнів своїх, докорив Петру, говорячи: Йди за мною, сатано, бо ти не думаєш про

те, що Боже, а про те, що людське. І, покликавши натовп разом з учнями Своїми, сказав їм: хто хоче йти за Мною, нехай зречеться себе, і нехай візьме хрест свій, і нехай іде за Мною. Бо хто хотів би свою душу зберегти, той втратить її, а хто втратив би свою власну душу заради мене і доброї звістки, той збереже її. Що бо принесе користь людині, якщо вона здобуде цілий світ, а душу свою втратить? Або що дасть людина в обмін за душу свою? Бо хто посоромиться мене і моїх слів у цьому перелюбному й гріховному поколінні, того посоромиться і Син Людський, коли прийде в славі Отця свого зі святими посланцями.

9

І він говорив до них: Істинно кажу вам, що є деякі з тих, хто тут стоїть, які не скуштують смерті, доки не побачать Царство Боже, що прийшло в силі. І через шість днів Ісус бере з собою Петра, і Якова, і Івана, і веде їх на високу гору окремо самих, і Він перетворився перед ними, і одяг Його став блискучим, дуже білим, як сніг, таким, що валяльник на землі не може так вибілити. І з'явився їм Ілля з Мойсеєм, і вони розмовляли з Ісусом. І відповівши, Петро каже Ісусу: Рабі, добре нам тут бути, і зробімо три намети: тобі один, і Мойсею один, і Ілії один. Не знав бо, що говорити, бо були переляканими. І з'явилася хмара, що затінила їх, і пролунав голос з хмари, який говорив: Це є Син Мій улюблений, Його слухайте. І раптово, озирнувшись, вони більше нікого не

побачили, а лише Ісуса з собою. Коли вони спускалися з гори, він наказав їм, щоб нікому не розповідали те, що вони бачили, якщо не коли Син Людини воскресне з мертвих. І вони зберегли це слово при собі, обговорюючи між собою, що означає воскреснути з мертвих. І вони питали його, кажучи: Чому книжники кажуть, що Ілля повинен прийти спочатку? Той же, відповівши, сказав їм: Ілля справді, прийшовши першим, відновлює все, і як написано про Сина Людського, щоб Він багато постраждав і був зневажений? Але я кажу вам, що і Ілля прийшов, і вони зробили йому все, що хотіли, як написано про нього. І прийшовши до учнів, побачив великий натовп навколо них і книжників, що сперечалися з ними. І негайно весь натовп, побачивши його, вразився, і, підбігаючи, вітали його. І запитав книжників: Що ви обговорюєте між собою? І відповівши, один із натовпу сказав: Вчителю, я приніс мого сина до тебе, який має німого духа. І де б його не схопило, кидає його, і піниться, і скрегоче зубами своїми, і сохне, і сказав учням твоїм, щоб його виганяли, і не змогли. А він, відповівши йому, каже: о роде невірний, доки я буду з вами? Доки я буду терпіти вас? Принесіть його до мене. І привели його до нього. І побачивши його, дух негайно скорчив його, і він, впавши на землю, котився, пінячись. І він запитав його батька: скільки часу минуло відтоді, як це сталося з ним? Він же сказав: З дитинства. І часто кидав його у вогонь і у воду, щоб знищити його, але якщо щось можеш, допоможи нам, змилосердившись над нами. А Ісус сказав йому: Якщо ти здатний вірити — все можливе тому,

хто вірить. І відразу батько дитини вигукнув зі сльозами: Вірю, Господи! Допоможи моєму невір'ю. Побачивши ж Ісус, що збігається натовп, він докорив духові нечистому, кажучи йому: Душе німий і глухий, я тобі наказую, вийди з нього і більше не входь у нього. І закричавши й багато скорчивши його, вийшов, і він став як мертвий, так що багато хто говорив, що помер. Але Ісус, взявши його за руку, підняв його, і він встав. І коли він увійшов у дім, учні його питали його наодинці: Чому ми не змогли вигнати його? І сказав їм: Цей рід ні в кому не може вийти, якщо не молитвою і постом. І звідти, вийшовши, вони проходили через Галілею, і він не хотів, щоб хтось знав, бо він навчав своїх учнів і говорив їм, що Син Людський видається в руки людей, і вб'ють його, і, будучи вбитим, третього дня воскресне. Вони ж не розуміли цього слова і боялися запитати його. І прийшов Він до Капернаума, і коли опинився в будинку, запитав їх: Що ви обговорювали між собою в дорозі? Вони ж мовчали, бо вони обговорювали між собою в дорозі, хто більший. І, сівши, покликав дванадцятьох і каже їм: Якщо хтось хоче бути першим, буде останнім з усіх і слугою всіх. І, взявши дитину, він поставив її посеред них, і, обнявши її, сказав їм: хто, якщо одну з таких дітей прийме в ім'я моє, мене приймає; і хто, якщо мене прийме, не мене приймає, але того, хто послав мене. Відповів йому Іоанн, кажучи: Вчителю, ми бачили когось, хто виганяв демонів в ім'я Твоє, але він не слідує за нами, і ми заборонили йому, бо він не слідує за нами. Але Ісус сказав: Не забороняйте йому, бо ніхто, хто зробить силу на ім'я моє, не зможе швидко зло

говорити про мене. Хто не проти вас, той за вас. Хто б бо напоїв вас чашею води в ім'я моє, тому що ви Христові, істинно кажу вам, не втратить нагороди своєї. І хто б спокусив одного з цих малих, що вірують у мене, краще було б йому, якби жорновий камінь повісили йому на шию і кинули його в море. І якщо спокушає тебе твоя рука, відрубай її; краще тобі увійти в життя каліцтвом, ніж маючи дві руки піти в геєнну, у вогонь негасимий, де черв'як їхній не вмирає і вогонь не гасне. І якщо нога твоя спокушає тебе, відрубай її; краще тобі увійти в життя кульгавим, ніж маючи дві ноги бути кинутим у геєнну, у вогонь невгасимий, де черв'як їхній не вмирає і вогонь не гасне. І якщо твоє око спокушає тебе, викинь його; краще тобі одноокому увійти в Царство Боже, ніж маючи два ока піти в геєнну вогняну, де черв'як їхній не вмирає і вогонь не гасне. Кожен бо вогнем буде посолений, і кожна жертва сіллю буде посолена. Добра сіль; якщо ж сіль стане несолоною, чим ви її посолите? Майте в собі сіль і будьте в мирі один з одним.

10

І, піднявшись звідти, Він приходить у межі Юдеї через той бік Йордану, і знову збираються до Нього натовпи, і, як звик був, знову навчав їх. І, підійшовши, фарисеї питали його, чи дозволено чоловікові відпустити дружину, випробовуючи його. Той же, відповівши, сказав їм: Що вам наказав

Мойсей? Вони ж сказали: Мойсей дозволив написати книгу розлучення і відпустити. І відповівши, Ісус сказав їм: через жорстокосердя ваше він написав вам цю заповідь; але від початку творення чоловіком і жінкою зробив їх Бог; через це залишить людина батька свого і матір, і приєднається до дружини своєї, і будуть двоє однією плоттю. Так що вони вже не двоє, а одна плоть; отже, що Бог з'єднав, людина нехай не розділяє. І в будинку знову учні про це питали його, і каже їм: хто відпустить дружину свою і одружиться з іншою, чинить перелюб проти неї; і якщо дружина, відпустивши чоловіка, одружиться з іншим, чинить перелюб. І приносили йому дітей, щоб він їх торкнувся; але учні лаяли тих, хто приносив. Побачивши ж, Ісус обурився і сказав їм: дозвольте дітям приходити до мене і не перешкоджайте їм, бо таких є Царство Боже. Амінь кажу вам, хто не прийме царства Божого як дитина, той ніяк не увійде в нього. І обійнявши їх, він благословляв, кладучи руки на них. І коли він виходив у дорогу, підбіг один і, ставши перед ним на коліна, питав його: Вчителю добрий, що мені зробити, щоб успадкувати життя вічне? А Ісус сказав йому: чому ти мене називаєш добрим? Ніхто не добрий, крім одного Бога. Ти знаєш заповіді: не перелюбствуй, не вбивай, не кради, не свідчи неправдиво, не обманюй, шануй батька твого і матір. Той же, відповівши, сказав йому: Вчителю, все це я зберіг від юності моєї. Той же Ісус, поглянувши на нього, полюбив його і сказав йому: Одного тобі не вистачає. Якщо хочеш бути досконалим, йди, продай усе, що маєш, і дай бідним, і

матимеш скарб на небі, і приходь, іди за мною, узявши хрест свій. Той же, ставши похмурим через ці слова, пішов геть сумуючи, бо мав багато володінь. І озирнувшись, Ісус каже учням його: як важко ті, що мають гроші, увійдуть у царство Боже, а учні дивувалися його словам. А Ісус знову, відповівши, каже їм: Діти, як важко тим, хто покладається на гроші, увійти в Царство Боже! Легше верблюду пройти через вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже. Ті ж надзвичайно вражалися, говорячи між собою: І хто ж може бути врятований? Подивившись на них, Ісус каже: У людей це неможливо, але не у Бога, бо все можливе у Бога. Петро почав говорити йому: Ось ми залишили все і пішли за тобою. Відповівши ж, Ісус сказав: істинно кажу вам, немає нікого, хто залишив дім або братів, або сестер, або батька, або матір, або дружину, або дітей, або поля заради мене і заради доброї звістки, щоб не отримав стократно зараз у цей час будинки і братів, і сестер, і батька, і матір, і дітей, і поля з переслідуваннями, і в віці, що приходить, життя вічне. Багато ж перших будуть останніми, і останні — першими. Вони були на дорозі, йдучи вгору до Єрусалиму, і Ісус йшов попереду них, і вони дивувалися, а ті, хто йшов слідом, боялися. І, взявши знову дванадцять, він почав їм говорити те, що має йому статися, що ось ми йдемо вгору в Єрусалим, і Син Людський буде переданий первосвященикам і книжникам, і вони засудять його на смерть, і передадуть його народам, і вони знущатимуться з нього, і бичуватимуть його, і плюватимуть на нього, і вб'ють його, і третього дня він воскресне. І підходять до нього Яків і

Іоанн, сини Зеведея, кажучи: Вчителю, хочемо, щоб що б ми не попросили, ти зробив нам. А він сказав їм: що ви хочете, щоб я зробив для вас? Вони ж сказали йому: Дай нам, щоб один сів праворуч від тебе, а один ліворуч від тебе у славі твоїй. А Ісус сказав їм: Не знаєте, чого просите. Чи можете ви пити чашу, яку я п'ю, і хрещенням, яким я хрещуся, бути хрещеними? Вони ж сказали йому: ми можемо. А Ісус сказав їм: чашу, яку я п'ю, ви вип'єте, і хрещенням, яким я хрещуся, ви хреститеся; а сидіти праворуч від мене і ліворуч від мене не моє дати, але для тих, кому приготовано. І почувши це, десятеро почали обурюватися через Якова й Іоанна. А Ісус, покликавши їх до себе, каже їм: ви знаєте, що ті, хто здаються правити народами, панують над ними, і великі їхні мають владу над ними; але не так буде серед вас, але хто хоче стати великим серед вас, буде вашим слугою, і хто хоче з вас стати першим, буде рабом усіх; і бо Син Людини не прийшов, щоб йому служили, але щоб служити, і дати душу його викупом замість багатьох. І приходять вони до Єрихона. І коли він виходив з Єрихона з учнями своїми і великим натовпом, син Тимея Вартимей сліпий сидів біля дороги, просячи милостиню. І почувши, що Ісус Назорей є, почав кричати і говорити: Сину Давида, Ісусе, помилуй мене. І багато хто докоряв йому, щоб він замовчав, але він ще дужче кричав: Сину Давида, помилуй мене! І, ставши, Ісус сказав: Кличте його. І кличуть сліпого, кажучи йому: Мужайся, вставай, Він кличе тебе. Той же, відкинувши свій плащ і вставши, прийшов до Ісуса. І відповівши, каже йому Ісус: Що ти хочеш, щоб я тобі

зробив? А сліпий сказав йому: Раббуні, щоб я міг прозріти. І Ісус сказав йому: йди, віра твоя врятувала тебе. І негайно він прозрів і йшов за Ісусом дорогою.

11

І коли вони наближаються до Єрусалиму, до Віфсфагії і Віфанії, до гори оливкових дерев, він посилає двох із учнів його і каже їм: йдіть до села, що напроти вас, і відразу, входячи до нього, ви знайдете ослятко прив'язане, на якого ніхто з людей не сидів; розв'язавши його, приведіть. І якщо хтось вам скаже: Що ви робите? або Навіщо ви це робите? Скажіть, що Господь має в ньому потребу, і він негайно пошле його назад сюди. Вони пішли геть, і знайшли лоша, прив'язане до дверей зовні на вулиці, і розв'язують його. І деякі з тих, хто стояв там, казали їм: Що ви робите, розв'язуючи лоша? Вони ж сказали їм, як заповідав Ісус, і відпустили їх. І вони привели лоша до Ісуса, поклали на нього свої одежі, і він сів на нього. Багато хто розстелив свої одяги на дорозі, а інші зрізали гілки з дерев і стелили їх на дорозі. І ті, хто йшов попереду, і ті, хто йшов слідом, кричали, кажучи: Осанна! Благословенний Той, Хто приходить в ім'я Господа. Благословенне царство, що приходить в ім'я Господа, Отця нашого Давида, осанна в найвищих. І увійшов Ісус до Єрусалима і до храму, і оглянувши все, коли вже настав вечір, вийшов до Віфанії з дванадцятьма. І наступного дня, коли вони вийшли з

Віфанії, він зголоднів; і побачивши здалека фігове дерево, що мало листя, він прийшов, чи не знайде щось на ньому; і прийшовши до нього, нічого не знайшов, окрім листя; бо не був час інжиру. І відповівши, він сказав їй: нехай ніхто більше від тебе навіки не їсть плоду. І учні його чули. І приходять вони знову до Єрусалиму, і увійшовши Ісус до храму, почав виганяти тих, хто продавали, і тих, хто купували в храмі, і столи міняйлів і сидіння тих, хто продавали голубів, перекинув, і не дозволяв, щоб хтось проніс посудину через храм, і навчав, говорячи їм: хіба не написано, що дім мій домом молитви буде названий для всіх народів? Ви ж його зробили печерою розбійників. І почули книжники, і фарисеї, і первосвященики, і шукали, як його знищити, бо боялися його, тому що весь натовп вражався його вченням. І коли настав пізній час, він виходив за місто. І проходячи повз вранці, вони побачили смоківницю, висохлу від коренів. І згадавши, Петро каже йому: Рабі, дивись — смоковниця, яку ти проклинав, засохла. І відповідаючи, Ісус каже їм: Майте віру в Бога. Амінь, бо кажу вам, що хто б сказав горі цій: піднімись і кинься в море, і не сумнівається в серці своєму, але вірить, що те, що він каже, стається, — буде йому те, що скаже. Через це кажу вам: все, чого б ви не просили, молячись, вірте, що ви отримуєте, і буде вам. І коли ви стоїте, молячись, прощайте, якщо щось маєте проти когось, щоб і Батько ваш, що на небесах, простив вам провини ваші. Якщо ж ви не прощаєте, то й Батько ваш не простить провин ваших. І приходять знову в Єрусалим, і коли він

ходив у храмі, приходять до нього первосвященики, і книжники, і старійшини, і кажуть йому: якою владою ти робиш це? Або хто тобі дав цю владу, щоб ти робив ці речі? А Ісус, відповівши, сказав їм: Запитаю вас і я одне слово, і дайте відповідь мені, і скажу вам, якою владою я роблю це. Хрещення Іоанна було з неба чи від людей? Відповідайте мені. І вони міркували між собою, кажучи: якщо ми скажемо, що з неба, то він скаже: чому ж ви не повірили йому? Але скажемо, від людей? Вони боялися народу, бо всі вважали, що Іоанн був пророком. І відповівши, вони кажуть Ісусу: Ми не знаємо. І Ісус, відповівши, каже їм: і я не кажу вам, якою владою я роблю ці речі.

12

І почав Він говорити до них притчами: Один чоловік посадив виноградник і поставив навколо огорожу, і викопав точило, і збудував вежу, і віддав його в оренду землеробам, і пішов у подорож. І послав до орендарів у призначений час раба, щоб той узяв у орендарів від плоду виноградника. І, взявши його, вони побили й відіслали ні з чим. І знову послав до них іншого раба, і того, побивши камінням, поранили в голову і відіслали зневаженого. І знову послав іншого, і того вбили, і багатьох інших: одних биючи, а інших вбиваючи. Ще отже, маючи одного улюбленого сина, він послав і його останнім до них, кажучи, що постидаються мого сина. Ті хлібороби, побачивши його, що йшов до них,

сказали між собою, що цей є спадкоємець, ходіть уб'ємо його, і наша буде спадщина. І взявши, вбили його і викинули його за межі виноградника. Що ж зробить господар виноградника? Він прийде і знищить цих виноградарів, і віддасть виноградник іншим. Навіть цього писання ви не читали: камінь, який відкинули будівельники, став наріжним каменем; від Господа сталося це, і є дивовижним в очах наших? І вони шукали схопити його, і боялися натовпу, бо знали, що він сказав притчу про них. І, залишивши його, вони пішли геть. І посилають до нього деяких із фарисеїв і іродіан, щоб зловити його на слові. І прийшовши, вони кажуть йому: вчителю, ми знаємо, що ти правдивий і тобі байдуже про будь-кого, бо ти не дивишся на обличчя людей, але навчаєш шляху Божому в правді. Тому вони сказали нам: чи дозволено давати податок Кесарю, чи ні? Дамо чи не дамо? Але він, знаючи їхнє лицемірство, сказав їм: Чому ви випробовуєте мене? Принесіть мені денарій, щоб я міг побачити. Вони ж принесли. І каже їм: чиє це зображення і чий напис? Вони ж сказали: Кесаря. І відповівши, Ісус сказав їм: Віддайте те, що Кесаря, Кесареві, і те, що Бога, Богові. І дивувалися йому. І приходять саддукеї до нього, які кажуть, що воскресіння не існує, і питали його, кажучи: Вчителю, Мойсей написав нам, що якщо чийсь брат помре і залишить дружину, і дітей не залишить, то брат його повинен взяти дружину його і відродити насіння братові його. Отже, було сім братів. І перший взяв дружину, і, вмираючи, не залишив нащадків. І другий взяв її, і помер, і навіть він не залишив насіння. І

третій так само. І взяли її ті семеро, і не залишили потомства. Остання з усіх померла і жінка. Отже, у воскресінні, коли воскреснуть, чиєю з них буде дружина? Бо семеро мали її дружиною. І відповівши, Ісус сказав їм: Чи не через це ви помиляєтесь, не знаючи Писань і не знаючи сили Бога? Коли бо з мертвих встануть, ні одружуватися не будуть, ні заміж видаватися, але будуть як посланці на небесах. Але про мертвих, що воскресають, хіба ви не читали в книзі Мойсея, при кущі, як сказав йому Бог, говорячи: Я Бог Авраама, і Бог Ісаака, і Бог Якова? Бог не є Богом мертвих, а живих, тому ви дуже помиляєтесь. І підійшов один із книжників, почувши, як вони сперечалися, і побачивши, що добре їм відповів, запитав його: яка є перша з усіх заповідь? А Ісус відповів йому, що перша з усіх заповідь: слухай, Ізраїлю, Господь Бог наш Господь один є; і будеш любити Господа Бога твого з усього серця твого, і з усієї душі твоєї, і з усього розуму твого, і з усієї сили твоєї. Це перша заповідь. І друга подібна до неї, ця: ти будеш любити ближнього свого як самого себе. Немає іншої заповіді більшої за ці. І сказав йому книжник: добре, вчителю, по правді ти сказав, що один є і немає іншого крім нього; і любити його з усього серця і з усього розуміння і з усієї душі і з усієї сили, і любити ближнього як самого себе більше є за всі цілопалення і жертви. І Ісус, бачачи, що той розумно відповів, сказав йому: Ти недалеко від Царства Божого. І ніхто більше не сміли його запитувати. І відповідаючи, Ісус казав, навчаючи в храмі: Як кажуть книжники, що Христос є сином Давида? Сам бо Давид

сказав у Дусі Святому: каже Господь Господу моєму, сиди праворуч мене, доки покладу ворогів твоїх підніжжям ніг твоїх. Отже, сам Давид називає його Господом; то як же він його син? І великий натовп слухав його із задоволенням. І він говорив їм у своєму навчанні: остерігайтеся книжників, які бажають ходити в одягах і отримувати вітання на ринках, і перші місця у зборах, і перші місця на бенкетах. ті, що пожирають будинки вдів і під приводом довго моляться, отримають суворіший суд І сівши, Ісус навпроти скарбниці спостерігав, як натовп кидає бронзу в скарбницю. І багато багатих кидали багато, і прийшла одна бідна вдова й кинула дві дрібні монети, що становлять квадрант. І покликавши учнів своїх, сказав їм: істинно кажу вам, що вдова бідна ця більше всіх кинула з тих, хто кидає в скарбницю; всі бо з надлишку їхнього кинули; ця ж з нестачі своєї все, скільки мала, кинула, все життя своє.

13

І коли він виходив з храму, каже йому один з його учнів: Вчителю, дивись, які камені і які будівлі! І Ісус, відповівши, сказав йому: Ти бачиш ці великі будівлі? Не залишиться тут каменя на камені, який не буде зруйований. І коли він сидів на Оливній горі навпроти храму, питали його наодинці Петро і Яків, і Іван, і Андрій: скажи нам, коли це станеться, і яка ознака, коли все це має завершитися? А Ісус, відповівши, почав говорити їм: Дивіться, щоб хтось вас не

обманув. Бо багато хто прийде в ім'я моє, кажучи, що я є, і зведуть багатьох. Коли ж ви почуєте про війни і чутки про війни, не тривожтеся, бо це має статися, але це ще не кінець. Бо повстане народ на народ і царство на царство, і будуть землетруси по місцях, і будуть голоди й хвилювання. Це початок пологових болів. Але ви дивіться на самих себе. Бо вони віддадуть вас до рад, і в зборах їхніх ви будете биті, і перед правителями і царями ви будете поставлені заради мене на свідчення їм. І необхідно спершу бути проголошеною доброй звістці в усі народи Коли ж вони ведуть вас, передаючи, не турбуйтеся заздалегідь, що ви говоритимете, і не практикуйте, але що буде дано вам у ту годину, те й говоріть, бо не ви є ті, хто говорить, але Дух Святий. Видасть же брат брата на смерть, і батько — дитину, і повстануть діти на батьків, і вб'ють їх. І будете ненавиджені всіма через ім'я моє, але той, хто витримає до кінця, буде врятований. Коли ж ви побачите огиду спустошення, сказану пророком Даниїлом, що стоїть де не належить — хто читає, нехай зрозуміє — тоді ті, що в Юдеї, нехай тікають у гори, а той, що на даху, нехай не сходить у дім і не входить узяти щось із дому його, і той, що в полі, нехай не повертається назад узяти одяг його. Горе ж тим, хто носитиме в утробі, і тим, хто годуватиме груддю, в ті дні. Моліться ж, щоб не сталася втеча ваша взимку. Бо будуть ті дні скорботою, якої такої не було від початку творіння, яке створив Бог, до тепер, і не буде. І якби не скоротив Господь ті дні, не була б врятована всяка плоть, але через тих обраних, яких обрав, скоротив ті дні. І тоді,

якщо хтось вам скаже: Ось тут Христос або Ось там, — не вірте. Бо повстануть хибні христи і хибні пророки, і дадуть знамення і чудеса, щоб звести, якщо можливо, і обраних. Ви ж дивіться, ось я наперед сказав вам усе. Але в ті дні, після того горя, сонце буде затемнене, і місяць не дасть свого світла, і зорі будуть падати з неба, і сили, що в небесах, будуть похитані. І тоді вони побачать Сина Людського, що приходить у хмарах з великою силою і славою. І тоді він пошле своїх посланців і зібере своїх обраних з чотирьох вітрів, від краю землі до краю неба. А від смоковниці навчіться притчі. Коли її гілка вже стане ніжною і випустить листя, знайте, що літо близько; так і ви, коли побачите, що це відбувається, знайте, що воно близько, при дверях. Істинно кажу вам, що не мине покоління це, доки не станеться все це. Небо і земля минуть, але слова мої ніколи не минуть. Про той день або ту годину ніхто не знає, ні посланці на небі, ні Син, окрім Отця. Дивіться, пильнуйте і моліться, бо не знаєте, коли настане час. Як чоловік, що вирушив у подорож, залишивши свій дім і давши своїм рабам владу, і кожному його роботу, і наказав привратникові, щоб пильнував. Пильнуйте отже: не знаєте бо, коли господар дому приходить, пізно чи опівночі, чи коли співають півні, чи вранці; щоб, прийшовши раптово, не знайшов вас сплячими. Те ж, що вам кажу, всім кажу: пильнуйте.

14

Було ж Пасха і свято прісних хлібів через два дні. І шукали первосвященики і книжники, як його, схопивши оманою, вбити. Вони казали: Але не під час свята, щоб не було заколоту серед народу. І коли він був у Віфанії в домі Симона прокаженого, коли він лежав, прийшла жінка, що мала алебастровий посуд з миром з чистого дорогоцінного нарду, і, розбивши алебастровий посуд, вилила його на його голову. Були ж деякі, що обурювалися між собою, кажучи: Навіщо це марнування масті сталося? Адже це миро могло бути продане більш ніж за триста динаріїв і роздане бідним, і вони лаяли її. Ісус же сказав: залиште її; чому ви їй клопоти завдаєте? Гарну справу вона зробила для мене. Бо бідних ви завжди маєте при собі, і коли захочете, можете їм добро чинити, а мене не завжди матимете. Що мала, ця зробила — вона завчасно помазала моє тіло для поховання. Істинно кажу вам: де б не було проголошено цю добру звістку в цілому світі, і те, що вона зробила, буде розказано на пам'ять про неї. І Юда Іскаріот, один із дванадцяти, пішов до первосвященників, щоб видати Його їм. А ті, почувши, зраділи і обіцяли йому дати срібняки, і він шукав, як би слушно його зрадити. І в перший день прісних хлібів, коли жертвували пасху, кажуть йому його учні: Де хочеш, щоб ми, пішовши, приготували тобі з'їсти пасху? І він посилає двох із його учнів і каже їм: йдіть у місто, і зустріне вас чоловік, що несе глечик води; слідуйте за ним, і куди б він не увійшов, скажіть господарю дому, що вчитель каже: де є моя кімната, де я з'їм Пасху з моїми учнями? І він вам покаже велику вистелену верхню кімнату, готову; там

приготуйте нам. І вийшли Його учні, і прийшли в місто, і знайшли, як Він сказав їм, і приготували Пасху. І коли настав вечір, приходить він з дванадцятьма; і коли вони лежали за столом і їли, сказав Ісус: істинно кажу вам, що один з вас зрадить мене, той, хто їсть зі мною. Вони ж почали засмучуватися і говорити йому один за одним: невже я? І інший: невже я? Той же, відповівши, сказав їм: один із дванадцяти, той, хто занурює зі мною в миску. Син Людини йде, як написано про Нього, але горе тій людині, через яку Син Людини зраджується — краще було б йому, якби та людина не народилася. І коли вони їли, Ісус взяв хліб, благословив, зламав і дав їм, і сказав: візьміть, їжте, це є тіло моє. І, взявши чашу й подякувавши, дав їм, і пили з неї всі. І сказав їм: Це є кров моя нового завіту, що за багатьох виливається. Істинно кажу вам, що більше не буду пити від плоду виноградної лози до того дня, коли питиму його новим у Царстві Божому. І заспівавши гімн, вони вийшли на гору олив. І каже їм Ісус, що всі ви спіткнетеся через мене в цю ніч, тому що написано: вдарю пастуха, і розсіються вівці. Але після того, як я воскресну, піду перед вами в Галілею. Але Петро сказав йому: Навіть якщо всі спокусяться, але не я. І каже йому Ісус: Істинно кажу тобі, що ти сьогодні цієї ночі, перш ніж двічі заспіває півень, тричі зречешся мене. А Петро ще наполегливіше говорив: якщо мені доведеться померти разом з тобою, я не зречуся тебе. Подібно ж і всі говорили. І приходять вони в місце, що зветься Гефсиманія, і каже Він учням Своїм: Сідайте тут, поки Я помолюся. І він бере з собою Петра, і Якова, і Івана, і

почав бути глибоко стривоженим і тривожитися, і сказати їм: дуже засмучена душа моя аж до смерті; залишайтеся тут і пильнуйте. І пішовши трохи вперед, він впав обличчям на землю і молився, щоб, якщо можливо, минула від нього та година, і говорив: Авва, Отче, все можливе Тобі; забери цю чашу від мене; але не те, що я хочу, а те, що Ти. І приходить, і знаходить їх сплячими, і каже Петру: Симоне, ти спиш? Ви не змогли залишатися неспляними одну годину? Пильнуйте і моліться, щоб не впасти вам у спокусу: дух бо охочий, а плоть слабка. І знову, відійшовши, помолився, сказавши те саме слово. І повернувшись, знайшов він їх знову сплячими, бо очі їх були обтяжені, і не знали вони, що відповісти йому. І приходить він втретє і каже їм: ви спите далі і відпочиваєте? Досить! Прийшла година; ось видається Син Людський у руки грішників; вставайте, ходімо; ось той, хто зраджує мене, наблизився. І негайно, коли він ще говорив, приходить Юда Іскаріот, один з дванадцяти, і з ним великий натовп із мечами та киями, послані від первосвященників, книжників та старійшин. Той, хто видавав його, дав їм знак, кажучи: Кого я поцілую, той і є він; схопіть його і відведіть безпечно. І прийшовши, він негайно підійшов до нього і каже: Радій, Рабі! — і поцілував його. Ті ж поклали на нього свої руки і схопили його. Один із тих, хто стояв поруч, витягнувши меч, вдарив раба первосвященика і відрубав йому вухо. І відповівши, Ісус сказав їм: Як на розбійника ви вийшли з мечами і палицями, щоб схопити мене? Щодня я був при вас у храмі, навчаючи, і ви не схопили мене. Але щоб були виконані

писання. І, залишивши його, всі втікли. І один юнак слідував за ним, одягнений у полотняну тканину на голе тіло, і юнаки схопили його. Той же, залишивши полотняну тканину, нагий втік від них. І вони відвели Ісуса до первосвященика, і зібралися до нього всі первосвященики, і старійшини, і книжники. І Петро здалека слідував за ним аж до двору первосвященика, і сидів разом зі слугами, і грівся біля вогню. А первосвященики і весь синедріон шукали проти Ісуса свідчення, щоб страти його, і не знаходили; бо багато хто лжесвідчили проти нього, і свідчення не були рівними. І деякі, піднявшись, свідчили неправдиво проти нього, кажучи, що ми чули його, який говорив, що я зруйную цей храм рукотворний і через три дні інший нерукотворний збудую. і навіть так їхні свідчення не були однаковими. І піднявшись, первосвященик увійшов у середину і питав Ісуса, кажучи: не відповідаєш нічого? Що ці проти тебе свідчать? А він мовчав і нічого не відповідав. Знову первосвященик питав його і каже йому: чи ти є Христос, Син Благословенного? А Ісус сказав: Я є, і ви побачите Сина Людського, що сидить праворуч від сили, і приходить на хмарах небесних. Але первосвященик, роздерши свої одежі, каже: яку ще потребу маємо у свідках? Ви чули зовсім богохульство; що вам здається? І всі засудили його як винного, гідного смерті. І почали деякі плювати на нього і покривати його обличчя, і бити його кулаками, і говорити йому: Пророкуй нам, хто є той, хто вдарив тебе. І слуги били його. І коли Петро був внизу у дворі, приходить одна зі служниць

первосвященика, і, побачивши Петра, що грівся, пильно подивившись на нього, каже: І ти з Ісусом Назарянином був. Але він заперечив, кажучи: Не знаю і навіть не розумію, що ти кажеш. І він вийшов назовні у подвір'я, і півень закукурікав. І служниця, побачивши його знову, почала говорити тим, хто стояв поруч, що цей є одним з них. Але він знову заперечував. І через малий час знову ті, хто стояв поруч, говорили Петру: справді ти з них; бо й галілеянин ти, і мова твоя схожа. А він почав проклинати і клястися, що не знає цього чоловіка, якого ви кажете. І вдруге півень прокукурікав. І згадав Петро слово, яке сказав йому Ісус, що перед тим, як півень заспіває двічі, зречешся мене тричі, і, кинувшись, плакав.

15

І негайно вранці первосвященики разом зі старійшинами, книжниками та всім синедріоном, провівши раду, зв'язали Ісуса, віднесли й передали Пилату. І запитав його Пилат: Ти є цар Юдеїв? А він, відповівши, сказав йому: ти кажеш. І первосвященики багато обвинувачували його, але він нічого не відповів. А Пилат знову питав його, кажучи: ти нічого не відповідаєш? Дивись, скільки вони свідчать проти тебе. Але Ісус більше нічого не відповів, так що Пилат дивувався. Згідно зі святом він відпускав їм одного в'язня, якого вони просили. Був же зв'язаний той, кого звали Варавва, разом із співповстанцями, які під час повстання

скоїли вбивство. І вигукнувши, натовп почав просити, як він завжди робив для них. Але Пілат відповів їм, кажучи: Чи хочете, щоб я відпустив вам царя Іудейського? Він знав, що первосвященики передали його через заздрість. Але первосвященики підбурили натовп, щоб він радше звільнив їм Варавву. А Пилат, відповідаючи знову, сказав їм: що ж ви хочете, щоб я зробив з тим, кого ви називаете царем Юдейським? Але вони знову закричали: Розіпни Його! А Пилат казав їм: що ж він зробив злого? А вони ще голосніше закричали: розіпни його. Пилат же, бажаючи задовольнити натовп, відпустив їм Варавву і віддав Ісуса, бичувавши його, щоб він був розіп'ятий. А солдати відвели його всередину двору, який є преторієм, і скликали весь когорт; і одягли його в пурпур і поклали на нього, сплівши терновий вінець, і почали вітати його. Радій, царю Юдеїв! І вони били його по голові тростиною і плювали на нього, і, ставши на коліна, вклонялися йому. І коли вони знущалися над ним, зняли з нього пурпур і одягли на нього його власний одяг, і виводять його, щоб розіп'яти його. І примушують деякого Симона Кіренеянина, що проходив мимо, повертаючись з поля, батька Олександра і Руфа, щоб він узяв Його хрест. І приносять його на місце Голгофа, що в перекладі означає місце черепа. І давали йому пити вино, змішане з миром, але він не взяв. І, розп'явши його, діляють одяги його, кидаючи жереб на них, хто що візьме. Була ж третя година, і розп'яли його. І був напис його провини написаний: Цар Юдейський. І з ним розп'яли двох розбійників, одного праворуч і одного ліворуч від нього. І сповнилося Писання,

яке говорить: і з беззаконними Він був зарахований. І ті, що проходили повз, зневажали його, хитаючи головами і кажучи: Горе, той, що руйнує храм і за три дні будує, спаси сам себе і зійди з хреста. Подібно ж і первосвященики, насміхаючись один з одним разом із книжниками, говорили: Інших врятував, себе не може врятувати. Христос, цар Ізраїлю, нехай зійде зараз з хреста, щоб ми побачили і повірили йому. І ті, хто були розп'яті разом з ним, ганьбили його. Коли настала шоста година, темрява стала на всю землю до дев'ятої години; і в дев'яту годину Ісус закричав голосом великим, кажучи: Елої, Елої, ліма савахтані? Що перекладається: Боже мій, Боже мій, чому ти мене залишив? І деякі з тих, хто стояв поблизу, почувши, казали: Дивіться, він Іллю кличе. Побігши, один наповнив губку оцтом, поклав її на тростину і давав йому пити, кажучи: Дозвольте, побачимо, чи прийде Ілія зняти його. Ісус же, испустивши гучний крик, віддав дух. І завіса храму роздерлася надвоє згори донизу. Побачивши ж це, центуріон, який стояв навпроти нього, що він так закричавши видихнув останній раз, сказав: Справді, ця людина була Сином Божим. Були і жінки, що спостерігали здалека, серед яких була і Марія Магдалина, і Марія, мати Якова малого і Йосипа, і Саломія, які і коли він був у Галілеї, слідували за ним і служили йому, і багато інших, які прийшли разом з ним до Єрусалиму. І вже коли настав вечір, оскільки був день приготування, що є переддень суботи, прийшов Йосип з Ариматеї, шанований радник, який і сам очікував Царство Боже, наважився увійти до

Пилата і попросив тіло Ісуса. А Пилат здивувався, чи вже він помер, і, покликавши сотника, запитав його, чи давно він помер; і, дізнавшись від сотника, віддав тіло Йосифу. І, купивши полотно і знявши його, загорнув у полотно і поклав його в гробниці, яка була вирубана зі скелі, і прикотив камінь до дверей гробниці. Марія ж Магдалина і Марія Йосі спостерігали, де Його покладено.

16

І коли минула субота, Марія Магдалина, і Марія Якова, і Саломія купили прянощі, щоб прийти і помазати його. І дуже рано вранці, одного з суботніх днів, приходять до гробниці, коли сонце зійшло. І говорили між собою: хто відкотить нам камінь від дверей гробниці? І піднявши очі вгору, вони бачать, що камінь відкочений, бо був він дуже великий. І увійшовши в гробницю, вони побачили юнака, що сидів справа, одягненого в білу одежу, і вони були дуже здивовані. Той же каже їм: Не лякайтеся, ви шукаєте Ісуса Назарянина, розп'ятого. Він воскрес, його немає тут. Дивіться на те місце, де поклали його. Але йдіть, скажіть учням його і Петру, що він іде перед вами в Галілею, там його побачите, як сказав вам. І, вийшовши, вони втекли від гробниці, бо охопив їх тремтіння і жах, і нікому нічого не сказали, бо боялися. Піднявшись же рано першого дня суботи, з'явився Він спершу Марії Магдалині, з якої вигнав був сім демонів. Та, пішовши, сповістила тих, хто був з ним,

які сумували і плакали. І ті, почувши, що живе і був побачений нею, не повірили. Після цього двом з них, що йшли, явився в іншій подобі, коли вони прямували в поле. І ті, пішовши, повідомили решті, але й тим не повірили. Пізніше Він з'явився одинадцятьом, коли вони возлежали, і докоряв їм за їхнє невір'я і жорстокосердя, бо вони не повірили тим, хто бачив Його воскреслого. І сказав їм: Пішовши в увесь світ, проголосіть добру звістку всьому творінню. Той, хто повірив і був хрещений, буде спасений, а той, хто не повірив, буде засуджений. А тих, хто повірив, ці знамення супроводжуватимуть: в ім'я моє вони виганятимуть демонів, говоритимуть новими мовами, братимуть змій, і навіть якщо вип'ють щось смертельне, не зашкодить це їм, на хворих покладатимуть руки, і добре вони себе почуватимуть. Отже, Господь, після того як промовив до них, був узятий на небо і сів праворуч Бога. А ті, вийшовши, проповідували всюди, Господь співпрацював і підтверджував слово через знаки, що слідували. Амінь.

Євангеліє від Івана

1

На початку було Слово, і Слово було в Бога, і Богом було Слово. Цей був на початку при Бозі. Все через нього сталося, і без нього не сталося нічого з того, що сталося. У ньому було життя, і життя було світлом для людей. І світло у темряві світить, і темрява його не подолала. З'явився чоловік, посланий від Бога, ім'я йому Іоан; цей прийшов для свідчення, щоб засвідчити про світло, щоб всі повірили через нього. Не був той світлом, але щоб свідчив про світло. Було істинне світло, яке освітлює кожну людину, що приходить у світ. У світі він був, і світ через нього виник, і світ його не пізнав. До свого прийшов, і свої його не прийняли. А скільки прийняли його, дав їм владу дітьми Бога стати — тим, хто вірує в ім'я його, які не від кровей, ні від волі плоті, ні від волі чоловіка, але від Бога народилися. І Слово тілом стало, і оселилося серед нас, і ми споглядали славу Його, славу як Єдинородного від Отця, повного благодаті й істини. Іоанн свідчить про нього і кричав,

говорячи: Це був той, про кого я сказав: Той, хто йде після мене, став перед мене, тому що він був перший за мене. І з повноти його ми всі отримали, і благодать замість благодаті; бо закон через Мойсея був даний, благодать і істина через Ісуса Христа сталися. Бога ніхто ніколи не бачив; єдинородний Син, що перебуває в лоні Отця, Той його явив. І це є свідчення Іоанна, коли іудеї послали з Єрусалиму священиків і левитів, щоб запитати його: Ти хто є? І він визнав, і не заперечив, і визнав, що не я є Христос. І запитали його: що ж тоді? Ти Ілля? І він каже: Ні. Ти пророк? І він відповів: Ні. Тоді вони сказали йому: хто ти? Щоб ми дали відповідь тим, хто послав нас; що ти кажеш про себе? Він сказав: Я голос того, хто кличе в пустелі: випрямте дорогу Господню, як сказав пророк Ісая. І послані були від фарисеїв, і запитали його, і сказали йому: чому ж тоді хрестиш, якщо ти не є Христос, ні Ілля, ні пророк? Відповів їм Іоанн, кажучи: Я хрищу у воді, але серед вас стоїть Той, Якого ви не знаєте. Він є той, хто приходить після мене, хто став переді мною, і я не є гідним розв'язати ремінець його взуття. Це сталося у Віфанії, по той бік Йордану, де Іоанн хрестив. Наступного дня Іоанн бачить Ісуса, що йде до нього, і каже: Ось Агнець Божий, що несе гріх світу. Це той, про якого я сказав: після мене приходить чоловік, який став переді мною, бо він був первісніший за мене. І я не знав його, але щоб він був явлений Ізраїлю, через це прийшов я, хрестячи у воді. І засвідчив Іоанн, говорячи, що я побачив Духа, що сходив як голуб з неба, і залишився на ньому. І я не знав його, але Той, Хто послав мене хрестити у воді,

сказав мені: На кого побачиш Духа, що сходить і залишається на Ньому, Той і є Той, Хто хрестить у Дусі Святому. І я бачив і засвідчив, що Цей є Син Бога. Наступного дня знову стояв Іван і двоє з його учнів, і подивившись на Ісуса, що ходив, каже: дивись, агнець Бога. І почули його два учні, як він говорив, і пішли за Ісусом. Повернувшись же, Ісус, побачивши їх, що йшли за ним, каже їм: що шукаєте? А вони сказали йому: Рабі (що перекладається як Вчителю), де ти живеш? Він каже їм: приходьте і дивіться. Отже, вони прийшли і побачили, де він залишається, і залишилися біля нього того дня; була приблизно десята година. Був Андрій, брат Симона Петра, один з двох, що почули від Іоанна і послідували за ним. Знаходить цей першим брата свого власного Симона і каже йому: ми знайшли Месію, що є в перекладі Христос, і привів його до Ісуса. Подивившись на нього, Ісус сказав: Ти є Симон, син Йони, ти будеш названий Кифа, що перекладається як Петро. Наступного дня Ісус хотів вийти в Галілею, і знаходить Пилипа, і каже йому: Іди за мною. Був же Філіп із Віфсаїди, з міста Андрія і Петра. Пилип знаходить Натанаїла і каже йому: Ми знайшли Того, про Якого написав Мойсей у законі і пророки, — Ісуса, сина Йосипа з Назарета. І сказав йому Натанаїл: чи може з Назарету бути щось добре? Каже йому Пилип: приходь і дивись. Ісус побачив Натанаїла, який наближався до нього, і каже про нього: дивись, справді ізраїльтянин, в якому немає обману. Натанаїл каже йому: Звідки ти мене знаєш? Ісус відповів і сказав йому: перед тим, як Пилип покликав

тебе, коли ти був під смоківницею, я бачив тебе. Відповів Натанаїл і каже йому: Рабі, Ти є Син Божий, Ти є Цар Ізраїлю. Ісус відповів і сказав йому: тому що я сказав тобі, що бачив тебе під смоковницею, ти віриш? Більше за це ти побачиш. І каже йому: Амінь, амінь кажу вам: відтепер побачите небо відкрите і ангелів Божих, що сходять і низходять на Сина Людського.

2

І на третій день весілля сталося в Кані Галілейській, і була там мати Ісуса; були покликані ж і Ісус, і учні його на весілля. І коли вино вичерпалося, мати Ісуса каже до нього: Вина не мають. Каже їй Ісус: що мені і тобі, жінко? Ще не прийшла моя година. Мати його каже слугам: Що б він вам не сказав, зробіть. Було ж там шість кам'яних водяних посудин, що стояли згідно з очищенням юдеїв, які вміщували по дві або три міри. Каже їм Ісус: наповніть глеки водою. І наповнили їх до верху. І каже їм: зачерпніть зараз і принесіть старості бенкету. І вони принесли. Коли ж скуштував розпорядник бенкету воду, що стала вином, і не знав, звідки вона, а слуги знали, ті, що начерпали воду, кличе молодого розпорядник бенкету і каже йому: кожна людина спершу добре вино ставить, і коли сп'яніють, тоді гірше; ти зберіг добре вино аж досі. Це зробив початком знамень Ісус у Кані Галілейській і виявив славу Свою, і увірували в Нього учні Його. Після цього він зійшов до

Капернаума разом зі своєю матір'ю, своїми братами та своїми учнями, і там вони залишилися небагато днів. І близька була Пасха Іудеїв, і пішов до Єрусалиму Ісус. І знайшов він у храмі тих, хто продавали волів, і овець, і голубів, і міняйл грошей, що сиділи. І, зробивши бич з мотузок, всіх вигнав з храму, і овець, і волів, і грошомінялам розсипав монети, і столи перевернув, і тим, хто голубів продає, сказав: заберіть це звідси; не робіть дім Батька мого домом торгівлі. Згадали ж учні його, що написано: Ревність дому твого пожре мене. Отже, юдеї відповіли і сказали йому: Який знак ти показуєш нам, що робиш ці речі? Відповів Ісус і сказав їм: Зруйнуйте храм цей, і за три дні підніму його. Сказали тому Юдеї: сорок і шість років будувався храм цей, і ти за три дні підніміш його? Але той говорив про храм тіла свого. Коли отже він був воскрешений з мертвих, згадали учні його, що це він говорив, і повірили писанню і слову, яке сказав Ісус. Коли ж він був у Єрусалимі на Пасху, під час свята, багато хто повірили в ім'я його, бачачи його знамення, які він робив. Сам же Ісус не довіряв себе їм, бо він знав усіх, і тому що не мав потреби, щоб хтось свідчив про людину; він бо знав, що є в людині.

3

Був чоловік із фарисеїв, на ім'я Никодим, правитель іудеїв. Цей прийшов до нього вночі і сказав йому: Рабі, ми знаємо,

що ти прийшов від Бога як вчитель, бо ніхто не здатний робити ці знаки, які ти робиш, якщо Бог не з ним. Відповів Ісус і сказав йому: Амінь, амінь, кажу тобі: якщо хтось не народиться згори, не зможе побачити Царство Боже. Каже йому Никодим: як може людина народитися, будучи старою? Хіба не може він увійти в живіт своєї матері вдруге і народитися? Відповів Ісус: Істинно, істинно кажу тобі: якщо хтось не народиться з води і Духа, не зможе увійти в Царство Боже. Те, що народжене з плоті, є плоть, і те, що народжене з Духа, є дух. Не дивуйся, що сказав тобі: необхідно вам народитися згори. Дух дме, де хоче, і голос його чуєш, але не знаєш, звідки приходить і куди йде; так є з кожним, хто народжений від Духа. Відповів Никодим і сказав йому: Як може це статися? Ісус відповів і сказав йому: ти є вчителем Ізраїля, і цього не знаєш? Істинно, істинно кажу тобі, що те, що знаємо, говоримо, і те, що бачили, свідчимо, і свідчення наше не приймаєте. Якщо я сказав вам про земне, і ви не вірите, то як ви повірите, якщо я скажу вам про небесне? І ніхто не зійшов на небо, окрім того, хто зійшов з неба, — Син Людський, що перебуває на небі. І так само, як Мойсей підняв змія в пустелі, так необхідно бути піднятим Синові Людини, щоб кожен, хто вірить у нього, не загинув, але мав життя вічне. Бо так полюбив Бог світ, що віддав Сина свого Єдинородного, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне. Бо не послав Бог Сина Свого в світ, щоб судити світ, але щоб спасся світ через Нього. Той, хто вірує в нього, не судиться, а той, хто не вірує, вже засуджений, тому що не увірував в

ім'я єдинородного Сина Божого. Це ж є суд, що світло прийшло в світ, і полюбили люди більше темряву, ніж світло, бо були злими їхні діла. Бо кожен, хто робить нікчемні речі, ненавидить світло і не приходить до світла, щоб не були викриті його справи; а хто робить істину, приходить до світла, щоб були виявлені його справи, що в Богові вони зроблені. Після цього прийшов Ісус і учні його в Юдейську землю, і там перебував з ними і хрестив. А Іоанн теж хрестив в Енон близько Саліма, тому що води багато було там, і приходили і хрестилися; бо ще не був кинутий у в'язницю Іоанн. Отже, сталася суперечка між учнями Іоанна та іудеєм про очищення. І прийшли до Іоанна і сказали йому: Рабі, той, хто був з тобою за Йорданом, якому ти свідчив, ось цей хрестить, і всі приходять до нього. Іоанн відповів і сказав: Не може людина взяти нічого, якщо не буде дано їй з неба. Самі ви мені свідчите, що я сказав: я не є Христос, але що я посланий перед ним. Той, хто має наречену, є нареченим; а друг нареченого, той, хто стоїть і слухає його, радіє радістю від голосу нареченого. Отже, ця моя радість сповнена. Того треба збільшувати, а мене зменшувати. Той, хто приходить звідти вище, є вище за всіх. Той, хто є від землі, від землі є і від землі говорить; той, хто приходить з неба, є вище всіх, і що він бачив і чув, про це він свідчить, і його свідчення ніхто не приймає. Той, хто прийняв Його свідчення, засвідчив, що Бог істинний. Бо Той, Якого послав Бог, говорить слова Божі, бо не мірою дає Бог Духа. Батько любить Сина і все віддав у Його руку. Той, хто вірує в Сина, має життя вічне, а той, хто не слухається

Сина, не побачить життя, але гнів Божий залишається на ньому.

4

Як тому дізнався Господь, що почули фарисеї, що Ісус більше учнів робить і хрестить, ніж Іоанн, хоча Ісус сам не хрестив, а учні його, він залишив Юдею і пішов у Галілею. Але йому було необхідно проходити через Самарію. Приходить тому в місто Самарії, зване Сихар, близько місця, яке дав Яків Йосипу, синові його; було ж там джерело Якова. Отже, Ісус, ставши втомленим від подорожі, сидів таким чином при джерелі; час був приблизно шоста година. Приходить жінка з Самарії начерпати води. Ісус каже їй: Дай мені пити. Бо його учні пішли в місто, щоб купити їжу. Каже тому йому жінка самарянка: як ти, будучи юдеєм, просиш у мене пити, коли я є жінка самарянка? Адже юдеї не спілкуються з самарянами. Відповів Ісус і сказав їй: Якби ти знала дар Божий і хто є Той, Хто говорить тобі: Дай Мені пити, — ти б попросила Його, і Він дав би тобі воду живу. Каже йому жінка: Господи, ні відра не маєш, і колодязь глибокий, звідки ж маєш воду живу? Хіба ти більший від батька нашого Якова, який дав нам цей колодязь, і сам з нього пив, і сини його, і худоба його? Ісус відповів і сказав їй: кожен, хто п'є з цієї води, буде спрагнути знову; хто ж випив би з води, яку я дам йому, не буде спрагнути повік, але вода, яку я дам йому, стане в

ньому джерелом води, що б'є для життя вічного. Каже до нього жінка: Господи, дай мені цю воду, щоб я не спрагнула і не приходила сюди черпати. Ісус каже їй: Йди, поклич свого чоловіка і прийди сюди. Відповіла жінка і сказала: Не маю чоловіка. Каже їй Ісус: добре ти сказала, що не маю чоловіка; бо п'ять чоловіків ти мала, і зараз той, якого ти маєш, не є твій чоловік; це правдиве ти сказала. Каже йому жінка: Господи, бачу, що ти пророк. Наші батьки поклонялися на цій горі, а ви кажете, що в Єрусалимі є місце, де треба поклонятися. Каже їй Ісус: Жінко, повір мені, що приходить година, коли ні на цій горі, ні в Єрусалимі не будете поклонятися Отцеві. Ви поклоняєтеся тому, чого не знаєте, ми поклоняємося тому, що знаємо, бо спасіння від Юдеїв. Але приходить година, і вона вже настала, коли справжні поклонники поклонятимуться Отцю в дусі й істині, бо Отець шукає саме таких, хто поклоняється Йому. Бог є дух, і ті, хто поклоняється йому, повинні поклонятися в дусі і істині. Каже йому жінка: Знаю, що Месія приходить, званий Христос; коли прийде той, оголосить нам все. Каже їй Ісус: Я є той, хто говорить з тобою. І на цьому прийшли його учні і дивувалися, що він говорив з жінкою, але ніхто не сказав: Що шукаєш? або Що говориш з нею? Отже жінка залишила свій глечик і пішла в місто, і каже людям: прийдіть, подивіться на людину, яка сказала мені все, що я зробила; чи не це Христос? Отже, вони вийшли з міста і йшли до нього. А тим часом учні просили його, кажучи: Рабі, поїж. Але він сказав їм: Я маю їжу, щоб їсти, якої ви не знаєте. Отже, учні говорили один до

одного: Хіба хтось приніс йому їсти? Каже їм Ісус: Моя їжа є в тому, щоб я виконував волю Того, Хто послав Мене, і завершив Його справу. Хіба не ви кажете, що ще чотири місяці, і жниво приходить? Ось кажу вам, підніміть очі ваші і подивіться на землі, що білі є до жнив уже. І жнець нагороду отримує, і збирає плід у життя вічне, щоб і сіяч разом радів, і жнець. Бо в цьому слово є істинним, що один сіє, а інший жне. Я послав вас жати те, над чим не ви трудилися; інші трудилися, і ви в їхню працю увійшли. З того міста багато самарян повірили в нього через слово жінки, яка свідчила, що він сказав їй все, що вона зробила. Коли самаряни прийшли до нього, вони просили його залишитися з ними, і він залишився там два дні. І набагато більше повірили через його слово, і жінці казали, що вже не через твою розмову віримо, бо самі почули, і знаємо, що цей є справді спаситель світу, Христос. Після двох днів він вийшов звідти і пішов у Галілею. Сам бо Ісус засвідчив, що пророк у своїй власній батьківщині не має пошани. Коли він прийшов у Галілею, прийняли його галілеяни, бо бачили все, що він зробив у Єрусалимі під час свята, і самі бо приходили на свято. Отже Ісус знову прийшов до Кани Галілейської, де зробив воду вином. І був один царський чиновник, чий син хворів у Капернаумі; він, почувши, що Ісус прийшов з Юдеї в Галілею, пішов до нього і просив його, щоб він прийшов і зцілив його сина, бо той умирав. Тоді Ісус сказав до нього: якщо не побачите знаків і чудес, не повірите. Каже йому царський слуга: Господи, зійди вниз перш ніж помре моя дитина. Каже йому Ісус: іди; твій син

живе. І повірив чоловік слову, яке сказав йому Ісус, і пішов. Вже ж коли він спускався, його раби зустріли його і повідомили, кажучи, що твій син живе. Тож він дізнався від них годину, о якій йому стало краще. І сказали йому, що вчора о сьомій годині гарячка відпустила його. Отже, батько зрозумів, що саме в ту годину, коли Ісус сказав йому, що син твій живе, і повірив він і весь дім його. Це знову друге знамення зробив Ісус, прийшовши з Юдеї в Галілею.

5

Після цього було свято юдеїв, і Ісус пішов до Єрусалиму. Є ж у Єрусалимі при Овечій купальня, звана по-єврейськи Витесда, що має п'ять портиків. У цих лежав великий натовп хворих, сліпих, кульгавих, знесилених, які чекали на рух води. Бо посланець згідно з часом сходив у басейн, і збурювалася вода; отже, перший, хто входив після збурення води, ставав здоровим, якою б хворобою не був охоплений. Був там один чоловік, який тридцять вісім років перебував у своїй немочі. Побачивши цього лежачого, Ісус, знаючи, що він уже багато часу має, каже йому: Хочеш стати здоровим? Відповів йому хворий: Господи, не маю людини, щоб, коли збурюється вода, кинула мене в купіль, а поки я приходжу, інший переді мною сходить. Ісус каже йому: Вставай, візьми свою постіль і ходи. І негайно той чоловік став здоровим, і підняв своє ліжко, і ходив. А того дня була субота. Тому Юдеї говорили зціленому: Сьогодні субота, тобі

не дозволено нести мат. Він відповів їм: Той, хто зробив мене здоровим, Той мені сказав: Візьми твій мат і ходи. Тому вони спитали його: Хто той чоловік, що сказав тобі: візьми свій мат і ходи? Той, хто був зцілений, не знав, хто це був, бо Ісус відійшов, коли натовп був у тому місці. Після цього Ісус знаходить його в храмі і сказав йому: Дивись, ти став здоровим, більше не гріши, щоб не сталося з тобою щось гірше. Пішов геть той чоловік і повідомив юдеям, що Ісус є той, хто зробив його здоровим. І через це юдеї переслідували Ісуса і шукали його вбити, тому що Він робив це в суботу. Але Ісус відповів їм: Мій Батько до тепер працює, і я працюю. Через це отже юдеї ще більше прагнули вбити його, бо він не тільки порушував суботу, але й називав Бога своїм власним Батьком, роблячи себе рівним Богу. Відповів отже Ісус і сказав їм: Істинно, істинно кажу вам: не може Син робити від Себе Самого нічого, якщо не бачить, що Батько робить, бо що б Той не робив, те й Син подібно робить. Бо Батько любить Сина і показує Йому все, що Сам робить, і покаже Йому діла більші за ці, щоб ви дивувалися. Так само, як Батько воскрешає мертвих і дає їм життя, так і Син дає життя тим, кому бажає. Бо навіть Отець не судить нікого, але весь суд віддав Синові, щоб усі шанували Сина так само, як шанують Отця. Той, хто не шанує Сина, не шанує Батька, Який послав Його. Істинно, істинно кажу вам, що той, хто чує слово моє і вірує тому, хто послав мене, має життя вічне, і в суд не приходить, але перейшов зі смерті в життя. Істинно, істинно кажу вам, що приходить час, і зараз є, коли мертві почують голос Сина

Божого, і ті, хто почує, будуть жити; бо як Отець має життя в собі, так дав і Синові життя мати в собі; і владу дав йому суд чинити, тому що Він є Син людський. Не дивуйтеся цьому, бо приходить година, в яку всі, хто в гробницях, почують голос його, і вийдуть ті, хто добрі справи зробив, на воскресіння життя, а ті, хто погані справи зробив, на воскресіння суду. Я не можу нічого робити сам від себе. Як я чую, так я суджу, і суд мій справедливий, бо не шукаю волі моєї, а волі Отця, що послав мене. Якщо я свідчу про себе самого, моє свідчення не є правдивим. Інший є той, хто свідчить про мене, і я знаю, що істинним є те свідчення, яке він свідчить про мене. Ви послали до Івана, і він засвідчив правду; я ж не від людини свідчення приймаю, але це кажу, щоб ви були спасені. Той був світильником палаючим і світячим, а ви хотіли радіти годину в його світлі. Я ж маю свідчення більше, ніж Іоанна, бо справи, які дав мені Батько, щоб я завершив їх, — ці самі справи, які я роблю, — свідчать про мене, що Батько мене послав. І той, хто послав мене, Батько, Сам засвідчив про мене. Ні голосу його ви не чули ніколи, ні форми його ви не бачили, і слова його ви не маєте, що залишається в вас, бо кого послав той, тому ви не вірите. Ви досліджуєте Писання, тому що ви думаєте, що в них маєте життя вічне, і вони є ті, що свідчать про мене, і ви не бажаєте прийти до мене, щоб мати життя. Славу від людей не приймаю; але я пізнав вас, що любові Бога не маєте в собі. Я прийшов в ім'я Батька Мого, і ви не приймаєте Мене; якщо інший прийде в ім'я власне, того ви приймете. Як ви можете вірити, приймаючи славу один від

одного, а слави від єдиного Бога не шукаєте? Не думайте, що я обвинувачу вас перед Батьком; є той, хто обвинувачує вас — Мойсей, на якого ви покладали надію. Якщо б ви вірили Мойсею, то вірили б і мені, бо він писав про мене. Якщо ж ви не вірите тим писанням, то як повірите моїм словам?

6

Після цього пішов Ісус на той бік Галілейського моря Тиверіадського; і йшов за ним великий натовп, тому що бачили його знамення, які він робив над хворими. Пішов Ісус на гору, і там сидів зі своїми учнями. Було ж близько Пасха, свято юдеїв. Отже, піднявши очі й побачивши, що великий натовп приходить до нього, Ісус каже Пилипу: Звідки купимо хліби, щоб ці поїли? Це ж він говорив, випробовуючи його, бо сам знав, що мав намір робити. Відповів йому Пилип: Хліба на двісті денаріїв не вистачить їм, щоб кожен із них узяв хоча б трохи. Каже йому один з учнів його, Андрій, брат Симона Петра: є тут один хлопчик, який має п'ять ячмінних хлібів і дві рибки; але що це для стількох? Сказав же Ісус: зробіть так, щоб люди відкинулися; було ж багато трави в тому місці. Отже, відкинулися назад ті чоловіки, числом ніби п'ять тисяч. Взяв же хліби Ісус, і, подякувавши, роздав учням, а учні — тим, хто лежав; подібно й із риб, скільки хотіли. Коли ж наситилися, каже учням своїм: зберіть шматки, що залишилися, щоб нічого

не загинуло. Отже, зібрали і наповнили дванадцять кошиків уламків з п'яти ячмінних хлібів, які залишилися від тих, хто їв. Ті люди, отже, побачивши знак, який зробив Ісус, говорили, що цей є справді той пророк, який приходить у світ. Ісус, отже, знаючи, що вони збираються прийти і схопити його, щоб зробити його царем, знову відійшов на гору сам один. Коли настав вечір, учні його пішли вниз до моря, і, увійшовши в човен, вони пливли на той бік моря до Капернаума. І темрява вже настала, і не прийшов до них Ісус, і море від великого вітру, що дув, піднімалося. Проплививши отже близько двадцяти п'яти чи тридцяти стадій, вони бачать Ісуса, що ходить по морю і наближається до човна, і злякалися. Той же каже їм: Я є, не бійтеся. Тому вони хотіли взяти його в човен, і негайно човен опинився на землі, до якої вони пливли. Наступного дня натовп, що стояв по той бік моря, побачивши, що іншого човна не було там, окрім одного того, в який увійшли його учні, і що не увійшов разом зі своїми учнями Ісус у човен, але тільки його учні пішли; а інші човни прийшли з Тиверіади близько місця, де вони їли хліб після того, як Господь подякував; коли ж побачив натовп, що Ісуса немає там і його учнів, увійшли вони самі в човни і прийшли в Капернаум, шукаючи Ісуса. І знайшовши його по той бік моря, сказали йому: Рабі, коли ти сюди прийшов? Відповів їм Ісус і сказав: Амінь, амінь, кажу вам: шукаєте мене не тому, що бачили знамення, але тому, що їли хліб і наситилися. Працюйте не для їжі, що гине, але для їжі, що залишається для життя вічного, яку Син Людський вам

дасть, бо Його запечатав Отець Бог. Сказали тому до нього: Що нам робити, щоб виконувати справи Божі? Ісус відповів і сказав їм: Це є діло Боже, щоб ви вірували в Того, кого Він послав. Тож сказали вони йому: що ж ти робиш за знак, щоб ми побачили і повірили тобі? Що ти робиш? Батьки наші їли манну в пустелі, як написано: Хліб з неба дав їм їсти. Тоді Ісус сказав їм: Істинно, істинно кажу вам: не Мойсей дав вам хліб з неба, але Батько Мій дає вам істинний хліб з неба. Бо хліб Божий є той, що сходить з неба і дає життя світу. Тоді сказали до нього: Господи, завжди давай нам цей хліб. Сказав же їм Ісус: Я є хліб життя; той, хто приходить до Мене, не буде голодувати, і той, хто вірить у Мене, ніколи не буде відчувати спраги. Але сказав я вам, що і бачили ви мене, і не вірите. Все, що дає мені Батько, до мене прийде, і того, хто приходить до мене, ніколи не викину назовні, тому що я зійшов з неба не щоб чинити волю мою, а волю Того, хто послав мене. Це ж є воля Батька, Який послав мене, щоб я не втратив нічого з того, що Він дав мені, але воскресив це в останній день. Це ж є воля Того, Хто послав Мене, щоб кожен, хто бачить Сина і вірить у Нього, мав життя вічне, і воскрешу його Я в останній день. Тому юдеї нарікали про нього, що він сказав: Я є хліб, що зійшов з неба, і вони говорили: Хіба це не Ісус, син Йосипа, чиїх батька і матір ми знаємо? Як тоді він каже, що я зійшов з неба? Тому Ісус відповів і сказав їм: Не бурчіть між собою. Ніхто не може прийти до мене, якщо Батько, Який послав мене, не притягне його, і Я воскрешу його в останній день. Написано в пророках: і будуть всі навчені Богом. Кожен, хто

чує від Отця і навчився, приходить до мене; не те що Отця хтось бачив, якщо тільки не той, хто є від Бога, цей бачив Отця. Амінь, амінь, кажу вам: той, хто вірує в мене, має життя вічне. Я є хліб життя. Ваші батьки їли манну в пустелі і померли; це є хліб, який з неба сходить, щоб хтось з нього їв і не помер. Я є хліб живий, що зійшов з неба; якщо хтось з'їсть цього хліба, житиме вічно. І хліб, який я дам, є моє тіло, яке я дам за життя світу. Отже, юдеї сперечалися між собою, кажучи: Як може цей дати нам своє тіло їсти? Тому сказав їм Ісус: Істинно, істинно кажу вам: якщо не будете їсти плоть Сина Людського і пити Його кров, не матимете життя в собі. Той, хто їсть моє тіло і п'є мою кров, має життя вічне, і я воскрешу його в останній день. Бо тіло моє справді є їжею, і кров моя справді є питвом. Той, хто їсть моє тіло і п'є мою кров, залишається в мені, і я в ньому. Як послав мене живий Батько, і я живу через Батька, так і той, хто їсть мене, житиме через мене. Це є хліб, що зійшов з неба, не як батьки ваші їли манну і померли; той, хто їсть цей хліб, житиме повік. Ці речі він сказав, навчаючи в зібранні в Капернаумі. Багато з його учнів, почувши це, сказали: Важке це слово, хто може його слухати? Знаючи ж Ісус у собі, що бурчать про це учні його, сказав їм: це вас спокушає? Що ж буде, якщо ви побачите Сина Людського, що сходить туди, де Він був раніше? Дух є той, що оживляє, тіло не приносить жодної користі, слова, які я говорю вам, є дух і життя. Але є з вас деякі, які не вірують. Бо Ісус знав з початку, хто є ті, що не вірують, і хто є той, хто зрадить його. І він говорив: Через це я сказав вам, що ніхто не може

прийти до мене, якщо не буде дано йому від Батька мого. Від цього багато учнів його пішли назад і більше не ходили з ним. Тоді Ісус сказав дванадцятьом: Невже і ви хочете піти? Тоді відповів йому Симон Петро: Господи, до кого ми підемо? Ти маєш слова вічного життя; і ми повірили і пізнали, що ти є Христос, Син Бога живого. Відповів їм Ісус: хіба не я вас, дванадцятьох, вибрав? І один з вас є диявол. Він говорив про Юду, сина Симона Іскаріота, бо цей мав його видати, будучи одним із дванадцятьох.

7

І ходив Ісус після цього в Галілеї, бо не хотів ходити в Юдеї, тому що юдеї шукали його, щоб вбити. Було ж близько свято юдеїв — Свято Кущів. Тому сказали йому брати його: відійди звідси і йди в Юдею, щоб і учні твої побачили твої діла, які ти робиш; бо ніхто не робить щось у таємниці і шукає сам бути у відкритості. Якщо ти робиш ці речі, зроби себе відомим світу. Бо навіть брати його не вірили в нього. Тому Ісус говорить їм: Мій час ще не настав, а ваш час завжди готовий. Не може світ ненавидіти вас, мене ж ненавидить, тому що я свідчу про нього, що діла його злі. Ви йдіть на це свято, я ще не йду на це свято, тому що мій час ще не настав. Сказавши це їм, він залишився в Галілеї. Коли ж пішли його брати, тоді і сам він пішов на свято, не відкрито, а як у таємниці. Отже, юдеї шукали його на святі й говорили: Де він? І було багато нарікань про нього в

натовпах. Одні казали, що він добрий; інші казали: Ні, він вводить в оману натовп. Ніхто, однак, не говорив про нього відкрито через страх перед юдеями. Але коли свято вже було на половині, Ісус піднявся до храму і навчав. І дивувалися юдеї, кажучи: Як цей знає письмена, не навчившись? Відповів тому їм Ісус і сказав: моє вчення не є моїм, але Того, Хто послав мене; якщо хтось бажає волю Його чинити, пізнає про вчення, чи від Бога воно є, чи я від себе самого говорю. Той, хто говорить від себе самого, шукає власну славу, а той, хто шукає славу Того, Хто послав його, цей істинний, і неправди в ньому немає. Хіба не Мойсей дав вам закон? І ніхто з вас не виконує закон. Чому ви хочете мене вбити? Натовп відповів і сказав: Ти маєш демона! Хто шукає тебе вбити? Ісус відповів і сказав їм: Одну справу я зробив, і всі ви дивуєтесь через це. Мойсей дав вам обрізання, не тому що воно від Мойсея, але від батьків, і в суботу ви обрізаєте людину. Якщо обрізання приймає людина в суботу, щоб не був порушений закон Мойсея, на мене ви гніваєтесь, тому що цілу людину здоровою зробив я в суботу? Не судіть за виглядом, але справедливий суд судіть. Отже, деякі з єрусалимлян казали: Хіба це не той, якого шукають, щоб вбити? І дивись, він з відвертістю говорить, і нічого йому вони не кажуть. Невже справді дізналися правителі, що цей є справді Христос? Але ми знаємо, звідки цей є, а Христос, коли прийде, ніхто не знає, звідки він є. Отже вигукнув у храмі, навчаючи, Ісус і говорячи: і мене ви знаєте, і ви знаєте, звідки я є; і від себе самого я не прийшов, але є істинний той, хто послав мене,

якого ви не знаєте; я знаю його, тому що від нього я є, і той мене послав. Отже, вони шукали його, щоб схопити, і ніхто не поклав на нього руку, тому що ще не прийшла його година. Багато ж із натовпу повірили в нього і говорили: Христос, коли прийде, хіба зробить більше знаків, ніж ті, які зробив цей? Фарисеї почули, що натовп бурмотів про нього ці речі, і фарисеї та первосвященики послали помічників, щоб схопити його. Тоді Ісус сказав: Ще недовго Я буду з вами, а потім піду до Того, Хто послав Мене. Ви будете шукати мене і не знайдете, і де я є, ви не зможете прийти. Тому юдеї сказали між собою: куди це він збирається йти, що ми не знайдемо його? Невже він збирається йти в розсіяння греків і навчати греків? Що це за слово, яке він сказав: ви будете шукати мене і не знайдете, і де я є, ви не можете прийти? В останній великий день свята стояв Ісус і закричав, говорячи: якщо хтось спрагнений, нехай прийде до мене і нехай п'є. Той, хто вірує в мене, як сказало Писання, ріки води живої потечуть з живота його. Це ж Він сказав про Духа, якого мали прийняти ті, хто вірує в Нього, бо ще не було Духа Святого, тому що Ісус ще не був прославлений. Тож багато хто з натовпу, почувши слово, казали: цей є справді пророк; інші казали: цей є Христос; інші казали: хіба бо з Галілеї Христос приходить? Хіба не Писання сказало, що з насіння Давида і з Віфлеєма, села, де був Давид, Христос приходить? Отже, через нього в натовпі стався поділ. Деякі з них хотіли схопити його, але ніхто не поклав на нього рук. Отже, помічники прийшли до первосвященників та фарисеїв, і ті сказали їм: Чому ви не

привели його? Відповіли помічники: ніколи так не говорив жоден човік, як ця людина. Отже фарисеї відповіли їм: Хіба і ви введені в оману? Хіба хтось із правителів повірив у нього або з фарисеїв? Але натовп цей, той, що не знає закону, прокляті є, каже Никодим до них, той, що прийшов вночі до нього, будучи одним з них: хіба закон наш судить людину, якщо не почує від неї раніше і не дізнається, що вона робить? Вони відповіли та сказали йому: хіба ти теж з Галілеї? Дослідь і побач, що пророк з Галілеї не повстав. І кожен пішов до свого дому.

8

Ісус же пішов на гору оливкових дерев; на світанку ж знову прийшов у храм, і всі люди приходили до нього; і, сівши, навчав їх. Ведуть же книжники і фарисеї жінку, схоплену на перелюбі, і поставивши її посередині, кажуть йому: Вчителю, ця жінка схоплена на гарячому вчинку, коли чинила перелюб, і в законі нашому Мойсей наказав таких камінням побивати. Ти отже що кажеш? Але це вони сказали, випробовуючи його, щоб мати обвинувачення проти нього. А Ісус, нахилившись вниз, писав пальцем на землі. Але коли вони наполягали, питаючи його, він випростався і сказав їм: хто безгрішний з вас, нехай перший кине камінь на неї. І знову, нахилившись вниз, він писав на землі. Ті ж, почувши, виходили один за одним, почавши від старших, і залишився Ісус і жінка, що була

посередині. Піднявши голову, Ісус сказав їй: Жінко, де вони? Ніхто тебе не засудив? Вона ж сказала: ніхто, Господи. І сказав Ісус: ні, навіть я тебе не засуджую; йди і відтепер більше не гріши. Знову отже Ісус промовив до них, кажучи: Я є світло світу; той, хто слідує за Мною, не буде ходити в темряві, але матиме світло життя. Тому Фарисеї сказали йому: ти свідчиш про себе самого, твоє свідчення неправдиве. Відповів Ісус і сказав їм: Навіть якщо Я свідчу про Себе Самого, істинне є свідчення Моє, тому що знаю, звідки прийшов і куди йду. Ви ж не знаєте, звідки Я приходжу або куди йду. Ви судите за плоттю, я не суджу нікого. І якщо я суджу, то суд мій істинний, тому що я не один, але я і Батько, що послав мене. І у вашому законі написано, що свідчення двох людей є істинним. Я є той, хто свідчить про себе самого, і свідчить про мене Батько, який послав мене. Тому вони говорили йому: де є твій батько? Відповів Ісус: ні мене ви знаєте, ні батька мого; якби мене ви знали, то й батька мого ви знали б. Ці слова промовив Ісус у скарбниці, навчаючи в храмі, і ніхто не схопив його, бо ще не прийшла його година. Сказав отже знову їм Ісус: Я йду, і ви будете шукати Мене, і в гріху вашому ви помрете. Куди Я йду, ви не можете прийти. Тому юдеї говорили: Невже він уб'є себе, що каже: Куди я йду, ви не можете прийти? І сказав їм: Ви з тих, хто внизу, я з тих, хто вгорі; ви з цього світу, я не з цього світу. Я сказав вам отже, що ви помрете в гріхах ваших, бо якщо не повірите, що я є, ви помрете в гріхах ваших. Тому вони говорили йому: ти хто є? І сказав їм Ісус: від початку те, що й говорю вам. Багато я

маю про вас говорити і судити, але Той, Хто послав мене, істинний, і я те, що почув від Нього, це кажу світові. Вони не знали, що Він говорив їм про Батька. Тоді сказав їм Ісус: Коли підніміте Сина Людського, тоді пізнаєте, що Я є, і що від Себе не роблю нічого, але говорю те, чому навчив Мене Отець Мій. І Той, Хто послав Мене, зі Мною є; не залишив Мене одного Отець, бо Я завжди роблю те, що приємне Йому. Коли він говорив ці речі, багато хто повірив у нього. Тому Ісус казав до тих іудеїв, які повірили йому: якщо ви залишитеся в слові моєму, справді учні мої ви є, і ви пізнаєте правду, і правда звільнить вас. Вони відповіли йому: Ми є насіння Авраама і нікому ніколи не були поневолені, як же ти кажеш, що ви станете вільні? Відповів їм Ісус: істинно, істинно кажу вам, що кожен, хто робить гріх, є рабом гріха. Але раб не залишається в будинку навіки, син залишається навіки. Отже, якщо Син вас звільнить, ви будете справді вільними. Я знаю, що ви є насіння Авраама, але ви шукаєте мене вбити, бо слово моє не вміщається у вас. Я те, що бачив від Батька мого, говорю, і ви тому те, що бачили від батька вашого, робите. Вони відповіли і сказали йому: наш батько — Авраам. Каже їм Ісус: якби ви були дітьми Авраама, ви робили б діла Авраама. Тепер же ви шукаєте мене вбити, людину, яка правду вам сказала, яку я чув від Бога; цього Авраам не робив. Ви робите справи вашого батька. Тож сказали йому: ми не від блуду народилися; одного батька маємо — Бога. Сказав тому їм Ісус: якби Бог був вашим Батьком, ви любили б мене, бо я від Бога вийшов і прийшов, і не від себе

самого я прийшов, але Той мене послав. Чому мову мою не знаєте? Тому що ви не можете слухати моє слово. Ви від батька диявола є, і бажання батька вашого хочете виконувати. Той був вбивцею людей від початку і в правді не стоїть, тому що немає правди в ньому; коли він говорить неправду, від свого власного говорить, тому що він брехун і батько його. Але тому, що я правду кажу, ви мені не вірите. Хто з вас викриває мене в гріху? Якщо ж я кажу правду, чому ви не вірите мені? Той, хто є від Бога, чує слова Божі; ви ж не чуєте, бо ви не від Бога. Відповіли тому іудеї і сказали йому: Хіба не добре ми говоримо, що ти самарянин і демона маєш? Відповів Ісус: Я не маю демона, але шаную Отця мого, а ви зневажаєте мене. Я ж не шукаю слави моєї, є той, хто шукає і судить. Істинно, істинно кажу вам: якщо хтось слово моє збереже, смерті не побачить повіки. Тоді юдеї сказали йому: Тепер ми зрозуміли, що ти маєш демона. Авраам помер і пророки, а ти кажеш: якщо хтось слово моє збереже, не скуштує смерті навіки? Хіба ти не більший за батька нашого Авраама, який помер? І пророки померли; ким ти себе вважаєш? Відповів Ісус: якщо я прославляю сам себе, слава моя є ніщо; є Отець мій, той, хто прославляє мене, про якого ви кажете, що він Бог ваш, і не пізнали ви його; я ж знаю його. І якщо я скажу, що не знаю його, я буду подібний до вас — брехун; але я знаю його і слово його зберігаю. Авраам, батько ваш, радів, щоб побачити день мій, і побачив, і зрадів. Сказали тоді Юдеї до нього: п'ятдесяти років ще не маєш, і Авраама ти бачив? Сказав їм Ісус: Істинно, істинно кажу вам: перш ніж Авраам

став, Я є. Отже, вони підняли камені, щоб кинути на нього. Ісус же сховався, і вийшов з храму, пройшовши через середину їх, і пройшов так.

9

І, проходячи, побачив людину, сліпу від народження. І запитали його учні його, кажучи: Рабі, хто згрішив — цей чи батьки його, — щоб сліпим народився? Ісус відповів: ні цей не згрішив, ні батьки його, але щоб виявилися діла Божі в ньому. Мені необхідно виконувати справи Того, Хто послав Мене, поки є день; настає ніч, коли ніхто не може працювати. Коли я є у світі, я є світло світу. Сказавши це, він плюнув на землю і зробив грязь із плювка, і намазав грязь на очі сліпого, і сказав йому: іди вмийся в купальні Силоам, що перекладається посланий. Тож він пішов і вмився, і повернувся зрячим. Тому сусіди і ті, хто бачив його раніше, що він був сліпий, казали: Чи не цей той, хто сидів і жебракував? Одні казали, що це він; інші ж казали, що схожий на нього. Той казав, що це я. Тому вони говорили йому: Як відкрилися твої очі? Відповів той і сказав: Чоловік, якого звуть Ісус, зробив глину і помазав мої очі, і сказав мені: йди до купальні Силоам і вмийся. Я пішов, вмився і прозрів. Тоді вони сказали йому: де він? Він каже: я не знаю. Ведуть його до фарисеїв, того, хто колись був сліпим. Була ж субота, коли Ісус зробив глину і відкрив його очі. Знову тому питали його і фарисеї, як він прозрів. А він сказав їм:

Він поклав мені глину на очі, і я вмився, і бачу. Тому деякі з фарисеїв казали: ця людина не від Бога, бо не дотримує суботи. Інші казали: як може людина-грішник робити такі знаки? І був розкол серед них. Кажуть сліпому знову: ти що кажеш про нього, що він відкрив твої очі? А вона сказала, що він є пророк. Не повірили отже юдеї про нього, що він був сліпий і прозрів, аж поки не покликали батьків його, того хто прозрів, і запитали їх, кажучи: це є ваш син, про якого ви кажете, що народився сліпим? Як тоді зараз він бачить? Відповіли ж їм батьки його і сказали: ми знаємо, що цей є син наш і що сліпим народився; як же тепер бачить, не знаємо, або хто відкрив його очі, ми не знаємо; він віку має, його запитайте, він про себе скаже. Це сказали його батьки, тому що боялися іудеїв, бо іудеї вже погодилися, що якщо хтось визнає його Христом, той буде вигнаний із синагоги. Через це батьки його сказали: Він має вік, його запитайте. Вони покликали отже вдруге того чоловіка, який був сліпий, і сказали йому: Дай славу Богу, ми знаємо, що той чоловік — грішник. Відповів отже той і сказав: Чи є він грішником, не знаю; одне знаю, що я, будучи сліпим, тепер бачу. Вони сказали йому знову: що він зробив тобі? Як він відкрив твої очі? Він відповів їм: я сказав вам вже, і ви не послухали; навіщо знову ви бажаєте почути? Невже і ви бажаєте стати його учнями? Вони лаяли його і сказали: Ти учень того, а ми — учні Мойсея. Ми знаємо, що Бог промовив до Мойсея, але не знаємо, звідки цей є. Відповів чоловік і сказав їм: Бо в цьому є дивовижне, що ви не знаєте, звідки він є, а він відкрив мої очі. Ми

знаємо, що грішників Бог не чує, але якщо хтось богобоязливий і волю Його чинить, того чує. З віку не було почуто, що хтось відкрив очі сліпого від народження. Якщо б цей не був від Бога, не міг би робити нічого. Вони відповіли і сказали йому: ти весь у гріхах народився, і ти вчиш нас? І вигнали його геть. Ісус почув, що вигнали його назовні, і, знайшовши його, сказав йому: ти віриш у Сина Божого? Той відповів і сказав: І хто є, Господи, щоб я повірив у Нього? Ісус сказав йому: І ти бачив його, і той, хто говорить з тобою, це він. А він сказав: Вірю, Господи, — і поклонився Йому. І сказав Ісус: Я прийшов у цей світ на суд, щоб ті, хто не бачить, бачили, а ті, хто бачить, стали сліпими. І почули це деякі з фарисеїв, які були з ним, і сказали йому: невже і ми сліпі? Сказав їм Ісус: якби ви були сліпі, не мали б ви гріха, тепер же ви кажете, що бачимо, отже гріх ваш залишається.

10

Амінь, амінь кажу вам, той, хто не входить через двері у двір овець, але залазить звідкись іншого місця, той є злодій і розбійник; а той, хто входить через двері, є пастух овець. Йому воротар відкриває, і вівці чують його голос, і він кличе власних овець на ім'я і виводить їх. І коли власних овець він виведе, перед ними йде, і вівці йдуть за ним, тому що знають його голос; за чужим же не підуть, а втікатимуть від нього, тому що не знають голосу чужих. Цю притчу

сказав їм Ісус, але вони не зрозуміли, що саме Він їм говорив. Сказав отже знову їм Ісус: Істинно, істинно кажу вам, що я є двері для овець. Усі, хто прийшли до мене, — злодії і розбійники, але вівці не слухали їх. Я є двері: якщо хтось увійде через мене, буде врятований, і буде входити й виходити, і знайде пасовище. Злодій приходить лише для того, щоб вкрасти, і вбити, і знищити, я ж прийшов, щоб вони мали життя і мали його з надлишком. Я добрий пастир. Добрий пастух кладе душу свою за овець; а найманий працівник, який не є пастухом і якому вівці не належать, бачить вовка, що наближається, і залишає овець і тікає; і вовк хапає їх і розганяє овець. Найманий працівник тікає, тому що він найманець і йому байдуже до овець. Я є добрий пастир, і я знаю моїх і мене знають мої, так як Отець знає мене і я знаю Отця, і я кладу душу мою за овець. І інші вівці я маю, які не є з цього двору, і тих мені необхідно привести, і вони почують мій голос, і стане одне стадо, один пастир. Через це Батько любить мене, бо я кладу душу мою, щоб знову взяти її. Ніхто не забирає її в мене, але я сам віддаю її. Маю владу віддати її і маю владу знову прийняти її. Цю заповідь я отримав від Отця мого. Отже, знову виник розкол серед юдеїв через ці слова. Багато ж з них казали: Демона має і божеволіє, чого його слухаєте? Інші казали: Ці слова не є словами одержимого демоном. Хіба демон здатний відкривати очі сліпих? Сталося ж свято присвячення в Єрусалимі, і зима була, і ходив Ісус у храмі в галереї Соломона. Оточили тоді його юдеї і казали йому: до коли душу нашу ти забираєш? Якщо ти Христос, скажи нам

відверто. Відповів їм Ісус: Я сказав вам, і ви не вірите; діла, які я роблю в ім'я Отця мого, вони свідчать про мене; але ви не вірите, бо ви не з овець моїх, як я сказав вам. Вівці мої чують мій голос, і я знаю їх, і вони йдуть за мною, і я даю їм життя вічне, і не загинуть вони повік, і ніхто не вихопить їх з моєї руки. Батько мій, який дав мені, більший за всіх, і ніхто не може вихопити з руки Батька мого. Я і Батько - одне. Юдеї отже знову взяли каміння, щоб закидати його камінням. Відповів їм Ісус: Багато добрих діл показав вам від Отця мого, за яке з них діло ви каменуєте мене? Юдеї відповіли йому, кажучи: Не за гарну справу каменуємо тебе, але за богохульство, і за те, що ти, будучи людиною, робиш себе Богом. Ісус відповів їм: Хіба не написано у вашому законі: Я сказав: ви боги? Якщо тих він назвав богами, до яких слово Бога прийшло, і не може бути порушене Писання, того, кого Отець освятив і послав у світ, ви кажете, що богохульствуєш, тому що я сказав: Я є Син Божий? Якщо я не роблю діла Отця мого, не вірте мені; якщо ж роблю, навіть якщо мені не вірите, ділам вірте, щоб знали і вірили, що в мені Отець і я в ньому. Тому вони знову намагалися схопити його, але він вийшов з їхніх рук. І пішов Він знову за Йордан, у те місце, де Іоанн спочатку хрестив, і залишився там. І багато людей прийшло до нього, і вони говорили, що Іоанн справді не зробив жодного знамення, але все, що Іоанн сказав про нього, було правдою. І багато там повірили в нього.

11

Був хтось хворий, Лазар з Віфанії, із села Марії та Марфи, сестри її. Була ж Марія та, що помазала Господа миром і витерла ноги його волоссям своїм, якої брат Лазар хворів. Тому сестри послали до нього, кажучи: Господи, дивись, той, кого любиш, хворіє. Почувши ж це, Ісус сказав: ця слабкість не є до смерті, але для слави Божої, щоб прославлений був Син Божий через неї. Любив же Ісус Марфу, і сестру її, і Лазаря. Отже, коли він почув, що той хворий, тоді він залишився в тому місці, де був, два дні; потім після цього він каже учням: ходімо в Юдею знову. Учні кажуть йому: Рабі, тепер юдеї шукали тебе, щоб побити камінням, і ти знову йдеш туди? Ісус відповів: хіба не дванадцять годин дня? Якщо хтось ходить вдень, не спотикається, тому що бачить світло цього світу; якщо ж хтось ходить вночі, спотикається, тому що світла немає в ньому. Це сказав, і після цього каже їм: Лазар, друг наш, заснув, але я йду, щоб розбудити його. Тоді учні його сказали: Господи, якщо він заснув, то одужає. Сказав був же Ісус про його смерть, а ті подумали, що Він говорить про сон. Тоді отже сказав їм Ісус з відвертістю: Лазар помер, і я радію через вас, щоб ви повірили, що я не був там; але ходімо до нього. Тоді Фома, званий Близнюк, сказав товаришам-учням: Ідемо і ми, щоб померти з ним. Прийшовши отже, Ісус знайшов його, який вже чотири дні перебував у гробниці. Була ж Віфанія близько Єрусалиму,

приблизно за п'ятнадцять стадіїв, і багато юдеїв прийшли до Марфи і Марії, щоб втішити їх щодо їхнього брата. Отже Марфа, як почула, що Ісус приходить, зустріла його, а Марія залишалася в будинку. Тоді Марфа сказала Ісусові: Господи, якби Ти був тут, мій брат не помер би. Але і зараз я знаю, що все, чого б ти не попросив у Бога, дасть тобі Бог. Каже їй Ісус: Встане брат твій. Каже йому Марфа: Знаю, що воскресне в воскресіння в останній день. Сказав їй Ісус: Я є воскресіння і життя. Той, хто вірує в мене, навіть якщо помре, житиме; і кожен, хто живе і вірує в мене, ніколи не помре. Ти віриш цьому? Каже йому: Так, Господи, я повірила, що Ти є Христос, Син Божий, Той, Хто приходить у світ. І, сказавши це, вона пішла геть і таємно покликала Марію, сестру її, сказавши: Вчитель тут і кличе тебе. Та, як почула, швидко піднімається і приходить до нього. Ісус ще не прийшов до села, але був на тому місці, де зустріла його Марфа. Отже юдеї, які були з нею в будинку і втішали її, побачивши, що Марія швидко встала і вийшла, пішли за нею, кажучи, що вона йде до гробниці, щоб плакати там. Отже Марія, як прийшла туди, де був Ісус, побачивши його, впала до його ніг, кажучи йому: Господи, якби ти був тут, не помер би мій брат. Отже Ісус, як побачив її, що плакала, і юдеїв, які зібралися з нею, що плакали, був глибоко зворушений у дусі і схвилювався, і сказав: Де ви поклали його? Вони кажуть йому: Господи, приходь і подивись. Ісус заплакав. Тому говорили юдеї: дивись, як він любив його; деякі ж з них сказали: хіба не міг цей, що відкрив очі сліпого, зробити, щоб і цей не помер? Ісус, отже, знову

глибоко зворушений у собі, приходить до гробниці. Це була печера, і камінь лежав на ній. Каже Ісус: підніміть камінь. Каже йому сестра померлого Марта: Господи, вже смердить; бо є четвертий день. Ісус каже їй: хіба Я не сказав тобі, що якщо повіриш, то побачиш славу Божу? Отже, вони підняли камінь, де лежав померлий. А Ісус підняв очі вгору і сказав: Отче, дякую Тобі, що Ти почув мене. Я ж знав, що Ти завжди мене чуєш, але через натовп, що стояв навколо, сказав це, щоб повірили, що Ти мене послав. І сказавши це, він голосно закричав: Лазаре, вийди! І вийшов мертвий, зв'язаний на ногах і руках пов'язками, і обличчя його хусткою було обв'язане. Каже їм Ісус: розв'яжіть його і дозвольте йому йти. Багато юдеїв, які прийшли до Марії і побачили, що зробив Ісус, повірили в нього. Деякі ж із них пішли до фарисеїв і сказали їм, що зробив Ісус. Отже, головні священики і фарисеї зібрали раду і говорили: Що нам робити, бо ця людина творить багато знаків? Якщо ми відпустимо його так, всі повірять у нього, і прийдуть римляни, і заберуть у нас і місце, і народ. Один же хтось з них, Каяфа, будучи первосвященником того року, сказав їм: ви не знаєте нічого, ні не міркуєте, що вигідно нам, щоб один чоловік помер за народ, і щоб не ціла нація загинула. Це ж від себе самого не сказав, але, будучи первосвященником того року, пророкував, що Ісус мав померти за народ, і не за народ тільки, але щоб і розсіяних дітей Божих зібрати в одне. Отже, від того дня вони радилися, щоб убити його. Ісус тому більше не ходив відкрито серед юдеїв, але пішов звідти в землю близько

пустелі, в місто, зване Єфрем, і там перебував зі своїми учнями. Було ж близько Пасха Юдеїв, і багато людей пішли в Єрусалим із землі перед Пасхою, щоб очистити себе. Отже, вони шукали Ісуса і, стоячи в храмі, говорили один з одним: Що вам здається, чи не прийде Він на свято? Дали ж бо і первосвященики, і фарисеї наказ, щоб, якщо хтось знає, де він є, повідомив, аби схопили його.

12

Тому Ісус за шість днів до Пасхи прийшов до Віфанії, де був Лазар, померлий, якого Він воскресив з мертвих. Вони зробили йому вечерю там, і Марфа служила, а Лазар був одним із тих, що відпочивали з ним. Тоді Марія, взявши фунт чистого дорогоцінного нардового мира, помазала ноги Ісуса і витерла своїм волоссям Його ноги, а дім наповнився запахом мира. Каже отже один з учнів його, Юда, син Симона Іскаріота, той, що мав його видати: чому це миро не було продано за триста динаріїв і дано бідним? Сказав же він це не тому, що йому було не байдуже до бідних, а тому, що він був злодій, і мав скриньку, і виносив те, що туди клали. Тому Ісус сказав: Залиш її, вона зберегла це на день мого поховання. Бідних бо завжди маєте з собою, мене ж не завжди маєте. Дізнався отже великий натовп з юдеїв, що Він там є, і прийшли вони не тільки через Ісуса, але й щоб побачити Лазаря, якого Він воскресив з мертвих. А первосвященики радилися, щоб і Лазаря вбити, бо багато

через нього йшли з юдеїв і вірували в Ісуса. Наступного дня велика юрба, що прийшла на свято, почувши, що Ісус приходить до Єрусалиму, взяла гілки пальм і вийшла назустріч йому, і кричала: осанна, благословенний той, хто приходить в ім'я Господа, цар Ізраїлю. Знайшовши ж Ісус ослятко, сів на нього, як є написано: не бійся, дочко Сіону; ось цар твій приходить, сидячи на ослятку ослиці. Цього ж учні його спочатку не зрозуміли, але коли Ісус був прославлений, тоді згадали, що це було про нього написано, і це зробили йому. Отже, натовп, який був з ним, коли він покликав Лазаря з гробниці і воскресив його з мертвих, свідчив про це. Через це натовп і вийшов назустріч Йому, бо вони почули, що Він зробив це знамення. Тому фарисеї сказали один одному: бачите, що ви нічого не досягаєте? Дивись, світ пішов за ним. Були деякі греки з тих, хто йшов вгору, щоб поклонитися на святі. Ці отже підійшли до Пилипа, того з Віфсаїди Галілейської, і питали його, кажучи: Пане, хочемо побачити Ісуса. Приходить Пилип і каже Андрію, і знову Андрій і Пилип кажуть Ісусу; а Ісус відповів їм, кажучи: прийшла година, щоб прославився Син Людини. Істинно, істинно кажу вам: якщо зерно пшениці, впавши в землю, не помре, воно залишається саме одне; якщо ж помре, то приносить багато плоду. Той, хто любить душу свою, втратить її, і той, хто ненавидить душу свою в цьому світі, збереже її для життя вічного. Якщо хтось служить мені, нехай іде за мною, і де я є, там і слуга мій буде, і якщо хтось служить мені, Батько пошанує його. Тепер душа моя стурбована, і що я скажу? Отче, врятуй

мене від цієї години. Але саме для цього я прийшов на цю годину. Отче, прослав твоє ім'я. Тому прийшов голос з неба: і я прославив, і знову прославлю. Отже натовп, що стояв і почув це, казав, що стався грім, а інші казали, що посланець говорив до нього. Ісус відповів і сказав: Не через мене цей голос пролунав, а через вас. Тепер суд є цього світу, тепер правитель цього світу буде викинутий назовні; і я, якщо буду піднятий від землі, всіх притягну до себе. Це ж він говорив, позначаючи, якою смертю він мав померти. Відповів йому натовп: ми чули із закону, що Христос залишається навіки, і як же ти кажеш, що Син Людський має бути піднятий? Хто цей Син Людський? Тому Ісус сказав їм: Ще малий час світло з вами є, ходіть, доки маєте світло, щоб темрява не охопила вас, і той, хто ходить у темряві, не знає, куди йде. Поки ви маєте світло, віруйте в світло, щоб ви стали синами світла. Це сказав Ісус, і, пішовши, сховався від них. Але хоч Він зробив стільки знаків перед ними, вони не вірили в Нього, щоб виконалося слово пророка Ісаї, яке він сказав: Господи, хто повірив нашій звістці? І рука Господа кому була відкрита? Через це вони не могли вірити, тому що знову сказав Ісая: осліпив він їхні очі і затвердив він їхнє серце, щоб не побачили очима і не зрозуміли серцем і не навернулися, і зцілю я їх. Це сказав Ісая, коли побачив його славу і говорив про нього. Проте однак і з правителів багато повірили в нього, але через фарисеїв не визнавали, щоб не бути вигнаними з синагоги; бо любили славу людей більше, ніж славу Бога. Ісус же закричав і сказав: той, хто вірить в мене, не вірить в мене,

але в того, хто послав мене, і той, хто бачить мене, бачить того, хто послав мене. Я світло прийшов у світ, щоб кожен, хто вірує в мене, не залишився в темряві. І якщо хтось почує мої слова і не повірить, я не суджу його, бо я прийшов не для того, щоб судити світ, а для того, щоб врятувати світ. Той, хто відкидає мене і не приймає слів моїх, має того, хто судить його; слово, яке я говорив, те буде судити його в останній день; тому що я від себе самого не говорив, але Отець, який послав мене, сам мені заповідь дав, що сказати і що говорити; і я знаю, що заповідь його є життя вічне. Те, що я говорю, я говорю так, як сказав мені Отець.

13

Перед святом Пасхи Ісус, знаючи, що прийшла його година, щоб відійти з цього світу до Отця, полюбивши своїх у світі, до кінця полюбив їх. І коли вечеря сталася, диявол вже кинув у серце Юди, сина Симона Іскаріота, щоб його видати, знаючи Ісус, що все дав йому Отець у руки, і що від Бога вийшов і до Бога йде, встає від вечері і кладе одяг, і, взявши рушник, підперезав себе. Тоді Він налив воду в умивальницю і почав мити ноги учнів та витирати рушником, яким був підперезаний. Приходить отже до Симона Петра, і каже йому той: Господи, ти мої ноги миєш? Ісус відповів і сказав йому: Те, що я роблю, ти не знаєш зараз, але дізнаєшся після цього. Каже йому Петро: ні, не помиєш ніколи моїх ніг. Відповів йому Ісус: якщо не помию

тебе, не маєш частини зі мною. Каже йому Симон Петро: Господи, не тільки ноги мої, але й руки, і голову. Ісус каже йому: той, хто вимився, не має потреби мити ноги, але є цілком чистий, і ви чисті, але не всі. Він знав бо того, хто видавав його, через це сказав: Не всі ви чисті. Коли отже він вмив їхні ноги і взяв свої одяги, відкинувшись назад знову, сказав їм: Чи знаєте ви, що я зробив вам? Ви називаєте мене Вчителем і Господом, і добре говорите, бо я є. Якщо отже я вмив ваші ноги, Господь і Вчитель, то і ви зобов'язані мити ноги один одному. Бо приклад я дав вам, щоб як я зробив вам, і ви робили; амінь, амінь кажу вам, немає раба більшого за пана його, ані апостола більшого за того, хто послав його. Якщо ви знаєте це, ви блаженні, якщо ви робите це. Не про всіх вас я кажу; я знаю, кого я вибрав; але щоб писання виконалося, той, хто їсть зі мною хліб, підняв на мене свою п'яту. Від цієї миті кажу вам перед тим, як це станеться, щоб коли станеться, ви повірили, що я є. Істинно, істинно кажу вам: той, хто приймає когось, кого я пошлю, мене приймає; а той, хто мене приймає, приймає Того, Хто послав мене. Сказавши це, Ісус був схвильований духом, і засвідчив, і сказав: Істинно, істинно кажу вам, що один з вас видасть мене. Учні дивилися один на одного в розгубленості, не розуміючи, про кого він каже. Був же один з учнів його, що лежав на грудях Ісуса, якого любив Ісус; кивнув тому Симон Петро дізнатися, хто б був той, про кого він говорить. Впавши ж той на груди Ісуса, каже йому: Господи, хто це є? Відповідає Ісус: це той, кому я, вмочивши шматок хліба, дам. І, умочивши шматок, він дає Юді, синові

Симона Іскаріота. І після шматочка тоді увійшов у нього сатана. Тому каже йому Ісус: те, що робиш, зроби швидше. Але цього ніхто не зрозумів з тих, хто лежав за столом, до чого він сказав йому; деякі бо думали, оскільки скриньку для грошей мав Юда, що Ісус каже йому: купи те, що нам потрібно на свято, або бідним щоб щось дав. Взявши отже той шматок, той негайно вийшов, а була ніч. Коли отже він вийшов, каже Ісус: Тепер прославився Син Людський, і Бог прославився в Ньому. Якщо Бог був прославлений у ньому, то й Бог прославить його в Собі, і негайно прославить його. Діточки, ще трохи я з вами. Ви будете шукати мене, і так само, як я сказав юдеям, що туди, куди я йду, ви не можете прийти, так і вам я кажу зараз. Нову заповідь даю вам, щоб любили один одного, як я любив вас, щоб і ви любили один одного. У цьому пізнають усі, що ви Мої учні, якщо любов матимете один до одного. Каже йому Симон Петро: Господи, куди Ти йдеш? Відповів йому Ісус: куди я йду, не можеш за мною зараз слідувати, пізніше ж будеш слідувати за мною. Петро каже йому: Господи, чому я не можу йти за тобою зараз? Душу мою за тебе покладу. Відповів йому Ісус: Душу твою за мене покладеш? Істинно, істинно кажу тобі: не заспіває півень, доки не зречешся мене тричі.

14

Нехай не тривожиться серце ваше, віруйте в Бога і в мене віруйте. У домі Батька мого оселі багато є; якщо ж ні, сказав

би вам; йду приготувати місце вам; і якщо піду і приготую вам місце, знову прийду і візьму вас до себе, щоб де я є, і ви були. І ви знаєте, куди я йду, і знаєте шлях. Каже йому Тома: Господи, ми не знаємо, куди Ти йдеш, і як ми можемо знати шлях? Каже йому Ісус: Я є шлях, і істина, і життя. Ніхто не приходить до Отця, якщо не через мене. Якби ви знали мене, то й батька мого ви знали б. І відтепер ви знаєте його і ви бачили його. Каже йому Пилип: Господи, покажи нам Отця, і цього нам достатньо. Каже йому Ісус: стільки часу з вами я є, і не пізнав ти мене, Пилипе? Той, хто бачив мене, бачив Отця; і як ти кажеш: Покажи нам Отця? Хіба ти не віриш, що я в Отці і Отець у мені? Слова, які я говорю вам, від себе самого не говорю; але Отець, який в мені перебуває, Сам робить справи. Вірте мені, що я в Батькові і Батько в мені; якщо ж ні, то через самі діла вірте мені. Істинно, істинно кажу вам: той, хто вірує в мене, діла, які я роблю, і той зробить, і більші від цих зробить, тому що я до Отця мого йду, і що б ви не попросили в імені моєму, це зроблю, щоб прославився Отець у Сині. Якщо ви попросите щось в ім'я моє, я зроблю. Якщо ви любите мене, бережіть мої заповіді, і я попрошу Отця, і він дасть вам іншого Заступника, щоб залишався з вами навіки, Духа істини, якого світ не може прийняти, бо не бачить його і не знає його; ви ж знаєте його, бо він залишається при вас і буде в вас. Не залишу вас сиротами, приходжу до вас. Ще трохи, і світ мене більше не бачитиме, ви ж бачитимете мене, бо я живу, і ви житимете. У той день ви пізнаєте, що я в Отці моєму, і ви в мені, і я у вас. Той, хто має мої заповіді і

зберігає їх, той є той, хто любить мене, а той, хто любить мене, буде любимий моїм Отцем, і я полюблю його і явлю себе йому. Каже йому Юда, не Іскаріот: Господи, і що сталося, що Ти збираєшся виявити Себе нам, а не світові? Відповів Ісус і сказав йому: Якщо хтось любить Мене, слово Моє збереже, і Отець Мій полюбить його, і до нього прийдемо Ми, і оселю при ньому зробимо. Той, хто не любить мене, слів моїх не дотримується, і слово, яке ви чуєте, не є моїм, але Того, Хто послав мене, Батька. Це я говорив вам, залишаючись біля вас; а Заступник, Дух Святий, якого пошле Отець в ім'я моє, Той навчить вас всього і нагадає вам все, що я сказав вам. Мир залишаю вам, мир мій даю вам; не так, як світ дає, я даю вам. Нехай не тривожиться серце ваше і не лякається. Ви чули, що я сказав вам: я йду і приходжу до вас. Якщо ви любили мене, ви б зраділи, що я сказав: я йду до Отця, тому що Отець мій більший за мене. І тепер я сказав вам перед тим, як статися, щоб коли станеться, ви повірили. Вже не багато говоритиму з вами; бо приходить правитель світу, і в мені він не має нічого; але щоб світ знав, що я люблю Отця, і як наказав мені Отець, так я роблю. Вставайте, ходімо звідси.

15

Я є справжня виноградна лоза, і мій батько є землероб. Кожну гілку в мені, що не приносить плоду, Він забирає, і кожну, що приносить плід, Він очищає, щоб вона приносила

більше плоду. Ви вже чисті через слово, яке я промовив вам. Залишайтеся в мені, і я в вас. Так само, як гілка не здатна плід приносити від самої себе, якщо не залишиться в лозі, так само і ви, якщо не в мені залишитесь. Я є виноградна лоза, ви — гілки. Той, хто залишається в мені, і я в ньому, той приносить плід багатий, тому що без мене ви не можете робити нічого. Якщо хтось не залишається в мені, був викинутий геть як гілка і висох, і збирають їх, і в вогонь кидають, і горить. Якщо ви залишитесь у мені і слова мої у вас залишаться, чого б ви не захотіли, просіть — і станеться вам. У цьому був прославлений Батько Мій, щоб ви приносили багато плоду, і станете Моїми учнями. Як Батько полюбив мене, так і я полюбив вас; залишайтеся в любові моїй. Якщо ви зберігатимете мої заповіді, ви залишитеся в моїй любові, як я зберіг заповіді мого отця і залишаюся в його любові. Це я сказав вам, щоб радість моя залишилася у вас і щоб радість ваша сповнилася. Це є моя заповідь, щоб ви любили один одного, як я любив вас. Більшої любові, ніж ця, ніхто не має, щоб хтось поклав душу свою за друзів своїх. Ви друзі мої, якщо ви робите те, що я наказую вам. Я більше не називаю вас рабами, тому що раб не знає, що робить його господар, а вас я назвав друзями, тому що все, що я чув від мого батька, я відкрив вам. Не ви мене вибрали, але я вибрав вас і поставив вас, щоб ви йшли і плід приносили, і щоб плід ваш залишався, щоб що б ви не попросили Отця в ім'я моє, Він дав вам. Це наказую вам, щоб ви любили один одного. Якщо світ вас ненавидить, знайте, що він зненавидів мене першим перед вами. Якби

ви були зі світу, світ любив би своє власне, але тому що ви не зі світу, а я вибрав вас зі світу, через це світ ненавидить вас. Пам'ятайте слово, яке я сказав вам: раб не є більшим за свого господаря. Якщо мене переслідували, то й вас переслідуватимуть; якщо слово моє зберігали, то й ваше зберігатимуть. Але все це вони зроблять вам через моє ім'я, тому що не знають Того, Хто послав мене. Якби Я не прийшов і не говорив до них, вони не мали б гріха, але тепер вони не мають виправдання щодо їхнього гріха. Той, хто ненавидить мене, ненавидить і мого Батька. Якби я не зробив серед них діла, які ніхто інший не зробив, вони не мали б гріха, тепер же вони і бачили, і зненавиділи і мене, і батька мого. Але щоб виконалося слово, написане в їхньому законі, що вони зненавиділи мене дарма. Коли ж прийде Заступник, якого я пошлю вам від Отця, Дух істини, який від Отця виходить, той засвідчить про мене; і ви ж свідчите, бо від початку зі мною є.

16

Ці речі я промовив до вас, щоб ви не спокусилися. Вас зроблять вигнанцями, але приходить година, коли кожен, хто вб'є вас, думатиме, що приносить служіння Богу. І це вони робитимуть, тому що не пізнали Отця ані Мене. Але це я сказав вам, щоб коли прийде та година, ви пам'ятали про них, що я сказав вам. Але цих речей вам від початку не сказав, бо з вами був. Але тепер я йду до того, хто послав

мене, і ніхто з вас не питає мене, куди ти йдеш, але тому що я сказав вам ці речі, смуток наповнив ваше серце. Але я кажу вам правду: вам краще, щоб я пішов. Бо якщо я не піду, заступник не прийде до вас; а якщо я піду, я пошлю його до вас; і прийшовши, той викриє світ про гріх і про праведність і про суд. Про гріх, бо не вірять в мене; про праведність же, бо до Отця мого йду і більше не бачите мене; про суд же, бо правитель світу цього засуджений. Ще багато маю вам сказати, але ви не здатні це витримати зараз. Коли ж прийде Той, Дух істини, Він поведе вас у всю істину, бо не говоритиме від Себе Самого, але скільки почує, говоритиме, і грядуще оголосить вам. Той мене прославить, бо візьме з мого і сповістить вам. Все, що має Батько, є моїм, тому я сказав, що він візьме з мого і сповістить вам. Трохи — і не бачите мене, і знову трохи — і побачите мене, бо я йду до Отця. Сказали отже деякі з його учнів один одному: Що це таке, що він каже нам: трохи, і не бачитимете мене, і знову трохи, і побачите мене, і що я йду до Отця? Отже, вони казали: Що це таке, що він каже - трохи? Ми не знаємо, що він говорить. Отже Ісус знав, що хотіли його питати, і сказав їм: про це шукаєте між собою, що я сказав: трохи, і не бачите мене, і знову трохи, і побачите мене? Істинно, істинно кажу вам, що плакатимете і голоситимете ви, а світ радітиме; ви ж засмутитеся, але горе ваше в радість стане; жінка, коли народжує, горе має, тому що прийшла година її; коли ж народить дитину, вже не пам'ятає страждання через радість, що народилася людина в світ. І ви отже зараз справді маєте біль, але я знову побачу вас, і зрадіє ваше

серце, і вашої радості ніхто не забере від вас. І в той день мене не запитаєте нічого. Амінь, амінь кажу вам, що скільки б ви не попросили Батька в ім'я Моє, дасть вам. До тепер ви не просили нічого в ім'я Моє; просіть — і отримаєте, щоб радість ваша була сповнена. Ці речі я говорив вам у притчах, але приходить година, коли більше не буду говорити вам у притчах, а відкрито оголошу вам про Отця. У той день в ім'я моє ви будете просити; і не кажу вам, що я буду просити Отця про вас; бо сам Отець любить вас, тому що ви мене полюбили і повірили, що я від Бога вийшов. Я вийшов від Батька і прийшов у світ; знову залишаю світ і йду до Батька. Кажуть йому учні його: Ось тепер відкрито говориш і жодної притчі не кажеш. Тепер ми знаємо, що ти знаєш все, і тобі не потрібно, щоб хтось тебе питав. У цьому ми віримо, що ти вийшов від Бога. Відповів їм Ісус: тільки зараз вірите? Ось приходить година, і зараз прийшла, щоб ви розсіялися кожен до свого і мене одного залишили; і не я один, бо Отець зі мною є. Я сказав вам ці речі, щоб ви мали мир у мені. У світі скорботу матимете; але мужайтеся, я переміг світ.

17

Ці речі сказав Ісус, і підняв очі свої до неба і сказав: Отче, прийшла година, прослав сина твого, щоб і син твій прославив тебе, як ти дав йому владу над усією плоттю, щоб усім, кого ти дав йому, він дав життя вічне. Це ж є вічне

життя, щоб вони пізнали Тебе, єдиного істинного Бога, і Того, Кого Ти послав, Ісуса Христа. Я тебе прославив на землі, закінчив роботу, яку ти дав мені, щоб я зробив; і тепер прослави мене ти, Отче, у себе тією славою, яку я мав у тебе перед тим, як світ був. Я відкрив твоє ім'я людям, яких ти дав мені зі світу. Вони були твоїми, і ти дав їх мені, і вони зберегли твоє слово. Тепер вони пізнали, що все, скільки ти дав мені, від тебе є; що слова, які ти дав мені, я дав їм, і вони самі прийняли, і пізнали справді, що від тебе я вийшов, і повірили, що ти мене послав. Я про них прошу; не про світ прошу, але про тих, яких ти дав мені, тому що вони твої, і все моє є твоє, і твоє є моє, і я прославлений в них. І я більше не є в світі, а вони є в світі, і я приходжу до тебе. Отче святий, збережи їх в імені твоєму, яке ти дав мені, щоб вони були одним, як і ми. Коли я був з ними в світі, я зберігав їх в імені твоєму; яких ти дав мені, я охороняв, і ніхто з них не загинув, окрім сина загибелі, щоб писання було виконане. Тепер же я приходжу до тебе, і це говорю у світі, щоб вони мали мою радість, наповнену в них. Я дав їм слово Твоє, і світ зненавидів їх, тому що вони не від світу цього, як і Я не від світу цього. Не прошу, щоб Ти взяв їх зі світу, але щоб Ти зберіг їх від лукавого. Вони не від світу цього, як і я не від світу цього. Освяти їх в істині Твоїй; слово Твоє є істина. Як Ти послав Мене у світ, так і Я послав їх у світ. І для них я освячую себе, щоб і вони були освячені в істині. Не про цих тільки я прошу, але й про тих, хто вірує через слово їхнє в мене, щоб усі одним були, як ти, Отче, в мені і я в тобі, щоб і вони в нас одним були, щоб світ

увірував, що ти мене послав. І я славу, яку ти дав мені, дав їм, щоб вони були одним, так само як ми одне є, я в них і ти в мені, щоб вони були вдосконалені в одне, і щоб світ знав, що ти мене послав і полюбив їх так само, як мене полюбив. Отче, кого Ти дав мені, я хочу, щоб там, де я є, і ті були зі мною, щоб вони бачили славу мою, яку Ти дав мені, бо Ти любив мене перед основанням світу. Отче праведний, і світ Тебе не знав, я ж Тебе знав, і ці знали, що Ти мене послав; і я відкрив їм ім'я Твоє і відкрию, щоб любов, якою Ти любив мене, в них була, і я в них.

18

Сказавши це, Ісус вийшов зі своїми учнями за потік Кедрон, де був сад, у який увійшов він і його учні. Знав же і Юда, який видавав його, те місце, бо часто збирався там Ісус з учнями своїми. Тож Юда, узявши когорту та помічників від первосвященників і фарисеїв, приходить туди зі смолоскипами, лампадами та зброєю. Ісус, отже, знаючи все, що має прийти на нього, вийшовши, сказав їм: Кого шукаєте? Вони відповіли йому: Ісуса з Назарета. Ісус каже їм: Це я. А Юда, той, хто видавав його, теж стояв з ними. Як тільки він сказав їм Я є, вони відступили назад і впали на землю. Тому він знову їх запитав: кого ви шукаєте? Вони ж сказали: Ісуса Назорея. Ісус відповів: Я сказав вам, що це я. Якщо отже мене шукаєте, дозвольте цим піти, щоб виконалося слово, яке він сказав: Тих, кого ти дав мені, я не

втратив з них нікого. Симон, отже, Петро, маючи меч, витягнув його і вдарив раба первосвященика, і відрубав його праве вухо; а ім'я рабу було Малх. Сказав тому Ісус Петрові: Вклади меч у ножни! Хіба чашу, яку дав мені Батько, не вип'ю? Тож когорта, і трибун, і слуги юдеїв схопили Ісуса і зв'язали його, і відвели його до Анни спершу, бо він був тестем Кайафи, який був первосвященником того року. Був же Каяфа той, що порадив іудеям, що корисно одній людині загинути за народ. Слідував же за Ісусом Симон Петро і інший учень. А той учень був знайомий первосвященику, і увійшов разом з Ісусом у двір первосвященика; а Петро стояв біля дверей зовні. Тому вийшов той інший учень, який був знайомий первосвященику, і сказав воротарці, і ввів Петра. Тому каже служниця-придверниця Петрові: невже і ти з учнів цієї людини? Той каже: я не є. Стояли раби й помічники, які розклали вугільне вогнище, бо був холод, і грілися, а з ними стояв Петро і грівся. Тому первосвященик запитав Ісуса про його учнів і про його вчення. Відповів йому Ісус: Я відкрито говорив світу, я завжди навчав у зібранні і в храмі, де завжди юдеї сходяться, і таємно не говорив нічого. Що ти мене питаєш? Запитай тих, хто чув, що я говорив їм; ось ці знають, що сказав я. Коли ж він це сказав, один із помічників, що стояв поруч, дав ляпаса Ісусу, сказавши: Так ти відповідаєш первосвященику? Ісус відповів йому: Якщо я погано говорив, засвідчи про зло; якщо ж добре, то чому мене б'єш? Анна послав його зв'язаного до первосвященика Каяфи. А Симон Петро стояв і грівся. Тож сказали йому:

Невже і ти один з його учнів? Тому той заперечив і сказав: Я не є. Каже один з рабів первосвященика, будучи родичем того, якому Петро відрізав вухо: хіба не я бачив тебе в саду з ним? Тож знову заперечив Петро, і негайно заспівав півень. Ведуть отже Ісуса від Каяфи в преторій. Був же ранок, і вони не увійшли в преторій, щоб не осквернитися, але щоб їсти пасху. Отже, Пилат вийшов до них і сказав: Яке звинувачення ви приносите проти цієї людини? Вони відповіли і сказали йому: Якби цей не був злочинцем, ми б не передали його тобі. Тому сказав їм Пилат: візьміть його ви і судіть його згідно із вашим законом. Тоді сказали йому юдеї: Нам не дозволено вбивати нікого, щоб сповнилося слово Ісуса, яке Він сказав, вказуючи, якою смертю мав помирати. Увійшов отже знову в преторій Пилат і покликав Ісуса, і сказав йому: Ти є цар Юдеїв? Ісус відповів йому: Ти від себе це кажеш, чи інші тобі сказали про мене? Відповів Пилат: хіба я Юдей? Твій народ і первосвященики передали тебе мені; що ти зробив? Відповів Ісус: Царство Моє не від світу цього. Якби Царство Моє було від світу цього, слуги Мої боролися б, щоб Я не був виданий юдеям. Тепер же Царство Моє не звідси. Сказав тому йому Пилат: Отже, ти є цар? Відповів Ісус: ти кажеш, що я цар. Я для цього народився і для цього прийшов у світ, щоб засвідчити правду. Кожен, хто є з правди, чує мій голос. Пилат каже йому: Що є істина? І, сказавши це, знову він вийшов до іудеїв і каже їм: Я жодної вини не знаходжу в ньому. Є ж у вас звичай, щоб одного я відпустив вам на Пасху. Бажаєте отже, щоб я відпустив вам царя іудейського? Тому

закричали знову всі, кажучи: Не цього, а Варавву! А Варавва був розбійником.

19

Тоді отже Пилат узяв Ісуса і відшмагав його. І солдати, сплівши вінець з терен, поклали його йому на голову, і пурпуровий одяг накинули на нього, і казали: радій, царю Іудеїв, і давали йому удари. Вийшов отже знову назовні Пилат і каже їм: Дивіться, я виводжу вам його назовні, щоб ви знали, що я не знаходжу в ньому ніякої провини. Тому Ісус вийшов назовні, носячи терновий вінець і пурпурову одежу, і каже їм: ось людина. Коли отже побачили його первосвященики і слуги, закричали, кажучи: Розіпни, розіпни його! Каже їм Пилат: візьміть його ви і розіпніть; я бо не знаходжу в ньому провини. Відповіли йому юдеї: ми закон маємо, і згідно з законом нашим повинен померти, тому що себе Бога Сином зробив. Коли отже Пилат почув ці слова, він ще більше злякався, і увійшов у преторій знову, і каже Ісусу: звідки ти? А Ісус не дав йому відповіді. Тоді каже йому Пилат: ти зі мною не говориш? Ти не знаєш, що я маю владу розіп'яти тебе і я маю владу відпустити тебе? Відповів Ісус: Не мав би ти ніякої влади наді мною, якби не було тобі дано зверху; через це той, хто передає мене тобі, має більший гріх. З цього Пилат шукав відпустити його; але юдеї кричали, кажучи: якщо цього відпустиш, не є другом Кесаря. Кожен, хто робить себе царем, виступає проти

Цезаря. Отже Пилат, почувши ці слова, вивів назовні Ісуса і сів на судейське місце в місці, званому Кам'яний Помост, а по-єврейськи Ґаббата; було ж приготування до Пасхи, година ж була близько шостої; і каже юдеям: ось цар ваш. А вони закричали: заберіть, заберіть, розіпніть його! Каже їм Пилат: вашого царя розіпну? Відповіли первосвященики: Не маємо царя, крім Кесаря. Тоді отже він видав його їм, щоб той був розіп'ятий. Вони взяли Ісуса і повели його, і, несучи свій хрест, він вийшов на місце, зване місцем черепа, яке зветься по-єврейськи Голгофа, де його розп'яли, і з ним двох інших з одного боку і з другого, а Ісуса посередині. Написав же і напис Пилат, і поклав на хреста; було же написано: Ісус Назорей, цар Юдеїв. Цей напис отже прочитало багато юдеїв, тому що місце, де був розіп'ятий Ісус, було близько від міста, і було написано по-єврейськи, по-грецьки, по-римськи. Тому первосвященники іудейські говорили Пилату: Не пиши Цар Іудейський, але що той сказав: Я цар Іудейський. Пилат відповів: Що я написав, те я написав. Тому солдати, коли вони розіп'яли Ісуса, взяли його одежі і зробили чотири частини, кожному солдату по частині, і туніку. А туніка була безшовна, зверху ткана цілісно. Тому сказали один одному: не будемо рвати його, але кинемо жереб про нього, чиїм він буде, щоб сповнилося писання, яке каже: поділили одяг мій між собою, і на одіж мою кинули жереб. Отже, солдати справді зробили це. Стояли ж біля хреста Ісуса мати його і сестра матері його, Марія Клопова і Марія Магдалина. Ісус, отже, побачивши матір і учня, який стояв поруч, якого любив, каже його

матері: Жінко, дивись — син твій. Тоді він каже учневі: ось твоя мати. І з тієї години учень взяв її до себе додому. Після цього, знаючи Ісус, що все вже завершено, щоб було завершене Писання, каже: спрагнений. Посудина отже лежала, повна оцту, а вони, наповнивши губку оцтом і обклавши іссопом, піднесли до його рота. Коли отже Ісус взяв оцет, сказав: Завершено, і, схиливши голову, віддав дух. Тому юдеї, щоб не залишилися на хресті тіла в суботу, оскільки був день приготування, бо великим був день тієї суботи, попросили Пилата, щоб зламано було їхні ноги і щоб їх забрали. Прийшли отже солдати, і першому зламали ноги і іншому, розіп'ятому з ним; до Ісуса ж прийшовши, як побачили його вже мертвого, не зламали його ноги, але один із солдатів списом його бік проколов, і зразу вийшла кров і вода. І той, хто побачив, засвідчив, і свідчення його є істинним, і той знає, що правду говорить, щоб і ви повірили. Бо сталося це, щоб писання було виконане: жодна кістка його не буде зламана. І знову інше писання каже: вони побачать Того, Кого пронизали. Після цього попросив Пилата Йосип з Ариматеї, будучи учнем Ісуса, але прихованим через страх перед юдеями, щоб забрати тіло Ісуса; і Пилат дозволив. Прийшов тому і взяв тіло Ісуса. Прийшов же і Нікодим, той, що приходив до Ісуса вночі вперше, несучи суміш смирни й алое, близько ста літр. Отже, взяли тіло Ісуса і обв'язали його полотнами з пахощами, як є звичай у юдеїв ховати. Був же в тому місці, де він був розп'ятий, сад, і в тому саду нова гробниця, в якій ще ніхто не був покладений; там отже, через приготування

юдеїв, тому що близько була та гробниця, поклали Ісуса.

20

У перший день тижня Марія Магдалина приходить рано вранці, коли ще була темрява, до гробниці, і бачить камінь, відвалений від гробниці. Тож вона біжить і приходить до Симона Петра і до того іншого учня, якого любив Ісус, і каже їм: Забрали Господа з гробу, і не знаємо, де поклали його. Отже, вийшов Петро і інший учень, і вони йшли до гробниці. Бігли ж двоє разом, і інший учень побіг вперед швидше за Петра і прийшов перший до гробниці, і нахилившись, бачить полотна, що лежать, проте не увійшов. Приходить отже Симон Петро, слідуючи за ним, і увійшов у гробницю, і бачить лляні полотна, що лежать, і хустку для обличчя, яка була на його голові, що лежить не з лляними полотнами, але окремо згорнута в одному місці. Тоді отже увійшов і той інший учень, той, що прийшов перший до гробу, і побачив і повірив; бо ще не знали того писання, що треба йому з мертвих воскреснути. Отже, учні знову пішли до себе. Марія ж стояла біля гробниці, плачучи, надворі. Коли вона плакала, нахилилася в гробницю і бачить двох вісників у білому, що сиділи, одного біля голови і одного біля ніг, де лежало тіло Ісуса. І кажуть їй ті: жінко, чого ти плачеш? Вона каже їм: Що взяли Господа мого, і я не знаю, де вони поклали його. І, сказавши це, вона обернулася назад і бачить Ісуса, що стоїть, і не знала, що це

Ісус. Каже їй Ісус: Жінко, чого плачеш? Кого ти шукаєш? Та, думаючи, що він садівник, каже йому: пане, якщо ти забрав його, скажи мені, де ти поклав його, і я його заберу. Ісус каже їй: Маріє. Обернувшись, вона каже йому: Раббуні, що означає Вчителю. Каже їй Ісус: Не торкайся Мене, бо Я ще не зійшов до Отця Мого. Але йди до братів Моїх і скажи їм: сходжу до Отця Мого і Отця вашого, і Бога Мого і Бога вашого. Приходить Марія Магдалина, повідомляючи учням, що бачила Господа, і що Він це сказав їй. Отже, увечері того дня, першого дня після суботи, коли двері були зачинені там, де зібралися учні через страх перед юдеями, прийшов Ісус і став посеред них, і каже їм: Мир вам. І сказавши це, він показав їм руки і свій бік. Зраділи отже учні, побачивши Господа. Тоді Ісус сказав їм знову: мир вам. Так само, як послав мене Отець, і я посилаю вас. І сказавши це, він дихнув і каже їм: візьміть Духа Святого; кому ви відпустите гріхи, відпускаються їм; кому ви затримаєте, затримані. Томас, один з дванадцятьох, званий Близнюк, не був з ними, коли прийшов Ісус. Тому інші учні говорили йому: Ми бачили Господа. А він сказав їм: якщо не побачу на руках його сліду цвяхів, і не вкладу пальця мого в слід цвяхів, і не вкладу руки моєї в бік його, не повірю. І через вісім днів знову були всередині учні його, і Хома з ними. Приходить Ісус, коли двері зачинені, і став посередині, і сказав: мир вам. Тоді Він каже до Томи: Принеси свій палець сюди і подивися на Мої руки, і принеси свою руку і вклади в Мій бік, і не будь невіруючим, а вірним. І відповів Фома і сказав йому: Господь мій і Бог

мій. Каже йому Ісус: Тому що ти бачив мене, ти повірив; блаженні ті, хто не бачили, але повірили. Багато ж отже і інших знаків зробив Ісус перед учнями його, які не написані в книзі цій; ці ж написано, щоб ви повірили, що Ісус є Христос, син Бога, і щоб, віруючи, життя мали в імені його.

21

Після цього Ісус знову виявив себе учням на морі Тиверіади, а виявив він так. Були разом Симон Петро, і Тома, званий Близнюк, і Натанаїл з Кани Галілейської, і сини Зеведея, і двоє інших з його учнів. Каже їм Симон Петро: Йду ловити рибу. Кажуть йому: ми теж йдемо з тобою. Вони вийшли і негайно увійшли в човен, і тієї ночі вони нічого не зловили. Коли вже настав ранок, Ісус стояв на березі, але учні не знали, що це Ісус. Тому Ісус каже їм: діти, чи маєте ви щось поїсти? Вони відповіли йому: ні. А він сказав їм: закиньте сітку з правого боку човна, і знайдете. Тож вони закинули, і більше не змогли його витягнути від множини риб. Тоді той учень, якого любив Ісус, каже Петрові: Це Господь. Симон отже Петро, почувши, що це Господь, підперезав верхній одяг, бо був голий, і кинувся в море; а інші учні прийшли човном, бо не були далеко від землі, а близько двохсот ліктів, тягнучи сітку з рибою. Коли вони висадилися на землю, вони бачать вугільне вогнище, що лежить, і рибу, покладену на ньому, і хліб. Ісус каже їм: Принесіть від риби,

яку ви спіймали тепер. Піднявся Симон Петро і витягнув мережу на землю, повну великих риб, сто п'ятдесят три, і хоча їх було стільки, мережа не розірвалася. Каже їм Ісус: ідіть поснідайте. Ніхто ж з учнів не наважувався запитати його: Хто ти?, знаючи, що це Господь. Отже, приходить Ісус і бере хліб, і дає їм, і рибу так само. Це вже втретє з'явився Ісус своїм учням, воскреснувши з мертвих. Коли отже вони поснідали, Ісус каже Симону Петру: Симоне, сину Іони, любиш мене більше цих? Він каже йому: так, Господи, ти знаєш, що я люблю тебе. Він каже йому: паси моїх ягнят. Він каже йому знову, вдруге: Симоне, сину Іонин, ти любиш мене? Він каже йому: так, Господи, ти знаєш, що я люблю тебе. Каже йому: паси овець моїх. Каже йому втретє: Симоне, сину Йонин, любиш мене? Засмутився Петро, тому що сказав йому втретє: Любиш мене?, і сказав йому: Господи, ти все знаєш, ти знаєш, що я люблю тебе. Каже йому Ісус: паси вівці мої. Істинно, істинно кажу тобі: коли ти був молодшим, ти підперізував себе і ходив, куди хотів; коли ж постарієш, ти простягнеш руки свої, і інший тебе підпереже, і поведе, куди не хочеш. А це він сказав, вказуючи, якою смертю він прославить Бога. І, сказавши це, він каже йому: Слідуй за мною. Обернувшись же, Петро бачить учня, якого любив Ісус, що йшов слідом, який і відкинувся під час вечері на груди його і сказав: Господи, хто той, що зраджує тебе? Побачивши цього, Петро каже Ісусу: Господи, а цей що? Каже йому Ісус: якщо я хочу, щоб він залишився, поки я прийду, що тобі до цього? Іди за мною. Вийшло тому це слово до братів, що той учень не

вмирає, але не сказав йому Ісус, що не вмирає, а: якщо я хочу, щоб він залишався, доки я прийду, що тобі до того? Це є учень, який свідчить про це і написав це, і ми знаємо, що його свідчення є істинним. Є і також багато інших речей, які зробив Ісус, які якщо будуть написані одна за одною, я думаю, навіть сам світ не вмістить книги, що пишуться. Амінь.

Послання Івана

1

Те, що було від початку, те, що ми чули, те, що ми бачили нашими очима, те, що ми споглядали і наші руки торкалися, про слово життя; і життя було явлене, і ми бачили і свідчимо і звіщаємо вам життя вічне, яке було у Отця і було явлене нам; те, що ми бачили і чули, звіщаємо вам, щоб і ви мали спілкування з нами; і спілкування ж наше з Отцем і з Сином Його Ісусом Христом. І це ми пишемо вам, щоб наша радість була сповнена. І це є звістка, яку ми почули від нього і сповіщаємо вам, що Бог є світло, і темряви в ньому немає ніякої. Якщо ми скажемо, що спілкування маємо з ним і в темряві ходимо, ми брешемо і не робимо правди; якщо ж у світлі ходимо, як він сам є у світлі, спілкування маємо один з одним, і кров Ісуса Христа, сина його, очищає нас від усякого гріха. Якщо ми кажемо, що не маємо гріха, ми обманюємо себе, і правди немає в нас. Якщо ми визнаємо гріхи наші, Він вірний і праведний, щоб простити нам гріхи і очистити нас від усякої

неправедності. Якщо ми кажемо, що не згрішили, то робимо Його брехуном, і слова Його немає в нас.

2

Діти мої, це я пишу вам, щоб ви не грішили; і якщо хтось згрішить, ми маємо заступника до Отця, Ісуса Христа праведного; і він є спокутою за гріхи наші, не тільки за наші, але й за гріхи цілого світу. І в цьому ми знаємо, що ми пізнали його, якщо дотримуємося його заповідей. Той, хто каже: Я пізнав його, і заповідей його не дотримується, є брехуном, і в цьому немає правди; хто ж дотримується його слова, справді в цьому любов Бога стала досконалою. Із цього ми знаємо, що ми є в ньому. Той, хто говорить, що залишається в ньому, зобов'язаний ходити так, як ходив той. Брати, я пишу вам не нову заповідь, а давню заповідь, яку ви мали від початку; ця давня заповідь є слово, яке ви чули від початку. Знову пишу вам нову заповідь, що є істинною в ньому і в вас, бо темрява минає, і світло істинне вже сяє. Той, хто каже, що перебуває у світлі, і ненавидить брата свого, перебуває в темряві до цього часу. Той, хто любить брата свого, в світлі залишається, і спокуси в ньому немає; а той, хто ненавидить брата свого, в темряві є і в темряві ходить, і не знає, куди йде, бо темрява осліпила очі його. Пишу вам, діти, що прощені вам гріхи через Його ім'я. Я пишу вам, батьки, що ви пізнали Того від початку. Я пишу вам, молоді люди, що ви перемогли лукавого. Я написав

вам, діти, бо ви пізнали Отця. Я написав вам, батьки, бо ви пізнали того від початку. Я написав вам, молоді люди, що ви сильні і слово Боже залишається в вас і ви перемогли злого. Не любіть світу ані того, що є в світі. Якщо хтось любить світ, немає любові Отця в ньому; бо все, що в світі, — бажання плоті і бажання очей і пиха життя, — не від Отця, а від світу. І світ минає, і бажання його, а той, хто виконує волю Бога, залишається навіки. Діти, остання година є, і так як ви чули, що антихрист приходить, то й зараз багато антихристів з'явилося; звідси ми знаємо, що остання година є. Вони вийшли з-поміж нас, але не були з наших; бо якби були з наших, то залишилися б з нами, але це сталося, щоб виявилося, що не всі вони з наших. І ви маєте помазання від Святого, і знаєте все. Я написав вам не тому, що ви не знаєте правди, але тому, що ви знаєте її, і тому, що жодна неправда не походить від правди. Хто є брехуном, якщо не той, хто заперечує, що Ісус є Христом? Це є антихрист, той, хто заперечує Отця і Сина. Кожен, хто заперечує Сина, не має й Батька. Ви, тому, те, що ви чули від початку, нехай залишається в вас. Якщо в вас залишиться те, що ви чули від початку, то і ви залишитеся в Сині і в Батькові. І це є обіцянка, яку він обіцяв нам — життя вічне. Я написав вам це про тих, хто вас обманює. І ви, помазання, яке ви отримали від Нього, в вас залишається, і не маєте потреби, щоб хтось навчав вас, але як те саме помазання навчає вас про все, і воно істинне є, і не є неправдою, і як навчило вас, залишитеся в Ньому. І тепер, діти малі, залишайтеся в Ньому, щоб коли Він з'явиться, ми мали сміливість і не були

засоромлені перед Ним у Його пришесті. Якщо ви знаєте, що Він праведний, знайте, що кожен, хто чинить праведність, від Нього народжений.

3

Дивіться, яку любов дав нам Отець, щоб ми були названі дітьми Бога. Через це світ не знає вас, тому що не пізнав його. Улюблені, тепер ми є дітьми Бога, і ще не було виявлено, чим ми будемо, але знаємо, що якщо він буде виявлений, ми будемо подібні до нього, тому що побачимо його таким, яким він є. І кожен, хто має цю надію на Нього, очищає себе, як Той чистий є. Кожен, хто чинить гріх, чинить і беззаконня, і гріх є беззаконня. І ви знаєте, що Той був явлений, щоб узяти гріхи наші, і гріха в Ньому немає. Кожен, хто залишається в ньому, не грішить; кожен, хто грішить, не бачив його і не пізнав його. Діточки, нехай ніхто не обманює вас; той, хто чинить праведність, є праведним, так як Той є праведним; той, хто чинить гріх, є від диявола, тому що диявол грішить від початку. Для цього був явлений Син Бога, щоб знищити діла диявола. Кожен, хто народжений від Бога, гріха не чинить, бо насіння Його в ньому перебуває, і не може грішити, бо від Бога народжений. У цьому видимі є діти Бога і діти диявола. Кожен, хто не чинить справедливості, не є від Бога, і той, хто не любить брата свого. Що це є повідомлення, яке ви чули від початку, щоб ми любили один одного, не як Каїн,

який був від злого і зарізав брата свого; і заради чого зарізав його? Тому що діла його були злі, а діла брата його праведні. Не дивуйтеся, брати мої, якщо світ ненавидить вас. Ми знаємо, що перейшли зі смерті в життя, тому що любимо братів. Той, хто не любить брата, залишається в смерті. Кожен, хто ненавидить свого брата, є вбивцею, і ви знаєте, що жоден вбивця не має вічного життя, яке перебуває в ньому. У цьому ми пізнали любов, що Той за нас душу Свою поклав, і ми повинні за братів душі класти. Хто ж має життя світу і бачить брата свого, що має потребу, і закриває серце своє від нього, як любов Божа залишається в ньому? Діти мої, любімо не словом і не язиком, а ділом і істиною. І в цьому ми знаємо, що ми від істини, і перед ним переконаємо серця наші, що якщо серце наше засуджує нас, то Бог більший за серце наше і знає все. Улюблені, якщо серце наше не засуджує нас, сміливість маємо до Бога, і що б ми не просили, отримуємо від нього, тому що заповіді його дотримуємося і приємне перед ним робимо. І це є Його заповідь, щоб ми вірували в ім'я Сина Його Ісуса Христа і любили один одного, як Він дав заповідь. І той, хто дотримується Його заповідей, залишається в Ньому, і Він у ньому. І з цього ми знаємо, що Він залишається в нас, від Духа, якого Він нам дав.

4

Улюблені, не вірте кожному духу, але випробовуйте духи,

чи вони від Бога, тому що багато хибних пророків вийшли у світ. В цьому ви пізнаєте Духа Божого: кожен дух, який визнає Ісуса Христа, що прийшов у тілі, від Бога є; і кожен дух, який не визнає Ісуса Христа, що прийшов у тілі, від Бога не є; і це є дух антихриста, про якого ви чули, що приходить, і зараз у світі вже є. Ви від Бога, діти малі, і ви подолали їх, бо більший Той, Хто у вас, ніж той, хто у світі. Вони самі зі світу, тому зі світу говорять, і світ їх слухає. Ми від Бога; той, хто знає Бога, слухає нас. Хто не є від Бога, не слухає нас. З цього ми знаємо духа істини і духа блукання. Улюблені, любімо один одного, тому що любов від Бога є, і кожен, хто любить, від Бога народився і знає Бога. Той, хто не любить, не пізнав Бога, бо Бог є любов. У цьому була явлена любов Бога до нас, що Бог послав Сина Свого Єдинородного у світ, щоб ми жили через Нього. У цьому є любов, не в тому, що ми любили Бога, але в тому, що Він любив нас і послав Сина Свого як спокуту за гріхи наші. Улюблені, якщо Бог так полюбив нас, то й ми зобов'язані любити один одного. Бога ніхто ніколи не бачив; якщо ми любимо один одного, Бог залишається в нас, і любов Його є досконалою в нас. У цьому ми знаємо, що залишаємося в ньому і він у нас, бо він дав нам від свого Духа. І ми бачили і свідчимо, що Батько послав Сина Спасителем світу. Хто визнає, що Ісус є Син Божий, у тому перебуває Бог, і він у Богові. І ми пізнали і повірили в любов, яку Бог має до нас. Бог є любов, і той, хто залишається в любові, залишається в Богу, і Бог у ньому. У цьому завершена любов з нами, щоб ми мали сміливість у день суду, тому що як Той є, так і ми є

в цьому світі. Страху немає в любові, але досконала любов виганяє страх назовні, тому що страх має покарання, а той, хто боїться, не є досконалим у любові. Ми любимо його, тому що він перший полюбив нас. Якщо хтось каже, що любить Бога, і ненавидить брата свого, то він брехун, бо той, хто не любить брата, якого бачив, як може любити Бога, якого не бачив? І ми маємо цю заповідь від Нього, щоб той, хто любить Бога, любив і брата свого.

5

Кожен, хто вірує, що Ісус є Христос, народжений від Бога, і кожен, хто любить Того, Хто породив, любить і того, хто народжений від Нього. У цьому ми знаємо, що любимо дітей Божих, коли любимо Бога і дотримуємося Його заповідей. Бо це є любов Бога, щоб ми зберігали Його заповіді, і заповіді Його не є важкими, тому що все, що народжене від Бога, перемагає світ, і це є перемога, що перемогла світ — віра наша. Хто є той, хто перемагає світ, якщо не той, хто вірує, що Ісус є Син Божий? Це Той, Хто прийшов через воду і кров, Ісус Христос, не тільки в воді, але у воді і крові, і Дух є Той, Хто свідчить, що Дух є істина. Що три є, які свідчать на небі: Отець, Слово і Святий Дух, і ці три одне є; і три є, які свідчать на землі: Дух, і вода, і кров, і ці три в одне є. Якщо ми приймаємо свідчення людей, то свідчення Бога є більшим, тому що це є свідчення Бога, яке він засвідчив про Сина свого. Той, хто вірує в Сина Божого,

має свідчення в собі; той, хто не вірує Богу, зробив Його брехуном, тому що не повірив у свідчення, яке Бог засвідчив про Свого Сина. І це є свідчення, що Бог дав нам вічне життя, і це життя є в Його Сині. Той, хто має Сина, має життя; той, хто не має Сина Божого, не має життя. Це я написав вам, які вірите в ім'я Сина Божого, щоб ви знали, що маєте життя вічне, і щоб ви вірили в ім'я Сина Божого. І це є та відкритість, яку ми маємо до нього, що якщо ми просимо чогось згідно з його волею, він чує нас. І якщо ми знаємо, що Він чує наші прохання, що б ми не просили, ми знаємо, що ми маємо прохання, які ми просили від Нього. Якщо хтось побачить свого брата, що грішить гріхом не до смерті, він попросить, і Бог дасть йому життя — тим, що грішать не до смерті. Є гріх до смерті; не про той я кажу, щоб він питав. Всяка неправда є гріх, і є гріх не до смерті. Ми знаємо, що всякий, хто народжений від Бога, не грішить, але той, хто народжений від Бога, зберігає себе, і лукавий не торкається його. Ми знаємо, що ми від Бога є, і цілий світ у злому лежить. Ми знаємо, що Син Бога прийшов і дав нам розум, щоб ми знали Істинного; і ми є в Істинному, в Сині Його Ісусі Христі. Це є справжній Бог і життя вічне. Діти, бережіть себе від ідолів, амінь.

Буття

1

На початку Бог створив небо і землю. Земля ж була невидимою і несформованою, і темрява над безоднею, і Дух Божий носився над водою. І сказав Бог: нехай буде світло, і стало світло. І побачив Бог світло, що воно гарне, і відокремив Бог світло від темряви. І назвав Бог світло днем, і темряву назвав ніччю. І став вечір, і настав ранок, день один. І сказав Бог: Нехай буде твердь посеред води, і нехай вона розділяє між водою і водою, — і сталося так. І створив Бог твердь, і відокремив Бог воду, що була під твердю, від води, що була над твердю. І назвав Бог твердь небом, і побачив Бог, що це добре, і настав вечір, і настав ранок — день другий. І сказав Бог: нехай буде зібрана вода під небом в одне зібрання, і нехай з'явиться суша, і сталося так, і була зібрана вода під небом у їхні зібрання, і з'явилася суша. І назвав Бог суху землю, а зібрання вод назвав морями, і побачив Бог, що це добре. І сказав Бог: нехай проросте земля рослину трави, що сіє насіння за родом і за

подібністю, і дерево плодоносне, що виробляє плід, насіння якого в ньому за родом на землі. І сталося так. І винесла земля траву трави, що сіє насіння за родом і за подібністю, і дерево плодоносне, що виробляє плід, насіння якого в ньому за родом на землі, і побачив Бог, що це добре. І настав вечір, і настав ранок — день третій. І сказав Бог: нехай стануть світила на тверді небесній, щоб світити на землю, щоб розділяти день і ніч, і нехай будуть вони знаками для означення часів, днів і років. І нехай вони будуть світилами на тверді небесній, щоб світити на землю, і сталося так. І створив Бог два великі світила: велике світило для початку дня і менше світило для початку ночі, а також зірки. І поставив їх Бог у тверді неба, щоб світити на землю, і правити днем і ніччю, і відділяти світло від темряви; і побачив Бог, що це добре. І настав вечір, і настав ранок — день четвертий. І сказав Бог: Нехай виведуть води плазуючі створіння з живими душами, і птахів, що літають над землею під небесною твердю. І сталося так. І створив Бог великих морських створінь, і всяку душу тварин плазунів, яких вивели води за родами їхніми, і всякого крилатого птаха за родом його, і побачив Бог, що це гарно. І благословив їх Бог, кажучи: зростайте і розмножуйтеся, і наповніть води в морях, і птахи нехай розмножуються на землі. І настав вечір, і настав ранок — день п'ятий. І сказав Бог: Нехай виведе земля душу живу за родом її: чотириногих, і плазунів, і звірів земних за родом їхнім. І сталося так. І створив Бог звірів земних за їхніми родами, і худобу за її родами, і всіх плазунів земних за їхніми

родами, і побачив Бог, що це добре. І сказав Бог: Створімо людину за образом нашим і за подобою нашою, і нехай панує вона над рибами морськими, і над птахами небесними, і над худобою, і над усією землею, і над усіма плазунами, що плазують по землі. І створив Бог людину за образом Божим, створив його; чоловіком і жінкою створив їх. І благословив їх Бог, кажучи: зростайте і множтеся, і наповніть землю, і підкоріть її, і пануйте над рибами моря, і над птахами неба, і над усією худобою, і над усією землею, і над усіма плазунами, що плазують по землі. І сказав Бог: Ось я дав вам всю траву насінну, що сіє насіння, яка є над всією землею; і всяке дерево, яке має в собі плід насіння насінного, вам буде на їжу, і всім звірам землі, і всім птахам неба, і всякій плазуючій істоті, що плазує по землі, яка має в собі душу життя, і всю траву зелену на їжу; і сталося так. І побачив Бог усе, що зробив, і ось було дуже добре, і настав вечір, і настав ранок — день шостий.

2

І завершені були небо і земля, і весь їхній світ. І завершив Бог у шостий день Свої справи, які зробив, і спочив у сьомий день від усіх Своїх справ, які зробив. І благословив Бог день сьомий і освятив його, тому що в цей день Він спочив від усіх Своїх діл, які Бог почав робити. Це книга походження неба і землі, коли воно сталося, в який день створив Господь Бог небо і землю, і всяке зелене поля перед тим як з'явитися

на землі, і всяку траву поля перед тим як зійти; бо не посилав дощу Бог на землю, і людини не було обробляти її. Джерело піднімалося з землі і зрошувало всю поверхню землі. І сформував Бог людину з пилу землі, і вдихнув у обличчя його дихання життя, і стала людина душею живою. І насадив Бог рай в Едемі на сході, і помістив там людину, яку створив. І виростив Бог ще із землі всяке дерево, гарне на вигляд і добре на їжу, і дерево життя посеред раю, і дерево пізнання добра і зла. Ріка виходить з Едему, щоб поливати рай, і звідти розділяється на чотири початки. Ім'я першої — Фісон, вона обтікає всю землю Євілат, там, де є золото. Золото тієї землі гарне, і там є карбункул і зелений камінь. І ім'я другої ріки — Гіон; це та, що обходить всю землю Ефіопії. І третя річка — Тигр, ця, що тече навпроти Ассирійців, а четверта річка — Євфрат. І взяв Господь Бог людину, яку створив, і поставив її в раю насолоди, щоб обробляти його і охороняти. І наказав Господь Бог Адаму, кажучи: від усякого дерева в раю їжею будеш їсти. Але від дерева пізнання добра і зла не будете їсти від нього, бо якого дня будете їсти від нього, смертю помрете. І сказав Господь Бог: Не добре бути людині самій, створімо їй помічника, який відповідав би їй. І сформував Бог ще із землі всіх звірів польових і всіх птахів небесних, і привів їх до Адама, щоб побачити, як він назве їх, і все, що Адам назвав живою душею, це ім'я йому. І назвав Адам імена всій худобі, і всім птахам небесним, і всім звірам польовим, але для Адама не знайшовся помічник, подібний до нього. І наклав Бог транс на Адама, і він заснув, і взяв одне з його

ребер, і заповнив плоттю замість нього. І Бог побудував ребро, яке взяв від Адама, у жінку і привів її до Адама. І сказав Адам: Це тепер кістка з кісток моїх і плоть з плоті моєї, ця буде названа жінкою, тому що з чоловіка її взята. Заради цього залишить людина батька свого і матір, і приєднається до дружини своєї, і будуть двоє однією плоттю. І були обидва нагі, Адам і жінка його, і не соромилися.

3

А змій був наймудріший з усіх звірів на землі, яких створив Господь Бог, і сказав змій жінці: що ж то Бог сказав, що не їжте від жодного дерева раю? І сказала жінка змію: Від плоду дерева раю будемо їсти. А від плоду дерева, яке є в середині раю, сказав Бог, не їжте від нього, і не торкайтеся його, щоб не померти. І сказав змій жінці: не смертю помрете; бо знав Бог, що в який день ви з'їсте від нього, відкриються ваші очі, і будете ви як боги, знаючи добро і зло. І побачила жінка, що дерево гарне для їжі, і що приємне для очей, щоб дивитися, і красиве для того, щоб зрозуміти, і, взявши від плоду його, з'їла, і дала також чоловікові своєму, що був з нею, і вони з'їли. І відкрилися очі в обох, і вони дізналися, що були нагі, і зшили листя фігового дерева, і зробили собі пов'язки. І вони почули голос Господа Бога, що ходив у раю ввечері, і сховалися Адам і жінка його від обличчя Господа Бога серед дерев раю. І

покликав Господь Бог Адама, і сказав до нього: Адаме, де ти? І сказав йому: Я почув твій голос, коли ти ходив у раю, і злякався, бо я голий, і сховався. І сказав йому Бог: Хто повідомив тобі, що ти нагий? Хіба не від дерева, з якого я наказав тобі одного тільки не їсти, від нього ти з'їв? І сказав Адам: Жінка, яку Ти дав зі мною, вона дала мені від дерева, і я їв. І сказав Господь Бог жінці: Що це ти зробила? І сказала жінка: Змій обманув мене, і я їла. І сказав Господь Бог змію: Оскільки ти зробив це, проклятий ти серед усієї худоби і серед усіх звірів на землі; на грудях твоїх і на животі будеш ходити, і землю будеш їсти всі дні життя твого. І ворожнечу покладу між тобою і жінкою, і між насінням твоїм і насінням її, він буде стерегти твою голову, і ти будеш стерегти його п'яту. І жінці сказав: множачи помножу болі твої і стогін твій, у болях породиш діти, і до чоловіка твого відвернення твоє, і він тобою панувати буде. А Адаму сказав: Тому що ти слухав голосу жінки твоєї і їв від дерева, про яке я наказав тобі: тільки від нього не їж, — ти їв від нього, проклята земля через діла твої; у скорботах будеш їсти від неї всі дні життя твого. Терни й будяки зійдуть тобі, і будеш їсти траву поля. У поті обличчя свого їстимеш хліб свій, доки не повернешся в землю, з якої ти був узятий, бо ти земля, і в землю повернешся. І назвав Адам ім'я своєї жінки Життя, тому що вона мати всіх живих. І зробив Господь Бог для Адама та жінки його хітони шкіряні, і одягнув їх. І сказав Бог: Ось Адам став як один з нас, знаючи добро і зло, і тепер, аби ніколи не простяг він руки своєї і не взяв від дерева життя, і не з'їв, і не жив повік. І вислав його

Господь Бог з раю розкоші, щоб обробляти землю, з якої він був узятий. І вигнав Він Адама, і поселив його навпроти раю насолоди, і поставив херувимів та вогняний меч, що обертається, щоб охороняти шлях до дерева життя.

4

Адам же знав Єву, жінку його, і зачавши, вона породила Каїна, і сказала: Я придбала людину через Бога. І додала народити брата його Авеля, і став Авель пастухом овець, а Каїн був обробляючим землю. І сталося після днів, приніс Каїн від плодів землі жертву Господу. І Авель приніс і сам від первістків овець його і від жирів їх. І подивився Бог на Авеля і на дари його. А на Каїна і на жертви його не звернув уваги, і засмутився Каїн дуже, і обличчя його похнюпилося. І сказав Господь Бог Каїну: чому ти так засмучений став, і чому впало обличчя твоє? Якщо ти правильно приніс, але не поділив правильно, чи не згрішив ти? Будь тихою; до тебе його поворот, і ти будеш правити ним. І сказав Каїн до Авеля, брата свого: Ходімо на рівнину. І сталося, коли вони були на рівнині, встав Каїн на Авеля, брата свого, і вбив його. І сказав Господь Бог Каїнові: Де Авель, брат твій? І він сказав: Не знаю; хіба я сторож брата мого? І сказав Господь: Що ти зробив? Голос крові твого брата кричить до мене з землі. І тепер ти проклятий від землі, яка відкрила свій рот, щоб прийняти кров твого брата з твоєї руки. Коли обробляєш землю, вона більше не дасть тобі своєї сили;

стогнучи і тремтячи будеш на землі. І сказав Каїн до Господа Бога: Більша вина моя, аніж щоб бути мені прощеним. Якщо ти виганяєш мене сьогодні від лиця землі, і від твого лиця я буду схований, і я буду стогнати й тремтіти на землі, і кожен, хто знайде мене, вб'є мене. І сказав йому Господь Бог: Не так; кожен, хто вб'є Каїна, понесе сімкратну помсту. І поставив Господь Бог знак Каїнові, щоб не вбив його кожен, хто знайде його. Вийшов же Каїн від обличчя Бога і оселився в землі Наід навпроти Едему. І пізнав Каїн дружину свою, і зачавши, вона народила Еноха. І він будував місто, і назвав те місто на ім'я свого сина Енох. У Еноха народився Гаїдад, і Гаїдад породив Малелеїла, і Малелеїл породив Мафусала, і Мафусала породив Ламеха. І взяв собі Ламех дві жінки: ім'я одній — Ада, а ім'я другій — Селла. І породила Ада Йобела; цей був батьком тих, хто мешкав у наметах і розводив худобу. І ім'я брата його — Іувал; це був той, хто винайшов псалтир і кіфару. Зілла ж і сама народила Тувала, і був він ковалем-молотобійцем міді та заліза. А сестрою Тобела була Ноема. Сказав же Ламех своїм дружинам, Ада і Селла: Почуйте мій голос, дружини Ламеха, прислухайтеся до моїх слів, бо я вбив чоловіка за рану мені, і юнака за синець мені. Тому що сім разів помщено за Каїна, а за Ламеха — сімдесят разів по сім. Адам пізнав Єву, дружину свою, і вона, зачавши, породила сина, і він назвав його Сіф, кажучи: Бог дав мені інше потомство замість Авеля, якого вбив Каїн. І в Сифа народився син, і він назвав його Енос. Цей сподівався призивати ім'я Господа Бога.

5

Це книга походження людей; якого дня створив Бог Адама, за образом Божим створив його; чоловіка і жінку створив їх; і благословив їх; і назвав ім'я його Адам, якого дня створив їх. Жив же Адам тридцять і двісті років, і породив за подобою його і за образом його, і назвав ім'я його Сиф. Стали ж дні Адама, які він прожив після народження Сифа, сімсот років, і він народив синів і дочок. І стали всі дні Адама, які він прожив, дев'ятсот тридцять років, і він помер. Жив же Сіф двісті п'ять років, і породив Еноса. І жив Сиф після того, як народив Еноса, сімсот сім років, і народив синів і дочок. І всіх днів Сифа було дев'ятсот дванадцять років, і він помер. І жив Енос сто дев'яносто років, і породив Каїнана. І жив Енос після того, як народив Каїнана, сімсот п'ятнадцять років, і народив синів і дочок. І всіх днів Еноса було дев'ятсот п'ять років, і він помер. І жив Каїнан сто сімдесят років, і породив Малелеїла. І жив Каїнан після народження ним Малелеїла сімсот сорок років, і народив синів і дочок. І всіх днів Каїнана було дев'ятсот десять років, і він помер. І жив Малелеїл сто шістдесят п'ять років, і породив Іареда. І жив Малелеїл після народження ним Яреда сімсот тридцять років, і народив синів і дочок. І всіх днів Малелеїла було п'ятсот дев'яносто п'ять років, і він помер. І жив Іаред сто шістдесят два роки, і породив Еноха. І жив Іаред після народження ним Еноха вісімсот років, і народив синів і дочок. І всіх днів Іареда було дев'ятсот

шістдесят два роки, і він помер. І жив Енох сто шістдесят п'ять років і породив Мафусала. Угодив же Енох Богу після того, як народив Мафусала, двісті років, і народив синів і дочок. І стали всі дні Еноха триста шістдесят і п'ять років. І сподобався Енох Богу, і не знаходився, тому що переніс його Бог. І жив Мафусал сто шістдесят сім років, і породив Ламеха. І жив Мафусал після народження ним Ламеха вісімсот два роки, і народив синів і дочок. І стали всі дні Мафусала, які він жив, дев'ятсот шістдесят дев'ять років, і він помер. І жив Ламех сто вісімдесят і вісім років, і породив сина. І назвав він ім'я його Ной, кажучи: цей дасть нам спокій від наших діл і від болів наших рук, і від землі, яку прокляв Господь Бог. І жив Ламех після народження йому Ноя п'ятсот шістдесят п'ять років, і народив синів і дочок. І всіх днів Ламеха було сімсот п'ятдесят три роки, і він помер. І було Ною п'ятсот років, і породив він трьох синів: Сима, Хама і Яфета.

6

І сталося, коли люди почали множитися на землі, і народилися в них дочки. Побачивши ж сини Божі дочок людських, що гарні вони, взяли собі жінок з-поміж усіх, яких вибрали. І сказав Господь Бог: не залишиться дух мій у людях цих навіки, через те, що вони плоть, будуть же дні їхні сто двадцять років. Велетні ж були на землі в ті дні, і після того, як сини Божі входили до дочок людських і

народжували їм. Ті були велетні від віку, люди славетні. Побачивши ж Господь Бог, що примножилися зла людей на землі, і кожен думає в серці своєму старанно про зло всі дні, роздумував Бог, що створив людину на землі, і засмутився. І сказав Бог: Зітру людину, яку Я створив, з обличчя землі — від людини до худоби, і від плазунів до птахів небесних, бо жалкую, що створив їх. Ной же знайшов милість перед Господом Богом. Це ж покоління Ноя. Ной, людина праведна, будучи досконалим у своєму поколінні, сподобався Богу. Народив же Ной трьох синів: Сима, Хама, Яфета. Була зруйнована земля перед Богом, і наповнилася земля несправедливістю. І побачив Господь Бог землю, і була вона зруйнована, тому що зруйнувала вся плоть шлях свій на землі. І сказав Господь Бог Ною: Час всієї людини прийшов переді Мною, тому що наповнилася земля несправедливістю від них, і ось Я знищу їх і землю. Зроби отже собі ковчег з квадратного дерева, гніздами зробиш ковчег, і покриєш його смолою зсередини і зовні. І так ти зробиш ковчег: триста ліктів довжина ковчега, і п'ятдесят ліктів ширина, і тридцять ліктів висота його. Збираючи разом, ти зробиш ковчег, і до ліктя ти завершиш його зверху. Двері ж ковчега ти зробиш з боку. Нижні, другі і треті поверхи ти зробиш його. Я ж ось наводжу потоп, воду на землю, щоб знищити всяку плоть, в якій є дух життя під небом, і все, що є на землі, помре. І встановлю Я завіт Мій з тобою, і ти увійдеш у ковчег, і сини твої, і жінка твоя, і жінки синів твоїх з тобою. І від усієї худоби, і від усіх плазунів, і від усіх звірів, і від усякої плоті — по двоє від усіх

ти введеш у ковчег, щоб годувати їх із собою; самець і самиця нехай будуть. Від усіх птахів літаючих за родом, і від усієї худоби за родом, і від усіх плазунів, що плазують по землі, за родом їхнім, по двоє від усіх увійдуть до тебе, щоб годуватися з тобою, самець і самиця. Ти ж візьмеш собі від усієї їжі, яку ви будете їсти, і збереш до себе, і буде вона тобі й тим на їжу. І зробив Ной все, що наказав йому Господь Бог, так і зробив.

7

І сказав Господь Бог до Ноя: увійди ти і весь дім твій у ковчег, бо тебе я побачив праведним перед собою в цьому поколінні. А від худоби чистої введи до себе по сім, самця і самицю, а від худоби нечистої по два, самця і самицю. І від чистих птахів небесних по сім самців і самиць, і від усіх нечистих птахів по два самці і самиці, щоб зберегти насіння на всій землі. Ще через сім днів я наведу дощ на землю на сорок днів і сорок ночей, і зітру все живе, що я створив, з лиця всієї землі. І зробив Ной усе, що наказав йому Господь Бог. Ной же був шістсот років, і потоп водний стався на землі. Увійшов же Ной і сини його, і жінка його, і жінки синів його з ним у ковчег через воду потопу. І від птахів чистих, і від птахів нечистих, і від худоби чистої, і від худоби нечистої, і від усіх плазунів на землі, по двоє увійшли до Ноя в ковчег, самець і самиця, як наказав Бог Ною. І сталося після семи днів, і вода потопу прийшла на

землю. У шістсотому році життя Ноя, другого місяця, двадцять сьомого дня місяця, того дня прорвалися всі джерела безодні, і шлюзи неба відкрилися. І йшов дощ на землю сорок днів і сорок ночей. У цей день увійшли Ной, Сим, Хам, Яфет — сини Ноя, і дружина Ноя, і три дружини синів його з ним — у ковчег. І всі звірі за родом, і вся худоба за родом, і всяке плазуюче, що рухається на землі, за родом, і всякий птах крилатий за родом його, увійшли до Ноя в ковчег, по двоє, самець і самиця, від всякої плоті, в якій є дух життя. І ті, що входили, самець і самиця від усякої плоті, увійшли, як заповідав Бог Ною, і Господь Бог зачинив ковчег ззовні. І сталося, що потоп тривав сорок днів і сорок ночей на землі, і примножилася вода, і підняла ковчег, і піднявся він від землі. І вода переважала й дуже множилася на землі, і ковчег носився поверх води. А вода дуже-дуже переважала на землі і покрила всі високі гори, які були під небом. П'ятнадцять ліктів вище піднялася вода і покрила всі високі гори. І померла вся плоть, що рухалася на землі: птахи, і худоба, і звірі, і всяке плазуюче, що рухалося на землі, і всякий чоловік. І все, що мало дихання життя, і все, що було на суші, померло. І знищив усе живе, що було на поверхні землі, від людини до худоби, і плазунів, і птахів небесних, і були знищені з землі, і залишився лише Ной та ті, хто був з ним у ковчезі. І вода піднялася на землі сто п'ятдесят днів.

8

І згадав Бог Ноя, і всіх звірів, і всю худобу, і всіх птахів, і всіх плазунів, що плазували, скільки їх було з ним у ковчезі, і навів Бог вітер на землю, і вщухла вода. І були закриті джерела безодні й шлюзи неба, і дощ з неба був стриманий. І вода спадала, йдучи від землі, і зменшувалась вода після ста п'ятдесяти днів. І сів ковчег у сьомому місяці, двадцять сьомого дня місяця, на горах Арарат. А вода зменшувалася до десятого місяця. І в десятому місяці, першого дня місяця, з'явилися вершини гір. І сталося, що після сорока днів Ной відкрив вікно ковчега, яке він зробив. І послав ворона, і той, вийшовши, не повернувся, доки не висохла вода на землі. І послав голуба після нього, щоб побачити, чи спала вода із землі. І не знайшовши голубка спокою для ніг своїх, повернулася до нього в ковчег, тому що вода була на всьому обличчі землі, і він простягнув руку, взяв її і ввів її до себе в ковчег. І зачекавши ще сім інших днів, знову послав голубку з ковчега. І повернувся до нього голубка ввечері, і мала листок оливи в роті своєму, і пізнав Ной, що спала вода з землі. І зачекавши ще сім інших днів, він знову послав голубку, і вона більше не повернулася до нього. І сталося в шістсот першому році життя Ноя, першого місяця, першого дня місяця, зникла вода з землі. І відкрив Ной дах ковчега, який він зробив, і побачив, що вода зійшла з лиця землі. А в другому місяці висохла земля, двадцять сьомого числа місяця. І сказав Господь Бог до Ноя, кажучи: Вийди з ковчега ти, і жінка твоя, і сини твої, і жінки синів твоїх з тобою. І всіх звірів, скільки є з тобою, і всяку плоть від птахів до худоби, і всяку плазуючу істоту, що рухається на

землі, виведи з собою. І збільшуйтеся, і множтеся на землі. І вийшов Ной, і жінка його, і сини його, і жінки синів його з ним. І всі звірі, і вся худоба, і всі птахи, і всі плазуни, що рухаються на землі за родом їхнім, вийшли з ковчега. І побудував Ной жертовник Господу, і взяв від усієї худоби чистої, і від усіх птахів чистих, і приніс у цілопалення на жертовник. І відчув Господь Бог запах пахощів. І сказав Господь Бог, подумавши: не буду більше проклинати землю через діла людей, тому що розум людини схиляється уважно до злого від юності його; не буду отже більше вражати всяку живу плоть, як я зробив. Всі дні землі насіння і жниво, холод і спека, літо і весна, день і ніч не припиняться.

9

І благословив Бог Ноя і синів його, і сказав їм: зростайте і множтеся, і наповніть землю, і володійте нею. І тремтіння, і страх ваш буде на всіх звірах землі, на всіх птахах неба, і на всіх рухомих на землі, і на всіх рибах моря — під руки вам я дав. І кожна плазуюча істота, яка є живою, буде вам у їжу; як овочі трави, я дав вам усе. Крім м'яса з кров'ю життя не їстимете. І бо вашу кров душ ваших з руки всіх звірів шукатиму її, і з руки людини-брата шукатиму душу людини. Той, хто проливає кров людини, замість його крові пролита буде, бо в образі Бога я створив людину. Ви ж збільшуйтеся і множтеся, і наповніть землю, і підкоріть її. І

сказав Бог Ною і синам його з ним, кажучи: і ось я встановлюю завіт мій з вами, і з насінням вашим після вас, і з всякою душею живою з вами, від птахів і від худоби, і всім звірам землі, скільки є з вами, від всіх тих, що вийшли з ковчега. І встановлю Я завіт Мій з вами, і не помре вся плоть більше від води потопу, і не буде більше потопу води, щоб знищити всю землю. І сказав Господь Бог до Ноя: це знак завіту, який Я даю між Мною і вами, і між усякою душею живою, яка є з вами, на покоління вічні. Я кладу Мою веселку в хмарі, і вона буде знаком завіту між Мною і землею. І буде, коли Я збиратиму хмари на землю, з'явиться веселка в хмарі. І Я згадаю Мій завіт, який є між Мною і вами, і між усякою живою душею в усякій плоті, і не буде більше вода потопом, щоб знищити всяку плоть. І буде лук мій у хмарі, і я побачу, щоб пам'ятати завіт вічний між мною і землею, і між душею живою в усякій плоті, яка є на землі. І сказав Бог Ною: Це знак завіту, який Я встановив між Мною і між усією плоттю, що є на землі. Були ж сини Ноя, ті, що вийшли з ковчега, Сим, Хам, Яфет. Хам же був батьком Ханаана. Ці три є сини Ноя, від них розсіялися по всій землі. І почав Ной, землероб землі, і посадив виноградник. І він випив вина, зробився п'яним і оголився у своєму домі. І побачив Хам, батько Ханаана, наготу батька свого, і, вийшовши, повідомив двом братам своїм надворі. І взявши Сим і Яфет одяг, поклали його на їхні дві спини, і пішли задом наперед, і покрили наготу їхнього батька; і їхнє обличчя було задом наперед, і наготи їхнього батька не бачили. Прокинувся ж Ной від вина і дізнався, що зробив

йому його молодший син. І сказав: проклятий Ханаан, син; слугою буде для братів його. І він сказав: Благословенний Господь, Бог Сима, і нехай Ханаан буде слугою його. Нехай розширить Бог Яфета, і нехай він оселиться в оселях Сима, і нехай стане Ханаан слугою його. Жив же Ной після потопу триста п'ятдесят років. І всіх днів Ноя було дев'ятсот п'ятдесят років, і він помер.

10

Ці ж покоління синів Ноя: Сима, Хама, Яфета, і народилися їм сини після потопу. Сини Яфета: Гамер, і Магог, і Мадої, і Йован, і Еліса, і Фобел, і Мосох, і Фейрас. І сини Гамера: Ашкеназ, і Ріфат, і Тогарма. І сини Йована: Еліса і Тарсеїс, Кітіої, Родіої. З них відокремилися острови народів у їхній землі, кожен за своєю мовою, у своїх племенах і у своїх народах. Сини ж Хама: Куш, і Месраїм, Фуд, і Ханаан. Сини ж Куша: Сава, і Евіла, і Саваѳа, і Регма, і Саваѳака; сини ж Регми: Сава і Дадан. Куш же породив Німрода; цей почав бути велетнем на землі. Він був велетнем-мисливцем перед Господом Богом, тому скажуть: як Німрод, велетень-мисливець перед Господом. І початком його царства стали Вавилон, і Орех, і Архад, і Халанне в землі Сенаар. З тієї землі вийшов Ассур і побудував Ніневію, і Реховот-місто, і Калах, і Ресен між Ніневією і між Калахом; це велике місто. І Міцраїм породив лудимів, і нафталимів, і анамімів, і лехабімів, і патрусімів, і каслухімів, звідки вийшли

філістимляни, і кафторимів. Ханаан же породив Сидона, первістка свого, і хеттеянина, і євусеянина, і аморреянина, і гергесеянина, і евеянина, і арукеянина, і асеннеянина, і арадіянина, і самареянина, і аматіянина. І після цього були розсіяні племена ханаанеїв. І були межі ханаанеїв від Сидона до Герари і Гази, до Содома і Гоморри, Адами і Севоїма до Лаші. Ці сини Хама, у їхніх племенах, за їхніми мовами, у їхніх землях і серед їхніх народів. І Симові народилося, йому, батьку всіх синів Еверових, брату Яфета старшого. Сини Сима: Елам, і Ассирія, і Арфаксад, і Луд, і Арам, і Каїнан. І сини Арама: Уц, Ул, Гатер і Мосох. І Арфаксад породив Каїнана, і Каїнан породив Салу, а Сала породив Евера. І в Евера народилися два сини: ім'я одному — Фалег, бо за його днів поділилася земля, а ім'я брату його — Іоктан. Йоктан же породив Елмодада, і Шалефа, і Сармота, і Єраха, і Хадорама, і Узала, і Діклу, і Евала, і Авімаеля, і Шеву, і Офіра, і Хавілу, і Йовава; всі ці — сини Йоктана. І їхнє проживання було від Массе до Сафера, гори на сході. Ці сини Сима, у племенах їхніх, за мовами їхніми, у землях їхніх і серед народів їхніх. Ці племена синів Ноя за їхніми поколіннями, за їхніми народами, від них були розсіяні острови народів на землі після потопу.

11

І була вся земля одними устами, і один голос для всіх. І сталося, коли вони рушили зі сходу, що знайшли рівнину в

землі Сенаар і оселилися там. І сказала людина до свого сусіда: Ходімо, зробімо цеглини і випалімо їх вогнем. І стала для них цегла каменем, а асфальт був для них глиною. І сказали вони: Прийдіть, побудуємо для себе місто і вежу, голова якої сягатиме неба, і зробімо собі ім'я, перш ніж будемо розсіяні по всій землі. І зійшов Господь, щоб побачити місто і вежу, які побудували сини людські. І сказав Господь: Ось один народ, і одна мова в усіх, і це вони почали робити, і тепер не відступить від них усе, що б вони не замислили зробити. Ходімо, і зійшовши вниз, заплутаймо там їхню мову, щоб кожен не почув голосу свого сусіда. І розсіяв їх Господь звідти по всій землі, і вони перестали будувати місто і вежу. Через це було названо ім'я її Плутанина, тому що там Господь заплутав мови всієї землі, і звідти Господь розсіяв їх по всій поверхні землі. І це покоління Сима, і був Сим сином ста років, коли породив Арфаксада, другого року після потопу. І жив Сим після того, як народив Арфаксада, п'ятсот років, і народив синів і дочок, і помер. І жив Арфаксад сто тридцять п'ять років, і породив Каїнана. І жив Арфаксад після того, як народив Каїнана, чотириста років, і народив синів і дочок, і помер. І жив Каїнан сто і тридцять років, і породив Салу; і жив Каїнан, після того як породив Салу, років триста тридцять, і породив синів і дочок, і помер. І жив Сала сто тридцять років, і породив Евера. І жив Сала після того, як народив Евера, триста тридцять років, і народив синів і дочок, і помер. І жив Евер сто тридцять чотири роки, і породив Фалега. І жив Евер після народження ним Фалега двісті

сімдесят років, і народив синів і дочок, і помер. І жив Фалег сто тридцять років, і породив Рагава. І жив Фалег після того, як народив Рагава, двісті дев'ять років, і народив синів і дочок, і помер. І жив Рагау сто тридцять два роки, і породив Серуха. І жив Рагав після того, як народив Серуха, двісті сім років, і народив синів і дочок, і помер. І жив Серух сто тридцять років, і породив Нахора. І жив Серух після народження ним Нахора двісті років, і народив синів і дочок, і помер. І жив Нахор сто сімдесят дев'ять років, і породив Тера. І жив Нахор після того, як народив Тару, сто двадцять п'ять років, і народив синів і дочок, і помер. І жив Тарра сімдесят років, і породив Аврама, і Нахора, і Аррана. Це ж покоління Тарра. Тарра породив Аврама, і Нахора, і Аррана, і Арран породив Лота. І помер Арран перед своїм батьком Терахом у землі, де він народився, у краї Халдеїв. І взяли Аврам і Нахор собі жінок: ім'я жінці Аврама — Сара, і ім'я жінці Нахора — Мелха, дочка Аррана, а він був батьком Мелхи і батьком Ієсхи. І була Сара безплідна, і не народжувала дітей. І взяв Тарра Аврама, сина свого, і Лота, сина Аррана, сина сина свого, і Сару, невістку свою, жінку Аврама, сина свого, і вивів їх із землі Халдеїв, щоб піти в землю Ханаан, і прийшли вони до Харрана, і оселився там. І всіх днів Тарра в землі Харран було двісті п'ять років, і помер Тарра в Харрані.

12

І сказав Господь до Аврама: Вийди з землі твоєї, і з родини твоєї, і з дому батька твого, і йди в землю, яку я тобі покажу. І зроблю тебе великим народом, і благословлю тебе, і возвеличу ім'я твоє, і будеш ти благословенним. І Я благословлю тих, хто благословляє тебе, і тих, хто проклинає тебе, прокляну, і благословляться в тобі всі племена землі. І пішов Аврам, як говорив йому Господь, і пішов з ним Лот. Аврам же був сімдесяти п'яти років, коли вийшов з Харрану. І взяв Аврам Сару, дружину його, і Лота, сина брата його, і все майно їхнє, скільки набули, і всяку душу, яку набули з Харану, і вийшли, щоб йти в землю Ханаану. І пройшов Аврам землю вздовж неї до місця Сихем, до дуба високого, а ханаанеї тоді жили в тій землі. І з'явився Господь Авраму, і сказав йому: нащадкам твоїм дам землю цю, і побудував там Аврам жертовник Господу, що з'явився йому. І відійшов він звідти на гору на схід від Вефілю, і встановив там свій намет у Вефілі з боку моря, а Ангаї зі сходу, і побудував там жертовник Господу, і призвав ім'я Господа. І відійшов Аврам, і, пішовши, розташувався табором у пустелі. І стався голод на землі, і зійшов Аврам до Єгипту, щоб оселитися там, бо посилився голод на землі. Сталося, коли Аврам наблизився, щоб увійти в Єгипет, сказав Аврам Сарі, дружині своїй: Знаю я, що ти жінка прекрасна обличчям. Буде отже, як тільки побачать тебе єгиптяни, скажуть, що ця є його жінка, і вб'ють мене, а тебе збережуть. Тому я сказав, що я його сестра, щоб мені було добре через тебе, і душа моя житиме заради тебе. Сталося ж, коли Аврам увійшов до Єгипту, що єгиптяни,

побачивши його дружину, помітили, що вона була дуже гарна. І побачили її правителі фараона, і похвалили її перед фараоном, і привели її до дому фараона. І з Аврамом добре поводилися через неї, і стали в нього вівці, і телята, і осли, і слуги, і служниці, і мули, і верблюди. І вразив Бог фараона великими й лихими ураженнями, і дім його, через Сару, дружину Аврама. Покликавши ж Фараон Аврама, сказав: Що це ти зробив мені, що не повідомив мені, що вона жінка твоя? Чому ти сказав, що вона моя сестра? І взяв я її собі за дружину, і тепер ось твоя жінка перед тобою — забирай її і йди геть. І наказав Фараон чоловікам відіслати Аврама, і жінку його, і все, що було в нього.

13

Аврам вийшов з Єгипту, він сам, і жінка його, і все його майно, і Лот з ним, у пустелю. Аврам же був дуже багатий худобою, сріблом і золотом. І пішов він звідки прийшов у пустелю до Вефилу, до того місця, де був його намет раніше, між Вефилом і між Аєм, до місця жертовника, який він зробив там на початку, і закликав там Аврам ім'я Господа. І в Лота, який подорожував з Аврамом, були вівці, і воли, і намети. І не могла їх та земля вмістити, щоб жити разом, тому що було їхнє майно велике, і не могла їх та земля вмістити, щоб жити разом. І сталася битва між пастухами худоби Аврама і між пастухами худоби Лота, а Ханаанеї і Ферезеї тоді мешкали на землі. Сказав же Аврам до Лота:

Нехай не буде битви між мною і тобою, і між пастухами моїми і пастухами твоїми, бо ми брати. Хіба не вся земля перед тобою? Відділися від мене; якщо ти вліво, я вправо; якщо ж ти вправо, я вліво. І піднявши Лот очі свої, побачив всю околицю Йордану, що вся вона була зрошувана перед тим, як Бог знищив Содом і Гоморру, як рай Божий і як земля Єгипту, аж до Цоару. І вибрав для себе Лот всю околицю Йордану, і відійшов Лот на схід, і розділилися вони, кожен від свого брата. Абрам же оселився в землі Ханаан, а Лот оселився в місті навколишньої області і розбив намет у Содомі. А люди в Содомі були дуже злі і грішні перед Богом. А Бог сказав Аврамові після того, як Лот відокремився від нього: підійми очі твої і подивися від місця, де зараз ти є, на північ і на південь, і на схід, і на море; бо всю землю, яку ти бачиш, тобі дам її і нащадкам твоїм навіки. І зроблю насіння твоє як пісок землі; якщо хтось може порахувати пісок землі, то й насіння твоє буде пораховане. Піднявшись, пройди через землю вздовж і вшир, бо Я дам її тобі і нащадкам твоїм навіки. І знявши намет, Аврам прийшов і оселився біля дуба Мамре, який був у Хевроні, і побудував там жертовник Господу.

14

І сталося в царстві Амарфала, царя Сеннаара, і Аріоха, царя Елласара, Ходоллогомора, царя Еламу, і Таргала, царя народів, що вони зробили війну з Баллою, царем Содому, і з

Барсою, царем Гоморри, і з Сеннааром, царем Адами, і з Симобором, царем Севоїму, і з царем Балаком; це є Сигор. Всі вони зібралися біля солоного яру — це Солоне море. Дванадцять років вони служили Ходоллогомору, а тринадцятого року повстали. У чотирнадцятому році прийшов Ходоллогомор і царі з ним, і вирубали велетнів в Астароті й Карнаїмі, і сильні народи разом з ними, і оммеїв у місті Сауї. І хоррейців, що в горах Сеїр, аж до теребінта Фаран, який є в пустелі. І, повернувшись, вони прийшли на джерело суду; це є Кадеш; і вони порубали всіх правителів Амалика і аморреїв, що жили в Асасонтамарі. Вийшов же цар Содому, і цар Гоморри, і цар Адами, і цар Севоїму, і цар Балака; це є Сигор; і вони вишикувалися до війни проти них у долині солоній проти Кедорлаомера, царя Еламу, і Тідала, царя народів, і Амрафела, царя Сеннаару, і Аріоха, царя Елласару, чотири царі проти п'яти. А та долина була солоною, з колодязями бітуму. Цар Содому і цар Гоморри втекли і впали там, а ті, хто залишився, втекли в гірську місцевість. Взяли ж усіх коней Содому і Гоморри, і всю їжу їхню, і пішли. Взяли ж і Лота, сина брата Аврама, і майно його, і пішли, бо він мешкав у Содомі. Прибувши, хтось із рятованих повідомив Аврама-єврея; він же жив біля дуба Мамврі аморрейського, брата Есхола і брата Аунана, які були союзниками Аврама. Почувши ж Аврам, що був полонений Лот, брат його, він перелічив власних домочадців своїх — триста вісімнадцять, і переслідував за ними аж до Дану. І напав на них вночі він сам, і діти його, і вдарив їх, і переслідував їх аж до Хоби, яка є зліва від

Дамаска. І повернув назад всю кінноту Содому, і Лота, племінника його, повернув назад, і все майно його, і жінок, і народ. Вийшов же цар Содому на зустріч йому, після того як він повернувся від удару Ходоллогомора і царів, що були з ним, у долину Савю; це була рівнина царів. І Мелхіседек, цар Салиму, виніс хліби і вино, був же він священиком Бога Всевишнього. І благословив він Аврама, і сказав: благословенний Аврам Богові Всевишньому, Який створив небо і землю. І благословенний Бог Всевишній, який віддав ворогів твоїх у руки твої, і дав йому Аврам десятину від усього. Цар Содому сказав Авраму: Віддай мені людей, а коней візьми собі. І сказав Аврам до царя Содому: Я простягну руку мою до Господа Бога Всевишнього, який створив небо і землю, що від нитки до ременя взуття не візьму нічого з усього твого, щоб ти не сказав, що я збагатив Аврама. Крім того, що з'їли юнаки, і частки чоловіків, що пішли разом зі мною, Есхол, Аунан, Мамбре, — ці візьмуть частку.

15

Після цих слів сталося слово Господа до Аврама у видінні, кажучи: не бійся, Авраме, я твій щит, нагорода твоя буде надзвичайно великою. І каже Аврам: Владико Господи, що мені даси? Я ж відходжу бездітним; а син Масека домонародженої моєї — це damasський Еліезер. І сказав Аврам: Оскільки Ти не дав мені нащадка, то народжений у

моєму домі успадкує мене. І негайно голос Господа промовив до нього, кажучи: Не успадкує тебе цей, але той, хто вийде з тебе, той успадкує тебе. Вивів же його назовні і сказав йому: Подивися ж у небо і порахуй зорі, якщо зможеш перелічити їх. І сказав: Так буде насіння твоє. І Аврам увірував Богу, і це було зараховано йому в праведність. Сказав же до нього: Я Бог, що вивів тебе із землі Халдеїв, щоб дати тобі цю землю успадкувати. Сказав же: Владико Господи, за чим пізнаю, що успадкую її? Сказав же йому: Візьми мені телицю трирічну, і козу трирічну, і барана трирічного, і горлицю, і голубку. Він узяв для нього все це, і розділив їх посередині, і поклав їх одне навпроти одного, а птахів не розділив. Зійшли вниз птахи на тіла, на їхні розділені надвоє частини, і сів біля них Аврам. Про захід сонця на Аврама напав транс, і ось великий темний страх охоплює його. І було сказано до Аврама: знай напевно, що прибульцем буде насіння твоє в землі не власній, і поневолять їх, і мучитимуть їх, і принизять їх чотириста років. А народ, якому вони будуть служити, я буду судити, і після цього вони вийдуть звідти з великим багажем. Ти ж відійдеш до батьків твоїх у мирі, вигодуваний у доброй старості. У четвертому ж поколінні повернуться сюди, бо ще не сповнилися гріхи аморреїв донині. Оскільки ж сонце зайшло на захід, з'явилося полум'я, і ось димляча піч і вогняні смолоскипи, які пройшли між цими розділеними шматками. У той день встановив Господь з Аврамом завіт, кажучи: твоєму нащадкові дам землю цю, від річки Єгипту до річки великої

Євфрату: кенеян, і кенезеян, і кадмонеян, і хеттеян, і ферезеян, і рефаїмів, і амореян, і ханаанеян, і євеян, і гергесеян, і євусеян.

16

Сарай, дружина Аврама, не народжувала йому, але була у неї служниця-єгиптянка, якій ім'я Агар. Сказала Сарай до Аврама: Ось Господь замкнув мене, щоб не народжувати. Увійди ж до моєї служниці, щоб я могла отримати дітей від неї. І Аврам послухав голосу Сарай. І взявши Сара, жінка Аврама, Агар Єгиптянку, її власну служницю, після десяти років проживання Аврама в землі Ханаан, дала її Авраму, чоловіку своєму, йому за дружину. І він увійшов до Агар, і вона зачала, і побачила, що в утробі має дитину, і пані була знеславлена перед нею. Сказала ж Сара до Аврама: Я скривджена тобою; я віддала мою служницю в твої обійми, а вона, побачивши, що вагітна, знеславила мене. Нехай Бог розсудить між мною і тобою. І сказав Аврам до Сари: Ось служниця твоя в руках твоїх, роби з нею, як тобі буде приємно. І Сара гнобила її, і вона втекла від її обличчя. І знайшов її ангел Господній при джерелі води в пустелі, при джерелі на дорозі до Шуру. І сказав їй посланець Господа: Агар, служниця Сарри, звідки ти приходиш? І куди ти йдеш? І сказала: Від обличчя Сари, пані моєї, я втікаю. Сказав же їй ангел Господній: Повернися до своєї пані і покорися їй. І сказав їй ангел Господній: Множачи,

помножу нащадків твоїх, і не будуть вони пораховані через множину. І сказав їй ангел Господній: Ось ти вагітна і породиш сина, і назвеш ім'я його Ізмаїл, бо почув Господь твоє приниження. Цей буде дикою людиною, руки його будуть на всіх, і руки всіх на ньому, і перед обличчям усіх братів своїх оселиться. І назвала вона ім'я Господа, що говорив до неї, ти Бог, що бачив мене, бо сказала, і справді перед обличчям я бачила того, хто з'явився мені. Через це він назвав колодязь, колодязь який я побачив; ось між Кадешем і Барадом. І народила Агар Авраму сина, і назвав Аврам ім'я свого сина, якого народила йому Агар, Ізмаїл. Аврам же був вісімдесяти шести років, коли Агар народила Авраму Ізмаїла.

17

А Авраму стало дев'яносто дев'ять років. І з'явився Господь Аврамові, і сказав йому: Я є твій Бог; будь угодним переді мною, і стань бездоганним. І покладу Мій завіт між Мною і між тобою, і помножу тебе дуже. І впав Аврам на обличчя своє. І промовив до нього Бог, кажучи: І Я, ось завіт Мій з тобою, і будеш батьком множини народів. І не буде більше називатися ім'я твоє Аврам, але буде ім'я твоє Авраам, бо батьком багатьох народів зробив я тебе. І примножу тебе вельми-вельми, і вчиню тебе народами, і царі з тебе вийдуть. І встановлю Я завіт Мій між тобою і між насінням твоїм після тебе в покоління їхні, в завіт вічний, щоб бути

твоїм Богом і Богом насіння твого після тебе. І дам тобі і нащадкам твоїм після тебе землю, в якій ти перебуваєш, всю землю Ханаан, у вічне володіння, і буду їм Богом. І сказав Бог Авраамові: А ти... Завіт мій будеш зберігати, ти і насіння твоє після тебе в покоління їхні. І це завіт, який ви будете зберігати між мною і вами, і між насінням вашим після вас у покоління їхні: обрізаний буде у вас всякий чоловік. І ви будете обрізані на плоті вашої крайньої плоті, і це буде знаком завіту між мною і вами. І дитина восьми днів буде обрізана у вас, кожна чоловічої статі в покоління ваші; і народжений в домі і куплений за срібло від будь-якого сина чужого, хто не є від насіння твого. Обрізанням буде обрізаний народжений в домі твоєму і куплений за срібло; і буде завіт мій на тілі вашому в завіт вічний. І необрізаний чоловік, хто не буде обрізаний на плоті крайньої плоті його у день восьмий, буде знищена душа та з роду її, тому що завіт мій він порушив. І сказав Бог Аврааму: Сара, дружина твоя, не буде більше названа ім'ям Сара — Сарра буде ім'я її. Я благословлю її, і дам тобі від неї дитину, і благословлю його, і він стане народами, і царі народів вийдуть від нього. І впав Авраам на обличчя своє, і засміявся; і сказав у думці своїй, кажучи: чи столітньому народиться син? І якщо Сарра дев'яноста років народить? Сказав же Авраам Богу: Нехай цей Ізмаїл живе перед тобою. Сказав же Бог до Авраама: Так, ось Сарра, жінка твоя, народить тобі сина, і назвеш ім'я його Ісаак, і встановлю завіт мій з ним, завіт вічний, щоб бути йому Богом і нащадкам його з ним. Щодо Ізмаїла: ось, Я почув тебе, і ось,

Я благословив його, і Я збільшу його, і Я помножу його дуже; він породить дванадцять народів, і Я зроблю його великим народом. Завіт же мій Я встановлю з Ісааком, якого народить тобі Сарра в цей час, наступного року. Закінчив же говорити до нього, і піднявся Бог від Авраама. І взяв Авраам Ізмаїла, сина свого, і всіх домонароджених його, і всіх куплених за срібло, і кожного чоловічої статі з чоловіків, що були в домі Авраама, і обрізав крайню плоть їхню того дня, як говорив йому Бог. Авраам же був дев'яноста дев'яти років, коли обрізав плоть своєї крайньої плоті. Ісмаїлу ж, синові його, було тринадцять років, коли обрізана була плоть крайньої плоті його. У час того дня Авраам був обрізаний, і Ізмаїл, син його, і всі чоловіки дому його, і домонароджені його, і куплені за срібло від чужих народів.

18

З'явився же йому Бог при дубі Мамре, коли він сидів при дверях намету свого опівдні. Піднявши очі, він побачив, і ось три чоловіки стояли перед ним, і побачивши їх, він побіг назустріч їм від дверей свого намету і поклонився до землі. І він сказав: Господи, якщо я знайшов милість перед Тобою, не проходь повз раба Твого. Нехай буде взята вода, і нехай вони вимиють ваші ноги, і охолодіть себе під деревом. І я візьму хліб, і ви будете їсти. І після цього ви підете своєю дорогою, від якої ви звернули до слуги вашого.

І він сказав: Так і зроби, як ти сказав. І поспішив Авраам до шатра до Сарри, і сказав їй: Поспіши, заміси три міри тонкого борошна і зроби печені хліби. І до волів побіг Авраам, і взяв ніжне й гарне теля, і дав слузі, і той поспішив приготувати його. Він узяв масло, молоко і теля, яке приготував, і поставив перед ними, і вони їли, а сам стояв біля них під деревом. І сказав він до нього: Де Сарра, дружина твоя? А він, відповівши, сказав: Ось у наметі. І він сказав: Повертаючись, я прийду до тебе згідно з цим часом, о цій годині, і матиме сина Сарра, твоя дружина. Сарра ж слухала біля дверей намету, будучи позаду нього. Авраам же і Сарра були літніми, просунутими в днях, і припинилося в Сарри ставатися жіночим речам. Засміялася Сарра про себе, кажучи: Не сталося ще мені досі, а господар мій старший. І сказав Господь до Авраама: чому засміялася Сарра про себе, кажучи, хіба ж справді я народжу? Я ж постарів. Хіба щось буде неможливим у Бога? У цей час я повернуся до тебе о цій порі, і буде в Сарри син. Але Сарра заперечила, кажучи: Я не сміялася, бо вона злякалася. І сказав їй: Ні, але ти сміялася. Піднявшись звідти, чоловіки подивилися вниз на Содом і Гоморру. Авраам же йшов разом з ними, супроводжуючи їх. А Господь сказав: не приховаю я від Авраама, слуги мого, що я роблю. Авраам же стане великим і численним народом, і благословляться в ньому всі народи землі. Знав бо, що він накаже синам його і домові його з ним, і вони будуть зберігати шляхи Господа, робити праведність і суд, щоб Господь міг привести на Авраама все, скільки говорив до нього. Сказав же Господь:

крик Содому і Гоморри помножився до мене, і гріхи їхні дуже великі. Отже, зійшовши, побачу, чи справді відбувається те, що відповідає їхньому крику, який доходить до мене, а чи ні — щоб я знав. І відвернувшись звідти, чоловіки прийшли в Содом, а Авраам ще стояв перед Господом. І наблизившись, Авраам сказав: Невже Ти знищиш разом праведного з нечестивим, і буде праведний як нечестивий? Якщо буде п'ятдесят праведників у місті, ти знищиш їх? Хіба ти не відпустиш все місце заради п'ятдесяти праведних, якщо вони є в ньому? Ніяким чином ти не зробиш такого, щоб убити праведного разом з нечестивим, і буде праведний як нечестивий, ніяким чином! Хіба Той, хто судить всю землю, не здійснить суд? Сказав же Господь: якщо будуть у Содомі п'ятдесят праведних у місті, то пощаджу все місто і всю місцевість заради них. І відповівши, Авраам сказав: Тепер я почав говорити до Господа мого, я ж є земля і попіл. Якщо ж зменшаться п'ятдесят праведників до сорока п'яти, ти знищиш через п'ятьох усе місто? І він сказав: Не знищу, якщо знайду там сорок п'ять. І він продовжив ще говорити до нього, і сказав: Якщо ж знайдеться там сорок, і сказав: Не знищу заради сорока. І сказав: Чи не щось, Господи, якщо я промовлю? А якщо там знайдеться тридцять? І він сказав: Не знищу заради тих тридцяти. І він сказав: Оскільки я маю говорити до Господа, а якщо знайдеться там двадцять? І він сказав: Не знищу, якщо знайду там двадцять. І він сказав: Чи не розгніваєшся, Господи, якщо я скажу ще раз? А якщо знайдеться там десять? І сказав: Не знищу заради цих

десятьох. І пішов геть Господь, як припинив говорити з Авраамом, і Авраам повернувся на своє місце.

19

І прийшли два посланці в Содом увечері. Лот же сидів біля брами Содому; коли Лот побачив, він встав назустріч їм і поклонився обличчям до землі. І сказав: Ось, пани, зайдіть до дому слуги вашого, і переночуйте, і помийте ноги ваші, і вставши рано, підете в дорогу вашу. І вони сказали: Ні, але ми переночуємо на вулиці. І він наполягав на них, і вони відхилилися до нього, і увійшли в дім його, і він зробив їм пиття, і прісні спік їм, і вони їли. Перед тим як заснути, чоловіки міста, содомляни, оточили будинок, від юнака до старійшини, весь народ разом. І вони кликали Лота і говорили до нього: Де є ті чоловіки, які увійшли до тебе цієї ночі? Виведи їх до нас, щоб ми стали спорідненими з ними. Вийшов же Лот до них до порога, а двері зачинив за собою. Сказав же до них: Ніяким чином, брати, не чиніть зла. Є в мене дві дочки, які не знали чоловіка, виведу їх до вас, і користуйтеся ними, як вам буде приємно, тільки цим чоловікам не чиніть несправедливості, бо вони увійшли під покрив моєї покрівлі. Вони сказали йому: Відійди звідти! Ти прийшов сюди жити тимчасово, а не судити! Тож тепер ми будемо поводитися з тобою гірше, ніж з ними. І вони дуже примушували чоловіка Лота, і наблизилися, щоб зламати двері. Простягнувши руки, чоловіки втягнули Лота до себе в

будинок і зачинили двері будинку. А чоловіків, що були біля дверей дому, вразили сліпотою від малого до великого, і вони змучилися, шукаючи двері. І сказали чоловіки Лотові: Чи є у тебе тут зяті, або сини, або дочки? Якщо є у тебе хтось інший у місті, виведи з місця цього, тому що ми знищуємо місце це; тому що піднявся крик їхній перед Господом, і послав нас Господь знищити його. Вийшов Лот і говорив до своїх зятів, які взяли його дочок, і сказав: Встаньте і вийдіть з цього місця, тому що Господь знищує місто, але здалося, що він жартує перед своїми зятями. Коли ж настав світанок, посланці поспішали Лота, кажучи: піднявшись, візьми жінку твою і двох дочок твоїх, яких маєш, і вийди, щоб і ти не загинув разом з беззаконнями міста. І вони були стурбовані, і ангели схопили його за руку, і за руку жінки його, і за руки двох дочок його, бо Господь змилувався над ним. І сталося, коли вивели їх назовні, і сказали: рятуючи, рятуй твою власну душу, не озирайся назад, ані не зупиняйся в усій околиці, рятуйся в гору, щоб ніколи не бути захопленим. Сказав же Лот до них: благаю, Господи, оскільки знайшов раб твій милість перед тобою, і ти возвеличив праведність твою, яку ти чиниш надо мною, щоб жила душа моя; я ж не зможу врятуватися на гору, щоб не спіткало мене зло, і я помру. Ось це місто близько, щоб втекти мені туди, яке є мале; і там я буду врятований; хіба не мале воно є? І житиме душа моя заради тебе. І сказав йому: Ось я вважав твоє обличчя, і щодо цього слова — не знищити місто, про яке ти говорив. Поспішай тому, щоб бути врятованим там, бо я не зможу нічого зробити, доки ти

не прийдеш туди. Через це він назвав ім'я того міста Сигор. Сонце зійшло над землею, і Лот увійшов до Сигора. І Господь дощив на Содом і Гоморру сірку і вогонь від Господа з неба. І знищив він міста ці, і всю околицю, і всіх мешканців у містах, і рослини з землі. І оглянулася його жінка назад, і стала соляним стовпом. Авраам встав рано вранці і пішов на місце, де стояв перед Господом. І він поглянув на Содом і Гоморру, і на всю околицю, і побачив, і ось піднімалося полум'я із землі, наче пара з печі. І сталося, коли Бог знищував усі міста околиці, згадав Бог про Авраама і вивів Лота з-посеред руйнування, коли Господь знищував міста, в яких жив Лот. Лот пішов вгору з Сигору і оселився в горі, він і дві його дочки з ним, бо він боявся оселитися в Сигорі, і оселився в печері він і дві його дочки з ним. Сказала старша до молодшої: Батько наш старий, і немає нікого на землі, хто увійшов би до нас, як належить усій землі. Ходімо, напоїмо нашого батька вином, і ляжемо з ним, і збудимо від нашого батька потомство. Напоїли ж батька свого вином тієї ночі, і, увійшовши, старша спала з батьком своїм тієї ночі, і він не знав, коли вона лягла і коли встала. Сталося ж наступного дня, і сказала старша до молодшої: Ось я спала вчора з батьком нашим, дамо напитися йому вина і цієї ночі, і увійшовши, ляж з ним, і виведемо від батька нашого насіння. Тієї ночі вони також дали випити батькові своєму вино, і увійшовши, молодша спала з батьком своїм, і він не знав, коли заснув і коли встав. І завагітніли дві дочки Лота від їхнього батька. І старша породила сина, і назвала його ім'ям Моав, кажучи:

Від батька мого, - цей батько моавітян до сьогоднішнього дня. Народила й молодша сина, і назвала його ім'ям Аммон, кажучи: Син роду мого, цей батько аммонітян аж до сьогоднішнього дня.

20

І переселився звідти Авраам у землю на південь, і оселився між Кадешем і Шуром, і перебував у Герарі. Сказав же Авраам про Сарру, жінку його, що вона сестра моя є, бо побоявся сказати, що вона жінка моя є, щоб не вбили його чоловіки міста через неї. Послав же Авімелех, цар Герарів, і взяв Сарру. І ввійшов Бог до Авімелеха уві сні вночі, і сказав: Ось ти помреш через жінку, яку ти взяв, бо вона є заміжньою за чоловіком. Авімелех же не торкнувся її і сказав: Господи, чи знищиш народ незнаючий і справедливий? Хіба не він сам мені сказав, що вона є моя сестра? І вона мені сказала: Це мій брат? У чистому серці і у праведності рук я зробив це. Сказав же йому Бог уві сні: І я знав, що в чистому серці зробив ти це, і пощадив я тебе, щоб не згрішив ти проти мене, заради цього не дозволив я тобі доторкнутися до неї. Тепер же віддай жінку чоловікові, бо він пророк, і помолиться за тебе, і житимеш. Якщо ж не повернеш, знай, що помреш ти і все твоє. І встав рано Авімелех вранці, і покликав усіх своїх слуг, і сказав усі ці слова їм у вуха; і злякалися всі люди дуже. І покликав Авімелех Авраама і сказав йому: що це ти зробив нам? Хіба

ми не згрішили проти тебе, що ти приніс на мене і на моє царство великий гріх? Роботу, яку ніхто не зробить, ти зробив для мене. Сказав же Авімелех Авраму: Що побачивши, ти зробив це? Сказав же Авраам: я сказав бо, отже немає побожності в цьому місці, і мене вб'ють заради жінки моєї. І бо справді, вона є моєю сестрою з батька, але не з матері, і стала мені дружиною. Сталося ж, коли Бог вивів мене з дому батька мого, і я сказав їй: цю справедливість зробиш для мене – у всякому місці, куди б ми не увійшли, говори про мене, що він брат мій. Взяв же Авімелех тисячу дідрагм, і овець, і телят, і слуг, і служниць, і дав Авраму; і повернув йому Сарру, дружину його. І сказав Авімелех Авраму: Ось земля моя перед тобою, де тобі подобається, там живи. А Сарі він сказав: Ось я дав тисячу дідрахм брату твоєму, це буде тобі на честь обличчя твого, і всім тим, хто з тобою, і завжди говори правду. Авраам помолився до Бога, і Бог зцілив Авімелеха, і дружину його, і служниць його, і вони народили. Бо Господь затворив зовні всяку утробу в домі Авімелеха через Сарру, дружину Авраама.

21

І Господь відвідав Сарру, як сказав, і вчинив Господь Саррі, як говорив. І зачавши, вона породила Авраму сина в старості, у той час, як говорив йому Господь. І назвав Авраам ім'я сина свого, народженого йому, якого народила

йому Сарра, Ісаак. Обрізав же Авраам Ісаака восьмого дня, як заповідав йому Бог. І Авраам був сто років, коли народився йому Ісаак, син його. Сказала ж Сарра: Сміх мені зробив Господь, бо хто б не почув — зрадіє зі мною. І хто б сказав Аврааму, що Сарра годує дитину? Що я народила сина в моїй старості. І зросла дитина, і була відлучена від грудей, і зробив Авраам великий бенкет того дня, коли був відлучений від грудей його син Ісаак. Побачивши ж Сарра сина Агар Єгиптянки, який народився Аврааму, що грався з Ісааком, сином її, сказала Аврааму: виганяй рабиню цю і сина її, бо не буде успадковувати син рабині цієї разом з сином моїм Ісааком. Слово видалося дуже тяжким Авраамові щодо його сина. Сказав же Бог Аврааму: нехай не буде важким для тебе про дитину і про служницю; все, що скаже тобі Сарра, слухай голосу її, бо в Ісаакові буде названо тобі потомство. І сина цієї служниці Я зроблю великим народом, бо він твоє потомство. Встав же Авраам вранці, і взяв хліби і бурдюк води, і дав Агарі, і поклав на плече її дитину, і відіслав її. Пішовши ж, вона блукала по пустелі біля криниці клятви. Вичерпалася вода з бурдюка, і вона кинула дитину під одну ялину. Пішовши ж, сіла навпроти нього здалека, як на відстань пострілу з лука, бо сказала: не побачу смерті дитини моєї. І він сів напроти нього; а дитина закричала і заплакала. Почув же Бог голос дитини з місця, де вона була; і покликав посланець Бога Агар з неба, і сказав їй: що сталося, Агар? Не бійся, бо Бог почув голос дитини з того місця, де вона є. Встань і візьми дитину, і тримай її своєю рукою; бо я зроблю з неї великий народ. І

Бог відкрив її очі, і вона побачила колодязь живої води, і пішла, і наповнила бурдюк водою, і напоїла дитину. І був Бог з дитиною; і зріс він, і оселився в пустелі; і став він лучником. І оселився він у пустелі, і взяла йому мати дружину з Фарану Єгипетського. Сталося ж у той час, і сказав Авімелех, і Охозат, радник його, і Фіхол, головнокомандувач війська його, до Авраама, кажучи: Бог з тобою у всьому, що ти робиш. Тепер отже присягни мені Богом не кривдити мене, ані насіння моє, ані ім'я моє, але згідно зі справедливістю, яку я виявив до тебе, вчиниш і ти зі мною, і з землею, в якій ти оселився. І сказав Авраам: Я присягну. І докоряв Авраам Авімелеху про колодязі з водою, які забрали слуги Авімелеха. І сказав йому Авімелех: Не знав я, хто зробив тобі це, ні ти мені не розповів, ні я не чув, аж до сьогодні. І взяв Авраам овець і телят, і дав Авімелеху, і встановили обидва завіт. І встановив Авраам сім ягнят овець окремо. І сказав Авімелех до Авраама: Що це за семи ягнят із цих овець, яких ти поставив окремо? І сказав Авраам, що сім ягнят-самиць візьмеш від мене, щоб вони були мені свідченням, що я викопав цей колодязь. Через це він назвав те місце Колодязем Присяги, тому що там присягли обидва. І вони уклали завіт при колодязі клятви. Тоді встав Авімелех, Охозат, його радник, і Фіхол, головнокомандувач його війська, і повернулися в землю филистимлян. І посадив Авраам поле при колодязі клятви, і закликав там ім'я Господа, Бога вічного. Авраам оселився в землі филистимлян на багато днів.

22

І сталося після цих слів, Бог випробував Авраама, і сказав йому: Авраме, Авраме, і сказав: ось я. І сказав: Візьми сина твого улюбленого, якого ти любив, Ісаака, і йди в землю високу, і принеси його там у цілопалення на одній з гір, яку я тобі вкажу. Вставши ж Авраам вранці, осідлав осла свого; взяв же з собою двох слуг і Ісаака, сина свого; і нарубавши дров для цілопалення, вставши, пішов і прийшов на місце, яке сказав йому Бог, третього дня. І піднявши очі свої, Авраам побачив те місце здалека. І сказав Авраам до слуг своїх: сидіть тут з ослицею, а я і хлопець пройдемо аж туди, і поклонившись повернемося до вас. Узяв же Авраам дрова для цілопалення і поклав на Ісаака, сина свого, а сам узяв до рук вогонь і меч, і пішли вони обидва разом. Сказав же Ісаак до Авраама, батька свого: Батьку. А той сказав: Що, дитино? Він сказав: Ось вогонь і дрова, а де вівця для цілопалення? Сказав же Авраам: Бог побачить собі вівцю для цілопалення, дитино. Пішовши ж обидва разом, прийшли на місце, яке сказав йому Бог; і збудував там Авраам жертовник, і поклав дрова; і зв'язавши Ісаака, сина свого, поклав його на жертовник поверх дров. І простяг Авраам руку свою, щоб взяти меч і заколоти сина свого. І покликав його Ангел Господній з неба і сказав: Авраме, Авраме! А він відповів: Ось я. І сказав: Не клади своєї руки на дитину і не роби їй нічого, бо тепер я знаю, що ти боїшся Бога, і ти не пощадив свого улюбленого

сина заради мене. І піднявши свої очі, Авраам побачив, і ось один баран, утримуваний у кущі Савек за роги. І пішов Авраам, і взяв барана, і приніс його в цілопалення замість Ісаака, сина його. І назвав Авраам ім'я того місця Господь побачив, щоб сьогодні говорили: На горі Господь з'явився. І покликав Посланець Господній Авраама вдруге з неба, кажучи: Собою самим я поклявся, каже Господь, за те, що ти зробив цю справу, і не пощадив сина твого улюбленого заради мене, справді благословляючи благословлю тебе, і множачи помножу потомство твоє, як зорі небесні, і як пісок що при березі моря; і успадкує потомство твоє міста ворогів їхніх. І благословляться в насінні твоєму всі народи землі, за те що ти послухався голосу мого. Повернувся ж Авраам до слуг його, і, вставши, пішли разом до криниці клятви. І оселився Авраам при колодязі клятви. Сталося ж після цих слів, і було повідомлено Авраамові, кажучи: ось народила Мелха, і вона теж, синів Нахору, брату твоєму: Уца, первістка, і Буза, брата його, і Кемуїла, батька сирійців, і Хезада, і Хазо, і Пілдаша, і Їдлафа, і Бетуїла. Бетуїл же породив Ревеку. Вісім цих синів народила Мелха Нахору, брату Авраама. І наложниця його, якій ім'я Реума, народила також Табека, і Таама, і Тохоса, і Моху.

23

Життя Сарри було сто двадцять сім років. І померла Сарра в місті Арбок, яке є в долині, це є Хеврон в землі Ханаан.

Прийшов же Авраам оплакувати Сарру і сумувати. І встав Авраам від мертвого його, і сказав Авраам синам Хета, кажучи: Прибулець і тимчасовий мешканець я є з вами; дайте мені тому володіння гробниці з вами, і поховаю мертвого мого від мене. Відповіли ж сини Хета Авраму, кажучи: Ні, пане. Послухай нас, царю, ти є від Бога серед нас, у обраних гробницях наших поховай твого мертвого, бо ніхто з нас не перешкодить тобі поховати твого мертвого у його гробниці там. Піднявшись же, Авраам поклонився народу землі, синам Хета. І говорив до них Авраам, кажучи: Якщо маєте у душі вашій бажання, щоб поховати мертвого мого від обличчя мого, почуйте мене і говоріть про мене до Ефрона, сина Цоара. І нехай дасть мені подвійну печеру, яка належить йому, ту, що знаходиться в частині його поля; за гідне срібло дайте мені її серед вас у володіння для гробниці. Ефрон же сидів серед синів Хета; а Ефрон Хеттеянин, відповівши, сказав до Авраама, коли слухали сини Хета і всі ті, що входили до міста, кажучи: Будь ласкав, пане, і послухай мене; поле і печеру, що в ньому, тобі даю; перед всіма моїми громадянами дав тобі; поховай свого мертвого. І поклонився Авраам перед народом землі. І сказав до Ефрона в вуха перед народом землі: Оскільки ти до мене, послухай мене, срібло за поле візьми від мене, і поховаю мертвого мого там. Відповів же Ефрон Авраму, кажучи: Ні, пане; я чув бо — земля чотирьох сотень шеклів срібла; але що б було це між мною і тобою? А ти поховай свого мертвого. І почув Авраам Ефрона, і віддав Авраам Ефрону срібло, яке той назвав у вуха синів Хета, чотириста

дідрахм срібла випробуваного для торговців. І стало поле Ефрона, яке було при подвійній печері, що є перед Мамре, поле і печера, що була в ньому, і кожне дерево, що було в полі, і все, що є в межах його навколо, Авраамові у володіння перед синами Хета і всіма, хто входить у місто. Після цього Авраам поховав Сарру, дружину свою, в печері на полі Махпела, що навпроти Мамре, це є Хеврон, у землі Ханаан. І було затверджено поле і печеру, яка була в ньому, Аврааму у володіння для гробниці від синів Хета.

24

І Авраам був старий, у літах похилих, і Господь благословив Авраама у всьому. І сказав Авраам старшому слузі свого дому, що правив усім його майном: поклади свою руку під моє стегно. І заклинаю тебе Господом, Богом неба і Богом землі, щоб ти не взяв дружини для сина мого Ісаака з-поміж дочок хананеїв, серед яких я живу. Але ти підеш у землю мою, де я народився, і до племені мого, і візьмеш звідти дружину для сина мого Ісаака. І сказав до нього син: а що якщо не захоче жінка піти зі мною назад у цю землю, чи повернути твого сина в ту землю, звідки ти вийшов? Сказав же йому Авраам: Стережися, щоб не повернути сина мого туди. Господь, Бог неба і Бог землі, який узяв мене з дому батька мого і з землі, на якій я народився, який говорив мені і який присягнув мені, кажучи: Тобі дам землю цю і нащадкам твоїм, — Він пошле Ангела Свого перед тобою, і

ти візьмеш жінку для сина мого звідти. Якщо ж не захоче жінка йти з тобою в цю землю, то будеш вільний від моєї клятви, тільки не повертай туди мого сина. І поклав син свою руку під стегно Авраама, пана свого, і присягнув йому щодо цієї справи. І взяв слуга десять верблюдів від верблюдів пана його, і від усіх добрих речей пана його з собою; і, вставши, пішов до Месопотамії, до міста Нахор. І він поклав верблюдів лежати за містом біля колодязя з водою під вечір, коли виходять жінки, що черпають воду. І сказав: Господи, Боже господаря мого Авраама, дай мені сьогодні успіх і вчини милість господареві моєму Авраму. Ось я стою при джерелі води, а дочки мешканців міста виходять набрати води. І буде та дівиця, якій я скажу: Нахили твій глечик, щоб я напився, і вона скаже мені: Пий ти, і твоїх верблюдів я напою, поки вони не перестануть пити, — цю ти приготував для твого сина Ісаака; і з цього я дізнаюся, що ти вчинив милість з моїм паном Авраамом. І сталося перед тим, як він завершив промовляти в розумі своєму, і ось Ревекка виходила, народжена Бетуїлом, сином Мелхи, дружини Нахора, брата ж Авраама, маючи глек на плечах своїх. Та діва була дуже гарна на вигляд, діва була, чоловік не знав її. Зійшовши вниз до джерела, вона наповнила свій глек і піднялася. Підбіг же хлопчик їй назустріч і сказав: Дай мені напитися трохи води з твого глечика. Вона ж сказала: Пий, пане, і поспішила, і опустила глечик на свою руку, і напоїла його, поки він не припинив пити. І сказала: І верблюдам твоїм я воду дам, доки всі не нап'ються. І поспішила, і спорожнила глечик у корито, і

побігла до криниці, щоб начерпати знову, і начерпала воді всім верблюдам. Той же чоловік уважно спостерігав за нею і мовчав, щоб дізнатися, чи благословив Господь його шлях, чи ні. Сталося ж, коли всі верблюди припинили пити, чоловік взяв золоті сережки вагою по драхмі і два браслети на її руки вагою десять золотих. І він запитав її і сказав: Чия ти дочка? Скажи мені, чи є у твого батька місце для нас зупинитися. Вона ж сказала йому: Я дочка Батуїла, сина Мелхи, якого вона народила Нахору. І сказав йому: І солома, і корм у нас є багато, і місце, щоб зупинитися. І будучи задоволеним, чоловік поклонився Господу і сказав: Благословенний Господь, Бог пана мого Авраама, який не залишив справедливості своєї і правди щодо пана мого; мене ж Господь привів до дому брата пана мого. І побігши, дитина повідомила в домі своєї матері згідно з цими словами. У Ребекки ж був брат, якому ім'я Лаван, і побіг Лаван до чоловіка назовні, до джерела. І сталося, коли він побачив сережки і браслети в руках сестри його, і коли почув слова Ревекки, сестри його, що казала: Так говорив до мене той чоловік, — і прийшов він до чоловіка, що стояв при верблюдах біля джерела. І сказав йому: Сюди, заходь, благословенний Господом; чому стоїш надворі? Я ж приготував дім і місце для верблюдів. Увійшов же чоловік у дім, і розвантажив верблюдів, і дав солому та корм верблюдам, і воду, щоб вмити ноги його та ноги чоловіків, що були з ним. І він поставив перед ними хліби, щоб їсти, і сказав: Не буду їсти, доки не скажу слова мої. І сказав: Говори. І він сказав: Я син Авраама. Господь же благословив

мого пана дуже, і він був піднесений; і дав йому овець, і телят, і срібло, і золото, слуг, і служниць, верблюдів, і ослів. І Сарра, дружина господаря мого, породила одного сина господареві моєму після того, як він постарів, і він дав йому все, що в нього було. І мій господар заприсягнув мене, кажучи: Не візьмеш дружину для мого сина з-поміж дочок ханаанеїв, у землі яких я мешкаю. Але ти підеш до дому мого батька і до мого племені, і візьмеш звідти жінку для мого сина. Я сказав же пану моєму, щоб не трапилося так, що жінка не піде зі мною. І сказав мені: Господь Бог, якому я був приємний перед Ним, Сам пошле Свого Посланця з тобою, і дасть успіх дорозі твоїй, і візьмеш дружину для сина мого з роду мого і з дому батька мого. Тоді ти будеш невинним від мого прокляття, бо коли ти прийдеш до мого племені, і вони не дадуть тобі, то ти будеш невинним від моєї клятви. І прийшовши сьогодні до джерела, я сказав: Господи, Боже господаря мого Авраама, якщо ти робиш успішною дорогу мою, якою зараз я йду, ось я стою біля джерела води, і дочки людей міста виходять набрати води, і буде так: діва, якій я скажу напій мене з глечика твого трохи води, і вона скаже мені і ти пий, і верблюдам твоїм я начерпаю води – ця жінка, яку приготував Господь слузі своєму Ісааку, і в цьому я дізнаюся, що ти зробив милість господарю моєму Аврааму. І сталося перед тим, як я завершив говорити в думці моїй, негайно Ревекка виходила, маючи глечик на плечах, і зійшла до джерела, і начерпала воду, і сказав я їй: напій мене. І, поспішивши, опустила глек води на свою руку і сказала: Пий ти, і

верблюдів твоїх напою. І він випив, і верблюдів напоїла. І запитав її, і сказав: Чиєю дочкою ти є? Повідом мені. Вона ж сказала: Я дочка Батуїла, сина Нахора, якого народила йому Мелха. І я поклав їй сережки та браслети на руки її. І, будучи задоволеним, я поклонився Господу і благословив Господа Бога господаря мого Авраама, який провів мене шляхом істини, щоб взяти дочку брата господаря мого для сина його. Якщо отже ви виявляєте милість і справедливість до мого господаря, а якщо ні, то повідомте мені, щоб я повернувся направо або наліво. Відповівши, Лаван і Вафуїл сказали: Від Господа вийшла ця справа, не зможемо тобі заперечити ні зле, ні добре. Ось Ревекка перед тобою, візьми її і йди, і нехай вона стане дружиною сина пана твого, як говорив Господь. І сталося, коли слуга Авраама почув їхні слова, він поклонився до землі Господу. І винісши слуга посудини срібні і золоті та одяг, дав Ревеці; і дари дав брату її та матері її. І їли, і пили, і сам він, і чоловіки, що були з ним, і спали. А вставши вранці, сказав: відішліть мене, щоб я пішов до пана мого. Сказали ж брати її і мати: Нехай залишиться діва з нами днів десять, і після того відійде. Але він сказав до них: Не затримуйте мене, бо Господь зробив успішним мій шлях. Відішліть мене, щоб я міг повернутися до мого пана. Вони ж сказали: Покличемо дівчину і запитаємо її саму. І покликали Ревеку, і сказали їй: Ти підеш з цим чоловіком? А вона сказала: Я піду. І вони відіслали Ревекку, сестру свою, і майно її, і слугу Авраама, і тих, хто був з ним. І благословили Ревекку, і сказали їй: Сестро наша, стань тисячами десятків тисяч, і нехай

успадкує насіння твоє міста ворогів твоїх. Піднявшись же Ревекка і служниці її, сіли вони на верблюдів, і пішли з чоловіком; і взявши слуга Ревекку, пішов. Ісаак же подорожував через пустелю до колодязя видіння, а сам жив у землі, що на південь. І вийшов Ісаак порозмовляти в рівнину під вечір, і піднявши очі свої, побачив верблюдів, що йшли. І Ревекка, піднявши очі, побачила Ісаака і зістрибнула з верблюда. І сказав слузі: Хто той чоловік, що йде в полі нам назустріч? І сказав син: Це мій пан. А вона взяла покривало і накинула його на себе. І розповів слуга Ісаакові все, що він зробив. Увійшов же Ісаак у дім своєї матері, і взяв Ревекку, і вона стала його дружиною, і він полюбив її, і Ісаак утішився після смерті Сарри, своєї матері.

25

Авраам же взяв собі жінку, якій на ім'я Кеттура. Народила ж йому Зомбрана, і Ієзана, і Мадала, і Мадіама, і Ієсбока, і Сойє. Ієзан же породив Саву і Дедана, а синами Дедана були Ассуріїм, Латусіїм і Лаомеїм. Синами ж Мадіама були Гефар, і Афеір, і Енох, і Абеіда, і Елдага; всі вони були синами Хеттури. Авраам же дав усі свої володіння Ісааку, синові своєму. І синам своїх наложниць дав Авраам дари, і відіслав їх від Ісаака, сина свого, ще за свого життя, на схід, у землю східну. Це ж були роки днів життя Авраама, скільки він жив: сто сімдесят п'ять років. І, слабшаючи, помер

Авраам у гарній старості, будучи старим і повним днів, і був приєднаний до народу свого. І поховали його Ісаак і Ізмаїл, сини його, в печері подвійній, в полі Ефрона, сина Цохара Хеттеянина, що є навпроти Мамре, поле і печеру, що придбав Авраам від синів Хета; там поховали Авраама і Сарру, дружину його. Сталося ж після смерті Авраама, що Бог благословив Ісаака, сина його, і оселився Ісаак біля колодязя Бачення. Це ж покоління Ісмаїла, сина Авраама, якого породила Агар Єгипетська, служниця Сарри, Авраамові. І це імена синів Ізмаїла, за іменами поколінь його: первісток Ізмаїла, і Невайот, і Кедар, і Авдеїл, і Мівсам, і Мішма, і Дума, і Масса, і Хаддад, і Тейман, і Єтур, і Нафіш, і Кедма. Це сини Ісмаїла, і це їхні імена в їхніх наметах і в їхніх поселеннях, дванадцять правителів за їхніми народами. І це були роки життя Ісмаїла — сто тридцять сім років, і, слабнучи, він помер і був приєднаний до роду свого. Оселився він від Євілату до Суру, що знаходиться навпроти Єгипту, аж до Ассирії, навпроти всіх братів своїх оселився він. І це покоління Ісаака, сина Авраама: Авраам породив Ісаака. Був же Ісаак сорока років, коли взяв Ревекку, дочку Бетуїла Сирійця з Месопотамії Сирійської, сестру Лавана Сирійця, собі за дружину. Ісаак благав Господа про Ревекку, дружину свою, бо вона була безплідна, і Бог почув його, і Ревекка, дружина його, зачала. Діти ж стрибали в ній; і вона сказала: Якщо так має зі мною бути, то навіщо мені це? І пішла вона запитати у Господа. І сказав Господь їй: два народи в утробі твоїй є, і два народи з черева твого будуть розділені, і народ народ перевершить, і

більший буде служити меншому. І виповнилися дні, щоб їй народити, і ось у її животі були близнюки. Вийшов перворідний рудий, весь наче волохата шкіра, і назвали його ім'ям Ісав. І після цього вийшов його брат, і рука його тримала п'яту Ісава, і він назвав його ім'ям Яків. Ісааку ж було шістдесят років, коли Ревекка народила їх. Зросли молоді чоловіки, і був Ісав чоловік, який знав полювання, сільський, а Яків — чоловік простий, що мешкав удома. Любив же Ісаак Ісава, тому що його полювання було їжею йому, Ревекка же любила Якова. Яків зварив похлібку, а Ісав прийшов з поля виснажений. І сказав Ісав до Якова: Нагодуй мене цим червоним вареним, бо я знемагаю. Через це було названо ім'я його Едом. Сказав же Яків до Ісава: продай мені сьогодні первородство твоє. І сказав Ісав: Ось я йду вмирати, і навіщо мені це первородство? І сказав йому Яків: Присягни мені сьогодні, і той присягнув йому. Продав же Ісав первородство Якову. Яків же дав Ісаву хліб і сочевичне варево, і він їв і пив, і, вставши, пішов, і зневажив Ісав первородство.

26

Стався голод на землі, окрім того раннішого голоду, який був за часів Авраама, і пішов Ісаак до Авімелеха, царя філістимлян, у Герар. З'явився же йому Господь і сказав: Не йди вниз до Єгипту, оселися в землі, яку я тобі вкажу. І мешкай як чужинець у цій землі, і Я буду з тобою, і

благословлю тебе, бо тобі й нащадкам твоїм Я дам усю цю землю, і встановлю клятву Мою, яку Я поклявся Авраамові, батькові твоєму. І примножу насіння твоє, як зірки небесні, і дам насінню твоєму всю цю землю, і благословляться в насінні твоєму всі народи землі. Замість того послухався Авраам, батько твій, голосу мого і зберіг накази мої, і заповіді мої, і постанови мої, і закони мої. Оселився ж Ісаак у Герарах. Запитали чоловіки того місця про Ревекку, дружину його, і він сказав: Вона моя сестра, бо побоявся сказати, що вона його дружина, щоб чоловіки того місця не вбили його через Ревекку, бо вона була красива зовнішністю. Сталося так, що він пробув там довгий час, і Авімелех, цар Герару, нахилившись до вікна, побачив Ісаака, який грався з Ревеккою, дружиною його. Покликав же Авімелех Ісаака і сказав йому: Хіба ж це справді дружина твоя? Чому ти сказав, що вона є моя сестра? І сказав йому Ісаак: Я сказав бо, щоб ніколи не помер через неї. А сказав йому Авімелех: Що це ти зробив нам? Ледве хтось із мого роду переспав би з твоєю дружиною, і ти приніс би на нас провину. Наказав же Авімелех всьому народу своєму, кажучи: Всякий, хто торкнеться цього чоловіка і жінки його, смертю винний буде. Посіяв Ісаак у тій землі, і того року знайшов стократний урожай ячменю, і благословив його Господь. І чоловік був піднесений, і, просуваючись вперед, ставав дедалі більшим, аж поки не став дуже великим. І стало в нього худоби овець, і худоби волів, і землеробства багато. І заздрили йому філістимляни. І всі колодязі, які викопали слуги батька його за часів

батька його, филистимляни заткали їх і наповнили їх землею. Сказав же Авімелех до Ісаака: Йди геть від нас, бо ти став набагато сильнішим за нас. І пішов звідти Ісаак, і зупинився в долині Герарській, і оселився там. І знову Ісаак викопав колодязі води, які викопали слуги Авраама, батька його, і філістимляни заткали їх після смерті Авраама, батька його, і він дав їм імена згідно з іменами, які дав батько його. І копали діти Ісаака в долині Герару і знайшли там колодязь живої води. І билися пастухи Герарів з пастухами Ісаака, стверджуючи, що вода їхня, і назвали ім'я криниці Несправедливість, бо образили його. Відійшовши звідти, він викопав інший колодязь, але сварилися і через той, і назвав його ім'ям Ворожнеча. Відійшовши звідти, він викопав інший колодязь, і не билися за нього, і назвав його ім'я Євріхорія, кажучи: Тому що тепер Господь розширив нам простір і примножив нас на землі. Пішов він звідти до колодязя присяги. І з'явився йому Господь тієї ночі і сказав: Я є Бог Авраама, батька твого, не бійся, бо Я з тобою, і благословлю тебе, і примножу нащадків твоїх заради Авраама, батька твого. І побудував він там жертовник, і призвав ім'я Господа, і поставив там намет свій; а викопали там слуги Ісаака колодязь у долині Герара. І Авімелех пішов до нього з Герару, і Охозат, радник його, і Фіхол, головнокомандувач війська його. І сказав їм Ісаак: Чому ви прийшли до мене? Ви ж зненавиділи мене, і відіслали мене від вас. І вони сказали: побачивши, ми бачили, що Господь був з тобою, і ми сказали: нехай буде присяга між нами і між тобою, і ми укладемо з тобою завіт, щоб не чинити нам

зла, тому що ми не зневажали тебе, і як ми поводилися з тобою добре, і відіслали тебе з миром; і тепер ти благословенний Господом. І він влаштував їм бенкет, і вони їли й пили. І вставши вранці, поклявся кожен своєму сусідові, і відіслав їх Ісаак, і відійшли вони від нього з миром. І сталося того дня, і прийшовши, діти Ісаака повідомили йому про колодязь, який вони викопали, і сказали: Ми не знайшли води. І назвав він це Клятвою, через це назвав ім'я того міста Колодязь Клятви, аж до сьогоднішнього дня. Коли Ісаву було сорок років, він узяв собі за дружину Юдіф, дочку хеттеянина Беоха, і Басемаф, дочку хеттеянина Елона. І були вони сварливими для Ісака і Ревеки.

27

Сталося ж після того, як Ісаак постарів, і затьмарилися очі його, щоб бачити, і покликав він Ісава, сина свого старшого, і сказав йому: Сину мій, і той сказав: Ось я. І сказав: Ось я постарів і не знаю дня моєї смерті. Тепер же візьми своє знаряддя, сагайдак і лук, вийди в поле і здобудь мені здобич. І приготуй мені страви, як я люблю, і принеси мені, щоб я поїв, щоб благословила тебе душа моя перед тим, як я помру. Ребекка ж почула, як Ісаак говорив до Ісава, сина свого, а Ісав пішов у рівнину полювати здобич для батька свого. Ревекка ж сказала до Якова, сина її молодшого: дивись, я чула батька твого, який говорив до Ісава, брата

твого, кажучи: Принеси мені здобич, і зроби мені страви, щоб, з'ївши, я благословив тебе перед Господом перед тим, як померти мені. Тепер же, сину мій, слухай мене, як я тобі наказую. І піди до овець, візьми мені звідти двох ніжних і гарних козенят, і я приготую з них страви для твого батька, як він любить. І ти принесеш своєму батькові, і він з'їсть, щоб благословив тебе батько твій перед своєю смертю. Сказав же Яків до Ревекки, матері своєї: Ісав, брат мій, чоловік волохатий, я ж чоловік гладкий. Щоб не доторкнувся мене батько, і я буду перед ним як той, хто зневажає, і накличу на себе прокляття, а не благословення. Сказала йому мати: На мене твоє прокляття, дитино, тільки послухай мого голосу, і піди, принеси мені. Пішовши, він взяв і приніс матері, і мати його приготувала страви, як любив його батько. І взявши Ревекка гарний одяг Ісава, свого старшого сина, який був у неї в домі, одягнула ним Якова, свого молодшого сина. І шкури козенят вона поклала на руки його й на голі частини шиї його. І дала страви й хліби, які зробила, в руки Якова, сина свого. І він приніс своєму батькові, і сказав: Батьку, а той відповів: Ось я, хто ти, дитино моя? І сказав Яків до батька: Я Ісав, первісток твій. Я зробив, як ти говорив мені. Встань, сядь і їж від полювання мого, щоб благословила мене душа твоя. Сказав же Ісаак синові своєму: Що це, що ти швидко знайшов, о дитино? А він сказав: Те, що передав Господь, Бог твій, переді мною. Сказав же Ісаак до Якова: Підійди до мене, і я доторкнуся до тебе, дитино, щоб дізнатися, чи ти є син мій Ісав, чи ні. Наблизився ж Яків до Ісаака, батька свого, і

доторкнувся до нього, і сказав: Голос справді голос Якова, а руки — руки Ісава. І не впізнав його, бо були руки його, як руки Ісава, брата його, волохаті; і благословив його, і сказав: Ти - син мій Ісав? А він сказав: Я. І сказав: Принеси мені, і я буду їсти від твого полювання, дитино, щоб благословила тебе душа моя. І він приніс йому, і він їв, і він приніс йому вино, і він пив. І сказав до нього Ісаак, батько його: Підійди до мене і поцілуй мене, дитино. І, наблизившись, поцілував його, і понюхав запах його одягів, і благословив його, і сказав: Ось запах сина мого, як запах поля повного, яке благословив Господь. І нехай дасть тобі Бог від роси небесної і від багатства земного, і множину зерна та вина. І нехай служать тобі народи, і нехай поклоняються тобі правителі, і стань господарем брата твого, і поклоняться тобі сини батька твого; той, хто проклинає тебе, — проклятий, а той, хто благословляє тебе, — благословенний. І сталося після того, як Ісаак припинив благословляти Якова, сина свого, і сталося, як тільки вийшов Яков від обличчя Ісаака, батька свого, і Ісав, брат його, прийшов від полювання. І зробив він також страви, і приніс їх своєму батькові, і сказав батькові: Нехай встане батько мій і з'їсть від полювання сина свого, щоб благословила мене душа твоя. І сказав йому Ісаак, батько його: Хто ти є? А він сказав: Я твій син, первісток Ісав. Здивувався же Ісаак здивуванням великим дуже, і сказав: Хто ж той, хто полював для мене дичину і приніс мені, і я їв від усього перед тим, як прийшов ти? І я благословив його, і благословенним він буде. Сталося ж, коли Ісав почув слова свого батька Ісаака,

він закричав голосом великим і дуже гірким, і сказав: благослови ж і мене, батьку. Сказав же йому: Прийшов брат твій з обманом і взяв благословення твоє. І сказав: Справедливо було названо ім'я його Яків, бо він підставив мене ось уже вдруге: і первородство моє взяв, і тепер взяв благословення моє. І сказав Ісав батькові своєму: Хіба не залишив ти мені благословення, отче? Відповівши ж, Ісаак сказав Ісаву: Якщо я зробив його господарем твоїм, і всіх братів його зробив його слугами, зерном і вином підтримав його, то тобі що я зроблю, дитино? І сказав Ісав до батька свого: хіба одне благословення в тебе є, батьку? Благослови ж і мене, отче; а коли Ісаак був глибоко зворушений, Ісав закричав голосом і заплакав. Відповівши ж, Ісаак, батько його, сказав йому: ось, від багатства землі буде оселя твоя, і від роси небесної зверху. І на мечі твоєму ти будеш жити, і братові твоєму ти будеш служити, але буде, коли ти зруйнуєш і знімеш ярмо його з шиї твоєї. І затаїв образу Ісав на Якова через благословення, яким благословив його батько його, і сказав Ісав у серці своєму: нехай наблизяться дні жалоби за батьком моїм, щоб я вбив Якова, брата мого. Ревекці ж було повідомлено слова Ісава, її старшого сина, і, пославши, вона покликала Якова, її молодшого сина, і сказала йому: Ось Ісав, брат твій, погрожує тобі вбити тебе. Тепер отже, дитино, послухай мого голосу, і піднявшись, втечи до Месопотамії, до Лавана, брата мого, в Харран. І живи з ним деякі дні, аж поки не відвернеться гнів і лють брата твого від тебе, і він забуде те, що ти зробив йому; і я пошлю і покличу тебе звідти, щоб я не була позбавлена двох

вас в один день. Сказала ж Ревекка до Ісаака: Обтяжене життя моє через дочок синів Хета. Якщо Яків візьме жінку з дочок землі цієї, навіщо мені жити?

28

Покликавши ж Ісаак Якова, благословив його і наказав йому, кажучи: Не візьмеш дружини з дочок ханаанеїв. Піднявшись, втечи до Месопотамії, до дому Бетуїла, батька матері твоєї, і візьми собі звідти дружину з-поміж дочок Лавана, брата матері твоєї. А Бог мій благословить тебе, і збільшить тебе, і примножить тебе, і будеш ти зібранням народів. І нехай дасть тобі благословення Авраама, батька мого, тобі і нащадкам твоїм після тебе, щоб успадкувати землю перебування твого, яку дав Бог Аврааму. І послав Ісаак Якова, і пішов він у Месопотамію до Лавана, сина Батуїла Сірійця, брата Ревекки, матері Якова й Ісава. Побачив же Ісав, що Ісаак благословив Якова і послав його до Месопотамії Сирійської взяти собі звідти жінку, благословляючи його, і наказав йому, кажучи: не візьмеш жінки з дочок ханаанських. І Яків послухав свого батька і матір, і пішов у Месопотамію Сирійську. Побачивши ж і Ісав, що злі дочки Ханаану перед Ісаком, батьком його, пішов Ісав до Ізмаїла; і взяв Маелет, дочку Ізмаїла, сина Авраама, сестру Навайота, до жінок його за жінку. І вийшов Яків від колодязя клятви і пішов у Харран. І зустрів місце, і заснув там, бо зайшло сонце, і взяв від каміння того місця, і

поклав під голову свою, і заснув на тому місці. І він побачив сон, і ось драбина, встановлена на землі, голова якої досягала неба, і посланці Бога піднімалися і спускалися по ній. А Господь стояв над нею і сказав: Я є Бог Авраама, батька твого, і Бог Ісаака. Не бійся. Землю, на якій ти спиш, дам тобі і нащадкам твоїм. І буде насіння твоє як пісок землі, і воно розшириться на море, і Південь, і Північ, і на схід, і благословляться в тобі всі племена землі, і в насінні твоєму. І ось я з тобою, охороняючи тебе на всій дорозі, куди б ти не пішов, і поверну тебе в цю землю, бо не залишу тебе, доки не зроблю всього, що сказав тобі. І прокинувся Яків зі сну свого і сказав, що є Господь у місці цьому, а я не знав. І він злякався, і сказав: Як страшне це місце! Це не що інше, як дім Божий, і це ворота небесні. І встав Яків вранці, і взяв камінь, який він підклав там під голову свою, і поставив його стовпом, і вилив олію на верхівку його. І назвав він те місце Дім Божий, а раніше те місто мало ім'я Улламлуз. І помолився Яків молитвою, кажучи: якщо буде Господь Бог зі мною, і збереже мене на цій дорозі, якою я йду, і дасть мені хліб їсти, і одяг одягнути, і поверне мене з безпекою до дому батька мого, то буде Господь мені Богом. І цей камінь, який я встановив стовпом, буде для мене домом Бога, і з усього, що ти мені даси, я віддам тобі десятину.

29

І піднявши ноги, Яків пішов у землю сходу, до Лавана, сина

Бетуїла Сирійця, брата ж Ревекки, матері Якова і Ісава. І бачить, і ось криниця на рівнині, а там були три стада овець, що відпочивали біля неї, бо з тієї криниці поїли стада, а камінь був великий на устю криниці. І збиралися там всі стада, і відкочували камінь від устя криниці, і поїли овець, і повертали камінь на устя криниці на його місце. І сказав їм Яків: Брати, звідки ви? А вони сказали: Ми з Харрану. І сказав він їм: Чи знаєте ви Лавана, сина Нахора? А вони сказали: Знаємо. А він сказав їм: Він здоровий? А вони сказали: Він здоровий; і ось Рахіль, дочка його, йшла з вівцями. І сказав Яків: Ще день великий, ще не час збирати худобу. Напоївши овець, ідіть і пасіть їх. Ті ж сказали: Ми не зможемо, доки не зберуться всі пастухи, і вони не відкотять камінь від отвору колодязя, і ми не напоїмо овець. Поки він ще говорив до них, ось Рахіль, дочка Лабана, приходила з вівцями свого батька, бо вона пасла овець свого батька. Сталося ж, що коли Яків побачив Рахіль, дочку Лавана, брата матері своєї, і овець Лавана, брата матері своєї, то підійшов Яків, відкотив камінь від отвору криниці і напоїв овець Лавана, брата матері своєї. І поцілував Яків Рахіль, і, закричавши голосом своїм, заплакав. І повідомив Рахіль, що він є братом її батька, і що він є сином Ревекки, і вона, побігши, повідомила про це свого батька згідно з цими словами. Сталося так, що коли Лабан почув ім'я Якова, сина своєї сестри, він побіг назустріч йому, і, обнявши його, поцілував, і ввів його до свого дому, і Яков розповів Лабану всі ці слова. І сказав йому Лаван: З кісток моїх і з плоті моєї є ти. І був він з ним місяць днів. Сказав же Лабан до Якова:

Хоч ти й брат мій, не будеш служити мені даром. Скажи мені, яка твоя нагорода? У Лабана ж було дві дочки: ім'я старшій — Лія, і ім'я молодшій — Рахіль. А очі Лії були слабкі, Рахіль же була гарна станом і дуже прекрасна виглядом. Полюбив же Яків Рахіль, і сказав: буду служити тобі сім років за Рахіль, дочку твою молодшу. Сказав же йому Лаван: Краще мені дати її тобі, ніж дати її іншому чоловікові. Живи зі мною. І служив Яків за Рахіль сім років, і були вони перед ним як небагато днів, через те що любив він її. Сказав же Яків до Лавана: Дай мені жінку мою, бо виповнилися дні, щоб увійшов я до неї. Зібрав же Лаван усіх чоловіків того місця і влаштував весілля. І настав вечір, і він узяв свою дочку Лію, привів її до Якова, і Яков увійшов до неї. Дав же Лаван своїй дочці Лії Зелфу, свою служницю, їй у служниці. Настав ранок, і ось була Лія; а Яків сказав Лавану: Що це ти зробив мені? Хіба не за Рахіль я служив у тебе? І чому ти обдурив мене? Відповів же Лаван: Не є так у нашому місці, щоб дати молодшу перед старшою. Закінчи отже тиждень цієї, і дам тобі і цю замість роботи, яку працюєш у мене, ще сім інших років. Зробив так Яків і завершив сім днів цієї, і дав йому Лаван Рахіль, дочку свою, за жінку. Дав же Лаван своїй дочці свою служницю Валлан їй за служницю. І він увійшов до Рахілі, і любив Рахіль більше, ніж Лію, і служив йому ще сім років. Побачивши ж Господь Бог, що Лія була ненавиджена, відкрив утробу її, Рахіль же була безплідна. І зачала Лія, і породила сина Якову, назвала же ім'я його Рувим, кажучи: тому що побачив мій Господь приниження моє, і дав мені сина,

тепер отже полюбить мене чоловік мій. І зачала вона знову, і породила другого сина Якову, і сказала: Почув Господь, що я ненавиджена, і дав мені й цього, і назвала ім'я його Симеон. І зачала вона ще, і породила сина, і сказала: Тепер цього разу буде зі мною чоловік мій, бо я породила йому трьох синів. Через це назвала ім'я його Левій. І зачавши, вона ще породила сина і сказала: Тепер ще за це я подякую Господу. Через це назвала ім'я його Юда, і перестала народжувати.

30

Побачивши, що не народила Якову, Рахіль заздрила сестрі своїй і сказала Якову: Дай мені дітей, а якщо ні — помру я. Розгнівавшись, Яків сказав Рахілі: Хіба я замість Бога, Який позбавив тебе плоду утроби? Рахіль сказала Якову: Ось моя служниця Валла, увійди до неї, і вона народить на моїх колінах, і я також матиму дітей від неї. І дала вона йому Баллан, свою служницю, йому за дружину, і ввійшов до неї Яків. І завагітніла Валла, служниця Рахілі, і народила Якову сина. І сказала Рахіль: Бог розсудив за мене, і почув голос мій, і дав мені сина; тому назвала ім'я його Дан. І завагітніла ще Валла, служниця Рахілі, і народила другого сина Якову. І сказала Рахіль: Заступився за мене Бог мій, і я боролася з сестрою моєю, і перемогла. І назвала ім'я його Нефталім. Побачила ж Лея, що перестала народжувати, і взяла Зелфан, служницю свою, і дала її Якову за дружину, і

він увійшов до неї. І зачала Зелфа, служниця Леї, і породила Якову сина. І сказала Лія: Яке щастя! — і назвала його ім'ям Ґад. І зачала ще Зелфа, служниця Леї, і породила Якову другого сина. І сказала Лія: Блаженна я, тому що жінки будуть називати мене блаженною, і назвала ім'я його Асир. Пішов же Рувим у день жнив пшениці, і знайшов яблука мандрагор у полі, і приніс їх до Лії, матері своєї. Сказала ж Рахіль Лії, сестрі своїй: дай мені мандрагор сина твого. Сказала ж Лія: Не достатньо тобі, що ти взяла чоловіка мого? Хіба й мандрагори сина мого візьмеш? Рахіль сказала, але не так: нехай він спить з тобою цю ніч замість мандрагор твого сина. Увійшов Яків з поля ввечері, і вийшла Лія назустріч йому, і сказала: до мене увійдеш сьогодні, бо я найняла тебе замість мандрагор сина мого, і спав він з нею тієї ночі. І почув Бог Лію, і вона, зачавши, породила Якову п'ятого сина. І сказала Лія: Дав мені Бог нагороду мою за те, що я віддала служницю мою чоловікові моєму, і назвала ім'я його Іссахар, що означає нагорода. І зачала ще Лія, і породила шостого сина Якову. І сказала Лія: Бог дав мені добрий дар у цей час, тепер вибере мене чоловік мій, бо я народила йому шістьох синів. І назвала ім'я його Завулон. І після цього вона народила дочку, і він назвав її ім'ям Діна. Згадав же Бог про Рахіль, і вислухав її Бог, і відкрив їй лоно. І зачавши, вона породила Якову сина, і сказала Рахіль: Зняв Бог мій ганьбу. І назвала вона ім'я його Йосип, кажучи: Нехай додасть Бог мені ще одного сина. Сталося ж так, що коли Рахіль породила Йосифа, Яків сказав Лавану: відпусти мене, щоб я пішов у моє місце і в

мою землю. Віддай моїх жінок і моїх дітей, за яких я служив тобі, щоб я міг піти; бо ти знаєш службу, яку я служив тобі. Сказав же йому Лаван: Якщо я знайшов прихильність перед тобою, я ворожив, бо благословив мене Бог при твоєму приході. Вкажи свою плату мені, і я дам. Сказав же Яків: Ти знаєш, як я служив тобі, і скільки було твоєї худоби зі мною. Мале бо було те, що ти мав переді мною, і зросло у множину, і благословив тебе Господь Бог при моїй нозі; тепер же коли зроблю і я собі дім? І сказав йому Лаван: Що я тобі дам? Сказав же йому Яків: Не дасиш мені нічого. Якщо зробиш мені цю справу, знову пастиму овець твоїх і буду охороняти. Нехай сьогодні пройдуть усі твої вівці, і відділи звідти кожну темну вівцю серед ягнят і кожну смугасту та крапчасту серед кіз — це буде моєю нагородою. І моя праведність буде свідчити за мене в наступний день, тому що нагорода моя перед тобою: все, що не буде плямисте і пістряве серед кіз, і темне серед ягнят, буде вважатися вкраденим у мене. Сказав же йому Лаван: нехай буде згідно зі словом твоїм. І він відділив того дня козлів плямистих і строкатих, і всіх кіз плямистих і строкатих, і все, що було темне серед ягнят, і все, що було біле серед них, і передав через руки синів своїх. І він відділив відстань трьох днів між ними і Яковом, а Яків пас вівці Лавана, що залишилися. Взяв же собі Яків прут стираксовий свіжий, і горіховий, і платана, і обідрав їх Яків білими обідруваннями, і зскрібаючи зелене, з'являлося на прутах біле, що обідрав, строкате. І поклав він прутики, які обідрав, у жолоби поїльних корит з водою, щоб коли вівці прийдуть пити, то

перед прутиками, коли вони підійдуть до пиття, завагітніли вівці при прутиках. І зачинали вівці біля жердин, і народжували вівці чисто-білих, і строкатих, і сіро-плямистих. Ягнят же відділив Яків, і поставив перед вівцями барана білосмугого і все строкате серед ягнят, і відокремив собі стада окремо для себе, і не змішав їх з вівцями Лавана. Сталося ж у той час, коли вівці зачинали, приймаючи в утробі, Яків поклав жезли перед вівцями у коритах, щоб вони зачинали згідно з жезлами. Коли овці народжували, він не встановлював, і ставалося так, що немарковані були Лавана, а марковані — Якова. І збагатився той чоловік дуже-дуже, і стало в нього багато худоби, і воли, і слуги, і служниці, і верблюди, і осли.

31

Почув же Яків слова синів Лавана, які говорили: Взяв Яків все батька нашого, і з батька нашого здобув всю цю славу. І побачив Яків обличчя Лавана, і ось воно не було до нього як учора і позавчора. Сказав же Господь до Якова: повертайся в землю батька твого і до роду твого, і Я буду з тобою. Відіславши ж, Яків покликав Лію і Рахіль на рівнину, де були отари. І сказав він їм: Бачу я обличчя батька вашого, що воно не таке до мене, як учора і позавчора, але Бог батька мого був зі мною. І ви самі знаєте, що я служив вашому батькові з усієї моєї сили. Але батько ваш обдурив мене і змінив мою плату десять разів, і не дав йому Бог

зашкодити мені. Якщо він так скаже, строкаті будуть твоєю нагородою, і всі вівці народять строкатих, а якщо скаже, білі будуть твоєю нагородою, і всі вівці народять білих. І Бог відібрав усю худобу вашого батька і дав її мені. І сталося, коли я годував вівці, що зачинали, і я побачив своїми очима уві сні, і ось цапи і барани піднімалися на вівці і кіз, білі і строкаті і попелясті плямисті. І сказав мені Ангел Божий уві сні: Якове! А я відповів: Що? І сказав: Підійми очі твої і побач козлів і баранів, що піднімаються на овець і кіз плямистих, і різнобарвних, і попелястих крапчастих, бо Я бачив усе, що Лаван тобі робить. Я є Бог, що з'явився тобі в місці Божому, де ти помазав мені там стовп і дав мені там обітницю. Тепер отже встань і вийди з цієї землі, і йди в землю народження твого, і я буду з тобою. І відповівши, Рахіль і Лія сказали йому: Хіба є нам ще частина або спадщина в домі батька нашого? Хіба не як чужинки ми були враховані для нього? Бо він продав нас, і пожираючи з'їв наше срібло. Усе багатство і славу, яку взяв Бог батька нашого, буде нам і дітям нашим; тепер отже, скільки тобі сказав Бог, роби. Піднявшись, Яків посадив своїх жінок і своїх дітей на верблюдів. І повів усе майно, що належало йому, і весь свій багаж, який він придбав у Месопотамії, і все своє, щоб піти до Ісаака, свого батька, в землю Ханаан. Лабан пішов стригти своїх овець, а Рахіль вкрала ідолів свого батька. Яків же приховав від Лавана Сірійця, не повідомивши йому, що втікає. І він втік з усім своїм майном, перейшов річку і поспішив до гори Галаад. Але на третій день Лавану Сирійцю було повідомлено, що Яків втік.

І, взявши своїх братів із собою, переслідував його сім днів шляху й наздогнав його на горі Галаад. Прийшов же Бог до Лабана сирійця уві сні вночі, і сказав йому: Стережись, щоб ніколи не говорив з Яковом зло. І наздогнав Лаван Якова, Яків же розбив намет свій на горі, Лаван же поставив братів своїх на горі Галаад. А Лаван сказав Якову: Що ти зробив? Чому таємно ти втік, і обікрав мене, і відвів моїх дочок, як полонянок мечем? І якби ти повідомив мені, я відпустив би тебе з радістю, з музикантами, з барабанами і з лірою. І мене не визнали гідним поцілувати моїх дітей і моїх дочок, а тепер ти вчинив нерозумно. І зараз рука моя достатньо сильна, щоб заподіяти тобі зло, але Бог батька твого вчора сказав мені, кажучи: Бережи себе, щоб ніколи не говорив з Яковом зле. Тепер отже ти пішов, бо ти сильно бажав відійти до дому батька твого, чому ти вкрав моїх богів? Відповівши ж, Яків сказав Лавану: я боявся, бо думав, що ти забереш дочок твоїх від мене і все моє. І сказав Яків: Біля кого б ти не знайшов богів твоїх, той не житиме перед братами нашими. Пізнай, що є у мене з твого, і візьми. Але не знайшов у нього нічого, бо не знав Яків, що Рахіль, жінка його, вкрала їх. Увійшовши, Лаван шукав у домі Лії і не знайшов, і вийшов з дому Лії, і шукав у домі Якова і в домі двох служниць, і не знайшов, увійшов же і в дім Рахілі. Рахіль же взяла ідоли, вклала їх у сідельні сумки верблюда і сіла на них. І сказала вона своєму батькові: Не гнівайся, пане мій, не можу я встати перед тобою, бо у мене жіночий звичай. Шукав Лаван по всьому дому, але не знайшов ідолів. Розгнівався ж Яків, і боровся з Лаваном; відповівши

ж, Яків сказав Лавану: яка моя неправда? І який мій гріх, що ти переслідував мене, і що ти обшукав усі речі мого дому? Що ти знайшов з-поміж усіх речей твого дому? Поклади це тут перед твоїми братами і моїми братами, і нехай вони розсудять між нами обома. Ось двадцять років я з тобою; твої вівці і твої кози не були безплідними; баранів від овець твоїх я не їв. Розірваного звірами я не приносив тобі, я відшкодовував із себе самого крадіжки денні й крадіжки нічні. Я ставав удень спалений спекою, а вночі — морозом, і сон відходив від моїх очей. Ось двадцять років я перебуваю в домі твоєму, я служив тобі чотирнадцять років за двох дочок твоїх і шість років при вівцях твоїх, а ти обманював мене щодо плати моєї десять разів. Якби не Бог батька мого Авраама і страх Ісаака був зі мною, тепер би ти відіслав мене ні з чим. Бог побачив моє приниження і працю рук моїх, і докорив тебе вчора. Відповівши ж, Лаван сказав Якову: Дочки — дочки мої, і сини — сини мої, і худоба — худоба моя, і все, скільки ти бачиш, — моє є; і щодо дочок моїх, що я зроблю цим сьогодні або дітям їхнім, яких вони народили? Тепер отже ходи, укладу завіт я і ти, і буде він на свідчення між мною і тобою. Сказав же йому: ось нікого з нами немає, дивись, Бог свідок між мною і тобою. Взявши ж Яків камінь, поставив його стовпом. Сказав же Яків до братів своїх: Збирайте каміння. І зібрали вони каміння, і зробили пагорб, і їли там на пагорбі. І сказав йому Лаван: Пагорб цей свідчить між мною і тобою сьогодні. І Лаван назвав його купа свідчення, а Яків назвав його купа-свідок. Сказав Лабан Якову: Ось цей курган і стовп, який я

встановив між мною і тобою, свідчить цей курган, і свідчить цей стовп, через це було названо ім'я: курган свідчить. І бачення, яке він сказав: нехай Бог дивиться між мною і тобою, бо ми відділимося один від одного. Якщо ти принизиш моїх дочок, якщо ти візьмеш жінок до моїх дочок, дивись: нікого немає з нами, хто бачить, Бог свідок між мною і тобою. Якщо я не перейду до тебе, то й ти не переходь до мене через цей пагорб і цей стовп на зло. Бог Авраама і Бог Нахора нехай судить між нами, і присягнув Яків страхом батька свого Ісаака. І він приніс жертву на горі, і покликав братів своїх, і вони їли і пили, і спали на горі.

32

Піднявшись же вранці, Лаван поцілував синів і дочок своїх, і благословив їх, і, повернувшись, Лаван пішов у своє місце. І Яків пішов своїм шляхом, і піднявши очі, побачив Божий табір, що розташувався табором, і зустріли його Божі Ангели. Яків сказав, коли побачив їх: Це табір Божий, і назвав те місце Маханаїм. Послав же Яків посланців перед собою до Ісава, брата свого, в землю Сеїр, в землю Едом. І він наказав їм, кажучи: так ви скажете пану моєму Ісаву: так каже слуга твій Яків: з Лаваном я жив і затримався до тепер. І стали в мене воли, і осли, і вівці, і діти, і служниці; і я послав сповістити мого пана Ісава, щоб знайшов син твій милість перед тобою. І повернулися посланці до Якова,

кажучи: Ми приходили до брата твого Ісава, і ось він іде тобі назустріч, і чотириста чоловіків з ним. Яків дуже злякався і був у розпачі, тому поділив народ, що був з ним, а також волів, верблюдів і овець на два табори. І сказав Яків: Якщо прийде Ісав на один табір і вдарить його, то другий табір буде врятований. І сказав Яків: Боже батька мого Авраама і Боже батька мого Ісаака, Господи, Ти той, що сказав мені: повертайся в землю народження твого, і добре тобі зроблю. Нехай буде мені достатньо від усієї праведності і від усієї правди, яку Ти вчинив слузі Твоєму, бо з посохом моїм цим я перейшов цей Йордан, а тепер я став на два табори. Визволи мене з руки брата мого, з руки Ісава, бо боюся я його, щоб він, прийшовши, не вбив мене і матір разом з дітьми. Ти ж сказав: Я вчиню тобі добре і зроблю нащадків твоїх як пісок морський, який не буде злічений через множину. І він спав там тієї ночі, і він взяв з того, що він приніс, дарів, і він послав Ісаву, брату його: кіз двісті, козлів двадцять, овець двісті, баранів двадцять, верблюдиць, що годують, і дітей їхніх тридцять, корів сорок, биків десять, ослиць двадцять і лошат десять. І дав він їх своїм слугам, кожне стадо окремо; і сказав своїм слугам: йдіть попереду мене, і тримайте відстань між стадом і стадом. І він наказав першому, кажучи: якщо тобі зустрінеться Ісав, брат мій, і запитає тебе, кажучи: чий ти є? І куди ти йдеш? І чиї ці речі, що йдуть перед тобою? Ти скажеш, від твоєї дитини Якова: дари він послав господарю моєму Ісаву; і ось він позаду нас. І він наказав першому, і другому, і третьому, і всім, які йдуть попереду за цими

отарами, кажучи: згідно з цим словом говоріть Ісаву, коли ви знайдете його. І ви скажете: ось твій слуга Яків іде позаду нас, бо він сказав: я вблагаю його обличчя дарами, які йдуть попереду нього, і після цього я побачу його обличчя, бо можливо він прийме моє обличчя. І дарунки йшли попереду нього, а сам він ночував тієї ночі в таборі. Піднявшись тієї ночі, він взяв двох жінок, і двох служниць, і одинадцятеро його дітей, і перейшов переправу Яббоку. І взяв він їх, і перейшов потік, і перевів усе своє. Залишився ж Яків один, і боровся з ним чоловік до ранку. Побачив же, що не може перемогти його, і доторкнувся до западини стегна його, і заніміла западина стегна Якова, коли той боровся з ним. І сказав йому: Відпусти мене, бо зійшов світанок. А він сказав: Не відпущу тебе, якщо ти не благословиш мене. І сказав йому: Яке твоє ім'я? А він сказав: Яків. І сказав йому: Не буде називатися більше ім'я твоє Яків, але Ізраїль буде ім'я твоє, тому що зміцнився ти з Богом, і з людьми сильний будеш. Запитав же Яків і сказав: Оголоси мені ім'я твоє. І сказав: Навіщо це ти питаєш ім'я моє? І благословив його там. І назвав Яків ім'я того місця Вид Бога, бо я бачив Бога обличчя до обличчя, і врятувалася моя душа. Зійшло для нього сонце, коли минула форма Бога, а він кульгав на своє стегно. Заради цього не їдять сини Ізраїля сухожилля, яке заніміло, що є на западині стегна, до цього дня, тому що торкнувся западини стегна Якова сухожилля, яке заніміло.

33

Підвівши очі свої, Яків побачив: і ось Ісав, брат його, йде, і чотириста чоловіків з ним; і розділив Яків дітей на Лію, і на Рахіль, і двох служниць. І поставив він двох служниць і їхніх синів на перших місцях, і Лію і її дітей позаду, і Рахіль і Йосипа останніми. Сам же він вийшовперед ними і поклонився до землі сім разів, доки не наблизився до брата свого. І побіг Ісав назустріч йому, і, обійнявши його, впав на шию його, і поцілував його, і плакали обидва. І піднявши очі, Ісав побачив жінок і дітей, і сказав: Хто це в тебе? А він сказав: діти, якими Бог змилувався над твоїм слугою. І наблизилися молоді жінки і їхні діти, і поклонилися. І підійшла Лія і діти її, і вклонилися, і після цього підійшла Рахіль і Йосиф, і вклонилися. І він сказав: Що для тебе означають усі ці табори, які я зустрів? А він сказав: Нехай знайде син твій милість перед тобою, пане. Сказав же Ісав: Є в мене багато, брате, нехай буде тобі твоє. Сказав Яків: Якщо я знайшов милість перед тобою, прийми дари з моїх рук; заради цього я побачив твоє обличчя, як хтось бачить обличчя Бога, і ти будеш задоволений мною. Візьми мої благословення, які я приніс тобі, бо Бог помилував мене, і я маю все. І він примусив його, і той взяв. І сказав: Відправившись, підемо прямою дорогою. І сказав він йому: пан мій знає, що діти ніжніші, і вівці й корови народжують при мені; якщо ж я буду гнати їх один день, помре вся худоба. Нехай йде вперед пан мій перед слугою своїм; а я зміцнюся в дорозі згідно з неспішністю подорожі що переді мною, і згідно з ходою дітей, аж поки прийду я до пана мого в Сеїр. Сказав же Ісав: Залишу з тобою частину людей, що зі

мною. А він сказав: Навіщо це? Достатньо того, що я знайшов прихильність перед тобою, пане. Повернув назад Ісав того дня на свій шлях до Сеїру. І Яків відправився в Намети, і збудував собі там будинки, а для своєї худоби зробив намети, через це назвав те місце Намети. І прийшов Яків до Салиму, міста Сихемів, що в землі Ханаанській, коли повертався з Месопотамії Сирійської, і розташувався табором перед містом. І придбав він ділянку поля, де поставив свій намет, у Еммора, батька Сихема, за сто амнонів. І встановив там жертовник і закликав Бога Ізраїля.

34

Вийшла ж Дейна, дочка Леї, яку вона народила Якову, щоб побачитися з дочками місцевих жителів. І побачив її Сихем, син Еммора Євеянина, правитель тієї землі, і, взявши її, спав з нею і принизив її. І звернувся душею до Діни, дочки Якова, і полюбив діву, і говорив до серця дівиці. Сказав Сихем до Еммора, батька свого, кажучи: візьми мені цю дитину за жінку. Яків же почув, що син Еммора зганьбив Дейнан, дочку його, а сини його були з худобою його на рівнині, і мовчав Яків, доки вони не прийшли. Вийшов же Еммор, батько Сихема, до Якова, щоб говорити з ним. А сини Якова прийшли з поля, і коли почули, засмутилися ці чоловіки, і дуже болісно їм було, бо він зробив ганебну річ в Ізраїлі, переспавши з дочкою Якова, і так не буде. І говорив Еммор до них, кажучи: Сихем, син мій, вибрав душею дочку

вашу; дайте ж її йому за жінку, і породичайтеся з нами; дочок ваших дайте нам, і дочок наших візьміть для синів ваших. І мешкайте з нами, і ось земля широка перед вами: мешкайте, торгуйте на ній і набувайте володіння в ній. І сказав Сихем до батька її і до братів її: Нехай знайду я прихильність перед вами, і що б ви не сказали, дамо. Збільшіть посаг дуже, і я дам, як ви скажете мені, і ви дасте мені цю дівчину за дружину. Відповіли ж сини Якова Сихему і Еммору, батькові його, з обманом, і говорили їм, що осквернили Дейну, сестру їхню. І сказали їм Симеон і Левій, брати Діни: Не зможемо ми зробити цього, віддати сестру нашу чоловікові, який має необрізаність, бо це ганьба для нас. Тільки в цьому ми станемо подібними до вас і будемо жити серед вас, якщо ви станете як ми, і у вас буде обрізаний кожен чоловік. І дамо наших дочок вам, і візьмемо собі жінок з ваших дочок, і житимемо поруч з вами, і будемо як один народ. Якщо ж не послухаєте нас обрізатися, то, взявши нашу дочку, підемо геть. І сподобалися слова Еммору і Сихему, синові Еммора. І не затримався молодий чоловік зробити це, бо він був наполегливий до дочки Якова, а він був найславетніший з усіх у домі батька свого. Прийшов і Хамор і Сихем, син його, до брами міста їхнього, і говорили до чоловіків міста їхнього, кажучи: Люди ці мирні є, з нами нехай живуть на землі і нехай торгують нею; а земля ось широка перед ними; дочок їхніх візьмемо собі за жінок, і дочок наших дамо їм. Тільки за цієї умови ці люди будуть подібні до нас, щоб жити з нами і бути одним народом: якщо обріжеться

кожен чоловік з нас, як і вони самі обрізані. Хіба їхня худоба, і чотириногі, і їхнє майно не стануть нашими? Тільки в цьому станемо подібними до них, і вони житимуть з нами. І послухали Еммора і Сихема, сина його, всі, хто торгував біля брами міста їхнього, і обрізали плоть крайньої плоті своєї кожен чоловік. Сталося ж у третій день, коли вони були в болю, два сини Якова, Симеон і Левій, брати Діни, взяли кожен свій меч і увійшли в місто безпечно, і вбили всіх чоловічої статі. І Еммора, і Сихема, сина його, вони вбили мечем, і взяли Дейну з дому Сихема, і вийшли. А сини Якова увійшли до поранених і пограбували місто, в якому осквернили Діну, сестру їхню. І вівці їхні, і воли їхні, і осли їхні, скільки було в місті і скільки було в полі, взяли. І всі їхні тіла, і все їхнє майно, і їхніх жінок взяли в полон, і пограбували все, що було в місті, і все, що було в будинках. Сказав же Яків до Симеона і Левія: ненависним мене зробили ви, так що злим мені бути для всіх тих, хто живуть на землі, і для Ханаанеїв, і для Ферезеїв. Я ж малочисельний в числі, і зібравшись на мене, вдарять мене, і буду знищений я і дім мій. Вони ж сказали: Хіба як повією використають нашу сестру?

35

Сказав же Бог до Якова: піднявшись, піди вгору в місце Вефіль і живи там, і зроби там жертовник Богу, який явився тобі, коли ти втікав від обличчя Ісава, брата твого. Сказав же

Яків до дому свого і всім, хто з ним: підніміть богів чужих, що з вами, з-поміж вас, і очистіться, і змініть одежі ваші. І, піднявшись, підемо до Вефілю і зробимо там жертовник Богу, що вислухав мене в день скорботи, Який був зі мною і врятував мене в дорозі, якою я йшов. І дали Якову чужих богів, які були в їхніх руках, і сережки, які були в їхніх вухах, і Яків сховав їх під теребінтом, що в Сихемі, і знищив їх до сьогоднішнього дня. І вийшов Ізраїль з Сихему, і напав страх Божий на міста навколо них, і не переслідували вони синів Ізраїля. Прийшов же Яків у Лузу, яка є в землі Ханаан, яка є Вефіль, сам і весь народ, який був з ним. І він побудував там жертовник, і назвав ім'я того місця Вефіль, бо там з'явився йому Бог, коли він тікав від обличчя Ісава, брата його. Померла Деборра, годувальниця Ребекки, і була похована нижче Бетеля під дубом, і Яків назвав його ім'ям Дуб Скорботи. Явився Бог Якову ще в Лузі, коли той прийшов з Месопотамії Сирійської, і благословив його Бог. І сказав йому Бог: Ім'я твоє не буде більше називатися Яків, але Ізраїль буде ім'я твоє, і назвав ім'я його Ізраїль. Сказав же йому Бог: Я Бог твій, зростай і множся, народи і зібрання народів будуть від тебе, і царі з поперека твого вийдуть. І землю, яку я дав Авраааму і Ісааку, тобі я дав її, тобі вона буде, і нащадкам твоїм після тебе я дам землю цю. Пішов вгору Бог від нього з місця, де говорив з ним. І встановив Яків стовп у тому місці, де говорив з ним Бог, стовп кам'яний, і вилив на нього возлияння, і вилив на нього олію. І Яків назвав те місце, де Бог говорив з ним, Бетель. Відійшовши з Бетелю, Яків поставив свій намет за вежею

Гадер. Сталося ж так, що коли він наблизився до Хабрати, щоб прийти до Ефрати, Рахіль породила і мала важкі пологи. Сталося ж, коли вона важко народжувала, сказала їй акушерка: Мужайся, бо й це тобі син. Сталося ж, коли вона відпускала свою душу, бо вмирала, назвала ім'я його: син болю мого, але батько назвав ім'я його Веніамін. Померла ж Рахіль і була похована на дорозі до іподрому Ефрафа, це є Віфлеєм. І встановив Яків стовп на її гробниці, це є стовп на гробниці Рахілі до цього дня. Сталося ж, коли оселився Ізраїль у тій землі, пішов Рувим і спав з Баллас, наложницею батька свого Якова, і почув Ізраїль, і зле це видалося йому. Синів Якова було дванадцять. Сини Леї, первісток Якова: Рувим, Симеон, Левій, Юда, Іссахар, Завулон. Сини ж Рахілі: Йосиф і Веніамін. Сини ж Балли, служниці Рахілі, Дан і Нефталім. Сини ж Зелфи, служниці Лії, — Гад і Асір; це сини Якова, які народилися йому в Месопотамії Сирійській. Прийшов же Яків до Ісаака, батька свого, в Мамре, в місто рівнини — це є Хеврон у землі Ханаан, де перебували Авраам і Ісаак. Стали ж дні Ісаака, які він прожив, сто вісімдесят років. І Ісаак, слабнучи, помер і був приєднаний до роду свого, старий і повний днів, і поховали його Ісав і Яків, сини його.

36

Ці ж родоводи Ісава, він є Едом. Ісав же взяв собі жінок із дочок ханаанеїв: Аду, дочку Айлома хеттеянина, і Оливему,

дочку Ани, сина Севегона євеянина. І Басемат, дочку Ізмаїла, сестру Навайота. Ада народила йому Еліфаза, і Басемат народила Рагуїла. І Олібема народила Іеуса, і Іеглома, і Коре — це сини Ісава, які народилися йому в землі Ханаан. Взяв же Ісав своїх жінок, і своїх синів, і своїх дочок, і всіх домочадців свого дому, і все своє майно, і всю худобу, і все, що набув, і все, що придбав у землі Ханаан, і пішов Ісав із землі Ханаан від обличчя Якова, брата свого. Було бо їхнє майно занадто велике, щоб жити разом, і земля їхнього перебування не могла прогодувати їх через множину їхнього майна. Оселився ж Ісав у горі Сеїр; Ісав — він є Едом. Ці ж покоління Ісава, батька Едома, в горі Сеїр. І це імена синів Ісава: Еліфас, син Ади, дружини Ісава, і Рагуїл, син Васемати, дружини Ісава. Стали ж синами Еліфаса Таіман, Омар, Софар, Готом і Кенез. Тамна ж була наложницею Еліфаса, сина Ісава, і породила Еліфасу Амалика; ці сини Ади, дружини Ісава. Ці ж сини Рагуїла: Нахот, Заре, Соме і Мозе; ці були сини Басемат, дружини Ісава. Ці ж сини Оліберми, дочки Ани, сина Себегона, дружини Ісава; народила ж вона Ісаву Іеуса, і Іеглома, і Коре. Ці вожді сини Ісава: сини Еліфаза, первістка Ісава: вождь Теман, вождь Омар, вождь Цофар, вождь Кеназ, вождь Корах, вождь Ґатам, вождь Амалик; ці вожді Еліфаза в землі Ідумеї; ці сини Ади. І ці сини Рагуїла, сина Ісава: вождь Нахот, вождь Заре, вождь Соме, вождь Мозе. Ці вожді Рагуїла в землі Едом, ці сини Басемат, дружини Ісава. Ці ж сини Оліберми, жінки Ісава: вождь Іеус, вождь Іеглом, вождь Коре; ці вожді Оліберми, дочки Ани, жінки Ісава. Ці сини

Ісава, і ці їхні вожді, ці є сини Едома. Ці ж сини Сеїра хоррейця, що мешкав у землі: Лотан, Шовал, Цівеон, Ана, і Дішон, і Ецер, і Дішан; ці вожді хоррейця, сина Сеїра, в землі Едом. Синами Лотана стали Хоррі і Геман, а сестрою Лотана була Тамна. Ці ж сини Совала: Голам, і Манахат, і Гаібел, і Софар, і Омар. І ці сини Севегона: Аїє і Ана; це є Ана, який знайшов Ямеїна в пустелі, коли пас вьючних тварин Севегона, батька його. Ці ж сини Ани: Дісон і Оливема, дочка Ани. Ці ж сини Дешона: Амада, і Асбан, і Ітран, і Харран. Ці ж сини Асара: Балаам, і Зукам, і Іукам. Ці ж сини Рісона: Ос і Аран. Ці ж вожді Хоррі: вождь Лотан, вождь Шобал, вождь Цівеон, вождь Ана, вождь Дішон, вождь Ецер, вождь Дішан; ці вожді Хоррі в їхніх володіннях в землі Едом. І ці царі правили в Едомі перед тим, як царював цар в Ізраїлі. І царював в Едомі Балак, син Беора, і ім'я міста його — Деннаба. Помер же Балак, і зацарював замість нього Йобаб, син Зари, з Босорри. Помер же Йовав, і царював замість нього Асом із землі Тайманон. Помер же Асом, і царював замість нього Адад, син Барада, той, хто вразив Мадіам на рівнині Моава, і ім'я міста його — Геттаїм. Помер же Адад, і зацарював замість нього Самада з Массеккас. Помер же Самада, і зацарював замість нього Саул з Роовоф, що при річці. Помер же Саул, і зацарював замість нього Балленон, син Ахобора. Помер Балленон, син Ахобора, і замість нього зацарював Арад, син Барада, і ім'я міста його Фогор, а ім'я дружини його Метебеел, дочка Матраїт, сина Майзооба. Це імена вождів Ісава, в племенах їхніх, за місцем їхнім, в землях їхніх, і в народах їхніх:

вождь Тамна, вождь Гола, вождь Єтер, вождь Оголівама, вождь Ела, вождь Пінон, вождь Кеназ, вождь Теман, вождь Мазар, вождь Магедіїл, вождь Цафоїн; це вожді Едому, в поселеннях в землі володіння їхнього; це Ісав, батько Едому.

37

Жив же Яків у землі, де оселився батько його, у землі Ханаан, і це покоління Якова. Йосиф же був сімнадцяти років, коли пас овець свого батька разом зі своїми братами, будучи молодим, із синами Балли і синами Зелфи, дружин свого батька, і приніс Йосиф злий осуд до Ізраїля, їхнього батька. Яків любив Йосифа більше за всіх своїх синів, тому що він був сином його старості, і зробив йому різнобарвний хітон. Побачивши ж брати його, що батько любить його більше за всіх синів своїх, зненавиділи його і не могли говорити з ним по-доброму. Побачивши сон, Йосип повідомив про нього своїм братам. І сказав він їм: Послухайте цей сон, який я бачив. Я думав, що ви зв'язуєте снопи посеред поля, і мій сніп піднявся і встав прямо, а ваші снопи обернулися і вклонилися моєму снопу. Сказали ж йому брати його: Хіба царюючи будеш царювати над нами, або пануючи будеш панувати над нами? І додали ще більше ненавидіти його через сни його і через слова його. Він побачив інший сон і розповів його своєму батькові та своїм братам, і сказав: Ось я бачив у сні інший сон, ніби сонце, і місяць, і одинадцять зірок вклонялися мені. І

докорив його батько його, і сказав йому: що це за сон, який ти бачив? Тоді справді, прийшовши, ми прийдемо — я, і мати твоя, і брати твої — щоб поклонитися тобі до землі? Заздрили ж йому брати його, а батько його зберіг те слово. Пішли ж брати його пасти овець батька їхнього в Сихем. І сказав Ізраїль до Йосипа: Хіба не твої брати пасуть у Сихемі? Сюди я пошлю тебе до них; а він сказав йому: Ось я. Сказав же йому Ізраїль: Піди, подивися, чи здорові брати твої і вівці, і повідом мені. І послав його з долини Хеврону, і він прийшов у Сихем. І знайшла його людина, що блукав у полі, і запитала його та людина, кажучи: Що шукаєш? Той же сказав: Я шукаю моїх братів, скажи мені, де вони пасуть. Сказав же йому той чоловік: Вони відійшли звідси, бо я чув, як вони казали: підемо в Дотаїм. І пішов Йосиф за своїми братами, і знайшов їх у Дотаїмі. Побачили ж його здалека, перед тим як він наблизився до них, і замишляли зло, щоб вбити його. Кожен сказав своєму братові: Ось той сновидець іде. Тепер же прийдіть, уб'ємо його і кинемо його в одну з ям, і скажемо: злий звір пожер його, — і побачимо, що буде з його снами. Почувши ж, Рувим визволив його з їхніх рук і сказав: Не вдаримо його в душу. Сказав же їм Рувим: Не проливайте крові, киньте його в одну з цих ям у пустелі, руки ж не накладайте на нього, щоб врятувати його з їхніх рук і повернути його батькові його. Сталося ж, коли прийшов Йосиф до братів своїх, вони зідрали з Йосифа барвистий хітон, що був на ньому. І, взявши його, кинули в яму, а яма була порожня — води не мала. Вони сіли їсти хліб; і піднявши очі, побачили, і ось мандрівники

ізмаїльтяни йшли з Галаада; і верблюди їхні були повні пахощів, і смоли, і стакти. Вони йшли, щоб відвести в Єгипет. Сказав же Юда до своїх братів: Яка користь, якщо вб'ємо нашого брата і приховаємо його кров? Ходімо, продамо його цим ізмаїльтянам, а руки наші нехай не будуть на ньому, бо він брат наш і плоть наша. І почули його брати. І проходили повз люди-мідіянітяни, купці, і витягли та підняли Йосипа з ями, і продали Йосипа ізмаїльтянам за двадцять золотих. І привели Йосипа до Єгипту. Повернувся ж Рувим до ями, і не бачить Йосипа в ямі, і розірвав одяги свої. І він повернувся до своїх братів і сказав: Дитини немає; а я куди тепер піду? Взявши ж туніку Йосифа, зарізали козеня, і заплямували туніку кров'ю. І відіслали вони тунику ту різнобарвну, і принесли вони до батька їхнього, і сказали вони, цей знай І впізнав його, і сказав: Хітон сина мого є, злий звір пожер його, звір схопив Йосифа. Розірвав же Яків одяги свої, і поклав вретище на поясницю свою, і оплакував сина свого багато днів. Зібралися всі його сини і дочки, і прийшли втішити його, але він не хотів втішатися, кажучи: Я зійду до мого сина в скорботі до царства мертвих, і оплакував його батько. А мадіяніти продали Йосифа в Єгипет Петефрію, євнуху фараона, головному кухарю.

38

Сталося ж у той час, що Юда пішов від своїх братів і прибув

до одного адулламітянина, якому ім'я було Хіра. І побачив там Юда дочку хананеянина, якій ім'я Шуа, і взяв її, і увійшов до неї. І зачавши, вона породила сина, і він назвав ім'я його Ер. І завагітнівши, породила ще одного сина, і назвав його ім'ям Онан. І, додавши, народила сина, і він назвав ім'я його Шилох; вона ж була в Хасбі, коли народила їх. І взяв Юда дружину для Ера, первородженого свого, якій ім'я Тамар. Стався ж Ер, первісток Юди, злим перед Господом, і вбив його Бог. Сказав же Юда до Онана: увійди до дружини брата твого, одружися з нею і дай нащадка братові твоєму. Знавши ж Онан, що не йому буде насіння, ставалося, коли входив до дружини брата його, виливав на землю, щоб не дати насіння братові його. Зле виявилося перед Богом те, що він зробив це, і Він убив також його. Сказав Юда Тамарі, невістці своїй: Сиди вдовою в домі батька твого, поки виросте Шела, син мій; бо сказав: Щоб не помер і цей, як і брати його. Пішовши геть же, Тамар сиділа в будинку її батька. Минуло багато днів, і померла Шуа, дружина Юди, і втішившись, Юда піднявся до стрижників овець своїх, він і Хірах, пастух його, Одолламітянин, до Тамни. І повідомили Тамар, невістці його, кажучи: Ось свекор твій піднімається до Тамни стригти овець своїх. І, знявши з себе одяги вдівства, вона одягнула літній одяг, прикрасила себе і сіла біля воріт Айнан, що на дорозі до Тамна, бо побачила, що Шилом уже виріс, а він не дав її йому за дружину. І побачивши її, Юда вважав її повією, бо вона покрила своє обличчя, і він не впізнав її. Він відвернув до неї з дороги і сказав їй: Дозволь мені увійти до тебе, бо не

знав, що вона його невістка. А вона сказала: Що ти мені даси, якщо увійдеш до мене? Той же сказав: Я пошлю тобі козеня з моїх овець. Вона ж сказала: Якщо даси мені заставу, поки ти не пошлеш. А він сказав: Яку заставу тобі я дам? А вона сказала: перстень твій, і шнурок твій, і посох твій, що в руці твоїй. І він дав її йому, і він увійшов до неї, і вона завагітніла від нього. І піднявшись, пішла вона, і зняла з себе літній одяг свій, і одягнула одяги вдівства свого. Послав же Юда козеня в руці свого пастуха-одолламітянина, щоб отримати назад від жінки заставу, але він не знайшов її. Він запитав чоловіків з того місця: Де та повія, що була в Енані біля дороги? І вони сказали: Тут не було повії. І він повернувся до Юди і сказав: Я не знайшов її, і люди з того місця кажуть, що тут не було повії. Сказав же Юда: Нехай вона має їх, аби ми не були висміяні. Я справді послав це козеня, а ти її не знайшов. Сталося ж після трьох місяців, що було повідомлено Юді, кажучи: Розпусничала Тамар, невістка твоя, і ось вона має в утробі від розпусти. І сказав Юда: Виведіть її, і нехай буде спалена. Ця ж, коли її вели, відправила до свого свекра, кажучи: Від чоловіка, чиї ці речі, я вагітна. І сказала: Пізнай, чиї цей перстень, і намисто, і цей жезл. Впізнав же Юда і сказав: Виправдана Тамар більше, ніж я, тому що не дав я її Шилому, синові моєму. І не додав він більше знати її. Сталося ж, коли вона народжувала, що ось були близнюки в її лоні. Сталося ж, коли вона народжувала, один висунув руку вперед, і акушерка, взявши, зв'язала на його руці червоне, кажучи: Цей вийде перший. Як тільки вона втягнула руку назад,

відразу вийшов його брат; а вона сказала: Що прорвалося через тебе – огорожа? І назвала ім'я його Фарес. І після цього вийшов його брат, на чиїй руці була червона нитка, і він назвав його ім'ям Зара.

39

Йосифа ж було приведено до Єгипту, і придбав його Петефрес, євнух фараона, головний кухар, чоловік-єгиптянин, з рук ішмаїльтян, які привели його туди. І був Господь з Йосифом, і був він чоловіком успішним, і перебував він у домі свого господаря Єгиптянина. Знав же пан його, що Господь був з ним, і все, що він робить, Господь робить успішним у його руках. І знайшов Йосип прихильність перед своїм паном, і сподобався йому. І він призначив його над своїм домом, і все, що у нього було, він віддав у руки Йосипа. Сталося ж після того, як він став над домом його і над усім, що було в нього, що Господь благословив дім Єгиптянина через Йосифа, і благословення Господа було в усьому майні його в домі і в полі його. І він довірив все, що було у нього, в руки Йосифа; і він не знав нічого про свої справи, крім хліба, який він їв сам. І був Йосип гарний формою і дуже красивий виглядом. І сталося після цих слів, і поклала жінка господаря його очі свої на Йосифа, і сказала: Ляж зі мною. Але він не хотів; і сказав він жінці пана свого: Якщо пан мій не знає через мене нічого в домі його, і все, що є у нього, дав у мої руки, і нічого в домі

цьому не перевищує мене, і нічого не було утримано від мене, крім тебе, через те що ти його жінка, то як я зроблю це зле діло і згрішу перед Богом? Коли ж вона говорила до Йосипа день у день, і він не слухався її, щоб спати з нею, щоб лягти з нею. Сталося ж такого дня, що увійшов Йосиф у будинок, щоб виконувати свої справи, і нікого не було з тих, хто був у будинку всередині. І вона схопила його за одяг, кажучи: Ляж зі мною, і, залишивши одяг свій у її руках, він утік і вийшов надвір. І сталося, як вона побачила, що, залишивши його одяг у її руках, він втік і вийшов назовні, вона покликала тих, хто був у домі, і сказала їм, кажучи: дивіться, він привів нам єврейського хлопця, щоб насміхатися над нами; він увійшов до мене, кажучи: ляж зі мною, і я закричала гучним голосом. Але коли він почув, що я підняла свій голос і закричала, він залишив свій одяг біля мене, втік і вийшов назовні. І вона залишає одяг біля себе, доки господар не прийшов до свого дому. І вона говорила йому такими словами, кажучи: увійшов до мене син-єврей, якого ти привів до нас, щоб знущатися з мене, і він сказав мені: я буду спати з тобою. Коли ж він почув, що я підняла свій голос і закричала, він залишив свій одяг біля мене, втік і вийшов надвір. І сталося, коли пан почув слова своєї дружини, які вона говорила йому, кажучи: Так зробив мені твій слуга, - він розлютився гнівом. І взявши пан Йосифа, вкинув його до фортеці, до місця, в якому утримуються в'язні царя, там у твердині. І був Господь з Йосифом, і вилив на нього милість, і дав йому прихильність перед начальником в'язниці. І начальник в'язниці віддав

в'язницю під руку Йосифа, і всіх ув'язнених, які були у в'язниці, і все, що робили там, він сам робив. Головний тюремний наглядач не знав через нього нічого, бо все було в руках Йосифа, тому що Господь був з ним, і все що він робив, Господь робив успішним в його руках.

40

Сталося ж після цих слів, згрішив головний чашник царя Єгипту і головний пекар проти їхнього господаря, царя Єгипту. І розгнівався фараон на двох своїх євнухів, на головного чашника і на головного пекаря. І помістив він їх під варту в тюрму, в те місце, де Йосип був ув'язнений. І начальник в'язниці доручив їх Йосифу, і він прислуговував їм, і перебували вони деякий час у в'язниці. І побачили обидва сон в одну ніч; а видіння сну головного чашника і головного пекаря, які служили у царя Єгипту і перебували у в'язниці, було таким. Йосип увійшов до них вранці, побачив їх, і вони були стурбовані. І питав він євнухів фараона, які були з ним у в'язниці при господарі його, кажучи: чому обличчя ваші похмурі сьогодні? Вони ж сказали йому: Ми бачили сон, і немає того, хто б його витлумачив. А Йосип сказав їм: Хіба не через Бога тлумачення їх? Розкажіть же мені. І головний чашник розповів свій сон Йосифу, і сказав: У моєму сні була виноградна лоза переді мною. А на виноградній лозі три корені, і вона квітнуча, випустивши пагони, дозрілі грона винограду. І чаша фараона була в

моїй руці, і я взяв виноград, і видавив його в чашу, і дав чашу в руку фараона. І сказав йому Йосип: Це його тлумачення: три гілки — це три дні. Ще три дні, і згадає Фараон про твою посаду, і відновить тебе на твоєму головному чашництві, і даси чашу Фараону в його руку згідно з твоєю попередньою посадою, як ти був чашником. Але пам'ятай про мене, коли тобі буде добре, і зроби мені милість: згадай про мене перед фараоном і виведи мене з цієї в'язниці. Мене викрали з землі Євреїв, і тут я нічого не зробив, але мене кинули в цю яму. І побачив головний пекар, що правильно він витлумачив, і сказав Йосифу: І я бачив сон, і думав, що несу три кошики хліба на голові моїй. А в кошику верхньому з усіх видів, які фараон їсть, робота пекаря, і птахи небесні поїдали їх з кошика верхнього на голові моїй. Відповівши, Йосип сказав йому: це його тлумачення: три кошики — це три дні; Ще три дні, і фараон відніме твою голову від тебе; і повісить тебе на дереві, і птахи небесні з'їдять твою плоть. Сталося ж у третій день, це був день народження фараона, і робив він бенкет для всіх слуг його, і згадав він про посаду чашника і про посаду пекаря серед слуг його. І він відновив головного чашника на його посаді, і той подав чашу в руку фараона. А головного пекаря він повісив, як витлумачив їм Йосип. І головний чашник не згадав Йосифа, але забув про нього.

41

Сталося ж після двох років, що Фараон побачив сон: йому здавалося, що він стоїть на річці. І ось ніби з річки виходили сім корів, гарних на вигляд і вгодованих тілом, і вони паслися в Ахеї. Інші ж сім корів виходили після тих з річки, потворні на вигляд і худі тілом, і паслися біля корів на березі річки. І пожерли сім потворних і худих тілом корів сім гарних виглядом і вибраних тілом корів, і прокинувся фараон. І він побачив сон вдруге, і ось сім колосків піднімалися на одному стеблі, обраних і гарних. І ось сім тонких і побитих вітром колосків проростали за ними. І поглинули сім тонких і знищених вітром колосся сім обраних і повних колосся. Піднявся ж Фараон, і це було сновидіння. Настав ранок, і душа його стурбувалася, і він, відіславши, покликав усіх тлумачів Єгипту і всіх мудреців її, і фараон розповів їм свій сон, і не було того, хто міг би пояснити його фараону. І промовив головний чашник до фараона, кажучи: Гріх мій я згадую сьогодні. Фараон розгнівався на своїх дітей і поклав нас у в'язницю в будинку головного кухаря, мене і головного пекаря. І бачили ми сон обидва в одну ніч, я і він, кожен бачив свій власний сон. Був же там з нами молодий чоловік, син єврея, начальника кухарів, і розповіли ми йому, і витлумачив він нам. Сталося ж так, як він витлумачив нам, так і трапилося: мене було відновлено на посаду мою, а того було повішено.
Відіславши ж, Фараон покликав Йосифа, і вивели його з в'язниці, і поголили його, і змінили одяг його, і він прийшов до Фараона. Фараон сказав Йосифу: Я бачив сон, і немає того, хто міг би його витлумачити, але я чув про тебе, що ти,

почувши сни, можеш їх витлумачити. Відповівши ж, Йосип сказав Фараону: без Бога не буде дано відповіді щодо спасіння Фараона. Промовив же Фараон до Йосифа, кажучи: У сні моєму я думав, що стою біля берега річки. І як з річки виходили сім корів, гарних на вигляд і вгодованих тілом, і паслися вони в Ахеї. І ось сім інших корів виходили за ними з річки, поганих і потворних на вигляд, і худих тілом, таких я не бачив у всій землі Єгипту — потворніших. І пожерли сім потворних і тонких корів сім перших гарних і вибраних корів. І увійшли вони в їхні черева, і не стало помітно, що увійшли в їхні черева, і вигляди їхні були потворні, як і на початку, але прокинувшись, я заснув. І я бачив знову у сні моєму, і ніби сім колосся піднімалися на одному стеблі, повні і гарні; інші ж сім колосся, тонкі і вітром побиті, виростали, тримаючись їх. І поглинули сім тонких і знищених вітром колосків сім гарних і повних колосків, тож я сказав тлумачам, але не було нікого, хто б пояснив мені це. І сказав Йосиф Фараону: Сон Фараона один є; скільки Бог робить, показав Фараону. Сім гарних корів — це сім років, і сім гарних колосків — це сім років, сон фараона один. І тих сім корів худих, що піднімаються після них, — це сім років, і тих сім колосків худих і вітром зіпсованих — це сім років, будуть сім років голоду. Те ж слово, яке я сказав фараону: скільки Бог робить — показав фараону. Ось настають сім років великого достатку в усій землі Єгипту. Прийдуть же сім років голоду після цього, і забудуть про ситість, що буде в усьому Єгипті, і знищить голод землю. І не буде пізнаний той достаток на землі через голод, що

настане після цього, бо він буде надзвичайно сильним. А те, що сон Фараону повторився двічі, означає, що слово від Бога є істинним, і Бог поспішить здійснити його. Тепер отже розглянь людину мудру й розумну, і постав його над землею Єгипту. І нехай зробить фараон і нехай призначить правителів над землею, і нехай вони зберуть всі плоди землі Єгипту семи років достатку, і нехай вони зберуть всю їжу семи років, що йдуть, добрих цих, і нехай буде зібране зерно під рукою фараона, їжа в містах нехай буде збережена. І буде їжа, збережена для землі, на сім років голоду, які будуть в землі Єгипту, і не буде знищена земля голодом. Сподобалося ж це слово фараону і всім його слугам. І сказав Фараон усім слугам своїм: чи знайдемо ми людину таку, що має Дух Божий у собі? Фараон сказав Йосифу: Оскільки Бог показав тобі все це, немає людини мудрішої і розумнішої за тебе. Ти будеш над домом моїм, і устам твоїм буде коритися весь народ мій, тільки престолом я буду більшим за тебе. Фараон сказав Йосифу: Ось я призначаю тебе сьогодні над усією землею Єгипту. І, знявши Фараон перстень зі своєї руки, поклав його на руку Йосифа, і одягнув його в лляну одежу, і поклав золотий ланцюг навколо його шиї. І посадив він його на другу свою колісницю, і глашатай проголосив перед ним, і призначив його над усією землею Єгипту. Сказав Фараон до Йосифа: Я Фараон, без тебе ніхто не підніме руки своєї на всій землі Єгипту. І Фараон назвав Йосипа Псонтомфанехом і дав йому за дружину Асенет, дочку Петефре, жерця Геліополіса. Йосиф був тридцяти років, коли стояв перед фараоном,

царем Єгипту. Йосиф вийшов від фараона і пройшов по всій землі Єгипту. І земля родила снопами протягом семи років достатку. І він зібрав всю їжу семи років, у які був достаток у землі Єгипту, і поклав їжу в містах; їжу з полів міста, що навколо нього, поклав у ньому. І зібрав Йосип зерно, як пісок морський, дуже багато, доки воно не могло бути порахованим, бо не було числа. А Йосифу народилося два сини перед тим, як прийшли сім років голоду, яких народила йому Асенет, дочка Петефре, жерця Геліополя. Йосип назвав ім'я первістка Манасія, бо Бог змусив мене забути всі мої труди і все з дому батька мого. А ім'я другого він назвав Єфрем, бо Бог примножив мене в землі приниження мого. Минули сім років достатку, які були в землі Єгипту. І почалися сім років голоду, як сказав Йосиф, і настав голод у всій землі, але в усій землі Єгипту був хліб. І зголодніла вся земля Єгипту, і народ закричав до фараона про хліб, а фараон сказав всім єгиптянам: йдіть до Йосипа, і що він скаже вам, те й робіть. І голод був на всій землі, а Йосиф відкрив усі комори і продавав усім єгиптянам. І всі землі прийшли до Єгипту купувати у Йосипа, бо панував голод у всій землі.

42

Побачивши ж Яків, що є продаж хліба в Єгипті, сказав синам своїм: Чому ви бездіяльні? Ось, я почув, що в Єгипті є зерно; ідіть туди і купіть нам трохи їжі, щоб ми могли жити

і не померли. Пішли вниз десять братів Йосифа купити зерно з Єгипту; а Веніаміна, брата Йосифа, не послав з його братами; бо сказав, щоб ніколи не трапилося йому лихо. Прийшли ж сини Ізраїля купувати разом з тими, хто приходив, бо був голод у землі Ханаан. Йосиф же був правителем землі, він продавав усьому народу землі, а прийшовши, брати Йосифа поклонилися йому обличчям до землі. Побачивши ж Йосип братів своїх, впізнав їх; і поводився як чужий з ними, і говорив до них суворо; і сказав їм: звідки ви прийшли? Вони ж сказали: З землі Ханаан купити їжу. Йосип впізнав своїх братів, але вони не впізнали його. І згадав Йосип свої сни, які він бачив, і сказав їм: ви шпигуни, ви прийшли побачити сліди країни. Вони ж сказали: Ні, пане; раби твої прийшли купити їжу. Ми всі сини однієї людини; ми мирні, твої діти не шпигуни. Сказав же їм: Ні, ви прийшли, щоб побачити вразливі місця землі. А вони сказали: Нас дванадцять, твоїх синів-братів, у землі Ханаан; і ось наймолодший сьогодні з нашим батьком, а іншого немає. Сказав же їм Йосиф: Це є те, що я сказав вам, кажучи, що ви шпигуни. Цим ви будете випробувані: клянуся здоров'ям фараона, ви не вийдете звідси, якщо ваш молодший брат не прийде сюди. Пошліть одного з вас, і він візьме вашого брата, а ви будете ув'язнені, доки не стануть явними ваші слова, чи говорите ви правду, чи ні. Якщо ж ні, то клянуся здоров'ям фараона, ви справді шпигуни. І поклав він їх у в'язницю на три дні. Сказав же їм третього дня: зробіть це, і житимете, бо я боюся Бога. Якщо ви мирні, нехай один ваш брат буде затриманий у в'язниці, а самі

ідіть і принесіть купівлю вашого зернового постачання. І вашого молодшого брата приведіть до мене, і будуть віритися ваші слова, а якщо ні, ви помрете. І вони зробили так. І сказав кожен до свого брата: Так, бо ми є у гріхах щодо нашого брата, що ми проігнорували скорботу його душі, коли він благав нас, і не послухали ми його, і через це прийшла на нас ця скорбота. Відповівши ж, Рувим сказав їм: Хіба не говорив я вам, кажучи: не кривдьте дитину, — а ви не слухали мене? І ось за його кров вимагають відповіді. Вони ж самі не знали, що Йосип чує, бо перекладач між ними був. Відвернувшись же від них, заплакав Йосип, і знову підійшов до них, і сказав їм, і взяв Симеона від них, і зв'язав його перед ними. Наказав же Йосиф наповнити їхні посудини зерном, і повернути їхнє срібло кожному в його мішок, і дати їм припаси на дорогу, і сталося з ними так. І поклавши зерно на своїх ослів, вони пішли звідти. Розв'язавши ж один свій мішок, щоб дати корм своїм ослам там, де зупинилися, він побачив зв'язку свого срібла, і вона була зверху отвору мішка. І сказав він братам своїм: Повернуте було мені срібло, і ось воно в мішку моєму. І вражені були серця їхні, і стривожилися вони, звертаючись один до одного і кажучи: Що це зробив Бог нам? Прийшли вони до Якова, батька їхнього, в землю Ханаан, і повідомили йому все, що сталося з ними, кажучи: Говорив чоловік, пан землі, до нас сурово, і поклав нас у в'язницю, як тих, що шпигують землю. Ми сказали йому: Ми мирні, ми не шпигуни. Дванадцять братів ми є, сини нашого батька, одного немає, а наймолодший сьогодні з нашим батьком у

землі Ханаан. Сказав нам чоловік, господар землі: Із цього я пізнаю, що ви мирні: одного брата залиште тут зі мною, а купівлю зернової поставки для вашого дому взявши, йдіть. І приведіть до мене вашого молодшого брата, і я пізнаю, що ви не шпигуни, а мирні люди, і я поверну вам вашого брата, і ви зможете торгувати по землі. І сталося, коли вони спорожнювали їхні мішки, що зв'язок срібла кожного був у його мішку; і побачили зв'язки їхнього срібла вони самі й батько їхній, і злякалися. Сказав же їм Яків, батько їхній: Мене ви позбавили дітей; Йосипа немає, Симеона немає, і Веніаміна ви візьмете? Усе це сталося зі мною. Рувим сказав своєму батькові: Убий двох моїх синів, якщо я не приведу його до тебе. Довір його мені, і я поверну його до тебе. Той же сказав: Не піде син мій з вами, тому що брат його помер, і він один залишився, і станеться так, що він ослабне в дорозі, якою ви підете, і зведете ви мою старість з горем до аїду.

43

Але голод посилився на землі. Сталося ж, коли вони закінчили поїдати зерно, яке принесли з Єгипту, сказав їм батько їхній: Знову йдіть і купіть нам трохи їжі. Сказав же йому Юда, кажучи: урочисто засвідчив нам той чоловік, пан землі, кажучи: не побачите обличчя мого, якщо молодший брат ваш не буде з вами. Якщо ти справді пошлеш нашого брата з нами, ми зійдемо вниз і купимо тобі їжу. Якщо ж ти

не пошлеш нашого брата з нами, ми не підемо, бо той чоловік сказав нам, кажучи: не побачите мого обличчя, якщо ваш молодший брат не буде з вами. Сказав же Ізраїль: Чому ви заподіяли мені зло, повідомивши тому чоловікові, що у вас є брат? Вони ж сказали: Той чоловік докладно розпитував нас і про наше покоління, кажучи: Чи ще живе ваш батько, і чи є у вас брат? І ми повідомили йому згідно з цим питанням. Хіба ми знали, що він скаже нам: Приведіть вашого брата? І сказав Юда до Ізраїля, батька його: Пошли дитину зі мною, і, вставши, підемо, щоб жили і не померли і ми, і ти, і багаж наш. Я ж чекатиму на нього, з моєї руки шукай його, якщо не приведу його до тебе і не поставлю його перед тобою, то згрішившим буду перед тобою всі дні. Якби ми не затримувалися, то вже б повернулися двічі. Сказав їм Ізраїль, батько їхній: Якщо так є, то зробіть це: візьміть від плодів землі у ваші посудини і принесіть тому чоловікові дари — смолу і мед, пахощі і мирру, і терпентин, і горіхи. І подвійне срібло візьміть у ваші руки, а срібло, що було повернене у ваших мішках, поверніть із собою — може, це була помилка. І візьміть вашого брата, і, вставши, йдіть до тієї людини. Нехай же Бог мій дасть вам прихильність перед тим чоловіком і відішле брата вашого одного і Веніаміна, я ж бо, як позбавлений дітей, позбавлений дітей. Взявши ж ці дари і подвійне срібло, чоловіки взяли в свої руки і Веніаміна, і, вставши, зійшли в Єгипет, і стали перед Йосипом. Побачив же Йосип їх і Веніаміна, брата свого від однієї матері, і сказав тому, хто над домом його: Введи людей у дім, заріж жертовних

тварин і приготуй, бо зі мною їстимуть ці люди хліб опівдні. Чоловік зробив так, як сказав Йосиф, і ввів людей до дому Йосифа. Побачивши ж, що вони були введені в дім Йосифа, чоловіки сказали: Через срібло, повернене в наших мішках на початку, нас вводять, щоб хибно обвинуватити нас і напасти на нас, щоб взяти нас у раби, і ослів наших. Підійшовши до управителя дому Йосипа, вони говорили йому в воротах дому, кажучи: Благаємо, пане; ми приходили вниз спочатку купити їжу. Сталося так, що коли ми прийшли на місце зупинки і відкрили наші мішки, то срібло кожного виявилося в його мішку — наше срібло повної ваги, і ми принесли його назад тепер у наших руках. І інше срібло ми принесли з собою, щоб купити їжу; ми не знаємо, хто поклав срібло в наші мішки. Сказав же їм: Милість вам, не бійтеся! Бог ваш і Бог батьків ваших дав вам скарби в мішках ваших, а срібло ваше я отримав. І вивів до них Симеона. І приніс воду, щоб вмити їхні ноги, і дав корм їхнім ослам. Вони приготували дари до того часу, як Йосиф мав прийти опівдні, бо почули, що там він має намір обідати. Увійшов же Йосиф у дім, і принесли йому дари, які мали в руках своїх, і поклонилися йому, впавши обличчям до землі. Він запитав їх: Як ви? І сказав він їм: Чи здоровий ваш батько-старець, про якого ви говорили? Ще живе? І вони сказали: Здоровий твій слуга, батько наш, ще живе. І він сказав: Благословенний той чоловік Богом; і, нахилившись, вони поклонилися йому. Піднявши очі свої, Йосип побачив Веніаміна, брата свого від тієї ж матері, і сказав: це ваш молодший брат, якого ви обіцяли мені

привести? І він сказав: Нехай Бог помилує тебе, дитино. Йосип був схвильований, бо нутрощі його переверталися через брата його, і він шукав заплакати, але, увійшовши в кімнату, заплакав там. І вмивши обличчя, він вийшов, стримався і сказав: Покладіть хліби. І поставили йому окремо, і їм окремо, і єгиптянам, які обідали разом з ним, окремо, бо не могли єгиптяни їсти разом з євреями хліб, бо це огида для єгиптян. Вони сіли перед ним: первісток згідно зі своїм старшинством, а молодший згідно зі своєю молодістю, і люди дивувалися, дивлячись один на одного. Вони взяли порцію від нього до себе, але порція Веніаміна була збільшена від порцій усіх у п'ять разів порівняно з тими, і вони пили та веселилися з ним.

44

І наказав Йосиф тому, хто був над його домом, кажучи: наповніть мішки людей їжею, скільки вони зможуть нести, і покладіть срібло кожного на отвір мішка. І мою срібну чашу покладіть у мішок молодшого, і ціну його зерна. Сталося ж за словом Йосипа, як він сказав. Настав ранок, і людей відіслали разом з їхніми ослами. Коли вони вийшли з міста і не віддалилися далеко, Йосип сказав управителю дому свого: Піднявшись, переслідуй людей, і коли наздоженеш їх, скажеш їм: чому ви віддали злом замість добра? Чому ви вкрали мою срібну чашу? Хіба це не те, з чого п'є мій пан? Він же ворожінням ворожить у ньому. Ви

повністю здійснили те зло, яке ви зробили. Знайшовши ж їх, він сказав їм ці слова. А вони сказали йому: Чому пан говорить такі слова? Нехай не станеться так, щоб твої діти зробили згідно з цим словом. Якщо ми повернули тобі з землі Ханаан срібло, яке знайшли у наших мішках, то як би ми могли вкрасти з дому твого пана срібло чи золото? У кого ти знайдеш чашу дітей твоїх, нехай помре; і ми теж будемо рабами пана нашого. А він сказав: І тепер, як ви кажете, так буде: у кого буде знайдена чаша, той буде моїм рабом, а ви будете чисті. І поспішили, і зняли кожен свій мішок на землю, і відкрили кожен свій мішок. Він обшукав, почавши від старшого, аж поки не дійшов до молодшого. І він знайшов чашу в мішку Веніаміна. І розірвали вони свій одяг, і поклав кожен свій мішок на свого осла, і повернулися вони в місто. Увійшов же Юда і брати його до Йосипа, коли він ще був там, і впали перед ним на землю. І сказав їм Йосип: Що це за річ, яку ви зробили? Хіба ви не знаєте, що ворожінням ворожить чоловік, такий як я? І сказав Юда: що ми будемо відповідати пану, або що ми будемо говорити, або чим ми будемо виправдані? Бог же знайшов несправедливість дітей твоїх; ось ми є слугами господаря нашого, і ми, і той, у якого було знайдено чашу. Сказав же Йосип: не для мене зробити цю річ; чоловік, у якого знайдено чашу, він буде моїм слугою; ви ж йдіть вгору з безпекою до вашого батька. Підійшовши ж до нього, Юда сказав: благаю, пане; нехай промовить син твій слово перед тобою, і не гнівайся на сина твого, бо ти такий як фараон. Господи, ти запитав своїх дітей, кажучи, чи маєте ви батька

або брата. І ми сказали пану: є у нас батько старий, і дитина старості, молодша в нього, і брат його помер, а він один залишився у матері його, і батько його полюбив. Ти ж сказав слугам твоїм: приведіть його до мене, і я подбаю про нього. І ми сказали пану: не зможе дитина залишити свого батька; якщо ж залишить батька, помре. Ти ж сказав дітям своїм: якщо не прийде брат ваш молодший з вами, ви більше не побачите обличчя мого. Сталося ж, коли ми прийшли до твого слуги, батька нашого, ми переказали йому слова пана нашого. Наш батько сказав: Ідіть знову і купіть нам трохи їжі. Ми ж сказали: не зможемо спуститися, але якщо справді брат наш молодший спускається з нами, спустимося, бо не зможемо побачити обличчя тієї людини, коли брата нашого молодшого не буде з нами. Сказав же син твій, батько наш, до нас: ви знаєте, що двох народила мені дружина, і вийшов один від мене, і сказали ви, що звірами з'їдений став, і не бачив я його аж дотепер. Якщо отже візьмете і цього від мене, і трапиться йому нещастя в дорозі, то зведете мою старість з горем до царства мертвих. Тепер отже, якщо я увійду до твого сина, а нашого батька, і дитини не буде з нами, а його душа висить від душі цієї дитини, і буде так, що коли він побачить, що дитини немає з нами, він помре, і зведуть твої сини старість твого сина, а нашого батька, з горем до Аїду. Бо твій син прийняв від батька дитину, кажучи: якщо не приведу його до тебе і не поставлю його перед тобою, то буду винним перед батьком усі дні. Тепер отже я залишуся з тобою сином замість тієї дитини, слугою господаря; а та дитина нехай піде вгору з його братами. Як

же я піду до батька, якщо дитини не буде з нами? Щоб я не побачив лиха, які знайдуть мого батька.

45

І не міг Йосиф терпіти всіх тих, хто стояв біля нього, але сказав: Відішліть усіх від мене, і не стояв ніхто біля Йосифа, коли він відкривався своїм братам. І він заплакав голосно, почули це всі єгиптяни, і стало це чутним у домі фараона. Сказав же Йосиф до своїх братів: Я Йосиф; чи ще батько мій живе? І не могли брати відповісти йому, бо були стривожені. Сказав же Йосиф до братів своїх: підійдіть до мене, і вони підійшли, і сказав: я є Йосиф, брат ваш, якого ви продали в Єгипет. Тепер отже не сумуйте і нехай не здається вам суворим те, що ви продали мене сюди, бо Бог послав мене перед вами для життя. Це бо другий рік голоду на землі, і ще залишається п'ять років, в які не буде оранки, ні жнив; Бо Бог послав мене перед вами, щоб залишився вам залишок на землі, і вигодувати для вас велике збереження. Тепер отже не ви мене послали сюди, а Бог, і Він зробив мене як батька фараона, і господарем всього його дому, і правителем всієї землі Єгипту. Поспішивши, отже, ідіть до мого батька і скажіть йому: ці речі говорить твій син Йосип: Бог зробив мене паном всієї землі Єгипту; прийди, отже, до мене і не залишайся; і будеш жити в землі Гесем Аравії; і будеш близько мене ти, і твої сини, і сини твоїх синів, твої вівці, і твої корови, і все, що тобі належить.

І годуватиму тебе там, бо ще п'ять років триватиме голод, щоб не загинув ти, і сини твої, і все майно твоє. Ось ваші очі бачать, і очі Веніаміна, брата мого, що це мої уста говорять до вас. Повідомте отже моєму батькові всю мою славу в Єгипті і все, що побачили, і поспішивши, приведіть мого батька сюди. І впавши на шию Веніаміна, брата свого, заплакав на ньому, і Веніамін заплакав на його шиї. І поцілувавши всіх своїх братів, він заплакав над ними, і після цього його брати говорили з ним. І голос було широко почуто в домі Фараона, кажучи: Прийшли брати Йосифа. Зрадів же Фараон і його слуги. Сказав же Фараон до Йосифа: Скажи братам твоїм: це зробіть, наповніть мішки ваші і йдіть у землю Ханаан. І взявши батька вашого та майно ваше, прийдіть до мене, і дам вам усі блага Єгипту, і будете їсти мозок землі. Ти ж накажи це: взяти їм вози з землі Єгипту для дітей ваших і для жінок ваших, і, взявши батька вашого, приходьте. І не шкодуйте в очах своїх майна вашого, бо всі блага Єгипту будуть вашими. І зробили так сини Ізраїля; і дав Йосип їм вози згідно зі сказаним Фараоном царем; і дав він їм припаси на дорогу; і всім дав по два одяги; а Веніаміну дав триста золотих і п'ять змінних одягів. І батькові своєму послав згідно з тим самим: десять ослів, що несли від усіх благ Єгипту, і десять мулів, що несли хліби батькові його на дорогу. Він відіслав своїх братів, і вони пішли, і сказав їм: Не гнівайтеся в дорозі. І вони пішли з Єгипту, і прийшли в землю Ханаан до Якова, батька їхнього. І повідомили йому, кажучи, що син твій Йосиф живе, і він править усією землею Єгипту, і вразився

розумом Яків, бо не вірив їм. Вони розповіли йому все, що було сказано Йосипом, все, що він сказав їм. Побачивши ж вози, які послав Йосип, щоб забрати його, ожив дух Якова, батька їхнього. Сказав же Ізраїль: Велика для мене річ, якщо ще Йосип, син мій, живе; піду й побачу його перед тим, як помру.

46

Відійшовши, Ізраїль, сам і все його, прийшов до криниці присяги і приніс жертву Богу батька свого Ісаака. Бог сказав Ізраїлю у видінні ночі: Якове, Якове! А він відповів: Що? Той же каже йому: Я є Бог батьків твоїх, не бійся зійти в Єгипет, бо там Я зроблю тебе великим народом. І я зійду з тобою до Єгипту, і я виведу тебе звідти наприкінці, і Йосип закриє очі твої своїми руками. Встав Яків від колодязя присяги, і сини Ізраїля взяли батька свого, і пожитки, і жінок своїх на вози, які послав Йосип, щоб забрати його. І, взявши їхнє майно і все придбання, яке вони придбали із землі Ханаан, увійшли в Єгипет Яків і все насіння його з ним. Сини, і сини синів його з ним; дочки, і дочки дочок його; і все насіння його він привів до Єгипту. А це імена синів Ізраїля, які увійшли до Єгипту разом з Яковом, батьком їхнім. Яків і сини його; первісток Якова — Рувим. Сини ж Рувима: Енох і Фаллос, Асрон і Хармі. Сини ж Симеона: Ємуїл, і Ямін, і Егуд, і Яхін, і Зогар, і Саул, син ханаанітянки. Сини ж Левія: Гершон, Кат і Мерарі. Синами ж Юди були Ер, і Онан, і Шілом, і Фарес, і

Зара, але Ер і Онан померли в землі Ханаан, а синами Фареса були Есрон і Ємуїл. Сини ж Іссахара: Тола, і Фуа, і Асум, і Самбран. Синами ж Завулона були Серед, і Аллон, і Ахоель. Ці сини Лії, яких вона народила Якову в Месопотамії Сирійській, і Діна, дочка його; всі душі, сини і дочки, — тридцять три. Сини ж Гада: Сафон, і Анґіс, і Санніс, і Тасобан, і Аедеїс, і Ароедеїс, і Ареелеїс. Сини ж Асира: Ємна, Єссуа, і Єул, і Берія, і Сара, сестра їхня. Сини ж Берії, Ховор і Мелхіїл. Ці сини Зелфи, яку дав Лаван Леї, дочці своїй, яка народила їх Якову, — шістнадцять душ. Сини ж Рахілі, дружини Якова: Йосиф і Веніамін. Синами Йосифа в землі Єгипту стали ті, яких породила йому Асенет, дочка Петефре, жерця Геліополіса: Манасія і Єфрем. Синами Манасії стали ті, яких породила йому наложниця-сирійка: Махір. Махір же породив Галаада. Синами Єфрема, брата Манасії, були Суталаам і Таам. Синами Суталаама був Едом. Сини ж Веніаміна: Бала і Бохор, і Асбел. А синами Бали стали Гера, і Ноеман, і Анхіс, і Рош, і Мамфім; а Гера породив Арада. Ці сини Рахілі, яких вона народила Якову, — усього вісімнадцять душ. Сини Дана: Асом. І сини Нефталі: Асіїл, і Ґоні, і Іссаар, і Соллем. Це сини Балли, яку дав Лаван Рахілі, дочці своїй, і вона народила їх Якову — всіх душ сім. Всі ж душі, що увійшли з Яковом до Єгипту, ті, що вийшли з стегон його, окрім жінок синів Якова, всі душі — шістдесят шість; сини ж Йосипа, що народилися йому в землі Єгипту, — душ дев'ять. Всі душі дому Якова, які увійшли з Яковом до Єгипту, — сімдесят п'ять душ. А Юду він послав перед собою до Йосипа, щоб зустріти його біля міста Героїв, у

землю Рамесе. Запрягши колісниці свої, Йосиф піднявся назустріч Ізраїлю, батькові своєму, до міста Героїв, і, з'явившись йому, впав на шию його і плакав великим плачем. І сказав Ізраїль до Йосифа: Тепер я можу вмерти, оскільки побачив твоє обличчя, бо ти ще живеш. Сказав же Йосиф до братів своїх: Піднявшись, оголошу фараону і скажу йому: брати мої і дім батька мого, які були в землі Ханаан, прийшли до мене. Ті чоловіки є пастухами, бо вони були скотарями, і вони привели худобу, і волів, і все своє майно. Якщо отже покличе вас Фараон і скаже вам: Яка ваша робота? Скажете: ми, діти твої, чоловіки-скотарі від дитинства до тепер, і ми, і батьки наші, щоб оселитися вам у землі Гошен Аравійський, бо огидою є для єгиптян всякий пастух овець.

47

Прийшовши, Йосиф повідомив фараона, кажучи: Батько мій і брати мої, і худоба, і воли їхні, і все їхнє майно прийшли з землі Ханаан, і ось вони тепер у землі Ґошен. Від своїх братів він узяв п'ятьох чоловіків і поставив їх перед фараоном. І сказав фараон братам Йосипа: Що ваша робота? І вони сказали фараону: Пастухи овець - слуги твої, і ми, і батьки наші. Вони сказали фараону: поселитися в землі ми прийшли, бо немає пасовиська для худоби слуг твоїх, бо посилився голод у землі Ханаан; тепер отже ми будемо жити в землі Гошен. І сказав фараон Йосипу: Нехай

вони оселяться в землі Гошен; а якщо ти знаєш, що є серед них здатні люди, постав їх правителями моєї худоби. Прийшли ж до Єгипту до Йосифа Яків і сини його, і почув це фараон, цар Єгипту. І сказав Фараон до Йосифа: Батько твій і брати твої прийшли до тебе. Ось земля Єгипту перед тобою, поселити батька твого і братів твоїх у найкращій землі. Привів же Йосип Якова, батька свого, і поставив його перед фараоном, і благословив Яков фараона. Сказав же Фараон Якову: Скільки років життя твого? І сказав Яків фараону: Дні років життя мого, які я мешкаю прибульцем, — сто тридцять років. Нечисленними і лихими стали дні років життя мого, не досягли вони днів років життя батьків моїх, які дні вони мешкали прибульцями. І благословивши фараона, Яків вийшов від нього. І поселив Йосиф батька свого і братів своїх, і дав їм володіння в землі Єгипту, в найкращій землі, в землі Рамесе, як наказав фараон. І Йосип видавав зерно своєму батькові, і братам, і всьому дому свого батька, згідно з кількістю душ. Зерна не було в усій землі, бо голод дуже посилився, і занепали земля Єгипту і земля Ханаану від голоду. Зібрав же Йосиф усе срібло, знайдене в землі Єгипту і в землі Ханаану, за зерно, яке вони купували, і відміряв їм зерном, і вніс Йосиф усе срібло в дім фараона. І закінчилося все срібло із землі Єгипту і із землі Ханаану; прийшли ж всі єгиптяни до Йосипа, кажучи: дай нам хліба, і чому ми вмираємо перед тобою? Бо наше срібло вичерпалося. Сказав же їм Йосиф: Приносьте вашу худобу, і дам вам хліб замість вашої худоби, якщо вичерпалося ваше срібло. Привели ж вони

свою худобу до Йосифа, і дав їм Йосиф хліб замість коней, і замість овець, і замість волів, і замість ослів, і нагодував їх хлібом замість усієї їхньої худоби того року. Минув той рік, і прийшли вони до нього в другому році, і сказали йому: хіба ми будемо знищені від нашого пана? Якщо бо закінчилося срібло наше, і майно, і худоба до тебе, пана, і не залишилося нам перед паном нашим, крім власного тіла і землі нашої, щоб отже не померли ми перед тобою, і земля не спустошилася, купи нас і землю нашу замість хліба, і будемо ми і земля наша рабами фараону; дай насіння, щоб посіяли ми, і жили, і не померли, і земля не спустошиться. І придбав Йосиф всю землю єгиптян для фараона, бо єгиптяни продали свою землю фараону, оскільки переміг їх голод, і стала земля власністю фараона. І він поневолив народ йому в рабів, від крайніх меж Єгипту до крайніх, окрім землі жерців тільки; не придбав її Йосип; бо фараон дав дар жерцям даруванням, і вони їли дарування, яке дав їм фараон; через це вони не продали своєї землі. Сказав же Йосиф усім Єгиптянам: Ось я набув вас і землю вашу сьогодні для Фараона, візьміть собі насіння і сійте землю. І буде врожай її, і ви дасте п'яту частину Фараону, а чотири частини будуть вам самим на насіння для землі, і на їжу вам, і всім тим, хто в будинках ваших. І вони сказали: Ти врятував нас; ми знайшли милість перед нашим паном, і ми будемо слугами фараона. І встановив їм Йосиф наказ до цього дня на землі Єгипту відсилати Фараону, окрім землі священиків тільки, яка не належала Фараону. Оселився ж Ізраїль у землі Єгипту, на землі Гесем, і вони успадкували її,

і зросли, і примножилися дуже. Прожив же Яків у землі Єгипту сімнадцять років, і стали дні Якова, років життя його, сто сорок сім років. Наблизилися дні Ізраїля померти; і покликав він сина свого Йосипа, і сказав йому: якщо я знайшов милість перед тобою, поклади руку твою під стегно моє, і зробиш мені милість і правду, щоб не ховати мене в Єгипті; Але я засну з батьками моїми; і винесеш мене з Єгипту, і поховаєш мене в гробниці їхній. А він сказав: я зроблю за словом твоїм. Сказав же: Присягни мені, і той присягнув йому, і поклонився Ізраїль, спершись на верхівку свого жезла.

48

Сталося ж після цих слів, і було повідомлено Йосифу, що батько твій хворіє, і він, узявши двох синів своїх, Манасію й Єфрема, прийшов до Якова. Було повідомлено Якову, кажучи: Ось син твій Йосип приходить до тебе, і, зміцнившись, Ізраїль сів на ліжко. І сказав Яків Йосипу: Бог мій з'явився мені в Лузі в землі Ханаан, і благословив мене, і сказав мені: ось я збільшу тебе, і примножу тебе, і зроблю тебе зібраннями народів, і дам тобі землю цю, і насінню твоєму після тебе, у володіння вічне. Тепер отже два сини твої, які народилися тобі в землі Єгипту перед тим, як я прийшов до тебе в Єгипет, є мої: Єфрем і Манасія, як Рувим і Симеон, будуть мені. Ті ж нащадки, яких ти породиш після цих, будуть на ім'я їхніх братів, будуть названі за

спадщинами тих. Я ж, коли йшов з Месопотамії Сирійської, померла Рахіль, мати твоя, в землі Ханаанській, коли я наближався до іподрому Хабрата тієї землі, щоб прийти до Ефрати, і поховав я її на дорозі до іподрому — а це є Віфлеєм. Побачивши ж Ізраїль синів Йосифа, сказав: Хто тобі ці? Йосип сказав його батькові: Це мої сини, яких дав мені Бог тут. І сказав Яків: Принеси мені їх, щоб я благословив їх. Очі Ізраїля затьмарилися від старості, і він не міг бачити, і він наблизив їх до себе, і поцілував їх, і обійняв їх. І сказав Ізраїль до Йосифа: ось обличчя твого не був позбавлений, і ось показав мені Бог і насіння твоє. І Йосип вивів їх від своїх колін, і вони поклонилися йому обличчям до землі. Взявши ж Йосиф двох синів своїх, Ефраїма праворуч, зліва від Ізраїля, а Манасію ліворуч, справа від Ізраїля, підвів їх до нього. Простягнувши ж Ізраїль праву руку, поклав на голову Єфрема, хоча цей був молодшим, і ліву на голову Манасії, схрестивши руки. І він благословив їх, і сказав: Бог, якому були угодні батьки мої перед ним, Авраам і Ісаак, Бог, який годує мене від юності до дня цього, Посланець, який рятує мене від усіх зол, нехай благословить цих дітей; і буде покликане в них ім'я моє, і ім'я батьків моїх Авраама і Ісаака; і нехай помножаться у множину велику на землі. Побачивши ж Йосиф, що батько його поклав свою праву руку на голову Єфрема, важким йому це здалося, і взявся Йосиф за руку свого батька, щоб перенести її з голови Єфрема на голову Манасії. Сказав же Йосиф до батька свого: Не так, батьку, бо цей первісток, поклади правицю твою на голову його. І не хотів він, але

сказав: Знаю, дитино, знаю, і цей стане народом, і цей буде піднесений, але брат його молодший буде більшим за нього, і нащадки його стануть множиною народів. І благословив він їх того дня, кажучи: Вами буде благословенний Ізраїль, говорячи: нехай зробить тебе Бог як Єфрема і як Манасію. І поставив він Єфрема перед Манасією. Сказав же Ізраїль Йосифу: Ось я вмираю, і буде Бог з вами, і поверне вас до землі батьків ваших. Я ж даю тобі Сіхем, виняткове місто понад братів твоїх, яке взяв я з руки аморреїв мечем моїм і луком.

49

Покликав же Яків синів своїх і сказав їм: зберіться, щоб я сповістив вам, що трапиться вам в останні дні. Зберіться і слухайте мене, сини Якова, слухайте, Ізраїлю, слухайте отця вашого. Reuben, перворідний мій, ти сило моя і початок дітей моїх, важкий у поводженні і важкий самовпевнений. Ти зухвало поводився, як вода, не кипи, бо ти піднявся на ложе батька твого; тоді ти осквернив постіль, куди ти піднявся. Симеон і Левій, брати, завершили несправедливість їхнього видалення. У раду їхню нехай не прийде душа моя, і на зборах їхніх нехай не сваряться печінки мої, бо в гніві їхньому вони вбили людей, і в бажанні їхньому вони підрізали жили бика. Проклятий гнів їхній, бо самовільний, і лють їхня, бо затверділа; поділю їх у Якові й розсію їх в Ізраїлі. Юдо, тебе похвалили брати твої,

руки твої на спинах ворогів твоїх, поклоняться тобі сини батька твого. Левеня лева Юда, з пагона, сину мій, ти піднявся, прилігши ти заснув як лев і як левеня — хто підніме його? Не вийде правитель з Юди і провідник з стегон його, доки не прийде те, що приховане для нього, і він буде очікуванням народів. Прив'язуючи до виноградної лози лоша своє, і до пагона лоша ослиці своєї, випере у вині одяг свій, і у крові виноградної грона покриття своє. Іскристі очі його від вина, і білі зуби його, ніж молоко. Завулон приморський поселиться, і він біля гавані кораблів, і простягнеться до Сидону. Іссахар бажав гарного, спочиваючи між спадщинами. І побачивши, що відпочинок гарний, і що земля родюча, підклав плече своє до праці і став землеробом. Дан судитиме народ його, як і одне плем'я в Ізраїлі. І нехай стане Дан змієм на дорозі, що сидить на стежці, кусаючи п'яту коня; і впаде вершник назад, чекаючи на спасіння Господнє. Гад, загін нападе на нього, але він нападе на нього по п'ятах. Асір — ситний його хліб, і він дасть розкіш правителям. Нафталі — стовбур розлогий, що дає красу в потомстві. Сину зрослий Йосипе, сину мій зрослий, улюблений, сину мій наймолодший, повернися до мене. Проти кого, радячись, лаяли і мали злобу на нього володарі стріл. І було розбито з силою луки їхні, і було виснажено жили рамен руки їхньої через руку правителя Якова, звідти могутній Ізраїля від Бога батька твого. І допоміг тобі Бог мій, і благословив тебе благословенням неба згори, і благословенням землі, що має все, заради благословення грудей і утроби, благословення батька твого

і матері твоєї; переважило над благословенням гір постійних, і над благословеннями пагорбів вічних; будуть на голову Йосипа, і на вершину того, хто вів братів. Веніамін — вовк хижий: вранці буде їсти ще, і до вечора дає поживу. Всі ці дванадцять синів Якова, і це говорив їм їхній батько, і благословив їх, кожного згідно з його благословенням благословив їх. І сказав він їм: я приєднуюся до мого народу; поховайте мене з моїми батьками в печері, яка є в полі Ефрона Хеттеянина, в печері подвійній, що навпроти Мамре, в землі Ханаан, яку придбав Авраам, печеру від Ефрона Хеттеянина, у володіння для гробниці. Там поховали Авраама і Сарру, дружину його; там поховали Ісаака і Ревекку, дружину його; там поховали Лію; у володінні поля і печери, що є в ньому, від синів Хета. І перестав Яків наказувати синам своїм, і піднявши ноги свої на ліжко, спочив і приєднався до народу свого.

50

І впавши Йосиф на обличчя свого батька, плакав над ним і поцілував його. І наказав Йосип своїм слугам-бальзамувальникам забальзамувати свого батька, і забальзамували бальзамувальники Ізраїля І виповнили його сорок днів, бо так відраховуються дні поховання, і оплакував його Єгипет сімдесят днів. Оскільки минули дні жалоби, Йосип говорив до правителів фараона, кажучи:

якщо я знайшов милість перед вами, говоріть про мене до вух фараона, кажучи: мій батько заклинав мене, кажучи: в гробниці, яку я викопав для себе в землі Ханаан, там ти поховаєш мене; тепер отже, піднявшись, я поховаю мого батька і повернуся. І сказав фараон Йосипу: піднімись, поховай твого батька, як він заклинав тебе. І пішов Йосип поховати батька свого, і пішли разом з ним усі слуги фараона, і старійшини дому його, і всі старійшини землі Єгипту, і вся домогосподарство Йосипа, і брати його, і весь дім батьківський його, і родичі його, а овець і волів залишили в землі Гошен. І пішли вгору разом з ним колісниці й вершники, і став табір дуже великим. І прибули вони на тік Атад, який є за Йорданом, і оплакували його великим і дуже сильним плачем, і він справив жалобу за своїм батьком сім днів. І побачили жителі землі Ханаан жалобу на току Атада, і сказали: Велика жалоба це для єгиптян; тому він назвав його ім'я Жалоба Єгипту, що за Йорданом. І зробили йому так його сини. І взяли його сини його в землю Ханаан, і поховали його в печері подвійній, яку придбав Авраам, печеру у володінні гробниці від Ефрона Хеттеянина, навпроти Мамре. І повернувся Йосип до Єгипту, він і брати його, і ті, що піднялися разом, щоб поховати батька його. Побачивши ж брати Йосифа, що помер батько їх, сказали: Чи не затаїть образи на нас Йосиф і чи не відплатить нам за все зло, яке ми заподіяли йому? І прийшовши до Йосипа, вони сказали: твій батько заклинав перед тим, як йому померти, кажучи: так скажіть Йосипу: прости їм несправедливість і гріх їхній, бо зло тобі вони

показали; і тепер прийми несправедливість слуг Бога батька твого; і заплакав Йосип, коли вони говорили до нього. І, прийшовши до нього, сказали: Знай, ми — твої слуги. І сказав їм Йосиф: Не бійтеся, бо я Божий. Ви задумували проти мене зло, але Бог задумав про мене добро, щоб сталося як сьогодні, і живився великий народ. І сказав їм: Не бійтеся, я прогодую вас і ваші доми, і втішив їх, і говорив до їхнього серця. І оселився Йосип в Єгипті, він і брати його, і вся домогосподарство батька його, і жив Йосип сто десять років. І бачив Йосип дітей Єфрема до третього покоління; і сини Махіра, сина Манасії, народилися на стегнах Йосипа. І сказав Йосиф до братів своїх, кажучи: Я вмираю, але Бог неодмінно відвідає вас і виведе вас із землі цієї в землю, яку присягнув Бог батькам нашим: Авраама, Ісаака і Якова. І заприсягнув Йосиф синів Ізраїля, кажучи: Коли Бог відвідає вас, то винесете кістки мої звідси з собою. І помер Йосиф у віці ста десяти років, і поховали його, і поклали в труні в Єгипті.

Вихід

1

Це імена синів Ізраїля, які увійшли в Єгипет разом з Яковом, батьком їхнім; кожен з усім домом своїм увійшли вони. Рувим, Симеон, Левій, Юда, Іссахар, Завулон, Веніамін, Дан і Нефталім, Гад і Асир. Йосиф же був у Єгипті, а всіх душ від Якова було сімдесят п'ять. Помер же Йосиф, і всі брати його, і все те покоління. А сини Ізраїля зросли, і примножилися, і численними стали, і переважали дуже-дуже, і земля примножила їх. Встав інший цар над Єгиптом, який не знав Йосифа. Сказав же народу своєму: Ось рід синів Ізраїля — велике множество, і є сильнішим за нас. Ходімо ж тому поводитимемося хитро з ними, щоб не примножилися, і коли трапиться нам війна, не приєдналися і вони до ворогів, і, вівши війну проти нас, не вийшли з землі. І він поставив над ними наглядачів робіт, щоб вони гнобили їх у роботах. І вони побудували укріплені міста для фараона: Піфом, і Рамесес, і Он, який є містом Сонця. Але чим більше їх пригнічували, тим більше вони

ставали, і зміцнювалися надзвичайно, і єгиптяни гидували синів Ізраїля. І єгиптяни пригноблювали синів Ізраїля силою. І пригнічували їхнє життя важкими роботами: глиною і цеглоробством, і всіма роботами в полях, усіма роботами, якими поневолювали їх із насиллям. І сказав цар Єгипту акушеркам євреїв, одній з них на ім'я Сепфора, а ім'я другої Фуа: Коли ви приймаєте пологи у єврейок, і вони народжують, якщо це хлопчик, вбийте його, а якщо дівчинка, зберігайте її. Акушерки ж боялися Бога, і не зробили так, як наказав їм цар Єгипту, і зберігали живими хлопчиків. Покликав же цар Єгипту акушерок і сказав їм: Чому ви зробили цю справу і зберегли живими хлопчиків? Сказали ж акушерки фараону: Не як жінки Єгипту єврейки, бо народжують перш ніж увійдуть до них акушерки, і народжували. Бог добре чинив з акушерками, і народ примножився, і став надзвичайно сильним. Оскільки ж акушерки боялися Бога, Він зробив для них будинки. Наказав же Фараон всьому народові своєму, кажучи: Кожного хлопчика, який народиться у євреїв, кидайте в річку, а кожну дівчинку зберігайте живою.

2

Був хтось із племені Левія, хто взяв собі одну з дочок Левія. І завагітніла, і народила сина, а побачивши, що він гарний, ховали його три місяці. Оскільки вони не могли його більше ховати, мати його взяла для нього кошик, і обмазала його

бітумною смолою, і вкинула дитину в нього, і поклала його в болото біля річки. І спостерігала його сестра здалека, щоб дізнатися, що станеться з ним. Зійшла вниз дочка фараона, щоб купатися на річці, і служниці її проходили повз біля річки, і, побачивши кошик у болоті, відіславши служницю, взяла його. Відкривши ж, бачить дитину, що плаче, в кошику; і пожаліла його дочка фараона, і сказала: Це від дітей євреїв. І сказала його сестра дочці фараона: Хочеш, я покличу тобі жінку-годувальницю з євреїв, і вона вигодує для тебе дитину? А дочка фараона сказала: Іди. А молода жінка, прийшовши, покликала матір дитини. Сказала ж до неї дочка фараона: збережи мені цю дитину і вигодуй мені її, я ж дам тобі плату; взяла ж жінка дитину і годувала її. Коли дитина підросла, вона привела її до дочки фараона, і стала вона їй сином; і назвала вона ім'я його Мойсей, кажучи: З води я його витягла. Сталося ж у ті численні дні, що Мойсей, ставши великим, вийшов до братів своїх, синів Ізраїля, і спостерігши їхню працю, бачить людину-єгиптянина, що б'є якогось єврея з його власних братів, синів Ізраїля. Оглянувшись туди й сюди і не побачивши нікого, він ударив єгиптянина і сховав його в піску. Вийшовши ж дня другого, бачить двох чоловіків євреїв, що б'ються, і каже кривднику: чому ти б'єш ближнього? А він сказав: Хто тебе призначив правителем і суддею над нами? Ти не хочеш мене вбити, як ти вбив вчора того єгиптянина? Злякався ж Мойсей і сказав: Якщо так явною стала ця справа. Почув же фараон це слово, і шукав убити Мойсея. Відійшов же Мойсей від обличчя фараона, і оселився в землі

Мадіам; прийшовши же в землю Мадіам, сів на криниці. У священика Мадіама було сім дочок, які пасли овець свого батька Йотора. Прийшовши, вони черпали воду, поки не наповнили резервуари, щоб напоїти овець свого батька Йотора. Прибувши ж, пастухи виганяли їх, але піднявшись, Мойсей врятував їх, і начерпав їм води, і напоїв їхніх овець. Прийшли вони до Рагуїла, батька їхнього, а він сказав їм: Чому ви так поспішили прийти сьогодні? Вони ж сказали: Чоловік-єгиптянин врятував нас від пастухів, і начерпав нам води, і напоїв наших овець. А він сказав його дочкам: А де ж він? І чому ви залишили того чоловіка? Покличте ж його, щоб він з'їв хліб. Мойсей оселився у того чоловіка, і той віддав свою дочку Сепфору Мойсею за дружину. У лоні завагітнівши, жінка породила сина, і Мойсей назвав ім'я його Гірсам, кажучи, що прибулець я в землі чужій. Після тих багатьох днів помер цар Єгипту, і застогнали сини Ізраїля від робіт, і закричали, і піднявся їхній крик до Бога від робіт. І почув Бог стогін їхній, і згадав Бог завіт Свій з Авраамом, і Ісааком, і Яковом. І побачив Бог синів Ізраїля, і відкрився їм.

3

І Мойсей пас овець Йотора, тестя свого, священика Мадіамського, і привів овець у пустелю, і прийшов до гори Хорив. Явився йому Ангел Господній у вогняному полум'ї з куща, і він бачить, що кущ горить вогнем, але кущ не

згоряє. Сказав же Мойсей: Пройду і побачу це велике видіння, чому не згоряє кущ. Коли ж Господь побачив, що він наближається, щоб побачити, Господь покликав його з куща, кажучи: Мойсею, Мойсею! А він сказав: Що є? А він сказав: Не підходь сюди; зніми взуття з ніг твоїх, бо місце. Земля, на якій ти стоїш, є святою. І сказав: Я є Бог батька твого, Бог Авраама, і Бог Ісаака, і Бог Якова. Мойсей же відвернув обличчя своє, бо боявся дивитися перед Богом. І сказав Господь до Мойсея: побачивши, я побачив гноблення народу мого, що в Єгипті, і крик їхній я почув від наглядачів; бо я знаю біль їхній, і я зійшов визволити їх з руки єгиптян, і вивести їх з землі тієї, і ввести їх у землю добру і велику, у землю, що тече молоком і медом, у місце ханаанеїв, і хеттеїв, і амореїв, і ферезеїв, і гергесеїв, і євеїв, і євусеїв. І тепер ось крик синів Ізраїля дійшов до мене, і я бачив гноблення, яким єгиптяни гноблять їх. І тепер іди, я пошлю тебе до фараона, царя Єгипту, і ти виведеш народ мій, синів Ізраїля, із землі Єгипту. І сказав Мойсей до Бога: Хто я такий, щоб іти до фараона, царя Єгипту, і щоб вивести синів Ізраїля із землі Єгипту? Сказав же Бог Мойсею, кажучи, що я буду з тобою, і це тобі знак, що я тебе пошлю: коли виведеш народ мій з Єгипту, ви будете служити Богу на цій горі. І сказав Мойсей до Бога: Ось я вийду до синів Ізраїля і скажу їм: Бог батьків наших послав мене до вас. Вони запитають мене: Яке ім'я Йому? Що я скажу їм? І сказав Бог до Мойсея, кажучи: Я є Сущий. І сказав: Так скажеш синам Ізраїля: Сущий послав мене до вас. І сказав Бог знову до Мойсея: Так скажеш синам Ізраїля: Господь,

Бог батьків наших, Бог Авраама, і Бог Ісаака, і Бог Якова, послав мене до вас. Це моє ім'я вічне, і пам'ятка поколінь поколінням. Прийшовши, отже, збери раду старійшин синів Ізраїля і скажеш до них: Господь, Бог батьків наших, з'явився мені — Бог Авраама, Бог Ісаака і Бог Якова — кажучи: Я справді відвідав вас і побачив все, що сталося з вами в Єгипті. І сказав: Виведу вас із поневолення єгипетського в землю ханаанеїв, і хеттеїв, і аморреїв, і ферезеїв, і гергесеїв, і євеїв, і євусеїв, у землю, що тече молоком і медом. І почують твій голос, і увійдеш ти і рада старійшин Ізраїля до фараона, царя Єгипту, і скажеш до нього: Бог Євреїв покликав нас, підемо отже дорогою трьох днів у пустелю, щоб принести жертву Богу нашому. Але я знаю, що не відпустить вас фараон, цар Єгипту, піти, якщо не могутньою рукою. І простягнувши руку, вдарю єгиптян усіма чудесами моїми, які зроблю серед них, і після цього він відпустить вас. І я дам прихильність цьому народу перед єгиптянами; коли ж ви відходитимете, ви не підете геть порожні. Але попросить жінка від сусідки і від тієї, що живе поруч з нею, посуд срібний і золотий, і одяг; і ви покладете на синів ваших і на дочок ваших, і ви пограбуєте єгиптян.

4

Відповів же Мойсей і сказав: Якщо не повірять мені і не послухають голосу мого, то скажуть бо, що не з'явився тобі

Бог, — що я скажу до них? І сказав йому Господь: Що це в твоїй руці? А він сказав: Палиця. І сказав: Кинь її на землю, і кинув він її на землю, і стала вона змієм, і втік Мойсей від нього. І сказав Господь до Мойсея: Простягни руку і візьми за хвіст. Простягнувши отже руку, він узяв за хвіст, і став жезл у його руці. Щоб вони повірили тобі, що з'явився тобі Бог батьків їхніх, Бог Авраама, і Бог Ісаака, і Бог Якова. Сказав же йому Господь знову: Внеси руку твою в лоно твоє, і він вніс руку свою в лоно своє, і виніс руку свою з лона свого, і стала рука його як сніг. І сказав знову: Внеси руку твою в лоно твоє, і вніс він руку в лоно його, і виніс її з лона його, і знову повернулася вона до кольору плоті її. Якщо ж не повірять тобі і не послухають голосу першого знаку, то повірять тобі голосу другого знаку. І буде, якщо не повірять тобі цим двом знакам і не прислухаються до голосу твого, візьмеш від води річки і виллєш на сухе, і буде вода, яку візьмеш від річки, кров'ю на сухому. Сказав Мойсей до Господа: Благаю, Господи, я не здатний ні від учора, ні від позавчора, ні від того часу, як Ти почав говорити до слуги Твого, бо я слабкоголосий і повільноязикий. І сказав Господь Мойсеєві: Хто дав рот людині? І хто зробив тугоухим і німим, зрячим і сліпим? Хіба не я Бог? І тепер іди, і я відкрию уста твої, і навчу тебе того, що ти маєш говорити. І сказав Мойсей: Благаю, Господи, признач іншого здатного, якого Ти пошлеш. І розгнівавшись гнівом Господь на Мойсея, сказав: Хіба не ось Аарон, брат твій, Левіт? Я знаю, що говорячи, він буде говорити з тобою; і ось він вийде назустріч тобі, і побачивши тебе, він зрадіє в собі. І ти

скажеш до нього, і ти даси слова мої в уста його, і я відкрию уста твої і уста його, і я навчу вас, що ви маєте робити. І він буде говорити за тебе до народу, і він буде твоїми устами, а ти йому будеш представляти справи перед Богом. І цей жезл, що перетворився на змія, ти візьмеш у свою руку, яким ти зробиш ці знамення. Пішов і Мойсей, і повернувся до Йотора, зятя його, і каже: піду я і повернуся до братів моїх, тих, що в Єгипті, і побачу, чи ще живуть вони; і сказав Йотор Мойсею: йди здоровим; а після тих багатьох днів помер цар Єгипту. Сказав Господь до Мойсея в Мадіамі: Йди, відправляйся в Єгипет, бо померли всі ті, хто шукав твою душу. Взявши ж Мойсей жінку та дітей, посадив їх на в'ючних тварин, і повернувся в Єгипет; взяв же Мойсей жезл від Бога в свою руку. Сказав Господь до Мойсея: Коли ти йтимеш і повертатимешся до Єгипту, бач усі чудеса, які я дав у твої руки, зробиш їх перед фараоном, але я затверджу серце його, і він не відішле народ. Ти ж скажеш Фараону: так говорить Господь: Ізраїль — Мій первородний син. Я сказав тобі: відпусти народ мій, щоб він служив мені. Якщо ж ти не бажаєш відпустити їх, то дивись — я вб'ю твого сина-первістка. Сталося ж у дорозі, в місці ночівлі, зустрів його Ангел Господній і намагався його вбити. І взявши Сепфора камінь, обрізала крайню плоть свого сина; і впала до його ніг, і сказала: зупинилася кров обрізання моєї дитини. І відійшла від нього, тому що сказала: Зупинилася кров обрізання моєї дитини. Господь сказав Аарону: Йди назустріч Мойсею в пустелю. І він пішов, і зустрів його на горі Божій, і вони поцілували один одного. І повідомив

Мойсей Аарону всі слова Господа, з якими Він послав його, і всі слова, які Він наказав йому. Пішов же Мойсей і Аарон, і зібрали раду старійшин синів Ізраїля. І промовив Аарон всі ці слова, які Бог промовив до Мойсея, і зробив знаки перед народом. І народ повірив і зрадів, що Бог відвідав синів Ізраїля, і що побачив їхню скорботу, а народ, схилившись, поклонився.

5

І після цього увійшли Мойсей і Аарон до фараона, і сказали йому: Так говорить Господь, Бог Ізраїля: відпусти народ Мій, щоб вони святкували Мені в пустелі. І сказав фараон: Хто це такий, чиєго голосу я маю слухати, щоб відпустити синів Ізраїля? Не знаю Господа, і Ізраїля не відпускаю. І вони кажуть йому: Бог Євреїв покликав нас, тому підемо дорогою трьох днів у пустелю, щоб принести жертву Господу Богу нашому, аби не спіткала нас смерть або вбивство. І сказав їм цар Єгипту: Чому ви, Мойсею і Аароне, відвертаєте народ від робіт? Йдіть кожен з вас до своєї роботи. І сказав Фараон: Ось тепер народ є численним, тож не припинімо їх від робіт. І наказав Фараон наглядачам народу і писарям, кажучи: більше не будете давати солому народу для виробництва цегли, як учора і позавчора; але нехай самі йдуть і збирають собі солому. І норму цегляного виробництва, яку вони самі виконують щодня, ти покладеш на них, не відніматимеш нічого, бо вони бездіяльні, через

це вони кричали, кажучи: Піднімемося і принесемо жертву Богу нашому. Нехай буде обтяжено роботи цих людей, і нехай вони турбуються про ці речі, і нехай не турбуються порожніми словами. Підганяли їх наглядачі і писарі, і говорили до народу, кажучи: Так каже фараон: більше не даю вам солому. Самі ви, йдучи, збирайте собі солому, звідки тільки знайдете, бо від вашого завдання нічого не забирається. І розсіявся народ по всій землі Єгипту, щоб збирати стерню замість соломи. Ті ж наглядачі поганяли їх, кажучи: завершуйте належні роботи щодня, так само, як і тоді, коли солома давалася вам. І були вибичувані писарі роду синів Ізраїля, призначені над ними наглядачами фараона, які казали: Чому не завершили ви ваші норми цегляного виробництва, як учора і позавчора, так і сьогодні? Увійшовши, писарі синів Ізраїля закричали до фараона, кажучи: Чому ти так робиш слугам твоїм? Солома не дається твоїм слугам, і цеглу нам кажуть робити, і ось твої діти були побиті, ти отже образиш твій народ. І сказав він їм: Ви ледарі, ледарі ви є! Через це ви кажете: ходімо, принесемо жертву Богу нашому. Тепер же йдіть і працюйте, бо солома не буде вам дана, а норму цегляного виробництва ви повинні виконати. Писарі синів Ізраїля бачили себе в лихах, кажучи: Не залишите належної денної норми цегляного виробництва. Зустріли ж Мойсея і Аарона, які йшли назустріч їм, коли вони виходили від фараона, і сказали їм: нехай Бог побачить вас і судить, бо ви зробили огидним запах наш перед фараоном і перед слугами його, щоб дати меч у руки його, щоб убити нас. Повернувся ж

Мойсей до Господа і сказав: Благаю, Господи! Чому Ти скривдив цей народ? І навіщо ти послав мене? І відтоді, як я пішов до фараона говорити в ім'я твоє, він поневолив народ цей, і ти не врятував народу твого.

6

І сказав Господь до Мойсея: Тепер побачиш, що я зроблю фараону, бо могутньою рукою він відішле їх, і високим раменóм вижене їх зі своєї землі. Говорив же Бог до Мойсея і сказав до нього: Я Господь. І Я з'явився Авраамові, і Ісаакові, і Яковові, будучи їхнім Богом, і імені Мого Господь не відкрив їм. І встановив Я завіт Мій з ними, щоб дати їм землю ханаанеїв, землю, в якій вони мешкали як чужинці, в якій вони й оселилися. І я почув стогін синів Ізраїля, яких єгиптяни поневолюють, і згадав ваш завіт. Йди, скажи синам Ізраїля, кажучи: я Господь; і я виведу вас від влади єгиптян, і я визволю вас з рабства, і я викуплю вас рукою високою і судом великим; і я візьму собі вас народом для себе, і я буду вашим Богом; і ви пізнаєте, що я Господь, Бог ваш, той, що вивів вас з гноблення єгиптян. І введу вас у землю, до якої простяг руку Мою, щоб дати її Авраму, і Ісааку, і Якову, і дам вам її у спадок, Я Господь. Мойсей говорив так до синів Ізраїля, але вони не слухали Мойсея через малодушність і через важкі роботи. І сказав Господь до Мойсея, кажучи: увійди, говори до фараона, царя Єгипту, щоб він відпустив синів Ізраїля з його землі. Говорив же

Мойсей перед Господом, кажучи: ось сини Ізраїлю не слухали мене, і як буде слухати мене фараон? Я ж нераціональний. Сказав же Господь до Мойсея та Аарона і наказав їм іти до фараона, царя Єгипту, щоб відпустити синів Ізраїля із землі Єгипту. І ці провідники домів їхніх сімей, сини Рувима, первородженого Ізраїля: Енох і Фаллус, Асрон і Хармі — це спорідненість Рувима. І сини Симеона: Ємуїл, і Ямеїм, і Аод, і Яхеїн, і Саар, і Саул від ханаанеянки; це роди синів Симеона. І це імена синів Левія за їхніми родинами: Ґершон, Кегат і Мерарі, а років життя Левія було сто тридцять сім. І це сини Ґершона: Лівній і Шімей, за домами їхніх родів. І сини Каафа: Амрам, і Іцгар, Хеврон, і Узіїл, а років життя Каафа було сто тридцять три роки. І сини Мерарі: Махлі та Муші. Це батьківські доми Левія за їхніми сім'ями. І взяв Амбран Йохабед, дочку брата батька свого, собі за дружину, і вона народила йому Аарона, і Мойсея, і Маріам, сестру їхню. А років життя Амбрама було сто тридцять два роки. І сини Іссаара: Коре, і Нафек, і Зехрі. І сини Озеїла: Місаїл, Елісафан і Сегреї. Взяв же Аарон собі за дружину Єлизавету, дочку Амінадава, сестру Наассона, і вона породила йому Надава, і Авіуда, і Елеазара, і Ітамара. Синами ж Коре були Асеір, і Елкана, і Абіасар; це покоління Коре. І Елеазар, син Аарона, взяв собі за дружину одну з дочок Футіїла, і вона народила йому Фінееса. Це родоначальники левітських сімей за їхніми поколіннями. Це Аарон і Мойсей, яким Бог сказав вивести синів Ізраїля з землі Єгипту з їхньою силою. Це ті, хто розмовляв з фараоном, царем Єгипту, і вони вивели синів Ізраїля з землі

Єгипту — сам Аарон і Мойсей — того дня, коли Господь говорив до Мойсея в землі Єгипту І говорив Господь до Мойсея, кажучи: Я Господь, говори до фараона, царя Єгипту, все, що Я кажу тобі. І сказав Мойсей перед Господом: Ось я слабкоголосий, і як мене вислухає фараон?

7

І сказав Господь до Мойсея, кажучи: Ось Я дав тебе богом Фараону, і Аарон, брат твій, буде твоїм пророком. Ти ж будеш говорити йому все, що я тобі наказую, а Аарон, брат твій, буде говорити до фараона, щоб відпустити синів Ізраїля з його землі. Я ж затверджу серце фараона, і помножу знамення мої та чудеса в землі Єгипетській. І не послухає вас фараон, і покладу руку мою на Єгипет, і виведу силою моєю народ мій, синів Ізраїля, із землі Єгипетської з великою помстою. І пізнають всі єгиптяни, що Я є Господь, простягаючи руку Мою на Єгипет, і виведу синів Ізраїля з-поміж них. Мойсей і Аарон зробили так, як наказав їм Господь. Мойсей був вісімдесяти років, а Аарон, брат його, був вісімдесяти трьох років, коли вони говорили до фараона. І сказав Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: і якщо заговорить до вас фараон, кажучи: дайте нам знак або диво, то скажеш Аарону, брату твоєму: візьми жезл і кинь на землю перед фараоном і перед слугами його, і стане він змієм. Увійшли Мойсей і Аарон перед Фараона і його слуг, і зробили так, як наказав їм Господь, і кинув Аарон жезл

перед Фараоном і перед його слугами, і став він змієм. Скликав же Фараон софістів Єгипту і чарівників, і зробили також заклиначі єгиптян своїми чарами подібно. І кинули кожен свій жезл, і стали вони зміями, і поглинув жезл Аарона їхні жезли. І зміцніло серце фараона, і не послухав він їх, як саме наказав їм Господь. Сказав Господь до Мойсея: затверділе серце фараона, щоб не відпустити народ. Іди до Фараона вранці, ось він виходить до води, і ти будеш зустрічати його на березі річки, і жезл, перетворений на змія, візьмеш у свою руку. І скажеш до нього: Господь, Бог Євреїв, послав мене до тебе, кажучи: відпусти народ мій, щоб він служив мені в пустелі, і ось ти не послухав досі. Так говорить Господь: Із цього ти пізнаєш, що Я — Господь. Ось Я вдаряю жезлом, що в руці Моїй, по воді, що в річці, і вона зміниться на кров. І риби в річці помруть, і засмердить річка, і не зможуть єгиптяни пити воду з річки. Сказав Господь до Мойсея: Скажи Аарону, братові твоєму: візьми жезл твій у руку твою і простягни руку твою на води Єгипту, і на ріки їхні, і на канали їхні, і на болота їхні, і на всю зібрану воду їхню, і стане кров'ю. І сталася кров в усій землі Єгипту, і в деревах, і в каменях. І зробили так Мойсей і Аарон, як наказав їм Господь, і, піднявши свій жезл, він вдарив воду в річці перед фараоном і перед його слугами, і перетворив всю воду в річці на кров. І риби в річці померли, і річка смерділа, і єгиптяни не могли пити воду з річки, і кров була по всій землі Єгипту. Зробили ж подібно і чарівники єгиптян чарами їхніми, і затверділо серце фараона, і не послухав він їх, як сказав Господь.

Повернувшись же, Фараон увійшов у свій дім і не звернув на це уваги. Викопали ж усі єгиптяни навколо річки ями, щоб пити воду, і не могли пити воду з річки. І минуло сім днів після того, як Господь вразив ріку. І сказав Господь до Мойсея: увійди до фараона і скажеш йому: так говорить Господь: відпусти народ мій, щоб вони служили мені. Якщо ж ти не бажаєш відпустити, ось я вражаю всі твої землі жабами. І виригне ріка жаб, і, піднявшись, вони увійдуть у доми твої, і в комори спалень твоїх, і на ліжка твої, і в доми слуг твоїх, і народу твого, і в діжі твої, і в печі твої. І на тебе, і на слуг твоїх, і на народ твій піднімуться жаби.

8

Сказав же Господь до Мойсея: Скажи Аарону, братові твоєму: простягни рукою жезл твій на ріки, і на канали, і на болота, і виведи жаб. І простягнув Аарон руку на води Єгипту, і вивів жаб, і піднялася жаба, і покрила землю Єгипту. Зробили так само й чарівники єгипетські своїми чарами, і вивели жаб на землю Єгипту. І покликав фараон Мойсея і Аарона, і сказав: Моліться про мене до Господа, і нехай Він забере жаб від мене і від мого народу, і я відішлю їх, і нехай вони принесуть жертву Господу. Сказав же Мойсей до Фараона: Визнач мені, коли я помолюся про тебе, і про слуг твоїх, і про народ твій, щоб знищити жаб від тебе, і від народу твого, і з домів ваших, окрім тих, що в річці залишаться. І він сказав: На завтра; він сказав тоді: Як

ти сказав, щоб ти знав, що немає іншого, крім Господа; і будуть видалені жаби від тебе, і від ваших домів, і від садиб, і від твоїх слуг, і від твого народу, крім того в річці залишаться. Вийшли ж Мойсей і Аарон від фараона, і закричав Мойсей до Господа про угоду щодо жаб, як призначив фараон. Зробив же Господь так, як сказав Мойсей, і померли жаби з будинків, і з подвір'їв, і з полів. І зібрали їх купами-купами, і земля смерділа. Побачивши ж Фараон, що настало полегшення, отяжчіло серце його, і не послухав він їх, як і говорив Господь. Сказав же Господь до Мойсея: скажи Аарону, простягни рукою жезл твій і вдар по порохові землі, і будуть комарі і на людях, і на чотириногих, і по всій землі Єгипту. Простягнув отже Аарон рукою жезл і вдарив по пилу землі, і з'явилися мошки на людях і на чотириногих, і в усьому пилу землі з'явилися мошки. Зробили так само і чарівники своїми чаклунствами, щоб вивести мошок, але не могли, і стали мошки як на людях, так і на чотириногих. Тоді чарівники сказали фараону: Це палець Божий. Але серце фараона затверділо, і він не послухав їх, як і говорив Господь. Сказав Господь до Мойсея: Встань рано вранці і стань перед фараоном, і ось він вийде до води, і скажеш йому: так говорить Господь: відпусти народ мій, щоб вони служили мені в пустелі. Якщо ж не бажаєш відпустити народ мій, ось я посилаю на тебе, і на слуг твоїх, і на народ твій, і на доми ваші песячу муху, і наповняться доми єгиптян песячою мухою, і землю, на якій вони перебувають. І прославлю в той день землю Гесем, на якій перебуває народ мій, де не

буде собачої мухи, щоб ти знав, що я є Господь, Бог усієї землі. І встановлю я відмінність між моїм народом і твоїм народом, а завтра це станеться на землі. Зробив же Господь так, і прийшла велика множина собачих мух у будинки фараона, і в будинки його слуг, і на всю землю Єгипту, і земля була знищена від собачих мух. Покликав же Фараон Мойсея і Аарона, кажучи: Прийшовши, принесіть жертву Господу, Богу вашому, в землі. І сказав Мойсей: Не можливо вчинити так, бо ми принесемо в жертву Господу Богу нашому огидності єгиптян. Якщо ж ми принесемо в жертву огидності єгиптян перед ними, то будемо закидані камінням. Ми підемо в пустелю на три дні шляху і принесемо жертву Богу нашому, як сказав нам Господь. І сказав Фараон: Я відпускаю вас, і принесіть жертву Богу вашому в пустелі, але не йдіть далеко, помоліться ж за мене до Господа. Сказав Мойсей: Я вийду від тебе і помолюся до Бога, і відійде собача муха від тебе, і від слуг твоїх, і від народу твого завтра. Не обманюй більше, Фараоне, щоб не відпустити народ принести жертву Господу. Вийшов Мойсей від фараона і молився до Бога. Зробив же Господь так, як сказав Мойсей, і забрав рої мух від фараона, і від слуг його, і від народу його, і не залишилося жодної. І зробив важким Фараон серце своє і на час цей, і не побажав відпустити народ.

9

Сказав же Господь до Мойсея: увійди до фараона і скажеш йому: так говорить Господь, Бог Євреїв: відпусти народ мій, щоб вони служили мені. Якщо ж отже не бажаєш відпустити народ мій, але ще тримаєш його, то ось рука Господа буде на худобі твоїй, що на полях, на конях, і на вьючних тваринах, і на верблюдах, і на волах, і на вівцях — смерть дуже велика. І прославлю я в той час різницю між худобою єгиптян і худобою синів Ізраїля: не помре від усього, що належить синам Ізраїля, жодне слово. І Бог встановив межу, кажучи: завтра Господь виконає це слово на землі. І зробив Господь це слово наступного дня, і померла вся худоба єгиптян, але від худоби синів Ізраїля не померло нічого. Побачивши ж Фараон, що не загинуло нічого від усієї худоби синів Ізраїля, затверділо серце Фараона, і він не відпустив народ. Сказав же Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: візьміть ви повні жмені сажі з печі, і нехай розсипле Мойсей її до неба перед фараоном і перед слугами його. І нехай буде пил на всю землю Єгипту, і будуть на людях і на чотириногих тваринах виразки — пухирі, що вириваються, — і в людях, і в чотириногих тваринах, на всій землі Єгипту. І взяв сажу з печі перед Фараоном, і розсипав її Мойсей у небо, і з'явилися виразки — пухирі, що спалахували, — і на людях, і на чотириногих тваринах. І не могли чарівники стати перед Мойсеєм через виразки, бо виразки з'явилися на чарівниках і по всій землі Єгипту. Але Господь зачерствив серце фараона, і він не послухав їх, як наказав Господь. Сказав же Господь до Мойсея: встань рано вранці і стань перед фараоном, і скажеш до нього: ці речі

говорить Господь, Бог Євреїв: відпусти народ мій, щоб служили мені. Бо в цей час я посилаю всі язви мої в серце твоє, і слуг твоїх, і народу твого, щоб ти знав, що немає іншого, як я, на всій землі. Тепер бо, відіславши руку, вдарю тебе і народ твій умертвлю, і ти будеш знищений з землі. І заради цього ти був збережений, щоб я міг показати в тобі силу мою, і щоб було проголошено ім'я моє в усій землі. Ще отже ти утримуєш народ мій, щоб не відпустити їх? Ось я зішлю завтра о цій годині град дуже великий, якого такого не було в Єгипті від дня, коли його створено, до цього дня. Тепер отже поспіши зібрати худобу твою і все, що в тебе є в полі; бо всі люди і худоба, що будуть знайдені в полях і не увійдуть в дім, а впаде на них град, помруть. Той зі слуг фараона, хто боявся слова Господа, зігнав свою худобу в будинки. Хто ж не приділив уваги розумом слову Господньому, той залишив худобу в полях. Сказав же Господь до Мойсея: Простягни руку твою в небо, і буде град на всю землю Єгипту, на людей, і на худобу, і на всю траву, що на землі. Простяг же Мойсей руку до неба, і Господь дав громи й град, і вогонь пробігав по землі, і Господь пролив градом на всю землю Єгипту. Був град і вогонь, що палав у граді, а град був дуже великий, якого такого не було в Єгипті з того дня, як став на ній народ. Град вдарив по всій землі Єгипту, від людини до худоби, і град побив всю траву в полі, і всі дерева в полях град розтрощив. Крім землі Гесем, де були сини Ізраїля, граду не було. Пославши ж, фараон покликав Мойсея і Аарона, і сказав їм: Я згрішив цього разу, Господь праведний, а я і народ мій нечестиві.

Моліться отже про мене до Господа, і нехай припиняться голоси Бога, і град, і вогонь, і я відішлю вас, і ви більше не будете залишатися. Сказав же йому Мойсей: як тільки я вийду з міста, простягну руки мої до Господа, і голоси припиняться, і град і дощ більше не буде, щоб ти знав, що земля належить Господу. І ти, і слуги твої — я знаю, що ви ще не побоялися Господа. Льон же і ячмінь були вдарені, бо ячмінь стояв, а льон був у колосі. Але пшениця і полба не були вражені, бо вони були пізні. Вийшов же Мойсей від фараона за місто і простягнув руки до Господа, і голоси припинилися, і град і дощ більше не падав на землю. Побачивши ж, що припинилися дощ, і град, і громи, фараон знову почав грішити і затвердив своє серце та серця своїх слуг. І затверділо серце фараона, і він не відпустив синів Ізраїля, як і говорив Господь Мойсею.

10

Сказав і Господь до Мойсея, кажучи: увійди до фараона, бо я затвердив його серце і серця його слуг, щоб далі прийшли ці знамення на них; щоб ви розповіли у вуха ваших дітей і дітям дітей ваших, скільки я знущався над єгиптянами, і мої знамення, які я зробив серед них; і ви пізнаєте, що я Господь. Увійшли Мойсей і Аарон до Фараона і сказали йому: так говорить Господь, Бог Євреїв, до якого часу не бажаєш устидитися Мене? Відпусти народ мій, щоб вони служили мені. Якщо ж ти не бажаєш відпустити народ мій,

ось я наводжу завтра о цій порі велику сарану на всі межі твої. І покриє вигляд землі, і не зможеш побачити землю, і пожере все надлишкове на землі, що залишилося, яке залишив вам град, і пожере все дерево, що росте у вас на землі. І будуть наповнені твої будинки, і будинки слуг твоїх, і всі будинки в усій землі єгиптян, яких ніколи не бачили батьки твої, ні прабатьки їхні, від того дня, як з'явилися на землі, до дня цього. І відвернувшись, Мойсей вийшов від фараона. І кажуть слуги фараона йому: Доки це буде для нас пасткою? Відпусти людей, щоб вони служили їхньому Богу; чи ти бажаєш знати, що Єгипет загинув? І повернули Мойсея й Аарона до фараона, і сказав він їм: Ідіть і служіть Господу, Богу вашому, але хто ж і хто є ті, що йдуть? І каже Мойсей: З молодими чоловіками і старійшинами підемо, з синами і дочками, і вівцями, і волами нашими, бо є свято Господа. І сказав він до них: Нехай буде так Господь з вами, як я відпускаю вас, чи не і ваш багаж? Дивіться, що лукавство прикладене до вас. Не так, нехай йдуть чоловіки і нехай служать Богу, бо саме цього ви шукаєте, але їх вигнали від обличчя фараона. Сказав Господь до Мойсея: Простягни руку на землю Єгипту, і нехай піде сарана на ту землю, і пожере всю траву землі і весь плід дерев, який залишив град. І підняв Мойсей жезл до неба, і Господь навів південний вітер на землю, весь той день і всю ту ніч; настав ранок, і південний вітер підняв сарану, і приніс її на всю землю Єгипту; і спочила вона на всіх границях Єгипту дуже велика; перед нею не було такої сарани, і після цього не буде так. І покрила вигляд землі, і була зруйнована земля, і

пожерла всю траву землі, і весь плід дерев, який залишився від граду; не залишилося нічого зеленого ні на деревах, ні на всякій траві поля, у всій землі Єгипту. Поспішав же Фараон покликати Мойсея і Аарона, кажучи: Я згрішив перед Господом, Богом вашим, і проти вас. Прийміть же мій гріх ще тепер, і помоліться до Господа Бога вашого, і нехай Він відніме від мене цю смерть. Вийшов Мойсей від фараона і молився до Бога. І змінив Господь вітер від моря на сильний, і підняв сарану, і кинув її в Червоне море, і не залишилося жодної сарани в усій землі Єгипту. І затвердив Господь серце фараона, і не відпустив він синів Ізраїля. Сказав Господь до Мойсея: Простягни руку твою до неба, і нехай буде темрява на землі Єгипту, відчутна темрява. І простяг Мойсей руку свою в небо, і стала темрява, морок, буря на всю землю Єгипту три дні. І не бачив ніхто брата свого три дні, і не вставав ніхто з ліжка свого три дні; всім же синам Ізраїля світло було в усіх місцях, де вони жили. І покликав фараон Мойсея і Аарона, кажучи: Ідіть, служіть Господу, Богу вашому, тільки овець і волів залишіть, а багаж ваш нехай іде з вами. І сказав Мойсей: Але й ти дасиш нам цілопалення і жертви, які ми принесемо Господу, Богу нашому. І худоба наша піде з нами, і не залишимо ми жодного копита, бо від них візьмемо, щоб служити Господу Богу нашому, ми ж не знаємо, чим служитимемо Господу Богу нашому, аж поки не прийдемо туди. Затвердив же Господь серце фараона, і не побажав він відпустити їх. І каже Фараон: Іди геть від мене, бережися, щоб більше не бачити мого обличчя, бо якого дня з'явишся переді мною,

помреш. Каже ж Мойсей: Ти сказав, що я більше не з'явлюся тобі в обличчя.

11

Сказав Господь до Мойсея: ще одну рану я наведу на фараона і на Єгипет, і після цього він відішле вас звідси, а коли відсилатиме вас остаточно, то вижене вас геть. Говори отже таємно до вух народу, і нехай кожен попросить у свого сусіда посудини срібні і золоті та одяг. Господь же дав прихильність народові Своєму перед єгиптянами, і вони позичили їм, і чоловік Мойсей став дуже великим перед єгиптянами, і перед фараоном, і перед слугами його. І сказав Мойсей: це говорить Господь, близько півночі я увійду в середину Єгипту. І помре кожен первісток у землі Єгипту, від первістка фараона, який сидить на троні, і аж до первістка служниці, що біля жорен, і аж до первістка всякої худоби. І буде великий крик по всій землі Єгипту, якого такого не було, і такого вже не буде. І серед усіх синів Ізраїля не загарчить пес язиком своїм, від людини до худоби, щоб ти знав, яку відзнаку вчинить Господь між Єгиптянами і Ізраїлем. І зійдуть вниз всі ці твої слуги до мене, і вклоняться мені, кажучи: вийди ти, і весь твій народ, який ти ведеш; і після цього я вийду. Вийшов же Мойсей від фараона з гнівом. Сказав же Господь до Мойсея: Не послухає вас фараон, щоб я примножив мої знамення і чудеса в землі Єгипетській. Мойсей же і Аарон зробили всі ці знаки і

чудеса в землі Єгипетській перед фараоном, але Господь затвердив серце фараона, і він не послухав відпустити синів Ізраїля з землі Єгипетської.

12

І сказав Господь до Мойсея і Аарона в землі Єгипту, кажучи: місяць цей для вас початок місяців; перший він для вас у місяцях року. Промов до всієї громади синів Ізраїля, кажучи: десятого дня цього місяця нехай візьме кожен вівцю за домами батьків, кожен вівцю за домом. Якщо ж їх небагато в домі, так що не вистачає на вівцю, він візьме з собою свого сусіда, згідно з числом душ, кожному буде зараховано на вівцю достатню для нього частину. Вівця має бути досконала, самець, однорічна, ви візьмете її від ягнят і від козенят. І буде вам збережене до чотирнадцятого дня цього місяця, і заріже його вся громада зібрання синів Ізраїля ввечері. І вони візьмуть від крові, і покладуть на два одвірки і на перекладину, в будинках, в яких вони їх з'їдять. І з'їдять вони м'ясо цієї ночі, смажене на вогні, і прісне з гіркими травами з'їдять. Не їжте з них ні сирого, ні вареного у воді, а тільки смаженого на вогні, голову з ногами і нутрощами. Не залишиться від нього нічого до ранку, і кістки не зламаєте від нього, а те, що залишиться від нього до ранку, спалите у вогні. Так ви будете їсти його: стегна ваші підперезані, взуття на ногах ваших і палиці в руках ваших, і ви будете їсти його з поспіхом — це Пасха

Господу. І Я пройду землею Єгипту цієї ночі, і вражу всіх первістків у землі Єгипетській від людини до худоби, і над усіма богами єгиптян здійсню помсту, Я — Господь. І буде кров вам на знак на домах, у яких ви перебуваєте там, і побачу кров, і захищу вас, і не буде серед вас рани знищення, коли вдаряю по землі Єгипту. І буде для вас цей день пам'яткою, і святкуватимете його як свято Господу в усі ваші покоління, вічним статутом святкуватимете його. Сім днів ви будете їсти прісне, а від першого дня ви видалите закваску з ваших будинків, кожен, хто з'їсть закваску, та душа буде знищена з Ізраїля, від першого дня до сьомого дня. І перший день буде названий святим, і сьомий день буде для вас святим, жодної рабської роботи не робитимете в них, крім того, що буде зроблено для кожної душі, тільки це буде зроблено вам. І ви будете дотримуватися цієї заповіді; бо в цей день я виведу силу вашу з землі Єгипту, і ви зробите цей день для поколінь ваших законом вічним, починаючи з чотирнадцятого дня першого місяця, від вечора ви будете їсти прісне, аж до двадцять першого дня місяця, до вечора. Сім днів закваска не буде знайдена у ваших домах, кожен, хто з'їсть квасне, та душа буде знищена із зібрання Ізраїля, як серед чужинців, так і серед корінних жителів землі. Нічого квашеного не їстимете, а в кожному житлі вашому їстимете прісне. Покликав же Мойсей всю раду старійшин синів Ізраїля і сказав до них: Пішовши, візьміть собі вівцю згідно з вашими родинами і принесіть в жертву пасху. Ви візьмете пучок ісопу і, занурившись у кров, що біля дверей, нанесете

на одвірок і на обидва одвірки кров, яка є біля дверей, а ви не вийдете, кожен, за двері свого будинку до ранку. І пройде Господь, щоб вразити єгиптян, і побачить кров на одвірку і на обох одвірках, і пройде Господь повз двері, і не дозволить знищувачу увійти в доми ваші, щоб вразити. І бережіть це слово як закон для себе і для синів ваших до віку. Якщо ж ви ввійдете в землю, яку дасть Господь вам, як говорив, бережіть це служіння. І буде, якщо скажуть до вас сини ваші: Що це за служба? І ви скажете їм: Жертва ця — пасха Господу, як Він покрив будинки синів Ізраїля в Єгипті, коли вразив єгиптян, а будинки наші врятував. І схилившись, народ поклонився. І відійшовши, зробили сини Ізраїля, як наказав Господь Мойсею і Аарону, так зробили. Сталося ж опівночі, і Господь вразив кожного первістка в землі Єгипетській, від первістка фараона, що сидів на троні, до первістка полоненої жінки, що була в ямі, і до первістка всякої худоби. І піднявся Фараон уночі, і слуги його, і всі єгиптяни, і став великий крик по всій землі Єгипту, бо не було дому, в якому не було б мертвого. І покликав фараон Мойсея й Аарона вночі, і сказав їм: Встаньте і вийдіть з-поміж народу мого, і ви, і сини Ізраїля, ідіть і служіть Господу Богу вашому, як ви кажете. І взявши ваших овець і волів, йдіть, благословіть же і мене. І єгиптяни примушували народ із ревністю вигнати їх із землі, бо сказали, що всі ми вмираємо. Взяв же народ тісто своє, перед тим як заквасити діжі свої, зв'язані в одягах своїх на плечах. А сини Ізраїлеві зробили так, як наказав їм Мойсей, і попросили в єгиптян срібні й золоті речі та одяг. І дав

Господь милість народові Своєму перед єгиптянами, і ті позичили їм, і вони пограбували єгиптян. Вирушивши ж сини Ізраїлеві з Рамесе в Сокхоф, шістсот тисяч піших чоловіків, крім багажу. І велике змішане натовпище пішло вгору з ними, і вівці, і воли, і худоби дуже багато. І вони спекли тісто, яке винесли з Єгипту, прісними хлібами, бо воно не заквасилося, адже їх вигнали єгиптяни, і вони не змогли залишитися, ані не зробили собі припасів на дорогу. А проживання синів Ізраїля, яке вони проживали в землі Єгипту і в землі Ханаану, становило чотириста тридцять років. І сталося після чотирьохсот тридцяти років, що вийшла вся сила Господа з землі Єгипту вночі. Охорона є для Господа, щоб вивести їх із землі Єгипту; та ніч ця — охорона для Господа для всіх синів Ізраїля в їхні покоління. І сказав Господь до Мойсея і Аарона: це закон Пасхи - жоден чужинець не буде їсти від неї. І всякого слугу або купленого за срібло обріж, і тоді він буде їсти від неї. Прибулець або наймит не їстиме від нього. В одному будинку буде з'їдено, і не винесете з будинку м'яса назовні, і кістки не зламаєте від нього. Вся громада синів Ізраїлю зробить це. Якщо ж хтось підійде до вас, прибулець, щоб зробити пасху Господу, обріжте в нього всіх чоловічої статі, і тоді він підійде, щоб зробити її, і буде як і корінний житель землі; жоден необрізаний не їстиме від неї. Закон один буде для корінного жителя і для прибульця, який прийшов до вас. І зробили сини Ізраїля, як заповідав Господь Мойсею і Аарону до них, так зробили. І сталося того дня, що Господь вивів синів Ізраїля з землі Єгипту з їхньою силою.

13

Сказав же Господь до Мойсея, кажучи: освяти мені кожного первістка первонародженого, що відкриває кожну утробу серед синів Ізраїля, від людини до худоби — мені належить. Сказав же Мойсей до народу: пам'ятайте день цей, в який вийшли ви з землі Єгипту, з дому рабства, бо могутньою рукою вивів вас Господь звідси, і не буде їстися квас. Бо сьогодні ви виходите в місяці молодих. І буде, коли Господь, Бог твій, приведе тебе в землю Хананеїв, і Хеттеїв, і Аммореїв, і Євеїв, і Євусеїв, і Гергесеїв, і Ферезеїв, яку присягнув батькам твоїм дати тобі, землю, що тече молоком і медом, то зробиш служіння це в місяці цьому. Шість днів ви будете їсти прісний хліб, а в сьомий день — свято Господа. Прісне ви будете їсти сім днів, не буде видно тобі квасного, ані буде в тебе квасу в усіх межах твоїх. І ти оголосиш синові своєму в той день, кажучи: Через це зробив Господь Бог мені, коли я виходив з Єгипту. І буде тобі знак на руці твоїй і пам'ятка перед очима твоїми, щоб став закон Господа в устах твоїх, бо рукою могутньою вивів тебе Господь Бог з Єгипту. І бережіть цей закон згідно з порами часів, з днів у дні. І буде, коли Господь Бог твій приведе тебе в землю Ханаанеїв, як присягнув батькам твоїм, і дасть тобі її. І відокремиш кожного первістка, самців Господу, кожного первістка зі стад або з худоби твоєї, скільки б їх не народилося тобі, самців освятиш Господу. Кожне, що відкриває утробу осла, обміняєш на вівцю, а якщо не

обміняєш, викупиш його; кожного перворідного з-поміж синів твоїх викупиш. Якщо ж запитає тебе син твій після цього, кажучи: Що це? І ти скажеш йому, що могутньою рукою вивів Господь нас із землі Єгипту, з дому рабства. Коли ж Фараон затвердився не відпускати нас, він убив усіх первістків у землі Єгипетській, від первістків людей до первістків худоби; через це я жертвую Господу все, що відкриває утробу, усіх чоловічої статі, і кожного первістка з синів моїх викуплю. І буде воно знаком на руці твоїй і непохитним перед очима твоїми, бо могутньою рукою вивів тебе Господь з Єгипту. Коли ж Фараон відіслав народ, Бог не провів їх шляхом землі Филистимлян, тому що він був близький, бо Бог сказав: щоб народ не розкаявся, побачивши війну, і не повернувся в Єгипет. І обвів Бог народ шляхом у пустелю, до Червоного моря, а п'ятим поколінням вийшли сини Ізраїлеві з землі Єгипетської. І взяв Мойсей кістки Йосифа з собою, бо клятвою він заклинав синів Ізраїля, кажучи: Господь неодмінно відвідає вас, і винесете мої кістки звідси з собою. Піднявшись же, сини Ізраїлеві з Сокхоту таборували в Етамі біля пустелі. А Бог вів їх удень у стовпі хмари, щоб показати їм шлях, а вночі в стовпі вогню. Не відійшов же стовп хмари вдень, і стовп вогню вночі, перед усім народом.

14

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: Говори до синів

Ізраїля, і, повернувшись, нехай вони таборують навпроти поселення, між Мігдолом і між морем, навпроти Баал-Цефона; перед ним ти будеш таборувати при морі. І скаже фараон до народу свого: Сини Ізраїля блукають у землі, бо замкнула їх пустеля. Я ж затверджу серце фараона, і він переслідуватиме їх, і прославлюся через фараона і через усе його військо, і дізнаються всі єгиптяни, що я є Господь, і вони зробили так. І було повідомлено цареві єгиптян, що народ втік, і змінилося серце фараона і його слуг щодо народу, і сказали вони: Що це ми зробили, відпустивши синів Ізраїля, щоб вони не служили нам? Запріг отже Фараон свої колісниці, і весь свій народ зібрав разом із собою, і взявши шістсот вибраних колісниць, і всю кінноту єгиптян, і тристатів на всіх. І затвердив Господь серце фараона, царя Єгипту, і серця слуг його, і він переслідував синів Ізраїля, а сини Ізраїлеві виходили з піднесеною рукою. І переслідували єгиптяни їх, і знайшли їх таборуючих біля моря, і вся кіннота і колісниці фараона, і вершники, і військо його навпроти поселення, навпроти Веелсепфона. І Фараон наближався, і сини Ізраїля, піднявши очі, бачать, що єгиптяни таборували позаду них, і злякалися дуже, і закричали сини Ізраїля до Господа. І сказали до Мойсея: через те, що не було гробниць у землі Єгипетській, ти вивів нас умирати в пустелі? Що це ти зробив нам, вивівши з Єгипту? Хіба не це було те слово, яке ми говорили до тебе в Єгипті, кажучи: дозволь нам, щоб ми служили єгиптянам? Краще бо нам служити єгиптянам, ніж померти в цій пустелі. І сказав Мойсей до народу: майте

мужність, станьте і дивіться на спасіння від Господа, яке Він зробить нам сьогодні; бо як ви бачили єгиптян сьогодні, так не побачите більше їх на вічні часи; Господь буде воювати за вас, а ви будете мовчати. І сказав Господь Мойсеєві: Чому ти кричиш до мене? Говори синам Ізраїля, і нехай вони зрушать з табору. А ти підійми свій жезл і простягни свою руку на море, і розділи його, і нехай увійдуть сини Ізраїля в середину моря по сухому. І ось я зроблю твердим серце фараона і всіх єгиптян, і вони увійдуть після них, і я буду прославлений у фараоні, і у всьому його війську, і у колісницях, і у його конях. І пізнають всі єгиптяни, що я є Господь, коли буду прославлений через фараона, і через колісниці, і коней його. Посланець Божий, що йшов перед табором синів Ізраїля, зрушив і пішов позаду них, і стовп хмари зрушив з їхнього чола і став позаду них. І увійшов між табір єгиптян і між табір Ізраїля, і став, і настала темрява і морок, і пройшла ніч, і не змішалися вони один з одним цілу ніч. Простяг же Мойсей руку на море, і Господь відігнав море сильним південним вітром цілу ніч, і зробив море сушею, і розділилася вода. І увійшли сини Ізраїля в середину моря по сухому, і вода його була стіною з правого боку і стіною з лівого боку. І переслідували єгиптяни, і увійшли за ними, і всі коні фараона, і колісниці, і вершники — у середину моря. Сталося ж у ранковій варті, і поглянув Господь на табір єгиптян у стовпі вогню і хмари, і привів у замішання табір єгиптян, і зв'язав осі колісниць їхніх, і вів їх із силою; і сказали єгиптяни: втечемо від обличчя Ізраїля, бо Господь воює за них проти єгиптян. Сказав же Господь до

Мойсея: Простягни руку твою на море, і нехай повернеться вода, і нехай покриє єгиптян, і колісниці, і вершників. Простяг же Мойсей руку на море, і вода повернулася вдень на землю, а єгиптяни втікали під воду, і Господь скинув єгиптян у середину моря. І вода, повернувшись назад, покрила колісниці і вершників, і всю силу фараона, які увійшли за ними в море, і не залишилося з них жодного. А сини Ізраїлю пішли по сухій землі посеред моря, і вода була для них стіною з правого боку і стіною з лівого боку. І врятував Господь Ізраїля того дня з руки єгиптян, і побачив Ізраїль єгиптян мертвих на березі моря. Побачив Ізраїль ту велику руку, яку Господь зробив єгиптянам, і народ убоявся Господа, і повірили Богу і Мойсею, слузі Його.

15

Тоді Мойсей і сини Ізраїля заспівали цю пісню Богу і сказали: Заспіваймо Господу, бо Він славно прославився — коня і вершника кинув у море. Помічник і захисник став мені на спасіння, це мій Бог, і я прославлю Його, Бог батька мого, і я возвеличу Його. Господь ламає війни, Господь — ім'я Йому. Колісниці фараона і силу його кинув у море, обраних вершників третього рангу; були поглинуті в Червоному морі; море покрило їх; потонули в глибину як камінь. Правиця твоя, Господи, прославлена в силі; правиця твоя, Господи, розбила ворогів. І множиною слави твоєї ти зламав ворогів, ти послав гнів твій — пожер їх як солому. І

через дух гніву твого розділилася вода, застигли як стіна води, застигли хвилі посеред моря. Сказав ворог: Переслідуючи, схоплю, поділю здобич, наповню душу мою, знищу мечем моїм, запанує рука моя. Ти послав дух Твій, покрило їх море, потонули вони, як свинець, у воді бурхливій. Хто подібний до тебе серед богів, Господи? Хто подібний до тебе? Прославлений у святих, дивний у славі, творячий чудеса. Ти простяг правицю Твою, поглинула їх земля. Ти провів у правді Своїй цей народ Свій, якого Ти викупив, Ти підтримав силою Своєю до оселі святої Своєї. Почули народи й розгнівалися, муки охопили мешканців Філістії. Тоді поспішили вожді Едому, і правителі моавітян; охопив їх тремтіння, розтанули всі мешканці Ханаану. Нехай падуть на них тремтіння і страх, величчю руки Твоєї нехай окам'яніють, доки не пройде народ Твій, Господи, доки не пройде народ Твій цей, якого Ти придбав. Ввівши, посади їх на горі спадщини Твоєї, у готовому житлі Твоєму, яке Ти приготував, Господи, у святилищі, Господи, яке приготували руки Твої. Господь царює на віки вічні і повік. Тому що кінь фараона з колісницями і вершниками увійшов у море, і Господь навів на них воду моря, а сини Ізраїля пройшли посуху посеред моря. Взявши ж Маріам, пророчиця, сестра Аарона, барабан у руку свою, і вийшли всі жінки за нею з барабанами і хорами. Почала ж їх Маріам, кажучи: заспіваймо Господу, бо Він славно прославився, коня і вершника кинув у море. Вивів же Мойсей синів Ізраїля від Червоного моря, і привів їх у пустелю Шур, і йшли три дні пустелею, і не знаходили води,

щоб пити. Вони прийшли до Мерри, але не могли пити води з Мерри, бо вона була гіркою; через це він назвав те місце Гіркота. І нарікав народ на Мойсея, кажучи: Що ми будемо пити? Закричав же Мойсей до Господа, і показав йому Господь дерево, і кинув його в воду, і стала солодкою вода; там поставив йому постанови і суди, і там його випробував, і сказав: якщо слухаючи будеш слухати голосу Господа Бога твого, і приємне перед ним будеш робити, і прислухаєшся до заповідей його, і будеш дотримуватися всіх постанов його, всяку хворобу, яку наслав на єгиптян, не нашлю на тебе; я бо є Господь Бог твій, який зцілює тебе. І вони прийшли в Елім, і було там дванадцять джерел води, і сімдесят пальмових стовбурів, і розташувалися вони там табором біля води.

16

Вони вирушили з Еліма, і прийшла вся громада синів Ізраїля в пустелю Сін, що є між Елімом і Сінаєм. А п'ятнадцятого дня другого місяця, після того як вони вийшли з землі Єгипту, нарікало все зібрання синів Ізраїля на Мойсея і Аарона. І сказали до них сини Ізраїля: О, якби ми померли, вражені Господом, у землі Єгипту, коли ми сиділи над горщиками з м'ясом і їли хліб доситу, бо ви вивели нас у цю пустелю, щоб уморити голодом усю цю громаду. І сказав Господь до Мойсея: ось я дощитиму вам хліби з неба; і вийде народ, і збиратимуть на кожен день,

щоб випробувати їх, чи ходитимуть за законом моїм, чи ні. І буде в шостий день, і приготують те, що принесуть; і буде вдвічі більше того, що збирають щодня. І сказали Мойсей і Аарон до всього зібрання синів Ізраїля: увечері ви дізнаєтесь, що Господь вивів вас із землі Єгипту, і вранці ви побачите славу Господа в тому, що він почув ваше нарікання на Бога; а ми хто такі, що ви нарікаєте на нас? І сказав Мойсей: коли Господь дає вам увечері м'ясо їсти і хліб вранці досита, бо Господь почув ваше нарікання, яке ви нарікаєте проти нас – ми ж хто такі? Бо не проти нас є нарікання ваше, а проти Бога. Сказав же Мойсей до Аарона: Скажи всій громаді синів Ізраїля: підійдіть перед Бога, бо Він почув ваше ремствування. Коли ж Аарон говорив до всієї громади синів Ізраїля, і вони повернулися до пустелі, і слава Господа з'явилася в хмарі. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: я почув нарікання синів Ізраїля; говори до них, кажучи: увечері ви будете їсти м'ясо, і вранці ви наситеся хлібом; і ви будете знати, що я Господь, Бог ваш. Настав вечір, і піднялися перепели, і покрили табір, а вранці, коли роса переставала падати навколо табору, сталося це. І ось на поверхні пустелі тонке, як коріандр, біле, наче іній на землі. Побачивши ж це, сини Ізраїля сказали один одному: що це є? Бо вони не знали, що це було; а Мойсей сказав їм: це той хліб, який Господь дав вам їсти. Це слово, яке наказав Господь: зберіть від нього кожен по гомору на особу, за числом душ ваших, кожен для тих, хто у наметах ваших, зберіть. Зробили так сини Ізраїлеві, і зібрали хто багато, а хто менше. І відміряли гомор, не

збільшилося в того, хто багато, і в того, хто менше, не зменшилося; кожен зібрав для належних при собі. Сказав же Мойсей до них: нехай ніхто не залишає від нього до ранку. І не послухали Мойсея, але деякі залишили від нього до ранку, і воно виварило черв'яків, і засмерділо, і розгнівався на них Мойсей. І збирали вони це щоранку, кожен стільки, скільки йому належало, а коли пригрівало сонце, воно танulo. Сталося ж шостого дня, вони зібрали необхідне вдвічі більше, два гомори на одного; увійшли ж всі правителі зібрання і повідомили Мойсею. І сказав Мойсей до них: Хіба не це те слово, яке говорив Господь? Субота — відпочинок святий Господу завтра; скільки б ви не пекли, печіть; і скільки б ви не варили, варіть; і весь надлишок залишайте в сховищі на ранок. І залишили вони від нього до самого ранку, як наказав їм Мойсей, і воно не засмерділо, ні черв'як не з'явився в ньому. Сказав же Мойсей: Їжте сьогодні, бо сьогодні субота Господу, не буде знайдено в полі. Шість днів ви будете збирати, а в сьомий день — субота, тому що не буде в ній. Сталося ж у сьомий день, що деякі з народу вийшли збирати, і не знайшли. Сказав же Господь до Мойсея: До якого часу не бажаєте слухатися заповідей моїх і закону мого? Дивіться, бо Господь дав вам суботу, день цей, через це сам Він дав вам у шостий день хліба на два дні, залишайтеся кожен у домах ваших, нехай ніхто не виходить зі свого місця у сьомий день. І народ спочивав сьомого дня. І назвали це сини Ізраїля, ім'я його — Ман. Воно було ж як насіння коріандру, біле, а смак його — як коржик з медом. І сказав Мойсей: це

слово, яке наказав Господь: наповніть гомор манни на зберігання для поколінь ваших, щоб побачили хліб, який ви їли в пустелі, коли Господь вивів вас із землі Єгипту. І сказав Мойсей до Аарона: візьми один золотий глек, і вкинь у нього повний гомор манни, і покладеш його перед Богом на збереження для поколінь ваших, як наказав Господь Мойсею; і поклав Аарон перед свідченням на збереження. А сини Ізраїля їли манну сорок років, доки не прийшли в населений світ; вони їли манну, доки не прибули в частину Фінікії. А гомор був десятою частиною трьох мір.

17

І відійшла вся громада синів Ізраїля з пустелі Сін згідно з їхніми таборами, за словом Господа, і вони розташувалися табором у Рафідеїні, але не було води народу, щоб пити. І сварився народ з Мойсеєм, кажучи: дай нам води, щоб ми пили. І сказав їм Мойсей: чому ви сваритеся зі мною, і чому ви випробовуєте Господа? І спрагнув там народ води, і нарікав там народ до Мойсея, кажучи: чому це? Ти вивів нас з Єгипту, щоб вбити нас і дітей наших і худобу нашу спрагою? І закричав Мойсей до Господа, кажучи: Що мені робити з цим народом? Ще трохи, і вони закидають мене камінням. І сказав Господь до Мойсея: Йди перед цим народом, візьми ж собі від старійшин народу, і жезл, яким ти вдарив ріку, візьми в руку твою, і підеш. Ось я стою там перед тобою на скелі в Хориві, і ти вдариш скелю, і вийде з

неї вода, і народ питиме. І зробив Мойсей так перед синами Ізраїля. І він назвав те місце Випробування і Докір через докір синів Ізраїля і через те, що вони випробовували Господа, кажучи: Чи є Господь серед нас, чи ні? Прийшов же Амалик і воював проти Ізраїля в Рафідіні. Сказав же Мойсей до Ісуса: Вибери собі могутніх чоловіків, і вийшовши, вишикуйся до бою з Амаликом завтра, і ось я стою на вершині пагорба, і жезл Божий у руці моїй. І зробив Ісус так, як сказав йому Мойсей, і, вийшовши, вишикувався до бою з Амаликом, а Мойсей, і Аарон, і Ор піднялися на вершину пагорба. І сталося, коли піднімав Мойсей руки, перемагав Ізраїль, коли ж опускав руки, перемагав Амалик. Руки ж Мойсея були важкі, і, взявши камінь, підклали його під нього, і він сидів на ньому, а Аарон і Ор підтримували його руки — звідси один і звідси один, і стали руки Мойсея зміцненими до заходу сонця. І обернув на втечу Ісус Амалика, і весь народ його мечем. Сказав же Господь до Мойсея: Запиши це на пам'ять у книгу і дай у вуха Ісусові, що зовсім зітру пам'ять про Амалика з-під неба. І побудував Мойсей жертовник Господу і назвав ім'я його: Господь — притулок мій. Тому що таємною рукою воює Господь проти Амалика від покоління до покоління.

18

Почув же Йотор, жрець Мадіама, тесть Мойсея, все, скільки зробив Господь Ізраїлю, народу своєму, бо Господь вивів

Ізраїля з Єгипту. Взяв же Йотор, зять Мойсея, Сепфору, жінку Мойсея, після відпущення її, і двох синів її; ім'я одному з них Герсам, кажучи: прибульцем я був у землі чужій; і ім'я другого Еліезер, кажучи: бо Бог батька мого помічник мій, і визволив мене з руки фараона. І вийшов Йотор, тесть Мойсея, і сини, і жінка до Мойсея в пустелю, де він розташувався табором на горі Божій. Було повідомлено Мойсею, кажучи: Ось тесть твій Йотор приходить до тебе, і дружина, і два сини твої з ним. Мойсей вийшов назустріч тестеві, поклонився йому, поцілував його, і вони привіталися один з одним, і він ввів їх у намет. І розповів Мойсей тестеві все, що зробив Господь Фараону і всім єгиптянам заради Ізраїля, і всі труди, які спіткали їх у дорозі, і що визволив їх Господь з руки Фараона і з руки єгиптян. Йотор був вражений усіма добрими речами, які Господь зробив для них, бо визволив їх з руки єгиптян і з руки фараона. І сказав Йотор: Благословенний Господь, що визволив їх з руки єгиптян і з руки фараона. Тепер я зрозумів, що Господь великий понад усіх богів, через те, що вони напали на них. І взяв Йотор, зять Мойсея, цілопалення і жертви Богу, а прийшов Аарон і всі старійшини Ізраїля їсти разом хліб із зятем Мойсея перед Богом. І сталося наступного дня, що Мойсей сів судити народ, а весь народ стояв біля Мойсея від ранку до вечора. І побачивши Йотор все, що він робить для народу, каже: Що це таке, що ти робиш для народу? Чому ти сидиш один, а весь народ стоїть біля тебе від ранку до вечора? І Мойсей каже тестеві: Народ приходить до мене, щоб шукати суду від Бога. Коли

виникає між ними суперечка, і вони приходять до мене, я розсуджую кожного і повідомляю їм заповіді Бога та Його закон. Сказав же тесть Мойсея до нього: Неправильно ти робиш цю справу. Ти будеш знищений нетерплячим знищенням, і ти, і весь цей народ, який є з тобою. Це слово важке для тебе, ти не зможеш робити це сам. Тепер отже слухай мене, і я пораджу тобі, і буде Бог з тобою: будь ти для народу посередником перед Богом, і ти приноситимеш слова їхні до Бога. І ти будеш урочисто застерігати їх щодо заповідей Бога і закону Його, і ти покажеш їм шляхи, якими вони ходитимуть, і справи, які вони робитимуть. І ти сам обери з-поміж усього народу чоловіків здатних, богобоязливих, чоловіків справедливих, що ненавидять гординю, і постав над ними тисячників, і сотників, і п'ятдесятників, і десятників. І судитимуть вони народ щогодини, а надмірні справи приноситимуть до тебе, малі ж справи судитимуть самі, і полегшать тобі тягар, і допомагатимуть тобі. Якщо ти зробиш це слово, Бог зміцнить тебе, і ти зможеш встояти, і весь цей народ прийде на своє місце з миром. Мойсей же почув голос тестя і зробив усе, що той йому сказав. І обрав Мойсей могутніх чоловіків з усього Ізраїля і поставив їх над ними тисячниками, сотниками, п'ятдесятниками і десятниками. І судили вони народ постійно, але всяку важку справу приносили до Мойсея, а всяку легку справу судили самі. І відіслав Мойсей свого зятя, і пішов він у свою землю.

19

Того ж третього місяця виходу синів Ізраїля з землі Єгипту, того самого дня, прийшли вони в пустелю Синаю. І відійшли вони з Рафідеїн, і прийшли в пустелю Сінаю, і розташувався там табором Ізраїль навпроти гори. І Мойсей піднявся на гору Божу, і покликав його Бог з гори, кажучи: Ці речі скажеш дому Якова і оголосиш синам Ізраїля. Самі ви бачили, скільки я зробив єгиптянам, і взяв вас ніби на крилах орлів, і привів вас до себе. І тепер, якщо ви справді почуєте мій голос і збережете мій завіт, ви будете для мене особливим народом серед усіх народів, бо вся земля є моя. Ви ж будете для мене царським священством і святим народом, ці слова скажеш синам Ізраїлю. Прийшов Мойсей, і покликав старійшин народу, і поклав перед ними всі ці слова, які наказав їм Бог. Відповів же весь народ одностайно і сказав: Все, що сказав Бог, зробимо і слухатимемо. Приніс же Мойсей ці слова до Бога. Сказав же Господь до Мойсея: Ось Я приходжу до тебе в стовпі хмари, щоб народ почув Мене, коли Я говоритиму до тебе, і щоб повірили тобі навіки. Мойсей же повідомив слова народу Господу. І сказав Господь до Мойсея: Зійди вниз, попередь народ, і освяти їх сьогодні і завтра, і нехай вони виперуть одяг, і нехай будуть готові до третього дня; бо третього дня зійде Господь на гору Синай, перед усім народом. І відокремиш народ навколо, кажучи: бережіться піднятися на гору і торкнутися чогось на ній, кожен, хто доторкнеться до гори, смертю

помре. Не доторкнеться його рука, бо камінням закиданий буде або стрілою застрелений буде, чи то худобина, чи то людина, не житиме. Коли голоси, і труби, і хмара відійдуть від гори, ті зійдуть на гору. Зійшов же Мойсей з гори до народу, і освятив їх, і вони випрали одяги. І сказав він народу: Будьте готові три дні, не підходьте до жінки. Сталося ж дня третього, коли настав світанок, і з'явилися голоси і блискавки, і похмура хмара на горі Синай, голос труби звучав гучно, і злякався весь народ, що був у таборі. І вивів Мойсей народ на зустріч з Богом із табору, і стали вони біля підніжжя гори. Гора Синай димилася вся, бо зійшов на неї Бог у вогні, і піднімався дим, як дим з печі, і весь народ дуже здивувався. Ставали ж голоси сурми, що йшли вперед, дуже сильнішими. Мойсей говорив, а Бог відповів йому голосом. Зійшов же Господь на гору Синай, на вершину гори, і покликав Господь Мойсея на вершину гори, і зійшов Мойсей. І сказав Бог до Мойсея, кажучи: зійшовши вниз, урочисто попереди народ, щоб ніколи не наблизилися до Бога, щоб побачити, і не впало з них багато. І священики, що наближаються до Господа Бога, нехай освятяться, щоб не відійшов від них Господь. І сказав Мойсей до Бога: Не зможе народ піднятися до гори Синай, бо ти засвідчив нам, кажучи: Відділи гору і освяти її. Сказав же йому Господь: Йди, зійди вниз, і зійди вгору ти і Аарон з тобою, а священики і народ нехай не пробиваються силою зійти до Бога, щоб Господь не знищив їх. Зійшов же Мойсей до народу і сказав їм.

20

І промовив Господь всі ці слова, кажучи: Я є Господь, Бог твій, Який вивів тебе із землі Єгипту, з дому рабства. Не будуть у тебе інших богів, крім мене. Не зробиш собі ідола, ані жодної подоби того, що є на небі вгорі, і що є на землі внизу, і що є у водах під землею. Не будеш поклонятися їм, ані не будеш служити їм; я бо є Господь Бог твій, Бог ревнивий, що віддає гріхи батьків на дітей, аж до третього і четвертого покоління тим, хто ненавидить мене, і чинить милість на тисячі тим, хто любить мене, і тим, хто дотримується заповідей моїх. Не візьмеш ім'я Господа Бога твого надаремно, бо не виправдає Господь Бог твій того, хто бере ім'я Його надаремно. Пам'ятай день суботній, щоб святити його. Шість днів працюй і виконуй всі роботи твої. А сьомого дня — субота Господу Богу твоєму; не будеш робити в неї жодної роботи ти, і син твій, і дочка твоя, слуга твій, і служниця твоя, віл твій, і в'ючна тварина твоя, і вся худоба твоя, і прибулець, що мешкає в тебе. Бо за шість днів зробив Господь небо і землю, і море, і все, що в них, і спочив дня сьомого; через це благословив Господь день сьомий і освятив його. Шануй батька твого і матір твою, щоб добре тобі було, і щоб довго жив ти на землі добрій, яку Господь Бог твій дає тобі. Не чини перелюбу. Не кради. Не вбивай. Не свідчитимеш неправдиво проти ближнього твого неправдивим свідченням. Не бажатимеш дружини ближнього твого; не бажатимеш дому ближнього твого, ні

поля його, ні слуги його, ні служниці його, ні вола його, ні в'ючної тварини його, ні жодної худоби його, ні всього що належить ближньому твоєму. І всі люди бачили голос, і смолоскипи, і голос сурми, і гору, що диміла, а злякавшись, всі люди стояли здалека. І сказали вони до Мойсея: Говори ти до нас, і нехай не говорить до нас Бог, щоб нам не померти. І каже їм Мойсей: Майте мужність, бо Бог прийшов до вас, щоб випробувати вас, аби страх Його був у вас, щоб ви не грішили. Народ стояв здалека, а Мойсей увійшов у морок, де був Бог. Сказав же Господь до Мойсея: ці речі скажеш дому Якова і оголосиш синам Ізраїля — ви бачили, що з неба Я говорив до вас. Не робіть собі срібних богів, і золотих богів не робіть собі. Жертовник із землі зробите ви мені, і принесете в жертву на ньому цілопалення ваші, і жертви спасіння ваші, і вівці ваші, і телята ваші в кожному місці, де назву ім'я моє, і прийду до тебе, і благословлю тебе. Якщо ж вівтар з каменів робиш мені, не будуй їх тесаними, бо ти замахнувся своїм кинжалом на них, і вони осквернені. Не підеш ти сходами на жертовник мій, щоб не відкрити наготи твоєї на ньому.

21

І ці постанови, які ти покладеш перед ними. Якщо придбаєш дитину-єврея, шість років він буде служити тобі; а сьомого року піде вільним даром. Якщо він сам один увійде, то й один вийде; якщо ж жінка увійшла з ним, то

вийде і жінка його. І якщо ж пан дасть йому жінку, і вона народить йому синів або дочок, то жінка і діти будуть належати пану його, а він сам один вийде. Якщо ж відповівши скаже раб: Я полюбив пана мого, і дружину мою, і дітей моїх, не піду вільний, то приведе його пан його до суду Божого, і тоді приведе його до дверей, до одвірка, і проколе пан його вухо шилом, і буде служити йому навіки. Якщо ж хтось продасть свою власну дочку в служниці, вона не відійде так, як відходять рабині. Якщо вона не сподобається її господарю, якому вона була обіцяна, він викупить її, але чужому народу він не має права продавати її, тому що він порушив угоду з нею. Якщо ж він заручить її зі своїм сином, то вчинить з нею згідно з правом дочок. Якщо ж він візьме собі іншу, то необхідного, одягу і подружнього спілкування її не позбавить. Якщо ж він не зробить їй цих трьох речей, вона вийде безкоштовно без срібла. Якщо ж хтось вдарить когось, і той помре, нехай буде преданий смерті. Але той не охоче, але Бог віддав у руки його, дам тобі місце, куди втече той вбивця. Якщо ж хтось нападе на ближнього, щоб вбити його підступом, і втече, то від жертовника мого візьмеш його, щоб убити. Хто вдаряє свого батька або свою матір, нехай буде преданий смерті. Той, хто злословить свого батька або свою матір, помре смертю. Якщо хтось вкраде когось із синів Ізраїля, і поневоливши його, продасть, і буде викрито в цьому, нехай помре смертю. Якщо ж сваряться двоє чоловіків, і вдарять ближнього каменем або кулаком, і не помре, але ляже на ліжко, якщо, вставши, чоловік ходитиме зовні на палиці,

невинним буде той, хто вдарив; тільки за його бездіяльність заплатить і за лікування. Якщо ж хтось вдарить раба свого або рабиню свою палицею, і помре під руками його, справедливістю буде покараний. Якщо ж вона виживе день або два, нехай він не буде покараний, бо це його срібло. Якщо ж б'ються два чоловіки, і вдарять вагітну жінку, і вийде дитина її несформованою, то буде оштрафований; як накладе чоловік тієї жінки, так і дасть за оцінкою. Якщо ж він буде сформований, він дасть душу замість душі, око замість ока, зуб замість зуба, руку замість руки, ногу замість ноги, опік замість опіку, рану замість рани, синець замість синця. Якщо ж хтось вдарить око свого слуги або око своєї служниці і осліпить, то відпустить їх на волю замість їхнього ока. Якщо ж він виб’є зуб свого слуги або зуб своєї служниці, то відпустить їх на волю замість їхнього зуба. Якщо ж забоде бик чоловіка або жінку і помре, камінням буде закиданий бик, і не буде з'їдене м'ясо його; а господар бика буде невинний. Якщо ж бик був бодливим ще позавчора і третього дня тому, і засвідчили його господареві, а він не усунув його, і він убив чоловіка або жінку, то бик буде закиданий камінням, і його господар буде преданий смерті. Якщо ж буде накладено на нього викуп, він дасть викуп за душу свою, скільки накладуть на нього. Якщо ж забоде сина або дочку, згідно з цим статутом нехай зроблять з ним. Якщо ж дитину забодає бик або служницю, тридцять шекелів срібла дасть господареві їхньому, і бик буде закиданий камінням. Якщо хтось відкриє яму або викопає яму, і не накриє її, і впаде туди

теля або осел, господар ями відшкодує, срібло дасть їхньому господарю; а мертве йому буде. Якщо ж забодає чийогось бика бик сусіда і помре, продадуть бика живого і поділять срібло його, і бика мертвого поділять. Якщо ж стало відомо, що бик є бодливим ще до вчорашнього і до третього дня, і про це засвідчили його господареві, а він не знищив його, то заплатить бика замість бика, а той, що помер, йому буде. Якщо хто вкраде теля або вівцю і заріже або продасть, то заплатить п'ять телят замість того теля і чотири вівці замість тієї вівці.

22

Якщо ж злодій був знайдений при проломі і, вдарений, помре, то це не є для нього вбивством. Якщо ж сонце зійшло над ним, він винний, він помре у відповідь; якщо ж нічого не має, нехай буде проданий за крадіжку. Якщо ж буде залишена і знайдена в його руці вкрадена річ, від осла до вівці живою, він заплатить за них подвійно. Якщо ж хтось випасе поле або виноградник і пустить свою худобу випасти інше поле, то заплатить зі свого поля згідно з його врожаєм. Якщо ж випасе все поле, то заплатить найкраще зі свого поля і найкраще зі свого виноградника. Якщо ж вогонь, вийшовши, знайде терни і спалить тока, або колосся, або рівнину, заплатить той, хто запалив вогонь. Якщо хтось дасть сусідові срібло або посудини на зберігання, і їх буде вкрадено з дому тієї людини, то якщо злодія буде знайдено,

він заплатить удвічі. Якщо ж не буде знайдений той, хто вкрав, підійде господар будинку перед Богом і присягне, що справді не він діяв зло щодо всього вкладу ближнього, згідно з будь-якою сказаною неправдою, щодо і теляти, і вьючної тварини, і вівці, і одягу, і всякої втрати, що заявляється; що б не було, перед Богом прийде суд обох, і той, хто спійманий через Бога, відшкодує подвійне ближньому. Якщо ж хтось дасть ближньому в'ючну тварину, або теля, або вівцю, або будь-яку худобу охороняти, і вона зламається, або помре, або в полон потрапить, і ніхто не знатиме, то клятва Бога буде між обома, що він справді не вчинив зла взагалі щодо вкладу ближнього; і так прийме господар його, і не відшкодує. Якщо ж буде вкрадено від нього, відшкодує господареві. Якщо ж стане розірваним звірами, приведе його на здобич, і не відшкодує. Якщо ж хтось попросить у свого сусіда, і воно зламається або помре або стане полоненим, а господаря не буде з ним, він заплатить. Якщо ж господар є з ним, не заплатить; якщо ж найманий працівник, буде йому замість його плати. Якщо ж хтось обманить незаручену діву і ляже з нею, то посагом обдарує її собі за дружину. Якщо ж батько, відмовляючи, відмовить і не забажає віддати її йому за дружину, то він заплатить батькові срібло згідно з тим, скільки становить посаг для дівиць. Чарівників не залишайте живими. Кожного, хто лягає з твариною, смертю вб'єте. Той, хто приносить жертву богам, буде знищений смертю, окрім одного лише Господа. І прибульця не кривдьте, ані не пригноблюйте його, бо ви були прибульцями в землі

Єгипетській. Жодної вдови і сироти ви не будете кривдити. Якщо ж злом скривдите їх, і вони, закричавши, будуть кричати до мене, то слухаючи почую голос їхній, і розгнівлюся гнівом, і вб'ю вас мечем, і будуть жінки ваші вдовами, і діти ваші сиротами. Якщо ж срібло позичиш бідному брату, що при тобі, не будеш його притискати, не покладеш на нього відсотка. Якщо ж ти візьмеш у заставу одяг ближнього, до заходу сонця повернеш йому його; бо це покриття його, тільки це одяг наготи його; у чому він спатиме? Якщо отже він закричить до мене, я вислухаю його, бо я милосердний. Богів не будеш злословити, і про правителя народу твого не будеш говорити погано. Перші плоди з току і виноградного преса твого не затримуєш, первістків синів твоїх даси мені. Так ти зробиш із теляти твоїм, і вівцею твоєю, і тягловою твариною твоєю: сім днів воно буде при матері, а восьмого дня ти віддаси мені його. І святими людьми ви будете для мене, і м'яса, вбитого дикими звірами, не будете їсти, собаці викиньте його.

23

Не приймай марних чуток, не погоджуйся з несправедливим стати несправедливим свідком. Не будеш ти з більшістю на зло, не приєднаєшся до натовпу, щоб відхилитися з більшістю і збочити суд. І ти не помилуєш бідного в суді. Якщо ж ти зустрінеш вола ворога твого або в'ючну тварину його, що блукають, то, повернувши,

повернеш їх йому. Якщо ж ти побачиш в'ючну тварину свого ворога, що впала під своїм вантажем, не проходь повз неї, а допоможи підняти її разом з ним. Не спотвориш суду бідного в його судженні. Від будь-якого несправедливого слова відступиш, невинного і праведного не вб'єш, і не виправдаєш нечестивого через дари. І дарів не приймай, бо дари осліплюють очі тих, хто бачить, і спотворюють справедливі слова. І прибульця не гнобіть, бо ви знаєте душу прибульця, самі бо прибульцями були в землі Єгипту. Шість років засієш землю твою і зібреш плоди її. А сьомого року ти зробиш відпущення і відпустиш її, і будуть їсти бідні твого народу, а залишки будуть їсти дикі звірі; так ти зробиш із виноградником твоїм і з оливковим гаєм твоїм. Шість днів ти будеш робити твої роботи, а сьомого дня — відпочинок, щоб відпочив віл твій і в'ючна тварина твоя, і щоб освіжився син служниці твоєї і прибулець. Все, що я сказав вам, бережіть, і імені інших богів не згадуйте, і нехай воно не буде почуте з вуст ваших. Три рази на рік святкуйте мені. Свято прісного хліба бережіть, щоб святкувати його. Сім днів їжте прісний хліб, як я наказав тобі, у призначений час місяця Авів, бо в ньому ти вийшов з Єгипту. Не з'являйся перед моїм обличчям з порожніми руками. І свято жнив первоплодів ти будеш справляти з робіт твоїх, які ти посієш у полі твоєму, і свято завершення при закінченні року під час збирання робіт твоїх з поля твого. Тричі на рік кожен чоловік твій з'явиться перед Господом, Богом твоїм. Коли бо Я вижену народи від обличчя твого і розширю межі твої, не принесеш на

квасному крові кадила Мого, ані не переночує жир свята Мого до ранку. Перші плоди з перших врожаїв землі твоєї ти принесеш у дім Господа, Бога твого, не будеш варити ягня в молоці матері його. І ось Я посилаю Мого посланця перед обличчям твоїм, щоб він охороняв тебе в дорозі, щоб він ввів тебе в землю, яку Я приготував тобі. Будь уважний і слухай його, і не будь неслухняний йому, бо він не стримає тебе, адже ім'я моє на ньому. Якщо ви справді почуєте мій голос, і ти зробиш усе, що я накажу тобі, і ви збережете мій завіт, ви будете для мене особливим народом серед усіх народів, бо вся земля моя. Ви ж будете для мене царським священством і святим народом. Ці слова ти скажеш синам Ізраїля. Якщо ви справді почуєте мій голос і зробите все, що я скажу тобі, я буду ворогом твоїм ворогам і буду протистояти твоїм противникам. Бо піде ангел мій провідником твоїм, і введе тебе до аморреїв, і хеттеїв, і ферезеїв, і хананеїв, і гергесеїв, і евеїв, і євусеїв, і знищу їх. Не поклоняйся богам їхнім і не служи їм, не роби за їхніми ділами, але зруйнуй їх повністю і розбий їхні стовпи. І ти будеш служити Господу, Богу твоєму, і Я благословлю хліб твій, і вино твоє, і воду твою, і відверну хворобу від вас. Не буде безплідного, ані безплідної на землі твоїй; число днів твоїх наповнюючи наповню. І пошлю страх провідником твоїм, і вражу паніку на всі народи, до яких ти входиш, і зроблю всіх ворогів твоїх втікачами. І Я пошлю шершнів перед тобою, і ти виженеш аморреїв, і хіввеїв, і ханаанеїв, і хеттеїв від себе. Не вижену їх за один рік, щоб не стала земля спустошеною і щоб не стало багато звірів земних на

тебе. Помалу вижену їх від тебе, доки ти не зростеш і не успадкуєш землю. І встановлю границі твої від Червоного моря до моря філістимлян, і від пустелі до великої ріки Євфрат, і віддам у руки ваші мешканців землі, і вижену їх від тебе. Не укладеш завіту з ними і з їхніми богами. І не оселяться вони в землі твоїй, щоб не змусили тебе грішити проти мене, бо якщо ти будеш служити богам їхнім, то вони стануть для тебе спотиканням.

24

І сказав Мойсею: піди вгору до Господа ти і Аарон, і Надаб, і Авіуд, і сімдесят старійшин Ізраїля, і поклоняться здалека Господу. І наблизиться Мойсей один до Бога, вони ж не наблизяться, а народ не піде вгору разом з ними. Увійшов Мойсей і переказав народу всі слова Бога і постанови. Відповів весь народ одним голосом, кажучи: Всі слова, які говорив Господь, виконаємо і послухаємося. І написав Мойсей всі слова Господа, а піднявшись рано вранці, Мойсей побудував жертовник під горою і дванадцять каменів для дванадцяти племен Ізраїля. І відіслав він молодих чоловіків із синів Ізраїля, і вони принесли цілопалення, і принесли в жертву Богу телята як жертву спасіння. Взявши ж Мойсей половину крові, він вилив її у чаші, а половину крові вилив на жертовник. І, взявши книгу завіту, він прочитав у вуха народу, і вони сказали: Все, що говорив Господь, ми виконаємо і будемо слухатися. Взявши

ж Мойсей кров, покропив народ і сказав: Ось кров завіту, який встановив Господь з вами щодо всіх цих слів. І піднялися Мойсей і Аарон, і Надаб, і Авіуд, і сімдесят із ради старійшин Ізраїля. І вони побачили місце, де стояв Бог Ізраїля, і те, що під ногами його, було наче робота з сапфірової цегли, і як вигляд небесного склепіння за чистотою. І з обраних Ізраїля не загинув жоден, і вони з'явилися в місці Бога, і їли, і пили. І сказав Господь до Мойсея: Піднімися до мене на гору і будь там, і дам тобі кам'яні таблиці, закон і заповіді, які я написав, щоб дати їм закон. І піднявшись, Мойсей і Ісус, що стояв біля нього, пішли вгору на гору Бога. І старійшинам сказали: Мовчіть тут, поки ми повернемося до вас, і ось Аарон і Ор з вами; якщо комусь трапиться суд, нехай підходять до них. І піднялися Мойсей і Ісус на гору, і хмара покрила гору. І зійшла слава Божа на гору Синай, і покрила її хмара на шість днів, і покликав Господь Мойсея сьомого дня з середини хмари. А вигляд слави Господа був як вогонь палаючий на вершині гори перед синами Ізраїля. І увійшов Мойсей у середину хмари, і піднявся на гору, і був там на горі сорок днів і сорок ночей.

25

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: скажи синам Ізраїля, і візьміть перші плоди від усіх, кому здасться серцю, і візьмете перші плоди мої. І це є перші плоди, які ви

візьмете від них: золото, і срібло, і бронзу, і гіацинт, і пурпур, і червоне подвійне, і віссон кручений, і волосся козяче, і шкури баранів, пофарбовані в червоне, і шкури блакитні, і дерева нетлінні, і каміння сардіусу, і каміння для гравірування для наплічника і для довгої ризи. І ти збудуєш мені святилище, і я з'являюся серед вас. І зробиш мені згідно з усім, що я показую тобі на горі: зразок скинії і зразок усіх речей її — так зробиш. І зробиш ковчег свідчення з нетлінного дерева, два з половиною ліктя завдовжки, і півтора ліктя завширшки, і півтора ліктя заввишки. І ти покриєш її чистим золотом, зсередини і ззовні покриєш її, і зробиш їй золоті кручені обрамування навколо. І зробиш для цього чотири золоті кільця, і покладеш на чотири боки: два кільця на один бік, і два кільця на другий бік. Ти зробиш жердини з нетлінного дерева, і покриєш їх золотом. І ти вставиш жердини в кільця на боках ковчега, щоб підіймати ковчег ними. У кільцях ковчега будуть нерухомі жердини. І ти вкладеш у ковчег свідчення, які я дам тобі. І зробиш віко-покриття з чистого золота, два з половиною ліктя завдовжки і лікоть з половиною завширшки. І зробиш двох херувимів з кованого золота і покладеш їх з обох боків сидіння милосердя. Буде зроблено одного херувима з цього боку, і одного херувима з другого боку престолу милосердя, і зробиш двох херувимів на обох боках. Будуть херувими простягати крила зверху, затінюючи своїми крилами престол милосердя, і обличчя їхні будуть звернені одне до одного, до престолу милосердя будуть звернені обличчя херувимів. І ти покладеш

милостивий покрив на ковчег зверху, і в ковчег ти вкладеш свідоцтва, які я дам тобі. І Я відкриюся тобі звідти, і буду говорити з тобою зверху, з сидіння милосердя, між двома херувимами, які є на ковчезі свідчення, і згідно з усім, що накажу тобі для синів Ізраїля. І зробиш стіл золотий з чистого золота, два лікті завдовжки, і лікоть завширшки, і лікоть з половиною заввишки. І ти зробиш для неї кручені хвилясті прикраси золоті навколо; і ти зробиш для неї вінець завширшки в долоню навколо; І ти зробиш кручену хвилясту прикрасу для вінця навколо. І зробиш чотири золоті кільця, і покладеш ці чотири кільця на чотири частини ніг її під вінцем. І будуть кільця тримачами для несучих жердин, щоб носити ними стіл. І зробиш жердини з нетлінного дерева, і покриєш їх чистим золотом, і буде підніматися ними стіл. І зробиш миски її, і кадильниці, і чаші для лиття, і келихи, якими ллятимеш у них, з чистого золота зробиш їх. І ти покладеш на стіл хліби присутності перед Мною постійно. І ти зробиш світильник із чистого золота, кованим зробиш світильник; його стовбур, і гілки, і чаші, і ґудзики, і лілеї будуть із нього. Шість гілок виходили з боків: три гілки світильника з одного її боку, і три гілки світильника з другого боку. І три чаші, вигравірувані у формі мигдаля, на одній гілці — кулька і лілія, так само на шести гілках, що виходять зі світильника. І в світильнику чотири чаші, вигравірувані мигдалеподібно, в одній гілці — кулі та її лілеї. Кулька під двома трубками з неї, і кулька під чотирма трубками з неї, так для шести трубок, що виходять зі світильника, і на світильнику чотири чаші,

вигравірувані у формі мигдалин. Кульки та гілки нехай будуть з неї, ціла карбована з одного чистого золота. І зробиш її сім світильників, і встановиш світильники, і вони світитимуть з одного боку. І кадильницю її, і підстави її з чистого золота зробиш. Всі ці посудини важили талант чистого золота. Дивись, ти зробиш згідно зі зразком, показаним тобі на горі.

26

І намет ти зробиш з десяти завіс із крученого віссону, і блакиті, і пурпуру, і крученої червені з херувимами, роботою тканою ти зробиш їх. Довжина однієї завіси — двадцять вісім ліктів, і ширина — чотири лікті, одна завіса буде, та сама міра буде для всіх завіс. П'ять завіс будуть прилягати одна до одної, і п'ять завіс будуть з'єднані одна з одною. І зробиш їм блакитні петлі на краю однієї завіси, з одного боку для з'єднання, і так само зробиш на краю зовнішньої завіси для другого з'єднання. П'ятдесят петель зробиш на одній завісі, і п'ятдесят петель зробиш на краю завіси при з'єднанні другої, протилежні одна до одної, що припадають кожна до кожної. І зробиш п'ятдесят золотих кілець, і з'єднаєш завіси одну з другою кільцями, і буде намет один. І ти зробиш волохаті шкури покриттям на скинію, одинадцять шкур ти зробиш їх. Довжина однієї шкіри — тридцять ліктів, і ширина однієї шкіри — чотири лікті; та сама міра буде для одинадцяти шкір. І з'єднаєш

п'ять шкір разом, і шість шкір разом, і подвоїш шосту шкіру перед лицем намету. І зробиш п'ятдесят петель на краю одного покривала, що посередині при з'єднанні, і п'ятдесят петель зробиш на краю покривала, що з'єднується з другим. І ти зробиш п'ятдесят бронзових кілець, і з'єднаєш ті кільця з тих петель, і з'єднаєш ті шкури, і буде одне. І ти покладеш під надлишок покривал скинії, половину покривала, що залишилося, ти покриєш надлишок покривал скинії, ти покриєш позаду скинії. Лікоть з цього боку і лікоть з того боку, від надлишку покривал, від довжини покривал скинії, буде звисати на боки скинії з одного боку і з другого боку, щоб покривати. І зробиш покриття для намету: шкури баранів, пофарбовані в червоне, і покриття зі шкур гіацинтового кольору зверху. І зробиш стовпи скинії з нетлінного дерева. Десять ліктів зробиш один стовп, і ліктя одного й половини ширина одного стовпа. Два шипи до одного стовпа, що відповідають один одному, так зробиш для всіх стовпів скинії. І зробиш стовпи для скинії, двадцять стовпів з боку, що до Півночі. І сорок срібних основ ти зробиш для двадцяти стовпів: дві основи для одного стовпа з обох його боків, і дві основи для одного стовпа з обох його боків. І друга сторона, та що до Півдня, двадцять стовпів і сорок срібних основ їх; дві основи для одного стовпа з обох боків його, і дві основи для одного стовпа з обох боків його. І ззаду намету, з боку що до моря, зробиш шість стовпів. І два стовпи зробиш на кутах скинії ззаду. І буде рівно знизу, так само будуть рівні від голів до одного з'єднання, так зробиш обом двом кутам, нехай будуть рівні. І буде вісім стовпів, і

основи їхні срібні — шістнадцять, дві основи для одного стовпа з обох боків його, і дві основи для одного стовпа. І ти зробиш засуви з нетлінного дерева: п'ять для одного стовпа з одного боку намету, і п'ять засувів для стовпа одного боку намету другого, і п'ять засувів для стовпа заднього боку намету до моря. І середній засув між стовпами нехай простягається від одного боку до іншого боку. І стовпи ти покриєш золотом, і кільця ти зробиш золоті, в які ти вставиш засуви, і ти покриєш засуви золотом. І ти піднімеш намет згідно з формою, показаною тобі на горі. І зробиш завісу з блакитного, і пурпурового, і червоного крученого, і віссону тканого, роботу ткану зробиш її з херувимами. І покладеш його на чотири нетлінні стовпи, покриті золотом, і капітелі їхні золоті, і підстави їхні — чотири срібні. І покладеш завісу на стовпи, і внесеш туди, всередину завіси, ковчег свідоцтва, і відділить завіса для вас між святим і між святим святих. І ти накриєш завісою ковчег свідчення в Святому святих. І ти покладеш стіл зовні завіси, і світильник навпроти столу на частині скинії, що до Півдня, і стіл ти покладеш на частині скинії, що до Півночі. І зробиш покриття для дверей скинії з блакитного, і пурпурового, і червоного скрученого, і віссону скрученого, роботу вишивальника. І зробиш для завіси п'ять стовпів, і покриєш їх золотом, і голівки їхні золоті, і виллєш для них п'ять бронзових підстав.

27

І зробиш жертовник з нетлінного дерева, п'ять ліктів завдовжки і п'ять ліктів завширшки, квадратним буде жертовник, і три лікті заввишки. І зробиш роги на чотирьох кутах; з нього будуть роги, і покриєш їх бронзою. І зробиш вінець для жертовника, і покриття його, і чаші його, і гачки для м'яса його, і кадильницю його, і всі посудини його зробиш бронзовими. І зробиш йому бронзову грату сітчастої роботи, і зробиш до граті чотири бронзові кільця під чотири боки. І покладеш їх під ґрату жертовника знизу, а ґрата буде до половини жертовника. І зробиш для жертовника носила з нетлінного дерева, і обкладеш їх бронзою. І ти вставиш жердини в кільця, і нехай будуть жердини по боках жертовника, щоб носити його. Порожнистим і безшовним зробиш його, згідно з тим, що було показано тобі на горі, так зробиш його. І зробиш двір для намету, на боці, що до Півдня, завіси двору з крученого віссону, довжиною сто ліктів на одному боці. І стовпів їхніх двадцять, і основ їхніх двадцять бронзових, і кілець їхніх, і тримачів срібних. Таким чином, на стороні до сходу завіси сто ліктів завдовжки, і стовпів їх двадцять, і підстав їх двадцять бронзових, і кільця, і тримачі стовпів, і підстави їх покриті сріблом. А ширина двору з боку моря — завіси п'ятдесят ліктів, стовпів їх десять і підстав їх десять. І ширина двору з боку Півдня — завіси п'ятдесят ліктів, стовпів їхніх десять і основ їхніх десять. І п'ятнадцять ліктів висота завіс з одного боку, стовпи їхні три, і підстави їхні три. І друга сторона п'ятнадцять ліктів завіс заввишки, стовпів їх три, і основ їх три. І для воріт двору покриття,

двадцять ліктів заввишки, з блакитної, пурпурової і червоної крученої тканини та крученого віссону з різноманітною вишивкою, їхні стовпи — чотири, і їхні підстави — чотири. Всі стовпи двору навколо покриті сріблом, і голівки їх срібні, і основи їх бронзові. А довжина двору — сто на сто, і ширина — п'ятдесят на п'ятдесят, і висота — п'ять ліктів з крученого віссону, і основи їх бронзові. І вся конструкція, і всі інструменти, і кілки двору — бронзові. І ти накажи синам Ізраїля, і нехай вони візьмуть тобі олію з оливок чисту без осаду, биту для світла, щоб палити, щоб горіла лампада постійно в наметі свідчення; ззовні завіси, що на ковчезі завіту, буде палити її Аарон і сини його від вечора до ранку, перед Господом, постанова вічна для поколінь ваших від синів Ізраїля.

28

І ти приведи до себе Аарона, брата твого, і синів його з синів Ізраїля, щоб священствували мені Аарон, і Надав, і Авіуд, і Елеазар, і Ітамар, сини Аарона. І зробиш святу ризу для Аарона, брата твого, на честь і славу. І ти говори всім мудрим розумом, яких Я наповнив духом мудрості й сприйняття, і вони зроблять святий одяг Аарону для святині, в якій він буде священнослужити Мені. І це ті одяги, які вони зроблять: нагрудник, і наплічник, і довгу ризу, і тканину туніку, і тюрбан, і пояс, і вони зроблять святі одяги Аарону і синам його, щоб служити Мені як

священики. І вони візьмуть золото, і гіацинт, і пурпур, і червоне, і віссон. І зроблять вони наплічник із крученого віссону — робота тканого вишивальника. Дві наплічники з'єднувальні будуть до нього, одна до одної, на обох частинах прилаштовані. І тканина наплічників, яка є на ньому, згідно з виробом буде з нього: з золота чистого, і блакиті, і пурпуру, і червені сплетеної, і віссону скрученого. І візьмеш два каменя, каменя смарагдові, і вигравіруєш на них імена синів Ізраїля. Шість імен на одному камені, і решта шість імен на другому камені згідно з їхніми народженнями. Роботою каменярського мистецтва, різьбленням печатки виріжеш два камені з іменами синів Ізраїля. І ти покладеш два каменя на плечі ефоду, каменя пам'яті є для синів Ізраїля, і понесе Аарон імена синів Ізраїля перед Господом на двох плечах своїх, як пам'ять про них. І зробиш наплічники з чистого золота. І зробиш два ланцюжки з бахромою з чистого золота, переплетені квітами, роботою плетіння, і покладеш сплетені ланцюжки з бахромою на наплічники, на їхні наплічники спереду. І зробиш нагрудник судів, роботу вишивальника, згідно з ритмом ефода зробиш його із золота, і блакиті, і пурпуру, і червені скрученої, і віссону скрученого. Ти зробиш його квадратним, воно буде подвійним, п'яді довжина його і п'яді ширина. І виткаєш ти в ньому тканину, встановлену з каменями, чотирирядну; ряд каменів буде: сардій, топаз і смарагд — ряд перший. І другий ряд: карбункул, і сапфір, і яспис. І третій ряд: лігурій, агат, аметист. І четвертий ряд: хризоліт, берил і онікс, покриті золотом, зв'язані в золоті,

нехай будуть у своєму ряду. І камені нехай будуть з імен синів Ізраїля, дванадцять згідно з іменами їх, карбування печаток, кожен згідно з ім'ям, нехай будуть на дванадцять племен. І зробиш на нагруднику сплетені ланцюжки, роботу ланцюгоподібну з чистого золота. І візьме Аарон імена синів Ізраїля на нагруднику судження на грудях, входячи в святиню, як пам'ять перед Богом. І ти покладеш на нагрудник судження виявлення і істину, і вони будуть на грудях Аарона, коли він входитиме у святе місце перед Господом, і Аарон носитиме судження синів Ізраїля на грудях перед Господом постійно. І зробиш ти нижній одяг довгий, весь блакитний. І буде отвір з його середини, край маючи навколо отвору, роботи тканої, з'єднання зіткане з нього, щоб не розірвався. І зробиш під краєм ризи знизу, наче квітучого граната, гранатики з блакитного, і пурпурового, і червоного крученого, і віссону крученого, під краєм ризи навколо; того самого вигляду гранатики золоті, і дзвіночки між ними навколо. Між гранатами золотий дзвоник, і квітка на підолі туніки навколо. І буде в Аарона під час служіння чутний голос його, коли він входить у святе перед Господом, і коли виходить, щоб не помер. І ти зробиш пластину із чистого золота, і вигравіруєш на ній гравірування печатки: Святиня Господа. І покладеш його на скручену блакитну тканину, і буде він на тюрбані, спереду тюрбана буде. І буде на чолі Аарона, і знесе Аарон гріхи святих речей, скільки б не освятили сини Ізраїля з усякого дару святих речей їхніх, і буде на чолі Аарона завжди, щоб зробити їх прийнятними перед Господом. І оздоблені

туніки з тонкого полотна, і зробиш тонкополотняний тюрбан, і зробиш пояс — робота вишивальника. І для синів Аарона зробиш хітони і пояси, і тюрбани зробиш їм на честь і славу. І одягнеш їх на Аарона, брата твого, і на синів його з ним, і помажеш їх, і наповниш їх руки, і освятиш їх, щоб служили мені як священики. І зробиш ти їм лляні штани, щоб покрити наготу їхнього тіла, від поясниці до стегон будуть вони. І матиме Аарон їх і сини його, коли вони входять у скинію свідоцтва, або коли вони наближаються служити до жертовника святого, і не принесуть на себе гріха, щоб не померли. Статут вічний йому і насінню його з ним.

29

І це є те, що ти зробиш для них: ти освятиш їх, щоб вони служили священиками мені; ти візьмеш теля від худоби одне, і барани без вади два, і хліби прісні, замішані на олії, і коржі прісні, помазані олією; з пшеничної муки ти зробиш їх. І покладеш їх в один кошик, і принесеш їх у кошику, і теля, і двох баранів. І Аарона, і синів його ти приведеш до дверей скинії свідоцтва, і обмиєш їх водою. І, взявши шати, одягнеш Аарона, брата твого, і в довгий хітон, і в наплічник, і в нагрудник, і приєднаєш йому нагрудник до наплічника. І покладеш тюрбан на його голову, і покладеш святу пластину на тюрбан. І візьмеш масло помазання, і виллєш його на його голову, і помажеш його. І синів його ти

приведеш, і одягнеш їх у туніки. І ти опережеш їх поясами, і покладеш на них тюрбани, і буде їм священство моє навіки, і ти посвятиш Аарона — руки його, і руки синів його. І ти приведеш теля до входу скинії свідоцтва, і покладуть Аарон та сини його руки свої на голову теляти перед Господом, біля входу скинії свідоцтва. І заріжеш теля перед Господом біля дверей намету свідоцтва. І візьмеш ти від крові теляти, і покладеш на роги жертовника пальцем твоїм, а решту всю кров виллєш біля підстави жертовника. І ти візьмеш весь жир, що на череві, і частку печінки, і дві нирки, і жир, що на них, і покладеш на жертовник. А м'ясо теля, і шкіру, і гній спалиш вогнем за межами табору, бо це є гріх. І візьмеш одного барана, і Аарон та сини його покладуть свої руки на голову барана. І заріжеш його, і, взявши кров, виллєш на жертовник навколо. І барана розітнеш на дві частини за членами, обмиєш нутрощі і ноги водою і покладеш їх на розітнуті частини разом з головою. І принесеш цілого барана на жертовник — цілопалення Господу, на запах благовоння; це кадило Господу. І візьмеш другого барана, і покладе Аарон та сини його руки свої на голову барана. І заріжеш його, і візьмеш його крові, і покладеш на мочку правого вуха Аарона, і на кінець правої руки, і на кінець правої ноги, і на мочки правих вух синів його, і на кінці правих рук їхніх, і на кінці правих ніг їхніх. І ти візьмеш від крові з жертовника і від олії помазання, і покропиш на Аарона і на одяг його, і на синів його, і на одяги синів його з ним, і освятиться він сам і одяг його, і сини його, і одяги синів його з ним, а кров барана виллєш

на жертовник навколо. І ти візьмеш від барана жир його, і жир, що покриває живіт, і частку печінки, і дві нирки, і жир на них, і праве плече, бо це є завершення. І один хліб з олією, і один корж із кошика прісних хлібів, покладених перед Господом. І ти покладеш все на руки Аарона і на руки синів його, і ти відокремиш їх як приношення перед Господом. І візьмеш їх з їхніх рук, і принесеш на жертовник цілопалення в запах пахощів перед Господом — це приношення Господу. І візьмеш ти грудину від барана посвячення, який є Аарона, і відокремиш ти її як приношення перед Господом, і буде вона тобі частиною. І ти освятиш груди приношення і плече піднесення, які відокремлені й узяті від барана посвячення Аарона та його синів. І буде Аарону і синам його вічним законом від синів Ізраїля, бо це є приношення, і приношення буде від синів Ізраїля від жертов спасіння синів Ізраїля, приношення Господу. І святий одяг, який належить Аарону, перейде до його синів після нього, щоб помазати їх у ньому і посвятити їх руки. Сім днів одягатиме їх той священик замість нього з-поміж синів його, який увійде в намет свідоцтва, щоб служити у святині. І барана посвячення візьмеш, і звариш м'ясо в місці святому. І будуть їсти Аарон і сини його м'ясо барана і хліби, що в кошику, біля дверей скинії свідоцтва. Вони будуть їсти їх, якими вони були освячені, щоб посвятити руки їх і освятити їх, а чужинець не буде їсти від них, бо вони святі. Якщо ж залишиться від м'яса жертви посвячення і хлібів до ранку, спалиш залишки вогнем, не буде з'їдено, бо це святиня. І зробиш Аарону і синам його

так, згідно з усім, що наказав я тобі: сім днів посвячуватимеш руки їхні. І теля гріха принесеш у день очищення, і очистиш жертовник, коли освячуватимеш його, і помажеш його, щоб освятити його. Сім днів ти будеш очищати жертовник і освятиш його, і буде жертовник святим святих, кожен, хто торкається жертовника, буде освячений. І це є те, що ти будеш робити на жертовнику: ягнята однорічні без вади, два на день, на жертовнику постійно, як постійне приношення. Одного ягня ти зробиш вранці, а другого ягня ти зробиш увечері. І десяту частину тонкої муки, змішаної з чвертю гіна битої олії, і возлияння — чверть гіна вина на одного агнця. І другого ягня ти принесеш увечері, згідно з ранковою жертвою і згідно з його литвою напою ти принесеш у запах пахощів, приношення Господу, жертву постійну для поколінь ваших, при дверях намету свідоцтва перед Господом, де я відкриюся тобі, щоб говорити з тобою. І призначу там синам Ізраїля, і освячуся в славі Моїй. І освячу намет свідоцтва і жертовник, і Аарона, і синів його освячу священнодіяти мені. І буду покликаний серед синів Ізраїля, і буду їхнім Богом. І вони пізнають, що Я є Господь, Бог їхній, Який вивів їх із землі Єгипетської, щоб перебувати серед них і бути їхнім Богом.

30

І зробиш жертовник для кадила з нетлінного дерева. І

зробиш ти його ліктя завдовжки і ліктя завширшки, квадратним воно буде, і двох ліктів заввишки, з нього будуть роги його. І покриєш чистим золотом його решітку, і його стіни навколо, і його роги, і зробиш йому кручений золотий вінець навколо. І два золоті чисті перстені зробиш під крученим вінцем його, на двох боках зробиш їх на двох сторонах, і вони будуть тримачами для держаків, щоб піднімати його ними. І зробиш жердини з нетлінного дерева і покриєш їх золотом. І покладеш його навпроти завіси, що є на ковчезі свідоцтв, де Я відкриюся тобі звідти. І буде кадити на ньому Аарон складене тонке кадило щоранку, коли він доглядає світильники. І коли Аарон запалює лампи ввечері, він буде кадити на ньому. Кадило безперервне постійно перед Господом у їхні покоління. І він не принесе на ньому іншого кадила, хлібної жертви, жертви, і возлияння ти не виллєш на ньому. І буде робити спокуту на ньому Аарон на рогах його раз на рік від крові очищення, очистить його для поколінь їхніх; святе святих є Господу. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: якщо ти візьмеш перелік синів Ізраїля в переписі їхньому, і дадуть кожен викуп душі своєї Господу, і не буде серед них падіння в переписі їхньому. І це є те, що дадуть усі, хто проходитиме через перепис: половину дидрахми, яка відповідає святій дидрахмі – двадцять оболів становить дидрахма, а половина дидрахми – це внесок Господу. Кожен, хто проходить перепис, від двадцяти років і старше, дасть внесок Господу. Багатий не додасть, і бідний не зменшить від половини дидрахми, даючи внесок Господу, щоб

спокутувати за душі ваші. І ти візьмеш срібло внеску від синів Ізраїля, і ти даси його на службу скинії свідоцтва, і буде воно синам Ізраїля пам'яткою перед Господом, щоб вчинити спокуту за душі ваші. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: зроби умивальницю бронзову і підставу для неї бронзову, щоб вмиватися; і поставиш її між наметом свідчення і жертовником; і виллєш в неї воду. І Аарон та сини його вмиють з нього руки і ноги водою. Коли вони входять у скинію свідчення, вони омиються водою, і не помруть, коли наближаються до жертовника, щоб служити і приносити цілопалення Господу. Вони помиють руки і ноги водою, коли входять у намет свідчення, вони помиють водою, щоб не померти, і буде їм статут вічний, йому і поколінням його з ним. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: і ти візьми пахощі — квітку смирни вибраної п'ятсот сиклів, і кориці пахучої половину цього двісті п'ятдесят, і очерету пахучого двісті п'ятдесят, і ірриса п'ятсот сиклів святого, і олію з оливок гін. І зробиш ти його святою олією помазання, пахощами мироварними за мистецтвом мироварця — святою олією помазання буде воно. І ти помажеш ним намет свідчення, і ковчег намету свідчення, і всі речі його, і світильник і всі речі його, і жертовник кадила, і жертовник цілопалень і всі його речі, і стіл і всі речі його, і умивальницю. І освятиш їх, і будуть вони святими святих; кожен, хто дотикається до них, освятиться. І Аарона, і синів його помажеш, і освятиш їх, щоб священнодіяли мені. І до синів Ізраїля ти будеш говорити, кажучи: олія святого помазання буде це для вас у покоління

ваші. На тіло людини не буде воно помазане, і за цим складом не зробите ви собі подібного, святе воно є, і святинею буде для вас. Хто зробить подібним чином, і хто дасть від нього чужинцю, буде знищений з-поміж народу свого. І сказав Господь до Мойсея: Візьми собі пахощі: стакту, оніху, халвану солодкості і ладан прозорий, рівне рівному буде. І зроблять вони в ньому кадило мироварське, роботу мироварника змішану, чисту, роботу святу. І ти поб'єш з цих тонко, і покладеш перед свідоцтвами у наметі свідоцтва, звідки Я відкриюся тобі звідти; святе святих буде для вас це кадило. За цим складом ви не зробите для себе; святинею буде вам для Господа; Хто зробить так само, щоб нюхати його, загине від свого народу.

31

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: ось я покликав по імені Веселеїла, сина Урія, сина Хура, з племені Юди. І наповнив я його духом божественним мудрості, і розуміння, і знання, щоб обмірковувати кожну справу і проектувати, працювати із золотом, і сріблом, і бронзою, і гіацинтом, і пурпуром, і червоною пряжею, і кам'яні роботи, і теслярські роботи з деревом, працювати згідно з усіма роботами. І я дав його і Еліава, сина Ахісамаха, з племені Дана, і кожному розумному серцем дав розуміння, і вони зроблять все, що я наказав тобі: намет свідоцтва, і ковчег завіту, і віко на ньому, і обладнання намету, і

жертовники, і стіл, і всі речі його, і світильник чистий, і всі речі його, і умивальницю, і підставу його, і ризи служебні Аарона, і ризи синів його, щоб служити священиками мені, і олію помазання, і кадило складу святого; згідно з усім, що я наказав тобі, вони зроблять. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: І ти накажи синам Ізраїля, кажучи: Дивіться і суботи мої будете дотримуватися; знак це між мною і вами в покоління ваші, щоб ви знали, що я Господь, який освячує вас. І ви будете дотримуватися субот, бо це святе для вас перед Господом; хто зневажить її, буде умертвлений смертю, кожен, хто виконуватиме в ній роботу, — та душа буде знищена з-поміж народу свого. Шість днів ти будеш робити роботи, а дня сьомого — суботи, спокій святий Господу; кожен, хто буде робити роботу дня сьомого, буде преданий смерті. І будуть дотримуватися сини Ізраїля суботи, дотримуватися їх у поколіннях їхніх. Завіт вічний між мною і синами Ізраїля, знак вічний між мною, бо шість днів створив Господь небо і землю, і в день сьомий спинився і відпочив. І дав Мойсею, коли закінчив говорити з ним на горі Синай, дві таблиці свідоцтва, таблиці кам'яні, написані пальцем Бога.

32

І побачивши народ, що затримався Мойсей зійти з гори, зібрався народ на Аарона і кажуть йому: встань і зроби нам богів, які підуть перед нами, бо Мойсей, цей чоловік, який

вивів нас з землі Єгипту — не знаємо, що сталося з ним. І каже їм Аарон: Зніміть золоті сережки, що у вухах ваших жінок і дочок, і принесіть до мене. І зняв увесь народ золоті сережки зі своїх вух і приніс їх до Аарона. І прийняв з їхніх рук, і сформував їх різцем, і зробив з них литого тільця, і сказав: Ці боги твої, Ізраїлю, які вивели тебе з землі Єгипту. І побачивши це, Аарон побудував жертовник навпроти нього, і проголосив Аарон, кажучи: Свято Господа завтра. І вставши рано наступного дня, він приніс цілопалення і приніс жертву спасіння, і народ сів їсти й пити, і встали грати. І промовив Господь до Мойсея, кажучи: йди швидко, зійди звідси, бо беззаконнував народ твій, якого ти вивів із землі Єгипту. Вони швидко відступили від дороги, яку Я наказав їм, зробили собі теля, і поклонилися йому, і принесли йому жертву, і сказали: Ці боги твої, Ізраїлю, які вивели тебе з землі Єгипетської. І зараз дозволь мені, і розгнівавшись гнівом на них, знищу їх, і зроблю тебе великим народом. І благав Мойсей перед Господом Богом і сказав: Чому, Господи, гнівом лютуєш на народ Твій, який Ти вивів із землі Єгипетської великою силою і високим Твоїм раменом? Щоб ніколи не сказали єгиптяни, кажучи: Зі злобою вивів він їх, щоб вбити їх у горах і знищити їх із землі. Припини гнів люті твоєї, і милостивим стань до злоби народу твого, згадавши Авраама і Ісаака і Якова, слуг твоїх, яким присягався на самого себе, і говорив до них, кажучи: примножу насіння ваше як зорі неба множиною; і всю землю цю, яку сказав дати їм, і володітимуть нею навіки. І Господь був умилостивлений, щоб зберегти народ

Свій. І Мойсей, повернувшись, зійшов з гори, і дві плити свідчення були в його руках, плити кам'яні, написані з обох їхніх сторін, з одного боку і з другого були написані, і плити були діло Бога, і письмо було письмо Бога, вигравіруване на плитах. І почувши Ісус голос народу, що кричав, каже до Мойсея: Голос війни в таборі. І каже: Це не голос тих, хто веде за силою, ні голос тих, хто веде до відступу, але голос тих, хто веде винопиття, я чую. І коли він наближався до табору, він бачить теля і танці, і розгнівавшись гнівом, Мойсей кинув зі своїх рук дві таблиці і розбив їх біля гори, і взявши теля, яке вони зробили, спалив його у вогні, і розтер його надрібно, і розсипав його у воду, і напоїв цим синів Ізраїля. І сказав Мойсей до Аарона: Що зробив тобі народ цей, що ти приніс на них великий гріх? І сказав Аарон до Мойсея: Не гнівайся, пане, ти бо знаєш пристрасть цього народу. Вони кажуть мені: Зроби нам богів, які підуть перед нами, бо Мойсей, цей чоловік, який вивів нас з Єгипту, — ми не знаємо, що сталося з ним. І сказав я їм: Якщо у кого є золоті прикраси, зніміть їх, і вони дали мені, і я кинув у вогонь, і вийшло це теля. І побачив Мойсей народ, що розсіяний, бо розсіяв їх Аарон на посміховисько ворогам їхнім, став же Мойсей на брамі табору і сказав: хто до Господа? Нехай він іде до мене. Зійшлися тому до нього всі сини Левія. І каже їм: Так каже Господь, Бог Ізраїля: покладіть кожен свій меч на стегно, і пройдіть, і поверніться від воріт до воріт через табір, і вбийте кожен брата свого, і кожен ближнього свого, і кожен найближчого свого. І зробили сини Левія, як говорив їм Мойсей, і впало з

народу того дня близько трьох тисяч чоловіків. І сказав їм Мойсей: Ви присвятили руки ваші сьогодні Господу, кожен через сина або через брата свого, щоб було дане вам благословення. І сталося наступного дня, що Мойсей сказав до народу: ви згрішили великим гріхом, і тепер я піду до Бога, щоб зробити спокуту за ваш гріх. Повернувся Мойсей до Господа і сказав: Благаю, Господи, згрішив народ цей гріхом великим і зробили собі богів золотих. І тепер, якщо справді залишиш їм гріх їхній, залиш; якщо ж ні, викресли мене з книги твоєї, яку ти написав. І сказав Господь до Мойсея: Якщо хто згрішив переді Мною, зітру їх з книги Моєї. А тепер іди, спустися, і веди цей народ до місця, яке я сказав тобі; ось мій посланець піде перед обличчям твоїм; а в який день я відвідаю, я наведу на них гріх їхній. І вразив Господь народ за зроблення теляти, якого зробив Аарон.

33

І сказав Господь до Мойсея: Йди вперед, піднімися звідси ти і народ твій, який ти вивів із землі Єгипту, у землю, яку Я присягнув Авраму, і Ісааку, і Якову, кажучи: нащадкам вашим дам її. І Я пошлю Мого посланця перед обличчям твоїм, і він вижене аморрея, і хіттея, і періззея, і гергесея, і євея, і євусея, і ханаанея. І введу тебе в землю, що тече молоком і медом, але не піду разом з тобою, бо ти народ твердошиїй, щоб не знищити тебе в дорозі. І почувши це зле слово, народ засмутився. І сказав Господь синам Ізраїля:

ви народ жорстоковийний, дивіться, щоб не навів я на вас іншого удару і не знищив вас. Тепер отже зніміть шати думок ваших і прикраси, і покажу тобі, що зроблю тобі. І зняли сини Ізраїля прикраси свої та одяг від гори Хорив. І взявши Мойсей свій намет, він розбив його за табором, далеко від табору, і був він названий Наметом Свідчення, і сталося так, що всякий, хто шукав Господа, виходив до намету, що був за табором. Коли ж входив Мойсей у шатро за табором, весь народ стояв, дивлячись, кожен біля дверей свого шатра, і спостерігали за Мойсеєм, що відходив, аж доки він не входив у шатро. Як тільки Мойсей увійшов до намету, стовп хмари спускався і ставав біля дверей намету, і говорив до Мойсея; і говорив до Мойсея. І бачив увесь народ стовп хмари, що стояв біля входу намету; і ставши, увесь народ вклонився, кожен від входу намету свого. І говорив Господь до Мойсея обличчям до обличчя, як хтось говорить до свого друга, і він повертався в табір, а слуга Ісус, син Навина, молодий, не виходив з намету. І сказав Мойсей до Господа: Ось Ти мені кажеш: виведи народ цей, але Ти не показав мені, кого пошлеш зі мною. Ти ж мені сказав: знаю тебе понад усіх, і милість маєш в мене. Якщо отже я знайшов милість перед тобою, покажи мені себе самого, щоб я ясно побачив тебе, так щоб я був тим, хто знайшов милість перед тобою, і щоб я знав, що цей великий народ — твій народ. І каже: Сам Я піду перед тобою і дам тобі спокій. І каже до нього: Якщо не сам ти підеш зі мною, не виводь мене звідси. І як буде відомо справді, що я знайшов милість у тебе, я і народ твій, хіба що ти йдеш

разом з нами? І буду прославлений я і народ твій серед усіх народів, скільки їх є на землі. І сказав Господь до Мойсея: І це слово, яке ти сказав, Я зроблю, бо ти знайшов благодать перед Моїм обличчям, і Я знаю тебе понад усіх. І каже: Покажи мені себе самого. І сказав: Я пройду перед тобою у славі моїй, і покличу ім'ям моїм Господь перед тобою, і помилую, кого помилую, і змилосерджуся, над ким змилосерджуся. І сказав: Ти не зможеш побачити моє обличчя, бо людина не може побачити моє обличчя і залишитися живою. І сказав Господь: Ось місце біля мене, станеш на скелі. Коли ж пройде слава моя, і покладу тебе в розщелину скелі, і прикрию рукою моєю тебе, доки не пройду. І я заберу руку, і тоді ти побачиш те, що позаду мене, але обличчя моє не буде побачене тобі.

34

І сказав Господь до Мойсея: Висіч собі дві кам'яні плити, як і перші, і піднімся до мене на гору, і я напишу на плитах слова, які були на перших плитах, які ти зламав. І будь готовий вранці, і ти підеш на гору Синай, і станеш переді мною там на вершині гори. І нехай ніхто не йде вгору з тобою, ні нехай не буде побачений на всій горі, і вівці та воли нехай не пасуться поблизу тієї гори. І висік дві кам'яні плити, як і перші, і Мойсей, вставши рано, піднявся на гору Синай, як наказав йому Господь, і взяв Мойсей дві кам'яні плити. І зійшов Господь у хмарі, і став біля нього там, і

покликав ім'я Господа. І пройшов Господь перед обличчям його, і назвав Господь Бог: милосердний і милостивий, довготерпеливий і багатий у милості і правдивий, і справедливість зберігаючий і милість до тисяч, забираючий беззаконня і несправедливості і гріхи, і не очистить винного, наводячий беззаконня батьків на дітей і на дітей дітей на третє і четверте покоління. І, поспішивши, Мойсей, схилившись до землі, поклонився і сказав: якщо я знайшов милість перед тобою, нехай піде Господь мій з нами, бо народ жорстоковийний, і ти заберешь гріхи наші і беззаконня наші, і ми будемо твоїми. І сказав Господь до Мойсея: Ось, я укладаю з тобою завіт перед усім народом твоїм, зроблю славні речі, які не сталися на всій землі і в жодному народі, і побачить увесь народ, серед якого ти перебуваєш, діла Господні, бо дивовижні вони, які я зроблю для тебе. Зверни увагу на все, що я наказую тобі. Ось я виганяю перед вашим обличчям аморрея, і ханаанея, і ферезея, і хеттея, і євея, і гергесея, і євусея. Зверни увагу на себе, щоб ніколи не уклав ти завіту з жителями, що мешкають на землі, в яку ти входиш, щоб не стало тобі це спокусою серед вас. Їхні вівтарі зруйнуєте, їхні стовпи розіб'єте, їхні гаї вирубаєте, і різьблені зображення їхніх богів спалите у вогні. Не поклоняйтеся іншим богам, бо Господь Бог — ревниве ім'я, Він є Бог-ревнитель. Ніколи не укладай завіту з мешканцями на землі, і вони будуть блудодіяти за їхніми богами, і будуть приносити жертви їхнім богам, і запросять тебе, і ти будеш їсти з їхнього, і ти візьмеш з їхніх дочок для твоїх синів, і з твоїх дочок даси

їхнім синам, і будуть блудодіяти твої дочки за їхніми богами, і будуть блудодіяти твої сини за їхніми богами. І литих богів не зробиш собі. І свято прісних хлібів ти будеш дотримуватися, сім днів ти будеш їсти прісне, як я наказав тобі, у час місяця нових колосків, бо в місяці нових колосків ти вийшов з Єгипту. Кожен, хто відкриває утробу — мені належать самці, кожен первісток теляти і первісток вівці. І первістка в'ючної тварини викупиш вівцею; а якщо не викупиш його, ціну даси. Кожного первородного із синів твоїх викупиш; не з'явишся переді мною порожнім. Шість днів працюй, а сьомого дня спочивай; для посіву і жнив — спочинок. І свято тижнів зробиш мені на початок жнив пшениці, і свято зібрання в середині року. Тричі на рік кожен чоловік твій з'явиться перед Господом, Богом Ізраїля. Коли бо Я вижену народи перед обличчям твоїм і розширю межі твої, ніхто не забажає землі твоєї, коли ти йтимеш, щоб з'явитися перед Господом, Богом твоїм, тричі на рік. Не заколюй на квасному хлібі кров моїх жертовних пахощів, і не повинні залишатися до ранку жертви свята Пасхи. Перші плоди землі твоєї ти покладеш у дім Господа, Бога твого, не будеш варити ягня в молоці матері його. І сказав Господь до Мойсея: Напиши для себе ці слова, бо на цих словах Я уклав з тобою завіт і з Ізраїлем. І був там Мойсей перед Господом сорок днів і сорок ночей, хліба не їв і води не пив, і написав на скрижалях ці слова завіту — десять заповідей. Коли Мойсей сходив з гори, і дві скрижалі були на руках Мойсея, коли він сходив з гори, Мойсей не знав, що прославлений вигляд кольору його обличчя під час розмови з ним. І

побачили Аарон і всі старійшини Ізраїлю Мойсея, і був прославлений вигляд кольору його обличчя. І вони боялися наблизитися до нього. І покликав їх Мойсей, і повернулися до нього Аарон і всі правителі громади, і говорив до них Мойсей. І після цього підійшли до нього всі сини Ізраїля. І він наказав їм все, що наказав Господь йому на горі Синай. І оскільки він припинив говорити до них, поклав на своє обличчя покривало. Коли ж входив Мойсей перед Господа, щоб говорити з Ним, він знімав покриття до виходу, і, вийшовши, говорив усім синам Ізраїля все, що наказав йому Господь. І побачили сини Ізраїля обличчя Мойсея, що воно прославлене, і поклав Мойсей покривало на обличчя своє, доки він увійде говорити з ним.

35

І зібрав Мойсей усе зібрання синів Ізраїля, і сказав: Ці слова, які Господь сказав виконати. Шість днів ти будеш робити роботи, а сьомого дня спокій, святий, субота, відпочинок Господу; всякий, хто робить роботу в цей день, нехай помре. Не будете палити вогонь у жодному вашому помешканні в день суботи, я — Господь. І сказав Мойсей до всього зібрання синів Ізраїля, кажучи: це слово, яке наказав Господь, кажучи: візьміть від вас самих приношення Господу; кожен, хто приймає серцем, принесе перші плоди Господу: золото, срібло, бронзу, гіацинт, пурпур, червоне подвійне пофарбоване, і віссон кручений, і волосся козяче, і

шкури баранячі, пофарбовані в червоне, і шкури гіацинтові, і дерева нетлінні, і каміння сардіусове, і каміння для різьблення для наплічника і довгої ризи. І кожен мудрий серцем серед вас, прийшовши, нехай працює все, скільки наказав Господь: намет, і завіси, і покриття, і завіси, і засуви, і стовпи, і ковчег свідоцтва, і держаки його, і віко його, і завісу, і стіл, і всі речі його, і світильник світла, і всі речі його, і жертовник, і всі речі його, і шати святі Аарона священика, і шати, в яких служитимуть у них, і хітони синам Аарона священства, і олію помазання, і кадило складу. І вийшла вся громада синів Ізраїля від Мойсея. І принесли кожен, що приносило серце їхнє, і скільком здавалося душі їхній приношення, і принесли приношення Господу для всіх робіт намету свідчення, і для всіх служб його, і для всіх одежів святого. І принесли чоловіки від жінок, кожен, кому здалося за розумом, принесли печатки, і сережки, і перстені, і сплетені прикраси, і браслети, всякий золотий посуд. І всі, хто приносив дари із золота Господу, і в кого знайшлося тонке полотно, і гіацинтові шкури, і пофарбовані червоним баранячі шкури — принесли їх. І кожен, хто приносив пожертву, приніс срібло і бронзу як дари Господу, і ті, в кого знайшлося нетлінне дерево для всіх робіт приготування, принесли його. І кожна жінка, мудра розумом, принесла напрядене своїми руками: гіацинт, і пурпур, і червоне, і віссон. І всі жінки, які здавалися мудрими у своєму розумінні, пряли козячу вовну. І правителі принесли каміння смарагдове, і каміння для вставлення в наплічник,

і нагрудник, і суміші, і оливу для помазання, і суміш для кадила. І кожен чоловік і жінка, чиє серце спонукало їх прийти, щоб виконати всі роботи, які Господь наказав зробити через Мойсея, принесли сини Ізраїля як приношення Господу. І сказав Мойсей синам Ізраїля: Ось покликав Бог по імені Веселеїла, сина Урія, сина Ора, з племені Юди, і наповнив його духом божественним мудрості і розуміння, і знання всього, щоб проектувати згідно з усіма роботами майстерності, робити золото і срібло і бронзу, і різати камінь, і обробляти дерево, і робити всяку роботу мудрості. І дав здатність навчати в розумі йому і Еліаву, сину Ахісамаха, з племені Дана. І наповнив їх мудрістю, розумінням, розумом, щоб розуміти все, робити роботи святого, і ткані і вишиті речі ткати червоним і віссоном, робити всяку роботу майстерності і різноманітності.

36

І зробив Веселеїл і Еліав, і всякий мудрий розумом, кому дана мудрість і знання в них, щоб розуміти робити всі роботи згідно зі святими обов'язками, згідно з усім, що наказав Господь. І покликав Мойсей Веселеїла і Еліава, і всіх тих, хто мав мудрість, кому Бог дав знання в серці, і всіх тих, хто добровільно бажав приходити до робіт, щоб завершити їх. І взяли від Мойсея всі пожертвування, які принесли сини Ізраїля на всі роботи святині, щоб

виконувати їх, і вони ще приймали те, що приносилося від тих, хто приносив вранці. І приходили всі мудрі, які виконували роботи святого, кожен згідно зі своєю роботою, яку вони виконували. І сказав до Мойсея, що народ приносить багато згідно з роботами, які наказав Господь зробити. І наказав Мойсей, і проголосив він у таборі, кажучи: Чоловік і жінка нехай більше не працюють над першими плодами святого, і народ був утриманий від того, щоб ще приносити. І робіт було їм достатньо для виконання будівництва, і вони залишили надлишок. І кожен мудрий серед тих, хто працював, зробив священні одяги, які є для Аарона священика, як наказав Господь Мойсею. І він зробив наплічник із золота, і блакиті, і пурпуру, і червені спряденої, і віссону крученого; і було нарізано листки золота на нитки, щоб сплести з блакиттю, і з пурпуром, і з червенню спряденою, і з віссоном крученим; роботу ткану зробили це; наплічники з'єднувальні з обох частин, робота ткана одне в одне сплетені як одне ціле. З нього вони зробили його згідно з його виробом, із золота, і блакиті, і пурпуру, і червоного скрученого, і віссону крученого, як наказав Господь Мойсею; і зробили обидва каміння смарагдові скріплені разом і оточені золотом, вигравірувані і вирізані гравіюванням печатки з імен синів Ізраїля; і поклав він їх на плечі ефоду, каміння пам'яті синів Ізраїля, як наказав Господь Мойсею. І зробили вони нагрудник, роботу ткану з різноманітністю згідно з роботою ефода, із золота, і блакиті, і пурпуру, і червені скрученої, і віссону крученого; чотирикутним подвійним

зробили нагрудник; п'ядь довжина, і п'ядь ширина подвійна. І було виткано в ньому тканину з каменів у чотири ряди: ряд каменів — сардіон і топаз і смарагд, ряд перший; і ряд другий — антракс і сапфір і яспіс; і ряд третій — лігуріон і агат і аметист; і ряд четвертий — хризоліт і берил і онікс, оточені золотом і скріплені золотом. І камені були з імен синів Ізраїля, дванадцять, з їхніх імен, вигравірувані як печатки, кожен зі свого власного імені, для дванадцяти племен. І вони зробили на нагруднику сплетені разом китиці, роботу плетіння, з чистого золота. І зробили вони два золоті наплічники і два золоті перстені, і поклали вони два золоті перстені на обидва краї нагрудника. І вони поклали золоті плетінки на кільця на обох частинах нагрудника і в два з'єднання — дві плетінки. І вони поклали їх на два малі щити, і вони поклали їх на плечі ефода навпроти, спереду. І зробили вони два золоті кільця, і поклали на два крила на краю нагрудника, і на край задній ефоду внутрішній. І зробили вони два золоті кільця, і поклали на обидва плечі ефоду знизу його, спереду при з'єднанні зверху тканого пояса ефоду. І скріпив нагрудник від кілець, що на ньому, до кілець ефоду, скріплені блакитною ниткою, сплетені в тканину ефоду, щоб не відокремлювався нагрудник від ефоду, як наказав Господь Мойсею. І зробили вони туніку під ефод, роботу ткану, всю блакитну; а отвір туніки в середині був протканий, сплетений, маючи край навколо, отвір нерозривний; І зробили вони на подолі туніки знизу гранатики, як квітучого гранату, з блакиті, і пурпуру, і червені пряденої, і

віссону сученого. І зробили золоті дзвіночки, і поклали дзвіночки на край ризи навколо між гранатами; золотий дзвіночок і гранат на краї ризи навколо, для служіння, як наказав Господь Мойсеєві. І зробили вони туніки з тонкого полотна, роботу ткану, для Аарона і для синів його, і тюрбани з тонкого полотна, і тюрбан з тонкого полотна, і нижню одежу з тонкого полотна скрученого, і пояси їхні з тонкого полотна, і блакитного, і пурпурового, і червоного пряденого, роботу вишивальника, таким способом, як наказав Господь Мойсею. І зробили вони золоту пластину, відокремлену частину святого, з чистого золота, і написав він на ній вигравірувані літери печатки: Святиня Господу. І поклали вони її на блакитний шнур, щоб вона лежала на тюрбані зверху, таким способом, як наказав Господь Мойсеєві.

37

І зробили вони для намету десять завіс; двадцять і вісім ліктів довжина однієї завіси; те саме було у всіх; і чотири лікті ширина однієї завіси. І зробили вони завісу з блакитного, і пурпурового, і червоного пряденого, і віссону крученого, робота тканого з херувимами; і поклали її на чотири нетлінні стовпи, покриті золотом; і верхи їхні золоті, і підстави їхні чотири срібні. І зробили вони завісу для дверей намету свідоцтва з блакиті, і пурпуру, і червені пряденої, і віссону крученого, робота ткана з херувимами, і

п'ять стовпів їхніх, і кільця, і голівки їхні, і обручі їхні покрили золотом, і п'ять підстав їхніх бронзових. І зробили вони подвір'я з боку на південь: завіси подвір'я з крученого віссону сто на сто, і стовпів їхніх двадцять, і підстав їхніх двадцять. І сторона до Півночі, сто на сто; і сторона до Півдня, сто на сто; і стовпи їхні двадцять, і основи їхні двадцять. І сторона до моря завіси п'ятдесят ліктів; стовпи їхні десять, і основи їхні десять. І сторона до сходу п'ятдесят ліктів полотна, п'ятнадцять ліктів те ззаду; і стовпи їхні три, і основи їхні три. І на задній стороні другій з одного боку і з другого біля воріт подвір'я, завіси п'ятнадцять ліктів; стовпи їхні три, і основи їхні три; всі завіси намету з віссону крученого. І основи стовпів їхніх бронзові, і гачки їхні срібні, і капітелі їхні покриті сріблом, і стовпи покриті сріблом, всі стовпи подвір'я. І завіса брами подвір'я — робота вишивальника з блакиті, і пурпуру, і червені пряденої, і віссону крученого; двадцять ліктів довжина, і висота і ширина п'ять ліктів, відповідно до завіс подвір'я. І стовпи їхні чотири, і основи їхні чотири бронзові, і гачки їхні срібні, і капітелі їхні покриті сріблом. І всі кілки двору навколо бронзові, і вони покриті сріблом. І це розпорядок скинії свідоцтва, як було наказано Мойсею, щоб служіння левитів здійснювалося через Ітамара, сина Аарона-священика. І Веселеїл, син Урія, з племені Юди, зробив, як наказав Господь Мойсею, і Еліав, син Ахісамаха, з племені Дана, який був головним майстром тканих речей і вишитих робіт і різнокольорових робіт, щоб ткати червоним і тонким полотном.

38

І зробив Веселеїл ковчег, і покрив його чистим золотом зсередини і ззовні; і відлив для нього чотири золоті кільця: два на одному боці, і два на другому боці, широкі для держаків, щоб нести його ними. І зробив він віко зверху ковчега з чистого золота, і двох золотих херувимів; одного херувима на одному кінці віка, і одного херувима на другому кінці віка, що затінюють своїми крилами віко. І зробив він стіл для виставлення з чистого золота, і відлив для нього чотири кільця, два на одному боці і два на другому боці, широкі, щоб підіймати його жердинами в них. І жердини ковчега і столу він зробив, і покрив їх золотом. І зробив він посудини для столу: миски, кадильниці, чаші та посудини для лиття, якими він буде здійснювати лиття, — золоті. І зробив він світильник, що освітлює, золотий, суцільний стовбур і гілки з обох боків його; з гілок його пагони, з гілок його пагони виступаючі; три з одного боку і три з другого боку, зрівняні один з одним. І світильники їхні, які є на кінцях, мигдалеподібні з них; і гнізда з них, щоб були лампи на них; і гніздо сьоме, те на кінці світильника, на вершині зверху, суцільне ціле золоте. І сім ламп на ній золотих, і щипці її золоті, і лопатки їхні золоті. Цей покрив сріблом стовпи, і відлив для стовпа золоті кільця, і покрив засуви золотом, і покрив золотом стовпи завіси, і зробив золоті гачки. Він зробив і кільця намету золоті, і кільця подвір'я, і кільця для розтягування

покриття зверху бронзові. Він відлив капітелі срібні намету, і капітелі бронзові дверей намету, і браму подвір'я. І гаки зробив для стовпів срібні, на стовпах він покрив сріблом їх. Він зробив кілки намету, і кілки подвір'я бронзові. Він зробив жертовник бронзовий з кадильниць бронзових, які були у чоловіків, які повстали зі зборами Корея. Він зробив всі посудини жертовника, і кадильницю його, і підставу, і чаші, і виделки для м'яса бронзові. Він зробив для жертовника грати, роботу сітчасту знизу кадильниці під ним до половини його. І поклав на нього чотири кільця з чотирьох частин грат жертовника бронзові, широкі для держаків, щоб підіймати ними жертовник. Він зробив оливу помазання святу, і склад кадила чистий, роботу мироварника. Він зробив умивальницю бронзову, і підставу її бронзову з дзеркал жінок, які постили, які постили біля дверей намету свідчення, в який день поставив її. І зробив він умивальницю, щоб вмивалися з неї Мойсей, і Аарон, і сини його — руки їхні і ноги, коли входили вони до скинії свідоцтва, або коли підходили до жертовника служити; вмивалися з неї, як саме наказав Господь Мойсеєві.

39

Усе золото, яке було оброблене для робіт згідно з усією роботою святих речей, стало золотом первинок, двадцять дев'ять талантів і сімсот двадцять шекелів згідно зі святим шекелем. І срібне приношення від перелічених чоловіків

зібрання — сто талантів і тисяча сімсот сімдесят п'ять шекелів, одна драхма на голову, половина шекеля, згідно зі святим шекелем. Кожен, хто проходив перелік від двадцятирічного віку і вище — шістдесят десятків тисяч і три тисячі п'ятсот п'ятдесят. І стало сто талантів срібла на виливання ста підстав намету і на підстави завіси, сто підстав на сто талантів, талант на підставу. І тисячу сімсот сімдесят п'ять шеклів зробив на гачки для стовпів, і покрив золотом їхні верхівки, і прикрасив їх. І бронза приношення — сімдесят талантів і тисяча п'ятсот шекелів. І зробили з неї основи дверей намету свідчення, і основи подвір'я навколо, і основи воріт подвір'я, і кілки намету, і кілки подвір'я навколо, і грати бронзові жертовника, і всі посудини жертовника, і всі знаряддя намету свідчення. І зробили сини Ізраїля, як наказав Господь Мойсею, так зробили. А залишкове золото приношення зробили посудинами для служіння в них перед Господом. І залишений блакит, і пурпур, і червень зробили ризами служебними Аарона, щоб служити в них у святині. І принесли ризи до Мойсея, і намет, і посудини його, основи і засуви його, і стовпи, і жертовник, і всі посудини його. І олію помазання, і кадило складу, і світильник чистий, і лампи його, лампи для горіння, і олію світла. І стіл призначення, і всі посудини його, і хліби покладені. І одежі святого, які є Аарона, і одежі синів його для священства. І полотнища двору, і стовпи, і завісу дверей намету, і брами двору. І всі посудини намету, і всі знаряддя його, і шкури, шкіри баранів пофарбовані червоно, і покриви блакитні, і з решти покриття, і кілки, і

всі знаряддя для робіт намету свідоцтва. Скільки наказав Господь Мойсею, так зробили сини Ізраїля весь обладунок. І побачив Мойсей всі роботи, і вони зробили їх таким способом, як наказав Господь Мойсею, так зробили їх, і благословив їх Мойсей.

40

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: у перший день першого місяця, в новомісяччя, поставиш намет свідоцтва. І ти покладеш ковчег свідоцтва, і накриєш ковчег завісою. І внесеш стіл, і покладеш на нього хліби, і внесеш світильник, і запалиш лампи його. І ти поставиш золотий вівтар для кадіння перед ковчегом, і повісиш завісу-покриття на двері скинії свідоцтва. І вівтар приношень ти поставиш біля дверей намету свідчення, і ти обгородиш намет, і все що належить йому, ти освятиш навколо. І візьмеш олію помазання, і помажеш намет, і все, що в ньому, і освятиш його, і всі посудини його, і буде святим. І ти помажеш вівтар приношень і всі його посудини, і ти освятиш вівтар, і буде вівтар святинею найсвятішою. І приведеш Аарона і синів його до входу скинії свідоцтва, і обмиєш їх водою. І одягнеш Аарона в святі шати, і помажеш його, і освятиш його, і він священнодіятиме мені. І синів його ти приведеш, і одягнеш їх у туніки. І помажеш їх таким способом, яким помазав батька їх, і вони служитимуть священиками мені, і буде так, що їм

належатиме помазання священства навіки, у покоління їх. І Мойсей зробив усе, що наказав йому Господь, так він і зробив. І сталося в першому місяці другого року, коли вони виходили з Єгипту, на новомісяччя була встановлена скинія. І встановив Мойсей намет, поклав капітелі, вставив засуви і встановив стовпи. І розтягнув він завіси на скинію, і поклав покриття скинії на неї зверху, як наказав Господь Мойсею. І взявши свідоцтва, він вклав їх у ковчег; і він підклав жердини під ковчег, і він вніс ковчег у намет, і він поклав покриття завіси, і він покрив ковчег свідоцтва, яким способом наказав Господь Мойсею. І він поклав стіл у наметі свідоцтва, з боку Півночі, зовні завіси намету. І додав він на неї хліби представлення перед Господом, у такий спосіб, як наказав Господь Мойсею. І він поставив світильник у наметі свідоцтва, на південному боці намету. І він поклав її лампи перед Господом у такий спосіб, як наказав Господь Мойсею. І поставив він золотий вівтар у наметі свідоцтва навпроти завіси, і спалив на ньому пахощі складу, як наказав Господь Мойсеєві. І жертовник приношень він поставив біля дверей скинії. І встановив він двір навколо скинії і жертовника, і завершив Мойсей усі роботи. І хмара покрила намет свідоцтва, і намет наповнився славою Господа. І не міг Мойсей увійти до скинії свідоцтва, тому що осіняла її хмара, і славою Господа наповнилася скинія. Коли б піднялася хмара від скинії, знімалися сини Ізраїля зі своїм багажем. Якщо ж хмара не піднімалася, то вони не знімалися з табору до того дня, коли хмара піднімалася. Бо хмара була над скинією вдень, і

вогонь був на ній вночі перед усім Ізраїлем у всіх їхніх подорожах.

Числа

1

І говорив Господь до Мойсея в пустелі Синай, в наметі свідчення, першого дня другого місяця, другого року після виходу їх із землі Єгипту, кажучи: зробіть перепис усього зібрання Ізраїля за родинами, за домами батьків їхніх, за числом імен їхніх, за головами їхніми; кожен чоловік від двадцяти років і вище, кожен, хто виходить у силі Ізраїля, перелічіть їх із силою їхньою; ти і Аарон перелічіть їх. І з вами будуть, кожен згідно з племенем, кожен із правителів, згідно з домами предків. І це імена чоловіків, які стануть поруч з вами: від Рувима — Елісур, син Седіура; від Симеона — Саламіїл, син Цурішаддая. З Юди — Наассон, син Амінадаба. Від Іссахара - Натанаїл, син Цоара; від Завулона - Еліав, син Хелона; від синів Йосипа, від Єфрема - Елішама, син Аммігуда; від Манасії - Гамаліїл, син Педацура. Від Веніаміна — Авідан, син Ґадеоні. З Дана — Ахієзер, син Аммішаддая. Від Асира — Фаґаїл, син Ехрана. Від Гада, Елісаф, син Рагуїла. З Нефталі — Ахіре, син Аінана.

Ці призначені зборами, правителі племен згідно з їхніми родинами, тисячники Ізраїлю. І взяв Мойсей та Аарон цих чоловіків, покликаних поіменно. І вони зібрали всю громаду в перший день другого місяця року, і вони реєструвалися за їхніми поколіннями, за їхніми родинами, за числом їхніх імен, від двадцяти років і вище, кожен чоловік поголовно, яким способом наказав Господь Мойсею, і вони були переписані в пустелі Синаю. І стали сини Рувима, первістка Ізраїля, за родинами їхніми, за кланами їхніми, за домами батьків їхніх, за числом імен їхніх, за головами їхніми, всі чоловіки від двадцяти років і вище, всякий, хто виходить у війську, перепис їхній з племені Рувима — сорок шість тисяч і п'ятсот. Синам Симеона за родинами їхніми, за кланами їхніми, за домами батьків їхніх, за числом імен їхніх, поголовно, всі чоловіки від двадцяти років і вище, всі хто виходить у війську, перепис їхній з племені Симеона — п'ятдесят дев'ять тисяч і триста. Синам Юди згідно з їхніми родинами, згідно з їхніми кланами, згідно з домами їхніх батьків, згідно з числом їхніх імен, за головами їхніми, всі чоловіки від двадцяти років і вище, всякий хто виходить у війську, їхній перепис з племені Юди, сімдесят чотири тисячі і шістсот. Синам Іссахара за родинами їхніми, за кланами їхніми, за домами батьків їхніх, за числом імен їхніх, за головою їхньою, всі чоловіки від двадцяти років і вище, всякий, хто виходить у війську, перепис їхній з племені Іссахара — чотири і п'ятдесят тисяч і чотириста. Синам Завулона згідно з їхнім родством, згідно з їхніми кланами, згідно з домами їхніх

батьків, згідно з числом їхніх імен, за їхніми головами, всі чоловіки від двадцяти років і вище, кожен, хто виходить у війську, їхній перепис з племені Завулона — п'ятдесят сім тисяч чотириста. Синам Йосипа, синам Єфрема, за їхніми родинами, за їхніми кланами, за домами їхніх батьків, за числом їхніх імен, за їхніми головами, всі чоловіки від двадцяти років і вище, всі, хто виходить у війську, їхній перепис з племені Єфрема, сорок тисяч і п'ятсот. Синам Манасії за їхніми родинами, за їхніми кланами, за домами їхніх батьків, за числом їхніх імен, поголовно, всі чоловіки від двадцяти років і вище, кожен хто виходить у війську, їхній перепис з племені Манасії — тридцять дві тисячі і двісті. Синам Веніаміна за родинами їхніми, за кланами їхніми, за домами батьків їхніх, за числом імен їхніх, за головою їхньою, всі чоловіки від двадцяти років і вище, всі, хто виходить у війську, перепис їхній з племені Веніаміна, тридцять п'ять тисяч і чотириста. Синам Гада за їхнім родством, за їхніми кланами, за домами їхніх батьків, за числом їхніх імен, за їхніми головами, всі чоловіки від двадцяти років і вище, кожен хто виходить у війську, їхній перепис: з племені Гада, сорок п'ять тисяч шістсот п'ятдесят. Синам Дана за родинами їхніми, за кланами їхніми, за домами батьків їхніх, за числом імен їхніх, поголовно, всі чоловіки від двадцяти років і вище, всякий хто виходить у війську, перепис їхній з племені Дана, шістдесят дві тисячі і сімсот. Синам Асира за їхнім родством, за їхніми кланами, за домами батьків їхніх, за числом імен їхніх, за їхніми головами, всі чоловіки від

двадцяти років і вище, всякий, хто виходить у війську, перепис їхній з племені Асира — сорок одна тисяча і п'ятсот. Синам Нефталима за їхнім родинством, за їхніми кланами, за домами їхніх батьків, за числом їхніх імен, за їхньою головою, всі чоловіки від двадцятирічного віку і вище, всякий, хто виходить у війську, їхній перепис з племені Нефталима — п'ятдесят три тисячі чотириста. Це перепис, який проводили Мойсей і Аарон та правителі Ізраїлю, дванадцять чоловіків, по одному чоловіку від кожного племені, від племені домів сімей. І становив весь перепис синів Ізраїля з їхнім військом від двадцятирічного віку і вище, кожен, хто виходить вишикуватися в бій в Ізраїлі, шістсот тисяч і три тисячі і п'ятсот і п'ятдесят. А Левіти з племені їхніх сімей не були пораховані серед синів Ізраїля. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: дивись, племені Левія не будеш переписувати разом, і числа їхнього не візьмеш серед синів Ізраїля. І ти признач левитів на намет свідчення, і на всі посудини його, і на все, що є в ньому. Вони понесуть намет і всі посудини його, і вони служитимуть у ньому, і навколо намету таборуватимуть. І коли знімають намет, левіти розберуть його, і коли ставлять намет, вони поставлять його, а чужинець, який наближається, нехай помре. І таборуватимуть сини Ізраїля, кожен у своєму власному порядку, і кожен за своїм власним керівництвом, зі своїм військом. А левіти нехай таборують навколо намету свідоцтва, і не буде гріха серед синів Ізраїля. І левіти самі будуть охороняти скинію свідчення. І зробили сини Ізраїля згідно з усім, що наказав Господь

Мойсею і Аарону, так зробили.

2

І говорив Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: кожен тримаючись свого порядку, за знаменами, за домами батьків своїх, нехай таборують сини Ізраїлеві навпроти; навколо намету свідчення таборуватимуть сини Ізраїлеві. І ті, хто таборують перші на сході, — табір Юди з їхнім військом, і правитель синів Юди — Наассон, син Амінадаба. Його військо, переглянуте, налічувало сімдесят чотири тисячі шістсот. І ті, хто таборують поруч з племенем Іссахар, і правитель синів Іссахара — Натанаїл, син Согара. Його військо, що було переглянуте, налічувало п'ятдесят чотири тисячі чотириста. І ті, хто таборують поруч із племенем Завулона, і правитель синів Завулона — Еліав, син Хелона. Його військо, оглянуте, налічувало п'ятдесят сім тисяч чотириста. Усі оглянуті з табору Юди — сто вісімдесят тисяч шістсот чотириста — з їхнім військом вирушать першими. Легіони табору Рувима, на південь від нього, їхня сила, і правитель синів Рувима — Елісур, син Седіура. Його сила, ті що були оглянуті, — сорок шість тисяч п'ятсот. І ті, що таборують поруч з ним, племені Симеона, і правитель синів Симеона — Саламіїл, син Сурісадая. Його військо, переглянуте, налічувало п'ятдесят дев'ять тисяч триста. І ті, хто таборував поруч з ним, — плем'я Гад, і правитель синів Гада — Елісаф, син Рагуїла. Його військо,

переглянуте, налічувало сорок п'ять тисяч шістсот п'ятдесят. Всі оглянуті табору Рувима — сто п'ятдесят одна тисяча чотириста п'ятдесят — зі своїм військом вирушать другими. І буде взятий намет свідчення, і табір левитів посеред таборів, як і вони розташуються табором, так і вони вирушать, кожен тримаючись згідно з керівництвом. Порядок табору Єфрема від моря з їхнім військом, і правитель синів Єфрема — Єлисама, син Емміуда. Його військо, що було переглянуте, налічувало сорок тисяч п'ятсот. І ті, що табором розташовуються поруч племені Манасії, і правитель синів Манасії — Гамаліїл, син Фадассура. Його військо, переглянуте, становило тридцять дві тисячі двісті. І ті, хто таборують поруч із племенем Веніаміна, і правитель синів Веніаміна — Авідан, син Гадеоні. Його сила, оглянуті, — тридцять п'ять тисяч чотириста. Всі оглянуті табору Єфрема — сто тисяч вісім тисяч сто — з їхньою силою вирушать третіми. Підрозділ табору Дана на північ з їхньою силою, і правитель синів Дана, Ахієзер, син Аммішаддая. Його військо, переглянуте, — шістдесят дві тисячі сімсот. І ті, що таборуються поруч з ним, — плем'я Асира, і правитель синів Асира — Фагеїл, син Ехрана. Його сила, ті оглянуті, — сорок одна тисяча п'ятсот. І ті, що таборують поруч племені Нефталі, і правитель синів Нефталі — Ахіре, син Аінана. Його військо, що було переглянуте, налічувало п'ятдесят три тисячі чотириста. Всі ті, хто був перелічений табору Дана, сто п'ятдесят сім тисяч шістсот; останніми вирушать згідно з їхнім порядком. Це перепис синів Ізраїля за домами батьків їхніх, весь перепис

таборів з їхніми силами: шістсот тисяч і три тисячі п'ятсот п'ятдесят. А левіти не були пораховані разом з ними, як наказав Господь Мойсеєві. І зробили сини Ізраїля все, скільки наказав Господь Мойсею: так вони таборували згідно з їхнім порядком, і так вони виступали, кожен тримаючись своїх родів, згідно з домами їхніх батьків.

3

І це покоління Аарона і Мойсея, у той день, коли говорив Господь до Мойсея на горі Синай. І це імена синів Аарона: первісток Надав, і Абіуд, Елеазар, і Ітамар. Це імена синів Аарона, священиків помазаних, яких посвятили на священство. І померли Надав і Авіуд перед Господом, коли вони приносили чужий вогонь перед Господом у пустелі Синай, і дітей не було у них; і служили священиками Елеазар і Ітамар з Аароном, батьком їхнім. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: візьми плем'я Левія, і поставиш їх перед Аароном священиком, і служитимуть вони йому, і нести́муть вони варту його, і варту синів Ізраїля перед скинією свідоцтва, виконувати роботи скинії. І вони будуть охороняти всі речі скинії свідчення і нести варту за синів Ізраїля при виконанні всіх робіт скинії. І дасиш ти левітів Аарону і синам його, священикам; дані як дар ці мені є від синів Ізраїля. І Аарона та синів його поставиш над наметом свідоцтва, і вони будуть зберігати їхнє священство, і все, що стосується жертовника, і всередині завіси, а чужинець, що

торкнеться, помре. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: і ось я взяв левитів з-посеред синів Ізраїля замість кожного первістка, що відкриває утробу, від синів Ізраїля; викупом їхнім будуть, і будуть мені левити. Мені належить кожен первісток, бо в той день, коли я вразив кожного первістка в землі Єгипетській, я освятив для себе кожного первістка в Ізраїлі, від людини до худоби — вони будуть моїми, я Господь. І говорив Господь до Мойсея в пустелі Синай, кажучи: перелічи синів Левія за домами батьків їхніх, за родами їхніми; всякого чоловічої статі від місячного віку і вище перелічіть їх. І оглянули їх Мойсей і Аарон через голос Господа, у такий спосіб, як наказав їм Господь. І були ці сини Левія за іменами їх: Ґедсон, Каат і Мерарі. І це імена синів Гедсона за їхніми родами: Лобені та Семеї. І сини Каата за їхніми кланами: Амрам і Іссаар, Хеврон і Озіїл. І сини Мерарі за їхніми кланами: Моолі та Мусі, — це клани левитів за їхніми батьківськими домами. До Ґершона належали народ Лобені і народ Шімеї — ці народи Ґершона. Їхній перепис за кількістю всіх чоловіків віком від одного місяця і старше становив сім тисяч п'ятсот. І сини Ґедсона позаду скинії таборуватимуть біля моря. І правителем дому сім'ї народу Ґедсона був Елісаф, син Даїла. І варта синів Гедсона в наметі свідоцтва: намет і покриття, і покриття дверей намету свідоцтва, і завіси двору, і завіса воріт двору, що є при наметі, і залишки всіх робіт його. До Каафа належав народ Амрама один, і народ Іссаара один, і народ Хеврона один, і народ Озіїла один; ці є народи Каафа за числом. Кожна чоловіча особа від

місячного віку і старше, вісім тисяч шістсот, що охороняли святиню. Роди синів Каата розташуються табором з боку скинії на південь. І правителем дому батьківських родів народу Каата був Елісафан, син Озіїла. І їхня варта — ковчег, і стіл, і світильник, і жертовники, і посудини святині, якими служать при них, і покривало, і всі їхні справи. І правитель над правителями левитів — Елеазар, син Аарона-священика, призначений охороняти святині. Мерарі належить народ Моолі і народ Мусі; ці є роди Мерарі. Їхній перепис за числом: кожна особа чоловічої статі від одного місяця і старше — шість тисяч п'ятдесят. І правитель дому батьків народу Мерарі, Суріїл, син Абіхаїла, розташуються табором з боку скинії на півночі. Перепис обов'язків синів Мерарі: капітелі намету, і засуви його, і стовпи його, і підстави його, і всі речі їхні, і роботи їхні, і стовпи подвір'я навколо, і підстави їхні, і кілки, і мотузки їхні. Ті, хто таборує перед скинією свідчення зі сходу, Мойсей і Аарон та сини його, охороняють святиню заради охорони синів Ізраїля, і чужинець, що доторкнеться, помре. Весь перепис левітів, яких переписали Мойсей і Аарон за повелінням Господа згідно з їхніми родами, всі чоловіки від одного місяця і старші, — двадцять дві тисячі. І сказав Господь до Мойсея: обстеж кожного первородженого чоловічої статі серед синів Ізраїля від місячного віку і старше, і візьміть їхнє число поіменно. І візьмеш ти левітів Мені, Я Господь, замість усіх первістків синів Ізраїля, і худобу левітів замість усіх первістків у худобі синів Ізраїля. І Мойсей оглянув усіх первородних серед синів Ізраїля так,

як наказав Господь. І стали всі первородні чоловічої статі за числом поіменно від одного місяця і старші за їхнім переписом двадцять дві тисячі двісті сімдесят три. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: візьми левитів замість всіх первістків синів Ізраїля, і худобу левитів замість худоби їхньої, і будуть мені левити; я Господь. І викуп двохсот сімдесяти трьох, тих що перевищують левітів, від первістків синів Ізраїля. І візьмеш п'ять шеклів за голову, за святу дідрахму візьмеш двадцять оболів шекля. І дасиш срібло Аарону та синам його як викуп за тих, що перевищують серед них. І взяв Мойсей срібло — викупи надлишкових — для викуплення левитів. Від первородних синів Ізраїля він узяв срібло — тисячу триста шістдесят п'ять сиклів, згідно зі святим сиклем. І дав Мойсей викуп за надлишкових Аарону і синам його за повелінням Господа, у такий спосіб, як наказав Господь Мойсею.

4

І говорив Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: візьми суму синів Каата з-поміж синів Левія, за родами їхніми, за домами батьків їхніх, від двадцяти і п'яти років і вище до п'ятдесяти років, кожен, хто входить служити, робити всі роботи в наметі свідчення. І це роботи синів Каата в наметі свідчення — святе святих. І увійде Аарон і сини його, коли знімається табір, і зніматимуть завісу, що затіняє, і покриють нею ковчег свідоцтва, і покладуть на нього

покриття — шкіру блакитну, і накинуть на неї одяг цілий блакитний зверху, і вставлять держаки. І на встановлений стіл покладуть цілком пурпуровий одяг, і миски, і кадильниці, і чаші, і посудини для возлияння, в яких ллють жертву, і хліби, що постійно на ньому будуть. І вони покладуть на неї червоний одяг, і покриють її синім шкіряним покриттям, і вставлять через неї жердини. І вони візьмуть блакитний одяг і покриють світильник, що дає світло, і його лампи, і його щипці, і його посудини для виливання, і всі посудини олії, якими вони служать при них. І вкладуть її та всі посудини її в синє шкіряне покриття, і покладуть її на жердини для несіння. І на золотий вівтар накриють блакитний одяг, і покриють його блакитним шкіряним покриттям, і вставлять його жердини. І вони візьмуть усі служебні посудини, якими служать у святині, і вкладуть їх у блакитну тканину, і покриють їх блакитним шкіряним покривалом, і покладуть на жердини. І він покладе покриття на жертовник, і вони покриють його одягом цілком пурпуровим. І покладуть на нього всі посудини, якими служать на ньому в них, і вогняниці, і виделки для м'яса, і чаші, і покривало, і всі посудини жертовника; і накинуть на нього покриття шкіряне блакитне, і вставлять держаки його; і візьмуть одяг пурпуровий, і покриють умивальницю і підставу його, і вкладуть його в покриття шкіряне блакитне, і покладуть на держаки, і закінчать Аарон і сини його, покриваючи святині, і всі посудини святі, при зніманні табору; і після цього увійдуть сини Каафа нести, і не доторкнуться святинь,

щоб не померли; це понесуть сини Каафа в наметі свідчення. Наглядач Елеазар, син Аарона священика: олія світла, і кадило складу, і жертва щоденна, і олія помазання, нагляд за цілою скинією, і все, що є в ній, у святині, у всіх справах. І говорив Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: не знищуйте народ роду Каата з-поміж левитів. Це зробіть для них, і вони будуть жити і не помруть, коли вони наближаються до Святая Святих; Аарон і сини його нехай підходять і призначать їх кожного згідно з його обов'язком, щоб вони не увійшли побачити раптово святі речі і не померли. І промовив Господь до Мойсея, кажучи: візьми перепис синів Ґершона, і цих за домами батьків їхніх, за родами їхніми, від двадцяти і п'яти років і вище до п'ятдесяти років перевір їх, кожен, хто входить служити, робити роботи свої в наметі свідчення. Це служіння народу Ґедсона — служити і нести. І понесе шкури намету, і намет свідчення, і покриття його, і покриття блакитне, що є на ньому зверху, і покриття дверей намету свідчення, і завіси подвір'я, скільки на наметі свідчення, і надлишки, і всі посудини служебні, скільки служать в них, зроблять. Згідно з устами Аарона і синів його буде служіння синів Гедсона згідно з усіма їхніми служіннями і згідно з усіма їхніми роботами, і наглядатимеш їх поіменно, все приготовлене ними. Це служба синів Ґедсона в наметі свідчення, і варта їх у руці Ітамара, сина Аарона-священика. Синів Мерарі за родами їхніми, за домами батьків їхніх, перелічіть їх, від двадцяти п'яти років і вище до п'ятдесяти років перелічіть їх, кожен, хто входить служити при роботах намету

свідчення. І це обов'язки того, що піднімається ними, згідно з усіма роботами їхніми в наметі свідчення: капітелі намету, і засуви, і стовпи його, і підстави його, і покриття, і підстави їхні, і стовпи їхні, і покриття дверей намету, і стовпи подвір'я навколо, і підстави їхні, і стовпи завіси брами подвір'я, і підстави їхні, і кілки їхні, і мотузки їхні, і всі речі їхні, і всі служби їхні; за іменами перелічіть їх, і всі речі охорони того, що піднімається ними. Це служіння народу синів Мерарі в усіх їхніх справах у наметі свідчення під керівництвом Ітамара, сина Аарона-священика. І переписали Мойсей і Аарон і правителі Ізраїля синів Каафа за родами їхніми, за домами батьків їхніх, від двадцяти і п'яти років і вище до п'ятдесяти років, кожен, хто входить служити і робити в наметі свідчення. І відбувся їхній перепис за їхніми родами: дві тисячі сімсот п'ятдесят. Це перепис народу Каафа, всіх, хто служив у наметі свідчення, як переписали Мойсей і Аарон за голосом Господа через руку Мойсея. І були переписані сини Ґершона за родами їхніми, за домами батьків їхніх, від двадцяти і п'яти років і вище до п'ятдесяти років, кожен, хто входить служити і робити роботи в наметі свідчення. І відбувся їхній перепис за їхніми кланами, за домами їхніх сімей, — дві тисячі шістсот тридцять. Це перепис народу синів Ґершона, всі служителі в наметі свідчення, яких переписав Мойсей і Аарон за голосом Господнім, через руку Мойсея. Були переписані ж і народ синів Мерарі за родами їхніми, за домами батьків їхніх, від двадцяти і п'яти років і вище до п'ятдесяти років, кожен, хто входить, щоб служити для робіт

намету свідчення. І сталося, що їхній перепис згідно з їхніми кланами, згідно з домами їхніх родів, становив три тисячі двісті. Це перепис народу синів Мерарі, яких переписав Мойсей і Аарон за повелінням Господа через Мойсея. Всі переписані, яких переписали Мойсей і Аарон і правителі Ізраїля, левитів, за родами і за домами батьків їхніх, від двадцяти п'яти років і вище до п'ятдесяти років, кожен, хто входить до роботи робіт і робіт, що носяться в наметі свідчення. І стали пораховані вісім тисяч п'ятсот вісімдесят. Через голос Господа відвідав їх рукою Мойсея, чоловіка за чоловіком, за їхніми справами і за тим, що вони носять, і були пораховані так, як наказав Господь Мойсею.

5

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: накажи синам Ізраїля, і нехай вишлють з табору всякого прокаженого, і всякого, хто має витікання, і всякого нечистого на душі. Від чоловіка до жінки вишліть геть з табору, і вони не осквернять табори їхні, в яких я перебуваю серед них. І зробили так сини Ізраїля, і відіслали їх за табір, як говорив Господь Мойсею, так зробили сини Ізраїля. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, кажучи: чоловік або жінка, хто б не зробив будь-який з усіх гріхів людських, і зневаживши зневажить і провиниться та душа, визнає гріх, який зробила, і поверне провину – суму, і п'яту частину її додасть до неї, і поверне тому, проти кого провинилася.

Якщо ж немає у чоловіка месника, щоб віддати йому те правопорушення проти нього, те правопорушення, що віддається Господу, священику буде, окрім барана відкуплення, через якого він зробить відкуплення за нього. І всі перші плоди згідно з усіма речами, що освячуються серед синів Ізраїля, скільки б вони не принесли Господу, священику належатимуть; і кожного освячені речі йому будуть; і що чоловік дасть священику, йому належатиме. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, і скажеш до них: якщо у якогось чоловіка зрадить жінка його, і зневажаючи знехтує його, і ляже хтось з нею ложем насіння, і сховається від очей чоловіка її, і приховає, вона ж буде осквернена, і свідка не було з нею, і вона не буде схоплена, і прийде на нього дух ревнощів, і заревнує жінку його, вона ж осквернена, або прийде на нього дух ревнощів, і заревнує жінку його, вона ж не буде осквернена, і приведе чоловік жінку його до священика, і принесе дар про неї, десяту ефи борошна ячмінного; не виллє на нього олії, ані покладе на нього ладану; бо є жертва ревнощів, жертва пам'яті, що нагадує гріх. І принесе її священик, і поставить її перед Господом. І візьме священик чисту живу воду в глиняній посудині, і землі, що є на підлозі скинії свідчення, і взявши, священик вкине в воду. І встановить священик жінку перед Господом, і відкриє голову жінки, і дасть на руки її жертву пам'яті, жертву ревнощів, а в руці священика буде вода докору цього прокляття. І приведе до присяги її священик, і скаже жінці: якщо не спав хтось з тобою, якщо не переступила ти, щоб бути оскверненою під чоловіком

твоїм власним, невинною будь від води викриття прокляття цього. Якщо ж ти переступила, будучи заміжньою жінкою, або осквернилася, і хтось дав ложе своє в тобі, крім чоловіка твого. І приведе до присяги священик жінку клятвами прокляття цього, і скаже священик жінці: нехай дасть тебе Господь у прокляття і присягу серед народу твого, коли зробить Господь стегно твоє відпалим, і живіт твій спухлим. І увійде вода прокляття ця в живіт твій, щоб спухнути животу і відпасти стегну твоєму, і скаже жінка: нехай станеться, нехай станеться. І священик напише ці прокляття в книгу, і змиє їх у воду гіркої води прокляття. І він дасть напоїти жінку водою докору прокляття, і увійде в неї вода проклята докору. І візьме священик з руки жінки жертву ревнощів, і покладе жертву перед Господом, і принесе її до жертовника. І візьме священик з жертви пам'ятну частину її, і принесе її на жертовник, і після. Ця вода напоїть жінку. І буде, якщо вона осквернена і це уникне уваги чоловіка її, і увійде в неї вода докору прокляття, і роздується живіт, і відпаде стегно її, і буде жінка прокляттям для народу її. Якщо ж жінка не осквернена і чиста є, то невинна буде і зачне насіння. Це закон ревнощів, який порушила б заміжня жінка і осквернилася. Або чоловік, який, якщо прийде на нього дух ревнощів, і він заревнує до дружини своєї, і поставить дружину свою перед Господом, і зробить їй священик весь закон цей, і невинний буде чоловік від гріха, і дружина та прийме гріх свій.

6

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, і скажеш до них: чоловік або жінка, хто б сильно обітував обітницю освятитися чистотою Господу, від вина і сикери очиститься; і оцет з вина і оцет з сикери не буде пити; і скільки виробляється з винограду, не буде пити; і виноград свіжий і родзинки не буде їсти всі дні обітниці його; від всього, скільки стається з виноградної лози, вино від виноградної шкірки до виноградного зерна не буде їсти всі дні очищення; бритва не прийде на голову його, доки не виповняться дні, скільки обітував Господу; святий буде, вирощуючи волосся голови всі дні обітниці Господу; до всякої душі померлої не увійде, до батька і матері, і до брата і до сестри не осквернить ся на них, коли вони помруть, бо обітниця Бога його на ньому, на голові його. Всі дні обітниці його святий буде Господу. Якщо ж хтось раптово помре біля нього, то негайно буде осквернена голова обітниці його, і він поголить свою голову того дня, коли буде очищений, — дня сьомого буде поголений. І восьмого дня він принесе дві горлиці або двох голубенят до священика, до входу намету свідчення. І зробить священик одну за гріх, і одну в цілопалення; і очистить за нього священик за те, що він згрішив щодо душі; і освятить голову його в той день, в який він був освячений Господу, дні обітниці; і принесе ягня однорічне в провину; і дні попередні будуть безглуздими, бо була осквернена голова

обітниці його. І це закон того, хто склав обітницю: того дня, коли він виконає дні обітниці своєї, він сам принесе до дверей скинії свідчення. І він принесе дар його Господу: ягня однорічне без вади одне для цілопалення, і ягня однорічне одне без вади для гріха, і барана одного без вади для спасіння, і кошик прісних хлібів з тонкої муки, змішаних в олії, і коржі прісні, помазані в олії, і жертву їх, і возлияння їх. І принесе священик перед Господа, і здійснить очищення за гріх його та цілопалення його. І барана принесе як жертву спасіння Господу на кошику прісних хлібів, і священик принесе його жертву та його возлияння. І поголить той, хто дав обітницю, біля дверей намету свідчення голову обітниці своєї, і покладе волосся на вогонь, який є під жертвою спасіння. І візьме священик плече варене від барана, і хліб один прісний від кошика, і коржик прісний один, і покладе на руки того, хто дав обітницю, після того як він поголив свою обітницю, і принесе їх священик як приношення перед Господом; святим буде для священика на грудині приношення і на плечі приношення; і після цього вип'є той, хто дав обітницю, вино. Це закон того, хто молився, який дав би обітницю Господу, дар його Господу щодо обітниці, окрім того, що знайде рука його, згідно з силою обітниці його, яку він дав би згідно із законом чистоти. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори Аарону і синам його, кажучи: так благословите синів Ізраїля, кажучи їм: нехай благословить тебе Господь і охоронить тебе. Нехай засяє Господь обличчям своїм на тебе і помилує тебе. Нехай Господь

підніме обличчя Своє на тебе і дасть тобі мир. І вони покладуть ім'я Моє на синів Ізраїля, і Я, Господь, благословлю їх.

7

І сталося того дня, коли Мойсей закінчив зводити намет, що він помазав його і освятив його, і всі посудини його, і жертовник, і всі посудини його, і помазав їх, і освятив їх. І принесли правителі Ізраїля, дванадцять правителів домів батьків їхніх, ці правителі племен, ці, що стояли при перегляді. І принесли вони свій дар перед Господом: шість критих возів і дванадцять волів, віз від двох правителів і теля від кожного, і привели їх перед скинією. І сказав Господь до Мойсея, кажучи: візьми від них, і вони будуть для служебних робіт скинії свідоцтва; і даси їх левитам, кожному згідно з його службою. І взявши Мойсей вози і волів, він дав їх левитам. І два вози і чотирьох волів дав синам Гедсона згідно з їхнім служінням. І чотири вози і вісім волів дав синам Мерарі згідно з їхніми служіннями через Ітамара, сина Аарона священика. І синам Каата не дав, тому що вони мають речі для служіння святині, які носитимуть на плечах. І принесли правителі дари на присвячення жертовника в день, коли його помазали, і принесли правителі дари свої перед жертовником. І сказав Господь до Мойсея: по одному правителю на день, по одному правителю на день приносити будуть дари свої на

посвячення жертовника. І був той, хто приносив у перший день свій дар, Наассон, син Амінадаба, правитель племені Юди. І він приніс свій дар: одну срібну миску, вагою сто тридцять, одну срібну чашу, вагою сімдесят сиклів за святим сиклем, обидві повні пшеничного борошна, змішаного з олією, для жертви. Одну золоту кадильницю вагою в десять шеклів, повну кадила. Одне теля з волів, один баран, одне однорічне ягня для цілопалення, і один козел з кіз за гріх. І на жертву спасіння: телиць дві, баранів п'ять, козлів п'ять, ягнят однорічних п'ять. Це дар Наассона, сина Амінадава. Другого дня приніс Натанаїл, син Согара, правитель племені Іссахара. І він приніс свій дар: одну срібну миску вагою сто тридцять, одну срібну чашу вагою сімдесят сиклів за святим сиклем, обидві повні тонкого борошна, змішаного з олією, для жертви. Одну золоту кадильницю вагою в десять шеклів, повну кадила. Теля одне з волів, баран один, ягня одне однорічне для цілопалення, і козел з кіз один за гріх. І на жертву спасіння: телиць дві, баранів п'ять, козлів п'ять, ягниць однорічних п'ять — це дар Натанаїла, сина Согара. Третього дня правитель синів Завулона, Еліав, син Хелона. Дар його: миска срібна одна, вага її сто тридцять; чаша одна срібна, сімдесят шекелів за шекелем святим; обидві повні тонкого борошна, змішаного з олією, на жертву; кадильниця одна, десять золота, повна ладану. Одне теля з волів, одного барана, одного однорічного ягня для цілопалення і одного козла з кіз за гріх. І на жертву спасіння: телиць дві, баранів п'ять, козлів п'ять, ягнят однорічних п'ять — це дар Еліава, сина Хелона.

У день четвертий правитель синів Рувима, Елісур, син Седіура. Дар його: миска срібна одна, вага його сто тридцять; чаша одна срібна, сімдесят шекелів за шекелем святим; обидві повні тонкого борошна, змішаного з олією, на жертву; кадильниця одна, десять золота, повна ладану. Одне теля з волів, одного барана, одного однорічного ягня для цілопалення і одного козла з кіз за гріх. І на жертву спасіння: дві телиці, п'ять баранів, п'ять козлів, п'ять однорічних ягниць — це дар Елісура, сина Седіура. П'ятого дня правитель синів Симеона, Саламіїл, син Сурісадая. Дар його: одна срібна миска вагою сто тридцять, одна срібна чаша вагою сімдесят сиклів за святим сиклем, обидві повні тонкого борошна, змішаного з олією, для жертви. Одну золоту кадильницю вагою в десять шеклів, повну кадила. Одне теля з волів, одного барана, одного однорічного ягня для цілопалення і одного козла з кіз за гріх. І для жертви спасіння: телиць дві, баранів п'ять, козлів п'ять, ягнят однорічних п'ять — це дар Саламіїла, сина Сурісадая. Шостого дня правитель синів Гада, Еліасаф, син Рагуїла. Дар його: миска срібна одна, вагою сто тридцять, чаша одна срібна, сімдесят сиклів за сиклем святим, обидві повні тонкого борошна, змішаного з оливою, на жертву. Одну золоту кадильницю вагою в десять шеклів, повну кадила. Одне теля з волів, одного барана, одного однорічного ягня для цілопалення і одного козла з кіз за гріх. І на жертву спасіння: телиць дві, баранів п'ять, козлів п'ять, ягниць однорічних п'ять. Це дар Елісафа, сина Рагуїла. У день сьомий правитель синів Ефраїма, Елісама, син Емміуда.

Дар його: срібна миска одна, вагою сто тридцять, чаша одна срібна, сімдесят сиклів за святим сиклем, обидві повні тонкої муки, змішаної з олією, на жертву. Одну золоту кадильницю вагою в десять шекелів, повну кадила. Одне теля з волів, один баран, одне однорічне ягня для цілопалення, і один козел з кіз за гріх. І на жертву спасіння: дві телиці, п'ять баранів, п'ять козлів, п'ять однорічних ярок — це дар Елісами, сина Емміуда. У восьмий день правитель синів Манасії, Гамаліїл, син Фадассура. Дар його: срібна миска одна, вагою сто тридцять, чаша одна срібна, сімдесят сиклів за святим сиклем, обидві повні тонкої муки, змішаної з олією, на жертву. Одну золоту кадильницю вагою в десять шекелів, повну кадила. Теля одне з волів, баран один, ягня одне однорічне для цілопалення, і козел з кіз один за гріх; і для жертви мирної телиці дві, барани п'ять, цапи п'ять, ярки однорічні п'ять; це дар Гамаліїла, сина Педацура. Дня дев'ятого правитель синів Веніаміна — Авідан, син Гадеоні. Дар його: миска срібна одна, вага її сто тридцять; чаша одна срібна, сімдесят шекелів за шекелем святим; обидві повні тонкого борошна, змішаного з олією, для жертви; кадильниця одна, десять золота, повна кадила. Одне теля з волів, один баран, одне однорічне ягня для цілопалення, і один козел з кіз за гріх. І на жертву спасіння: телиць дві, баранів п'ять, козлів п'ять, ягниць однорічних п'ять — це дар Авідана, сина Гадеоні. Десятого дня правитель синів Дана, Ахієзер, син Аммішаддая. Дар його: миска срібна одна, вагою сто тридцять, чаша одна срібна, сімдесят сиклів за сиклем святим, обидві повні тонкого

борошна, змішаного в олії, на жертву. Одну золоту кадильницю вагою в десять шеклів, повну кадила. Одне теля з волів, один баран, одне однорічне ягня для цілопалення, і один козел з кіз за гріх. І на жертву спасіння: телиць дві, баранів п'ять, козлів п'ять, ягниць однорічних п'ять. Це дар Ахієзера, сина Амісадая. Одинадцятого дня правитель синів Асира Фагеїл, син Ехрана. Дар його: одна срібна миска вагою сто тридцять, одна срібна чаша вагою сімдесят сиклів за святим сиклем, обидві повні тонкого борошна, змішаного з оливою, на жертву. Одну золоту кадильницю вагою в десять шекелів, повну кадила. Одне теля з волів, одного барана, одного однорічного ягня для цілопалення, і одного козла з кіз за гріх. І на жертву спасіння: дві телиці, п'ять баранів, п'ять цапів, п'ять однорічних ягнят — це дар Фагеїла, сина Ехрана. У день дванадцятий правитель синів Нефталі, Ахіре, син Аінана. Дар його: срібна миска одна, вагою сто тридцять, чаша одна срібна, сімдесят сиклів за святим сиклем, обидві повні тонкої муки, змішаної з олією, на жертву. Одну золоту кадильницю вагою в десять шеклів, повну кадила. Теля одне з волів, баран один, ягня одне однорічне для цілопалення, і козел з кіз один за гріх. І на жертву спасіння: телиць дві, баранів п'ять, козлів п'ять, ягнят однорічних п'ять — це дар Ахіре, сина Аінана. Це присвячення жертовника того дня, коли помазали його, від правителів синів Ізраїля: мисок срібних дванадцять, чаш срібних дванадцять, кадильниць золотих дванадцять. Сто тридцять шеклів — одна чаша, і сімдесят шеклів — одна миска; все срібло посудин — дві

тисячі чотириста шеклів за святим шеклем. Дванадцять золотих кадильниць, повних кадила; усе золото кадильниць — сто двадцять золотих. Усі воли для цілопалення: телята дванадцять, барани дванадцять, ягнята однорічні дванадцять, і жертви їхні, і возлияння їхні, і цапи з кіз дванадцять за гріх. Усі воли на жертву спасіння: телиці двадцять чотири, барани шістдесят, козли шістдесят однорічні, ягнята шістдесят однорічні без вади — це освячення жертовника після наповнення рук його і після помазання його. Коли Мойсей входив у намет свідчення, щоб говорити до нього, він почув голос Господа, що говорив до нього зверху престолу милосердя, який є на ковчезі свідчення, між двома херувимами, і Він говорив до нього.

8

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори до Аарона, і скажеш йому, коли ти встановлюєш лампи, з переднього боку, перед обличчям світильника світитимуть сім ламп. І зробив так Аарон: з одного боку перед світильником запалив його лампи, як наказав Господь Мойсею. І це виготовлення світильника: суцільний, золотий стовбур його і лілії його, суцільний весь; згідно з виглядом, який показав Господь Мойсею, так зробив світильник. І промовив Господь до Мойсея, кажучи: візьми левитів з-поміж синів Ізраїля, і очистиш їх. І так ти зробиш їм очищення їхнє: покропиш їх водою очищення, і бритва прийде на все їхнє тіло, і вони

виперуть їхні одежі, і будуть чистими. І вони візьмуть одне теля з великої рогатої худоби, і для цього жертву — пшеничне борошно, змішане з оливою, і однорічне теля з великої рогатої худоби візьмеш за гріх. І приведеш левітів перед намет свідчення; і зіберeш всю громаду синів Ізраїля; І приведеш левітів перед Господа, і покладуть сини Ізраїля свої руки на левітів; І відокремить Аарон левітів як приношення перед Господом від синів Ізраїля; і будуть вони, щоб працювати роботи Господа. А левіти покладуть свої руки на голови телят, і ти принесеш одного в жертву за гріх, а одного у всепалення Господу, щоб здійснити спокутування за них. І поставиш левитів перед Господом, і перед Аароном, і перед синами його, і віддаси їх як дар перед Господом. І відокремиш левитів з-поміж синів Ізраїля, і будуть вони моїми. І після цього левіти увійдуть, щоб працювати при наметі свідчення, і ти очистиш їх, і представиш їх перед Господом. Тому що ці дані мені як дар із середини синів Ізраїля, замість тих, що відкривають всяку утробу, первородних усіх із синів Ізраїля, взяв я їх собі. Тому що мені належить кожен первісток серед синів Ізраїля від людей до худоби; якого дня я вразив кожного первістка в землі Єгипту, я освятив їх для себе, і я взяв левітів замість кожного первістка серед синів Ізраїля. І я віддав левітів як дар, даний Аарону і синам його з-поміж синів Ізраїля, щоб працювати роботи синів Ізраїля в наметі свідчення і спокутувати за синів Ізраїля, і не буде серед синів Ізраїля того, хто наближається до святих речей. І зробили Мойсей, і Аарон, і вся громада синів Ізраїля левітам, як наказав

Господь Мойсеєві про левітів, так зробили їм сини Ізраїлеві. І левіти очистили себе, і випрали одяги, і Аарон приніс їх як дар перед Господом, і Аарон спокутував за них, щоб освятити їх. І після цього левіти увійшли, щоб виконувати своє служіння в скинії свідчення перед Ааароном і перед його синами, як наказав Господь Мойсею про левітів, так і зробили їм. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: це є те про левітів: від двадцяти п'яти років і вище вони увійдуть працювати в наметі свідчення; і від п'ятдесяти років він відійде від служби і не працюватиме більше. І буде служити брат його в наметі свідоцтва, охороняючи варти, але роботи не виконуватиме; так зробиш левітам у їхніх вартах.

9

І говорив Господь до Мойсея в пустелі Синай у другому році після того, як вони вийшли з землі Єгипту, у першому місяці, кажучи: скажи, і нехай зроблять сини Ізраїля пасху в призначений час його, у чотирнадцятий день першого місяця під вечір зробиш його в призначені часи; за законом його і за постановою його зробиш його. І говорив Мойсей до синів Ізраїля, щоб робити Пасху, починаючи з чотирнадцятого дня місяця, в пустелі Синаю. Як наказав Господь Мойсею, так зробили сини Ізраїлеві. І прийшли чоловіки, які були нечисті через душу людини, і не могли вони зробити пасху в той день; і підійшли перед Мойсеєм і Ааароном в той день. І сказали ті чоловіки до нього: ми

нечисті через душу людини; чи не будемо тому позбавлені принести дар Господу в його час серед синів Ізраїля? І сказав до них Мойсей: Станьте тут, і я почую, що накаже Господь про вас. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, кажучи: будь-яка людина, яка стане нечистою через душу людини, або буде в дорозі далекій від вас, або в поколіннях ваших, і зробить пасху Господу в другому місяці в чотирнадцятий день; під вечір зроблять її, з прісними хлібами і гіркими травами з'їдять її. Не залишать від нього нічого до ранку, і кістки не зламають від нього, згідно із законом Пасхи виконають це. І людина, яка є чистою і не перебуває в далекій дорозі, але запізниться справити пасху, буде знищена та душа з її народу, бо дару Господу не приніс у належний час, гріх свій понесе та людина. Якщо ж підійде до вас прибулець у землі вашій і зробить пасху Господу згідно із законом пасхи та згідно з розпорядженням його, зробить її, то закон один буде для вас, і для прибульця, і для тубільця землі. І того дня, коли було поставлено намет, хмара покрила намет, дім свідчення, і ввечері на наметі було щось як вигляд вогню до самого ранку. Так ставало безперервно: хмара покривала її вдень, а вигляд вогню — вночі. І коли піднялася хмара від скинії, то після цього відправлялися сини Ізраїля, і в тому місці, де зупинялася хмара, там таборували сини Ізраїля. Через наказ Господа табором стануть сини Ізраїля, і через наказ Господа вирушать; всі дні, коли хмара затінює скинію, табором стануть сини Ізраїля. І коли хмара залишається над скинією багато днів, то сини Ізраїля

дотримуватимуться настанови Бога і не вирушатимуть. І буде, коли хмара покриватиме скинію протягом певної кількості днів, через голос Господа вони таборуватимуть, і через наказ Господа вони вирушатимуть. І буде, коли стане хмара від вечора до ранку, і піде вгору хмара вранці, то вирушать удень або вночі. Коли хмара затримувалася над скинією багато днів, сини Ізраїля таборували і не відходили. Тому що через наказ Господа вони вирушали, вони зберігали варту Господа через наказ Господа в руці Мойсея.

10

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: зроби собі дві срібні сурми, кутими зробиш їх, і будуть вони тобі для того, щоб скликати зібрання і знімати табори. І ти затрубиш у них, і збереться вся збори до дверей намету свідоцтва. А якщо в одній затрублять, підійдуть до тебе всі правителі, вожді Ізраїля. І ви затрубите сигнал, і вирушать табори, що таборують на сході; і ви затрубите сигнал другий, і вирушать табори, що таборують на півдні; і ви затрубите сигнал третій, і вирушать табори, що таборують біля моря; і ви затрубите сигнал четвертий, і вирушать табори, що таборують на півночі; сигналом затрубують при виступі їхньому. І коли ви зберете громаду, затрубіть у сурму, але не як знак. І сини Аарона, священики, сурмитимуть у сурми, і це буде для вас вічним законом у ваших

поколіннях. Якщо ж ви вийдете на війну у вашій землі проти ворогів, які протистояли вам, і ви затрубите в труби, то ви будете згадані перед Господом, і ви будете врятовані від ваших ворогів. І в дні радості вашої, і в свята ваші, і в новомісяччя ваші сурмітимете сурмами на цілопаленнях і на жертвах спасіння вашого, і буде вам це пам'яткою перед Богом вашим, я — Господь, Бог ваш. І сталося в другому році, в другому місяці, двадцятого дня місяця, піднялася хмара від намету свідчення. І вирушили сини Ізраїля з їхніми припасами в пустелі Сінай, і стала хмара в пустелі Фаран. І вони вирушили першими за голосом Господа через руку Мойсея. І перші вирушили в похід загони табору синів Юди зі своїм військом, і над їхнім військом був Наассон, син Амінадаба. І над військом племені синів Іссахара — Натанаїл, син Согара. І над військом племені синів Завулона — Еліав, син Хелона. І вони зіймуть намет, і вирушать сини Ґедсона та сини Мерарі, які несуть намет. І вирушили підрозділ табору Рувима з їхньою силою; і над їхньою силою Елісур, син Шедеура; і над силою племені синів Симеона Шелуміель, син Цурішаддая. І над військом племені синів Гада — Елісаф, син Рагуїла. І вийдуть сини Каата, несучи святі речі, і поставлять намет, доки прибудуть. І вирушить табір Єфрема зі своїм військом, а над його військом — Єлисама, син Аміуда. І над військом племені синів Манасії — Гамаліїл, син Фадассура. І над військом племені синів Веніаміна — Авідан, син Гадеоні. І вирушать підрозділ табору синів Дана, останні з усіх таборів, з силою їхньою; і над силою їхньою Ахієзер, син

Аммішаддая. І над військом племені синів Асира — Фагеїл, син Ехрана. І над військом племені синів Нефталі — Ахіре, син Аінана. Ці війська синів Ізраїля вирушили зі своєю силою. І сказав Мойсей Овавові, синові Рагуїла Мадіанітянина, свояку Мойсея: Ми відправляємося в те місце, про яке сказав Господь: Це дам вам. Іди з нами, і ми зробимо тобі добре, бо Господь говорив добре про Ізраїль. І сказав до нього: Не піду я, але в землю мою і до роду мого. І сказав: Не залишай нас, бо ти був з нами в пустелі, і ти будеш у нас старійшиною. І буде, якщо підеш з нами, то станеться так, що всі ті добрі речі, які Господь зробить нам, ми й тобі зробимо добре. І вони вирушили з гори Господа на три дні шляху, і ковчег завіту Господа йшов попереду них три дні шляху, щоб вишукати для них місце спочинку. І сталося, коли піднімали ковчег, Мойсей сказав: Пробудися, Господи, і нехай розсіються вороги Твої, нехай втікають всі, хто ненавидить Тебе. І коли він спочивав, сказав: Поверни, Господи, тисячі й десятки тисяч в Ізраїль. І хмара стала затінювати їх удень, коли вони виходили з табору.

11

І народ нарікав на зло перед Господом, і почув Господь, і розгнівався гнівом, і запалився серед них вогонь від Господа, і пожер частину табору. І народ закричав до Мойсея, і Мойсей помолився до Господа, і вогонь припинився. І було названо ім'я того місця Спалення, тому

що запалився серед них вогонь від Господа. І змішане населення, що було серед них, відчуло сильне бажання, і сіли й плакали також сини Ізраїля, і сказали: хто нагодує нас м'ясом? Ми згадали рибу, яку ми їли в Єгипті даром. І гарбузи, і дині, і цибулю-порей, і цибулю, і часник. Тепер же душа наша зовсім висохла, нічого, окрім манни, не бачать очі наші. А манна була як насіння коріандру, і вигляд її — як вигляд кристалу. І народ проходив, і збирали, і мололи це в млині, і терли в ступі, і варили це в горщику, і робили з цього коржі, і був смак його як смак коржа з олії. І коли роса сходила на табір вночі, манна сходила на ній. І почув Мойсей, як вони плакали за своїми родами, кожен біля своїх дверей, і Господь розгнівався великим гнівом, і перед Мойсеєм це було зле. І сказав Мойсей до Господа: чому Ти погано поводився зі слугою Твоїм, і чому не знайшов я милості перед Тобою, щоб покласти порив народу цього на мене? Хіба я в утробі зачав увесь цей народ, чи я народив їх? Що ти кажеш мені: візьми його на груди твої, як годувальниця підіймає немовля, що ссе, в землю, яку ти присягнув їхнім батькам? Звідки мені взяти м'ясо, щоб дати всьому цьому народу? Що вони плачуть переді мною, кажучи: Дай нам м'яса, щоб ми їли. Не зможу я один нести цей народ, бо це слово є для мене занадто важким. Якщо ж ти так чиниш зі мною, то вбий мене, якщо я знайшов милість у тебе, щоб я не бачив свого страждання. І сказав Господь до Мойсея: Зібери мені сімдесят чоловіків зі старійшин Ізраїля, яких сам ти знаєш, що вони є старійшинами народу і писарями, і приведи їх до скинії

свідчення, і вони стануть там з тобою. І зійду Я вниз, і говорити буду там з тобою, і візьму від духа, що на тобі, і покладу на них, і допомагати будуть тобі нести тягар народу, і не нестимеш сам ти один. І народу скажеш: очистіться на завтра, і будете їсти м'ясо, бо ви плакали перед Господом, кажучи: хто нас нагодує м'ясом? Що добре нам було в Єгипті; і дасть Господь вам їсти м'ясо, і будете їсти м'ясо. Не один день ви будете їсти, і не два, і не п'ять днів, і не десять днів, і не двадцять днів, до місяця днів ви будете їсти, поки воно не вийде з ваших ніздрів; і буде вам на огиду, бо ви не послухалися Господа, який є серед вас, і ви плакали перед ним, кажучи: навіщо нам було виходити з Єгипту? І сказав Мойсей: шістсот тисяч піших воїнів - народ, серед яких я є; і ти сказав: м'ясо дам їм їсти, і будуть їсти місяць днів. Хіба вівці і воли будуть зарізані для них, і вистачить їм? Або вся риба моря буде зібрана для них, і буде достатньо для них? І сказав Господь до Мойсея: хіба рука Господа не буде достатньою? Вже ти будеш знати, чи наздожене тебе слово моє, чи ні. І вийшов Мойсей, і говорив до народу слова Господа, і зібрав сімдесят чоловіків від старійшин народу, і поставив він їх навколо скинії. І зійшов Господь у хмарі, і говорив до нього, і взяв від духа, що був на ньому, і поклав на сімдесят чоловіків-старійшин. Коли ж спочив дух на них, вони пророкували, але більше не продовжували. І залишилися два чоловіки в таборі, ім'я одному Елдад, а ім'я другому Модад, і спочив на них дух. Вони були серед записаних, але не прийшли до намету, і пророкували в таборі. І підбігши, молодий чоловік

повідомив Мойсею і сказав, кажучи: Елдад і Модад пророкують у таборі. І відповів Ісус, син Навина, який стояв біля Мойсея, обраний, і сказав: пане Мойсей, зупини їх. І сказав Мойсей йому: Хіба ти мені заздриш? І хто б зробив увесь народ Господній пророками, коли Господь дає Свого Духа на них? І пішов Мойсей у табір, сам і старійшини Ізраїля. І дух вийшов від Господа, і приніс перепелів від моря, і поклав на табір на відстань денного шляху звідси і на відстань денного шляху звідси, навколо табору, приблизно на два лікті від землі. І піднявшись, народ цілий день, і цілу ніч, і цілий наступний день збирав перепелів; той, хто зібрав мало, зібрав десять корів, і вони розклали їх для себе навколо табору для охолодження. М'ясо ще було в їхніх зубах, перш ніж зникнути, і Господь розгнівався на народ, і вразив Господь народ ударом великим надзвичайно. І було названо ім'я того місця Гробниці бажання, тому що там поховали народ, який бажав. Від Гробниць Бажання народ вирушив до Асірота, і перебував народ в Асіроті.

12

І говорили Маріам і Аарон проти Мойсея через жінку-ефіопку, яку взяв Мойсей, бо жінку-ефіопку взяв, і сказали: Хіба тільки з Мойсеєм говорив Господь? Хіба він не говорив і нам? І почув Господь. І чоловік Мойсей був дуже лагідний понад усіх людей, що були на землі. І сказав Господь

негайно до Мойсея, і Аарона, і Маріам: Вийдіть ви троє до скинії свідчення. І вийшли вони троє до намету свідчення, і зійшов Господь у стовпі хмари, і став при вході намету свідчення, і були покликані Аарон і Маріам, і вийшли обидва. І сказав до них: Слухайте слова мої, якщо стане пророк ваш Господеві, у видінні йому Я відкриюся, і уві сні буду говорити з ним. Не так мій слуга Мойсей — у всьому моєму домі він вірний; уста до уст буду говорити з ним, у вигляді, а не через загадки, і він бачив славу Господа; і чому ви не боялися говорити проти мого слуги Мойсея? І гнів Господній спалахнув на них, і Він відійшов. І хмара відійшла від скинії, і ось Маріам була прокажена, як сніг, і подивився Аарон на Маріам, і ось вона прокажена. І сказав Аарон до Мойсея: Благаю, пане, не поклади на нас гріха, бо ми діяли нерозумно в тому, що згрішили. Нехай не стане як рівне смерті, як викидень, що виходить з утроби матері і пожирає половину плоті її. І закричав Мойсей до Господа, кажучи: Боже, благаю Тебе, зціли її. І сказав Господь до Мойсея: якщо батько її, плюючи, плюнув їй в обличчя, хіба не буде вона посоромлена сім днів? Нехай буде відокремлений на сім днів поза табором, і після цього він увійде. І Маріам була відокремлена за межами табору на сім днів, і народ не рушав у дорогу, доки Маріам не очистилася. І після цього народ вирушив з Асерота, і вони розташувалися табором у пустелі Фаран.

13

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: пошли собі чоловіків, і нехай вони виглядають землю ханаанеїв, яку я даю синам Ізраїля у володіння; по одному чоловікові від племені, за родами батьків їхніх пошлеш їх, кожного провідника з них. І відіслав їх Мойсей з пустелі Фаран за голосом Господа, всі вони були чоловіки-провідники синів Ізраїля. І це їхні імена з племені Рувима: Самуїл, син Закхура. Племені Симеона — Сафат, син Сурі. Із племені Юди — Халев, син Єфоннія. Племені Іссахар, Ігал, син Йосипа. Племені Ефраїм — Осія, син Навина. Від племені Веніаміна, Фалті, син Рафу. Племені Завулона — Гудіїл, син Суді. Від племені Йосифа, синів Манасії, Ґадді, син Сусі. Від племені Дан — Аміїл, син Гамаліїла. Від племені Асір - Сатур, син Михаїла. Від племені Нефталі — Набі, син Сабі. Від племені Гада — Гудіїл, син Макхі. Це імена чоловіків, яких послав Мойсей виглянути землю, і Мойсей назвав Осію, сина Навина, Ісусом. І послав їх Мойсей оглянути землю Ханаан, і сказав до них: йдіть цією пустелею, і підете на гору, і побачите землю, яка вона є, і народ, що живе на ній, чи сильний він, або слабкий, чи мало їх, або багато. І яка та земля, в якій вони мешкають на ній, чи гарна вона чи зла, і які ті міста, в яких вони проживають, чи в укріплених чи в неукріплених. І яка та земля — чи жирна, чи виснажена; чи є на ній дерева, чи ні; і, наполегливо потрудившись, ви візьмете від плодів тієї землі. І дні, дні весни, провісники винограду. І піднявшись, вони виглядали землю від пустелі Сін до Рехобу, що при вході до Хамату. І вони пішли вгору через пустелю, і пішли аж до Хеврону, і там були Ахіман, і

Шешай, і Талмай, нащадки Енака, а Хеврон був побудований на сім років раніше за Таніс Єгипетський. І прийшли вони до долини грона, і виглядали її, і зрубали звідти гілку з одним гроном винограду на ній, і підняли його на жердинах, і взяли гранати і смокви. І те місце вони назвали Долиною Грона через те гроно, яке зрізали звідти сини Ізраїля. І повернули звідти, дослідивши землю, після сорока днів. І пішовши, прийшли до Мойсея і Аарона і до всього зібрання синів Ізраїля, в пустелю Паран Кадеш; і відповіли їм слово і всьому зібранню, і показали плід землі, і розповіли йому, і сказали: прийшли ми в землю, в яку послав ти нас, землю, текучу молоком і медом; і це плід її. Але народ, що мешкає на ній, сміливий, і міста укріплені, обнесені стінами, дуже великі, і ми бачили там покоління Енаха. І Амалик мешкає в землі на півдні, а хеттей, і хівей, і євусей, і аморей мешкають у гірській місцевості, а ханаанець мешкає біля моря і біля ріки Йордан. І Халев заспокоїв народ перед Мойсеєм і сказав йому: Ні, але піднявшись, ми підемо і успадкуємо її, тому що ми зможемо перемогти їх. І люди, які пішли вгору разом з ним, сказали: Ми не йдемо вгору, бо ми не зможемо піти вгору до того народу, бо він сильніший за нас. І вони принесли жах про землю, яку вивідали, до синів Ізраїля, кажучи: Земля, яку ми пройшли, щоб вивідати її, є земля, що пожирає мешканців на ній, і весь народ, якого ми бачили в ній, — чоловіки величезного розміру. І там ми бачили велетнів, і ми були перед ними як сарана, але й так ми були перед ними.

14

І піднявши голос, уся громада заридала, і плакав народ цілу ту ніч. І нарікали на Мойсея і Аарона всі сини Ізраїлеві, і сказала до них вся громада: Якби ми померли в землі Єгипту, або в пустелі цій, якби ми померли! І навіщо Господь вводить нас у землю цю, щоб впасти у війні? Наші жінки і наші діти будуть віддані на пограбування; тепер тому краще повернутися до Єгипту. І сказали один одному: Дамо собі вождя і повернемося в Єгипет. І впали Мойсей і Аарон ниць перед усією громадою синів Ізраїля. Ісус же, син Навина, і Халев, син Єфоннія, з тих, хто виглядав землю, роздерли свої одежі і сказали до всього зібрання синів Ізраїля, кажучи: Земля, яку ми виглядали, дуже-дуже добра. Якщо Господь обере нас, то введе нас у цю землю і дасть її нам — землю, яка тече молоком і медом. Але не ставайте бунтівниками проти Господа, ви ж не бійтеся народу землі, тому що вони є їжею для вас, бо відступив час від них, а Господь з нами, не бійтеся їх. І вся громада сказала побити їх камінням, і слава Господа з'явилася у хмарі над скинією свідчення всім синам Ізраїля. І сказав Господь до Мойсея: Як довго дратуватиме мене цей народ? І доки вони не віритимуть мені після всіх знамень, які я зробив серед них? Я вражу їх смертю і знищу їх, і зроблю тебе та дім батька твого великим народом, набагато більшим за цей. І сказав Мойсей до Господа: Почує ж Єгипет, що Ти вивів силою Своєю народ цей з-поміж них. Але і всі ті, що мешкають на

цій землі, почули, що ти є Господь серед цього народу, хто очима в очі з'являєшся, Господи, і хмара твоя стоїть над ними, і в стовпі хмари ти йдеш перед ними вдень, і в стовпі вогню вночі. І ти знищиш цей народ як одну людину, і скажуть народи, які почули ім'я твоє, кажучи: через те, що не міг Господь ввести цей народ у землю, яку присягнув їм, поклав він їх у пустелі. І тепер нехай буде піднесена сила твоя, Господи, яким способом ти сказав, говорячи: Господь довготерпеливий, і багатий в милості, і істинний, забираючий беззаконня і несправедливості і гріхи, і очищенням не очистить винного, віддаючий гріхи батьків на дітей до третього і четвертого покоління. Прости гріх народу цьому згідно з великою милістю твоєю, так само як милостивим був до них від Єгипту дотепер. І сказав Господь до Мойсея: Милостивий я є до них згідно зі словом твоїм. Але живу я, і живе ім'я моє, і наповнить слава Господа всю землю. Що всі чоловіки, які бачили славу мою і знаки, які я зробив в Єгипті і в пустелі, і випробували мене вже десятий раз, і не слухали голосу мого, справді не побачать землі, яку я поклявся їхнім батькам; але діти їхні, які є зі мною тут, скільки не знають ні доброго, ні злого, кожен молодший недосвідчений, цим я дам землю; всі ж, хто провокував мене, не побачать її. А сина мого Халева, тому що дух інший в ньому, і він слідував за мною, я введу його в землю, в яку він увійшов там, і нащадки його успадкують її. А Амалик і ханаанянин мешкають у долині, завтра поверніться і вирушайте ви в пустелю, шляхом Червоного моря. І сказав Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: до якого

часу ці злі збори? Те, що вони самі нарікають переді мною, нарікання синів Ізраїля, яке вони нарікали про вас, я почув. Сказав їм: живу я, каже Господь, справді, як ви говорили в мої вуха, так і зроблю вам. У цій пустелі впадуть тіла ваші; і весь огляд ваш, і перелічені ваші від двадцятирічного віку і вище, скільки нарікали на мене. Чи ви увійдете в землю, на яку я простяг руку мою, щоб поселити вас на ній? Тільки Халев, син Єфоннія, і Ісус, син Навина. І діти, про яких ви сказали, що будуть пограбовані, я введу їх у землю; і вони успадкують землю, від якої ви відвернулися. І ваші тіла впадуть у цій пустелі. А сини ваші будуть мешкати в пустелі сорок років; і вони понесуть розпусту вашу, доки не будуть знищені тіла ваші в пустелі, згідно з числом днів, скільки ви виглядали землю, сорок днів, день за рік, ви понесете гріхи ваші сорок років; і ви пізнаєте гнів люті моєї. Я, Господь, говорив: справді так зроблю цьому злому зібранню, що зібралося проти мене, – у цій пустелі вони будуть знищені, і там вони помруть. І люди, яких послав Мойсей оглянути землю, і прибувши нарікали проти неї до зібрання, щоб винести слова злі про землю, і померли ті люди, що говорили зле проти землі, в ударі перед Господом. І Ісус, син Нави, і Халев, син Єфоннія, залишилися живими з тих людей, які ходили виглядати землю. І Мойсей говорив ці слова до всіх синів Ізраїля, і народ дуже сумував. І вставши рано-вранці, вони піднялися на вершину гори, кажучи: Ось ми підемо на те місце, про яке сказав Господь, бо ми згрішили. І сказав Мойсей: Чому ви порушуєте слово Господа? Вам не буде успіху. Не йдіть вгору, бо Господь не з

вами, і ви впадете перед вашими ворогами. Тому що Амалик і ханаанеянин там перед вами, і ви впадете від меча, бо ви відвернулися, не коряючись Господу, і не буде Господь з вами. І, примусивши себе, вони піднялися на вершину гори, але ковчег заповіту Господа і Мойсей не зрушили з табору. І зійшов вниз Амалик і Хананеянин, той що мешкав у тій горі, і повернули їх, і порубали їх аж до Хорми, і повернулися назад у табір.

15

І сказав Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, і скажеш до них: коли ви увійдете в землю поселення вашого, яку я даю вам, і ти зробиш цілопалення Господу, цілопалення або жертву, щоб виконати обітницю, або за добровільним бажанням, або на святах ваших, щоб зробити запах благовонний Господу, чи то від худоби, чи то від овець. І принесе той, хто приносить дар свій Господу, жертву з тонкої муки — десяту частину ефи, змішаної з олією, — четверту частину гіна. І вино на жертву напою — четверту частину гіна — ви принесете при цілопаленні або при жертві; на одного агнця ти зробиш стільки, як приношення, запах пахощів Господу. І для барана, коли ви приносите його як цілопалення або як жертву, ти зробиш жертву з тонкої муки дві десятих, змішаної з олією, третину гіна; і вино для жертви напою третину гіна ви принесете як приємний запах Господу. Якщо ж ви приносите з волів

цілопалення або жертву, щоб виконати обітницю, або мирну жертву Господу, то принесе на теля хлібну жертву з борошна три десятих, змішаного з олією, половину гіна. І вино для жертви-лиття — половину гіна, як приношення, запах пахощів Господу. Так ти зробиш для одного теляти, або для одного барана, або для одного ягняти з овець або з кіз. Згідно з числом, яке ви принесете, так ви зробите для кожного, згідно з їхнім числом. Кожен корінний житель зробить так, щоб принести такі жертвоприношення як пахощі Господу. Якщо ж прибулець серед вас приєднається в землі вашій, або хто б не з'явився серед вас у поколіннях ваших, і принесе жертву пахощів Господу, то яким способом робите ви, так само зробить громада Господу. Закон один буде для вас і для прибульців, що живуть серед вас, закон вічний для поколінь ваших: як ви, так і прибулець буде перед Господом. Закон один буде і право одне буде вам і чужинцю, що перебуває серед вас. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, і скажеш їм: коли входите ви в землю, в яку я вводжу вас туди, і буде, коли їстимете ви від хлібів землі, відділите приношення, відокремлену частину Господу, первинки тіста вашого. Хліб ви відокремите як приношення; як приношення від току, так ви відокремите його, первоплоди тіста вашого, і дасте Господеві приношення в покоління ваші. Коли ж ви згрішите і не виконаєте всіх цих заповідей, які говорив Господь до Мойсея, як наказав Господь вам рукою Мойсея, від дня, коли наказав Господь вам, і далі в покоління ваші, і буде, якщо від очей зібрання станеться

ненавмисно, то зробить усе зібрання одного теля з худоби без вади на цілопалення на запах пахощів Господу, і жертву його, і возлияння його за постановою, і одного козла з кіз за гріх. І зробить спокуту священик за всю громаду синів Ізраїля, і буде прощено їм, тому що це ненавмисне, і вони принесли дар їхній як жертву Господу за гріх їхній перед Господом, за ненавмисні їхні. І буде прощено всій громаді синів Ізраїля і чужинцеві, що перебуває серед вас, тому що всьому народу ненавмисне. Якщо одна душа згрішить ненавмисно, він принесе однорічну козу за гріх. І священик зробить відкуплення за душу, що згрішила ненавмисно, і що грішить ненавмисно перед Господом, щоб зробити відкуплення за нього. Для корінного жителя серед синів Ізраїля і для чужинця, що проживає серед них, буде один закон, якщо хтось зробить щось ненавмисно. І душа, яка зробить в руці зарозумілості, від тих корінних жителів чи від тих прозелітів, того Бога цей провокує, буде знищена та душа від того народу її, тому що те слово Господа зневажила і ті заповіді його розсіяла; знищиться знищиться та душа, той гріх її в ній. І були сини Ізраїля в пустелі, і знайшли чоловіка, який збирав дрова в день суботи. І привели його ті, хто знайшов збираючого дрова в день суботи, до Мойсея і Аарона, і до всієї громади синів Ізраїля. І вони поклали його в тюрму, бо не вирішили, що з ним зробити. І Господь промовляв до Мойсея, кажучи: Смертю нехай буде умертвлений той чоловік, закидайте його камінням, вся громада. І вивела його вся громада за табір, і закидала його камінням вся громада за табором, як наказав

Господь Мойсею. І сказав Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, і скажеш їм, і нехай зроблять собі китиці на краях одягів їхніх для поколінь їхніх, і покладете на китиці країв нитку блакитну. І буде вам на китицях, і побачите їх, і пам'ятатимете всі заповіді Господа, і виконуватимете їх, і не збочитеся за думками вашими і за очима вашими, якими ви блудите за ними, щоб ви пам'ятали і виконували всі заповіді мої, і будете святі для Бога вашого. Я — Господь, Бог ваш, той, що вивів вас із землі Єгипту, щоб бути вашим Богом. Я — Господь, Бог ваш.

16

І говорив Корей, син Ісаара, сина Каата, сина Левія, і Датан і Авірон, сини Еліава, і Он, син Фалета, сина Рувима; і вони повстали перед Мойсеєм, і чоловіки з синів Ізраїля, двісті п'ятдесят, вожді зборів, скликані ради, і чоловіки іменні. Зібралися проти Мойсея і Аарона, і сказали: досить вам, бо вся громада, всі святі, і серед них Господь, і чому ви підносите себе над громадою Господньою? І почувши, Мойсей впав на обличчя. І промовив до Коре і до всієї його зібрання, кажучи: Відвідав і пізнав Бог тих, хто належить Йому, і святих, і привів їх близько до Себе, і кого вибрав Собі, привів близько до Себе. Це зробіть: візьміть собі кадильниці, Корею і весь збір його, і покладіть на них вогонь, і покладіть на них кадило перед Господом завтра; і буде чоловік, якого вибрав Господь, цей святий; нехай буде

досить вам, сини Левія. І сказав Мойсей до Корея: Слухайте мене, сини Левія. Хіба це мале для вас, що Бог Ізраїля відділив вас із зібрання Ізраїля і приблизив вас до Себе, щоб служити служіння скинії Господа і стояти перед скинією, щоб служити їм? І привів він тебе близько, і всіх братів твоїх, синів Левія, з тобою, і ви шукаєте ще й священствувати? Таким чином ти і вся твоя громада, зібрана до Бога, і Аарон — хто він є, що ви бурчите проти нього? І послав Мойсей покликати Датана і Авірона, синів Еліава, і вони сказали: Не підемо ми! Хіба це мало, що ти привів нас у землю, що тече молоком і медом, щоб убити нас у пустелі, і ще ти пануєш над нами? Хіба ти правитель? І ти ввів нас у землю, що тече молоком і медом, і дав нам у спадщину поля і виноградники? Ти б виколов очі тих людей? Ми не йдемо вгору. І засмутився Мойсей дуже, і сказав до Господа: Не звертай уваги на їхню жертву, я не взяв нічого бажаного від них, ні кривди не заподіяв нікому з них. І сказав Мойсей до Корея: освяти збори твої, і будьте готові перед Господом ти, і Аарон, і вони завтра; і візьміть кожен свою кадильницю, і покладіть на них ладан, і принесіть перед Господом кожен свою кадильницю, двісті п'ятдесят кадильниць, і ти, і Аарон, кожен свою кадильницю. І взяв кожен свою кадильницю, і поклали на них вогонь, і поклали на них кадило, і стали біля дверей намету свідчення Мойсей і Аарон. І зібрав на них Корей всю свою громаду біля дверей скинії свідчення, і з'явилася слава Господня всій громаді. І промовив Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: відокремтеся з середини цього зібрання, і

знищу їх зараз же. І впали вони на обличчя своє, і сказали: Боже, Боже духів і всієї плоті, якщо одна людина згрішила, то хіба на всю громаду гнів Господній? І промовив Господь до Мойсея, кажучи: промов до зібрання, кажучи: відійдіть навколо від зібрання Корея. І встав Мойсей, і пішов до Дафана і Авірона, і пішли разом з ним усі старійшини Ізраїля. І промовив до зібрання, кажучи: відокремтеся від наметів цих жорстоких людей, і не торкайтеся нічого, що їм належить, щоб не загинути разом з ними в усіх їхніх гріхах. І відійшли від намету Корея навколо, а Дафан і Авірон вийшли і стояли біля входів до своїх наметів, і жінки їхні, і діти їхні, і майно їхнє. І сказав Мойсей: Із цього ви дізнаєтесь, що Господь послав мене виконати всі ці справи, а не від себе самого. Якщо ці помруть згідно зі смертю всіх людей, якщо і їхнє відвідування буде згідно з оглядом всіх людей, то не Господь послав мене. Але або у видінні покаже Господь, і відкривши земля свій рот, поглине їх, і будинки їхні, і намети їхні, і все, що є в них, і зійдуть живими в аїд, і пізнаєте, що розгнівали ці люди Господа. Як тільки він припинив говорити всі ці слова, розірвалася земля під ними. І відкрилася земля, і поглинула їх, і будинки їхні, і всіх людей, що були з Кореєм, і худобу їхню. І зійшли вниз вони, і все, що було їхнім живим, в аїд, і покрила їх земля, і загинули вони з-посеред зборів. І весь Ізраїль, що був навколо них, втік від їхнього голосу, кажучи: Щоб земля ніколи не поглинула нас. І вогонь вийшов від Господа, і пожер двісті п'ятдесят чоловіків, які приносили кадило.

17

І сказав Господь до Мойсея і до Елеазара, сина Аарона священика: візьміть бронзові кадильниці з-посеред спалених, і вогонь чужий цей розсійте там, бо освятилися кадильниці цих грішників їхніми душами, і зроби їх кованими пластинами як покриття для жертовника, бо вони були принесені перед Господом і освятилися, і стали на знак синам Ізраїля. І взяв Елеазар, син Аарона священика, мідні кадильниці, які принесли спалені, і зробили їх покриттям для жертовника, пам'яткою для синів Ізраїля, щоб не підходив ніхто чужинець, хто не є з насіння Аарона, класти кадило перед Господом; і не буде як Корей і повстання його, як говорив Господь через руку Мойсея до нього. І загомоніли сини Ізраїля наступного дня на Мойсея і Аарона, кажучи: Ви вбили народ Господа. І сталося, коли громада збиралася проти Мойсея і Аарона, і кинулися вони до намету свідчення, і ось накрила його хмара, і з'явилася слава Господа. І увійшли Мойсей і Аарон перед скинію свідоцтва. І промовив Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: відійдіть із середини цього зібрання, і знищу їх зараз же; і впали вони на обличчя своє. І сказав Мойсей до Аарона: Візьми кадильницю, і поклади на неї вогонь від жертовника, і накинь на неї кадило, і віднеси швидко в табір, і вчини спокуту за них, бо вийшов гнів від обличчя Господа, почав нищити народ. І взяв Аарон, як саме говорив йому Мойсей, і побіг у громаду, і вже почалася поразка в

народі, і накинув кадило, і спокутував за народ. І став посередині мертвих і живих, і припинилася чума. І стало мертвих під час ураження чотирнадцять тисяч і сімсот, окрім тих, що померли через Корея. І повернувся Аарон до Мойсея на двері скинії свідоцтва, і припинилася пошесть. І промовив Господь до Мойсея, кажучи: промов до синів Ізраїля і візьми від них жезл, жезл за домами батьків, від усіх правителів їхніх, за домами батьків їхніх, дванадцять жезлів, і кожного ім'я його напиши на жезлі. І ім'я Аарона напиши на жезлі Левія, бо є один жезл на плем'я дому батьків їхніх, який вони дадуть. І покладеш ти їх у скинії свідоцтва, навпроти свідоцтва, де я відкриюся тобі. І буде так: чоловік, якого я виберу, його жезл пророщу, і я видалю від себе ропіт синів Ізраїлю, яким вони ропщуть на вас. І говорив Мойсей до синів Ізраїля, і дали йому всі їхні правителі по жезлу, одному правителю один жезл, за правителем, за домами батьків їхніх, дванадцять жезлів, і жезл Аарона був між їхніх жезлів. І поклав Мойсей жезли перед Господом у скинії свідчення. І сталося наступного дня, і увійшли Мойсей і Аарон у намет свідчення, і ось пророс жезл Аарона для дому Левія, і виніс паросток, і розцвів квітами, і виростив горіхи. І виніс Мойсей всі жезли від обличчя Господа до всіх синів Ізраїля, і вони побачили, і взяв кожен свій жезл. І сказав Господь до Мойсея: поклади жезл Аарона перед свідоцтвами на збереження, як знак для синів неслухняних, і нехай припиниться ропіт їхній проти мене, щоб вони не померли. І Мойсей та Аарон зробили так, як наказав Господь Мойсею, так вони й зробили. І сказали

сини Ізраїля до Мойсея, кажучи: Ось ми гинемо, ми загинули, ми знищуємося. Кожен, хто торкається скинії Господа, вмирає. Хіба ми всі помремо до кінця?

18

І сказав Господь до Аарона, кажучи: ти і сини твої, і дім батька твого візьмете на себе гріхи святих речей, і ти і сини твої візьмете на себе гріхи священства вашого. І братів твоїх, плем'я Левія, народ батька твого, приведи до себе, і нехай приєднаються до тебе, і нехай служать тобі, і ти, і сини твої з тобою перед скинією свідоцтва. І вони будуть нести твою варту і варту намету. Тільки до святих посудин і до жертовника вони не підійдуть, і не помруть ні ці, ні ви. І вони будуть приєднані до тебе, і будуть тримати охорону намету свідчення згідно з усіма служіннями намету, і чужинець не підійде до тебе. І ви будете нести варту святих речей і варту жертовника, і не буде гніву серед синів Ізраїля. І я взяв ваших братів Левітів із середини синів Ізраїля як дар, даний Господу, щоб служити при скинії свідоцтва. І ти, і сини твої з тобою зберігатимете священство ваше згідно з усім порядком жертовника і тим, що всередині завіси, і служитимете служіння як дар священства вашого, а чужинець, що наближається, помре. І промовив Господь до Аарона: Ось я дав вам зберігання первинок від усіх освячених мені синами Ізраїля, тобі дав їх у нагороду, і синам твоїм після тебе — статут вічний. І це

нехай буде вам від освячених святих речей приношень: від усіх дарів їхніх, і від усіх жертв їхніх, і від усього провинного приношення їхнього, і від усіх гріхів їхніх, скільки вони віддають мені від усіх святих речей, тобі буде і синам твоїм. У святому святих ви будете їсти їх, кожен чоловічої статі буде їсти їх, ти і твої сини, святими вони будуть для тебе. І це буде вам від перших плодів дарів їхніх, від усіх приношень синів Ізраїля. Я дав їх тобі і синам твоїм, і дочкам твоїм з тобою як вічний статут. Кожен чистий у домі твоєму буде їсти їх. Всі перші плоди олії і всі перші плоди вина, перші плоди їхнього зерна, скільки б вони не дали Господу, — їх я дав тобі. Усі перші плоди, скільки їх є в їхній землі, скільки б вони принесли Господу, будуть тобі; всякий чистий у твоєму домі їстиме їх. Все присвячене серед синів Ізраїля буде твоїм. І кожен, хто відкриває утробу від усякої плоті, скільки приносять Господу — від людини до худоби — тобі буде, але викупом будуть викуплені первородні людей, і первородних нечистої худоби викупиш. І викуп його від місячного віку — оцінка п'ять сиклів, згідно з сиклем святим, двадцять оболів є. Крім первородних телят і первородних овець, і первородних кіз не викупиш — святі вони, і кров їх виллєш на жертовник, і жир принесеш як жертву на пахощі благовонні Господу. І м'ясо буде тобі, як і грудина хвильового приношення, і як праве плече — тобі буде. Кожне приношення зі святих речей, скільки б не відокремили сини Ізраїля Господу, я дав тобі і синам твоїм, і дочкам твоїм з тобою як вічний статут; це завіт вічної солі перед Господом для тебе і нащадків твоїх з тобою. І

промовив Господь до Аарона: В землі їхній не успадкуєш, і частки не буде тобі серед них, тому що Я — частка твоя і спадщина твоя серед синів Ізраїля. І синам Левія, ось, я дав усяку десятину в Ізраїлі як спадок замість їхніх служінь, які вони виконують, служачи в наметі свідчення. І не будуть більше наближатися сини Ізраїля до скинії свідоцтва, щоб взяти на себе смертоносний гріх. І буде служити левіт сам служіння скинії свідоцтва, і вони візьмуть на себе гріхи їхні, закон вічний для поколінь їхніх, і серед синів Ізраїля не успадкують спадщини. Тому що десятини синів Ізраїля, скільки б вони не відокремили Господу як приношення, я дав левітам у спадщину; через це я сказав їм: серед синів Ізраїля вони не успадкують спадщини. І говорив Господь до Мойсея, кажучи, і до левітів будеш говорити, і скажеш до них, якщо візьмете від синів Ізраїля десятину, яку я дав вам від них у спадок, і відділите ви від неї приношення Господу, десятину від десятини. І зарахуються вам ваші відрахування як зерно з току, і як приношення з давильні. Так ви відокремите їх і ви від усіх приношень Господа, від усіх десятин ваших, скільки ви візьмете від синів Ізраїля, і ви дасте від них приношення Господу Аарону, священику. Від усіх ваших дарів ви відокремите приношення Господу, або від усіх перших плодів — освячене від них. І ти скажеш до них: коли ви заберете перші плоди від нього, то буде зараховано Левітам як плід від току і як плід від давильні. І ви їстимете це в кожному місці — ви і ваші домівки, тому що ця винагорода вам є замість ваших служінь у скинії свідчення. І ви не понесете за це гріха, якщо заберете

найкраще від нього, і не зневажите святинь синів Ізраїля, щоб не померти.

19

І говорив Господь до Мойсея і Аарона, кажучи: це розрізнення закону, що наказав Господь, кажучи: говори до синів Ізраїля, і нехай візьмуть до тебе телицю руду без вади, яка не має в собі вади, і на яку не було покладено ярма. І дасиш її до Елеазара священика, і виведуть її за табір у чисте місце, і заріжуть її перед ним. І візьме Елеазар від її крові, і покропить перед обличчям намету свідчення від її крові сім разів. І спалять її перед ним, і шкіру, і м'ясо її, і кров її з послідом її буде спалено. І візьме священик кедрове дерево, і іссоп, і червлене, і вкинуть їх у середину спалення телиці. І священик випере свій одяг, і обмиє своє тіло водою, і після цього увійде в табір, і священик буде нечистим до вечора. І той, хто спалює її, випере свої одяги і обмиє своє тіло, і буде нечистим до вечора. І збере чистий чоловік попіл телиці, і покладе його поза табором у чисте місце, і буде це для громади синів Ізраїля на зберігання; вода окроплення — це очищення. І той, хто збирає попіл телиці, випере свої одяги, і буде нечистим до вечора, і це буде для синів Ізраїля і для прибульців, що приєдналися, вічним законом. Той, хто торкається померлого будь-якої людської душі, буде нечистим сім днів. Цей очиститься дня третього і дня сьомого, і чистим буде; якщо ж не очиститься

дня третього і дня сьомого, не чистим буде. Кожен, хто торкається померлого від душі людини, якщо помре і не буде очищений, осквернив намет Господа — буде знищена та душа з Ізраїля, тому що вода окроплення не була окроплена на нього; нечистий є, ще нечистота його в ньому є. І це закон: якщо людина помре в будинку, то всякий, хто входить до того будинку, і все, що є в тому будинку, буде нечистим сім днів. І кожна відкрита посудина, на якій немає прив'язаного покриття, є нечистою. І всякий, хто торкнеться на поверхні поля пораненого, або мертвого, або людської кістки, або гробниці, сім днів нечистим буде. І візьмуть для нечистого від попелу спаленого очищення, і виллють на нього живу воду в посудину. І візьме ісоп, і вмочить у воду чоловік чистий, і покропить на дім, і на посудини, і на душі, скільки б їх не було там, і на того, хто торкнувся кістки людської, або пораненого, або померлого, або гробниці. І обкропить чистий нечистого в день третій і в день сьомий, і очиститься в день сьомий, і випере одяги свої, і обмиється водою, і нечистим буде до вечора. І людина, хто б не осквернився і не очиститься, буде знищена — душа та з середини зібрання, бо святі речі Господа осквернив, бо вода очищення не була покроплена на нього; нечистий є. І буде вам вічним законом, і той, хто кропить воду очищення, випере одяги свої, і той, хто торкається води очищення, нечистим буде до вечора. І все, чого торкнеться нечистий, буде нечисте, і душа, що торкається, буде нечиста до вечора.

20

І прийшли сини Ізраїля, вся громада, у пустелю Сін у першому місяці, і народ залишився в Кадеші, і там померла Маріам, і там була похована. І не було води для громади, і зібралися вони проти Мойсея і Аарона. І сварився народ з Мойсеєм, кажучи: О, якби ми померли під час загибелі братів наших перед Господом! І чому ви привели зібрання Господа в цю пустелю, щоб вбити нас і нашу худобу? І чому це? Ви вивели нас з Єгипту, щоб прийти в це зле місце; місце, де не сіється, немає ні смоківниць, ні виноградників, ні гранатів, ні води пити. І прийшли Мойсей і Аарон від зібрання до дверей скинії свідоцтва, і впали ниць, і з'явилася їм слава Господня. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: візьми жезл твій і збери зібрання, ти і Аарон, брат твій, і говоріть до скелі перед ними, і вона дасть води свої, і винесете їм воду зі скелі, і напоїте зібрання і худобу їхню. І взяв Мойсей жезл той перед Господом, як наказав Господь. І зібрав Мойсей і Аарон громаду перед скелею, і сказав до них: Слухайте мене, неслухняні! Хіба не з цієї скелі виведемо вам воду? І піднявши Мойсей руку свою, вдарив скелю жезлом двічі, і вийшло багато води, і пила громада, і худоба їхня. І сказав Господь до Мойсея і Аарона, що ви не повірили, щоб освятити Мене перед синами Ізраїля, через це ви не введете цю громаду в ту землю, яку Я дав їм. Це вода Суперечки, тому що сини Ізраїля були ганьблені перед Господом, і Він був освячений серед них. І відправив

Мойсей посланців з Кадешу до царя Едому, говорячи: це говорить брат твій Ізраїль, ти знаєш усі труди, що спіткали нас. І пішли наші батьки в Єгипет, і ми жили в Єгипті багато днів, і єгиптяни погано поводилися з нами і з нашими батьками. І ми кричали до Господа, і Господь почув наш голос, і, пославши посланця, вивів нас з Єгипту, і тепер ми перебуваємо в місті Кадеш, біля твоїх меж. Ми пройдемо через твою землю, не підемо через поля, ні через виноградники, ні не вип'ємо води з твоєї ями, царською дорогою підемо, не відхилимося ні праворуч, ні ліворуч, доки не перейдемо твої межі. І сказав до нього Едом: Не пройдеш через мене, а якщо ні — вийду проти тебе з війною. І кажуть йому сини Ізраїля: біля гори ми пройдемо, якщо ж води твоєї вип'ємо я і худоба моя, дам плату тобі, але справа нічого не становить, біля гори ми пройдемо. Той же сказав: Не пройдеш ти через мене. І вийшов Едом назустріч йому з великим натовпом і сильною рукою. І Едом не хотів дати Ізраїлю пройти через його кордони, і Ізраїль відхилився від нього. І вони відійшли з Кадешу, і прибули сини Ізраїлеві, вся громада, на гору Ор. І сказав Господь до Мойсея і Аарона на горі Хор, на кордонах землі Едом, кажучи: нехай буде приєднаний Аарон до народу свого, бо ви не увійдете в землю, яку Я дав синам Ізраїля, тому що ви розгнівали Мене при воді сварки. Візьми Аарона і Елеазара, сина його, і виведи їх на гору Хор перед усім зібранням, і зніми з Аарона одяг його, і одягни Елеазара, сина його; і Аарон, приєднавшись, нехай помре там. І зробив Мойсей, як наказав Господь йому, і привів

його на гору Гор перед усім зібранням, і зняв з Аарона одяг його, і одягнув їх на Елеазара, сина його, і помер Аарон на вершині гори, і зійшли Мойсей і Елеазар з гори. І побачила вся громада, що помер Аарон, і оплакували Аарона тридцять днів весь дім Ізраїлів.

21

І почув ханаанський цар Арад, що мешкав у пустелі, що Ізраїль прийшов шляхом Атареїн, і воював проти Ізраїля, і взяв з них полонених. І помолився Ізраїль вотом Господу і сказав: Якщо мені віддаси народ цей під руку, зовсім знищу його і міста його. І почув Господь голос Ізраїля, і віддав ханаанеянина під його владу, і присвятив його й міста його, і назвали ім'я того місця Прокляття. І вирушивши з гори Хор дорогою на Червоне море, обійшли землю Едом; і знеохотився народ у дорозі. І промовляв народ проти Бога і проти Мойсея, кажучи: Чому це? Ти вивів нас з Єгипту, щоб вбити в пустелі? Тому що немає хліба, ані води; а душа наша зневажила цей порожній хліб. І послав Господь на народ смертоносних змііїв, і вони кусали народ, і померло багато людей із синів Ізраїля. І прибувши народ до Мойсея, говорили: Ми згрішили, бо говорили проти Господа і проти тебе. Помолися ж до Господа, і нехай Він забере від нас змія. І молився Мойсей до Господа про народ, і сказав Господь до Мойсея: зроби собі змія і постав його на знак, і буде так: якщо вкусить змій людину, всякий укушений, побачивши

його, житиме. І зробив Мойсей бронзового змія, і встановив його на знаку, і сталося, що коли змій кусав людину, і вона поглянула на бронзового змія, то жила. І відійшли сини Ізраїля, і розташувалися табором в Овоті. І піднявшись з Овоф, вони розташувалися табором в Ахалгаї з того боку в пустелі, що є перед Моавом, на сході сонця. І звідти вони відійшли й розташувалися табором у долині Заред. І звідти, відправившись, вони розташувалися табором по той бік Арнону в пустелі, що виступає від меж аморреїв, бо Арнон є межею Моава, між Моавом і аморреєм. Через це говориться в книзі: Війна Господа запалила Захав і потоки Арнону. І потоки він призначив, щоб поселити Ер, і це прилягає до меж Моава. І звідти колодязь — цей колодязь, про який сказав Господь до Мойсея: Збери народ, і дам їм воду пити. Тоді співав Ізраїль цю пісню про криницю: починайте йому, криниця, викопали її правителі, висікли її царі народів у їхньому царстві, коли вони панували; і від криниці до Маттани, і від Маттани до Нахаліелу, і від Нахаліелу до Бамоту, і від Бамоту до Яхацу, яка є на рівнині Моаву, від вершини висіченого, що дивиться на обличчя пустелі. І послав Мойсей послів до Сигона, царя аморреїв, зі словами мирними, кажучи: пройдемо через землю твою, дорогою підемо; не звернемо ні в поле, ні в виноградник; не будемо пити воду з колодязя твого; дорогою царською підемо, поки не перейдемо границі твої. І не дав Сигон Ізраїлю пройти через його межі, і зібрав Сигон весь свій народ, і вийшов, щоб вишикуватися проти Ізраїля в пустелі, і прийшов до Ясси, і вишикувався проти Ізраїля. І вразив його Ізраїль

мечем, і взяли у володіння землю його від Арнону до Яббоку, до синів Аммона, бо Язер — межа синів Аммона. І взяв Ізраїль всі ці міста, і оселився Ізраїль в усіх містах аморреїв, в Есевоні і в усіх прилеглих до нього. Бо Есевон є містом Сіона, царя аморреїв, і він воював раніше з царем Моава, і вони взяли всю його землю від Ароера до Арнона. Через це скажуть загадкомовці, прийдіть до Хешбону, щоб було побудоване і було укріплене місто Сигона; тому що вогонь вийшов з Хешбону, полум'я з міста Сигона, і пожер до Моава, і поглинув стовпи Арнону. Горе тобі, Моаве, загинув ти, народе Хамоса; віддані були сини їхні врятуватися, і дочки їхні полонянками царю Аморреїв Сигону, і насіння їхнє загине, Есевон аж до Дівона; і жінки ще додатково розпалили вогонь на Моаві. Оселився ж Ізраїль в усіх містах аморреїв. І послав Мойсей виглянути Язер, і захопили її, і села її, і вигнали аморея, що мешкав там. І повернувшись, пішли вгору шляхом, що веде в Башан, і вийшов Ог, цар Башану, назустріч їм, і весь народ його на війну в Едраїн. І сказав Господь до Мойсея: Не бійся його, тому що в руки твої Я віддав його, і весь народ його, і всю землю його, і зробиш йому так, як зробив Сигону, царю Аморреїв, який жив в Есевоні. І вдарили його, і синів його, і весь народ його, так що не залишилося в нього жодного вцілілого, і успадкували його землю.

22

І відправившись, сини Ізраїля розташувалися табором на заході Моава біля Йордану проти Єрихону. І побачивши Балак, син Сепфора, все, що зробив Ізраїль аморею, Моав дуже злякався народу, тому що їх було багато, і Моав занепокоївся через синів Ізраїля. І сказав Моав раді старійшин Мадіама: Тепер ця громада вилиже всіх навколо нас, як теля вилизує зелень з поля, і Балак, син Сепфора, був царем Моава в той час. І відправив послів до Валаама, сина Веора, до Фатура, який є на ріці землі синів народу його, щоб покликати його, кажучи: Ось народ вийшов з Єгипту, і ось він покрив вигляд землі, і цей сидить, тримаючись мого. І тепер прийди сюди і прокляни мені цей народ, бо він сильніший за нас, і якщо зможемо вразити їх, то вижену їх із землі, бо я знаю, що кого ти благословиш, ті благословенні, і кого ти проклинаєш, ті прокляті. І пішла рада старійшин Моава і рада старійшин Мадіама, і ворожіння в руках їхніх, і прийшли вони до Валаама, і сказали йому слова Валака. І сказав до них: Заночуйте тут цю ніч, і я відповім вам те, що промовить Господь до мене. І залишилися правителі Моава у Валаама. І прийшов Бог до Валаама, і сказав йому: Хто ці люди при тобі? І сказав Валаам до Бога: Валак, син Сепфора, цар Моава, послав їх до мене, кажучи: ось народ вийшов з Єгипту і покрив вигляд землі, і цей сидить поруч зі мною, і тепер іди сюди прокляти для мене його, чи тоді зможу вдарити його і виганю його з землі. І сказав Бог до Валаама: Не підеш з ними, ні не проклянеш народ, бо він благословенний. І вставши Валаам вранці, сказав правителям Валака:

Відходьте до пана вашого, не відпускає мене Бог йти з вами. І піднявшись, правителі Моава прийшли до Балака і сказали: Не хоче Валаам йти з нами. І Балак додав ще послати правителів більше й більш почесних за цих. І вони прийшли до Валаама й кажуть йому: Ось що каже Валак, син Сепфора: благаю тебе, не вагайся прийти до мене. Бо я шанобливо пошаную тебе, і скільки б ти не сказав, я зроблю для тебе, і прийди сюди, прокляни мені цей народ. І відповів Валаам, і сказав правителям Валака: Якщо дасть мені Валак повний дім свій срібла і золота, не зможу я переступити слово Господа Бога, зробити його малим або великим у розумі моєму. І тепер залишіться тут і ви цю ніч, і я дізнаюся, що ще додасть Господь сказати мені. І прийшов Бог до Валаама вночі, і сказав йому: якщо ці люди прийшли покликати тебе, вставши, йди за ними, але слово, яке я буду говорити до тебе, це ти будеш робити. І піднявшись Валаам вранці, осідлав свою ослицю і пішов з правителями Моава. І Бог розгнівався гнівом, тому що той пішов; і встав посланець Бога, щоб протистояти йому; а він їхав верхи на своїй ослиці, і двоє його слуг були з ним. І побачивши ослиця посланця Бога, що стояв на дорозі, і меч витягнутий у руці його, відхилилася ослиця з дороги і пішла в рівнину, і він вдарив ослицю палицею своєю, щоб направити її на дорогу. І став посланець Бога в борознах виноградника, огорожа звідси і огорожа звідти. І побачивши ослиця посланця Бога, притиснулася до стіни, і придавила ногу Валаама до стіни; і він продовжив ще бити її. І ангел Божий знову з'явився, і пішовши, став у вузькому

місці, де не було можливості відхилитися ні праворуч, ні ліворуч. І побачивши ослиця посланця Божого, присіла під Валаамом, і розгнівався Валаам, і бив ослицю палицею. І Бог відкрив рот ослиці, і вона каже Валааму: що я зробила тобі, що ти вдарив мене втретє? І сказав Валаам ослиці, що ти насміхалася з мене, і якби я мав меч у руці, то вже б проколов тебе. І каже ослиця Валааму: Чи не я ослиця твоя, на якій ти їздив від юності твоєї до сьогоднішнього дня? Хіба не тому, що зневажила, я зробила тобі так? Але він сказав: Ні. І відкрив Бог очі Валаама, і він бачить посланця Господа, що стоїть проти нього на дорозі, і меч витягнутий у його руці, і, схилившись, поклонився своїм обличчям. І сказав йому посланець Бога: Чому ти вдарив свою ослицю цей третій раз? І ось я вийшов на протидію тобі, бо твій шлях не є благородним переді мною, і ослиця, побачивши мене, відхилилася від мене вже втретє. І якщо б вона не відхилилася, то я вбив би тебе, а її врятував би. І сказав Валаам до ангела Господнього: Я згрішив, бо не знав, що ти протистояв мені на дорозі, і тепер, якщо тобі не буде угодно, я повернуся назад. І сказав посланець Бога до Валаама: йди разом з людьми; крім слова, яке я скажу до тебе, це ти будеш зберігати, щоб говорити. І пішов Валаам з правителями Валака. І почувши Балак, що прийшов Валаам, вийшов назустріч йому в місто Моав, яке є на кордонах Арнону, що є з краю кордонів. І сказав Балак до Валаама: Хіба я не посилав до тебе, щоб покликати тебе? Чому ти не йшов до мене? Справді я не зможу почтити тебе? І сказав Валаам до Валака: ось я прийшов до тебе

зараз; чи зможу я щось говорити? Слово, яке Бог вкине в рот мій, це я скажу. І пішов Валаам з Валаком, і прийшли вони до міст присілків. І приніс у жертву Балак овець і телят, і послав до Балаама і до правителів, що були з ним. І сталося вранці, і, взявши Валаама, Балак вивів його на стовп Ваала, і показав йому звідти частину народу.

23

І сказав Валаам Валаку: Збудуй мені тут сім жертовників, і приготуй мені тут сім телят і сім баранів. І зробив Балак так, як сказав йому Валаам, і приніс теля і барана на жертовник. І сказав Валаам до Валака: Стань при жертві твоїй, і я піду, якщо мені з'явиться Бог у зустрічі, і слово, яке Він мені покаже, оголошу тобі. І став Валак при жертві його. І Валаам пішов запитати Бога, і пішов прямо, і з'явився Бог Валааму, і сказав до нього Валаам: Сім жертовників я приготував, і приніс теля і барана на жертовник. І вкинув Бог слово в уста Валаама, і сказав він, повернувшись до Валака: Так будеш говорити. І повернувся до нього, а він стояв при своїх цілопаленнях, і всі правителі Моава з ним, і зійшов Дух Божий на нього. І, взявши свою притчу, він сказав: З Месопотамії послав за мною Балак, цар Моаву, з гір від сходу, кажучи: іди, прокляни мені Якова, і іди, прокляни мені Ізраїля. Як я прокляну того, кого не проклинає Господь? Або як я прокляну того, кого не проклинає Бог? Тому що з вершин гір побачу його, і з

пагорбів спостерігатиму його; ось народ самотній оселиться, і серед народів не зарахується. Хто точно перерахував нащадків Якова, і хто перерахує народи Ізраїля? Нехай помре душа моя в душах праведних, і нехай стане насіння моє як насіння цих. І сказав Балак Валааму: Що ти мені зробив? На прокляття ворогів моїх я покликав тебе, і ось ти благословив благословенням. І сказав Валаам до Валака: Хіба не те, що Бог вкладе в уста мої, я буду говорити? І сказав до нього Балак: Прийди ще зі мною на інше місце, звідки ти не побачиш його, а побачиш лише якусь частину його, але всіх не побачиш, і прокляни мені його звідти. І взяв він його на вартову вежу в полі, на вершину висіченої скелі, і побудував там сім жертовників, і приніс теля і барана на жертовник. І сказав Валаам до Валака: Стань при жертві твоїй, а я піду запитати Бога. І зустрів Бог Валаама, і вклав слово в уста його, і сказав: Повернися до Валака, і ці речі будеш говорити. І повернувся до нього, і він же стояв при цілопаленні його, і всі правителі Моаву з ним, і сказав йому Балак: Що говорив Господь? І, взявши притчу його, сказав: Встань, Валаче, і слухай, прислухайся, свідку, сину Сепфора. Бог не як людина, щоб брехати, ні як син людський, щоб каятися; Він сказав — хіба не зробить? Він промовить, і не залишиться? Ось я взявся благословляти, я благословлю, і не відверну цього. Не буде праці в Якові, ні не буде видно болю в Ізраїлі. Господь Бог його з ним, слава правителів у ньому. Бог, що вивів його з Єгипту, як слава однорога для нього. Бо немає ворожіння в Якові, ні ворожби в Ізраїлі; у призначений час буде сказано

Якову і Ізраїлю, що здійснить Бог. Ось народ, як левеня, підніметься, і як лев возвеличиться; не заспить, доки не з'їсть здобичі і не вип'є крові поранених. І сказав Балак до Балаама: ні прокляттями не проклинай мені його, ні благословляючи не благослови його. І відповівши, Валаам сказав до Валака: Хіба не говорив я до тебе, кажучи: слово, яке промовить Бог, це зроблю? І сказав Балак до Балаама: Ходи, я візьму тебе в інше місце, якщо сподобається Богу, і прокляни мені його звідти. І взяв Балак Валаама на вершину Фогора, яка простягається в пустелю. І сказав Валаам до Валака: Збудуй мені тут сім жертовників, і приготуй мені тут сім телят і сім баранів. І зробив Балак так, як сказав йому Валаам, і приніс теля і барана на жертовник.

24

І побачивши Валаам, що добре є перед Господом благословляти Ізраїля, він не пішов, як було йому звично, на зустріч віщуванням, і звернув обличчя своє до пустелі І піднявши Валаам очі свої, бачить Ізраїль, що таборував за племенами, і зійшов на нього дух Божий. І взявши свою притчу, він сказав: каже Валаам, син Беора, каже чоловік, що справді бачить, каже той, хто чує слова Сильного, хто бачив видіння Боже уві сні; відкриті очі його. Як прекрасні доми твої, Якове, намети твої, Ізраїлю; як долини затінені, і як сади при річці, і як намети, які поставив Господь, і як

кедри біля води. Вийде чоловік з його насіння, і запанує над багатьма народами, і піднесеться царство Ґоґ, і зросте його царство. Бог вивів його з Єгипту, як слава однорога йому. Він пожере народи ворогів своїх і висмокче мозок з кісток їхніх, і стрілами своїми прострілить ворога. Прилігши, відпочив як лев і як левеня — хто підніме його? Ті, що благословляють тебе, благословенні, і ті, що проклинають тебе, прокляті. І розгнівався Балак на Балаама, і сплеснув руками своїми, і сказав Балак до Балаама: Прокляти ворога мого покликав я тебе, а ось ти, благословляючи, благословив утретє. Тепер же тікай на своє місце, я сказав, що пошаную тебе, але тепер Господь позбавив тебе слави. І сказав Валаам до Валака: хіба не і твоїм посланцям, яких ти послав до мене, я говорив, кажучи: якщо мені дасть Валак повний дім його срібла і золота, не зможу я переступити слово Господа, щоб зробити добре чи зле від себе самого; що б не сказав Бог, те я скажу? І зараз ось я повертаюся до свого місця, але порадю тобі, що зробить цей народ твоєму народу наприкінці днів. І взявши свою притчу, він сказав: Каже Валаам, син Веора, каже чоловік, який справді бачить, який чує слова Бога, який знає знання від Всевишнього, і який побачив бачення Бога уві сні; відкриті очі його. Покажу йому, але не тепер; благословлю, але не наближається. Зійде зірка з Якова, встане чоловік з Ізраїля, і розіб'є вождів Моава, і пограбує всіх синів Сифа. І буде Едом спадщиною, і буде спадщиною Ісав, ворог його, а Ізраїль діяв у силі. І встане з Якова, і знищить врятованого з міста. І побачивши Амалика, і взявши притчу свою, сказав: початок

народів Амалик, і насіння їхнє загине. І побачивши кенеянина, і взявши свою притчу, він сказав: міцне житло твоє; і якщо покладеш у скелі гніздо твоє, і якщо стане Беору гніздо хитрості, ассирійці полонять тебе. І побачивши Ога, і взявши притчу свою, він сказав: О, о! Хто житиме, коли Бог покладе це? І вийде з руки Кітіаїв, і вони пригноблять Ассур, і вони пригноблять Євреїв, і вони самі остаточно загинуть. І, піднявшись, Валаам пішов геть, повернувшись до свого місця, і Валак пішов до себе.

25

І зупинився Ізраїль у Саттеїні, і осквернився народ, блудодіючи з дочками Моава. І вони покликали їх на жертвоприношення їхніх ідолів, і народ їв їхні жертвоприношення, і вони поклонилися їхнім ідолам. І Ізраїль віддався Ваал-Пеору, і Господь розгнівався гнівом на Ізраїль. І сказав Господь Мойсею: Візьми всіх провідників народу і страти їх перед Господом навпроти сонця, і відвернеться гнів люті Господа від Ізраїля. І сказав Мойсей племенам Ізраїля: вбийте кожен свого посвяченого Веелфегору. І ось чоловік із синів Ізраїля, прийшовши, привів брата свого до мідіянітянки перед Мойсеєм і перед усією громадою синів Ізраїля, а вони плакали біля дверей скинії свідчення. І побачивши це, Пінхас, син Елеазара, сина Аарона священика, встав з-посеред зібрання, і взявши списа в руку, увійшов за ізраїльтянином у шатро, і

проколов обох, і чоловіка ізраїльтянина, і жінку через утробу її; і припинилася рана від синів Ізраїля. І стало мертвих від язви двадцять чотири тисячі. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: Пінхас, син Елеазара, сина Аарона священика, зупинив гнів мій від синів Ізраїля, ревнуючи моєю ревністю серед них, і не знищив я синів Ізраїля в ревності моїй. Так сказав: ось я даю йому завіт миру, і буде йому і насінню його після нього завіт священства вічний, за те що він ревнував за Бога свого і зробив спокуту за синів Ізраїля. Ім'я ж ізраїльтянина, який був убитий разом з мідіянітянкою, — Замврі, син Салмона, правитель дому сім'ї Симеона. І ім'я мідіанітянки, яка була вбита, — Хасбі, дочка Сура, правителя народу Оммот; вона була з дому сім'ї Мідіама. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, кажучи: будьте ворожими до мідіянітів і вдарте їх, бо вони ворожі до вас у підступності, оскільки вони обманюють вас через Фогора, і через Хазбі, дочку правителя Мідіяна, сестру їхню, ту, що була вбита в день удару через Фогора.

26

І сталося після удару, і говорив Господь до Мойсея і до Елеазара священика, кажучи: візьміть перепис всього зібрання синів Ізраїля від двадцятирічного і вище за домами батьків їхніх, кожен, хто виходить вишикуватися в бойовий порядок в Ізраїлі. І говорили Мойсей і Елеазар

священик в Аравоті Моава на Йордані проти Єрихона, кажучи, від двадцяти років і вище, яким способом наказав Господь Мойсею; і сини Ізраїля, які вийшли з Єгипту, Рувим первісток Ізраїля; сини ж Рувима Енох, і народ Еноха; Фаллу, народ Фаллуя. Асрону — народ Асронея, Хармі — народ Хармі. Ці народи Рувима, і їхній перепис становив сорок три тисячі сімсот тридцять. І синами Фаллу був Еліав. І сини Еліаба: Намуїл, і Дафан, і Авірон — ці покликані зборів, ці є ті, хто повстав на Мойсея і Аарона в зборах Корея, у повстанні проти Господа. І відкрила земля рот свій, проковтнула їх і Корея, в смерті зібрання його, коли пожерло вогонь п'ятдесят і двісті, і стали вони знаком; а сини Корея не померли. І сини Симеона, народ синів Симеона: Намуїлу — народ Намуїлітів; Яміну — народЯмінітів; Яхіну — народ Яхінітів; Зарі — народ Зараїтів; Саулу — народ Саулітів. Ці народи Симеона з їхнього перепису, двадцять дві тисячі і двісті. Синами ж Юди були Ер і Онан, і померли Ер і Онан у землі Ханаан. І стали сини Юди за їхніми родами: Шілону — рід Шелонітський, Фаресу — рід Фаресітський, Зарі — рід Зараїтський. І стали сини Фареса: до Асрона — народ Асронітський, до Іамуна — народ Іамунітський. Ці народи Юди за їхнім переписом: сімдесят шість тисяч п'ятсот. І сини Іссахара за родами їхніми: Толі, рід Толаїв; Фуї, рід Фуаїв; Ясуву, рід Ясувів; Самраму, рід Самрамів. Ці народи Іссахара за їхнім переписом: шістдесят чотири тисячі чотириста. Сини Завулона за їхніми родами: Сареду — рід Саредітів, Аллону — рід Аллонітів, Аллелу — рід Аллелітів.

Ці народи Завулона за їхнім переписом — шістдесят тисяч і п'ятсот. Сини Гада за їхніми родами: Цефону — рід Цефоніїв; Аггі — рід Аггіїв; Шуні — рід Шуніїв; Озні — рід Озніїв; Адді — рід Адіїв; Ароді — рід Ароадіїв; Аріелу — рід Аріеліїв. Ці роди синів Гада за їхнім переписом: сорок чотири тисячі п'ятсот. Сини Асира за їхніми кланами: від Яміна — клан Ямінітів, від Єсу — клан Єсуїтів, від Барії — клан Баріаїтів. Коберу — народ Коберів, Мелхіїлу — народ Мелхіїлів. І ім'я дочки Асира — Сара. Ці народи Асира за їхнім переписом: сорок три тисячі чотириста. Сини Йосифа за їхніми кланами: Манасія і Єфрем. Сини Манасії. Махіру — народ махірітський; і Махір породив Ґілеада; Ґілеаду — народ ґілеадітський. І це сини Галаада: Ахієзер — народ Ахієзерітів, Хелег — народ Хелегітів. Есріїлу — народ Есріїлітів; Сихему — народ Сихемітів; Сумаєру — народ Сумаєрітів; і Оферу — народ Оферітів. І в Салпаада, сина Офера, не народилися йому сини, а лише дочки, і ось імена дочок Салпаада: Мала, і Ноуа, і Егла, і Мелха, і Терса. Ці народи Манасії з їхнього перепису: п'ятдесят дві тисячі і сімсот. І це сини Єфрема: до Сутала — народ Суталан, до Танаха — народ Танахі. Ці сини Суфали, Едена, народ Еденів. Ці народи Єфрема з їхнього перепису: тридцять дві тисячі і п'ятсот, ці народи синів Йосипа за їхніми родами. Сини Веніаміна за їхніми родами: Балє — рід Балі, Асивір — рід Асивірі, Іахіран — рід Іахірані. Софану, народ Софана. І стали сини Бале: Адар і Ноеман; Адару належав народ Адарі, а Ноеману належав народ Ноемані. Це сини Веніаміна за їхніми кланами з їхнього перепису, тридцять

п'ять тисяч і п'ятсот. І сини Дана за родами їхніми: Шаму — рід Шамеїв; ці роди Дана за родами їхніми. Всі народи Самеї згідно з їхнім переглядом — шістдесят чотири тисячі чотириста. Сини Нефталі за їхніми кланами: Асіїлу — народ Асіїлітів, Гауні — народ Гаунітів. Ієсеру — народ Ієсері, Селлему — народ Селлемі. Ці народи Нефталі за їхнім переписом — сорок тисяч і триста. Це перепис синів Ізраїля: шістсот тисяч, тисяча, сімсот тридцять. І промовив Господь до Мойсея, кажучи: цим буде поділена земля для успадкування за числом імен. Тим, кого більше, ти збільшиш спадщину, а тим, кого менше, ти зменшиш їхню спадщину; кожному, як вони були пораховані, буде дана їхня спадщина. Через жеребки буде поділена земля за іменами, згідно з племенами їхніх батьків вони успадкують. З жеребу поділиш їхню спадщину між багатьма і небагатьма. І сини Левія за їхніми кланами: Гершону — клан Гершонітський, Каафу — клан Каафітський, Мерарі — клан Мерарітський. Це народи синів Левія: народ Лобені, народ Хеброні, народ Коре і народ Мусі, і Каат породив Амрама. А ім'я його жінки — Йохаведа, дочка Левія, яка народила їх Левію в Єгипті, і вона народила Амраму Аарона і Мойсея, і Маріам, сестру їхню. І народилися в Аарона Надав, і Авіуд, і Елеазар, і Ітамар. І помер Надаб і Абіуд, коли приносили вони чужий вогонь перед Господом у пустелі Сінай. І стало з їхнього перепису двадцять три тисячі, кожен чоловічої статі від місячного віку і старше, бо вони не були пораховані серед синів Ізраїля, тому що їм не дається жереб серед синів Ізраїля. І

це перепис Мойсея і Елеазара священика, які оглянули синів Ізраїля в Аравоті Моава при Йордані навпроти Єрихона. І серед цих не було жодного чоловіка з тих, кого оглянули Мойсей і Аарон, коли вони оглядали синів Ізраїля в пустелі Синай. Тому що Господь сказав їм: Смертю помруть у пустелі, і не залишився з них жоден, крім Халева, сина Єфоннія, і Ісуса, сина Навина.

27

І підійшли дочки Салпаада, сина Офера, сина Галаада, сина Махіра, з народу Манасії, з синів Йосифа, і ці їхні імена: Маала, і Ноуа, і Егла, і Мелха, і Терса, і, ставши перед Мойсеєм, і перед Елеазаром священиком, і перед правителями, і перед всім зібранням при дверях намету свідчення, кажуть: батько наш помер у пустелі, і він не був серед зібрання, що зібралося проти Господа в зібранні Корея, бо через свій гріх помер, і синів не народилося йому; нехай не буде стерте ім'я батька нашого з-поміж його народу, бо немає в нього сина; дайте нам володіння серед братів батька нашого. І Мойсей приніс їхню справу перед Господа. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: правильно дочки Салпаада говорили; даром даси їм володіння спадщиною серед братів батька їхнього, і передаси спадок батька їхнього їм. І до синів Ізраїля ти будеш говорити, кажучи: якщо чоловік помре, і сина не має він, ви передасте спадщину його дочці його. Якщо ж дочки не має він, ви

дасте спадщину брату його. Якщо ж у нього немає братів, дасте спадщину братові його батька. Якщо ж не будуть брати батька його, ви дасте спадщину найближчому родичу його з племені його, щоб успадкувати його майно, і буде це для синів Ізраїля статутом суду, як наказав Господь Мойсею. І сказав Господь до Мойсея: Піднімися на гору, що по той бік Йордану, на цю гору Навау, і побач землю Ханаан, яку Я даю синам Ізраїля у володіння. І побачиш ти її, і будеш приєднаний до народу твого і ти, як був приєднаний Аарон, брат твій, на горі Ор. Тому що ви переступили слово Моє в пустелі Сін, коли збори протистояли, щоб освятити Мене, ви не освятили Мене при воді перед ними – це є вода суперечки в Кадеші в пустелі Сін. І сказав Мойсей до Господа: нехай призначить Господь, Бог духів і всякої плоті, людину над цим зібранням, хто буде виходити перед обличчям їхнім і хто буде входити перед обличчям їхнім, і хто буде виводити їх і хто буде вводити їх, і не буде зібрання Господнє як вівці, яким немає пастиря. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: візьми до себе Ісуса, сина Навина, чоловіка, який має дух в собі, і покладеш свої руки на нього. І поставиш його перед Елеазаром священиком, і накажеш йому перед усім зібранням, і накажеш про нього перед ними. І ти дасиш від своєї слави на нього, щоб послухалися його сини Ізраїлеві. І перед Елеазаром священиком стане, і запитають його про судження показувань перед Господом, на його слово вийдуть, і на його слово увійдуть він і сини Ізраїля одностайно, і вся громада. І зробив Мойсей, як наказав йому Господь, і,

взявши Ісуса Навина, поставив його перед Елеазаром священиком і перед усім зібранням, і поклав свої руки на нього, і призначив його, як наказав Господь Мойсею.

28

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: накажи синам Ізраїля, і скажеш їм, кажучи: дари мої, дари мої, жертви мої на запах пахощів будете дотримуватися приносити мені на святах моїх. І скажеш до них: ці жертвоприношення, скільки принесете Господу — ягнят однорічних, без вади, два на день, у цілопалення безперервно. Одного барана принесеш вранці, а другого барана принесеш увечері. І ти приготуєш десяту частину ефи тонкої муки для жертви, змішаної з олією, у четвертій частині гіна. Всепалення постійне, що було принесене на горі Синай, на пахощі благовонні Господеві. І питну жертву його — четверту частину гіна на одного ягня; у святилищі виллєш питну жертву міцного напою Господу; і ягня друге принесеш увечері; згідно з жертвою його і згідно з питною жертвою його зробите на запах пахощів Господу. І в день суботи ви принесете двох ягнят однорічних без вади, і дві десятих пшеничної муки, замішаної в олії, для жертви і для лиття, цілопалення суботи в суботи на постійному цілопаленні і лиття його. І в новомісяччя ви принесете цілопалення Господу: телят з худоби два, і барана одного, ягнят однорічних сім без вади; три десятих тонкої муки,

замішаної в олії, для одного теляти, і дві десятих тонкої муки, замішаної в олії, для одного барана; десяту десяту тонкої муки, замішаної в олії, для одного ягняти, жертву, запах пахощів, приношення Господу. Їхня лита жертва буде половина гіна для одного теляти, і третина гіна буде для одного барана. І четверта частина гіна буде для одного ягняти вина; це цілопалення місяць за місяцем у місяцях року. І одного козла з кіз про гріх Господу, на постійне цілопалення буде принесено, і його возлияння. І в першому місяці, чотирнадцятого дня місяця, Пасха Господу. І в п'ятнадцятий день цього місяця свято, сім днів ви будете їсти прісне. І перший день, названий святим, буде для вас; жодної рабської роботи не робитимете. І принесете цілопалення як жертву Господу: двох телят з волів, одного барана, сім однорічних ягнят — вони будуть без вади для вас. І жертва їхня — пшенична мука, змішана в олії: три десятих одному теляті і два десятих одному барану. Десяту частину зробиш одному ягняті, семи ягнятам. І одного козла з кіз за гріх, щоб зробити спокуту за вас; Окрім постійного ранкового цілопалення, яке є безперервним цілопаленням. Це згідно з цим ви робитимете щодня протягом семи днів: дар-жертву на запах пахощів Господу; при постійному цілопаленні ви робитимете його возлияння. І сьомий день буде для вас святим, жодної рабської роботи не робитимете в цей день. І в день нових плодів, коли ви приносите нову жертву Господу тижнів, священним зібранням буде для вас, жодної роботи рабської не робитимете. І ви принесете цілопалення на пахощі

Господу: двох телят з великої рогатої худоби, одного барана, сім однорічних ягнят без вади. Їхня жертва — тонка мука, змішана з олією: три десятих одному теляті і дві десятих одному барану. Десята частина на одне ягня, на сім ягнят; і одного козла з кіз за гріх, щоб спокутувати за вас; крім постійного цілопалення; і жертву їхню зробите мені, без вади будуть для вас, і возлияння їхні.

29

І в сьомому місяці, першого дня місяця, священне свято буде для вас, жодної рабської роботи не робитимете, день сурмлення буде для вас. І принесете цілопалення на пахощі Господу: одне теля з великої рогатої худоби, одного барана, сім однорічних ягнят без вади. Жертва їхня - тонка пшенична мука, змішана в олії: три десятих одному молодому бику, і два десятих одному барану; десяту десяту одному ягняті з семи ягнят; і козла з кіз одного за гріх, щоб спокутувати за вас; окрім цілопалень новомісяччя; і жертви їхні, і лиття їхні, і цілопалення постійне; і жертви їхні, і лиття їхні згідно з порівнянням їхнім на запах пахощів Господу. І десятого дня цього місяця священне зібрання буде для вас, і ви будете смиряти душі ваші, і жодної роботи не будете робити. І ви принесете цілопалення на запах пахощів Господу, жертви Господу: теля з волів одне, баран один, ягнята однорічні — сім; без вади вони будуть для вас. Жертва їхня - пшенична мука, змішана з олією: три десятих

одному теляті, і два десятих одному барану; десяту десяту одному ягняті, на семеро ягнят; і козла з кіз одного за гріх, щоб спокутувати за вас; окрім того за гріх спокутування, і всепалення постійне; жертва його, і лита жертва його згідно з порівнянням на запах пахощів, приношення Господу. І п'ятнадцятого дня сьомого місяця цього покликане святе зібрання буде для вас, жодної підневільної роботи не робіть, і святкуйте це свято Господу сім днів. І принесете цілопалення як жертву на запах пахощів Господу: у перший день тринадцять телят з волів, два барани, чотирнадцять однорічних ягнят — без вади будуть. Їхні жертви - борошно тонке, змішане в олії: три десятих одному теляті, на тринадцять телят; і два десятих одному барану, на двох баранів; десяту десяту одному ягняті, на чотирнадцять ягнят; і козла з кіз одного за гріх; окрім цілопалення постійного; їхні жертви і їхні возлияння. І другого дня дванадцять телят, два барани, чотирнадцять однорічних ягнят без вади. Їхня жертва і їхнє возлияння для телят, і для баранів, і для ягнят згідно з їхнім числом, згідно з їхнім приписом. і одного козла з кіз за гріх, крім постійного цілопалення, їхні жертви і їхні возлияння. Третього дня одинадцять телят, два барани, чотирнадцять однорічних ягнят бездоганних. Їхня жертва і їхнє возлияння для телят, і для баранів, і для ягнят згідно з їхньим числом, згідно з їхнім призначенням. І одного козла з кіз за гріх, крім постійного цілопалення, їхні жертви і їхні возлияння. Дня четвертого телят десять, баранів два, ягнят однорічних чотирнадцять бездоганних. Їхні жертви і їхні возлияння для

телят, і для баранів, і для ягнят, згідно з їхнім числом, згідно з їхнім тлумаченням. І одного козла з кіз за гріх, крім постійного цілопалення, їхні жертви і їхні возлияння. У п'ятий день дев'ять телят, два барани, чотирнадцять однорічних ягнят бездоганних. Жертви їхні і возлияння їхні для телят, і для баранів, і для ягнят згідно з числом їхнім, згідно з тлумаченням їхнім. І одного козла з кіз за гріх, крім постійного цілопалення, їхні жертви і їхні возлияння. У шостий день вісім телят, два барани, чотирнадцять однорічних ягнят без вади. Жертви їх і возлияння їх для телят, і для баранів, і для ягнят згідно з числом їх, згідно з приписом їх. І одного козла з кіз за гріх, крім постійного цілопалення, їхні жертви і їхні возлияння. Дня сьомого: телят сім, баранів два, ягнят однорічних чотирнадцять бездоганних. Їхні жертви і їхні возлияння для телят, і для баранів, і для ягнят згідно з їхнім числом, згідно з їхнім тлумаченням. І одного козла з кіз за гріх, крім постійного цілопалення, їхні жертви і їхні возлияння. І восьмого дня буде у вас урочисте зібрання, жодної роботи рабської не робитимете в цей день. І принесете ви цілопалення на запах благовоння, приношення Господу: теля одне, баран один, сім однорічних ягнят бездоганних. Їхні жертви і їхні возлияння телятові, і барану, і ягнятам згідно з їхнім числом, згідно з їхнім порядком. І одного козла з кіз за гріх, крім постійного цілопалення, їхні жертви і їхні возлияння. Ці речі ви будете робити Господу на ваших святах, окрім ваших молитов, і ваших добровільних дарів, і ваших цілопалень, і ваших жертв, і ваших возлиянь, і ваших

мирних жертв.

30

І говорив Мойсей до синів Ізраїля згідно з усім, що наказав Господь Мойсеєві. І говорив Мойсей до правителів племен синів Ізраїля, кажучи: це слово, яке наказав Господь. Коли чоловік складе обітницю Господу, або поклянеться присягою, або зв'яже себе зобов'язанням щодо душі своєї, він не зневажить слова свого — все, що вийде з уст його, виконає. Якщо ж жінка дасть обітницю Господу або покладе на себе зобов'язання в домі свого батька в своїй юності, і батько її почує її обітниці та її зобов'язання, які вона поклала на свою душу, і батько її промовчить, то всі її обітниці встануть, і всі зобов'язання, які вона поклала на свою душу, залишаться для неї. Якщо ж батько її, відмовляючи, відмовить у той день, коли почує всі її обітниці та зобов'язання, які вона поклала на свою душу, вони не встануть. І Господь очистить її, бо її батько відмовив. Якщо ж, ставши, вона стане чоловікові, і молитви її на ній згідно з виголошенням губ її, які вона зобов'язала проти душі своєї, і почує чоловік її, і промовчить їй у який день почує, то так встануть всі молитви її, і зобов'язання її, які вона зобов'язала проти душі своєї, встануть. Якщо ж чоловік її, відмовляючи, відмовить у той день, коли почує, то всі молитви її і зобов'язання її, які вона встановила проти душі своєї, не залишаться, тому що чоловік відмовив від

неї, і Господь очистить її. І обітниця вдови й відкинутої, скільки б вона не обіцяла згідно з душею своєю, залишаться при ній. Якщо ж у домі чоловіка її обітниця її, або зобов'язання на душу її з клятвою, і почує чоловік її, і промовчить їй, і не заперечить їй, то встануть всі обітниці її, і всі зобов'язання її, які зобов'язала на душу її, встануть на неї. Якщо ж чоловік її, взявши геть, скасує в той день, коли почує, все, скільки вийде з губ її згідно з молитвами її і згідно із зобов'язаннями щодо душі її, не залишиться їй, чоловік її скасував, і Господь очистить її. Кожна обітниця і кожна клятва зобов'язання завдати шкоди душі, чоловік її встановить їй, і чоловік її скасує. Якщо ж мовчачи промовчить їй день від дня, то встановить їй всі обітниці її, і зобов'язання, що на ній, встановить їй, бо промовчав їй того дня, якого почув. Якщо ж чоловік її скасує після того дня, в який почув, то візьме на себе його гріх. Ці статути, які заповідав Господь Мойсею, стосуються відносин між чоловіком і його дружиною, а також між батьком і дочкою в її юності в домі батька.

31

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: помсти за синів Ізраїля мадіанітянам, і потім будеш приєднаний до народу твого. І говорив Мойсей до народу, кажучи: озброїть із вас чоловіків і вишикуйте їх перед Господом на Мадіан, щоб віддати помсту від Господа Мадіану. По тисячі з племені, по

тисячі з племені, з усіх племен синів Ізраїля пошліть у бій. І вони нарахували з тисяч Ізраїля по тисячі з кожного племені — дванадцять тисяч озброєних у бойовий стрій. І послав їх Мойсей — по тисячі з кожного племені, по тисячі з кожного племені разом з їхнім військом, і Фінеєса, сина Елеазара, сина Аарона-священика, і святі посудини, і сурми для подавання сигналів у їхніх руках. І вони вишикувалися в бойовий порядок проти Мадіана, як наказав Господь Мойсею, і вбили всіх чоловічої статі. І царів Мадіяна вбили разом з пораненими їхніми: і Евіна, і Рекема, і Цура, і Хура, і Реву, п'ять царів Мадіяна; і Валаама, сина Веора, вбили мечем разом з пораненими їхніми. І пограбували жінок Мадіяна, і багаж їхній, і худобу їхню, і все майно їхнє; і силу їхню пограбували. І всі міста їхні в поселеннях їхніх, і садиби їхні спалили вогнем. І взяли всю їхню здобич і всі їхні трофеї, від людини до худоби. І вони привели до Мойсея, і до Елеазара жерця, і до всіх синів Ізраїля полон, і здобич, і добич до табору в Аравот Моав, який є на Йордані проти Єрихо. І вийшов Мойсей, і Елеазар священик, і всі правителі зібрання назустріч їм за табір. І розгнівався Мойсей на наглядачів війська, тисячників і сотників, що поверталися з бойової лінії війни. І сказав їм Мойсей: Чому ви пощадили всіх жінок? Бо ці були для синів Ізраїля згідно зі словом Валаама, щоб відвернути їх і знехтувати слово Господа заради Фегора, і сталася чума в громаді Господа. І тепер вбийте всякого чоловічої статі в усій здобичі, і всяку жінку, яка пізнала ложе чоловіка, вбийте. І всіх жінок із здобичі, які не знали чоловічого ложа, залишіть живими. І

ви таборуйте поза табором сім днів, кожен, хто вбив і хто торкається вбитого, очиститься дня третього і дня сьомого, ви і полон ваш. І кожне покриття, і кожен шкіряний посуд, і всяку річ з козячої шкіри, і кожен дерев'яний посуд ви очистите. І сказав священик Елеазар до воїнів, які поверталися з бойової лінії війни: це статут закону, який наказав Господь Мойсею. Крім золота і срібла, і міді, і заліза, і свинцю, і олова, кожна річ, яка пройде через вогонь, і очиститься, або водою очищення очиститься; і все, що не проходить через вогонь, пройде через воду. І випереш ви одяги дня сьомого, і очиститеся, і після цього увійдете в табір. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: візьми суму здобичі полону від людини до худоби, ти і Елеазар священик, і правителі батьків зібрання. І ви поділите здобич між воїнами, що вийшли на битву, і між усією громадою. І ви відокремите данину Господу від воїнів, які вийшли на битву, одну душу з п'ятисот, від людей, і від худоби, і від волів, і від овець, і від ослів; і від половини їхньої ви візьмете. І ти даси Елеазару священику перші плоди Господа. І від половини синів Ізраїля ти візьмеш одного з п'ятдесяти від людей, і від волів, і від овець, і від ослів, і від усієї худоби, і даси їх левитам, які несуть сторожу в наметі Господа. І зробили Мойсей і Елеазар священик так, як наказав Господь Мойсею. І став надлишок здобичі, що захопили чоловіки-воїни, від овець: шістсот тисяч і сімдесят і п'ять тисяч. І волів: сімдесят дві тисячі. І ослів: шістдесят одна тисяча. І душ людей від жінок, які не знали ложа чоловіка, всіх душ: тридцять дві тисячі. І сталася половина,

частина тих, хто вийшли на війну, з числа овець: триста тридцять тисяч і сім тисяч і п'ятсот. І стала данина Господу від овець шістсот сімдесят п'ять. І волів тридцять шість тисяч, і данина Господу сімдесят два. І ослів тридцять тисяч п'ятсот, і данина Господу шістдесят один. І душ людських шістнадцять тисяч, і данина їх Господу тридцять дві душі. І дав Мойсей Господу приношення для Бога Елеазару священику, як наказав Господь Мойсею; від половини синів Ізраїля, яких відділив Мойсей від чоловіків-воїнів. І стала половина від зібрання від овець, триста і тридцять тисяч і сім тисяч і п'ятсот; І волів, тридцять шість тисяч; Ослів, тридцять тисяч і п'ятсот; І душ людей, шістнадцять тисяч. І взяв Мойсей від половинної частини синів Ізраїля одне від п'ятдесяти, від людей і від худоби, і дав їх левитам, які охороняють намет Господа, як наказав Господь Мойсею. І підійшли до Мойсея всі призначені над тисячами війська, тисячники і сотники, і сказали до Мойсея: Твої раби взяли підрахунок чоловіків-воїнів, що при нас, і не загинув від них жоден. І ми принесли дар Господу — кожен чоловік приніс те, що знайшов: золоту посудину, браслет, ножний браслет, перстень, нарукавник і намисто, щоб здійснити спокутування за нас перед Господом. І взяв Мойсей та Елеазар священик золото від них — кожен зроблений виріб. І стало все золото приношення, яке вони взяли Господу, шістнадцять тисяч сімсот п'ятдесят сиклів від командирів тисяч і від командирів сотень. І воїни пограбували кожен для себе. І взяв Мойсей і Елеазар священик золото від тисячників і від сотників, і приніс їх у скинію свідчення —

пам'ятник синів Ізраїля перед Господом.

32

І худоби було багато у синів Рувима і у синів Гада, дуже багато; і побачили вони землю Язера і землю Галаада; і було те місце місцем для худоби. І підійшовши, сини Рувима і сини Гада сказали до Мойсея і до Елеазара священика і до правителів зібрання, кажучи: Атарот, і Дівон, і Язер, і Німра, і Есевон, і Елеале, і Севама, і Нево, і Беон – земля, яку передав Господь перед синами Ізраїля, земля для розведення худоби, і у слуг твоїх худоба є. І вони казали: Якщо ми знайшли прихильність перед тобою, нехай буде дана ця земля слугам твоїм у володіння, і не переводь нас через Йордан. І сказав Мойсей синам Гада і синам Рувима: Брати ваші йдуть на війну, а ви сидітимете тут? І чому ви викривляєте розуми синів Ізраїля, щоб не перейти їм у землю, яку Господь дає їм? Хіба не так зробили ваші батьки, коли я послав їх із Кадеш-Варні оглянути землю? І вони пішли вгору до долини грона винограду, і оглянули землю, і відвернули серця синів Ізраїля, щоб вони не увійшли в землю, яку дав їм Господь. І розгнівався гнівом Господь у той день, і поклявся, кажучи: якщо побачать ці люди, що вийшли з Єгипту, від двадцятилітніх і вище, що знають добро і зло, землю, яку я поклявся Авраамові, і Ісаакові, і Якову, бо не йшли вони слідом за мною; крім Халева, сина Єфоннеїного, відокремленого, і Ісуса, сина Навинового, бо

він йшов слідом за Господом. І розгнівався Господь на Ізраїль, і розсіяв їх у пустелі на сорок років, доки не було знищено все покоління тих, хто чинив зло перед Господом. Ось ви повстали замість ваших батьків, потомство людей грішних, щоб ще більше розпалити гнів Господа на Ізраїль. Що ви відвернетеся від нього, щоб ще залишити його в пустелі, і ви накличете беззаконня на всю цю громаду. І підійшли до нього, і говорили: Загони для овець побудуємо тут для худоби нашої, і міста для майна нашого. І ми, озброївшись як передова охорона, підемо попереду синів Ізраїля, доки не приведемо їх до їхнього власного місця, а майно наше залишиться в укріплених містах через мешканців цієї землі. Ми не повернемося до наших домівок, доки не будуть поділені сини Ізраїля, кожен до своєї спадщини. І більше не успадкуємо ми з ними від того боку Йордану і далі, тому що отримали ми жереби наші на тому боці Йордану на сході. І сказав до них Мойсей: якщо зробите згідно з цим словом, якщо озброїтеся перед Господом для війни, і перейде кожен ваш озброєний воїн Йордан перед Господом, доки буде знищений його ворог від його обличчя, і буде підкорена земля перед Господом, і після цього повернетеся, і будете невинні перед Господом і перед Ізраїлем; і буде ця земля вам у володіння перед Господом. Якщо ж ви не зробите так, то згрішите перед Господом, і пізнаєте гріх ваш, коли вас спіткають лиха. І побудуєте ви для себе міста для вашого майна і хутори для вашої худоби, і те, що виходить з вашого рота, зробите. І сказали сини Рувима і сини Гада Мойсеєві, кажучи: Раби

твої зроблять так, як наказує Господь наш. Наш багаж, наші жінки і вся наша худоба будуть у містах Галаада. А твої діти пройдуть всі озброєні і вишикувані перед Господом на війну, як Господь каже. І поставив їм Мойсей Елеазара жерця, і Ісуса, сина Навина, і правителів батьківських родів племен Ізраїля. І сказав до них Мойсей: Якщо перейдуть сини Рувима і сини Гада з вами Йордан, всі озброєні на війну перед Господом, і підкорите землю перед вами, то дасте їм землю Галаад у володіння. Якщо ж вони не переправляться озброєні з вами на війну перед Господом, то ви переправите їхній багаж, їхніх жінок і їхню худобу раніше за вас у землю Ханаан, і вони успадкують разом з вами землю Ханаан. І відповіли сини Рувима і сини Гада, кажучи: скільки Господь каже слугам, так ми зробимо. Ми перейдемо озброєні перед Господом у землю Ханаан, і ви дасте нам володіння по той бік Йордану. І дав їм Мойсей, синам Гада і синам Рувима, і половині племені Манасії, синів Йосипа, царство Сигона, царя Аморреїв, і царство Ога, царя Башану, землю і міста з межами її, міста землі навколо. І побудували сини Гада Дівон, і Атарот, і Ароер, і Софар, і Язер, і підняли їх, і Німру, і Бет-Харан, укріплені міста, і садиби для овець. І сини Рувима побудували Хешбон, і Елеалу, і Кір'ятаїм, і Баал-Меон, обнесені стінами, і Сівму; і назвали за своїми іменами імена міст, які вони побудували. І пішов син Махіра, сина Манасії, Галаад, і взяв її, і знищив аморрея, що мешкав у ній. І дав Мойсей Галаад Махіру, сину Манасії, і він оселився там. І Яір, син Манасії, пішов і взяв їхні хутори, і назвав їх хутори Яіра. І Набау

пішов, і взяв Каат та її села, і назвав їх Набот за своїм ім'ям.

33

І це стоянки синів Ізраїля, коли вони вийшли з землі Єгипту зі своїм військом під керівництвом Мойсея і Аарона. І написав Мойсей їхні відправлення і їхні стоянки через слово Господа, і це стоянки їхньої подорожі. Вони відійшли з Рамесе в перший місяць, п'ятнадцятого дня першого місяця, наступного дня після пасхи вийшли сини Ізраїля з високо піднятою рукою перед усіма єгиптянами. І єгиптяни ховали з-поміж них усіх мертвих, кого вразив Господь, кожного первістка в землі Єгипту, і над богами їхніми здійснив помсту Господь. І відправившись сини Ізраїля з Рамесе, розташувалися табором у Сокхоф. І вирушивши з Соккота, вони розташувалися табором в Ефамі, що є частиною пустелі. І вони вирушили з Ефама, і розташувалися табором при гирлі Ірота, що є навпроти Ваал-Цефона, і розташувалися табором навпроти Мігдола. І відійшли вони напроти Еіроф, і перейшли через середину моря в пустелю, і йшли три дні через пустелю, і розташувалися табором у Пікріаіс. І відійшли вони з Гірких вод, і прийшли в Елім, і в Елімі було дванадцять джерел води, і сімдесят пальмових стовбурів, і розташувалися вони там табором біля води. І вони відійшли з Еліма й розташувалися табором на Червоному морі. І вони відійшли від Червоного моря, і розташувалися табором у

пустелі Сін. І вони відійшли з пустелі Сін і розташувалися табором в Рафаку. І відійшли вони з Рафака, і розташувалися табором в Аілусі. І вони відійшли з Айлус, і розташувалися табором у Рафідіні, і не було там води для народу, щоб пити. І вони відійшли з Рафідіна й розташувалися табором у пустелі Сінай. І вони відійшли з пустелі Синай і розташувалися табором у гробницях бажання. І відійшли вони з гробниць бажання, і розташувалися табором в Асероті. І вони відійшли з Асерот і розташувалися табором в Ратамі. І вони відійшли з Ратама й розташувалися табором у Реммон-Фаресі. І вони відійшли з Реммон-Фареса і розташувалися табором у Лебоні. І відійшли вони з Лебона, і розташувалися табором у Рессані. І відійшли з Рессана, і розташувалися табором у Макеллаті. І вони відійшли з Макеллат і розташувалися табором у Сафарі. І відійшли вони з Сафара, і розташувалися табором у Харадафі. І вони відійшли з Харадата і розташувалися табором у Макелоті. І відійшли з Макелот і розташувалися табором у Катааті. І відійшли вони з Катаату, і розташувалися табором у Тараті. І відійшли вони з Тарата, і розташувалися табором у Матецці. І вони відійшли з Матекка і розташувалися табором у Селмоні. І вони відійшли з Селмони і розташувалися табором в Масуруті. І відійшли вони з Масурут, і розташувалися табором у Банаії. І відійшли вони з Банаії, і розташувалися табором на горі Ґадґад. І вони відійшли від гори Гадгад і розташувалися табором в Етебаті. І вони відійшли з Етебати й розташувалися табором в Еброні. І відійшли вони з Еброна,

і розташувалися табором в Ецйон-Ґабері. І вони відійшли з Гесіон-Габера, і розташувалися табором у пустелі Сін, і відійшли з пустелі Сін, і розташувалися табором у пустелі Фаран, це є Кадеш. І відійшли вони з Кадешу, і розташувалися табором на горі Ор, поблизу землі Едом. І піднявся Аарон священик за повелінням Господа, і помер там у сороковому році виходу синів Ізраїля з землі Єгипту, п'ятого місяця, першого дня місяця. І Аарону було сто двадцять три роки, коли він помирав на горі Ор. І почув ханаанський цар Арад, а він жив у землі Ханаан, коли входили сини Ізраїля; і вирушили вони з гори Ор, і розташувалися табором у Селмоні. І вони відійшли з Селмони й розташувалися табором у Фіноні. І відійшли вони з Фінона, і розташувалися табором в Овофі. І вони відійшли з Овоф, і розташувалися табором в Аї, по той бік кордонів Моава. І вони вирушили з Аї й розташувалися табором у Дівон-Гаді. І вони відійшли з Дайбон-Ґаду, і розташувалися табором у Ґелмон-Деблатаїмі. І вони відійшли з Гелмон-Деблатаїм і розташувалися табором на горах Абарім навпроти Набау. І вони відійшли від гір Абарім, і розташувалися табором на заході Моаба, на Йордані навпроти Єрихона. І вони розташувалися табором біля Йордану між Есімотом аж до Белси, що на заході Моава. І Господь говорив раніше Мойсею на заході Моаву біля Йордану проти Єрихону, кажучи: промов до синів Ізраїля, і скажеш до них: ви переходите Йордан у землю Ханаану. І ви знищите всіх мешканців тієї землі перед обличчям вашим, і ви видалите їхні спостережні пункти, і

всі їхні литі ідоли ви знищите, і всі їхні стовпи ви видалите. І знищите всіх мешканців цієї землі, і оселитеся в ній, бо вам я дав їхню землю у спадок. І ви успадкуєте землю їхню за жеребом згідно з вашими племенами: більшим ви примножите їхнє володіння, а меншим зменшите їхнє володіння; де вийде ім'я його, там його й буде; згідно з племенами батьків ваших ви успадкуєте. Якщо ж ви не знищите тих, хто мешкає на землі, від обличчя вашого, то буде так, що ті, кого ви залишите з них, стануть колючками в очах ваших і стрілами в боках ваших, і вони ворогувати будуть вам на землі, на якій ви оселитеся. І станеться так, як я вирішив зробити з ними, так само зроблю з вами.

34

І говорив Господь до Мойсея, кажучи: накажи синам Ізраїля, і скажеш до них: ви входите в землю Ханаан; ця буде вам у спадщину, земля Ханаан з межами її. І буде вам та сторона до Півдня від пустелі Сін до прилеглого Едому, і буде вам та межа до півдня від частини моря Соляного від сходу. І обійдуть вас межі від Півдня до сходження Акрабін, і пройдуть Еннак, і буде вихід його до Півдня Кадеш Барне, і вийдуть у поселення Арад, і пройдуть Асемону. І обійде границі від Асемони до потоку Єгипту, і виходом буде море. І границі моря будуть для вас: велике море буде межею, це будуть для вас границі моря. І це будуть вам границі на північ: від великого моря відміряєте собі до гори, до гори. І

від гори відміряєте гору для тих, хто входить до Емату, і виходом його будуть межі Сарадака. І вийдуть границі Дефрона, і буде вихід його Арсенаїн, це буде вам границі від Півночі. І спуститься межа від Сепефамару до Бели зі сходу до джерел, і спуститься межа від Бели на схід від моря Хінерет. І спуститься межа від Сепфамару до Бели зі сходу до джерел, і спуститься межа від Бели на схід від моря Хінереф. І спустяться границі на Йордан, і буде виходом море солоне. Ця буде вам земля і границі її навколо. І наказав Мойсей синам Ізраїля, кажучи: ця земля, яку ви успадкуєте жеребом, як наказав Господь дати її дев'яти племенам і половині племені Манасії. Тому що плем'я синів Рувима і плем'я синів Гада за домами батьків їхніх, і половина племені Манасії отримали свої жереби. Два племені і половина племені взяли свої жереби по той бік Йордану біля Єрихону з південного сходу. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: це імена чоловіків, які успадкують для вас землю: Елеазар священик і Ісус, син Навина. І ви візьмете по одному правителю з кожного племені, щоб розділити вам землю у спадок. І це імена чоловіків племені Юди, Халев син Єфоннія. Племені Симеона — Саламіїл, син Семіуда. З племені Веніаміна, Елдад, син Хаслона; з племені Дана, правитель Баккір, син Еглі. Із синів Йосифа, з племені синів Манасії, правитель Аніїл, син Суфі. Від племені синів Єфрема правитель Камуїл, син Саватана. Від племені Завулона — правитель Елісафан, син Фарнаха. Племені синів Іссахара правитель Фалтіїл, син Ози. Племені синів Асіра правитель Ахіор, син Селемі. Племені Нефталі —

правитель Фадаїл, син Іаміуда. Цим наказав Господь поділити синам Ізраїля землю Ханаан.

35

І говорив Господь до Мойсея на заході Моава біля Йордану проти Єрихона, кажучи: накажи синам Ізраїля, і дадуть левітам від спадщин володіння їхнього міста для проживання; і передмістя міст навколо них дадуть левітам. І будуть їм міста для проживання, і огорожі їх будуть для худоби їх і для всіх чотириногих їх. І прилеглі землі міст, які ви дасте левітам, від стіни міста і зовні дві тисячі ліктів навколо. І виміряєш зовні міста бік той до сходу дві тисячі ліктів, і бік той до Ліва дві тисячі ліктів, і бік той до моря дві тисячі ліктів, і бік той до Борра дві тисячі ліктів, і місто буде посередині цього для вас, і межі міст. І міста дасте Левітам: шість міст-притулків, які дасте, щоб утікати туди вбивці, і до цих сорок і два міста. Всі міста дасте левітам — сорок і вісім міст, ці та передмістя їхні. І міста, які ви дасте від володіння синів Ізраїля: від тих, що мають багато, — багато, і від тих, що мають менше, — менше; кожен згідно зі спадщиною своєю, яку вони успадкують, дадуть від міст левітам. І говорив Господь до Мойсея, кажучи: говори до синів Ізраїля, і скажеш їм: ви переходите Йордан до землі Ханаан. І відділите ви для себе міста, притулки будуть вам, щоб втекти туди вбивці, кожен, хто вдарив душу ненавмисно. І будуть міста вам притулками від месника

крові, і не помре вбивця, доки не стане перед зборами на суд. І міста, які ви дасте, ті шість міст, будуть вам місцями притулку. Ті три міста ви дасте по той бік Йордану, і ті три міста ви дасте в землі Ханаан. Притулком будуть для синів Ізраїля, і для прибульця, і для поселенця, що серед вас, ці міста будуть притулком, щоб утекти туди кожному, хто вдарив душу ненавмисно. Якщо ж залізним знаряддям вдарить його, і той помре, то він є вбивця; смертю нехай буде преданий смерті вбивця. Якщо ж хтось вдарить іншого каменем з руки, від якого можна померти, і той помре, то він вбивця; смертю нехай буде преданий смерті вбивця. Якщо ж хтось вдарить іншого дерев'яним знаряддям з руки, від якого можна померти, і той помре, то він є вбивцею; смертю нехай буде преданий смерті вбивця. Месник за кров вб'є вбивцю, коли зустріне його, він вб'є його. Якщо ж через ворожнечу штовхне його, і кине на нього будь-яке знаряддя з засідки, і помре, або через гнів вдарив його рукою, і помре, смертю нехай буде вбитий той, хто вдарив, вбивця він є; смертю нехай буде вбитий вбивця; найближчий родич за кров вб'є вбивцю при зустрічі з ним. Якщо ж раптово, не через ворожнечу штовхне його, або кине на нього будь-який предмет, не з засідки, або будь-яким камінням, від якого помре від нього, не знаючи, і впаде на нього, і помре він, а сам він не був ворогом його, і не шукав зашкодити йому; і судитимуть збори між тим, хто вдарив, і між месником крові, згідно з цими судженнями. І визволить громада того, хто вбив, від месника крові, і поверне його громада до міста притулку його, куди він утік,

і буде жити там, доки не помре священик великий, якого помазали святою олією. Якщо ж вбивця вийде за межі міста, в яке він втік, і знайде його месник крові за межами міста притулку його, і вб'є месник крові вбивцю, він не винний. Бо в місті притулку нехай мешкає, доки не помре великий священик, і після смерті великого священика вбивця повернеться на землю свого володіння. І це буде для вас статутом правосуддя для ваших поколінь у всіх ваших поселеннях. Кожен, хто вдарив душу, через свідків будеш вбивати вбивцю, і один свідок не засвідчить проти душі, щоб померти. І не візьмете викупу за душу від вбивці, який винен бути страченим, бо смертю буде страчений. Не візьмете викуп за те, щоб втекти до міста притулків, щоб знову жити на землі, доки не помре великий священик. І не вбивайте вбивством землю, в якій ви мешкаєте, бо ця кров вбиває вбивством землю, і не буде спокутувана земля від крові, пролитої на ній, але на крові того, хто проливає. І не осквернiть землі, на якій ви мешкаєте, на якій я перебуваю серед вас, бо я є Господь, що перебуває посеред синів Ізраїля.

36

І підійшли правителі племені синів Галаада, сина Махіра, сина Манасії, з племені синів Йосифа, і говорили перед Мойсеєм, і перед Елеазаром священиком, і перед правителями домів батьківських синів Ізраїля, і сказали:

господарю нашому наказав Господь віддати землю спадщини за жеребом синам Ізраїля; і господарю наказав Господь дати спадщину Целофхада, брата нашого, дочкам його. І будуть жінками одному з племен синів Ізраїля, і буде забраний жереб їхній з володіння батьків наших, і буде доданий до спадщини племені, якому вони стануть жінками, і з жеребу спадщини нашої буде забраний. Якщо ж станеться звільнення синів Ізраїля, то буде додана їхня спадщина до спадщини того племені, з яким вони стануть жінками, і від спадщини племені нашої сім'ї буде відібрана їхня спадщина. І наказав Мойсей синам Ізраїля через наказ Господа, кажучи: так плем'я синів Йосифа каже. Це слово, яке наказав Господь дочкам Салпаада, кажучи: кому подобається перед ними, нехай будуть дружинами, тільки з народу батька їхнього нехай будуть дружинами. І не буде переведена спадщина синів Ізраїля від племені до племені, тому що сини Ізраїля будуть триматися, кожен, спадщини племені своєї сім'ї. І кожна дочка, що успадковує спадщину з племен синів Ізраїля, буде дружиною одному з народу батька її, щоб сини Ізраїля успадкували кожен свою батьківську спадщину. І не буде переданий жереб з племені на плем'я інше, але кожен син Ізраїлів буде триматися своєї спадщини. Як наказав Господь Мойсею, так зробили дочки Салпаада. І стали Тірца, і Хогла, і Мілка, і Ноа, і Махла, дочки Салпаада, двоюрідним братам їхнім з народу Манасії, синів Йосипа, дружинами; і стала спадщина їхня на плем'я народу батька їхнього. Ці заповіді, постанови і судження, які наказав Господь через Мойсея на заході

Моава при Йордані навпроти Єрихона.

Второзаконня

1

Ці слова, які говорив Мойсей всьому Ізраїлю по той бік Йордану в пустелі на захід, поблизу Червоного моря, між Фараном, Тофолом, Лобоном, Авлоном і золотоприкрашеними місцями. Одинадцять днів шляху з Хориву через гору Сеїр до Кадеш-Варні. І сталося в сороковому році в одинадцятому місяці в перший день місяця, говорив Мойсей до всіх синів Ізраїля, згідно всього, що наказав Господь йому до них; після того як вразив Сигона царя Аморреїв, що жив в Есевоні, і Ога царя Башану, що жив в Астароті і в Едраїні, за Йорданом в землі Моава, почав Мойсей пояснювати цей закон, кажучи: Господь Бог наш говорив нам в Хориві, кажучи: нехай буде достатньо вам жити на цій горі. Поверніться і вирушайте ви, і входьте в гору Аморреїв, і до всіх сусідів Араби, в гору і на рівнину, і до Півдня, і на узбережжя землі Ханаанеїв, і Антилівана аж до річки великої, річки Євфрата. Дивіться, Він передав перед вами землю; увійшовши, візьміть у володіння землю,

яку Я присягнув вашим батькам — Авраааму, і Ісааку, і Якову — дати їм і їхнім нащадкам після них. І сказав я вам того часу: Не зможу я один нести вас. Господь Бог ваш примножив вас, і ось ви є сьогодні, як зірки небесні, множиною. Господь Бог батьків ваших нехай примножить вас, як ви є, тисячократно, і благословить вас, як говорив вам. Як я зможу сам нести ваші труднощі, ваш тягар і ваші суперечки? Дайте собі чоловіків мудрих і знаючих, і розумних у племена ваші, і поставлю над вами провідників ваших. І ви відповіли мені й сказали: Гарне слово, яке ти говорив, — зробити. І взяв я від вас чоловіків мудрих і знаючих і розумних, і призначив я їх керувати над вами тисячниками, і сотниками, і п'ятдесятниками, і десятниками, і писарями для суддів ваших. І наказав я суддям вашим у той час, кажучи: слухайте між братами вашими, і судіть справедливо між чоловіком, і між братом, і між прибульцем його. Не визнавай обличчя в суді, згідно з малим і згідно з великим суди, не виявляй упередженості до людини, бо суд Божий є, і слово, яке буде важким для вас, принесіть його до мене, і я вислухаю його. І наказав я вам того часу всі слова, які ви маєте виконувати. І відійшовши з Хориву, ми пройшли всю ту велику і страшну пустелю, яку ви бачили, шляхом до гори Аморрейської, як наказав нам Господь, Бог наш, і ми прийшли до Кадеш-Варні. І сказав я до вас: Ви прийшли до гори Аморрейського, яку Господь, Бог наш, дає вам. Дивіться, Господь, Бог ваш, віддав вам перед обличчям вашим цю землю; піднявшись, успадкуйте її так, як сказав вам Господь, Бог батьків ваших; не бійтеся і

не страхайтеся. І прийшли ви до мене всі і сказали: Пошлімо наших людей наперед, і нехай вони виглядають для нас землю, і нехай вони повідомлять нам про шлях, яким ми підемо вгору, і про міста, в які ми увійдемо. І сподобалося мені те слово, і я взяв з-поміж вас дванадцять чоловіків, по одному чоловіку від кожного племені. І повернувшись, вони пішли вгору в гори, і прийшли до долини грона винограду, і вишпигували її. І взяли вони в свої руки від плоду землі, і принесли до вас, і говорили: Добра земля, яку Господь Бог наш дає нам. І ви не хотіли піти вгору, але не послухалися слова Господа, Бога нашого. І ви нарікали в наметах ваших, і сказали: Через те, що Господь ненавидить нас, Він вивів нас із землі Єгипту, щоб віддати нас у руки аморреїв і знищити нас. Куди ми йдемо вгору? Але брати ваші відвернули серце ваше, кажучи: народ великий і численний, і сильніший за нас, і міста великі й укріплені до неба; але й синів гігантів ми бачили там. І сказав я до вас: не жахайтеся і не бійтеся їх. Господь Бог ваш, який йде перед вами, він буде воювати разом з вами проти них згідно всього, що він зробив для вас в землі Єгипту і в пустелі цій, яку ви бачили, дорогою до гори Аморейської; як носив тебе Господь Бог твій, як людина носить сина свого, на всій дорозі, якою ви йшли, доки ви прийшли в це місце. І в цьому слові ви не довіряли Господу Богу нашому, який йде перед вами в дорозі, щоб вибирати вам місце, ведучи вас у вогні вночі, показуючи вам дорогу, якою ви йдете, і в хмарі вдень. І почув Господь голос слів ваших, і розгнівавшись поклявся, кажучи: чи побачить

хтось з чоловіків цих землю добру цю, яку я поклявся батькам їхнім, крім Халева, сина Єфоннія, — цей побачить її, і цьому дам землю, на яку він ступив, і синам його, через те що він був відданий Господу. І на мене розгнівався Господь через вас, кажучи: Ні, і ти не увійдеш туди. Ісус, син Нуна, який стоїть біля тебе, — він увійде туди; його зміцни, тому що він дасть її у спадщину Ізраїлю. І кожна молода дитина, яка не знає сьогодні добра чи зла, вони увійдуть туди, і їм я дам її, і вони самі успадкують її. І ви, повернувшись, розташувалися табором у пустелі, дорогою до Червоного моря. І ви відповіли, і сказали: Ми згрішили перед Господом, Богом нашим, ми підемо і будемо воювати згідно з усім, що наказав нам Господь, Бог наш. І взявши кожен свою військову зброю і зібравшись разом, ви йдете на гору. І сказав Господь до мене: скажи їм, не підете вгору і не будете воювати, бо я не з вами, і ви будете розбиті перед вашими ворогами. І говорив я вам, і не слухали ви мене, і відступили ви від слова Господа, і насильно зійшли ви на гору. І вийшов аморей, що мешкав у тій горі, вам назустріч, і переслідував вас, як роблять бджоли, і ранили вас від Сеїру до Хорми. І сидячи, ви плакали перед Господом, Богом нашим, і не почув Господь голосу вашого, ні не звернув уваги на вас. І ви сиділи в Кадеші багато днів, стільки днів, скільки ви там сиділи.

2

І повернувшись, ми відійшли в пустелю, шляхом до Червоного моря, яким способом говорив Господь до мене, і ми обходили гору Сеїр багато днів. І сказав Господь до мене: Нехай буде достатньо вам обходити цю гору; повертайте тепер на Північ. І народу накажи, кажучи: ви проходите через кордони братів ваших, синів Ісава, які живуть у Сеїрі, і будуть боятися вас, і будуть остерігатися вас дуже. Не вступайте з ними у війну, бо не дам вам від їхньої землі навіть ступні ноги, тому що за жеребом я дав синам Ісава гору Сеїр. За срібло купуйте в них їжу і їжте, і воду беріть у них за срібло міркою і пийте. Бо Господь Бог наш благословив тебе в кожній справі рук твоїх, візьми до відома, як пройшов ти ту велику і страшну пустелю; ось сорок років Господь Бог твій з тобою, ти не відчував нестачі ні в чому. І пройшли ми повз наших братів, синів Ісава, що мешкали в Сеїрі, біля шляху Арави, від Айлона і від Ґесіон-Ґавера, і, повернувшись, пройшли ми шляхом пустелі Моава. І сказав Господь до мене: Не ворогуйте з моавітянами і не вступайте з ними у війну, бо не дам вам у спадщину від їхньої землі, оскільки синам Лота я дав Ароер у спадщину. Оммін колишні оселилися на ній, народ великий і численний, і сильний, як Енакім. Рефаїмами будуть вважатися і ці, так само як і енакіми, а моавіти називають їх еммеями. І в Сеїрі жили хоррейці раніше, і сини Ісава знищили їх, і стерли їх з обличчя їхнього. І вони поселилися замість них, так само як зробив Ізраїль із землею свого спадку, яку дав Господь їм. Тепер отже встаньте і вирушайте, і перейдіть через яр Зарет. І дні, які

ми мандрували від Кадеш-Варнеа, доки ми не перейшли ярок Заред, — тридцять і вісім років, доки не загинуло все покоління чоловіків-воїнів, помираючи, з табору, як присягнув Господь Бог їм. І рука Бога була на них, щоб знищити їх з-посеред табору, доки вони не загинули. І сталося, коли впали всі чоловіки-воїни, помираючи, з-посеред народу, і промовив Господь до мене, кажучи: ти пройдеш сьогодні границі Моава, Ароер, і підійдете близько до синів Аммона; не ворогуйте з ними, ані не вступайте з ними у війну; бо не дам від землі синів Аммона тобі у спадщину, тому що синам Лота дав її у спадщину. Земля Рефаїм буде зарахована, бо на ній раніше жили Рефаїм, і аммоніти називають їх зохоммін. Народ великий і багаточисельний, і сильніший за вас, так само як і Енакеїм, і знищив їх Господь перед обличчям їхнім, і вони успадкували та поселилися замість них до цього дня. Так само, як вони зробили для синів Ісава, що мешкали в Сеїрі, коли вони знищили хоррейців перед ними, і вони успадкували їхню землю, і оселилися замість них до цього дня. І євеї, що мешкали в Аседоті аж до Гази, і каппадокійці, що вийшли з Каппадокії, винищили їх і оселилися замість них. Тепер отже встаньте і вирушайте, і перейдіть ви долину Арнон. Ось я віддав у руки твої Сигона, царя Есевона Аморрейського, і землю його. Почни успадковувати, вступи з ним у війну в цей день. Почни наводити тремтіння твоє і страх твій на всі народи під небом, які, почувши ім'я твоє, будуть стривожені і матимуть муки від обличчя твого. І я послав послів з пустелі Кедемот до Сигона, царя Хешбону, з

мирними словами, кажучи: я пройду через твою землю; дорогою піду, не зверну ні праворуч, ні ліворуч. Їжу за срібло продаси мені, і я їстиму; і воду за срібло продаси мені, і я питиму; тільки що я пройду ногами. Як зробили мені сини Ісава, що живуть у Сеїрі, і моавітяни, що живуть в Ароері; доки я не перейду Йордан до землі, яку Господь Бог наш дає нам. І не захотів Сигон, цар Есевону, пропустити нас через свою землю, тому що Господь, Бог наш, зробив твердим дух його і зміцнив серце його, щоб він був переданий у твої руки, як у цей день. І сказав Господь до мене: Ось Я почав віддавати перед обличчям твоїм того Сигона, царя Есевона, того Аморрейського, і ту землю його, і почати успадковувати ту землю його. І вийшов Сигон, цар Есевону, назустріч нам, сам і весь його народ, на війну в Яссу. І віддав його Господь, Бог наш, перед обличчям нашим, і ми вдарили його, і синів його, і весь народ його. І ми захопили всі його міста в той час, і знищили кожне місто одне за одним, і жінок їхніх, і дітей їхніх, не залишили нікого живим. Крім худоби ми пограбували, і здобич міст ми взяли від Ароера, який є біля берега потоку Арнон, і місто, яке є в ущелині, і до гори Галаад; не було міста, яке втекло від нас. Усіх віддав Господь, Бог наш, у руки наші. Крім близькості до синів Аммона ми не наближалися до всіх прилеглих місць потоку Яббок і до тих міст, що в гірській місцевості, тому що так наказав Господь, Бог наш, нам.

3

І повернувшись, ми пішли вгору шляхом, що веде в Башан, і вийшов Ог, цар Башану, назустріч нам, він і весь народ його, на війну в Едраїм. І сказав Господь до мене: Не бійся його, бо в руки твої Я віддав його, і весь народ його, і всю землю його, і зробиш йому так, як зробив Сигону, царю Аморреїв, який жив в Есевоні. І віддав його Господь, Бог наш, у наші руки, і Ога, царя Башану, і весь народ його, і ми вразили його так, що не залишилося його потомства. І ми захопили всі його міста в той час; не було міста, якого ми не взяли від них; шістдесят міст, всі околиці Аргова царя Ога в Башані; Всі міста укріплені, стіни високі, ворота і засуви; крім міст ферезеїв, дуже численних. Ми повністю знищили, так само як ми зробили із Сигоном, царем Есевону, і ми повністю знищили кожне місто одне за одним, і жінок, і дітей, і всю худобу; а здобич із міст ми забрали для себе. І взяли ми в той час ту землю з рук двох царів аморреїв, які були за Йорданом від потоку Арнон і аж до Ермону. Фінікійці називають Ермон Саніор, і амореї назвав його Санір. Всі міста Місор, і весь Галаад, і весь Васан аж до Елха і Едраїм, міста царства Ога в Васані. Бо тільки Ог, цар Васану, залишився від рефаїмів. Ось ліжко його, ліжко залізне, ось воно в цитаделі синів Аммону. Дев'ять ліктів довжина його, і чотири ліктів ширина його в ліктю чоловіка. І ту землю ми успадкували в той час від Ароера, який є біля краю потоку Арнон, і половину гори Галаад, і

його міста я дав Рувиму і Гаду. І залишок Галаада, і все царство Ога в Башані я дав половині племені Манасії, і всю околицю Аргоба, всю ту Башан — землю Рефаїм буде зараховано. І Яір, син Манасії, взяв всю околицю Аргоб до меж Гаргасі і Махаті, назвав їх на своє ім'я — Башан Тауот Яеір — до цього дня. І Махіру я дав Ґілеад. І Рувиму і Гаду я дав від Галааду до потоку Арнон, середина потоку — границя, і до Яббоку; потік — границя синам Аммону. І Арава і Йордан — границя Кіннерефу, і до моря Арава, моря солоного, під Асдоф-Фасга на сході. І я наказав вам того часу, кажучи: Господь, Бог ваш, дав вам цю землю у спадок; озброївшись, йдіть попереду братів ваших, синів Ізраїля, кожен здатний. Тільки жінки ваші і діти ваші і худоба ваша, знаю, що багато худоби у вас, нехай живуть у містах ваших, які я дав вам, доки дасть спокій Господь Бог ваш братам вашим, як і вам, і успадкують і вони землю, яку Господь Бог наш дає їм по той бік Йордану; і повернетеся кожен до спадщини своєї, яку я дав вам. І Ісусові я наказав у той час, кажучи: Очі ваші бачили все, що зробив Господь, Бог наш, двом цим царям; так зробить Господь, Бог наш, усім царствам, на які ти переходиш там. Не бійтеся їх, бо Господь Бог наш сам буде воювати за вас. І я благав Господа в той час, кажучи: Господи Боже, Ти почав показувати Твоєму слузі Твою силу, і Твою міць, і руку могутню, і рамено високе; бо хто є Бог на небі або на землі, який зробить так, як Ти зробив, і згідно з Твоєю силою? Перейшовши отже, побачу землю добру цю, що є по той бік Йордану, гору цю добру і Антиліван. І знехтував Господь

мною заради вас, і не вислухав мене, і сказав Господь до мене: Нехай буде тобі досить, не говори більше про це слово. Піднімися на вершину висіченої гори і, піднявши свої очі до моря, і на Північ, і на Південь, і на схід, побач своїми очима, бо ти не перейдеш цей Йордан. І накажи Ісусові, і зміцни його, і підбадьори його, бо він перейде перед обличчям цього народу, і він дасть їм у спадщину всю землю, яку ти бачив. І ми сіли в долині поблизу дому Фогора.

4

І тепер, Ізраїлю, слухай постанов і судів, яких я навчаю вас сьогодні дотримуватися, щоб ви жили і примножилися, і, увійшовши, успадкували землю, яку Господь, Бог батьків ваших, дає вам. Не додавайте до слова, яке я наказую вам, і не відбирайте від нього, бережіть заповіді Господа Бога нашого, які я наказую вам сьогодні. Очі ваші бачили все, що зробив Господь, Бог наш, Ваал-Пеору, бо кожну людину, хто пішов за Ваал-Пеором, знищив Господь, Бог ваш, з-поміж вас. Ви ж, які прилинули до Господа Бога вашого, живете всі сьогодні. Дивіться, я показав вам постанови і судження, як наказав мені Господь, щоб чинити так у землі, в яку ви входите, щоб успадкувати її. І ви будете дотримуватися і виконувати, бо це ваша мудрість і розуміння перед усіма народами, які почують усі ці постанови, і вони скажуть: ось народ мудрий і знаючий, ця велика нація. Бо який великий

народ має Бога, що наближається до них, як Господь, Бог наш, у всьому, коли ми закликаємо Його? І який народ великий, якому належать постанови і справедливі судження згідно з усім цим законом, який я даю перед вами сьогодні? Зважай на себе, і охороняй душу твою дуже; не забувай всіх слів, які бачили очі твої, і нехай не відійдуть від серця твого всі дні життя твого; і навчиш синів твоїх і синів синів твоїх про день, коли ви стояли перед Господом Богом нашим на Хориві в день зібрання; коли сказав Господь до мене: збери до мене народ, і нехай почують слова мої, щоб навчилися боятися мене всі дні, які вони живуть на землі, і синів їхніх навчать. І ви наблизилися і стали біля гори, і гора палала вогнем до неба — темрява, морок, буря. І говорив Господь до вас із середини вогню голосом слів, який ви чули; і подоби ви не бачили, а тільки голос. І оголосив вам завіт Його, який наказав вам виконувати, десять слів, і написав їх на двох кам'яних скрижалях. І мені наказав Господь того часу навчити вас постанов і судів, щоб ви виконували їх на тій землі, в яку ви входите, щоб успадкувати її. І ви будете дуже берегти душі ваші, тому що не бачили подоби в день, коли Господь говорив до вас на Хоріві, на горі, з середини вогню. Не беззаконнуйте і не робіть собі різьбленого подоби, жодного зображення подоби чоловічого або жіночого, подоби будь-якої худоби, що є на землі, подоби будь-якого крилатого птаха, що літає під небом, подоби будь-якого плазуна, що повзає по землі, подоби будь-якої риби, скільки їх є у водах під землею. І не поглянувши вгору в небо і побачивши

сонце, і місяць, і зорі, і весь світ неба, будучи зведеним з шляху, поклонишся їм і служитимеш їм, які призначив Господь, Бог твій, їх всім народам під небом. Вас же взяв Бог і вивів вас із землі Єгипту, із залізної печі, із Єгипту, щоб бути йому народом власним, як у цей день. І Господь Бог розгнівався на мене через речі, сказані вами, і поклявся, щоб я не перейшов цей Йордан і щоб я не увійшов у землю, яку Господь, Бог твій, дає тобі в спадщину. Я бо помираю в цій землі і не переходжу цей Йордан, ви ж переходите і успадкуєте цю добру землю. Зверніть увагу, не забудьте завіт Господа Бога нашого, який Він склав з вами, і не беззаконнуйте, і не робіть собі різьбленого зображення всього, що наказав тобі Господь Бог твій. Тому що Господь, Бог твій, є вогонь поглинаючий, Бог ревнивий. Якщо ж ти народиш синів і синів синів твоїх, і ви залишитеся надовго на землі, і ви беззаконнуватимете, і зробите різьблений образ всього, і зробите зло перед Господом Богом вашим, щоб розгнівати його, я свідчу вам сьогодні і небо, і землю, що загибеллю загинете з землі, в яку ви переходите Йордан там, щоб успадкувати її; не проживете довго днів на ній, але знищенням будете знищені. І розсіє Господь вас серед усіх народів, і залишитеся нечисленними серед усіх народів, до яких Господь приведе вас туди. І будете служити там іншим богам, творінню рук людських, деревам і каменям, які не бачать, ні не чують, ні не їдять, ні не нюхають. І ви будете шукати там Господа Бога вашого, і ви знайдете його, коли ви будете шукати його з усього серця твого і з усієї душі твоєї в скорботі твоїй. І знайдуть тебе всі ці слова в кінці

днів, і ти повернешся до Господа Бога твого, і ти почуєш голос його. Бо Бог милосердний Господь Бог твій, не залишить він тебе, і не знищить він тебе, не забуде він завіту батьків твоїх, який присягнув їм Господь. Запитайте про дні колишні, що сталися перед тобою від дня, в який створив Бог людину на землі, і від краю неба до краю неба, чи сталося згідно зі словом великим цим, чи чувано таке; чи чув народ голос Бога живого, що говорить з середини вогню, як чув ти і залишився живий; чи випробовував Бог, увійшовши, взяти собі народ з середини народу випробуванням, і знаками, і чудесами, і війною, і рукою могутньою, і раменом високим, і видіннями великими, згідно з усім, що зробив Господь Бог наш в Єгипті перед тобою, що дивився; щоб знав ти, що Господь Бог твій цей є Бог, і немає іншого крім Нього. З неба почутим став голос Його, щоб навчити тебе, і на землі показав Він тобі вогонь Свій великий, і слова Його ти чув із середини вогню. Через любов до батьків твоїх, Він вибрав нащадків їхніх після них - вас, і вивів тебе Сам у великій силі Своїй з Єгипту, щоб знищити народи великі і сильніші за тебе перед обличчям твоїм, щоб ввести тебе і дати тобі землю їхню у спадщину, як маєш сьогодні. І ти пізнаєш сьогодні, і повернешся розумом, що Господь Бог твій — це Бог на небі вгорі і на землі внизу, і немає іншого, окрім Нього. І бережіть заповіді Його і постанови Його, скільки я наказую тобі сьогодні, щоб добре тобі стало і синам твоїм після тебе, щоб довгоденними стали на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі на всі дні. Тоді відокремив Мойсей три міста по той бік

Йордану від сходу сонця, щоб втікати туди вбивці, який би вбив ближнього, не знаючи, і цей не ненавидів його до вчора і третього дня, і втече він до одного з цих міст, і житиме: Бецер в пустелі в землі рівнинній Рувима, і Рамот в Ґілеаді Ґада, і Ґолан в Башані Манасії. Це закон, який Мойсей поклав перед синами Ізраїля. Ці свідчення, і постанови, і судження, які говорив Мойсей синам Ізраїля, коли вони вийшли із землі Єгипту, по той бік Йордану, в долині, біля дому Фегора, в землі Сигона, царя аморреїв, який жив в Есевоні, якого вразив Мойсей і сини Ізраїля, коли вони вийшли із землі Єгипту. І вони успадкували його землю і землю Ога, царя Башану, двох царів Аморреїв, які були за Йорданом на сході сонця, від Ароера, який є на березі потоку Арнон, і на горі Сіон, що є Ермон, всю Араву за Йорданом на сході сонця під висіченим Асідотом.

5

І покликав Мойсей весь Ізраїль, і сказав до них: Слухай, Ізраїлю, постанови і судження, які я говорю у вуха ваші в день цей, і навчіться їх, і будете дотримуватися, щоб виконувати їх. Господь Бог ваш уклав з вами завіт у Хориві. Не з батьками вашими уклав Господь завіт цей, а з вами, які всі тут живі сьогодні. Обличчям до обличчя говорив Господь до вас на горі з середини вогню. І я стояв між Господом і вами в той час, щоб оголосити вам слова Господа, бо ви боялися вогню і не піднялися на гору, кажучи: Я є Господь,

Бог твій, що вивів тебе з землі Єгипту, з дому рабства. Не матимеш інших богів перед обличчям Моїм. Не зробиш собі ідола, ані жодної подоби того, що є на небі вгорі, і що є на землі внизу, і що є у водах під землею. Не будеш поклонятися їм, і не будеш служити їм, бо я є Господь Бог твій, Бог ревнивий, що віддає гріхи батьків на дітей на третє і четверте покоління тим, хто ненавидить мене, і чинить милість на тисячі тим, хто любить мене, і тим, хто зберігає заповіді мої. Не візьмеш ім'я Господа Бога твого надаремно, бо не виправдає Господь Бог твій того, хто бере ім'я Його надаремно. Бережи день суботи, щоб освячувати його, у такий спосіб, як наказав тобі Господь, Бог твій. Шість днів працюй і робитимеш всі роботи твої, а день сьомий — субота Господу Богу твоєму; не робитимеш в ній жодної роботи ти, і син твій, і дочка твоя, слуга твій і служниця твоя, віл твій і в'ючна тварина твоя, і всяка худоба твоя, і прибулець, що мешкає в тобі, щоб відпочив слуга твій, і служниця твоя, і в'ючна тварина твоя, так само як і ти. І ти згадаєш, що слугою ти був у землі Єгипту, і вивів тебе Господь, Бог твій, звідти рукою могутньою і раменом високим; через це наказав тобі Господь, Бог твій, зберігати день суботи і освячувати його. Шануй батька твого та матір твою, як наказав тобі Господь Бог твій, щоб добре тобі було, і щоб довго жив ти на землі, яку Господь Бог твій дає тобі. Не вбивай. Не чини перелюбу. Не кради. Не свідчитимеш неправдиво проти ближнього твого неправдивим свідченням. Не бажатимеш дружини ближнього твого; не бажатимеш дому ближнього твого, ні поля його, ні слуги

його, ні служниці його, ні вола його, ні віслюка його, ні жодної худоби його, ні нічого що є ближнього твого. Ці слова промовив Господь до всієї вашої громади на горі з середини вогню, темряви, мороку, бурі, голосом великим, і не додав більше, і написав їх на двох кам'яних скрижалях, і дав мені. І сталося, як ви почули голос з середини вогню, і гора палала вогнем, і ви підійшли до мене, всі старійшини племен ваших і рада старійшин ваша, і ви казали: ось показав нам Господь Бог наш славу його, і голос його ми почули з середини вогню; в день цей ми побачили, що говоритиме Бог до людини, і вона житиме. І тепер, щоб ми не померли, бо поглине нас цей великий вогонь, якщо ми ще раз почуємо голос Господа Бога нашого, то помремо. Хто бо з плоті почув голос Бога живого, що говорив із середини вогню, як ми, і залишився живим? Підійди ти і вислухай все, що скаже Господь, Бог наш, і ти будеш говорити до нас все, що скаже Господь, Бог наш, до тебе, і ми будемо слухати і виконувати. І почув Господь голос ваших слів, які ви говорили до мене, і сказав Господь до мене: почув я голос слів цього народу, скільки вони говорили до тебе, правильно все, що вони говорили. Хто дасть їм таке серце, щоб боятися Мене і дотримуватися всіх Моїх заповідей усі дні, щоб добре було їм і їхнім синам навіки? Йди, я сказав їм, поверніться ви до домів ваших; ти ж тут стій зі мною, і я буду говорити до тебе заповіді і постанови і судження, яким ти навчиш їх, і нехай вони роблять так у землі, яку я даю їм у спадщину. І ви будете дотримуватися робити так, як наказав тобі Господь, Бог твій; не будете ухилятися ні

праворуч, ні ліворуч від усього шляху, який наказав тобі Господь, Бог твій, йти ним, щоб дав спокій тобі, і добре тобі було, і ви жили довго на землі, яку ви успадкуєте.

6

І ці заповіді, і постанови, і судження, скільки наказав Господь Бог наш навчити вас, щоб робити так у землі, в яку ви входите там, щоб успадкувати її. Щоб ви боялися Господа, Бога вашого, дотримуйтеся всіх постанов його і заповідей його, які я наказую тобі сьогодні, — ти, і сини твої, і сини синів твоїх, — усі дні життя твого, щоб ви довго жили. І слухай, Ізраїлю, і бережи виконувати, щоб добре тобі було, і щоб ви примножилися дуже, як говорив Господь Бог батьків твоїх, даючи тобі землю, що тече молоком і медом; і ці постанови і судження, які заповідав Господь синам Ізраїля в пустелі, коли вони вийшли із землі Єгипту. Слухай, Ізраїле, Господь Бог наш, Господь один є. І будеш любити Господа Бога твого з усього розуму твого, і з усієї душі твоєї, і з усієї сили твоєї. І будуть ці слова, які я наказую тобі сьогодні, в серці твоєму і в душі твоїй. І ти навчиш їм синів твоїх, і будеш говорити про них, сидячи в домі, і йдучи дорогою, і лежачи, і встаючи. І ти прив'яжеш їх як знак на руці твоїй, і буде це непохитним перед очима твоїми. І напишете їх на одвірках будинків ваших і воріт ваших. І буде, коли приведе тебе Господь, Бог твій, у землю, яку присягнув батькам твоїм, Авраму, і Ісааку, і Якову,

дати тобі міста великі і гарні, яких не будував ти, доми, повні всіх добрих речей, яких не наповнював ти, цистерни висічені, яких не висікав ти, виноградники і оливкові гаї, яких не садив ти, і поївши і наситившись, бережися сам, щоб не забув ти Господа, Бога твого, який вивів тебе з землі Єгипту, з дому рабства. Господа Бога твого будеш боятися, і йому одному будеш служити, і до нього будеш прилипати, і ім'ям його будеш клястися. Не йдіть за іншими богами з-поміж богів народів, що навколо вас, тому що Бог ревнивий, Господь Бог твій, серед тебе; щоб розгнівавшись гнівом Господь Бог твій на тебе, не знищив тебе з лиця землі. Не випробовуй Господа, Бога твого, як ви випробували Його під час випробування. Пильно дотримуйся заповідей Господа, Бога твого, свідчень і постанов, які Він заповідав тобі. І ти будеш робити приємне і добре перед Господом Богом твоїм, щоб добре тобі стало, і ти увійдеш і успадкуєш землю добру, яку Господь поклявся батькам вашим, вигнати всіхворогів твоїх перед обличчям твоїм, як говорив Господь. І буде, коли запитає тебе син твій завтра, кажучи: що є ці свідоцтва, і постанови, і судження, які заповідав Господь Бог наш нам? І скажеш синові твоєму: Рабами були ми у фараона в землі Єгипетській, і вивів нас Господь звідти рукою могутньою і раменом піднесеним. І дав Господь знамення і чудеса великі і лихі в Єгипті на фараона і на дім його перед нами, і нас вивів звідти, щоб дати нам землю цю, яку присягнув дати батькам нашим. І Господь заповідав нам виконувати всі ці постанови, боятися Господа, Бога нашого, щоб було нам добре всі дні, щоб ми жили, як і

сьогодні. І милостиня буде нам, якщо ми будемо дотримуватися виконання всіх цих заповідей перед Господом, Богом нашим, як Він заповідав нам.

7

Якщо ж введе тебе Господь Бог твій в землю, в яку ти входиш туди, щоб успадкувати її, і видалить народи великі від обличчя твого — хеттеянина і гергесеянина, і амореянина, і ханаанеянина, і ферезеянина, і євеянина, і євусеянина, сім народів, численних і сильніших за вас — і віддасть їх Господь Бог твій в руки твої, і вразиш їх, знищенням знищиш їх, не укладеш з ними завіту, і не помилуєте їх, і не породичаєтесь з ними; дочки твоєї не даси синові його, і дочки його не візьмеш синові твоєму. Бо він відверне сина твого від мене, і той буде служити іншим богам, і Господь розгнівається на вас гнівом, і швидко знищить тебе. Але так ви зробите їм: вівтарі їхні зруйнуєте, і стовпи їхні розіб'єте, і гаї їхні вирубаєте, і різьблені зображення богів їхніх спалите вогнем. Тому що ти святий народ для Господа, Бога твого, і тебе вибрав Господь, Бог твій, щоб бути Йому народом особливого надбання серед усіх народів, які на обличчі землі. Не тому, що ви численні серед усіх народів, вибрав вас Господь і обрав вас Господь, бо ви нечисленні серед усіх народів. Але через те, що Господь любить вас, і зберігаючи присягу, яку присягнув батькам вашим, вивів вас Господь рукою могутньою, і

викупив тебе Господь з дому рабства, з руки Фараона, царя Єгипту І ти пізнаєш, що Господь Бог твій — це Бог; Бог вірний, який зберігає завіт і милість до тих, хто люблять Його, і до тих, хто зберігають заповіді Його, в тисячу поколінь, і віддає тим, хто ненавидять, в обличчя, щоб знищити їх повністю; і не зволікає з тими, хто ненавидить; в обличчя віддасть їм. І ти будеш дотримуватися заповідей, і постанов, і судів цих, скільки я наказую тобі сьогодні виконувати. І станеться, коли ви почуєте ці постанови, і бережетимете, і виконуватимете їх, то збереже Господь Бог твій тобі завіт і милість, яку присягнув батькам вашим. І буде любити тебе, і благословить тебе, і помножить тебе, і благословить нащадків лона твого, і плід землі твоєї, зерно твоє, і вино твоє, і оливу твою, стада волів твоїх, і отари овець твоїх на землі, яку поклявся Господь батькам твоїм дати тобі. Благословенним ти будеш серед усіх народів, не буде серед вас безплідного, ні безплідної, і серед худоби твоєї. І відверне Господь, Бог твій, від тебе всяку недугу і всі лихі єгипетські хвороби, які ти бачив і які ти знав, не покладе на тебе, а покладе їх на всіх, хто ненавидить тебе. І з'їси всю здобич народів, яку Господь, Бог твій, дає тобі, не пощадить око твоє їх, і не послужиш богам їхнім, бо це спокуса для тебе. Якщо ж ти скажеш у своєму розумі, що цей народ більший за мене, як я зможу знищити їх? Не будеш боятися їх; пам'яттю пам'ятатимеш, скільки зробив Господь Бог твій фараону і всім єгиптянам; великі випробування, які бачили очі твої, знамення і чудеса великі ті, руку могутню і рамено високе; як вивів тебе Господь Бог

твій, так зробить Господь Бог ваш всім народам, яких ти боїшся перед обличчям їхнім. І шершнів пошле Господь Бог твій на них, поки не будуть знищені ті, що залишилися, і ті, що сховалися від тебе. Не будеш поранений від обличчя їх, бо Господь Бог твій у тобі, Бог великий і могутній. І знищить Господь, Бог твій, народи ці перед тобою поступово, не зможеш знищити їх швидко, щоб не стала земля пустельною, і не примножилися на тебе звірі дикі. І віддасть їх Господь Бог твій у руки твої, і знищиш їх знищенням великим, аж поки не винищиш їх; І віддасть царів їхніх у руки ваші, і знищите ім'я їхнє з того місця; не встоїть ніхто перед обличчям твоїм, аж поки не винищиш їх. Різьблені зображення їхніх богів спалите вогнем, не бажатимеш срібла, ані золота від них не візьмеш собі, щоб не спіткнувся через це, тому що це огида Господу, Богу твоєму. І не принесеш огиди в дім твій, і станеш прокляттям, як це. Огидою будеш огиджувати і гидотою погидиш, бо це прокляття.

8

Всі заповіді, які я наказую вам сьогодні, ви будете дотримуватися виконувати, щоб ви жили і примножилися, і увійшли, і успадкували землю, яку Господь, Бог ваш, присягнув вашим батькам. І ти пам'ятатимеш весь шлях, яким вів тебе Господь, Бог твій, пустелею, щоб упокорити тебе й випробувати тебе, і щоб пізнати те, що в серці

твоєму, чи дотримуватимешся ти заповідей Його, чи ні. І він упокорив тебе, і він морив тебе голодом, і він годував тебе манною, якої не знали батьки твої, щоб оголосити тобі, що не хлібом самим живе людина, але кожним словом, що виходить через уста Божі, живе людина. Одяг твій не зношувався, взуття твоє не стиралося, ноги твої не покривалися мозолями ось сорок років. І пізнаєш у серці твоєму, що як людина виховує сина свого, так Господь, Бог твій, виховає тебе. І ти будеш дотримуватися заповідей Господа, Бога твого, ходити Його шляхами і боятися Його. Бо Господь Бог твій введе тебе в землю добру і велику, де потоки вод і джерела безодень виходять через рівнини і через гори; земля пшениці і ячменю, виноградні лози, фігові дерева, гранати; земля оливкового дерева, олії і меду; земля, на якій не з бідністю будеш їсти хліб твій, і не будеш потребувати на ній нічого; земля, якої камені - залізо, і з гір її будеш добувати бронзу. І ти будеш їсти, і насититешся, і благословиш Господа Бога твого на землі доброй, яку Він дав тобі. Бережи себе, щоб не забути Господа Бога твого, не зберігаючи заповідей його, і суджень і постанов його, які я наказую тобі сьогодні; Щоб, коли ти з'їси і наситишся, і гарні будинки побудуєш і оселишся в них, і воли твої і вівці твої примножаться тобі, срібло і золото примножиться тобі, і все, що тобі буде, примножиться тобі, не піднявся серцем, і не забув Господа Бога твого, що вивів тебе з землі Єгипту, з дому рабства; що провів тебе через пустелю велику і страшну ту, де змій кусючий, і скорпіон, і спрага, де не було води; що вивів тобі з скелі крутої джерело води; що

нагодував тебе манною в пустелі, якої не знав ти, і не знали батьки твої, щоб упокорити тебе, і випробувати тебе, і добре тобі зробити в останні дні твої. Не кажи у серці своєму: Моя сила і міць моєї руки здобули мені цю велику могутність. І ти пам'ятатимеш Господа, Бога твого, що Сам Він дає тобі силу здобувати багатство, щоб встановити Свій заповіт, який Господь присягнув батькам твоїм, як сьогодні. І станеться, якщо забуттям забудеш Господа, Бога твого, і підеш за іншими богами, і служитимеш їм, і поклонишся їм, то свідчу вам сьогодні небо і землю, що загибеллю загинете. Як і решта народів, які Господь Бог знищує перед обличчям вашим, так і ви загинете, за те що не послухали голосу Господа Бога вашого.

9

Слухай, Ізраїлю: ти переходиш сьогодні Йордан, щоб увійти й успадкувати народи великі й сильніші, ніж ви, міста великі й укріплені до неба, народ великий і численний і високий, синів Енака, яких ти знаєш, і ти чув: хто встане проти синів Енака? І ти пізнаєш сьогодні, що Господь, Бог твій, піде перед обличчям твоїм, Він є вогонь поглинаючий, Він знищить їх і Він відверне їх від обличчя твого, і знищить їх швидко, як сказав тобі Господь. Не кажи в серці своєму, коли Господь Бог твій знищить ці народи перед обличчям твоїм, кажучи: через праведність мою ввів мене Господь успадкувати цю добру землю. Не через твою

праведність і не через святість твого серця ти входиш, щоб успадкувати їхню землю, але через нечестивість цих народів Господь знищить їх перед тобою, і щоб встановити завіт, який Господь поклявся нашим батькам — Авраамові, Ісаакові і Якову. І знаєш ти сьогодні, що не через праведності твої Господь, Бог твій, дає тобі цю добру землю на успадкування, бо ти народ твердошиїй. Пам'ятай, не забувай, скільки ти гнівив Господа Бога твого в пустелі, від того дня, як ти вийшов з Єгипту і прийшов у це місце – ви продовжували бути неслухняними до Господа. І в Хоріві ви розгнівали Господа, і розгнівався Господь на вас, щоб знищити вас, коли я піднімався на гору взяти кам'яні таблиці, таблиці завіту, які встановив Господь з вами, і я залишався на горі сорок днів і сорок ночей, хліба не їв і води не пив. І дав мені Господь дві кам'яні таблиці, написані пальцем Бога, і на них було написано всі слова, які говорив Господь до вас на горі в день зібрання. І сталося, що через сорок днів і через сорок ночей дав Господь мені дві кам'яні таблиці, таблиці завіту. І сказав Господь до мене: Встань, зійди швидко звідси, тому що беззаконнував народ твій, який ти вивів із землі Єгипту. Вони швидко відступили від дороги, яку я наказав їм, і зробили собі литого ідола. І сказав Господь до мене, кажучи: я говорив до тебе раз і двічі, кажучи: я бачив цей народ, і ось це твердошиїй народ. І тепер дозволь мені знищити їх, і я зітру їхнє ім'я з-під неба, і зроблю тебе великим і сильним народом, набагато більшим ніж цей. І повернувшись назад, я зійшов з гори, і гора палала вогнем аж до неба, і дві плити свідчень були на

двох моїх руках. І побачивши, що ви згрішили перед Господом Богом вашим, і зробили ви собі литого ідола, і відступили від шляху, який наказав Господь вам дотримуватися, і схопивши дві таблиці, я кинув їх з обох рук моїх і розбив перед вами. І я молився перед Господом вдруге, так само як і раніше, сорок днів і сорок ночей, хліба не їв і води не пив, про всі гріхи ваші, які ви згрішили, зробивши зло перед Господом Богом, розгнівавши його. І я налякався через гнів і лютість, тому що Господь розгнівався на вас, щоб знищити вас, але Господь вислухав мене і цього разу. І на Аарона розгнівався, щоб знищити його, і я молився також про Аарона в той час. І ваш гріх, який ви зробили, теля, я взяв його і спалив його у вогні, і розтер його, розтовкши дуже сильно, поки воно не стало тонким, і воно стало як пил, і я кинув той пил у потік, що спускається з гори. І в спаленні, і в випробуванні, і біля гробниць бажання ви гнівили Господа. І коли Господь послав вас з Кадеш-Варни, кажучи: Йдіть вгору і візьміть у володіння землю, яку Я даю вам, ви не послухалися слова Господа, Бога вашого, і не повірили Йому, і не слухали голосу Його. Ви були непокірними Господу від дня, коли Він став відомий вам. І благав я перед Господом сорок днів і сорок ночей, стільки я благав, бо Господь сказав знищити вас. І я молився до Бога, і сказав: Господи, царю богів, не знищуй народ Твій і частку Твою, яку Ти викупив, яких Ти вивів із землі Єгипту силою Твоєю великою, і рукою Твоєю могутньою, і раменом Твоїм високим. Пам'ятай Авраама, і Ісаака, і Якова, слуг твоїх, яким присягнув за себе. Не дивись

на жорстокість народу цього, і на беззаконня, і на гріхи їхні. Щоб не сказали ті, що мешкають у землі, звідки Ти вивів нас звідти, кажучи: через те, що Господь не міг ввести їх у землю, яку Він обіцяв їм, і через те, що Він ненавидів їх, Він вивів їх у пустелю, щоб убити їх. І це народ твій і спадщина твоя, яких ти вивів із землі Єгипту великою силою твоєю, могутньою рукою твоєю і високим раменом твоїм.

10

У той час сказав Господь до мене: Висіч для себе дві кам'яні плити, як перші, і піднімись до мене на гору, і зробиш для себе дерев'яний ковчег. І напишеш на таблицях слова, які були в перших таблицях, які ти розбив, і покладеш їх у ковчег. І зробив я ковчег з нетлінного дерева, і витесав кам'яні таблиці, як перші, і піднявся на гору, і дві таблиці були на моїх руках. І написав Він на таблицях згідно з першим написом десять слів, які Господь говорив до вас на горі з середини вогню, і дав їх Господь мені. І, повернувшись, зійшов я з гори, і вкинув таблиці в ковчег, який я зробив, і були вони там, як наказав мені Господь. І сини Ізраїлеві відійшли з Бееротy синів Якіма Місадаї. Там помер Аарон, і там був похований, і служив священиком Елеазар, син його, замість нього. Звідти вони відійшли в Ґадґад, і від Ґадґада в Етебафу, землю потоків вод. У той час Господь відокремив плем'я Левія, щоб носити ковчег завіту Господнього, стояти перед Господом, служити і молитися в

ім'я Його до цього дня. Через це левітам не належить частка і жереб серед їхніх братів, Господь сам є його жеребом, як сказав йому. І я стояв на горі сорок днів і сорок ночей. І вислухав Господь мене і в цей час, і не побажав Господь знищити вас. І сказав Господь до мене: Йди, вирушай перед цим народом, і нехай вони увійдуть і успадкують землю, яку Я присягнув їхнім батькам дати їм. І тепер, Ізраїлю, що Господь Бог твій просить від тебе, якщо не боятися Господа Бога твого, і ходити всіма шляхами його, і любити його, і служити Господу Богу твоєму всім серцем твоїм і всією душею твоєю, зберігати заповіді Господа Бога твого і постанови його, які я наказую тобі сьогодні, щоб добре тобі було? Ось Господеві Богу твоєму належать небо і небо небес, земля і все, що є на ній. Крім ваших батьків обрав Господь любити їх, і обрав їхнє потомство після них, вас, з-поміж усіх народів, як це є сьогодні. І ви обріжете жорстокість серця вашого, і шиї вашої не будете ожорсточувати. Бо Господь Бог ваш, це Бог богів, і Господь господів, Бог великий, і сильний, і грізний, який не дивиться на обличчя, і не бере дарів; чинить суд прибульцю і сироті і вдові, і любить прибульця, даючи йому хліб і одяг. І ви будете любити прийшлого, бо ви були прийшлими в землі Єгипту. Господа Бога твого будеш боятися, і йому будеш служити, і до нього будеш прилипати, і його іменем будеш клястися. Він є похвала твоя, і він є Бог твій, який зробив для тебе ці великі і славні речі, які бачили очі твої. У сімдесятьох душах зійшли батьки твої до Єгипту, а тепер Господь, Бог твій, зробив тебе численним, як зірки небесні.

11

І ти будеш любити Господа Бога твого, і будеш зберігати охорони його, постанови його, заповіді його і судження його всі дні. І ви пізнаєте сьогодні, що не діти ваші, які не знають і не бачили навчання Господа Бога твого, і великі діла його, і руку могутню, і рамено високе, і знаки його, і чудеса його, які він зробив серед Єгипту фараону, царю Єгипту, і всій землі його, і що він зробив силі єгиптян, і колісницям їхнім, і коням їхнім, і силі їхній, як затопила вода Червоного моря обличчя їхні, коли вони переслідували вас ззаду, і знищив їх Господь аж до сьогоднішнього дня, і що він зробив нам у пустелі, аж поки ви прийшли до цього місця, і що він зробив Датану і Авірону, синам Еліава, сина Рувима, яких земля, відкривши рот свій, поглинула їх, і доми їхні, і намети їхні, і все їхнє майно, що було з ними, серед усього Ізраїля. Бо очі ваші бачили всі великі діла Господа, які він зробив серед вас сьогодні. І ви будете дотримуватися всіх його заповідей, які я наказую тобі сьогодні, щоб ви жили, і примножилися, і увійшовши, успадкували землю, в яку ви переходите Йордан там, щоб успадкувати її. Щоб ви довго жили на землі, яку поклявся Господь батькам вашим дати їм і насінню їхньому з ними, землю, що тече молоком і медом. Бо земля, в яку ти входиш, щоб успадкувати її там, не така, як земля Єгипту, звідки ви вийшли, коли сіють насіння і поливають ногами своїми, як город городини; А земля, в яку ти входиш, щоб успадкувати її там, земля

гориста і рівнинна; від дощу небесного вона п'є воду. Земля, яку Господь Бог твій наглядає безперервно, очі Господа Бога твого на ній від початку року і до завершення року. Якщо ж слуханням будете слухати всі заповіді, які я наказую тобі сьогодні, любити Господа Бога твого і служити йому з усього серця твого і з усієї душі твоєї, і дасть дощ землі твоїй за порою ранній і пізній, і принесеш зерно твоє, і вино твоє, і олію твою, і дасть траву на полях твоїх худобі твоїй; їівши і наситившись, стережися сам, щоб не розширилося серце твоє, і відступите, і будете служити богам іншим, і поклонитеся їм, і розгнівавшись гнівом Господь на вас, і замкне небо, і не буде дощу, і земля не дасть плоду свого, і загинете швидко від землі доброї, яку Господь дав вам. І покладете ці слова в серце ваше і в душу вашу, і прив'яжете їх на знак на руці вашій, і буде непохитним перед очима вашими. І навчите їм дітей ваших говорити про них, коли сидиш ти в домі, і коли йдеш ти дорогою, і коли спиш ти, і коли встаєш ти. І напишіть їх на одвірках домів ваших і на воротах ваших, щоб продовжилися дні ваші і дні синів ваших на землі, яку поклявся Господь батькам вашим дати їм, як дні неба на землі. І буде, якщо слуханням почуєте всі ці заповіді, які я наказую тобі сьогодні робити, любити Господа Бога нашого і ходити всіма шляхами його і прилипати до нього, то вижене Господь всі ці народи від обличчя вашого, і успадкуєте народи великі і сильні більше, ніж ви. Кожне місце, де ступить слід ноги вашої, буде вашим, від пустелі і Антилівану, і від річки великої, річки Євфрату, і до моря на заході будуть межі ваші. Ніхто не

встане проти вас, і страх ваш і трепет ваш покладе Господь, Бог ваш, на всю землю, на яку ви ступите, як Він говорив до вас. Ось я даю перед вами сьогодні благословення і прокляття. Благословення, якщо ви почуєте заповіді Господа Бога вашого, які я наказую вам сьогодні; і прокляття, якщо ви не почуєте заповіді Господа Бога вашого, які я наказую вам сьогодні, і збочите від дороги, яку я наказав вам, пішовши служити іншим богам, яких ви не знаєте. І станеться, коли Господь, Бог твій, введе тебе в землю, в яку ти переходиш там, щоб успадкувати її, то даси благословення на горі Гарізін, а прокляття на горі Гайбал. Хіба не ось ці речі за Йорданом, позаду шляху заходу сонця, в землі Ханаан, що мешкає на заході, прилягаючи до Голгола, поблизу високого дуба? Ви бо переходите Йордан, увійшовши, щоб успадкувати землю, яку Господь, Бог наш, дає вам у спадщину на всі дні, і ви оселитеся в ній. І ви будете дотримуватися виконання всіх наказів його і цих судів, які я даю перед вами сьогодні.

12

І ці постанови і судження, які ви будете дотримуватися, щоб виконувати в землі, яку Господь, Бог батьків ваших, дає вам у спадок, усі дні, які ви живете на землі. Знищенням знищите всі місця, в яких служили там богам їхнім, які ви успадковуєте, на горах високих, і на пагорбах, і під деревом густим. І зруйнуєте жертовники їхні, і розіб'єте стовпи їхні, і

гаї їхні вирубаєте, і різьблені зображення богів їхніх спалите вогнем, і знищите ім'я їхнє з того місця. Не робітимете так Господу Богу вашому. Але в те місце, яке вибере Господь, Бог твій, в одному з міст ваших, щоб назвати ім'я Своє там і бути покликаним, туди шукатимете і туди прийдете. І принесете там ваші цілопалення, і ваші жертви, і ваші перші плоди, і ваші молитви, і ваші добровільні дари, і ваші обітниці, первородків ваших биків і ваших овець. І будете їсти ви там перед Господом, Богом вашим, і будете радіти ви на всьому, на що покладете руку ви і доми ваші, як благословив тебе Господь, Бог твій. Не робитимете всього, скільки ми робимо тут сьогодні, кожен приємне перед собою; бо не прийшли ви досі у спокій і у спадщину, яку Господь Бог наш дає вам. І ви перейдете Йордан, і оселитеся на землі, яку Господь, Бог наш, дає вам у спадщину, і Він заспокоїть вас від усіх ворогів ваших навколо, і ви оселитеся в безпеці. І буде місце, яке вибере Господь, Бог твій, щоб покликати там ім'я Його, туди принесете все, що я наказую вам сьогодні: цілопалення ваші, і жертви ваші, і десятини ваші, і первинки від рук ваших, і всякий вибраний дар із дарів ваших, які ви обіцяєте Господу, Богу вашому. І ви будете радіти перед Господом Богом вашим, ви і сини ваші, і дочки ваші, і раби ваші, і рабині ваші, і левит, що при воротах ваших, бо немає йому частки ані спадщини з вами. Бережися, щоб не приносити цілопалень твоїх у кожному місці, яке побачиш. Але в місце, яке вибере Господь, Бог твій, в одному з племен твоїх, там принесете ваші цілопалення, і там виконаєш усе,

що я наказую тобі сьогодні. Але в усякому бажанні твоєму принесеш у жертву і будеш їсти м'ясо згідно з благословенням Господа Бога твого, яке Він дав тобі в кожному місті; нечистий і чистий разом будуть їсти його, як газель або оленя. Крім крові не будете їсти, на землю виллєте її, як воду. Не зможеш ти їсти в містах твоїх десятини зерна твого, і вина твого, і олії твоєї, первородних волів твоїх і овець твоїх, і всіх обітниць, які б ти міг дати, і угод ваших, і первинок рук твоїх. Але перед Господом Богом твоїм з'їси це в місці, яке вибере Господь Бог твій для нього, ти і син твій, і дочка твоя, слуга твій, і служниця твоя, і прихожий, що в містах ваших; і будеш радіти перед Господом Богом твоїм у всьому, на що покладеш руку твою. Бережися, щоб не залишити левіта весь час, поки живеш на землі. Якщо ж Господь, Бог твій, розширить границі твої, як говорив тобі, і ти скажеш: З'їм м'яса, коли забажає душа твоя їсти м'яса, то в усякому бажанні душі твоєї їж м'ясо. Якщо ж далеко буде від тебе те місце, яке вибере Господь Бог твій, щоб там було покликане ім'я Його, то принесеш у жертву від волів твоїх і від овець твоїх, яких дасть тобі Бог, так, як я наказав тобі, і будеш їсти в містах твоїх за бажанням душі твоєї. Як їдять газель і оленя, так ти будеш їсти це; нечистий у тобі і чистий однаково будуть їсти. Зверни сильну увагу на те, щоб не їсти крові, тому що кров його — душа, не буде з'їдена душа разом з м'ясом. Не будете їсти, виллєте його на землю, як воду. Не їси його, щоб добре було тобі і синам твоїм після тебе, якщо зробиш добре і угодне перед Господом, Богом твоїм. Крім святинь твоїх,

якщо станеться тобі, і молитви твої, взявши, прийдеш у місце, яке б вибрав Господь Бог твій, щоб там бути покликаним ім'я Його. І ти здійсниш цілопалення твої, м'ясо принесеш на жертовник Господа Бога твого, а кров жертв твоїх виллєш до підстави жертовника Господа Бога твого, а м'ясо з'їси. Бережися і слухай, і ти виконаєш всі слова, які я наказую тобі, щоб добре було тобі і синам твоїм навіки, якщо ти робитимеш приємне і добре перед Господом, Богом твоїм. Якщо ж знищить Господь Бог твій народи, до яких ти входиш там, щоб успадкувати землю їхню, від обличчя твого, і ти успадкуєш її, і оселишся в землі їхній, бережися для себе, щоб не шукав слідувати за ними після того, як вони будуть знищені від обличчя твого, кажучи: як роблять народи ці для богів своїх? Зроблю і я. Не чини так Господу Богу твоєму, бо гидоти, які Господь зненавидів, вони чинили для богів своїх, тому що синів своїх і дочок своїх вони спалюють у вогні богам своїм.

13

Кожне слово, яке я наказую вам сьогодні, це ви будете зберігати, щоб виконувати; не додасте до нього і не заберете від нього. Якщо ж встане серед тебе пророк або той, хто бачить сон, і дасть тобі знак або диво, і прийде той знак або те диво, про яке він говорив до тебе, кажучи: підемо і будемо служити богам іншим, яких ви не знаєте, не слухайте слів того пророка або того, хто бачить той сон,

тому що випробовує Господь Бог твій вас, щоб знати, чи любите ви Бога вашого з усього серця вашого і з усієї душі вашої. За Господом, Богом вашим, йдіть, і Його бійтеся, і голосу Його слухайте, і до Нього будете прилучені. І той пророк, або той, хто бачить сновидіння, помре, бо він говорив, щоб обманути тебе і відвести від Господа, Бога твого, Який вивів тебе з землі Єгипту, Який викупив тебе з рабства, щоб вигнати тебе з дороги, якою наказав тобі Господь, Бог твій, ходити, і ти знищиш зло з-поміж вас. Якщо ж закликає тебе брат твій від батька твого чи від матері твоєї, чи син твій, чи дочка твоя, чи жінка твоя, що в обіймах твоїх, чи друг, рівний душі твоїй, таємно, кажучи: Ходімо і служімо богам іншим, яких не знав ти і батьки твої, від богів народів, що навколо вас, що наближаються до тебе чи що далеко від тебе, від краю землі до краю землі, — не погодишся з ним, і не послухаєш його, і не пощадить око твоє його, не пожалієш його, і не приховаєш його; оголошуючи оголосиш про нього, і руки твої будуть на ньому першими, щоб вбити його, і руки всього народу наостанку. І вони закидають його камінням, і він помре, тому що він шукав відвернути тебе від Господа Бога твого, Який вивів тебе з землі Єгипту, з дому рабства. І весь Ізраїль, почувши, побоїться, і не буде більше робити згідно з цим злим словом серед вас. Якщо ж ти почуєш в одному з міст твоїх, які Господь Бог твій дає тобі, щоб жити тобі там, про тих, хто говорить: вийшли люди беззаконні з-поміж вас і відвернули всіх мешканців землі їхньої, кажучи: підемо і будемо служити богам іншим, яких ви не знали, і ти

дослідиш, і розпитаєш, і розшукаєш дуже ретельно, і ось істинне ясно слово, сталася ця огида серед вас – вбиваючи вб'єш усіх мешканців на землі тій мечем, прокляттям прокленеш її і все, що в ній. І всю здобич її ти збереш на вулицях її, і спалиш місто вогнем, і всю здобич її всім народом перед Господом, Богом твоїм, і буде воно незаселеним навіки, не буде відбудоване більше. І не прилипне нічого від прокляття в руці твоїй, щоб відвернувся Господь від гніву люті своєї, і дасть тобі милість, і помилує тебе, і помножить тебе, як присягнув батькам твоїм, якщо послухаєш голосу Господа Бога твого, зберігати заповіді його, скільки я наказую тобі сьогодні, робити добре і угодне перед Господом Богом твоїм.

14

Ви сини Господа Бога вашого, не робіть собі лисини між очима вашими над мертвим. Тому що ти святий народ Господа, Бога твого, і тебе вибрав Господь, Бог твій, щоб стати Його особливим народом серед усіх народів на обличчі землі. Не їжте жодної гидоти. Ця худоба, яку ви будете їсти: теля від волів, і ягня від овець, і козеня від кіз, олень, і газель, і білозада антилопа, орикс, і жирафа. Кожну тварину, що розділяє копито і розщеплює два копита на кігті, і що відригує жуйку серед тварин, — цих ви будете їсти. І цих не їстимете від тих, що жують жуйку, і від тих, що розділяють копита, і мають розщеплені кігті: верблюда,

зайця і тушканчика, тому що вони жують жуйку, але копита не розділяють — нечисті вони для вас. І свиню, тому що вона ділить копито і розщеплює розщеплювачі копита, але жуйки не жує, нечиста вона для вас. М'яса їх не їстимете, мертвих тіл їх не торкатиметеся. І це ви будете їсти з усього, що у воді: все, що має плавці і луску, ви будете їсти. І все, що не має плавців і луски, не будете їсти — нечисте воно для вас. Кожного чистого птаха ви будете їсти. І цих не будете їсти з них: орла, і грифа, і морського орла, і сипа, і шуліку, і подібних до нього, і страуса, і сову, і чайку, і чаплю, і лебедя, і ібіса, і баклана, і яструба, і подібних до нього, і одуда, і нічного крука, і пелікана, і сивку, і подібних до нього, і пурпурову лиску, і кажана. Всі повзучі речі птахів є нечистими для вас, не їжте їх. Кожну чисту птицю ви можете їсти. Жодної падалі не будете їсти; прибульцю, який у містах твоїх, буде дано, і він буде їсти, або продаси чужинцю, бо ти народ святий для Господа Бога твого. Не будеш варити ягня в молоці його матері. Десятину ти будеш давати з усього врожаю насіння твого, з врожаю поля твого, рік за роком. І ти будеш їсти його в місці, яке вибере Господь, Бог твій, щоб було покликане ім'я Його там; ви принесете десятини зерна твого, і вина твого, і олії твоєї, первородків волів твоїх і овець твоїх, щоб ти навчився боятися Господа, Бога твого, всі дні. Якщо ж далекою стане дорога від тебе, і не зможеш принести їх, бо далеко від тебе місце, яке вибере Господь Бог твій, щоб покликане було ім'я Його там, бо благословить тебе Господь Бог твій, то продаси їх за срібло, і візьмеш срібло в руки твої, і підеш на місце,

яке вибере Господь Бог твій. І ти даси срібло на все, чого бажає душа твоя, на волів чи на овець, чи ще на вино чи на міцний напій, чи на міцний напій, чи на все, чого бажає душа твоя, і будеш їсти там перед Господом Богом твоїм, і будеш радіти ти і дім твій, і левит, що в містах твоїх, бо немає йому частки ані спадщини з тобою. Після трьох років ти винесеш всю десятину врожаю твого, в тому році ти покладеш її в містах твоїх. І прийде левит, бо немає йому ні частки, ні жеребу з тобою, і прийшлець, і сирота, і вдова, що в містах твоїх, і будуть їсти, і наситяться, щоб благословив тебе Господь, Бог твій, у всіх справах, які ти робитимеш.

15

Через сім років ти зробиш відпущення. І так заповідь про звільнення: відпустиш всякий власний борг, який винен тобі сусід, і від брата твого не вимагатимеш, бо проголошено звільнення Господу, Богу твоєму. Від іноземця ти будеш вимагати все, що він тобі винен, а братові твоєму даруєш прощення боргу твого. Тому що не буде серед тебе нужденного, бо Господь Бог твій благословить тебе в землі, яку Господь Бог твій дає тобі в спадок, щоб успадкувати її. Якщо ж слуханням послухаєте голосу Господа Бога вашого, щоб зберігати і виконувати всі ці заповіді, які я наказую тобі сьогодні, то Господь Бог твій благословить тебе, як говорив тобі; і позичатимеш народам багатьом, ти ж не позичатимеш, і будеш правити народами багатьма, тобою

ж не будуть правити. Якщо ж стане серед тебе нужденний з братів твоїх в одному з міст твоїх у землі, яку Господь Бог твій дає тобі, не затверділо серце твоє і не стиснеш руку твою від брата твого нужденного. Відкриваючи, відкриєш руки твої йому, і позику позичиш йому стільки, скільки потребує, оскільки він нужденний. Зверни увагу на себе, щоб не стало приховане слово в серці твоєму беззаконням, кажучи: Наближається сьомий рік, рік прощення, і стане злим око твоє до брата твого потребуючого, і не даси йому, і він закричить проти тебе до Господа, і буде в тобі гріх великий. Даючи, ти даси йому, і позику ти позичиш йому, скільки він потребує, оскільки він у потребі, і не засмутишся серцем твоїм, даючи йому, тому що через це слово благословить тебе Господь, Бог твій, у всіх справах і в усьому, де б ти не поклав руку твою. Бо не зникне нужденний із землі твоєї, через це я наказую тобі виконувати слово це, кажучи: широко відкриєш руки твої брату твоєму бідному і нужденному на землі твоїй. Якщо ж буде проданий тобі брат твій, єврей або єврейка, то буде служити тобі шість років, а в сьомому відпустиш його на волю від себе. Коли ж відпускаєш його на волю від себе, не відпустиш його з порожніми руками. Забезпечиш його від овець твоїх, і від зерна твого, і від вина твого; як благословив тебе Господь, Бог твій, так даси йому. І ти пам'ятатимеш, що слугою ти був у землі Єгипту, і викупив тебе Господь, Бог твій, звідти, через це я тобі наказую виконувати слово це. Якщо ж він скаже тобі: Не вийду я від тебе, тому що він полюбив тебе і дім твій, тому що йому

добре з тобою. І ти візьмеш шило, і проколеш вухо його до дверей, і буде він тобі слугою навіки, і зі служницею твоєю так само вчиниш. Не буде важким для тебе відпускати їх вільними від себе, бо подвійну плату найманого працівника він прослужив тобі шість років, і благословить тебе Господь, Бог твій, у всьому, що ти робитимеш. Кожного первородного, що народиться серед волів твоїх і серед овець твоїх, самців освятиш Господу Богу твоєму, не працюй на первородному теляті твоєму і не стрижи первородних овець твоїх Перед Господом будеш їсти це рік у рік у місці, яке вибере Господь, Бог твій, ти і дім твій. Якщо ж або в ньому вада, кульгавий або сліпий, зла вада, не принесеш в жертву його Господу Богу твоєму. У містах твоїх ти будеш їсти це, нечистий у тобі і чистий однаково будуть їсти, як газель або оленя. Крім крові не будете їсти, на землю виллєте її як воду.

16

Стережи місяць молодих колосів і звершуй Пасху Господу, Богу твоєму, бо в місяці молодих колосів вийшов ти з Єгипту вночі. І принесеш у жертву пасху Господу, Богу твоєму, овець і волів у тому місці, яке вибере Господь, Бог твій, щоб було покликане ім'я Його там. Не їстимеш з ним квасного, сім днів їстимеш з ним прісний хліб страждання, тому що ви вийшли з Єгипту поспішно, щоб пам'ятали день вашого виходу із землі Єгипту всі дні вашого життя. Не буде

видно тобі закваски у всіх твоїх границях сім днів, і не залишиться від м'яса, яке ти пожертвуєш увечері першого дня, до ранку. Не зможеш ти принести в жертву Пасху ні в одному з міст твоїх, які Господь Бог твій дає тобі, але тільки в тому місці, яке вибере Господь Бог твій, щоб було покликане ім'я Його там, принесеш в жертву Пасху ввечері до заходу сонця, в той час, коли ти вийшов з Єгипту. І ти звариш, і смажитимеш, і їстимеш у місці, яке вибере Господь, Бог твій, і повернешся вранці, і прийдеш до домів твоїх. Шість днів ти будеш їсти прісне, і в сьомий день заключне свято Господу Богу твоєму, не будеш робити в цей день жодної роботи, крім того, що буде зроблено для душі. Сім тижнів відлічиш собі, від того часу, як почнеш серпом жати, почнеш відлічувати сім тижнів. І зробиш свято тижнів Господу Богу твоєму, наскільки рука твоя спроможна, стільки, скільки дасть Господь Бог твій. І ти будеш радіти перед Господом Богом твоїм, ти і син твій, і дочка твоя, слуга твій, і служниця твоя, і левит, і прибулець, і сирота, і вдова, що є серед вас, у місці, яке вибере Господь Бог твій, щоб ім'я Його було закликане там. І ти пам'ятатимеш, що слугою ти був у землі Єгипетській, і будеш зберігати і виконувати ці заповіді. Свято наметів зробиш для себе на сім днів, коли зберешся з гумна твого і від давильні твоєї. І ти будеш радіти на своєму святі, ти і твій син, і твоя дочка, твій слуга, і твоя служниця, і левит, і прибулець, і сирота, і вдова, що є в твоїх містах. Сім днів святкуватимеш Господу Богу твоєму в місці, яке вибере Господь Бог твій, якщо ж благословить тебе Господь Бог твій

у всіх плодах твоїх і в кожній справі рук твоїх, і будеш радіти. Тричі на рік кожен чоловік твій з'явиться перед Господом, Богом твоїм, у місці, яке вибере Господь: у свято Прісних хлібів, у свято Тижнів і у свято Кущів. Не з'являйся перед Господом, Богом твоїм, з порожніми руками. Кожен згідно з силою своїх рук, згідно з благословенням Господа Бога твого, яке Він дав тобі. Суддів і писарів призначиш собі в містах твоїх, які Господь, Бог твій, дає тобі за племенами, і вони судитимуть народ судом справедливим. Вони не ухиляються від правосуддя і не беруть дарів, бо дари осліплюють очі мудрих і викривляють слова праведних. Справедливо справедливість ти повинен переслідувати, щоб жити, і, увійшовши, успадкувати землю, яку Господь, Бог твій, дає тобі. Не садитимеш для себе гаю, жодного дерева біля жертовника Бога твого не робитимеш для себе. Не встановиш собі стовпа, який зненавидів Господь, Бог твій.

17

Не принесеш у жертву Господу, Богу твоєму, теля або вівцю, в якому є вада, будь-яка зла річ, бо це огида Господу, Богу твоєму. Якщо ж буде знайдено в одному з міст твоїх, які Господь Бог твій дає тобі, чоловіка або жінку, хто зробить зло перед Господом Богом твоїм, переступивши завіт його, і прийшовши будуть служити богам іншим, і будуть поклонятися їм, сонцю, або місяцю, або всьому з воїнства

небесного, чого не наказав тобі, і буде повідомлено тобі і будеш розслідувати ретельно, і ось справді сталося це, сталася огида ця в Ізраїлі: І виведеш людину ту, або жінку ту, і будете каменувати їх камінням, і помруть. На показах двох свідків або трьох свідків буде засуджений до смерті; той, хто підлягає смерті, не буде засуджений до смерті на показах одного свідка. І рука свідків буде на ньому першою, щоб убити його, а рука народу — останньою, і ти видалиш злого з-поміж вас. Якщо ж буде неможливим для тебе слово в суді між кров'ю і кров'ю, і між судом і судом, і між дотиком і дотиком, і між суперечкою і суперечкою, справи суду в містах ваших, то вставши ти підеш до місця, яке вибере Господь Бог твій там, і ти прийдеш до священиків левітів і до судді, який буде в ті дні, і дослідивши вони оголосять тобі суд. І ти вчиниш згідно зі справою, яку вони повідомлять тобі з місця, яке вибере Господь, Бог твій, і будеш дотримуватися, щоб виконати все, що буде встановлено законом для тебе. Згідно із законом і згідно з судом, який вони скажуть тобі, ти зробиш; не ухилишся від слова, яке вони повідомлять тобі, ні праворуч, ні ліворуч. І людина, яка зробить щось у гордині, так що не слухатиметься священика, який стоїть, щоб служити при імені Господа Бога твого, або судді, який буде в ті дні, — і помре та людина, і видалиш злого з Ізраїля. І всі люди, почувши, будуть боятися і більше не чинитимуть нечестиво. Якщо ж ти увійдеш у землю, яку Господь Бог твій дає тобі, і успадкуєш її, і оселишся на ній, і скажеш: поставлю над собою правителя, як і інші народи навколо

мене, то призначаючи призначиш над собою правителя, якого вибере Господь Бог; з братів твоїх призначиш над собою правителя; не зможеш призначити над собою чужинця, бо не брат твій він. Тому що він не примножить собі коней, і не поверне народ до Єгипту, щоб не примножити собі коней, а Господь сказав: не будете більше повертатися цим шляхом. І не примножить собі жінок, щоб не відвернулося його серце, і срібла й золота не примножить собі дуже. І коли він сяде на своє правління, і він напише для себе цей другий закон у книгу від священиків-левітів, і вона буде з ним, і він буде читати в ній всі дні свого життя, щоб він навчився боятися Господа Бога твого, і зберігати всі ці заповіді, і виконувати ці постанови; щоб не піднялося його серце над його братами, щоб не відступив від заповідей праворуч чи ліворуч, щоб він продовжив своє правління, він і його сини серед синів Ізраїля.

18

Не буде священикам-левітам, цілому племені Левія, ні частки, ні жеребу з Ізраїлем; приношення Господа — жереб їхній, їстимуть їх. Жереба не буде їм серед братів їхніх, Господь Сам є жеребом його, як сказав йому. І це судження священиків від народу, від тих, хто приносить жертви, чи то теля, чи то вівця; і ти даси плече священику, і щелепи, і шлунок, і перші плоди твого зерна, і твого вина, і твоєї олії;

і перші плоди стрижки твоїх овець ти даси йому. Тому що його обрав Господь з усіх племен твоїх, щоб стояти перед Господом Богом, служити і благословляти в ім'я Його, він і сини його серед синів Ізраїля. Якщо ж прийде левіт з одного з міст з-поміж усіх синів Ізраїля, де він мешкає, згідно з тим, що бажає душа його, в місце, яке він вибере, то він буде служити імені Господа Бога його, як і всі брати його левіти, що стоять там перед Господом Богом твоїм. Він з'їсть поділену частку, окрім продажу того за родиною. Якщо ж ти увійдеш у землю, яку Господь, Бог твій, дає тобі, то не навчишся чинити згідно з огидностями тих народів. Не буде знайдено в тобі того, хто очищає вогнем сина його і дочку його в вогні, ворожить ворожіння, тлумачить прикмети і бере ворожіння, зіллям співає заклинання, чревомовець і тлумач знамень, той, хто питає мертвих. Бо огидою для Господа Бога твого є всякий, хто робить це, бо через ці огиди Господь знищить їх від обличчя твого. Досконалим будеш перед Господом, Богом твоїм. Ці народи, яких ти позбавляєш спадщини, слухають прикмет і ворожінь, але тобі не так дав Господь, Бог твій. Пророка з братів твоїх, як мене, підніме тобі Господь Бог твій; його слухатимете; Згідно всього, що просив від Господа Бога твого в Хориві в день зібрання, кажучи: не будемо більше слухати голос Господа Бога твого, і вогонь цей великий не побачимо більше, щоб не померти. І сказав Господь до мене: Правильно все, що вони говорили до тебе. Пророка я підніму їм з-поміж братів їхніх, як тебе, і вкладу слова мої в уста його, і він говоритиме до них усе, що я накажу йому. А

той чоловік, який не послухає того, що говоритиме той пророк в ім'я моє, — я помщуся на ньому. Але пророк, який би діяв нечестиво, говорячи на ім'я моє слово, яке я не наказував говорити, і який би говорив в ім'я інших богів, помре той пророк. Якщо ж ти скажеш у серці своєму: як ми пізнаємо слово, якого не говорив Господь? Якщо той пророк говорить ім'ям Господа, і не станеться, і не трапиться це слово, яке не говорив Господь, то в нечестивості говорив той пророк, не бійтеся його.

19

Якщо ж знищить Господь, Бог твій, народи, яким Бог дає тобі землю, і успадкуєте їх, і оселитеся в містах їхніх і в домах їхніх, три міста відділиш собі посеред землі твоєї, яку Господь, Бог твій, дає тобі. Розглянь собі шлях і поділиш на три частини межі землі твоєї, яку розподіляє тобі Господь, Бог твій, і буде притулком кожному вбивці. Це ж буде постанова щодо вбивці, який утече туди і житиме: той, хто вдарив свого сусіда ненавмисно, і при цьому не ненавидів його раніше, ні вчора, ні позавчора. І якщо хто увійде з сусідом у ліс, щоб зібрати дрова, і зісковзне його рука із сокирою, рубаючи дерево, і залізо, впавши з дерева, влучить сусіда, і той помре, то цей втече в одне з цих міст і житиме. Так що месник крові не переслідував вбивцю, бо розпалений серцем, і не наздогнав його, якщо шлях довший, і не вдарив його душу, а цьому немає суду смерті,

тому що він не ненавидів його ні позавчора, ні третього дня тому. Через це я наказую тобі це слово, кажучи: три міста відділиш для себе. Якщо ж розширить Господь Бог твій границі твої, як присягнув батькам твоїм, і дасть тобі Господь всю землю, яку сказав дати батькам твоїм, якщо ти будеш слухати, щоб виконувати всі заповіді ці, які я наказую тобі сьогодні, любити Господа Бога твого, ходити всіма шляхами його всі дні, додаси собі ще три міста до цих трьох. І не буде пролита невинна кров у землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі в спадок, і не будеш ти винним у крові. Якщо ж стане серед тебе чоловік, що ненавидить ближнього, і влаштує засідку на нього, і повстане на нього, і вдарить його душу, і помре він, і втече до одного з цих міст, то пошле рада старійшин його міста, і візьмуть його звідти, і віддадуть його в руки месників крові, і помре він. Не пощадить око твоє його, і очистиш кров невинну з Ізраїля, і добре тобі буде. Не переставиш меж свого сусіда, які встановили батьки твої у спадщині, що ти успадкував у землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі в жеребі. Не залишиться один свідок, щоб свідчити проти людини щодо всякої несправедливості, і щодо всякого гріха, і щодо всякого гріха, яким згрішить; на устах двох свідків і на устах трьох свідків встановиться всяке слово. Якщо ж стане свідок несправедливий проти людини, перелічуючи його нечестя, і стануть два люди, яким належить суперечка, перед Господом, і перед священиками, і перед суддями, які будуть у ті дні. І нехай розслідують судді ретельно, і ось свідок несправедливий засвідчив несправедливо, виступив

проти брата свого. І зробите йому так, як він злочинно замислив зробити проти брата свого, і видалиш зло з-поміж вас. І решта, почувши, побояться, і не будуть більше робити згідно з цим злим словом серед вас. Не пощадить око твоє його, душа замість душі, око замість ока, зуб замість зуба, рука замість руки, нога замість ноги.

20

Якщо ж ти вийдеш на війну проти ворогів твоїх і побачиш коней, і вершників, і народ численніший за твій, не бійся їх, бо Господь Бог твій з тобою, Той, Хто вивів тебе із землі Єгипетської. І буде, коли ти наближаєшся до війни, і наблизившись, священик буде говорити до народу, і скаже до них: слухай, Ізраїлю, ви йдете сьогодні на війну проти ворогів ваших; нехай не слабшає серце ваше, не бійтеся, і не тремтіть, і не відвертайтеся від обличчя їхнього. Тому що Господь, Бог ваш, йде перед вами, щоб воювати разом з вами проти ворогів ваших і врятувати вас. І будуть говорити книжники до народу, кажучи: хто той чоловік, який побудував новий будинок і не освятив його? Нехай він іде і нехай повернеться до свого дому, щоб не помер у війні, і інша людина освятить його. І хто той чоловік, який посадив виноградник і не радів з нього? Нехай він іде і нехай повернеться до свого дому, щоб не помер у війні, і інший чоловік буде радіти від нього. І хто той чоловік, який заручився з жінкою, і не взяв її? Нехай він іде і нехай

повернеться до свого дому, щоб не помер у війні, і інший чоловік візьме її. І продовжать книжники говорити до народу, і скажуть: хто та людина, що боїться і боягузлива серцем? Нехай він іде і нехай він повернеться до дому свого, щоб не зробив боязким серце брата свого, як своє. І буде, коли книжники перестануть говорити до народу, то вони призначать правителів війська провідниками народу. Якщо ж ти наближаєшся до міста, щоб воювати проти них, то заклич їх з миром. Якщо вони дадуть тобі мирну відповідь і відкриють тобі браму, то весь народ, що знаходиться в ньому, стане твоїми данниками і підданими. Якщо ж не послухаються тебе, і зроблять проти тебе війну, обложиш його, доки не віддасть тобі його Господь Бог твій в руки твої, і вб'єш всіх чоловіків його мечем, крім жінок і майна; і всю худобу, і все що є в місті, і всю здобич візьмеш собі як здобич, і з'їси всю здобич ворогів твоїх, яких Господь Бог твій дає тобі. Так ти зробиш усім містам, які є дуже далеко від тебе, а не з міст народів цих, яких Господь Бог твій дає тобі успадкувати землю їхню. Не залишите живим жодної дихаючої істоти, але прокляттям прокленете їх: хіттеянина, і аморреянина, і ханаанеянина, і ферезеянина, і євеянина, і євусеянина, і гергесеянина, яким способом наказав тобі Господь Бог твій, щоб вони не навчили вас робити всі їхні гидоти, які вони робили для своїх богів, і ви не згрішили перед Господом Богом вашим. Якщо ж ти обложиш одне місто на багато днів, воюючи проти нього, щоб захопити його, не знищиш дерев його, накладаючи на них залізо, але від нього будеш їсти, а його не зрубаєш —

хіба дерево в полі є людина, щоб увійти перед тобою в частокіл? Але дерево, яке ти знаєш, що не є плодоносним, це ти знищиш і зрубаєш, і побудуєш облогові споруди проти міста, яке веде проти тебе війну, доки воно не буде здане.

21

Якщо ж буде знайдений поранений у землі, яку Господь Бог твій дає тобі успадкувати, що впав на полі, і не знають того, хто вдарив, вийдуть рада старійшин твоя і судді твої, і виміряють до міст, що навколо пораненого. І буде місто найближче до пораненого, і візьме рада старійшин того міста телицю з худоби, яка не працювала і яка не тягла ярма. І зведе рада старійшин того міста телицю в яр суворий, який не оброблявся і не засівався, і зламають шию телиці в ярі. І підійдуть священики-левіти, бо їх обрав Господь Бог стояти перед Ним і благословляти Його ім'ям, і за їхнім словом буде вирішуватися всяка суперечка і всякий випадок зараження. І вся рада старійшин того міста, ті, що наближаються до вбитого, помиють руки над головою телиці, що була зарізана в ярузі; і відповівши, вони скажуть: руки наші не пролили цю кров, і очі наші не бачили. Будь милостивий до народу Твого Ізраїля, який Ти викупив, Господи, щоб не стала невинна кров у народі Твоєму Ізраїлі, і буде їм спокутувана ця кров. Ти ж видалиш невинну кров з-поміж вас, якщо зробиш добре і угодне перед Господом,

Богом твоїм. Якщо ж, вийшовши на війну проти ворогів твоїх, і віддасть тобі Господь Бог твій їх у руки твої, і візьмеш у полон полон їхній, і побачиш у полоні жінку красиву виглядом, і забажаєш її, і візьмеш її собі за жінку, і введеш її всередину в дім твій, і поголиш голову її, і обріжеш нігті їй, і знімеш одяг полону з неї, і сидітиме вона в домі твоєму, і плакатиме за батьком і матір'ю місяць днів; і після цього увійдеш до неї і житимеш з нею, і буде вона тобі жінкою. І буде, якщо не хочеш її, відішлеш її вільною, і на продаж не буде продана за срібло, не відкинеш її, тому що принизив її. Якщо ж стануть у чоловіка дві жінки, одна з них кохана, і одна з них ненависна, і народять йому кохана і ненависна, і стане син-первісток ненависної; і буде в день, коли він розділить у спадок синам його майно його, не зможе він зробити первістком сина коханої, знехтувавши сина ненависної, первістка; але первістка, сина ненависної, визнає, щоб дати йому вдвічі від усього, що буде знайдено йому, бо цей є початок дітей його, і цьому належить первородство. Якщо у когось є син неслухняний і бунтівний, що не слухається голосу батька і голосу матері, і карають його, а він не слухає їх. І схопивши його, батько його і мати його виведуть його до ради старійшин міста його і до брами місця. І скажуть чоловікам міста їхнього: цей син наш неслухняний і бунтує, не слухається голосу нашого, гультяює, п'янствує. І закидають камінням його чоловіки міста його, і помре він, і видалиш зло з-поміж вас, і решта, почувши, побояться. Якщо ж станеться в когось гріх з вироком смерті, і помре, і повісите його на дереві, не буде

лежати тіло його на дереві, але похованням поховаєте його того дня, бо проклятий Богом всякий повішений на дереві, і не оскверните землю, яку Господь Бог твій дає тобі в спадок.

22

Не знехтуй теля брата твого або вівцю його, які блукають дорогою, якщо побачиш їх. Обов'язково поверни їх до брата твого і віддай йому. Якщо ж не наближається брат твій до тебе, ані не знаєш його, то збереш його всередину, в дім твій, і буде він з тобою, доки не шукатиме їх брат твій, і повернеш йому. Так ти зробиш з ослом його, і так ти зробиш з одягом його, і так ти зробиш з усякою втратою брата твого, що загине в нього, і ти знайдеш — не зможеш проігнорувати. Не залишай без уваги осла брата твого або теля його, що впали на дорозі; не знехтуй їх, а обов'язково підніми разом з ним. Не буде речей чоловіка на жінці, і не одягне чоловік одяг жіночий, бо огидою для Господа Бога твого є кожен, хто робить це. Якщо ж ти зустрінеш пташине гніздо перед собою в дорозі, або на будь-якому дереві, або на землі, з пташенятами чи яйцями, і мати сидить на пташенятах або на яйцях, не бери матір разом з дітьми. Відпусканням відпустиш матір, а дітей візьмеш собі, щоб добре тобі стало і довгоденним став. Якщо ти побудуєш новий будинок, то зробиш огорожу для даху твого, щоб не вчинити вбивства в будинку твоєму, коли впаде той, хто падає з нього. Не засієш свого виноградника різним

насінням, щоб не освятився плід і насіння, яке посієш, разом із плодом твого виноградника. Не будеш орати теляти й ослом разом. Не одягнеш підробленого, вовни і льону разом. Кручені зробиш собі на чотирьох краях твоїх одягів, якими накриєшся. Якщо хтось візьме жінку і житиме з нею, і зненавидить її, і покладе на неї звинувачувальні слова, і принесе на неї зле ім'я, і скаже: цю жінку я взяв, і підійшовши до неї, не знайшов у неї дівоцтва. І батько дівчини і мати винесуть дівоцтво дівчини до ради старійшин до воріт. І скаже батько дівчини раді старійшин: мою дочку цю я віддав цьому чоловікові за дружину, і зненавидівши її, тепер він накладає на неї неправдиві слова, кажучи: не знайшов я у твоєї дочки цнотливості; і ось цнотливість моєї дочки. І вони розгорнуть плащ перед радою старійшин міста. І візьме рада старійшин того міста того чоловіка, і покарають його, і оштрафують його на сто шекелів, і дадуть батькові молодої жінки, тому що він виніс погане ім'я на діву ізраїльтянку, і вона буде його дружиною; він не зможе відпустити її ніколи. Якщо ж насправді станеться слово це, і не буде знайдено дівоцтва у молодої жінки, і виведуть молоду жінку до дверей дому батька її, і закидають її камінням, і помре вона, бо зробила безумство серед синів Ізраїля, розпустивши дім батька свого, і видалиш зло з-поміж вас. Якщо ж буде знайдений чоловік, що спить з жінкою, одруженою з чоловіком, вб'єте обох: того чоловіка, що спить з тією жінкою, і ту жінку, і видалиш зло з Ізраїля. Якщо ж станеться, що дівиця, заручена з чоловіком, і знайшовши її чоловік у місті ляже з нею, виведете обох на

браму їхнього міста, і будуть закидані камінням, і помруть: дівчину, бо не кричала в місті, і чоловіка, бо принизив жінку ближнього, і видалиш зло з-поміж вас самих. Якщо ж у полі знайде чоловік дитину заручену, і, примусивши, ляже з нею, вб'єте лише того, хто лежить з нею. І для молодої жінки немає гріха смерті; як якщо людина повстане на ближнього і вб'є його душу, так і ця справа, тому що в полі знайшов її; закричала заручена молода жінка, і не було того, хто б допоміг їй. Якщо ж хтось знайде дівчину-діву, яка не заручена, і, примусивши, ляже з нею, і буде знайдений, то дасть чоловік, що ліг з нею, батькові молодої жінки п'ятдесят дидрахм срібла, і вона буде його жінкою за те, що принизив її; не зможе він відіслати її весь час.

23

Людина не візьме дружину свого батька і не відкриє покривала свого батька. Не увійде кастрований, ані відрізаний, до зібрання Господнього. Не увійде народжений від блудниці в зібрання Господнє. Не увійде аммонітянин і моавітянин у зібрання Господа, і до десятого покоління не увійде у зібрання Господа, і аж до віку; через те, що не зустріли вони вас з хлібом і водою в дорозі, коли ви виходили з Єгипту, і тому що найняли проти тебе Валаама, сина Веора, з Месопотамії, прокляти тебе. І не хотів Господь Бог твій слухати Валаама, і перетворив Господь Бог твій

прокляття на благословення, бо любив тебе Господь Бог твій. Не будеш звертатися до них з мирними і вигідними для них словами всі дні твої повік. Не огидь ідумеянина, бо він твій брат, не огидь єгиптянина, бо ти був прибульцем у його землі. Сини, якщо народяться їм, у третьому поколінні увійдуть до зібрання Господа. Якщо ж ти вийдеш таборувати проти ворогів твоїх, то бережися всякого злого слова. Якщо буде в тебе людина, хто не буде чистий від нічного витікання його, то вийде він за табір, і не увійде в табір. І буде ввечері: обмиє тіло своє водою, і після заходу сонця увійде в табір. І місце буде для тебе за межами табору, і ти вийдеш туди назовні. І кілок буде в тебе на поясі твоєму; і буде, коли сідатимеш зовні, то викопаєш ним, і повернувшись прикриєш нечистоту твою; Тому що Господь Бог твій ходить посеред табору твого, щоб визволити тебе і віддати ворога твого перед обличчям твоїм; і буде табір твій святий, і не побачиться в тобі нечистота речі, і відвернеться від тебе. Не віддавай слугу панові його, який утік до тебе від пана свого. З тобою оселиться, серед вас оселиться, де йому буде до вподоби, не пригноблюй його. Не буде повії серед дочок Ізраїля, і не буде розпусника серед синів Ізраїля, не буде жриці серед дочок Ізраїля, і не буде храмового блудника серед синів Ізраїля. Не принесеш плати блудниці, ні обміну пса до дому Господа Бога твого для жодної обітниці, бо огидою для Господа Бога твого є обидва. Не стягуй відсотків з брата твого: ні відсотка срібла, ні відсотка їжі, ні відсотка будь-якої речі, яку ти позичиш. Чужинцеві ти будеш позичати

під відсоток, а братові твоєму не будеш позичати під відсоток, щоб благословив тебе Господь, Бог твій, у всіх справах твоїх на землі, в яку ти входиш, щоб успадкувати її. Якщо ж ти дасиш обітницю Господу Богу твоєму, не затримаєш віддати її, тому що Господь Бог твій вишукає її від тебе, і буде в тобі гріх. Якщо ж ти не хочеш молитися, то немає в тобі гріха. Те, що виходить через твої губи, збережеш і зробиш таким способом, як обіцяв Господу Богу дар, який ти говорив своїми устами. Якщо ж ти увійдеш у жнива сусіда твого і збереш у руках твоїх колосся, то серпа не покладеш на жнива сусіда твого. Якщо ж ти увійдеш у виноградник сусіда твого, то з'їси виноград, скільки потрібно, щоб наситити душу твою, але в посудину не клади.

24

Якщо хтось візьме жінку і житиме з нею, і буде, якщо не знайде милості перед ним, тому що знайшов у ній непристойну річ, і напише їй книгу розлучення, і дасть у руки її, і відішле її з дому свого, і пішовши стане іншому чоловікові, і зненавидить її останній чоловік, і напише їй книгу розлучення, і дасть у руки її, і відішле її з дому свого, і помре останній чоловік, який взяв її собі за жінку, не зможе перший чоловік, який відіслав її, повернувшись взяти її собі за жінку після того, як осквернилася вона, тому що огида це перед Господом Богом твоїм, і не оскверните

землю, яку Господь Бог твій дає тобі в спадок. Якщо ж хтось нещодавно візьме дружину, то не піде на війну, і не буде покладено на нього жодної справи, невинним буде в домі своєму один рік, веселитиме дружину свою, яку взяв. Не візьмеш у заставу жорно, ані верхнє жорно, бо душу цей бере у заставу. Якщо ж буде спійманий чоловік, який краде душу з-поміж братів його, синів Ізраїля, і поневоливши його, продає, то помре той злодій, і видалиш зло з-поміж вас. Зверни увагу на себе при дотику до прокази, дуже пильно дотримуйся всього закону, який сповістять вам священики-левіти, як я наказав вам, бережіться виконувати. Пам'ятай, скільки зробив Господь, Бог твій, Маріам у дорозі, коли ви виходили з Єгипту. Якщо є борг у твого сусіда, борг будь-який, не входь до його дому, щоб взяти його заставу. Зовні станеш, і людина, в якої твоя позика, винесе тобі заставу назовні. Якщо ж чоловік стане бідним, не ляжеш спати в його заставі. Поверненням повернеш заставу його до заходу сонця, і заспить він в одязі своєму, і благословить тебе, і буде тобі милостинею перед Господом Богом твоїм. Не кривдь бідного й нужденного платнею з братів твоїх або з прибульців у містах твоїх. Того ж дня ти повернеш йому плату, не зайде на ньому сонце, бо він бідний і на неї покладає свою надію, і він закричить проти тебе до Господа, і буде на тобі гріх. Не помруть батьки за дітей, і сини не помруть за батьків; кожен помре за свій власний гріх. Не ухилятимешся від суду прибульця і сироти і вдови; не візьмеш у заставу одяг вдови, і пам'ятатимеш, що слугою був ти в землі Єгипту, і визволив тебе Господь Бог твій

звідти; через це я тобі наказую чинити слово це. Якщо ж ти зжнеш жниво в полі твоєму і забудеш сніп в полі твоєму, не повертайся взяти його — прибульцю, сироті і вдові він буде, щоб благословив тебе Господь, Бог твій, в усіх ділах рук твоїх. Якщо ж ти збираєш оливки, не повертайся назад, щоб зібрати те, що залишилося після тебе — прибульцю, сироті й вдові буде це, і пам'ятатимеш, що слугою ти був у землі Єгипетській, через це я наказую тобі виконувати це слово. Якщо ж ти зберешеш виноградник твій, не будеш збирати його знову позаду себе; прибульцю і сироті і вдові буде воно; і ти згадаєш, що слугою ти був у землі Єгипту; через це я тобі наказую виконувати слово це.

25

Якщо ж станеться суперечка між людьми, і вони прийдуть на суд, і будуть судити, і виправдають праведного, і засудять нечестивого; І буде, якщо нечестивий гідний ударів, покладеш його перед суддями, і вони будуть бити його перед ними згідно з його нечестям. І числом сорок вони висмагають його, не додадуть. Якщо ж додаси висмагати понад ці удари більше, буде знеславлений брат твій перед тобою. Не заткнеш рота волові, який молотить. Якщо ж брати живуть разом, і помре один з них, а насіння не було в нього, то не буде жінка померлого віддана чоловікові стороннього, брат чоловіка її увійде до неї, і візьме її собі за дружину, і житиме з нею. І буде дитина, яку

вона народить, встановлена від імені померлого, і не буде стерте ім'я його з Ізраїлю Якщо ж той чоловік не бажає взяти жінку свого брата, то піде та жінка до брами, до ради старійшин, і скаже: Не хоче брат мого чоловіка підняти ім'я свого брата в Ізраїлі, не захотів брат мого чоловіка. І покличуть його рада старійшин його міста, і скажуть йому; і ставши він скаже: Не бажаю взяти її; і підійшовши жінка його брата перед радою старійшин розв'яже один його сандаль з його ноги, і плюне йому в обличчя, і відповівши скаже: Так зроблять чоловіку, який не збудує дім свого брата в Ізраїлі. І буде названо ім'я його в Ізраїлі — дім того, хто розв'язав сандаль. Якщо ж б'ються люди разом, чоловік з братом його, і підійде жінка одного з них, щоб визволити чоловіка її з руки того, хто б'є його, і простягнувши руку, схопить сором його, відрубаєш руку; не пожаліє око твоє її. Не буде в тобі в сумці твоїй різних ваг, великої чи малої. Не буде в будинку твоєму подвійної міри, великої чи малої. Вага правдива і справедлива буде в тебе, і міра правдива і справедлива буде в тебе, щоб ти довго жив на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі в спадок. Тому що огидою для Господа Бога твого є всякий, хто робить це, всякий, хто чинить несправедливість. Пам'ятай, скільки зробив тобі Амалик у дорозі, коли ти виходив із землі Єгипту, як він виступив проти тебе в дорозі, і порубав твій ар'єргард, тих, що трудилися позаду тебе, а ти був голодний і втомлений; і він не побоявся Бога. І буде, коли Господь Бог твій дасть тобі спокій від усіх ворогів твоїх навколо тебе в землі, яку Господь Бог твій дає тобі успадкувати, зітреш ім'я Амалика

з-під неба, і не забудеш.

26

І буде, якщо ти увійдеш у землю, яку Господь, Бог твій, дає тобі успадкувати, і ти успадкуєш її, і ти оселишся на ній, і ти візьмеш від первинок плодів землі твоєї, яку Господь, Бог твій, дає тобі, і ти покладеш у кошик, і ти підеш у місце, яке вибере Господь, Бог твій, щоб було покликане ім'я Його там. І ти прийдеш до священика, який буде в ті дні, і скажеш йому: оголошую сьогодні Господу, Богу моєму, що я увійшов у землю, яку Господь присягнув батькам нашим дати нам. І візьме священик той кошик з рук твоїх і покладе його перед жертовником Господа Бога твого. І відповідаючи, скаже перед Господом, Богом твоїм: Сирію залишив батько мій, і зійшов до Єгипту, і поселився там малим числом, і став там великим народом і численним множеством. І єгиптяни кривдили нас, і принижували нас, і накладали на нас важкі роботи. І ми кричали до Господа Бога нашого, і Господь почув наш голос, і побачив наше приниження, і нашу працю, і наше гноблення. І вивів нас Господь з Єгипту Сам у великій Своїй силі, і могутньою рукою, і високим раменом, і у великих видіннях, і знаками, і чудесами. І привів він нас у це місце, і дав нам цю землю, землю, що тече молоком і медом. І тепер ось я приніс первістки плодів землі, яку ти дав мені, Господи, землю, що тече молоком і медом; і ти залишиш це перед Господом

Богом твоїм, і поклонишся перед Господом Богом твоїм, і возрадуєшся у всіх благах, які дав тобі Господь Бог твій, і дім твій, і левит, і прихожий, що у тобі. Якщо ж ти завершиш віддавати десятину, кожну десятину врожаїв твоїх у році третьому, другу десятину ти даси левіту, і прибульцю, і сироті, і вдові, і вони їстимуть у містах твоїх, і возвеселяться. І ти скажеш перед Господом, Богом твоїм: Я видалив святі речі з дому мого і дав їх левіту, і прибульцю, і сироті, і вдові, згідно з усіма заповідями, які ти заповідав мені. Не переступив я заповіді твоєї і не забув. І не їв у своєму болю від них, не брав плоду від них для нечистого, не давав від них мертвому, послухався голосу Господа Бога нашого, зробив так, як Ти заповідав мені. Поглянь з дому святого Твого з неба і благослови народ Твій Ізраїль та землю, яку Ти дав їм, як Ти присягнув батькам нашим, дати нам землю, що тече молоком і медом. У цей день Господь Бог твій наказав тобі виконувати всі постанови і судження, і ви будете дотримуватися і виконувати їх з усього серця вашого і з усієї душі вашої. Ти обрав сьогодні Бога бути твоїм Богом, і ходити всіма Його шляхами, і дотримуватися постанов і судів, і слухатися Його голосу. І Господь обрав тебе сьогодні, щоб ти став йому народом особливим, як сказав, щоб дотримуватися заповідей його, і щоб ти був вище всіх народів, як зробив тебе славним і похвалою і прославленим, щоб ти був народом святим Господу Богу твоєму, як говорив.

27

І наказав Мойсей і рада старійшин Ізраїля, кажучи: Бережіть всі ці заповіді, які я наказую вам сьогодні. І станеться того дня, коли ви перейдете Йордан у землю, яку Господь, Бог твій, дає тобі, що поставиш собі велике каміння і обмажеш його вапном. І напишеш на цих каменях усі слова цього закону, коли перейдете Йордан, коли ввійдете в землю, яку Господь, Бог батьків твоїх, дає тобі, землю, що тече молоком і медом, як сказав Господь, Бог батьків твоїх, тобі. І станеться, коли ви перейдете Йордан, встановіть це каміння, яке я наказую тобі сьогодні, на горі Гайбал, і обмажеш їх вапном. І збудуєш там жертовник Господу Богу твоєму, жертовник з каміння; не покладеш на нього заліза; з цілого каміння збудуєш жертовник Господу Богу твоєму, і принесеш на ньому цілопалення Господу Богу твоєму. І принесеш там жертву спасіння, і будеш їсти, і насититешся, і будеш радіти перед Господом Богом твоїм. І напишеш на каменях увесь цей закон дуже ясно. І говорив Мойсей і священики-левіти всьому Ізраїлю, кажучи: мовчи і слухай, Ізраїлю; в день цей ти став народом Господа Бога твого, і будеш слухати голосу Господа Бога твого, і будеш виконувати всі заповіді його і постанови його, які я наказую тобі сьогодні. І Мойсей наказав народу в той день, кажучи: ці стануть благословляти народ на горі Гарізім, перейшовши Йордан: Симеон, Левій, Юда, Іссахар, Йосип і Веніамін. І ці стануть

для прокляття на горі Гевал: Рувим, Гад, і Асир, Завулон, Дан, і Нефталим. І відповівши, скажуть левіти всьому Ізраїлю голосом великим: проклятий чоловік, хто зробить різьблене і лите, огиду Господу, роботу рук ремісників, і поставить його в таємному місці; і відповівши, весь народ скаже: нехай буде. Проклятий той, хто безчестить батька свого або матір свою, і скажуть усі люди: нехай буде так. Проклятий той, хто переміщує межі сусіда, і скажуть всі люди: Нехай буде так. Проклятий той, хто вводить в оману сліпого на дорозі, і весь народ скаже: нехай буде так. Проклятий, хто відхилить суд прибульця, сироти і вдови, і скаже весь народ: нехай станеться. Проклятий той, хто спить з жінкою батька його, бо він відкрив покриття батька його; і скажуть всі люди: нехай буде так. Проклятий той, хто спить з будь-якою твариною, і увесь народ скаже: нехай буде так. Проклятий той, хто спить зі своєю сестрою від батька або від матері. І скажуть усі люди: Нехай станеться. Проклятий той, хто спить з невісткою його, і скаже весь народ: нехай буде так. Проклятий той, хто спить із сестрою дружини його, і скаже весь народ: нехай буде так. Проклятий той, хто вдаряє свого сусіда підступом, і скажуть усі люди: Нехай станеться! Проклятий той, хто взяв би дари, щоб вдарити душу невинної крові, і скаже весь народ: Нехай станеться. Проклятий всякий чоловік, хто не залишається вірним усім словам цього закону, щоб виконувати їх, і скаже весь народ: нехай буде так.

28

І буде, якщо уважно послухаєш голосу Господа Бога твого, зберігати і виконувати всі ці заповіді, які я наказую тобі сьогодні, то поставить тебе Господь Бог твій вище над усі народи землі, і прийдуть на тебе всі ці благословення, і знайдуть тебе, якщо уважно послухаєш голосу Господа Бога твого: благословенний ти в місті, і благословенний ти в полі. Благословенні нащадки черева твого, і плоди землі твоєї, і стада волів твоїх, і отари овець твоїх. Благословенні комори твої і залишки твої. Благословенний ти при вході твоєму, і благословенний ти при виході твоєму. Віддасть Господь, Бог твій, ворогів твоїх, тих, що протистояли тобі, зламаними перед обличчям твоїм: одним шляхом вийдуть вони до тебе, а сімома шляхами втікатимуть від обличчя твого. Нехай пошле Господь на тебе благословення в коморах твоїх і на все, на що ти покладеш руку твою, на землі, яку Господь Бог твій дає тобі. Підніме тебе Господь для себе народом святим, яким способом присягнув батькам твоїм, якщо почуєш голос Господа Бога твого і підеш всіма шляхами його, і побачать тебе всі народи землі, що ім'я Господа покликане на тобі, і будуть боятися тебе. І примножить тебе Господь Бог твій у добрі речі: у нащадках утроби твоєї, і в нащадках худоби твоєї, і в плодах землі твоєї на землі твоїй, яку присягнув Господь батькам твоїм дати тобі. Відкриє тобі Господь скарбницю його добру, небо, щоб дати дощ землі твоїй у час;

благословить всі діла рук твоїх; і позичатимеш народам багатьом, ти ж не позичатимеш. І ти будеш правити багатьма народами, а тобою не будуть правити. Господь, Бог твій, поставить тебе головою, а не хвостом, і будеш ти тоді вгорі, а не внизу, якщо будеш слухатися голосу Господа, Бога твого, дотримуючись усього, що я наказую тобі сьогодні. Не відступиш від усіх заповідей, які я наказую тобі сьогодні, ні праворуч, ані ліворуч, щоб йти за іншими богами і служити їм. І буде, якщо не слухатимеш ти голосу Господа Бога твого, щоб зберігати всі заповіді Його, які я наказую тобі сьогодні, то прийдуть на тебе всі ці прокляття і наздоженуть тебе. Проклятий ти в місті, і проклятий ти в полі. Прокляті комори твої і залишки твої. Прокляті нащадки утроби твоєї, і плоди землі твоєї, стада волів твоїх, і отари овець твоїх; проклятий ти при входженні твоєму, і проклятий ти при виходженні твоєму. Господь пошле на тебе недостачу, і виснаження, і знищення на все, до чого ти прикладеш руку свою, доки не знищить тебе і доки не погубить тебе швидко через злі вчинки твої, бо ти залишив мене. Нехай Господь спричинить прилипнути до тебе смерть, аж поки не знищить тебе повністю з землі, до якої ти входиш, щоб успадкувати її. Вразить тебе Господь безпорадністю, гарячкою, ознобом, запаленням, гнилизною і блідістю, і переслідуватимуть тебе, доки не знищать тебе. І буде тобі небо над головою твоєю бронзовим, і земля під тобою залізною. Нехай Господь, Бог твій, дасть замість дощу для землі твоєї пил, і пил з неба буде падати, доки не знищить тебе і доки не погубить тебе швидко. Нехай

Господь віддасть тебе на поразку перед ворогами: однією дорогою вийдеш ти проти них, а сімома дорогами втікатимеш від них, і станеш розсіянням по всіх царствах землі. І ваші мертві стануть їжею для птахів небесних і для звірів земних, і не буде нікого, хто б їх відлякав. Вразить тебе Господь виразкою єгипетською в сідницю, і коростою дикою, і сверблячкою, так що не зможеш бути вилікуваним. Вразить тебе Господь божевіллям, і сліпотою, і затьмаренням розуму. І будеш ти мацати опівдні, як сліпий мацає в темряві, і не будуть процвітати шляхи твої, і будеш ти тоді скривджуваний і пограбовуваний усі дні, і не буде того, хто допомагає. Жінку візьмеш, і інший чоловік матиме її; будинок побудуєш, і не житимеш у ньому; виноградник посадиш, і не зберешь його. Теля твоє зарізане перед тобою, і не будеш їсти від нього; осел твій захоплений від тебе, і не буде повернений тобі; вівці твої віддані ворогам твоїм, і не буде тобі того, хто допомагає. Твої сини і твої дочки віддані іншому народу, і твої очі будуть дивитися, висихаючи, на них; твоя рука не матиме сили. Плоди землі твоєї і всі праці твої з'їсть народ, якого ти не знаєш, і ти будеш скривджений і зламаний усі дні. І будеш ти вражений божевіллям через видіння очей твоїх, які побачиш. Вразить тебе Господь злою виразкою на колінах і на гомілках, так що не зможеш зцілитися від стопи ніг твоїх до верхівки твоєї. Господь відведе тебе і твоїх правителів, яких ти призначиш над собою, до народу, якого не знали ні ти, ні твої батьки, і там ти служитимеш іншим богам — дерев'яним і кам'яним. І будеш ти там загадкою, і притчею,

і оповіданням серед усіх народів, до яких відведе тебе Господь. Насіння багато винесеш на поле, і мало принесеш, бо з'їсть їх сарана. Виноградник посадиш і оброблятимеш, і вина не вип'єш і не порадієш від нього, бо з'їсть його черв'як. Оливкові дерева будуть у тебе по всіх твоїх межах, але олією не помажешся, бо осиплеться оливкове дерево твоє. Синів та дочок ти породиш, та не будуть вони твоїми, бо підуть у полон. Всі твої дерев'яні речі і плоди твоєї землі знищить іржа. Той прийшлець, який є серед тебе, піде все вище й вище, а ти зійдеш все нижче й нижче. Він позичатиме тобі, а ти йому не позичатимеш, він буде головою, а ти будеш хвостом. І прийдуть на тебе всі ці прокляття, і переслідуватимуть тебе, і наздоженуть тебе, аж поки знищить тебе і аж поки погубить тебе, тому що не слухав голосу Господа Бога твого, щоб зберігати заповіді Його і постанови, які Він заповідав тобі. І будуть на тобі знаки, і чудеса на нащадках твоїх до віку, за те що не служив ти Господу Богу твоєму в радості і з добрим серцем через достаток усього. І будеш служити ворогам твоїм, яких пошле Господь на тебе, в голоді, і в спразі, і в наготі, і в нестачі всього, і покладеш залізне ярмо на шию твою, доки Він не знищить тебе. Наведе на тебе Господь народ здалеку, від краю землі, як напад орла, народ, якого голосу не почуєш, народ безсоромний обличчям, який не поважатиме обличчя старого і молодого не помилує. І буде пожирати потомство худоби твоєї і плоди землі твоєї, так що не залишить тобі зерна, вина, олії, стада волів твоїх і отари овець твоїх, доки не знищить тебе. І знищить тебе в твоїх

містах, доки не будуть зруйновані високі й міцні стіни, на які ти покладав надію, в усій твоїй землі, і пригнобить тебе в твоїх містах, які Він дав тобі. І будеш їсти нащадків черева твого, м'ясо синів твоїх і дочок твоїх, скільки дав тобі, в утиску твоєму і в скорботі твоїй, якою притисне тебе ворог твій. Ніжний серед тебе і дуже делікатний буде дивитися із заздрістю оком своїм на брата свого, і на дружину в обіймах своїх, і на дітей, що залишилися, які будуть залишені йому, щоб дати одному з них від плоті дітей своїх, яких він буде їсти, через те що не залишиться йому нічого в утиску твоєму і в горі твоєму, яким будуть гнобити тебе вороги твої у всіх містах твоїх. І ніжна серед вас і делікатна, чия нога не мала досвіду ходити по землі через делікатність і через ніжність, буде дивитися із заздрістю своїм оком на свого чоловіка, що в її обіймах, і на свого сина і свою дочку, і на свій послід, що вийшов через її стегна, і на свою дитину, яку народить, бо з'їсть їх через нестачу всього таємно в твоєму утиску і в твоєму горі, яким пригнітить тебе твій ворог у твоїх містах, якщо не послухаєш виконувати всі слова цього закону, написані в цій книзі, щоб боятися цього шановного і дивовижного імені, ГОСПОДА, БОГА твого. І зробить дивними Господь удари твої і удари насіння твого — удари великі і дивовижні, і хвороби злі і невідступні. І поверне на тебе весь той лютий біль Єгипту, якого ти уникав від них, і він пристане до тебе. І всяку хворобу, і всяку рану ту ненаписану, і всяку ту написану в книзі закону цього, наведе Господь на тебе, аж поки знищить тебе. І залишитесь ви малим числом, замість того що були ви як зорі небесні

множиною, бо не слухали ви голосу Господа Бога вашого. І буде: як радів Господь над вами, роблячи вам добро і множачи вас, так радітиме Господь над вами, знищуючи вас, і будете взяті швидко від землі, в яку ви входите там, щоб успадкувати її. І розсіє тебе Господь, Бог твій, по всіх народах від краю землі до краю землі, і будеш служити там іншим богам, дереву й каменю, яким не вірили ні ти, ні батьки твої. Але і серед тих народів не спочинеш ти, ні не буде спокою слідові ноги твоєї, і дасть тобі Господь там серце інше непокірне, і очі, що слабнуть, і душу, що млявіє. І буде життя твоє висіти перед очима твоїми, і будеш боятися вдень і вночі, і не будеш вірити життю своєму. Вранці ти скажеш: Як би настав вечір, і ввечері ти скажеш: Як би настав ранок, через страх серця твого, якого ти боятимешся, і через видіння очей твоїх, які ти побачиш. І поверне тебе Господь в Єгипет на кораблях, дорогою, про яку я сказав, не побачиш її більше; і будете продані там вашимворогам у раби і рабині, і не буде того, хто купує. Це слова завіту, які Господь наказав Мойсею встановити для синів Ізраїля в землі Моав, окрім завіту, який Він уклав з ними на Хоріві.

29

І покликав Мойсей всіх синів Ізраїля, і сказав до них: ви бачили все, скільки зробив Господь у землі Єгипту перед вами Фараону і слугам його, і всій землі його, великі

випробування, які бачили очі твої, знамення і великі чудеса ті. І не дав Господь Бог вам серця, щоб знати, і очей, щоб бачити, і вух, щоб чути, аж до цього дня. І вів вас сорок років пустелею, не зносилися одяги ваші, і взуття ваше не стиралося на ногах ваших. Хліба ви не їли, вина і міцного напою не пили, щоб ви знали, що я — Господь, Бог ваш. І ви прийшли до цього місця, і вийшов Сигон, цар Есевона, і Ог, цар Васана, нам назустріч на війну. І ми вразили їх, і взяли землю їхню, і я дав її в спадок Рувиму, і Гаду, і половині племені Манасії. І ви будете дотримуватися виконувати всі слова цього завіту, щоб ви розуміли все, що ви будете робити. Ви стоїте всі сьогодні перед Господом Богом вашим, племінні провідники ваші, і рада старійшин ваша, і судді ваші, і писарі ваші, кожен чоловік Ізраїля, жінки ваші, і нащадки ваші, і прибулець, що в середині табору вашого, від дроворуба вашого і до водоноса вашого, щоб увійти в завіт Господа Бога вашого і в прокляття його, які Господь Бог твій укладає з тобою сьогодні, щоб поставити тебе йому в народ, і він буде тобі Богом, як сказав тобі, і як поклявся батькам твоїм Аврааму, і Ісааку, і Якову. І не з вами тільки я встановлюю цей завіт і це прокляття, але і з тими, хто є тут з вами сьогодні перед Господом, Богом вашим, і з тими, хто не є з вами тут сьогодні. Тому що ви знаєте, як ми жили в землі Єгипетській, як ми проходили серед народів, які ви проходили. І побачите їхні огиди та їхні ідоли: дерево і камінь, срібло і золото, які є у них. Хай не буде серед вас чоловіка, чи жінки, чи роду, чи племені, чийсь розум відвернувся від Господа Бога вашого, пішовши служити

богам тих народів; хай не буде серед вас кореня, що росте вгору в жовчі та гіркоті. І станеться, якщо він почує слова цього прокляття і благословить себе в серці своєму, кажучи: святість мені станеться, бо в блуканні серця мого я піду, щоб грішник не знищив разом з безгрішним. Не захоче Бог бути милостивим до нього, але тоді розпалиться гнів Господа і ревність Його на тій людині, і пристануть до нього всі прокляття цього завіту, написані в цій книзі, і зітре Господь ім'я його з-під неба. І відокремить його Господь на лихо з-поміж усіх синів Ізраїля, згідно з усіма прокляттями завіту, написаними в книзі цього закону. І скажуть інше покоління, сини ваші, які встануть після вас, і чужинець, який прийде з далекої землі, і побачать вони рани тієї землі і хвороби її, які послав Господь на неї, сірка і сіль спалені; вся земля її не буде засіяна, і не зійде, і не виросте на ній жодна зелень. Так само як були зруйновані Содом і Гоморра, Адма і Цевоїм, які зруйнував Господь у гніві і лютості. І скажуть всі народи: чому зробив Господь так цій землі? Що це за великий гнів гніву? І скажуть, що вони залишили завіт Господа Бога батьків їхніх, який Він встановив з батьками їхніми, коли Він вивів їх із землі Єгипту, і пішовши служили богам іншим, яких вони не знали і яких Він не дав їм. І розгнівався гнівом Господь на землю ту, щоб навести на неї всі прокльони, написані в книзі закону цього. І виніс їх Господь від їхньої землі в гніві, і в люті, і в лютості великій дуже, і вигнав їх в іншу землю, як тепер. Приховане належить Господу Богу нашому, а явне — нам і дітям нашим навіки, щоб виконувати всі слова

закону цього. Приховане належить Господу Богу нашому, а явне — нам і дітям нашим навіки, щоб виконувати всі слова закону цього.

30

І буде, коли прийдуть на тебе всі ці слова, благословення і прокляття, які я дав перед твоїм обличчям І ти приймеш у серце своє серед усіх народів, де розсіє тебе Господь там, і ти повернешся до Господа Бога свого, і ти послухаєш голосу його згідно з усім, що я наказую тобі сьогодні, з усього серця свого і з усієї душі своєї, і Господь зцілить гріхи твої, і помилує тебе, і знову збере тебе з усіх народів, до яких розсіяв тебе Господь там. Якщо розсіяння твоє буде від кінця неба до кінця неба, звідти зібере тебе Господь, Бог твій, і звідти візьме тебе Господь, Бог твій. І введе тебе Бог твій звідти в землю, яку успадкували батьки твої, і успадкуєш її, і добре тебе зробить, і численнішим тебе зробить понад батьків твоїх. І ретельно очистить Господь серце твоє і серце нащадків твоїх, щоб любити Господа Бога твого з усього серця твого і з усієї душі твоєї, щоб ти жив. І дасть Господь, Бог твій, прокляття ці на ворогів твоїх і на тих, хто ненавидить тебе, які переслідували тебе. І ти повернешся, і почуєш голос Господа, Бога твого, і виконаєш заповіді Його, які я наказую тобі сьогодні. І благословить тебе Господь Бог твій у кожній справі рук твоїх, у нащадках утроби твоєї, і у нащадках худоби твоєї, і у плодах землі

твоєї, бо повернеться Господь Бог твій, щоб радіти над тобою на добро, як радів над батьками твоїми, якщо послухаєш голосу Господа Бога твого, щоб зберігати заповіді Його, і постанови Його, і судження Його, написані в книзі закону цього, якщо повернешся до Господа Бога твого з усього серця твого і з усієї душі твоєї. Тому що ця заповідь, яку я наказую тобі сьогодні, не є занадто важкою, ані далекою від тебе. Не в небі вгорі вона є, щоб говорити: хто піде за нас на небо і візьме її для нас, і ми, почувши її, виконаємо? Ні за морем воно є, кажучи: Хто перетне для нас море і візьме його для нас, і зробить його чутним для нас, і ми виконаємо? Близько тебе є слово дуже – в устах твоїх, і в серці твоєму, і в руках твоїх, щоб виконувати його. Ось я поклав сьогодні перед тобою життя і смерть, добро і зло. Якщо ти будеш слухати заповіді Господа Бога твого, які я наказую тобі сьогодні, любити Господа Бога твого, ходити всіма Його шляхами і дотримуватися Його постанов і Його судів, то ти будеш жити і розмножишся, і благословить тебе Господь Бог твій у всій землі, в яку ти входиш, щоб успадкувати її. І якщо відвернеться серце твоє, і не будеш слухати, і заблукавши поклонишся богам іншим і будеш служити їм, оголошую тобі сьогодні, що загибеллю загинете, і не довгоденними станете на землі, в яку ви переходите Йордан, щоб там успадкувати її. Свідчу вам сьогодні і небо, і землю, життя і смерть я дав перед обличчям вашим, благословення і прокляття; обери життя ти, щоб жив ти і потомство твоє, любити Господа Бога твого, слухати голосу його і триматися його; бо це життя твоє і

довгота днів твоїх, щоб жити на землі, яку поклявся Господь батькам твоїм Аврааму, і Ісааку, і Якову дати їм.

31

І закінчив Мойсей говорити всі ці слова до всіх синів Ізраїля, і сказав до них: Сто і двадцять років мені сьогодні; не зможу більше входити і виходити; Господь же сказав до мене: не перейдеш цей Йордан. Господь, Бог твій, Той, Хто йде перед обличчям твоїм, знищить ці народи перед тобою, і ти успадкуєш їх, і Ісус, який йде перед обличчям твоїм, як говорив Господь. І зробить Господь, Бог твій, їм, як зробив Сігону і Огу, двом царям аморреїв, які були по той бік Йордану, і землі їхній, як знищив їх. І Господь віддав їх вам, і ви зробите їм так, як я наказав вам. Будь мужнім і будь сильним, не бійся, ані не лякайся, ані не жахайся від обличчя їх, тому що Господь, Бог твій, Той, що йде попереду з вами, в вас, ані не залишить тебе, ані не покине тебе. І покликав Мойсей Ісуса, і сказав йому перед всім Ізраїлем: будь мужнім і будь сильним, бо ти увійдеш перед обличчям народу цього в землю, яку присягнув Господь батькам вашим дати їм, і ти дасиш її їм у спадщину. І Господь, що супроводжує тебе, не залишить тебе і не покине тебе, не бійся і не малодушествуй. І написав Мойсей слова цього закону в книгу, і дав священикам, синам Левія, які несуть ковчег завіту Господа, і старійшинам синів Ізраїля. І наказав Мойсей їм у той день, кажучи: після семи років, у

час року звільнення, у свято кущів, коли весь Ізраїль йде разом з'явитися перед Господом Богом вашим, у місці, яке вибере Господь, ви прочитаєте цей закон перед усім Ізраїлем у їхні вуха, зібравши народ, чоловіків і жінок, і дітей, і прибульця, що у містах ваших, щоб вони почули і щоб вони навчилися боятися Господа Бога вашого; і вони почують виконувати всі слова цього закону. І сини їхні, які не знають, почують і навчаться боятися Господа, Бога твого, всі дні, скільки вони живуть на землі, в яку ви переходите Йордан, щоб успадкувати її. І сказав Господь до Мойсея: Ось наблизилися дні смерті твоєї, поклич Ісуса Навина, і станьте біля дверей скинії свідчення, і Я накажу йому. І пішов Мойсей і Ісус Навин до скинії свідчення, і стали біля дверей скинії свідчення. І зійшов Господь у хмарі, і став біля дверей намету свідоцтва, і став стовп хмари біля дверей намету свідоцтва. І сказав Господь до Мойсея: Ось ти спочинеш з батьками твоїми, і цей народ, вставши, блудитиме за чужими богами тієї землі, в яку він входить, і залишать мене, і розірвуть завіт мій, який я встановив з ними. І розгніваюся гнівом на них у той день, і залишу їх, і відверну обличчя моє від них, і буде поїдання, і знайдуть його багато зла і скорботи, і скаже у той день: тому що немає Господа Бога мого в мені, знайшли мене ці зла. Я ж відверну обличчя моє від них у той день через усі злочини, які вони вчинили, бо вони звернулися до чужих богів. І тепер напишіть слова цієї пісні, і навчіть їй синів Ізраїля, і вкладіть її в їхні уста, щоб стала мені ця пісня свідченням перед обличчям серед синів Ізраїля. Я введу бо їх у землю

добру, яку я присягнув батькам їхнім дати їм, землю, що тече молоком і медом, і вони будуть їсти, і наповнившись, наситяться, і обернуться до богів чужих, і будуть служити їм, і розгнівлять мене, і розірвуть завіт мій. І ця пісня буде свідчити проти них, бо не буде забута з уст їхніх і з уст нащадків їхніх, я бо знаю лукавство їхнє, скільки вони роблять тут сьогодні, перед тим як я введу їх у добру землю, яку присягнув батькам їхнім. І написав Мойсей цю пісню того дня і навчив їй синів Ізраїля. І наказав Ісусові, і сказав: Будь мужнім і будь сильним, бо ти введеш синів Ізраїля в землю, яку присягнув їм Господь, і Він буде з тобою. Коли ж закінчив Мойсей писати всі слова закону цього в книгу аж до кінця, і наказав левітам, що несуть ковчег завіту Господа, кажучи: взявши книгу закону цього, покладете її збоку ковчега завіту Господа Бога вашого; і буде там у тебе на свідчення. Тому що я знаю твою непокору і твою жорстоку шию, адже ще за мого життя з вами сьогодні ви бунтували проти Бога, то як же не будете і після моєї смерті? Зберіть до мене ваших племінних провідників, і ваших старійшин, і ваших суддів, і ваших писарів, щоб я промовив у їхні вуха всі ці слова, і засвідчу їм небо і землю. Я знаю, бо після моєї смерті ви беззаконнувати будете беззаконням і відхилитеся від шляху, який я наказав вам, і зустріне вас зло в останні дні, бо зробите зло перед Господом, щоб прогнівити його ділами рук ваших. І Мойсей говорив до вух усієї збори слова цієї пісні аж до кінця.

32

Зверни увагу, небо, і я промовлятиму, і нехай почує земля слова з уст моїх. Нехай буде очікуване, як дощ, те висловлювання моє, і нехай зійдуть, як роса, ті слова мої, як дощ на траву і як сніг на траву. Тому що я закликав ім'я Господа, віддайте велич Богу нашому. Бог, істинні діла його, і всі шляхи його — судження, Бог вірний, і немає несправедливості, праведний і святий Господь. Вони згрішили, не йому діти — гідні осуду, покоління викривлене і перекручене. Це ви Господу віддаєте? Так народ дурний, а не мудрий? Хіба не він сам, цей твій батько, придбав тебе, зробив тебе і сформував тебе? Пам'ятайте дні вічності, зрозумійте роки поколінь за поколіннями. Запитай свого батька, і він оголосить тобі, своїх старійшин, і вони скажуть тобі. Коли Всевишній розділяв народи, коли розсіював синів Адама, Він встановив межі народів за числом ангелів Божих. І став народ Його Яків часткою Господа, Ізраїль — виміряною спадщиною Його. Він задовольнив його в пустелі, в спразі спеки в землі безводній; він оточив його і навчив його, і зберіг його, як зіницю ока; Як орел покриває гніздо своє, і над пташенятами своїми ширяє, розпростерши крила свої прийняв їх, і підняв їх на плечах своїх. Господь один вів їх, не було з ними чужого бога. Він підніс їх на силу землі, нагодував їх плодами полів, вони ссали мед зі скелі і олію з твердої скелі. Масло від волів і молоко овець, із жиром

ягнят і баранів, синів биків і козлів, із жиром нирок пшениці, і кров винограду — пив вино. І їв Яків, і наситився, і відштовхнув улюблений — потовстішав, потовщав, розширився — і залишив Бога, що створив його, і відступив від Бога, Спасителя свого. Вони провокували мене чужими богами, огидностями своїми огірчили мене. Вони принесли жертву демонам, а не Богу, богам, яких не знали, новим і недавнім, що прийшли, яких не знали батьки їхні. Бога, що породив тебе, ти залишив, і забув ти Бога, що годує тебе. І побачив Господь, і заздрив, і був розгніваний через гнів синів його і дочок, і сказав: відверну обличчя моє від них, і покажу, що буде їм в останні дні, тому що покоління розбещене є, сини, в яких немає віри. Вони самі викликали мою ревність не-Богом, дратували мене своїми ідолами, і я викличу їхню ревність не-народом, нерозумним народом розгніваю їх. Тому що вогонь розпалився з гніву мого, горітиме аж до аду внизу, пожере землю і плоди її, спалить підвалини гір. Зберу на них лиха, і стріли мої витрачу в боротьбі проти них. Марніючи від голоду й поїдання птахами, і невиліковний правець, зуби звірів пошлю я на них, разом із лютістю тих, що повзають по землі. Зовні меч зробить їх бездітними, і зі сховищ страх, юнака з дівою, немовля зі старцем похилим. Я сказав: Розсію їх, зупиню серед людей пам'ять про них. Якби не через гнів ворогів, щоб вони не продовжували, щоб не напали разом противники, щоб не сказали: рука наша висока, і не Господь зробив усе це. Народ, що втратив раду, і немає в них знання. Вони не подумали зрозуміти, нехай приймуть це в

майбутній час. Як один переслідуватиме тисячу, і двоє зрушать десятки тисяч, якщо не Бог продав їх, і Господь видав їх? Тому що їхні боги не такі, як наш Бог, а вороги наші нерозумні. Бо з виноградної лози Содому виноградна лоза їхня, і виноградна гілка їхня з Гоморри; виноград їхній — виноград жовчі, грона гіркоти для них. Гнів драконів — вино їхнє, і гнів аспідів невиліковний. Хіба не ось ці речі зібрані в мене, і запечатані в моїх скарбницях? У день помсти Я відплачу, коли спіткнеться нога їхня, бо близький день загибелі для них, і присутнє готове для вас. Тому що судитиме Господь народ Свій, і над рабами Своїми втішиться; бо побачив їх ослаблених, і залишених у полоні, і знесилених. І сказав Господь: де є боги їхні, на яких вони покладалися, чий жир жертв їхніх ви їли і пили вино лібацій їхніх? Нехай вони встануть і допоможуть вам, і нехай стануть вам захисниками. Дивіться, дивіться, що Я є, і немає Бога, крім Мене. Я вбиваю і Я даю життя, Я вражаю і Я зцілюю, і немає нікого, хто визволить з рук Моїх. Що я підніму до неба руку мою, і присягнуся правицею моєю, і скажу: живу я навіки, що загострю як блискавку меч мій, і вхопиться за суд рука моя, і віддам кару ворогам, і тим, хто ненавидить мене, віддячу. Я зроблю п'яними стріли мої від крові, і меч мій з'їсть м'ясо від крові поранених і бранців, від голови правителів ворогів. Радуйтеся, небеса, разом з ним, і нехай поклоняються йому всі посланці Бога; радуйтеся, народи, з народом його, і нехай зміцняться в ньому всі сини Бога, бо кров синів його буде помщена, і помстить, і віддасть покарання ворогам, і тим, хто

ненавидить, віддасть, і очистить Господь землю народу свого. І написав Мойсей цю пісню того дня, і навчив їй синів Ізраїля, і увійшов Мойсей, і говорив усі слова цього закону у вуха народу, сам і Ісус, син Навина. І завершив Мойсей говоріння до всього Ізраїлю. І сказав до них: зверніть увагу серцем на всі ці слова, які я свідчу вам сьогодні, які ви накажете синам вашим зберігати і виконувати — всі слова цього закону. Тому що це не порожнє слово для вас, адже це ваше життя, і заради цього слова ви будете жити довго на землі, в яку ви переходите через Йордан, щоб успадкувати її. І говорив Господь до Мойсея в цей день, кажучи: піднімися на гору Аварім, цю гору Нево, яка є в землі Моав навпроти Єрихону, і побач землю Ханаан, яку я даю синам Ізраїля, і помри на горі, на яку ти підіймаєшся там, і будь приєднаний до народу твого; так само як помер Аарон, брат твій, на горі Хор, і був приєднаний до народу його. Тому що ви не послухалися слова мого серед синів Ізраїля при воді суперечки Кадешу в пустелі Сін, бо не освятили мене серед синів Ізраїля. Навпроти побачиш ту землю, але туди ти не ввійдеш.

33

І це благословення, яким благословив Мойсей, чоловік Божий, синів Ізраїля перед своєю смертю. І сказав: Господь прийшов із Синаю, і з'явився нам із Сеїру, і поспішив з гори Фаран, з мірядами Кадешу, з правиці його ангели з ним. І

він пощадив народ свій, і всі освячені під твоїми руками, і ці під тобою є, і він прийняв від слів його закон, який заповідав нам Мойсей, спадщину зборам Якова. І буде в улюбленому правитель, коли зберуться правителі народів разом з племенами Ізраїля. Нехай живе Рувим, і нехай не помре, і нехай буде численний. І це про Юду: почуй, Господи, голос Юди, і до народу його прийди, руки його нехай захищають його, і будь йому помічником проти ворогів. І Левію він сказав: дайте Левію ясні речі його, і правду його чоловікові святому, якого випробували у випробуванні; лаяли його при воді суперечки; Той, хто каже батькові і матері: не бачив я тебе, і братів своїх не визнав, і синів своїх зрікся – він зберіг слова твої, і завіт твій зберіг. Вони оголосять постанови твої Якову і закон твій Ізраїлю, покладуть кадило в гніві твоєму постійно на жертовник твій. Благослови, Господи, силу його, і діла рук його прийми, розбий поперек ворогів, що піднялися проти нього, і ті, хто ненавидить його, нехай не встануть. І до Веніаміна сказав: улюблений Господом оселиться з довірою, і Бог затінює його всі дні, і між плечима його спочив. І Йосифу сказав: від благословення Господа земля його, від годин неба і роси, і від безодень джерел знизу, і за пору плодів сонця поворотів, і від з'єднань місяців, від вершини гір початку і від вершини пагорбів вічних, і за пору землі наповнення; і прийнятне тому, хто з'явився в кущі, нехай прийдуть на голову Йосифа і на вершину прославленого над братами. Краса його — як у первородного бика, роги його — як роги однорога; ними він поколе народи разом, аж

до кінця землі. Це десятки тисяч Єфрема і тисячі Манасії. І Завулону сказав: Радій, Завулоне, у виході твоєму, і Іссахаре — у наметах його. Народи знищать, і ви закличете там, і принесете там жертву справедливості, тому що багатство моря вигодує тебе, і торгівля прибережних мешканців. І Гаду сказав: Благословенний той, хто розширює Гада, як лев спочив, роздавивши руку і правителя. І він побачив його первинки, що там була поділена земля правителів, зібраних разом із вождями народів; справедливість Господь чинив і суд Його з Ізраїлем. І Дану сказав: Дан — левеня лева, і він вистрибне з Башану. І до Нефталіма сказав: Нефталіме, повнота прийнятних речей, і нехай наповниться благословенням від Господа, море і Південь успадкує. І до Асіра сказав: благословенний від дітей Асір, і буде прийнятний братам своїм, омочить в олії ногу свою. Залізо і бронза буде його сандаль, як дні твої, так і сила твоя. Немає такого, як Бог улюбленого, що ступає по небесах – помічник твій, і величний на тверді небесній. І покриє тебе початок Бога, і під силою вічних рамен, і вижене від обличчя твого ворога, кажучи: Загинь. І поселиться Ізраїль з довірою, сам на землі Якова, на зерні й вині, і небо тобі хмарне росою. Блаженний ти, Ізраїле! Хто подібний до тебе, народе, що рятується Господом? Захистить помічник твій, і меч — хвала твоя; і збрешуть тобі вороги твої; і ти на шию їхню наступиш.

34

І піднявся Мойсей від Аравот Моаву на гору Нево, на вершину Фасга, яка є перед Єрихоном; і показав йому Господь всю землю Галаад до Дану, і всю землю Нефталі, і всю землю Єфрема, і Манассії, і всю землю Юди до останнього моря, і пустелю, і околиці Єрихону, місто фінікових пальм до Сігору. І сказав Господь до Мойсея: Ця земля, яку Я присягнув Авраму, і Ісааку, і Якову, кажучи: Нащадкам вашим дам її, — і Я показав її очам твоїм, але туди ти не увійдеш. І помер Мойсей, слуга Господа, в землі Моав через слово Господа. І поховали його в Гаї, близько дому Фогора, і ніхто не бачив поховання його аж до цього дня. Мойсей же був сто двадцять років, коли він помирав; не потьмарилися очі його і не ослабли черепахи його. І оплакували сини Ізраїля Мойсея в Аравоф-Моаві при Йордані проти Єрихона тридцять днів, і завершилися дні жалоби й плачу за Мойсеєм. І Ісус, син Навина, наповнився духом розуміння, бо Мойсей поклав свої руки на нього, і сини Ізраїля слухали його, і зробили так, як заповідав Господь Мойсею. І не встав ще пророк в Ізраїлі, як Мойсей, якого Господь знав обличчям до обличчя, у всіх знаменнях і чудесах, на які Господь послав його, щоб зробити їх у землі Єгипетській Фараону, і слугам його, і всій землі його; дива великі і руку могутню, які зробив Мойсей перед усім Ізраїлем.

Ісус Навин

1

І сталося після смерті Мойсея, сказав Господь Ісусові, синові Навина, слузі Мойсея, кажучи: Мойсей, слуга мій, помер. Тепер отже, вставши, перейди Йордан — ти і весь цей народ — в землю, яку я даю їм. Кожне місце, на яке б ви ступили слідом стоп ваших, вам дам його, як я сказав Мойсею: пустелю і Антиліван, аж до річки великої, річки Євфрат, і аж до крайнього моря; від заходу сонця будуть границі ваші. Не встане людина перед вами всі дні життя твого, і як я був з Мойсеєм, так буду я і з тобою, і не залишу тебе, ні не знехтую тебе. Будь сильним і мужнім, бо ти поділиш цьому народу землю, яку я присягнув дати вашим батькам. Будь сильним отже і будь мужнім, дотримуватися і робити так, як наказав тобі Мойсей, слуга мій, і не ухиляйся від них ні праворуч, ні ліворуч, щоб ти мав успіх у всьому, що б ти не робив. І не відійде книга цього закону від уст твоїх, і будеш роздумувати над нею вдень і вночі, щоб знати, як виконувати все написане; тоді матимеш успіх і зробиш

успішними шляхи свої, і тоді зрозумієш. Ось я наказав тобі: будь сильним і будь мужнім, не лякайся і не бійся, бо з тобою Господь Бог твій у всьому, куди ти йдеш. І наказав Ісус книжникам народу, кажучи: Увійдіть у середину табору народу і накажіть народу, кажучи: Готуйте провіант, бо ще три дні, і ви переходите цей Йордан, увійшовши зайняти землю, яку Господь Бог батьків ваших дає вам. І Рувиму, і Гаду, і половині племені Манасії сказав Ісус: пам'ятайте слово, яке заповідав вам Мойсей, слуга Господа, кажучи: Господь, Бог ваш, дав спокій вам і дав вам землю цю. Жінки ваші і діти ваші і худоба ваша нехай оселяться в землі, яку дав вам; ви ж перейдете озброєні першими перед братами вашими, всі хто сильний; і будете битися разом з ними, доки не дасть спокою Господь Бог наш братам вашим, як і вам, і успадкують і вони землю, яку Господь Бог наш дає їм; і повернетеся кожен до спадщини своєї, яку дав вам Мойсей по той бік Йордану на сході сонця. І відповівши Ісусу, сказали: Все, скільки б ти не наказав нам, зробимо, і в усяке місце, куди б ти не послав нас, підемо. Згідно з усім, що ми слухали Мойсея, ми будемо слухати тебе, тільки нехай буде Господь, Бог наш, з тобою, як був з Мойсеєм. А той чоловік, хто не послухається тебе, і хтось, хто не почує слів твоїх, коли ти накажеш йому, нехай помре, але будь сильним і мужнім.

2

І послав Ісус, син Навина, з Ситтіму двох юнаків вишпигувати, кажучи: Піднімайтеся і огляньте землю і Єрихон. І пішовши, два юнаки увійшли в Єрихон, і увійшли в дім жінки-блудниці, якій ім'я Раав, і зупинилися там. І було повідомлено царю Єрихона, кажучи: Увійшли сюди чоловіки від синів Ізраїля, щоб вишпигувати землю. І послав цар Єрихона, і сказав до Раав, кажучи: виведи чоловіків, які увійшли до твого будинку цієї ночі, бо вони прийшли шпигувати землю. І жінка, взявши тих двох чоловіків, сховала їх; і сказала їм, кажучи: прийшли до мене чоловіки, але коли брама зачинялася в темряві, чоловіки вийшли; не знаю я, куди пішли; переслідуйте за ними, якщо наздоженете їх. Вона ж підняла їх на дах і сховала їх у льняній соломі, що була нагромаджена нею на даху. І чоловіки переслідували їх шляхом на Йордан до бродів, і ворота були зачинені. І сталося, як вийшли ті, що переслідують, за ними, і вони ж, але перш ніж лягти спати їм, вона ж піднялася до них на дах, і сказала до них: я знаю, що дав вам Господь землю; бо напав страх ваш на нас. Ми почули, що Господь Бог висушив червоне море перед вами, коли ви виходили з землі Єгипту, і що зробив двом царям аморреїв, які були за Йорданом, Сигону і Огу, яких ви знищили. І почувши це, ми здивувалися серцем нашим, і не стояв уже дух ні в кому з нас від обличчя вашого, бо Господь Бог ваш — Бог на небі вгорі і на землі внизу. І тепер присягніть мені Господом Богом, що я роблю вам милість, і зробіть і ви милість в домі батька мого, і збережіть живими дім батька мого, матір мою, і братів моїх, і весь дім мій, і

все, що є у них, і врятуйте душу мою від смерті. І сказали їй ті чоловіки: Душа наша замість вашої на смерть, і вона сказала: Коли Господь віддасть вам те місто, зробіть мені милість і правду. І вона спустила їх через вікно, і сказала їм: Йдіть у гірську місцевість, щоб не зустріли вас переслідувачі, і сховайтеся там на три дні, поки переслідувачі не повернуться назад від вас, і після цього підете своєю дорогою. І сказали до неї чоловіки: Невинні ми є перед цією твоєю клятвою. Ось ми входимо в частину міста, і ти покладеш знак — цей червоний шнур ти випустиш у вікно, через яке ти спустила нас, а батька твого, і матір твою, і братів твоїх, і весь дім батька твого ти збереш до себе в дім твій. І буде всякий, хто вийде за двері твого дому назовні, винний перед собою буде, ми ж невинні перед цією присягою твоєю, і скільки б їх не було з тобою в твоєму домі, ми винні будемо. Якщо ж хтось нас скривдить або й відкриє ці наші слова, ми будемо невинні щодо цієї твоєї клятви. І сказав він їм: Нехай буде за словом вашим, і відпустив їх, і вони пішли. І прийшли вони в гористу місцевість, і залишилися там три дні, і шукали переслідувачі по всіх шляхах, і не знайшли. І повернулися два юнаки, і зійшли з гори, і перейшли до Ісуса, сина Навина, і розповіли йому всі події, що сталися з ними. І сказали вони до Ісуса, що Господь віддав всю ту землю в нашу руку, і злякалися всі мешканці тієї землі від нас.

3

І встав рано Ісус вранці, і відійшов з Шіттіму, і прийшли вони до Йордану, і зупинилися там перед переправою. І сталося, що після трьох днів книжники пройшли через табір і наказали народу, кажучи: коли побачите ковчег завіту Господа Бога нашого і священиків наших і левітів, що несуть його, вирушите від місць ваших і підете за ним. Але нехай буде далека відстань між вами і тією, близько двох тисяч ліктів станете, не наближайтеся до неї, щоб ви знали дорогу, якою підете нею, бо ви не ходили цією дорогою від учора і позавчора. І сказав Ісус народу: освятіться на завтра, бо завтра зробить Господь серед вас дивовижні речі. І сказав Ісус священикам: Підніміть ковчег завіту Господа і йдіть перед народом. І підняли священики ковчег завіту Господа, і йшли перед народом. І сказав Господь до Ісуса: В цей день Я починаю піднести тебе перед всіма синами Ізраїля, щоб знали, що як Я був з Мойсеєм, так буду і з тобою. І зараз накажи священикам, які несуть ковчег завіту, кажучи: Як тільки ви увійдете у воду Йордану, станьте в Йордані. І сказав Ісус синам Ізраїля: Підійдіть сюди і почуйте слово Господа, Бога нашого. Із цього ви дізнаєтесь, що Бог живий серед вас, і Він знищить перед нами ханаанеян, і хеттеїв, і ферезеїв, і євеїв, і амореїв, і гергесеїв, і євусеїв. Ось ковчег завіту Господа всієї землі переходить через Йордан. Виберіть собі дванадцять чоловіків із синів Ізраїля, по одному від кожного племені. І буде, як тільки спочинуть ноги священиків, що несуть ковчег завіту Господа всієї землі, у воді Йордану, вода Йордану зникне, а вода, що спадає, зупиниться. І відійшов народ зі своїх наметів, щоб

перейти Йордан, а священники понесли ковчег завіту Господнього попереду народу. Коли ж входили священики, що несли ковчег завіту, до Йордану, і ноги священиків, що несли ковчег завіту Господа, занурилися в частину води Йордану, а Йордан наповнювався по всьому берегу його, як у дні жнив пшениці, то стали води, що спускалися зверху, стали купою одною, що стояла окремо дуже далеко дуже сильно аж до частини Каріафіарім, а те, що спускалося, спустилося в море Арава, море солі, аж поки до кінця не зникло, і народ стояв навпроти Єрихона. І стояли священики, що несли ковчег завіту Господа, на сухій землі посеред Йордану, і всі сини Ізраїля переходили по сухій землі, доки весь народ не закінчив переходити Йордан.

4

І коли закінчив увесь народ переходити Йордан, то сказав Господь Ісусові, кажучи: взявши чоловіків від народу, одного від кожного племені, накажи їм; і візьміть з середини Йордану дванадцять готових каменів, і ці, перенісши разом з вами самими, покладіть їх у вашому таборі, де ви розташуєтеся там на ніч. І покликавши Ісус дванадцять славних чоловіків від синів Ізраїля, одного від кожного племені, сказав їм: принесіть перед мною перед обличчям Господа в середину Йордану; і взявши звідти кожен по каменю, нехай візьме на свої плечі згідно з числом дванадцяти племен Ізраїля, щоб були вам ці на

знак покладений назавжди; щоб коли запитає тебе син твій завтра, говорячи: що є ці камені для нас? І ти покажеш синові твоєму, кажучи, що відступила ріка Йордан від ковчега завіту Господа всієї землі, коли переходив її, і будуть ці камені вам пам'яткою для синів Ізраїля до віку. І зробили так сини Ізраїля, як наказав Господь Ісусові, і, взявши дванадцять каменів із середини Йордану, як наказав Господь Ісусові під час завершення переходу синів Ізраїля, перенесли їх разом із собою до табору і поклали там. Встановив же Ісус і інших дванадцять каменів у самому Йордані, на місці, що було під ногами священиків, які несли ковчег завіту Господа, і вони є там до сьогоднішнього дня. Стояли ж священики, що несли ковчег завіту, в Йордані, доки не завершив Ісус усе, що наказав Господь оголосити народові, і поспішив народ, і перейшли. І сталося, коли ввесь народ закінчив переходити, що перейшов ковчег завіту Господнього і камені перед ними. І перейшли сини Рувима, і сини Гада, і половина племені Манасії, приготовлені, перед синами Ізраїля, як наказав їм Мойсей. Сорок тисяч озброєних воїнів перейшли перед Господом у битву проти міста Єрихон. У той день Господь звеличив Ісуса перед усім родом Ізраїля, і боялися його, як Мойсея, скільки часу він жив. І сказав Господь Ісусу, кажучи: накажи священикам, які несуть ковчег завіту свідоцтва Господа, вийти з Йордану. І наказав Ісус священикам, кажучи: Вийдіть з Йордану. І сталося, як вийшли священики, що несли ковчег завіту Господа, з Йордану і поставили ноги на землю, кинулася вода

Йордану на своє місце і текла, як учора і позавчора, через увесь берег. І народ вийшов з Йордану десятого дня першого місяця, і розташувалися табором сини Ізраїля в Галгалах на східній стороні від Єрихону. І ці дванадцять каменів, які він взяв з Йордану, поставив Ісус у Ґілґалі, кажучи: коли запитають вас сини ваші, кажучи: що є камені ці? Оголосіть синам вашим, що посуху перейшов Ізраїль цей Йордан, коли висушив Господь Бог наш воду Йордану перед ними, доки вони переходили; так само як зробив Господь Бог наш з Червоним морем, яке висушив Господь Бог наш перед нами, доки ми проходили; щоб пізнали всі народи землі, що сила Господа могутня, і щоб ви шанували Господа Бога нашого в кожній справі.

5

І сталося, як почули царі Аморреїв, які були по той бік Йордану, і царі Фінікії, які біля моря, що Господь Бог висушив ріку Йордан перед синами Ізраїля, коли вони переходили, то розтанули їхні розуми, і вони були вражені страхом, і не було в них ніякої розсудливості перед обличчям синів Ізраїля. За цього часу сказав Господь Ісусові: Зроби собі кам'яні мечі з гострокрайого каменю, і, сівши, обріж синів Ізраїля вдруге. І зробив Ісус гострі кам'яні мечі, і обрізав синів Ізраїля на місці, що зветься Пагорб крайніх плотей. А яким способом очистив Ісус синів Ізраїля: скільки колись народилися в дорозі, і скільки

колись необрізаними були з тих, що вийшли з Єгипту, всіх цих обрізав Ісус; бо сорок і два роки блукав Ізраїль у пустелі Мабдарітидській. Тому необрізаними були більшість їхніх воїнів, які вийшли з землі Єгипту, ті, що не слухалися заповідей Бога, яким Він і постановив не бачити тієї землі, яку Господь присягнув їхнім батькам дати — землі, що тече молоком і медом. Замість них він поставив їхніх синів, яких Ісус обрізав, бо вони народилися в дорозі необрізаними. Бувши обрізаними, вони мали спокій там, сидячи в таборі, доки не зцілилися. І сказав Господь Ісусові, синові Навина: Сьогодні Я зняв з вас ганьбу Єгипту. І він назвав ім'я того місця Галгала. І зробили сини Ізраїля пасху чотирнадцятого дня місяця від вечора на заході Єрихона по той бік Йордану в рівнині. І вони їли прісний і новий хліб із зерна тієї землі. У цей день припинилася манна після того, як вони поїли зерна землі, і більше не було для синів Ізраїля манни, а зібрали вони врожай із землі Пальм того року. І сталося, коли був Ісус в Єрихоні, і піднявши очі, побачив чоловіка, що стояв перед ним, і меч витягнутий у руці його, і підійшовши, Ісус сказав йому: наш ти, чи ворогів? А він сказав йому: Я головнокомандувач війська Господнього, тепер я прийшов. І Ісус впав обличчям на землю, і сказав йому: Пане, що наказуєш твоєму слузі? І каже архістратиг Господній до Ісуса: Розв'яжи взуття з ніг твоїх, бо місце, на якому ти зараз стоїш, святе.

6

І Єрихон був зачинений і укріплений, і ніхто не виходив з нього, ані не входив. І сказав Господь до Ісуса: Бачу, я віддаю під твою владу Єрихон і царя його, що в ньому, могутніх воїнів, які є в силі. Ти ж розстав навколо неї воїнів колом. І станеться так: коли ви затрубите в сурму, нехай закричить увесь народ разом, і коли вони закричать, стіни міста впадуть самі, і увійде увесь народ, кинувшись кожен прямо в місто. І увійшов Ісус, син Навина, до священиків, і сказав їм, кажучи: накажіть народу обійти і оточити місто, і воїни нехай пройдуть озброєні перед Господом. І сім священиків, маючи сім священних сурм, нехай пройдуть так само перед Господом, і нехай сурмлять енергійно, і ковчег завіту Господа нехай слідує. А воїни нехай проходять попереду, і священики, що замикають похід позаду ковчега завіту Господа, сурмлячи. А народу наказав Ісус, кажучи: не кричіть, і нехай ніхто не почує голосу вашого, аж поки він не оголосить дня кричати, і тоді ви закричите. І обійшовши, ковчег завіту Бога відразу пішов у табір і спочив там. І другого дня встав Ісус рано вранці, і священики взяли ковчег завіту Господнього. І сім священиків, які несли сім сурм, йшли попереду перед Господом; і після цього входили воїни, і решта натовпу йшла позаду ковчега завіту Господнього; і священики сурмили в сурми, і вся решта натовпу оточила місто шість разів зблизька, і пішла знову в табір; так робилося протягом шести днів. І сьомого дня вони встали на світанку й обійшли місто того дня сім разів. І сталося в сьомому обході, що засурмили священики, і сказав Ісус синам Ізраїля: Закричіть, бо Господь передав

вам місто. І буде місто прокляте, воно і все, що є в ньому, Господу Саваофу, крім Раав-блудниці — пощадіть її і все, що є в домі її. Але ви дуже бережіться від присвяченого, щоб ви самі, розмірковуючи, не взяли від присвяченого і не зробили табір синів Ізраїля проклятим, і не знищили нас. І все срібло, або золото, або мідь, або залізо буде святим для Господа і буде принесено до скарбниці Господа. І засурмили в сурми священики. Коли ж народ почув звук сурм, закричав увесь народ разом великим і сильним бойовим криком, і впала вся стіна навколо, і зійшов увесь народ у місто. І присвятив її Ісус, і все, що було в місті, від чоловіка і до жінки, від юнака і до старого, і до теляти і вьючної тварини, вістрям меча. І до двох молодих чоловіків, які вишукували, сказав Ісус: увійдіть у дім жінки і виведіть її звідти, і все, що в неї є. І увійшли два молоді чоловіки, які вишпигували місто, в будинок жінки, і вивели Раав блудницю, і батька її, і матір її, і братів її, і родичів її, і все, що було її, і поставили її поза табором Ізраїля. І місто було спалене вогнем разом з усім, що було в ньому, крім срібла, золота, бронзи та заліза, які вони віддали до скарбниці Господа. І Раав-блудницю, і весь її батьківський дім врятував живими Ісус, і поселив в Ізраїлі до сьогоднішнього дня, тому що вона сховала шпигунів, яких послав Ісус вишпигувати Єрихон. І заприсяг Ісус Навин у той день перед Господом, кажучи: проклятий той чоловік, хто побудує те місто; на своєму первістку він закладе його фундамент, і на своєму наймолодшому він поставить його ворота. І так зробив Хозан з Вефіля; на Авіроні первістку

заклав він її основу, і на найменшому врятованому поставив він ворота її. І був Господь з Ісусом, і було ім'я його по всій землі.

7

І провинилися сини Ізраїля великою провиною, і привласнили від присвяченого, і взяв Ахар, син Хармі, сина Замбрі, сина Зари, з племені Юди, від присвяченого, і розгнівався Господь гнівом на синів Ізраїля. І послав Ісус чоловіків до Гаю, який є біля Вефілю, кажучи: Вишпигуйте Гай, і пішли чоловіки, і вишпигували Гай. І повернулися до Ісуса, і сказали йому: Нехай не йде весь народ, але як дві тисячі або три тисячі чоловіків нехай йдуть і нехай облягають місто; не веди туди весь народ, бо їх мало. І пішло вгору близько трьох тисяч чоловіків, і вони втекли від людей Гаю. І вбили з них люди Гаю тридцять шість чоловіків, і переслідували їх від воріт, і розбили їх на узвозі, і налякалося серце народу, і стало воно як вода. І роздер Ісус одяг свій, і впав Ісус на землю обличчям перед Господом до вечора, він і старійшини Ізраїля, і посипали порохом голови свої. І сказав Ісус: Благаю, Господи! Чому Твій раб перевів цей народ через Йордан, щоб передати його аморейцю і знищити нас? І якби ми залишилися і оселилися біля Йордану. І що я скажу, оскільки Ізраїль повернув шию перед своїм ворогом? І почувши ханаанеянин і всі ті, що мешкають на землі, оточать нас і

знищать нас з землі, і що зробиш з ім'ям твоїм великим? І сказав Господь до Ісуса: Встань, чому ти впав на обличчя своє? Народ згрішив і переступив завіт, який Я встановив з ними: вкравши від присвяченого, вкинули у свої посудини. І не зможуть сини Ізраїля встояти перед обличчям ворогів своїх, шию повернуть перед ворогами своїми, бо стали прокляттям. Не буду більше з вами, якщо не видалите прокляття з-поміж вас. Піднявшись, освяти народ і скажи освятитися завтра. Ось що говорить Господь, Бог Ізраїля: прокляте є серед вас, не зможете протистояти перед ворогами вашими, доки не видалите прокляте з-поміж вас. І зберетеся ви всі вранці за племенами, і буде плем'я, яке покаже Господь, приведете за родами, і рід, який покаже Господь, приведете за домом, і дім, який прийме Господь, приведете за чоловіком. І хто буде викритий, той буде спалений у вогні, і все, що йому належить, бо він переступив завіт Господа і вчинив беззаконня в Ізраїлі. І встав рано Ісус, і привів народ за племенами, і було вказано плем'я Юди. І було приведено згідно з родами, і було вказано на рід Зарая. І було приведено по чоловіку, і було показано Ахара, сина Замврі, сина Зари. І сказав Ісус Ахару: Віддай славу сьогодні Господу Богу Ізраїля, і принеси сповідь, і розкажи мені, що ти зробив, і не приховуй від мене. І відповів Ахар Ісусові, і сказав: Справді, я згрішив перед Господом, Богом Ізраїля, так і так я зробив. Я побачив у здобичі строкатий плащ, і двісті шеклів срібла, і один золотий зливок вагою п'ятдесят шеклів, і подумавши про них, я взяв їх, і ось вони заховані в моєму наметі, а срібло

заховане під ними. І відправив Ісус посланців, і вони побігли до намету в таборі, і ці речі були сховані в його наметі, а срібло під ними. І винесли вони їх з намету, і принесли до Ісуса і старійшин Ізраїля, і поклали їх перед Господом. І взяв Ісус Ахара, сина Зари, і вивів його в ущелину Ахор, і синів його, і дочок його, і телят його, і в'ючних тварин його, і всіх овець його, і намет його, і все майно його; і весь народ був з ним, і вивів їх в Емекахор. І сказав Ісус Ахару: Чому ти знищив нас? Господь знищив тебе повністю, як і сьогодні. І закидали його камінням весь Ізраїль, і поставили над ним велику купу каміння; і вгамував Господь гнів люті. Через це він назвав його Емекахор до цього дня.

8

І сказав Господь до Ісуса: Не бійся і не лякайся, візьми з собою всіх воїнів, і, вставши, піднімися до Гаю. Ось Я віддав у твої руки царя Гаю і землю його. І зробиш ти з Гаєм так, як зробив ти з Єрихоном, і з царем його, а здобич худоби візьмеш собі; постав же собі засідку для міста ззаду. І встав Ісус Навин і весь народ воїнів, щоб піти в Гай. І вибрав Ісус тридцять тисяч чоловіків, сильних силою, і послав їх вночі. І наказав їм, кажучи: Ви влаштуйте засідку позаду міста, не віддаляйтеся далеко від міста, і будете всі готові. І я, і всі, хто зі мною, підійдемо до міста, і станеться так, що коли вийдуть мешканці Гаю нам назустріч, так само як і

недавно, ми втечемо від них. І коли вони вийдуть за нами, ми відтягнемо їх від міста, і вони скажуть: Ці втікають від нас, як і раніше. Ви ж підніметеся із засідки і підете в місто. Згідно з цим словом ви зробите, ось я наказав вам. І послав їх Ісус, і пішли вони в засідку, і засіли між Вефілом і Гаєм, з морського боку Гаю. І вставши рано вранці, Ісус оглянув народ, і пішли він і старійшини перед народом на Гай. І весь народ-воїн з ним піднявся, і, йдучи, вони прийшли навпроти міста зі сходу. І засідка міста від моря. І сталося, як побачив цар Гай, він поспішив і вийшов назустріч їм прямо на війну, він і весь народ, що був з ним; і він не знав, що засідка для нього є позаду міста. І побачив, і відступив Ісус і Ізраїль від обличчя їхнього. І переслідували синів Ізраїля, і вони відійшли від міста. Не залишився ніхто в Гаї, хто не переслідував Ізраїль; і залишили місто відкритим, і переслідували Ізраїль. І сказав Господь до Ісуса Навина: простягни руку твою зі списом, що в руці твоїй, на місто, бо в руки твої віддав я його; і засідка підніметься швидко зі свого місця. І простяг Ісус руку свою зі списом на місто, і засідка піднялася швидко з місця свого, і вийшли вони, коли він простяг руку, і увійшли в місто, і захопили його, і поспішивши спалили місто вогнем. І коли мешканці Гаю оглянулися назад, вони побачили дим, що піднімався з міста до неба, і вже не мали куди втекти ні туди, ні сюди. І Ісус Навін і весь Ізраїль побачили, що засідка взяла місто, і що дим міста піднявся до неба; і повернувшись, вони вразили людей Гаю. І ці вийшли з міста назустріч, і опинилися між табором, ці звідси і ті звідти, і вдарили їх

так, що не залишилося з них ні врятованого, ні втікача. І царя Аю схопили живим і привели його до Ісуса. І коли припинили сини Ізраїля вбивати всіх тих, хто був у Гаї, і тих, хто був на полях, і на горі біля спуску, де переслідували їх звідти до кінця, то повернувся Ісус до Гаю і вразив його вістрям меча. І стало тих, хто впав того дня, від чоловіка до жінки, дванадцять тисяч — усі мешканці Гаю. Крім здобичі в місті, все, що вони захопили для себе, сини Ізраїля взяли згідно з наказом Господа, у такий спосіб, як наказав Господь Ісусові. І спалив Ісус місто вогнем, перетворивши його на безлюдну купу навіки, до цього дня. І царя Аю він повісив на роздвоєному дереві, і той був на дереві до вечора, і при заході сонця Ісус наказав, і зняли його тіло з дерева, і кинули його в яму, і поставили над ним купу каміння, аж до цього дня.

9

Коли ж почули царі Аморреїв, що за Йорданом, що в гірській місцевості, і що на рівнині, і що на всьому узбережжі великого моря, і що біля Антилівану, і Хеттеї, і Ханаанеї, і Ферезеї, і Євеї, і Аморреї, і Гергесеї, і Євусеї, зібралися разом, щоб воювати проти Ісуса Навина і Ізраїля всі одночасно. І ті, хто мешкав у Гаваоні, почули все, що зробив Господь Єрихону й Гаю. І зробили справді й самі вони з хитрістю, і прийшовши, запаслися провіантом і приготувалися, і взявши мішки старі на плечі їхні, і

бурдюки вина старі і порвані, зав'язані, і порожнини взуття їхнього, і сандалі їхні старі і залатані на ногах їхніх, і одяг їхній зношений на них, і хліб їхній для провіанту сухий і заплеснявілий і поїдений. І вони прийшли до Ісуса в табір Ізраїля в Галгалу і сказали до Ісуса та Ізраїля: З далекої землі ми прийшли, і тепер укладіть з нами завіт. І сказали сини Ізраїля до хоррея: Дивись, чи не живеш ти серед нас, і як я укладу з тобою завіт? І сказали до Ісуса: Слуги твої ми є. І сказав до них Ісус: Звідки ви є, і звідки ви прийшли? І сказали: З дуже далекої землі прийшли раби твої в ім'я Господа Бога твого; бо ми чули про ім'я його, і все, що він зробив в Єгипті, і все, що він зробив царям аморреїв, які були за Йорданом, Сигону царю аморреїв, і Огу царю Башану, який жив в Аштароті і в Едреї. І почувши, сказали нам наші старійшини і всі мешканці нашої землі, кажучи: Візьміть собі припаси на дорогу, і йдіть їм назустріч, і скажіть їм: ми ваші слуги, і тепер укладіть з нами завіт. Ці хліби — теплими ми взяли їх у день, коли вийшли, щоб прийти до вас, тепер же вони висохли і стали покришеними. І ці бурдюки для вина, які ми наповнили новими, порвалися, і наш одяг, і наше взуття зносилися від дуже довгої дороги. І правителі взяли їхні припаси, але Господа не запитали. І Ісус уклав з ними мир, і встановили з ними завіт, щоб врятувати їх, і присягнули їм правителі зборів. І сталося після трьох днів після того, як уклали з ними завіт, почули, що вони є близько від них, і що живуть серед них. І відійшли сини Ізраїля, і прийшли в їхні міста, а міста їхні — Гаваон, і Кефіра, і Беерот, і міста Іарін. І не

воювали з ними сини Ізраїля, тому що присягнули їм всі правителі Господом, Богом Ізраїля, і нарікала вся громада на правителів. І сказали правителі всій громаді: ми присягнули їм Господом, Богом Ізраїля, і тепер не зможемо торкнутися їх. Ми зробимо це: захопимо їх живими і збережемо їх, щоб не було на нас гніву через клятву, яку ми їм дали. Вони будуть жити і стануть дроворубами та водоносами для всієї громади, як і сказали їм правителі. І скликав їх Ісус, і сказав їм: Чому обманули ви мене, кажучи: Далеко від тебе ми є дуже, ви ж є сусідами тих, що мешкають у нас? І тепер ви прокляті, не припиниться з-поміж вас раб, ні дроворуб, ні водонос для мене і для Бога мого. І відповіли Ісусу, кажучи: Було повідомлено нам, скільки наказав Господь Бог твій Мойсею, слузі його, дати вам землю цю і знищити повністю нас і всіх мешканців на ній від обличчя вашого; і ми злякалися дуже про душі наші від обличчя вашого, і ми зробили справу цю. І зараз ось ми підвладні вам: як вам подобається і як вам здається, так і зробіть нам. І так їм зробили, і визволив їх Ісус того дня з рук синів Ізраїля, і не вбили їх. І призначив їх Ісус того дня дроворубами і водоносами для всієї громади і для жертовника Бога. Через це мешканці Гаваону стали дроворубами і водоносами жертовника Божого до сьогоднішнього дня і для того місця, яке вибере Господь.

10

Коли ж почув Адоніцедек, цар Єрусалиму, що взяв Ісус Навин Гай і знищив його, яким способом зробили Єрихон і царя його, так зробили і Гай і царя його, і що перейшли мешканці Гаваону до Ісуса Навина і до Ізраїлю, то злякалися від них дуже, бо знав, що місто велике Гаваон, наче одне з головних міст, і всі чоловіки його сильні. І послав Адоні-Везек, цар Єрусалиму, до Елама, царя Хеврону, і до Фідона, царя Єрімута, і до Єфти, царя Лахішу, і до Давеїна, царя Одоллама, кажучи: прийдіть, підійдіть до мене і допоможіть мені, і воюватимемо проти Гаваону, бо вони перейшли до Ісуса і до синів Ізраїля. І піднялися п'ять царів євусеїв: цар Єрусалиму, і цар Хеврону, і цар Ярмуту, і цар Лахішу, і цар Одоллама, вони самі і весь їхній народ. І вони обложили Гаваон і облягали його. І послали ті, хто мешкає в Гаваоні, до Ісуса Навина в табір Ізраїля в Ґілґалі, кажучи: не послабляй твоїх рук від твоїх слуг; піднімись до нас швидко, і допоможи нам, і визволи нас; тому що зібралися проти нас всі царі аморреїв, ті, хто мешкає в гірській місцевості. І пішов вгору Ісус з Галгалу, він і весь народ воїнів з ним, всі здатні силою. І сказав Господь до Ісуса: Не бійся їх, бо в руки твої віддав Я їх, не залишиться з них ніхто перед вами. І оскільки Ісус прийшов на них раптово, цілу ніч він ішов з Галгалів. І Господь привів їх у замішання перед синами Ізраїля, і Господь розбив їх великим розбиттям у Гаваоні, і переслідували їх шляхом підйому Оронеїн, і вирубували їх аж до Азека і аж до Македа. А коли вони втікали від обличчя синів Ізраїля на спуску Хоронеїн, Господь кинув на них каміння граду з неба

аж до Азека, і стало більше тих, хто помер через каміння граду, ніж тих, кого вбили сини Ізраїля мечем у війні. Тоді Ісус говорив до Господа в день, коли Бог віддав Аморея під руку Ізраїля, коли розбив їх у Гаваоні, і вони були розбиті перед синами Ізраїля, і сказав Ісус: нехай стане сонце над Гаваоном, і місяць над долиною Айялон. І зупинилося сонце, і місяць застиг, доки Бог захистив їх від ворогів їхніх, і зупинилося сонце посеред неба, не йшло на захід до кінця дня одного. І не було дня такого ні раніше, ні пізніше, щоб Бог почув людину, бо Господь воював разом з Ізраїлем. І втекли ці п'ять царів, і сховалися в печері, що в Македі. І було доповіджено Ісусу, кажучи: Знайдено п'ятьох царів, схованих у печері в Македі. І сказав Ісус: Закотіть камені на вхід печери і призначте людей охороняти їх. Ви ж не стійте, переслідуючи ворогів ваших ззаду, і захопіть їхній тил, і не дозволяйте їм увійти до їхніх міст, бо Господь, Бог наш, передав їх у наші руки. І сталося, коли спочив Ісус і всі сини Ізраїля, завдавши їм дуже великого побоїща аж до кінця, що ті, хто рятувався, врятувалися в укріплені міста. І повернувся весь народ до Ісуса в Македу здоровими, і ніхто з синів Ізраїля не ворухнув язиком своїм. І сказав Ісус: Відкрийте печеру і виведіть цих п'ятьох царів з печери. І вивели вони п'ятьох царів із печери: царя Єрусалиму, і царя Хеврону, і царя Єрімута, і царя Лахішу, і царя Одоллама. І оскільки вивели їх до Ісуса, то скликав Ісус весь Ізраїль і тих, хто починав війну, тих, хто супроводжував його, кажучи їм: йдіть вперед і покладіть ваші ноги на їхні шиї. І підійшовши, поклали вони свої ноги на їхні шиї. І сказав

Ісус до них: Не бійтеся їх і не лякайтеся, будьте мужніми і сильними, тому що так зробить Господь усім ворогам вашим, проти яких ви воюєте. І вбив їх Ісус, і повісив їх на п'яти деревах, і висіли вони на деревах до вечора. І сталося перед заходом сонця, наказав Ісус, і зняли їх з дерев, і кинули їх у печеру, в яку вони втекли, і прикотили каміння до печери аж до сьогоднішнього дня. І Македу вони взяли того дня, і вбили її мечем, і знищили повністю все живе, що було в ній, і не залишився ніхто в ній врятований чи той, хто втік, і зробили з царем Македи так само, як зробили з царем Єрихона. І пішов Ісус і весь Ізраїль з ним з Македа в Лівну, і облягав Лівну. І віддав її Господь у руки Ізраїля, і взяли її, і царя її, і вбили її вістрям меча, і все, що дихало в ній, і не залишилося в ній нікого врятованого і нікого, хто втік, і зробили з царем її так само, як зробили з царем Єрихона. І пішов Ісус і весь Ізраїль з ним з Лівна в Лахіш, і обсів його, і обложував його. І віддав Господь Лахіш у руки Ізраїля. І взяв він його другого дня, і вбили вони його вістрям меча, і знищили повністю його, так само як зробили вони з Лівною. Тоді пішов Елам, цар Газеру, щоб допомогти Лахішу, і Ісус вразив його мечем, і народ його, так що не залишилося з них ні врятованого, ні того, хто втік. І пішов Ісус і весь Ізраїль з ним з Лахіса в Одоллам, і обложив його, і взяв його облогою. І віддав її Господь у руки Ізраїля, і взяв її того дня, і вбив її вістрям меча, і все, що дихало, знищили, так само, як зробили Лахішу. І пішов Ісус і весь Ізраїль з ним до Хеврона, і обложив його. І вдарили його мечем, і все живе, скільки було в ньому, не залишилося

нікого врятованого, так само як зробили з Одолламом, знищили його, і все, що було в ньому. І повернувся Ісус Навин і весь Ізраїль до Девіра; і обложивши його, взяли його, і царя його, і села його; і вразив його вістрям меча, і знищили його, і все живе в ньому; і не залишили в ньому нікого, хто вижив; як зробили Хеврону і царю його, так зробили Девіру і царю його. І вдарив Ісус всю землю гірську, і Негев, і рівнину, і Асдод, і царів її; не залишили з них врятованого; і все дихаюче життям знищив, як наказав Господь Бог Ізраїлю, від Кадеш-Барни до Гази, всю Гошен до Гаваону. І всіх царів їхніх і землю їхню вразив Ісус відразу, тому що Господь, Бог Ізраїля, воював разом з Ізраїлем.

11

Коли ж почув Явіс, цар Асора, послав до Йовава, царя Марона, і до царя Симоона, і до царя Азіфа, і до царів тих біля Сидона великого, в гористу місцевість і в Араву навпроти Кенерота, і на рівнину, і в Фенаеддор, і до прибережних ханаанеїв зі сходу, і до прибережних амореїв, і хеттеїв, і ферезеїв, і євусеїв тих на горі, і евеїв, і тих під Аермоном в землю Массіма. І вийшли вони і царі їхні з ними, як морський пісок множиною, і коні, і колісниці дуже численні. І зібралися разом всі ці царі, і прийшли до одного місця, і розташувалися табором біля води Марон, щоб воювати з Ізраїлем. І сказав Господь до Ісуса: Не бійся їх, тому що завтра о цій годині Я віддам їх розбитими перед

Ізраїлем, коням їх перережеш сухожилля, а колісниці їх спалиш у вогні. І прийшов Ісус і весь народ воїнів на них до води Марон раптово, і напали на них у гірській місцевості. І віддав їх Господь під владу Ізраїля, і вдаряючи їх, переслідували до великого Сидона, і до Масерона, і до рівнин Массоха на сході, і вирубали їх так, що не залишилося жодного їхнього врятованого. І зробив їм Ісус так, як наказав йому Господь: коней їхніх підрізав сухожилля, а колісниці їхні спалив вогнем. І повернувся Ісус того часу, і захопив Асор та короля її, а Асор раніше був правителем усіх цих царств. І вбили всяке дихаюче в ній мечем, і знищили всіх, і не залишилося в ній нічого дихаючого, і Асор спалили вогнем. І всі міста царств, і царів їхніх взяв Ісус Навин, і вбив їх вістрям меча, і повністю знищили їх, як наказав Мойсей, слуга Господній. Але всі укріплені міста не спалив Ізраїль, крім Асора – тільки його спалив Ізраїль, і всю здобич його пограбували для себе сини Ізраїля; а їх самих усіх знищили вістрям меча, поки не знищили їх; не залишили з них нічого, що дихає. Яким способом наказав Господь Мойсею, слузі Своєму, і Мойсей так само наказав Ісусу, і так зробив Ісус — не порушив нічого з усього, що наказав йому Мойсей. І взяв Ісус всю землю гірську, і всю землю Негев, і всю землю Гошен, і рівнину, і ту, що до заходу, і гору Ізраїль, і низовини ті, що до гори, від гори Халак, і що піднімається до Сеїр, і аж до Баал-Гад, і рівнини Лівану під горою Гермон; і всіх царів їхніх взяв, і вбив, і вбив. І Ісус вів війну проти цих царів багато днів. І не було міста, якого не взяв Ізраїль, все вони

взяли у війні. Тому що через Господа сталося так, що зміцнилося їхнє серце, щоб виходити на війну проти Ізраїля, аби вони були знищені, щоб не була дана їм милість, але щоб вони були знищені, як сказав Господь Мойсею. І прийшов Ісус у той час, і знищив енакімів з гірської місцевості, з Хеврона, і з Давіра, і з Анавота, і з усього Юди разом з їхніми містами, і знищив їх Ісус. Не залишилося Енакімів серед синів Ізраїля, окрім Гази, Гету та Ашдоду, де вони залишилися. І взяв Ісус всю землю, як заповідав Господь Мойсею, і дав її Ісус у спадщину Ізраїлю, розподіливши за їхніми племенами, і земля перестала воюватися.

12

І ці царі землі, яких вбили сини Ізраїля, і успадкували землю їхню за Йорданом від сходу сонця, від долини Арнон до гори Гермон, і всю землю Арава від сходу. Сігон, король аморреїв, який жив у Есевоні, правлячи від Арнону, що є в долині, за частиною долини, і половину Галааду до Яббоку, границь синів Аммону. І Араб до моря Хенереф на сході, і до моря Араба, море солей від сходу, шлях той до Асеймофа, від Фаімана того під Асідофом Фасга. І Ог, цар Башану, був залишений з гігантів, той, що мешкав в Аштароті і в Едреї, правитель від гори Гермон і від Салхи, і весь Башан до меж Ґешуру, і Маахи, і половина Ґілеаду меж Сигона, царя Хешбону. Мойсей, син Господа, і сини Ізраїля вразили їх, і

Мойсей дав її у спадщину Рувиму, і Гаду, і половині племені Манасії І ці царі аморреїв, яких вбив Ісус Навин і сини Ізраїля по той бік Йордану біля моря Баал-Гад у рівнині Лівану, і аж до гори Халак, що піднімається до Сеїру; і дав її Ісус Навин племенам Ізраїля успадкувати за їхнім жеребом, у горі, і в рівнині, і в Араві, і в Ашдоті, і в пустелі, і Негев; хеттеянина, і аморреянина, і ханаанеянина, і ферезеянина, і хіввеянина, і євусеянина. Царя Єрихона, і царя Гаю, яка є поблизу Бетелю, царя Єрусалиму, царя Хеврону, царя Ярмуту, царя Лахішу, царя Елама, царя Гезеру, царя Девіру, царя Гадеру, царя Хорми, царя Адеру, царя Лівни, царя Одоллама, царя Елату, царя Таппуаху, царя Хеферу, царя Афеку Арока, царя Асому, царя Шімрону, царя Мадону, царя Ахшафу, царя Кадешу, царя Йокнеаму, царя Мередоту, царя Йокнеаму Кармелу, царя Одоллама Феннеадору, царя Гею Галілеї, царя Тірци; всі ці царі двадцять дев'ять.

13

І Ісус, старший, похилого віку, і сказав Господь до Ісуса: Ти похилого віку, і земля залишилася велика у спадщину. І ця земля залишена: кордони філістимлян, гешурянин і ханаанеянин, від безлюдної що перед Єгиптом до кордонів Екрону зліва від ханаанеян зараховується до п'яти сатрапій філістимлян, газянину і ашдодянину і ашкелонянину і гетянину і екронянину і авеянину, від Теману і всій землі

Ханаану перед Газою, і сидоняни до Афеку, до кордонів аморреїв, і вся земля Галіаф філістимлян, і весь Ліван від сходу сонця від Галгалу під горою Аермон до входу Емаф, всякий хто живе в гористій місцевості від Лівану до Масереф Мемфомаїм. Всіх сидонян я знищу від обличчя Ізраїля; але розподіли її в спадок Ізраїлю, яким способом я тобі наказав. І тепер поділи цю землю як спадщину дев'яти племенам і половині племені Манасії. Від Йордану до великого моря на заході сонця ти даси її; велике море буде межею. Двом племенам, і половині племені Манасії, Рувиму і Гаду дав Мойсей на тому боці Йордану; на схід сонця дав їм Мойсей, слуга Господній, від Ароера, який є на березі потоку Арнон, і місто в середині ущелини, і весь Місор від Медеви; всі міста Сигона, царя Аморреїв, який царював в Есевоні до меж синів Аммона; і Галаад, і межі Гесірі, і Махатітів, всю гору Ермон, і весь Васан до Салхи; все царство Ога в Васані, який царював в Астароті і в Едраї; цей залишився від гігантів, і вразив його Мойсей, і знищив. І не знищили повністю сини Ізраїля гесірянина, і махатянина, і хананеянина, і жив цар Гесірі і махатянин серед синів Ізраїля до сьогоднішнього дня. Крім племені Левія не була дана спадщина. Господь, Бог Ізраїля, — це їхня спадщина, як сказав їм Господь. І це той розподіл, який Мойсей розподілив синам Ізраїля в Аравоті Моава, по той бік Йордану, навпроти Єрихона. І дав Мойсей племені Рувима за їхніми родами. І стали їхні границі від Ароера, який є перед ущелиною Арнону, і місто в ущелині Арнону; і всю Місор до Есевону, і всі міста, які є в Місорі, і Дівон, і Бамот-

Ваал, і дім Меелвот, і Башан, і Бакедмот, і Мефаат, і Каріатаїм, і Сівма, і Серада, і Сіон на горі Енав, і Бет-Пеор, і Асдот-Пісга, і Бет-Єшімот, і всі міста Місора, і все царство Сігона, царя аморреїв, якого вразив Мойсей, його і вождів Мідіану, і Еві, і Рекема, і Цура, і Гура, і Реву, правителя здобичі Сігона, і мешканців Сігону. І Валаама, сина Веора, віщуна, вбили під час повороту. Сталися ж границі Рувима, Йордан границею, це спадщина синів Рувима за їхніми кланами, їхні міста і їхні хутори. Мойсей дав синам Гада згідно з їхніми родами. І стали їхні межі: Язер, всі міста Галаад і половина землі синів Аммона до Араби, що є перед Арадом. І від Хешбону до Аработу згідно з Міцпою, і Ботаніму, і Маану до меж Дівону, і Енадому і Отаргаї і Бет-Німри і Суккоту і Шафану і решту царства Сигона, царя Хешбону; і Йордан буде межею до частини моря Кіннерет за Йорданом зі сходу. Це спадщина синів Гада за їхніми родами і за їхніми містами, за їхніми родами шию повернуть перед їхніми ворогами, тому що за їхніми родами сталися їхні міста і їхні садиби. І дав Мойсей половині племені Манасії за їхніми родами. І стали їхні межі від Маану, і все царство Басан, і все царство Ога, царя Басану, і всі села Яїра, які є в Басаніті, шістдесят міст. І половина Галаада, і в Астароті, і в Едраїні — міста царства Ога в Васанітиді — синам Махіра, синам Манасії, і половинам синів Махіра, синів Манасії, за їхніми родами. Ці ті, кого Мойсей віддав у спадок по той бік Йордану в Аравоф Моаві, по той бік Йордану, що проти Єрихо, зі сходу.

14

І ці розподілили спадщину синам Ізраїля в землі Ханаан, яким розподілили як спадщину їм Елеазар священик, і Ісус, син Навина, і правителі родів племен синів Ізраїля. За жеребами вони успадкували, яким способом наказав Господь через Ісуса Навина дев'яти племенам і половині племені з того боку Йордану. І левітам не дав спадщину серед них, тому що сини Йосифа були два племені, Манасія і Єфрем, і не була дана частка в землі левітам, а тільки міста для проживання, і їхні пасовиська для худоби та їхня худоба. Яким способом наказав Господь Мойсею, так зробили сини Ізраїля і поділили землю. І підійшли сини Юди до Ісуса в Галгалі, і сказав до нього Халев, син Єфонії, Кенезеянин: Ти знаєш слово, яке говорив Господь до Мойсея, чоловіка Божого, про мене і тебе в Кадеш-Варні. Сорок бо років мені було, коли послав мене Мойсей, син Бога, з Кадеш-Варнеа виглядати землю, і я відповів йому слово згідно з його розумом Брати мої, які піднялися зі мною, змінили серце народу, але я повністю віддався слідуванню за Господом, Богом моїм. І присягнув Мойсей того дня, кажучи: Земля, на яку ти ступив, буде тобі у спадок і дітям твоїм навіки, тому що ти віддався слідувати за Господом, Богом нашим. І зараз підтримував мене Господь таким способом, як сказав; це сорок п'ятий рік, відколи Господь говорив це слово до Мойсея; і ходив Ізраїль у пустелі; і зараз ось я сьогодні вісімдесят п'ять років; Ще я є

сьогодні сильний, як тоді, коли посилав мене Мойсей, так само я сильний зараз виходити і входити на війну. І тепер прошу тебе дати мені цю гору, як сказав Господь того дня, бо ти чув це слово того дня; тепер же там є енакіми, міста укріплені й великі, але якщо Господь буде зі мною, то знищу їх, як сказав мені Господь. І благословив його Ісус, і дав Хеврон Халеву, синові Єфонні, синові Кенеза, у спадщину. Через це Хеврон дістався Халебу, сину Єфонні Кенезеянина, у спадок до цього дня, через те, що він слідував наказу Господа Бога Ізраїля. Але ім'я Хеврона раніше було місто Аргоб — ця метрополія енакімів, і земля припинила війну.

15

І сталися межі племені Юди згідно з їхніми кланами від меж Ідумеї, від пустелі Сін до Кадешу на південь. І сталися їхні межі від Півдня до частини Солоного моря, від хребта, що веде на Південь. І проходить напроти підйому Акраббіму; і обходить Сену, і піднімається з півдня на Кадеш-Варнею; і виходить Хецрон, і піднімається до Аддару; і виходить на захід від Кадешу, і виходить на Ацмон, і простягається до ущелини Єгипту; і буде його вихід меж на море; це є їхні межі з півдня. І межі від сходу — все Солоне море до Йордану. І границі їхні від Півночі, і від пагорба моря, і від частини Йордану. Піднімається межа на Бет-Хаглаам; і проходить з Півночі на Бет-Араба, і

піднімається межа на камінь Боана, сина Рувима; І піднімається межа на четверту частину яру Ахор, і спускається на Гілгал, який є навпроти підйому Адамміна, який є на Південь від яру, і простягається на воду джерела сонця; і буде його виходом джерело Рогел; І піднімається межа в яр Енном, на хребет Євусея з Півдня; це є Єрусалим; і простягається межа на вершину гори, яка є перед яром Енном до моря, яка є з частини землі Рефаїм на півночі; І простягається межа від вершини гори на джерело води Нафто, і простягається на гору Ефрон; і поведе межу в Ваал; це є місто Іарім. І обійде границя від Баала до моря, і пройде до гори Ассар на спину міста Іарін з Півночі; це є Хаслон; і зійде до міста сонця, і пройде на Південь. І простягається границя по спині Екрон на північ, і простягнуться границі до Соккот, і пройдуть границі на Південь, і простягнеться до Лебна, і буде вихід границь до моря. І границі їхні від моря, море велике буде границею. Це межі синів Юди навколо за їхніми родами. І Халебу, синові Єфонні, дав частку серед синів Юди через наказ Бога, і дав йому Ісус місто Арбок, столицю Енака — це є Хеврон. І знищив звідти Халеб, син Єфонні, трьох синів Енака: Сусі, Толамі і Ахіма. І пішов вгору звідти Халев на тих, що живуть у Давірі, а ім'я Давір раніше було місто Писань. І сказав Халеб: хто б узяв і захопив місто Писань, і заволодів ним, дам йому Ахсу, дочку мою, за дружину. І взяв її Готоніїл, син Кенеза, брата Халева, і дав йому Асхан, дочку його, за дружину. І сталося, коли вона виходила, що вона порадила йому, кажучи: Попрошу я в батька мого поле. І

закричала вона, сидячи на ослі, і сказав їй Халев: Що тобі? І сказала йому: Дай мені благословення, бо ти дав мене в землю Негев, дай мені Ботханіс. І дав він їй Гонатлан верхню і Гонатлан нижню. Це спадщина племені синів Юди. Стали їхні міста містами до племені синів Юди на границях Едому на пустелі, і Байселеїл, і Ара, і Асор, і Ікам, і Регма, і Аруїл, і Кадеш, і Асоріонаїн, і Майнам, і Балмайнан, і села їхні, і міста Асерон, це Асор, і Сін, і Салмаа, і Молада, і Сері, і Байфалат, і Холасеола, і Вірсавія; і села їхні, і хутори їхні, Бала, і Бакок, і Асом, і Елбоїдад, і Бетель, і Ерма, і Секелак, і Махарім, і Сетеннак, і Лабос, і Сале, і Еромот; міста двадцять дев'ять, і села їхні. На рівнині Аштаол, і Цора, і Ештаол. І Рамен, і Тано, і Ілуфоф, і Маіані, і Єрмуф, і Одоллам, і Мембра, і Саохо, і Іазека, і Сакарім, і Гадера, і садиби її; міст чотирнадцять, і села їхні. Сенна, і Адасан, і Магдалгад, і Далад, і Міцпа, і Іахареїл, і Басідот, і Ідеадалея, і Хабра, і Махес, і Маахос, і Геддор, і Багадіїл, і Номан, і Махедан; шістнадцять міст, і їхні села; Лівна, і Ітак, і Анох, і Яна, і Насів, і Кеїлам, і Акієзі, і Кезів, і Батесар, і Айлом; десять міст, і їхні села; Екрон, і його села, і їхні хутори, від Екрона Гемна; і всі, скільки є поблизу Ашдода; і їхні села, Асієдот, і його села, і його хутори; Газа, і її села, і її хутори до потоку Єгипту, і велике море розмежовує. І в гірській місцевості Самір, і Єтер, і Соха, і Ренна, і місто Писань, це Давір, і Анон, і Ес, і Ман, і Айсам, і Госом, і Халу, і Ханна, і Гелом; міста одинадцять, і села їхні; Айрем, і Ремна, і Сома, і Ємаїн, і Байтаху, і Факуа, і Еума, і місто Арбок, це є Хеврон, і Сорайт; міста дев'ять, і садиби їхні; Маор, і Кармел, і Озів, і

Ітан, і Яріел, і Арікам, і Заканаїм, і Гавая, і Тамната; міста дев'ять, і села їхні; Айлуа, і Бет-Цур, і Геддон, і Магарот, і Байтанам, і Текум; міста шість, і села їхні; Каріатваал, це місто Ярім, і Сотева; міста два, і садиби їхні; і Баддаргейс, і Тарабаам, і Айнон, і Айохіоза, і Нафлазон, і міста Садона, і Аркадес; міста сім, і села їхні. І євусеянин жив у Єрусалимі, і не змогли сини Юди знищити їх, і жили євусеяни в Єрусалимі до дня цього.

16

І стали границі синів Йосифа від Йордану того, що при Єрихоні, зі сходу, і підніметься від Єрихона в гористу місцевість, пустелю, до Бетелю Лузи. І вийде до Вефілю, і пройде до меж Ахатароті. І пройде до моря на межі Апталіму до меж Бетхорону нижнього, і буде вихід їхній до моря. І сини Йосифа, Єфрем і Манасія, отримали спадщину. І встановилися межі синів Ефраїма за їхніми родами, і встановилися межі їхньої спадщини від сходу: Атарот і Ерок до верхнього Бет-Хорону, і Газара. І прийдуть границі до моря до Ікасмону від Північної Гарячої; обійдуть на схід до Тенаси, і Селлеса, і пройдуть від сходу до Іаноки, і до Махо, і Атароту, і села їхні; і прийдуть до Єрихону, і вийдуть до Йордану. І від Тафу підуть границі на море до Хелкани, і буде вихід їхній на море — це спадщина племені Єфрема за їхніми родами. І міста, відокремлені синам Єфрема між спадщиною синів Манасії, всі міста і села їхні. І не знищив

Єфрем ханаанеянина, що мешкав у Ґезері, і жив ханаанеянин в Єфремі до цього дня, доки не пішов фараон, цар Єгипту, і взяв його, і спалив його вогнем, і ханаанеян, і ферезеян, і тих, що мешкали в Ґезері, проткнули, і дав його фараон у посаг дочці своїй.

17

І сталися границі племені синів Манасії, бо цей був первістком Йосифа, Махіру, первістку Манасії, батьку Галаада, — чоловік бо воїном був, — у Галаадітиді й у Васанітиді. І сталося решті синів Манасії згідно з їхніми родами: синам Ієзі, і синам Келез, і синам Ієзіїл, і синам Сухем, і синам Сумарім, і синам Офер — ці чоловіки згідно з їхніми родами. І в Салпаада, сина Офера, не було синів, а лише дочки, і ось імена дочок Салпаада: Маала, і Ноуа, і Егла, і Мелха, і Терса. І стали перед Елеазаром, священиком, і перед Ісусом, і перед правителями, кажучи: Бог наказав через руку Мойсея дати нам спадщину серед братів наших, і було дано їм за наказом Господа жереб серед братів батька їхнього. І впав наділ їхній від Анасси, і рівнина Лабек із землі Галаад, яка є по той бік Йордану. Бо дочки синів Манасії успадкували спадщину серед братів їхніх, а земля Галаад дісталася синам Манасії, що залишилися. І сталися межі синів Манасії Делханат, яка є перед синами Анат, і йде на межі на Ямін і Яссів до джерела Тафтот. Манасії буде, і Тафет на границях Манасії — синам Єфрема. І спуститься

кордон на ярок Карана на південь згідно з яроком Яріїл, теребінт Єфрема між містом Манасії, і кордон Манасії на північ до потоку, і буде його вихід море від півдня Єфрему, і на північ Манасії, і буде море кордоном їм, і на Асира приєднаються на північ, і до Іссахара від сходу. І буде належати Манасії в Іссахарі і в Асирі Байтоан і села їхні, і мешканців Дору, і села його, і мешканців Мегіддо, і села його, і третину Мафети, і села її. І не змогли сини Манасії знищити ці міста, і почав ханаанянин жити в цій землі. І сталося, що коли зміцніли сини Ізраїля, вони зробили ханаанеїв підданими, але знищити їх не знищили. І заперечили сини Йосипа Ісусу, кажучи: Чому ти дав нам у спадок один жереб і одну відміряну ділянку? Я ж народ великий, і Бог благословив мене. І сказав їм Ісус: Якщо ти великий народ, піди вгору в ліс і розчисти собі місце, якщо тісно тобі на горі Єфрем. І сказали вони: Не подобається нам гора Ефраїм, а в Ханаанеянина, який мешкає в ній, у Бет-Шеані та в селах її, у долині Ізреель, є обрані коні та залізо. І сказав Ісус синам Йосифа: якщо ти великий народ і маєш велику силу, не буде тобі один жереб. Бо ліс буде тобі, тому що це ліс, і ти очистиш його, і він буде тобі. І коли ти знищиш ханаанеянина, хоча в нього є відбірні коні, ти бо сильніший за нього.

18

І зібралася вся громада синів Ізраїля в Шило, і вони

поставили там намет свідчення, і земля була підкорена ними. І залишилися сини Ізраїлеві, які не отримали спадщини, — сім племен. І сказав Ісус синам Ізраїля: До якого часу ви будете зневірюватися успадкувати землю, яку дав Господь, Бог наш? Дайте з-поміж вас трьох чоловіків від кожного племені, і вставши, нехай вони пройдуть землю і нехай опишуть її переді мною, як буде потрібно поділити її. І вони прийшли до нього, і він поділив їм сім частин. Юда встановить їм границю з Півдня, і сини Йосипа встановлять їм з Півночі. Ви ж поділіть землю на сім частин і принесіть сюди до мене, і я кину вам жереб перед Господом, Богом нашим. Бо немає частки синам Левія серед вас; бо священство Господа — частка його; а Гад і Рувим і половина племені Манасії взяли спадщину їхню за Йорданом на сході, яку дав їм Мойсей, слуга Господа. І вставши, чоловіки пішли, і наказав Ісус тим чоловікам, що йшли оглянути землю, кажучи: ідіть і огляньте землю, і прийдіть до мене, і тут я винесу вам жереб перед Господом у Шилоі. І пішли вони, і обійшли землю, і побачили її, і описали її за містами, сім частин, у книзі, і принесли до Ісуса. І кинув їм Ісус жеребок у Шило перед Господом. І вийшов жереб племені Веніаміна першим згідно з їхніми родами, і вийшли межі їхнього жереба між синами Юди і між синами Йосифа. І стали їхні границі від Півночі: від Йордану підніматимуться границі позаду Єрихона з Півночі, і підніматимуться на гору до моря, і буде його виходом Мабдарітіс Бетон. І пройде звідти межа до Лузи, на хребет Лузи з півдня від неї, — це є Вефіль, — і зійде межа до

Маатарову Ореху, на гористу місцевість, що є на південь від нижнього Бет-Орону. І межа пройде і перейде на частину, що дивиться від моря з Півдня, від гори перед Бет-Хороном на південь, і буде її вихід до Каріат-Ваалу, це є Каріатіарін, місто синів Юди; це є частина до моря. І частина на південь від Каріат-Ваала, і пройдуть межі до Гасіна, до джерела води Нафто. І спуститься границя на частину, це є перед обличчям долини Соннам, яка є з частини Емек-Рафаїм з Півночі, і спуститься Геєнна на спину Євусея з Півдня; спуститься на джерело Рогел; І пройде через джерело Бет-Шемеш; і пройде на Галілот, яка є навпроти підйому Адуммім; і спуститься на камінь Боан синів Рувима; і пройде по спині Бет-Арави з Півночі, і спуститься на границі на спину моря з Півночі. І буде вихід кордонів на хребет Солоного моря на півночі, до частини Йордану з півдня, це є межі з півдня. І Йордан окреслюватиме від східної частини — це спадщина синів Веніаміна, межі її навколо за родами. І стали міста синів Веніамина за родами їхніми: Єрихон, і Бетегаіо, і Амекасіс, і Байтабара, і Сара, і Бесана, і Аієін, і Фара, і Ефрата, і Карафа, і Кефіра, і Моні, і Ґава — міста дванадцять; і села їхні: Ґаваон, і Рама, і Беерота, і Массема, і Мірон, і Амоке, і Фіра, і Кафан, і Накан, і Зелекан, і Тареела, і Іебус — це є Єрусалим; і Ґаваот, Іарім — міста тринадцять, і села їхні; це спадщина синів Веніамина за родами їхніми.

19

І вийшов другий жеребок синів Симеона, і стала їхня спадщина посеред жеребків синів Юди. І став їхній жеребок: Вірсавія, і Самаа, і Каладам, і Арсола, і Бола, і Ясон, і Ертула, і Була, і Герма, і Сікелак, і Бетмахереб, і Сарсусін, і Батарот, і поля їхні; міст тринадцять, і села їхні. Еремон, і Талха, і Єтер, і Асан; чотири міста і села їхні, навколо міст їхніх аж до Балека тих, що йдуть до Вamета на південь; це спадщина племені синів Симеона за родами їхніми. Від жеребу Юди спадщина племені синів Симеона, тому що частка синів Юди виявилася більшою за їхню, і успадкували сини Симеона посеред їхнього жеребу. І вийшов жереб третій Завулону за родами їхніми; будуть межі спадщини їхньої: Еседекгола, межі їхні, море і Магелда, і приєднається до Бетарави в яр, який є перед Єкманом. І повернувся від Седдука з протилежного боку від сходу Бейт-Шемеша на кордони Хаселот-Аіта, і пройде через Дабірот, і піде вгору на Фаггай. І звідти обійде з протилежного боку на схід до Гебере, до міста Катасем, і пройде до Реммонаа Матараоза. І обійде границі на Північ на Амот, і буде вихід їхній на Гайфаель, і Катанат, і Набаал, і Сімоон, і Єрихо, і Байтман. Це спадщина племені синів Завулона згідно з їхніми родами, міста і їхні села. І Іссахару вийшов четвертий жеребок. І стали границі їхні Язел, і Хасалот, і Сунам, і Агін, і Сіона, і Реерот, і Анахерет, і Дабірон, і Кісон, і Ребес, і Реммас, і Іеон, і Томман, і Аймарек, і Берсафес. І з'єднає границі на Гаїтворі, і на Салімі згідно з морем, і Баїтсамюс, і буде виходом його меж Йордан. Це спадщина племені синів Іссахара згідно з їхніми родами, міста і села їхні. І

вийшов п'ятий жеребок Асиру за їхніми родами. І стали межі їхні Ексєлєкєт, і Алєф, і Баїток, і Кєаф, і Елімєлєх, і Аміїл, і Мааса; і приєднається до Кармілу біля моря, і до Сіону, і Лабанат. І повернеться від сходу сонця і Байтегенет, і приєднається до Завулона і Екгаю, і Фтаїл на північ, і увійде в межі Сафтайбайтме, і Інаїл, і пройде в Хобамасомел, і Елбон, і Раав, і Емемаон, і Кантан аж до великого Сидона. І повернуться кордони до Рами, і до джерела Масфассат, і тірійців; і повернуться кордони до Ясіфа, і буде виходом його море, і Аполеб, і Ехозоб, і Архоб, і Афек, і Рааy. Це спадщина племені синів Асира за їхніми родами, міста і села їхні. І Нефталіму вийшов шостий жеребок. І сталися межі їхні: Моолам, і Мола, і Бесеміїн, і Арме, і Набок, і Іефтамаї, аж до Додам, і стали виходи його Йордан. І поверне границі до моря в Аттаворі, і пройде звідти Іакана, і з'єднається із Завулоном з Півдня, і Асир з'єднається при морі, і Йордан від сходу сонця. І укріплені міста тірійців: Тір, і Оматадакет, і Кенерет, і Армаіт, і Араель, і Асор, і Кадес, і Ассарі, і джерело Асор, і Керое, і Мегалаарім, і Байттаме, і Тессаміс. Це спадщина племені синів Нефталі. І Дану вийшов жереб сьомий. І стали границі їхні Сарат, і Аса, і міста Саммаус, і Саламін, і Аммон, і Сілата, і Елон, і Тамната, і Аккарон, і Алката, і Бегетон, і Гебеелан, і Азор, і Банаібакат, і Гетреммон, і від моряІєракон границя поблизу Йоппи. Це спадщина племені синів Дана згідно з їхніми округами, їхні міста і їхні села. І пішли сини Дана і воювали проти Лахішу, і захопили його, і вразили його вістрям меча, і оселилися в ньому, і назвали

ім'я його Ласендан. І пішли вступити в володіння землею згідно з їхнім кордоном. І дали сини Ізраїля спадок Ісусу, сину Навина, серед них через повеління Бога, і дали йому місто, яке він просив, Тамнасарах, яке є в горі Єфрема, і він збудував місто, і жив у ньому. Ці поділи, які призначив як спадщину Елеазар священик, і Ісус, син Навина, і правителі родів у племенах Ізраїля за жеребами в Шило перед Господом, біля дверей скинії свідчення, і пішли вступити у володіння землею.

20

І говорив Господь до Ісуса, кажучи: скажи синам Ізраїля, кажучи: дайте міста-притулки, про які я сказав вам через Мойсея. Притулок вбивці, який вдарив душу ненавмисно, і будуть вам міста притулком, і не помре вбивця від месника крові, доки не стане перед зборами на суд. І він відокремив Кадеш у Галілеї на горі Нефталі, і Сихем на горі Ефрем, і місто Арбок, це є Хеврон, на горі Юда. І за Йорданом дав Босор у пустелі на рівнині від племені Рувима, і Аремот у Галааді з племені Гада, і Гаулон у Васаніті з племені Манасії. Ці міста призначені для синів Ізраїля і для чужинця, що перебуває серед них, щоб утекти туди кожному, хто вбиває душу ненавмисно, щоб не помер від руки месника за кров, доки не стане перед зборами на суд.

21

І підійшли головні патріархи синів Левія до Елеазара священика, і Ісуса, сина Навина, і до головних вождів батьків з племен Ізраїля. І сказали до них у Шило в землі Ханаан, кажучи: Господь заповідав через руку Мойсея дати нам міста для проживання, і пасовиська для худоби нашої. І сини Ізраїля дали Левітам при розподілі спадщини, за наказом Господа, міста та їхні пасовиська. І вийшов жеребок для роду Каата, і дісталося синам Аарона, священикам-левітам, від племені Юди, і від племені Симеона, і від племені Веніаміна за жеребком тринадцять міст. І синам Каата, що залишилися, з племені Єфрема і з племені Дана і від половини племені Манасії, за жеребом, десять міст. І синам Ґедсона від племені Іссахара, і від племені Асира, і від племені Нефталі, і від половини племені Манассі в Басані — тринадцять міст. І синам Мерарі, згідно з їхніми родами, від племені Рувима, і від племені Гада, і від племені Завулона жеребом дванадцять міст. І дали сини Ізраїля левітам міста та їхні пасовиська, у такий спосіб, як наказав Господь Мойсею, — жеребком. І дало плем'я синів Юди і плем'я синів Симеона і від племені синів Веніамина ці міста; і були вони дані синам Аарона від народу Каафа синів Левія, бо цим дістався жеребок. І дав їм Каріафарбок, материнське місто Енака; це є Хеврон в горі Юди, а пасовиська навколо нього і поля міста, і села його дав Ісус синам Халева, сина Єфонни, у володіння. І синам Аарона дав місто притулку для вбивці, Хеврон, і відділені землі з ним; і Лівну, і відділені землі при ній; і Айялон, і відділені землі при ній; і Ештемоа, і відділені землі при

ній; і Ґат, і відділені землі при ній; і Девір, і відділені землі при ній; і Асан, і відділені землі при ній; і Ютту, і відділені землі при ній; і Бет-Шемеш, і відділені землі при ній; дев'ять міст від цих двох племен. І від племені Веніаміна: Гаваон і пасовиська, відділені для нього; і Ґат і пасовиська, відділені для нього; і Анатот і пасовиська, відділені для нього; і Ґамала і пасовиська, відділені для нього; чотири міста. Всі міста синів Аарона, священиків, тринадцять. І народам синів Каафа, левітам, що залишилися від синів Каафа, і стало місто священиків їхніх від племені Єфрема; і дали їм місто притулку для вбивці, Сихем, і пасовиська його; і Газару і те, що при ній, і пасовиська її; і Бет-Хорон, і пасовиська його; чотири міста. І з племені Дан: Елкотаїм і пасовиська, відділені їй; і Гетедан і пасовиська, відділені їй; і Айялон і пасовиська, відділені їй; і Гетереммон і пасовиська, відділені їй; чотири міста. І від половини племені Манасії: Танах і відділені йому землі, і Ієбафу і відділені їй землі — два міста. Усіх міст десять, і те, що було відокремлене для них, народам синів Каата, які залишилися. І синам Гедсона, левітам, з половини племені Манассе — міста, відокремлені для вбивць: Гаулон у Басаніті з його пасовиськами і Босоран з його пасовиськами — два міста. І з племені Іссахара: Кішон і відділені для нього землі; і Дабераф і відділені для нього землі; і Рамоф і відділені для нього землі; і Ен-Ганнім і відділені для нього землі; чотири міста. І з племені Асира: Баселлан і пасовиська, відділені їй, і Даббон і пасовиська, відділені їй, і Хелкат і пасовиська, відділені їй, і Рахав і пасовиська,

відділені їй — чотири міста. І з племені Нефталі місто, відокремлене для вбивці, Кадес у Галілеї, і відокремлені при ньому, і Неммат, і відокремлені при ньому, і Теммон, і відокремлені при ньому, міста три. Всі міста Гедсона за їхніми родами — тринадцять міст. І народу синів Мерарі, левітам, що залишилися, з племені Завулона: Маан і пасовиська її, і Кадеш і пасовиська її, і Зілла і пасовиська її — міста три. І за Йорданом, що біля Єрихону, від племені Рувима: місто-притулок для вбивці - Босор у пустелі; Місо і пасовиська його; і Язер і пасовиська його; і Декмон і пасовиська його; і Мафа і пасовиська його; чотири міста. І від племені Гад: місто-притулок для вбивці, і Рамот у Галааді, і пасовиська його; Камін, і пасовиська його; і Есбон, і пасовиська його; і Язер, і пасовиська його; всі міста — чотири. Усі міста синам Мерарі, згідно з їхніми родами, що залишилися від племені Левія, і сталося так, що межами були дванадцять міст. Всі міста левитів посеред володіння синів Ізраїля, сорок вісім міст, і пасовиська їхні навколо міст цих; місто і пасовиська навколо міста всім містам цим. І дав Господь Ізраїлю всю землю, яку присягнув дати батькам їхнім; і успадкували її, і оселилися в ній. І заспокоїв їх Господь навколо, як присягнув батькам їхнім. Не встав ніхто перед ними від усіх ворогів їхніх, усіх ворогів їхніх віддав Господь у руки їхні. Не впало жодне з усіх добрих слів, які Господь говорив синам Ізраїля — усе збулося.

22

Тоді скликав Ісус синів Рувима, і синів Гада, і половину племені Манасії, і сказав їм: ви почули все, що наказав вам Мойсей, слуга Господа, і послухалися мого голосу згідно всього, що наказав вам. Ви не залишили своїх братів протягом цих багатьох днів, аж до сьогоднішнього дня ви зберігали заповідь Господа, Бога вашого. Тепер же дав спокій Господь, Бог наш, братам нашим, як сказав їм. Тепер отже, повернувшись, йдіть у доми ваші і в землю володіння вашого, яку дав вам Мойсей по той бік Йордану. Але бережіться дуже виконувати заповіді і закон, який наказав нам виконувати Мойсей, слуга Господа; любити Господа Бога нашого, ходити всіма шляхами його, берегти заповіді його, і прилучатися до нього, і служити йому з усього розуму вашого і з усієї душі вашої. І благословив їх Ісус, і послав він їх, і пішли вони до їхніх домів. І половині племені Манасії дав Мойсей землю в Башані, а половині дав Ісус разом з братами його по той бік Йордану біля моря, і коли відіслав їх Ісус до їхніх домівок, то благословив їх. І з великими багатствами вони повернулися до своїх домівок, і худобу дуже численну, і срібло, і золото, і залізо, і багато одягу — поділили здобич ворогів зі своїми братами. І пішли сини Рувима, і сини Гада, і половина племені Манасії від синів Ізраїля в Шило в землі Ханаану, щоб відійти в Галаад, у землю їхнього володіння, яку вони успадкували через наказ Господа в руці Мойсея. І прийшли вони в Ґалаад

Йордану, який є в землі Ханаан, і збудували сини Рувима, і сини Ґада, і половина племені Манасії там жертовник на Йордані — жертовник великий, щоб бачити. І почули сини Ізраїля, що кажуть: Ось побудували сини Рувима, і сини Гада, і половина племені Манасії жертовник на границях землі Ханаану при Галааді Йордану, на тому боці синів Ізраїля. І зібралися всі сини Ізраїля в Шило, щоб піднятися і вести війну проти них. І послали сини Ізраїля до синів Рувима і до синів Гада і до синів половини племені Манасії в землю Галаад Пінхаса, сина Елеазара, сина Аарона первосвященика, і десять правителів з ним; по одному правителю від дому родини від усіх племен Ізраїля; правителі домів родин є тисячниками Ізраїля. І прийшли вони до синів Рувима, і до синів Гада, і до половини племені Манасії в землю Галаад; і говорили вони до них, кажучи: так каже вся громада Господа: що це за порушення, яке ви скоїли перед Богом Ізраїля, відвернувшись сьогодні від Господа, побудувавши собі жертовник, щоб стати вам бунтівниками проти Господа? Хіба не малий для нас гріх Фегора, що ми не очистилися від нього до цього дня? І сталася поразка у зборах Господа. І ви відвернулися сьогодні від Господа, і буде так: якщо відступите сьогодні від Господа, то завтра на весь Ізраїль буде гнів. І тепер, якщо мала земля вашого володіння, перейдіть у землю володіння Господа, де перебуває скинія Господа, і отримаєте спадщину серед нас, але не ставайте відступниками від Бога, і ви не відступайте від Господа через те, що збудували жертовник поза жертовником Господа, Бога нашого. Хіба не

Ахар, син Зари, провинився проти присвяченої речі, і на все зібрання Ізраїля прийшов гнів? І цей один сам помер через свій власний гріх. І відповіли сини Рувима, і сини Гада, і половина племені Манасії, і говорили тисячникам Ізраїля, кажучи: Бог Бог Господь є, і Бог Бог сам знає, і Ізраїль сам дізнається; якщо в відступництві ми згрішили перед Господом, нехай не рятує нас у день цей. І якщо ми побудували для себе жертовник, щоб відступити від Господа, Бога нашого, щоб принести на нього жертву всепалення, щоб здійснити на ньому жертву спасіння, — Господь відшукає. Але ми зробили це з обережності, кажучи, щоб завтра ваші діти не сказали нашим дітям: Що вам до Господа, Бога Ізраїля? І Господь поклав між нами і вами границю — Йордан, і немає вам частки в Господі, і відчужать сини ваші синів наших, щоб не поклонялися Господу. І ми сказали зробити так, щоб побудувати цей жертовник не заради приношень і не заради жертв, але щоб це було свідченням між нами і вами, і між нашими поколіннями після нас, щоб служити служінням Господеві перед Ним, в наших приношеннях і в наших жертвах і в наших мирних жертвах; і не скажуть ваші діти нашим дітям завтра: немає вам частки Господа. І ми сказали: якщо станеться коли-небудь, і вони будуть говорити до нас або до наших поколінь завтра, і вони скажуть: дивіться на подобу жертовника Господа, яку зробили наші батьки не заради приношень і не заради жертв, але це є свідоцтво між вами і між нами, і між нашими синами. Нехай не станеться отже, щоб нам відвернутися від Господа в цей сьогоднішній день,

відступити від Господа, так щоб побудувати нам жертовник для плодових приношень і для жертов Саламіна, і для жертви спасіння, окрім жертовника Господа, який є перед скинією Його. І почувши Финеєс священик і всі правителі громади Ізраїля, які були з ним, слова, які говорили сини Рувима і сини Гада і половина племені Манасії, і сподобалося їм. І сказав Фінеєс священик синам Рувима і синам Гада, і половині племені Манасії: Сьогодні ми пізнали, що з нами Господь, тому що ви не порушили перед Господом порушення, і що ви врятували синів Ізраїля з руки Господа. І повернувся священик Фінеєс і правителі від синів Рувима, і від синів Гада, і від половини племені Манасії з Галаада в землю Ханаана до синів Ізраїля, і вони відповіли їм словами. І сподобалося це синам Ізраїля, і вони говорили до синів Ізраїля, і благословили Бога синів Ізраїля, і сказали більше не йти проти них війною, щоб знищити землю синів Рувима і синів Гада і половини племені Манасії, і вони оселилися на ній. І назвав Ісус жертовник Рувима, і Гада, і половини племені Манасії, і сказав, що це свідоцтво між ними, що Господь — Бог їхній.

23

І сталося після багатьох днів, після того як Господь дав спокій Ізраїлю від усіх ворогів його навколо, що Ісус був старшим, просунувшись у літах. І скликав Ісус всіх синів Ізраїля, і раду старійшин їхніх, і правителів їхніх, і суддів

їхніх, і писарів їхніх, і сказав до них: я постарів і просунувся в днях; ви ж бачили, скільки зробив Господь Бог наш всім народам цим перед обличчям нашим, бо Господь Бог ваш той, хто воював за вас. Дивіться, що я кинув вам ці народи, які залишилися вам, у спадок племенам вашим, від Йордану всі народи, які я знищив, і від великого моря буде межа на захід сонця. Господь же, Бог наш, знищить їх від обличчя нашого, доки вони не загинуть, і пошле на них диких звірів, доки не знищить їх і царів їхніх від обличчя вашого, і ви успадкуєте землю їхню, як говорив вам Господь, Бог наш. Зміцніться тому дуже, щоб зберігати і виконувати все написане в книзі закону Мойсея, щоб не відхилитися ні вправо, ні вліво, щоб не увійти до цих народів, що залишилися; і імена богів їхніх не будуть називатися серед вас, і не служіть їм, і не поклоняйтеся їм, але до Господа Бога нашого прилучитеся, як ви робили аж до цього дня. І знищить їх Господь від обличчя вашого — народи великі і сильні, і ніхто не встояв перед нами до дня цього. Один з вас переслідував тисячу, бо Господь, Бог наш, Він воював за вас, як сказав нам. І дуже бережіться любити Господа, Бога нашого. Якщо бо ви відвернетеся і приєднаєтеся до народів, що залишилися, цих, що з вами, і зробите шлюби з ними, і змішаєтеся з ними, і вони з вами, знайте, що не буде Господь продовжувати знищувати народи ці від обличчя вашого; і будуть вони вам у пастки, і у спокуси, і у цвяхи в п'ятах ваших, і у стріли в очах ваших, доки не загинете від землі доброї цієї, яку дав вам Господь Бог ваш. Я ж відходжу шляхом, як і всі на землі, і ви пізнаєте серцем вашим і

душею вашою, що не впало жодне слово з усіх слів, які сказав Господь Бог наш про все, що належить нам, не відхилилося з них жодне. І буде так, як прийшли до нас всі добрі слова, які говорив Господь про вас, так наведе Господь Бог на вас всі злі слова, доки не знищить вас з цієї доброї землі, яку дав Господь вам, коли порушите ви завіт Господа Бога нашого, який Він заповідав нам, і підете і будете служити іншим богам і поклонитеся їм.

24

І зібрав Ісус всі племена Ізраїлю в Шило, і скликав їхніх старійшин, і їхніх писарів, і їхніх суддів, і поставив їх перед Богом. І сказав Ісус до всього народу: Ці речі говорить Господь, Бог Ізраїля: за річкою оселилися ваші батьки від початку — Тара, батько Авраама, і батько Нахора, — і служили іншим богам. І взяв я вашого батька Авраама з того боку річки, і провів його по всій землі, і примножив його насіння, і дав йому Ісаака, і Ісааку Якова і Ісава, і дав Ісаву гору Сеїр успадкувати йому, і Яків і сини його зійшли в Єгипет, і стали там народом великим і численним і могутнім, і гнобили їх єгиптяни. І вдарив я Єгипет знаками, які зробив я серед них. І після цього Він вивів батьків наших з Єгипту, і ви увійшли в Червоне море, і єгиптяни переслідували батьків наших на колісницях і на конях у Червоне море. І ми кричали до Господа, і Він дав хмару і темряву між нами і єгиптянами, і навів на них море, і

покрив їх, і очі ваші бачили все, що зробив Господь у землі Єгипетській, і ви були в пустелі багато днів. І привів нас у землю аморреїв, що мешкали за Йорданом, і віддав їх Господь у наші руки, і ви успадкували їхню землю, і ви знищили їх від обличчя вашого. І встав Балак, син Сепфора, цар Моава, і вишикувався до бою проти Ізраїля, і, пославши, покликав Валаама, щоб прокляв нас. І не хотів Господь, Бог твій, знищити тебе, і благословеннями благословив нас, і визволив нас з рук їхніх, і віддав їх. І ви перейшли Йордан, і ви прийшли в Єрихон, і вони воювали проти нас — ті, що мешкають в Єрихоні: аморей, і ханаанеянин, і ферезеянин, і хівеянин, і євусеянин, і хеттеянин, і гергесеянин — і віддав їх Господь у руки наші. І послав перед вами шершня, і він вигнав від нас дванадцять царів аморреїв, не мечем твоїм і не луком твоїм. І дав вам землю, на якій ви не трудилися, і міста, яких ви не будували, і ви оселилися в них, і виноградники й оливкові гаї, яких ви не садили, ви їсте. І тепер бійтеся Господа і служіть Йому в правоті та праведності, і відкиньте чужих богів, яким служили батьки наші по той бік річки та в Єгипті, і служіть Господу. Якщо ж вам не подобається служити Господу, виберіть собі сьогодні, кому ви служитимете, чи то богам батьків ваших, що за річкою, чи то богам Аморреїв, на землі яких ви мешкаєте, а я і дім мій будемо служити Господу, бо Він святий. І відповівши, народ сказав: Нехай не станеться нам залишити Господа, щоб служити іншим богам. Господь, Бог наш, Сам є Бог, Сам вивів нас і батьків наших з Єгипту і охороняв нас на всій дорозі, якою ми йшли, і серед усіх

народів, через які ми проходили. І вигнав Господь аморрея і всі народи, що мешкали на землі від обличчя нашого, але і ми будемо служити Господу, бо Він є Бог наш. І сказав Ісус до народу: ви не зможете служити Господу, тому що Він Бог святий; і ревнивий Він не відпустить гріхів ваших і беззаконь ваших, коли ви залишите Господа і будете служити іншим богам; і прийшовши, нашкодить вам і знищить вас за те, що добре зробив вам. І сказав народ до Ісуса: Ні, але Господу будемо служити. І сказав Ісус до народу: Свідки ви проти себе, що ви вибрали Господа, щоб служити Йому. І тепер відкиньте чужих богів, що серед вас, і спрямуйте серце ваше до Господа Бога Ізраїля. І народ сказав до Ісуса: Господу будемо служити і голосу Його будемо слухати. І уклав Ісус завіт з народом того дня, і дав йому закон і суд у Шило перед скинією Бога Ізраїля. І записав ці слова в книгу законів Божих, і взяв великий камінь, і поставив його Ісус під теребінтом перед Господом. І сказав Ісус до народу: Ось цей камінь буде у вас на свідчення, що сам він почув усе сказане йому від Господа, що говорив до вас сьогодні, і цей буде у вас на свідчення в останні дні, коли ви зробите неправдиво Господу, Богу моєму. І Ісус послав народ, і кожен пішов на своє місце. І служив Ізраїль Господу всі дні Ісуса і всі дні старійшин, які продовжили час після Ісуса, і які бачили всі діла Господа, які Він зробив Ізраїлю. І сталося після того, і помер Ісус, син Нави, раб Господа, ста десяти років. І поховали його біля меж уділу його в Тамнасарах, в горі Єфрем, на північ від гори Галаад. І кості Йосипа вивели сини Ізраїля з Єгипту, і

поховали в Сихемі, в частині поля, яке придбав Яків від аморреїв, що мешкали в Сихемі, за сто ягнят, і дав її Йосип у частку. І сталося після цих подій, що Елеазар, син Аарона, первосвященик, помер і був похований у Гаваарі Фінееса, сина його, яку дав йому в горі Ефремовій.